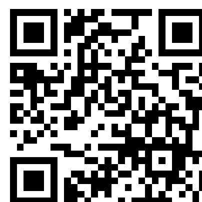
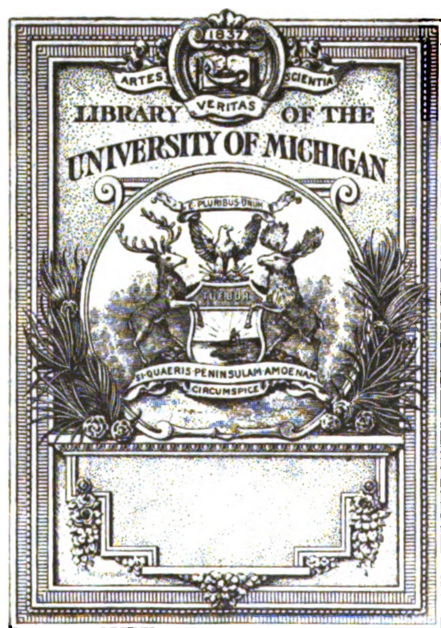

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

CATALOGUS

CODICUM

ASTROLOGORUM GRAECORUM

BRUXELLIS
TYPIS POLLEUNIS ET CEUTERICK
37, RUE DES URSULINES, 37

CODICUM ROMANORUM

PARTEM PRIOREM

DESCRIPSERUNT

FRANCISCUS CUMONT ET FRANCISCUS BOLL

V

BRUXELLIS

IN AEDIBUS HENRICI LAMERTIN

20, RUE DU MARCHÉ AU BOIS, 20

—

1904

PRAEFATIO

Codices Romanos, quibus quintus catalogi nostri tomus destinatur, omnes uno libro comprehendere noluimus, ne moles eius enormis nimiam editioni moram afferret. In parte priore, quam iam publici iuris facimus, quotquot scripta astrologica graeca in bibliothecis Urbis minoribus exstant, recognovimus. Vallicellanam, Casanatensem ac praecipue Angelicam haud sine fructu exploravimus, frustra ceteras. Nullum huius generis opusculum in nova bibliotheca Nationis publica [1], nullum in Chisianae armariis privatis [2] exstat. Codices olim Barberiniani, nunc maximo philologorum commodo Vaticani facti, simul cum reliquis eiusdem nominis in parte altera recensebuntur. Vaticanos enim nonnisi novem in hunc tomum recepimus, partem exiguam divitiarum quae in illo thesauro congestae sunt.

Uberrimorum excerptorum, quae in appendice observationibus nonnullis praemissis primum eduntur, pretium atque auctoritatem nos ipsos praedicare dedecet : iudicium legentem penes esto. Verum libenter profitemur in operoso labore iterum atque iterum ab amicis collegisque strenue nos adiutos esse. Descriptionem " Mysteriorum " Apomasaris

[1] Cf. Tamilia, *Index codicum graec. bibl. Nationalis* in *Studi italiani de filol. class.*, X, 1902, p. 225.

[2] Cuius rei certiores nos fecit vir humanissimus Nicolaus Festa, qui intercedente Aemydio Martini singulos codices Chisianos perlustravit, nec ullum astrologiae vestigium ibi detexit.

notulasque complures quas e libro Angelico excerpserat, petentibus nobis summa liberalitate commodavit Leo Parmentier Leodiensis, qui ad textum quoque purgandum multum contulit. Apographa alia vel collationes codicum utenda nobis comiter miserunt Iosephus Laurent Nanceiensis, Daniel Serruys et Henricus Lebègue Parisini, Paulus Marc et Iosephus Sickenberger Monacenses, Ioannes Graeven Trevir, Iosephus De Decker Gandavensis, Daniel Riccoboni Venetus atque in primis sodalis noster probatissimus Dominicus Bassi Mediolanensis. De scriptoribus syriacis vel arabicis Rubens Duval Parisinum, Carolum Dyroff Monacensem, Henricum Suter Turicensem nunquam frustra per epistulas adiimus. Multa in hoc quoque fragmentorum fasciculo consors operis nostri indefessus Guilelmus Kroll feliciter interpretatus est vel sanavit. Praeterea in plagulis emendandis saepe nobis opitulati sunt collegae Gandavenses devotissimi Iosephus Bidez ac Paulus Thomas. Quorum omnium, viginti fere mensibus libro peracto, grato memorique animo beneficia recolimus.

Scr. Bruxellis Idib. Novembr. MCMIV.

BIBLIOTHECAE MINORES

I. CODICES ANGELICI

---

1. Angelicus 17 [C. 5, 4]. — Chartac., cm. 15,2 × 10; ff. VIII + 356, saec. XV. — Ex Bibliotheca Passionea. Cf. G. Muccio, *Studi italiani di filol. class.*, t. IV, p. 44-49.

Post opera varia medicinalia sequuntur :

F. 326v. Tabula mensium Romanorum, Aegyptiorum, Graecorum, Hebraeorum.

F. 327. Titulo abscisso. Ψήφησον τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδήμου καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ — βραδύνει ἐν τῇ ἀποδημίᾳ. Deinde Μέθοδος ἄριστος [*sic*] περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.
"Ετερον· Διάγνωσης περὶ ζωῆς καὶ θανάτου (Ψήφησον τὴν ἡμέραν ἐνι [l. ἐν ᾗ] κατεκλήθη [*sic*] ὁ ἄρρωστος — βούλει). Cf. cod. Mediol. 23, f. 246v; cod. Vind. 10, f. 95v.

F. 328. Ζωὴ μεγάλη στιχος α'. ζωὴ μέση στίχος β'. θάνατος στίχος γ'. Sequitur tabula. Deinde εἰ δὲ θέλης γνῶναι ποίαν ἡμέραν ἀποθνίσκη ὁ ἀσθενῶν, ψήφησον — τετράδι.

F. 328v. Ψῆφος Πιθ<αγ>ορική. Sequitur tabula. (θ' καὶ α'· τὸ α' νικᾷ — ὁ νέοτερος). Cf. cod. Ital. 29, f. 38.

F. 329. Ποίημα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Περὶ τῶν ἀστέρων οἵτοινες [*sic*] πλανῆται καλοῦνται. Μερικεῖ [*sic*] ἑρμην<εία> (Ἐπειδὴ οἱ ἀποτελεσματικοὶ ἐκ τούτων τῶν προφάσεων — κατὰ τὴν εὐδόμην χιλιάδα). Cf. *Catal.*, IV, p. 115, 31 ss. — Deinde minoribus litteris alia manu f. 331 : Ἐν δὲ τῇ ιδη περιόδῳ οὔπω συντελεσθήσης ἔσονται συχνάκις θανατικὰ καὶ λιμοὶ πολλοὶ — γέγραπται ἐν τῷ δω).

F. 331v. Περὶ τῆς ἐμπείρου ἀστρονομίας τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων (Μετὰ ταῦτα λαβόντες πρόφασιν τῶν προειρημένων καθολικῶν ὑποδειγμάτων — ἀγαθὴν μητε κακήν). Opus recentius ubi de Τουρκία agitur. — Cf. *Catal.*, IV, p. 118, 10 ss.

F. 333v. Περὶ κλημαντῆρος [l. κλιμακτῆρος] καὶ πόσα ἔτη τις ζήσεται (Ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γενέσεως — ☾ ρη'). Fort. Heliodori, cf. cod. Vind. 2, f. 210, cap. λη'.

F. 334v. Ἄλλον περὶ τῶν ε' ἀστέρων πῶς σχηματίζουσιν τῇ Σελήνῃ (Σκοπεῖν δέον κακῆνο — τὰ πλάγια ζῴδια ζημίας).

F. 335. Sine titulo. (Ἥλιος ἐὰν γένηται τετράγωνος τοῦ κλήρου τῶν τέκνων — Ἥλιος Ἄρεος).

F. 335^{v}. Περὶ γάμου (Ὁ Κριὸς κακὸν — ♒ καλὴ ♓ μέ[σοι]).
Περὶ διδαχῆς τέχνης καὶ λόγου (♈ καλὴ — ♓ καλόν).
Περὶ τοῦ ἐνοικίασαι (♈ καλὸν ♉ καλὸν — ♓ ὁμοίως).

F. 336. Περὶ μεταγκησμοῦ [l. μεταγγισμοῦ] οἴνου (☾ αὐξηφωτούσης — ἰσχυροτέρους ἐν θέρι) = cod. Vindobon. 2, f. 144 a. cap. ρκθ'.
Περὶ ἡμερινῶν ζῳδίων (Ἡμερινὰ ζῴδια — ὕπαυγος λέγεται).
Sine titulo. (Ἰστέον ὅτι ὁ Κρόνος — πυρροδῆ οὐσίαν).
Sine titulo. (Ἰστέον ὅτι ἡ Σελήνη — θερμοτέρα).

F. 336^{v}. Περὶ φονηέντων (Φωνηέντα λέγονται τὰ ζῴδια διὰ τὸ ἔναι ἀνθρωποηδεί [*sic*] — Τοξότης). Sequuntur similia Περὶ ἡμηφώνων [*sic*]. — Περὶ ἀφώνων. — Περὶ θερινῶν. — Περὶ μετοπορινα [*sic*]. — Περὶ χυμερινῶν [*sic*]. — Περὶ ἐαρινά.
Περὶ τὸ τίναις τῶν ἀστέρων εἴσιν φίλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τίναις ἔχθροί (Ὁ Ἥλιος ἐχθρὸς τῆς Σελήνης — λυπεῖται ἐν Καρκίνῳ).

F. 337^{v}. Sine titulo. (Ὁ Λέων γλαυκοὺς πυρροὺς εὐμόρφους — ὀφθαλμοὺς ἀδικεῖ).

F. 338. Περὶ φύσεως τὸν ιβ' ζῳδίων (Τὸν Κριὸν φύσει ἶναι θερὸν — καὶ ὑποθερμόν).
Sine titulo. Μηνὶ Μ(αρτίῳ) κ' εἰ<σ>έρχεται ὁ Ἄρης — ποιεῖσθ πλοῖον.

F. 339. Ἑρμοῦ φιλοσόφου ἰατροῦ μαθηματικοῦ πρὸς Ἄμμωνα Αἰγύτιον. " Hermetis liber ad Ammonem usque ad verbum καὶ ῥωννύντα (Ideler, *Phys. min.*, I, 388, 8). Post quae habentur ἐμερίσαντο ♃ Διὸς καὶ ♀ Ἀφροδίτη· ἡ γὰρ ♀ Ἀφροδίτη καὶ ♃ Διὸς εὔκρατον ἔχη τὸ ποιητικὸν τῆς δύσεως „ [Muccio].

Sequuntur ff. 340^{v}-356^{v} mensurarum notae et opera varia medicinalia.

2. Angelicus 29 [C. 4, 8]. — Chartac., cm. 22 × 14,5, ff. VI + 346, multa interciderunt cf. infra ad f. 173, 187, 207. Codicem scripserunt tres librarii : 1° fere totum codicem exaravit a. 1388 Eleutherius Eleus (cf. f. 152^{r}), qui et anno 1390 codicem Taurinensem 4 descripsit (*Catal. ital.*, p. 5), cf. n. ad f. 152^{v}; altera s. XV, ff. scripsit 209-212^{v}, 305-346^{r}; tertia s. XV, supplevit ff. 137-148^{r}. — Insunt et in margine adnotationes quaedam : Summo margine folii 1^{r} κτῆμα Γεωργ<ίου> κόμητος τοῦ κορινθίου; infra repetita sunt eadem et " Astrologia „ manu Philippi Vitalis. F. 10^{r} summo marg. παναγία τριὰς βοήθει μοι τῷ σῷ λάτρει ἐλευθερίῳ †; imo marg. sigill. Biblioth. Passioneae etc. Cf. descriptionem Georgii Muccio in *Studi italiani di filologia classica*, IV, p. 64. — Praestantissimus hic codex solus Apomasaris et Palchi opera nobis servasse videtur. Ex eo fluxerunt codd. Laurent. 28, 33 [= Flor. 11], Ambrosianus B, 38 sup. [= Mediol. 8], Vaticanus 1057 [v. infra] etc. Itaque accuratissime hunc archetypum descripsimus etsi plura iam in *Catal.*, I, cum de apographo eius, cod. Flor. 11, ageremus, recensita sint.

F. 1. Ἐπιστολ<ὴ> ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἁγ<ίου> βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ κ. τ. λ. — Edita in appendice.

F. 9v. Ἐν τῷ ♈ ♉ τῆς Σελήνης οὔσης, καλὸν αἰτεῖν· οὐ καλὸν δὲ γῆμαι etc., quae iterantur imo margine f. 335. — Ib. Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἥλιος ἐστὶ μέγας καὶ ὁ κακὸς ἀστὴρ ὁ λεγόμενος — κατάβροχος. — Ib. Ἡ ἔρις τυποῦται ὑπὸ Ἡλίου — μεγάλα νέφη καὶ τεταραγμένα, et alia notula : Ταύτας τῆς Σελήνης ἡμέρας παρατήρει etc.

F. 10. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ.

F. 10-11v indicem praebent capitum.

F. 12. α'. Περὶ κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων (Ἴδε τὸν Κρόνον — ἄρχοντες κατὰ ἀρχόντων) = cod. Venet. 7, f. 208. — In marg. rubro pigmento : Ζήτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον β'.
β'. Περὶ ἐκλείψεως Ἡλίου καὶ Σελήνης (Ὅτι ἐκλείψει ὁ Ἥλιος — τὴν φύσιν τοῦ ἀστέρος ἑκάστην) = ibidem. — In marg. rubro pigmento : Ζήτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρις'.

F. 12v. Ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Οἱ δύο φωστῆρες ὁμολογοῦμεν — σημαντικαί). In marg. Ζήτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρλβ'.

F. 13v. γ'. Περὶ χρονοκράτορος (Εἴπερ τύχοι ὁ Κρόνος — πανταχοῦ εὐθηνία) = *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 272.

F. 14. δ'. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης (Ἐὰν γένηται ἔκλειψις — οἱ Ἰχθύες) = ibidem.
ε'. Περὶ εὐθηνίας καὶ κνιπίας (Ὅτε ἐξῆλθε ὁ Ἥλιος — ἔσται ἡ εὐθηνία) = cod. Venet. 7, f. 210v. — In marg. : Ζήτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρα'.
ς' Περὶ διαγνώσεως καυμάτων (Ὅτε ἐπεμβαίνῃ ὁ Ἥλιος — σφοδροὶ ἄνεμοι) = ibid., f. 211v.

F. 14v. ζ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἑρμοῦ κακώσεως (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἑρμῆς — μέχρι τῶν ιζ') = ibidem.
η'. Περὶ τῆς μεθόδου τῶν Χαρανιτῶν, ἤτοι ἐναλλαγῆς τοῦ κοσμικοῦ ἔτους. Editum in *Catal.*, IV, p. 124.
θ'. Περὶ τῆς τοῦ Κυνὸς ἐπιτολῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ σημαινομένων συμπτωμάτων. In marg. Ζήτει τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαίον ριζ'. Editum ibid., p. 125.
ι'. Περὶ ὑετῶν (Ἴδε ὅτε εἰσῆλθε ὁ Ἥλιος — τεταρτημορίου ψυχρά). Cf. infra, f. 39v, cap. ρξδ'. — In marg. : Ζήτει καὶ κεφάλαιον ρζ' δευτέρου βιβλίου.

ια'. Περὶ ἀνέμων etc. (Στῆσον τὸν ὡροσκόπον ἐν τῷ καιρῷ — θερμούς). Cf. *Catal.* IV, cod. Bonon. 18, f. 272v.

F. 15. ιβ'. Περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως. Editum in *Catal.*, IV, p. 125.

ιγ'. Ἄλλως περὶ αὐτοῦ. Editum ibidem.

F. 15v. ιδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἑρμῆς σημαίνει τοὺς ἀνέμους, ἡ δὲ Ἀφροδίτη τὸν ὑετὸν (Γνῶθι ὅτι ὁ Ἑρμῆς σημαίνει — τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους).

ιε'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν χρονοκράτορα (Εἰ βούλῃ γνῶναι τὸν χρονοκράτορα — χρονοκράτορα).

ις'. Περὶ τοῦ ποῖον εἶδος εὐθηνίσει (Εἰ βούλῃ γνῶναι ἀπὸ τῆς τοῦ ἔτους — οὔτε κνιπεύσουσιν).

F. 16. ιζ'. Περὶ κλήρων (Εἰσίν τινες κλῆροι — τοῦ εἴδους).

ιη'. Περὶ κλήρου σίτου (Κλῆρος σίτου ἀπὸ Ἡλίου — εὐθηνίαν).

ιθ'. Περὶ κλήρου κριθῆς (Ὁ κλῆρος τῆς κριθῆς — ἀπὸ ὡροσκόπου).

κ'. Περὶ κλήρου ἐρεβίνθου (Ὁ κλῆρος τοῦ ἐρεβίνθου — ἀπὸ ὡροσκόπου).

κα'. Περὶ κλήρου φακίας (Ὁ κλῆρος τῆς φακίας — ἀπὸ ὡροσκόπου).

Sequuntur notulae brevissimae (κβ'-λθ') de sortibus.

F. 16v. μ'. Περὶ κλοπῆς etc. (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ πράγματος — οὐχ εὑρεθήσονται).

F. 17. μα'. Ἄλλως περὶ κλοπῆς (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ κλοπῆς — ἀποτέλεσον).

F. 17v. μβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ἰδέαν τοῦ κλέπτου (Εἰ βούλει γνῶναι τὴν ἰδέαν — ἰσχνόσαρκος).

μγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀπὸ τῆς Σελήνης τὸ <τοῦ> κλέπτου εἶδος (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τοῦ κλαπέντος — ἢ ἀργύρια).

F. 18. μδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῦ ἐστι τὸ κλαπέν (Ἴδε τὸν κύριον — τὸ κλαπέν). Cf. *Catal.*, IV, p. 88.

με'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην ποῦ ἐστιν (Ἴδε τὸν κύριον — ἀγοράζων).

μς'. Περὶ τοῦ γνῶναι πόσα τὰ κλαπέντα (Ἐὰν τύχῃ ὁ Ἥλιος — ἀνὰ ἑκατόν). Cf. *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 273.

μζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ὄνομα τοῦ κλέπτου (Στῆσον τὸν ὡροσκόπον — ὄνομα προφήτου).

F. 18v. μη'. Περὶ τοῦ γνῶναι τί τὸ κλαπέν (Εἰ ὡροσκόπος κατὰ τὸν καιρὸν — τιμίων εἰδῶν).

μθ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην (Ἴδε τὸν ὡροσκόπον — τὴν εὕρεσιν).

ν'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν <τοῦ> κλέπτου ἰδέαν (Ἴδε τὸν δεκανὸν τοῦ ὡροσκόπου — σώματι αὐτοῦ). Cf. supra, cap. μβ'.

F. 19. να'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἐν ποίῳ μέρει τοῦ σώματος ὁ κλέπτης ἔχει σημεῖον (Ἴδε τὸν ὡροσκόπον — ποδός).

νβ'. Περὶ κλοπιμαίου ἱματίου (Ἐὰν ἐρωτηθῇς ποταπὸν ἦν — καμιλαύκιον). In marg. Ζήτει καὶ ρνη'.

νγ'. Περὶ καταρχῆς (Τὸν ἀρξάμενον πράγματα — ἀνατραπήσεται).

F. 19v. νδ'. Περὶ καταρχῶν (Εἰ βούλῃ κατάρξασθαι — ἀκάκωτος).

νε'. Περὶ καταρχῆς διδασκαλίας (Εἰ βούλῃ τὴν καταρχὴν εὑρεῖν — ἀποκεκλικότας).

F. 20. νς'. Περὶ τοῦ πότε πλέον ὑπὸ τῶν κακοποιῶν βλάπτεται ἡ Σελήνη (Καὶ γίνωσκε ὅτι ἡ Σελήνη — βλάπτεται).

νζ'. Περὶ ἀγορᾶς [*sic*] εἰ ἐρωτηθῇς (Ἐὰν ἀγοράσῃ τις εἶδος — εἴδους).

νη'. Περὶ ἀγορᾶς δούλων (Εἰ βούλῃ ἀγοράσαι — πραθήσεται).

νθ'. Περὶ τοῦ εἰ βούλῃ ἀγοράσαί τι εἶδος (Εἰ βούλῃ ἀγοράσαι εἶδος — ἀγόραζε).

ξ'. Περὶ τεκνογονίας εἰ ἐρωτηθῇς (Εἰ ἐρωτηθῇς παρὰ ἀνδρὸς — πλὴν βραδέως).

F. 20v. ξα'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν σύλληψιν ἀληθής ἐστιν ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ γυναικὸς — ἔγγυον εἶναι).

ξβ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἓν βρέφος τέξει ἡ γυνὴ ἢ β' ἢ τούτων ἐπέκεινα (Ἴδε τὸν ὡροσκόπον πρῶτον — ἓν τέξεται).

ξγ'. Περὶ γυναικὸς ἐγγύου, εἰ ἄρρεν τέξει ἢ θῆλυ τέξεται (Ἴδε τὸν κύριον τοῦ ὡροσκόπου — ἑσπέριοι θῆλυ). Cf. cod. Vindobon. 2, f. 114.

F. 21. ξδ'. Περὶ γυναικὸς πότε τέξει ἐν ἡμέρᾳ ἢ νυκτί (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ ταύτης — καὶ ἀποφαίνου).

ξε'. Περὶ τεκνογονίας (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τέκνων — πλὴν βραδέως).

ξς'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῖον στράτευμα νικήσει (Εἰ βούλῃ γνῶναι ποῖον τῶν β' στρατευμάτων — εἰ δὲ μὴ οὔ). Ex Theophilo Edesseno; cf. cod. Paris. 2417, f. 25.

ξζ'. Περὶ προσδοκωμένου πολέμου καὶ περί τινος μέλλοντος ἀπέρχεσθαι εἰς πόλεμον ἐὰν ἐρωτηθῇς (Εἰ ἐρωτηθῇς, λάβε τὸν ὡροσκόπον — τῷ ἐχθρῷ). Cf. ibidem.

F. 21v. ξη'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἐπιμείνοι ὁ πόλεμος ἢ οὔ (Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐρωτήσεως — ὁ πόλεμος) = ibid., f. 25v.

ξθ'. Περὶ πολέμου ποιότητος καὶ τίς νικᾷ εἰ ἐρωτηθῇς (Ἴδε τὴν δύναμιν — παρελεύσεται) = ibid., f. 26.

F. 22. ο'. Περί τινων στρατιωτῶν ἀποσταλέντων εἰς ζήτησιν ἑτέρων στρατιωτῶν, εἰ καταλάβωσιν αὐτοὺς καὶ εἰ γένηται πόλεμος

μέσον αὐτῶν (Λάβε τὸν ὡροσκόπον — καταλήψονται αὐτούς) = ibidem.

οα'. Περὶ πολέμου εἰ ἐρωτηθῇς (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ πολέμου — τὸ κεκρυμμένον ἐστίν) = ibid., f. 26ᵛ.

F. 22ᵛ. οβ'. Περὶ φυγάδος (Ἐὰν εὕρῃς τὴν Σελήνην — ἀναποδίζει).

ογ'. Περὶ φυγάδος τί γενήσεται εἰ ἄρα ὑποστρέψει ἢ οὔ (Στῆσαι τὸν ὡροσκόπον — ὑποστρέφει).

οδ'. Περὶ γάμου εἰ γενήσεται ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — εἰρημένα σχήματα),

οε'. Περὶ γάμου (Ἐὰν τύχῃ ἡ Σελήνη — ἀγαθόν) = cod. Bonon. 18, f. 273.

F. 23. ος'. Περὶ γενεθλίου μέθοδος Ἰνδικὴ πάνυ θαυμασιωτάτη (Ὅτε γεννήθη τις — δυστυχὴς ἔσται).

οζ'. Περὶ πόλεως πολιορκουμένου [*sic*] εἰ κρατηθήσεται ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς καὶ εὕροις — ὁ ἐχθρός). Ex Theophilo; cf. ibid., f. 26ᵛ.

οη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον κατὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἡ ἐρώτησις ἐκ τῶν Ἰνδικῶν ἀποτελεσμάτων (Εἰ βούλῃ γνῶναι τί πάθος — ἐκεῖνο).

οθ'. Περὶ τοῦ εἰ β' πρόκεινται σκοποὶ γνῶναι ποῖός ἐστιν συμφερώτερος (Ἴδε τὸν κύριον — συμφερώτερος).

π'. Περὶ θησαυρῶν τριάκοντα (Εἴ τις ἔχει — προεδιδάχθης).

F. 23ᵛ. πα'. Περὶ τοῦ εἰ βούλῃ γνῶναι ὄνομα τινος (Ἐρώτησον περὶ τοῦ ὀνόματος — τριάκοντα καὶ ἕν).

F. 24. πβ'. Περὶ τοῦ πότερον ἀγαθὸν ἢ φαῦλον γενήσεται τῷ ἐρωτῶντι (Στῆσον τὸν ὡροσκόπον — αὐτῷ λύπη).

πγ'. Περὶ φλεβοτομίας (Ἴδε ἐν ᾗ τύχῃ Σελήνη — νενόηκα).

πδ'. Εἰ βούλῃ γνῶναι περὶ ποίου σκοποῦ μέλλει σέ τις ἐρωτᾶν (Στῆσον τὸν ὡροσκόπον — ψυχὴ αὐτοῦ).

F. 24ᵛ. πε'. Περὶ ἐνθυμήσεων (Ἐπειδὴ εἶδον τοὺς πλείστους — τόπου ἰδιότητα).

F. 25ᵛ. πς'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐρωτήσεως (Εἰ βούλῃ γνῶναι τὴν αἰτίαν — ἐναντία).

πζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι περὶ τίνος μέλλει σε ἐρωτᾶν (Εἰ δὲ βούλῃ ἐργάσασθαι — δούλου).

F. 26. Ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Εἶπε δέ τις ἕτερος — τῇ πρώτῃ).

πη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἢ φρόνιμος ἢ μωρὸς ὁ ἐρωτῶν (Εἰ βούλῃ γνῶναι ἄρα — μέσον).

πθ'. Περὶ τοῦ γνῶναι περὶ τίνος μέλλει σε ἐρωτᾶν (Ὅτε γένηται ἡ ἐρώτησις — νόσου).

Ἄλλως (Φησὶ δὲ ὁ Δωρόθεος — ἐπεκτανθήσεται).

F. 26ᵛ. Ἄλλως (Τινὲς εἶπον — ἀναστρεφομένων).

ϙ'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀστέρων καὶ τίνων κυριεύουσιν

εἰδῶν (Ἀνήκει τῷ Κρόνῳ — ὑάκινθον). Cf. *Catal.*, IV, p. 122.

F. 27v. ϛα'. Περὶ ἐνθυμήσεων (Λαμβάνεται δὲ ἀπὸ τῆς μοίρας — ἐκείνου).

F. 28. ϛβ'. Περὶ τοῦ πότε διαδεχθήσεται ὁ ἐξουσιαστής (Ἴδε ποῦ ἐμπέπτωκεν ὁ κλῆρος — δεινά).

ϛγ'. Περὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ πῶς ἔχοι τὰ κατ' αὐτόν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ — τελευτήσει).

ϛδ'. Περὶ χαρακτῆρος προσώπων ἀπὸ τῶν δεκανῶν (Ὁ πρῶτος δεκανὸς τοῦ Κριοῦ ἐστι τοῦ Ἄρεως καὶ σημαίνει ἄνδρα πυρρὸν — ἡμέρας) = cod. Bonon. 18, f. 280v.

F. 29. ϛε'. Περὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἡλίου συνοδικῆς μοίρας τῶν ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτε ἐστὶν — ὕπαυγος).

ϛϛ'. Περὶ τοῦ εἰ ἐφεύροι τις πλοῦτον ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς περί τινος — τεύξεται).

F. 29v. ϛζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπερπόρων [?] ὧν μέλλει ὠφεληθῆναι παρὰ ἄρχοντός τινος (Ἴδε τὸν κύριον τοῦ δευτέρου τόπου — ἐλλείπει).

ϛη'. Περὶ χρέους (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ χρέους — ἔριδες).

F. 30. ϛθ'. Περὶ ἀδελφῶν (Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ ἀδελφῶν — ἢ τοῦ τετάρτου).

ρ'. Περὶ τριῶν ἀδελφῶν (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν — ἀδελφόν).

F. 30. ρα'. Περὶ ἐγγαίων ἤτοι ἐπιτυχίας οἰκοῦ ἢ κτήματος ἤ τινος τοιούτου [loco τινος τοιούτου tabula f. 11 habet ἀποτυχίας τούτου] (Εἰ ἐρωτηθῇς παρά τινος — ἀνθρώπου θανόντος).

Hinc usque ad f. 33, l. 4, aliud atramentum et cap. ρε', ρκε', ρκζ' alia manu sunt. Dimidia p. 33 et p. 33v vacant; p. 34 sqq. prius atramentum adhibetur. Ordo capitum turbatus. Pristinum ordinem servavit cod. Flor. 11, f. 49 ss.

ρβ'. Περὶ τῆς ποσότητος τῶν παροίκων καὶ τῶν φυτῶν ἐξωνηθέντος κτήματος (Εἶπεν ὁ Μασσάλλας — ὕδατος).

F. 30v. ρε'. Περὶ κοινωνίας (Ὡροσκοπείτω δίσωμον ζῴδιον — ἀγαθοποιόν) [caput marg. super. additum manu XV-XVI saec.]

ρδ'. Περὶ ἀντιδίκων (Σκόπει τὸν ὡροσκόπον — τὸν ἔχοντα τὴν κατάβασιν).

ριγ'. Περὶ ἀκοῆς εἰ ἀληθὴς καὶ εἰ καλὴ ἢ φαυλή (Ἴδε τὸν κύριον τοῦ ὡροσκόπου — πονηροὺς πονηρά).

ρδ'. Περὶ γυναικὸς ἀποχωρησάσης ἀπὸ [in indice κατὰ ὀργὴν ἐξελθούσης ἐκ τῆς οἰκίας] τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ πάλιν ὑποστρέψει [ἢ οὔ add. index] (Ἔστω ὁ ὡροσκόπος ἀντὶ τοῦ ἀνδρὸς — εἰρηνοποιήσει).

ρζ'. Περὶ τοῦ ἀπερχομένου εἴς τινα εἰ εὑρήσει αὐτὸν ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου ἴδε τὸν — οὐχ εὑρήσει αὐτόν).
ρκβ'. Περὶ τοῦ εἰ ἀποστείλει βασιλεὺς ἢ ἄρχων τίς τινας εἰς τὸ κρατῆσαί τινα (Ἴδε τὸν — οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐχθροῦ).
ρκ'. Περί τινος ἀπεσταλμένου εἰς δουλείαν, ἄρα ποιήσει αὐτὴν ἢ οὔ (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — τελειωθῆναι).

F. 31. ρια'. Περὶ ἡνιόχων τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῇς παρά τινος — ὦσιν).
Sine num. Περὶ τοῦ μὴ ἔχοντος ἵππον καὶ ἐρωτῶντος τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — τῶν εὐτελῶν).
ρκα'. Περὶ τοῦ ἀποσταλέντος εἰς βασιλέα ἢ εἰς ἕτερόν τινα ἐπὶ τὸ φονεῦσαι, εἰ φονεύσει αὐτὸν ἢ οὔ (Εἰ βούλει γνῶναι — τοῦ ὡροσκόπου).
ρη'. Περὶ πράγματος ἐλπιζομένου ἢ τιμῆς παρὰ βασιλέως (Ἴδε τὸν — δηλωτικόν).

F. 31v. ριθ'. Περὶ ἐλεύσεως πρέσβεων (Εἰ ἐρωτηθῇς, ἴδε τὴν Σελήνην— ἐπὶ τῆς Σελήνης).
Sine num. Ἄλλως. Περὶ ἀποκρισιαρίων καὶ γραφῶν (Ἴδε τὴν Σελήνην καὶ — ὑποστρέψει σῶος). Laudatur ὁ σοφώτατος Κίντης. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 120, cap. πθ'.

F. 32. ρκδ'. Περὶ διαγνώσεως ἀποστάτου (Εἰ ἐρωτηθῇς περί τινος ὑπόπτου — αἵματος).
ρκς'. Περὶ τοῦ εὑρόντος νομίσματα πόσα εἰσίν (Ἴδε πόσαι μοῖραι καὶ — μορία μορίων).
ρζ'. Περὶ ἐλεύσεως ἀποδήμου (Σκοπεῖν ὀφείλομεν — ὑποστροφὴ γίνεται).
ρθ'. Περὶ φίλου εἰ ἑνωθήσεται αὐτῷ (Ἴδε τὸν κύριον — λοιπῶν).
Sine titulo. [Fuit Περὶ φιλίας μεταξὺ δύο τινῶν πῶς ἀποβήσεται] (Εἰ ἐρωτηθῇς ἄρα γε ἔσται φιλία μεταξὺ τοῦ δεῖνος καὶ τοῦ δεῖνος ἢ ἔχθρα, ἰδὲ τὸν — συναφὴ γένηται).
ρι'. Ἄλλως περὶ φιλίας καὶ ἔχθρας (Τὸν ἐρωτῶντα ἀπὸ τοῦ κυρίου τοῦ ὡροσκόπου — ἀποστροφὴ σημαίνει).

F. 32v. Sine num. Περί τινος ἐρωτῶντος εἰ συμφέρει αὐτῷ ἔχειν φίλον τὸν δεῖνα (Λαβὲ τὸν μὲν ἐρωτῶντα — νοεῖσθώ σοι).
ρκε'. Περὶ ἀπορροιῶν καὶ συναφῶν τῆς Σελήνης ἐν τοῖς γενεθλίοις (Ἴδε πόσαι μοῖραι — μονάδος) [manu XV saec.].
ριβ'. Περὶ τοῦ μὴ ἔχοντος ἄλογον καὶ ἐρωτῶντος τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — τῶν εὐτελῶν).

Post lacunam f. 33 (v. supra) sequitur.

F. 34. ρκζ'. Περὶ χροίας ζῳδίων (Ὁ Κριὸς ἀληθινὸς — ὁμοίως).
ρκς'. Περὶ τοῦ πότε ἐὰν γένηται σύνοδος Ἡλίου καὶ Σελήνης

ἀποκτανθήσεται μέγιστος βασιλεύς (Ὅτε ἴδῃς τὴν σύνοδον — ἀποκτανθήσεται).

ρκη'. Περὶ ἐπιτεύξεως ἢ ἀποτυχίας τινὸς δουλείας (Ἐὰν εὕρῃς τὸν διέποντα — συνομίλησις).

ρκθ'. Περὶ τοῦ πότε ἐστὶν ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς καὶ πότε δυτικός (Φασὶ δέ τινες — βόριος).

ρλ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἄνθρωπός ἐστιν τὸ γεννηθὲν ἢ τέρας (Λαβὲ τὴν μεταξὺ διάστασιν — ἀνθρώπου).

ρλα'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τις τελευτήσει (Ἴδε τὸν διέποντα — τὸν σάββατον).

ρλβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν τύχῃ ὁ δεῖνα ἀστὴρ ἐν τῷ δεῖνι τόπῳ ἐν γενεθλίῳ, τοιόσδε κίνδυνος κεῖται τῷ γεννηθέντι (Ὅτε τύχῃ ὁ Ἑρμῆς — ἀφ' ὕψους).

ρλγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι πότε καὶ ἀπό τινος ὠφέλεια ἔσται τινί (Ὠφέλεια κατ' ἔτος — προηγούμενα).

F. 34v. ρλγ' [*sic*]. Περὶ ἐναλλαγῆς ἄλλως (Ὅτε καταλάβῃ ὁ Ἥλιος — δεδοκίμασται γάρ).

ρλδ'. Περὶ τοῦ εἰ ἔχει μέγαν ῥῖνα ὁ γεννηθείς (Ὅτε τις ἐν τῇ γενέσει — ἀνθρώποις).

ρλε'. Περὶ τοῦ πότε τελευτᾷ ὁ πατὴρ τοῦ γεννηθέντος ἐν ἀποδημίᾳ (Ὅτε τύχῃ ὁ Ζεὺς — ἐν ἀποδημίᾳ).

ρλς'. Περὶ τοῦ πότε πόρνη γένηται ἡ γεννηθεῖσα (Ὅτε τύχῃ ἐν γενέσει — αὐτῷ).

Ἄλλως (Ὅτε γεννηθεὶς — ὑπὸ πολλοῦ οἴστρου).

ρλζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι διὰ ποίας ἀρρωστείας τις ἀποθανεῖται (Ὁ ἔχων τὸν η' τόπον — τελευτήσει).

ρλη'. Περὶ τοῦ πότε ὁ γεννηθείς ἐστι στραβός (Ὁ ἔχων ὡροσκόπον — ὀφθαλμούς).

ρλθ'. Περὶ τοῦ πότε οὐ ζήσεται ὁ γεννηθείς (Ὅτε τύχῃ ἡ Σελήνη — οὐ ζήσεται).

ρμ'. Περὶ τοῦ νουπούχαρ [*sic*] τῶν Ἰνδῶν ἤτοι περὶ τοῦ δασμοῦ τῶν μοιρῶν ἑκάστου ζῳδίου (Ἀπονέμουσιν οἱ Ἰνδοὶ — τῷ Διί).

F. 35. ρμα'. Περὶ τοῦ εἰ βούλῃ γνῶναι ζυγὰ ἢ μονά (Ἡ Σελήνη μονὰ — μονά ἐστιν).

F. 35v. ρμβ'. Περὶ τοῦ πότε οἱ κακοποιοὶ τὴν κακίαν αὐτῶν ἐλαττοῦσι καὶ ὅτι ἡ Σελήνη σημαίνει τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἢ τὰ φαῦλα ἀπὸ τῶν σχηματισμῶν αὐτῆς (Γίνωσκε ὅτι οἱ κακοποιοὶ — κακοποιῷ ἀστέρι).

ρμγ'. Περὶ τοῦ ποῦ ἔχει ἡ Σελήνη μεγάλην δύναμιν καὶ ποῦ ὁ Ἥλιος καὶ ποταπὴ ἡ φύσις ἐστὶ τοῦ Κρόνου (Ἡ Σελήνη μεγάλην δύναμιν — ἐστὶ τοῦ Κρόνου) = *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 273.

Sine num. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ γεννηθείς ἐν δισώμῳ ζῳδίῳ οὐ μὴ

προκόψῃ κἂν υἱός ἐστιν βασιλέως (Ὅτε τύχῃ ὁ ὡροσκόπος — βασιλέως) = ibid., f. 273ᵛ.

F. 36. ρμδʹ. Περὶ τοῦ πότε εὐτυχής ἐστιν ὁ γεννηθείς (Εὐτυχής ἐστιν ὁ γεννηθεὶς — τῷ Διί).

ρμεʹ. Περὶ τοῦ γνῶναι ὀπωρῶν ιβʹ ἔμπροσθέν σου, μὴ ὁρῶντός σου, εἰπεῖν ποῖόν ἐστι καλὸν καὶ ποῖον φαῦλον (Δώδεκα ὀπωρῶν προτεθέντων — καὶ καλήν). Fort. dodecaeteris Chaldaïca.

ρμζʹ. Περὶ τοῦ ἔν τισι τοῦ σώματος ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἔχει ἐνέργειαν (Ἐνέργειαν ἔχει ὁ Κρόνος — δεξιὸν πόδα) = ibidem.

ρμηʹ. Περὶ τοῦ ποιῆσαι ἔτους γενεθλιακοῦ ἐναλλαγήν (Ἴδε τὸν κατὰ πῆξιν ὡροσκόπον — λογίζεται).

F. 37. ρμθʹ. Περὶ οἰκειώσεως πρὸς βασιλέα (Ἴδε τὸν κύριον — μεγίστην).

ρνʹ. Περὶ εὐθηνίας εἰδῶν καὶ κνιπίας (Ἴδε ὅτε καταλάβοιο — εὐθηνία). Cf. infra, f. 198ᵛ, cap. σεʹ.

ρναʹ. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων χαρᾶς (Χαίρει ὁ Ἥλιος — τόπῳ) = cod. Bonon. 18, f. 280.

F. 38. ρνβʹ. Περὶ τοῦ ὅπως τὰ βρέφη ἐν τῇ μήτρᾳ ἀνατρέφονται (Γίνωσκε ὅτε συλλήψεται — τὸν Δία).

ρνγʹ. Περὶ τοῦ γνῶναι τὰ περὶ τῶν ἐξουσιαστῶν πῶς ἀποτελεσθήσονται κατὰ τὰς Ἰνδικὰς μεθόδους (Λέγουσιν οἱ Ἰνδοὶ — αὐτοῦ).

F. 38ᵛ. ρνδʹ. Περὶ κλήρου παιδεύσεως καὶ φρονήσεως (Λαμβάνεται ὁ τοιοῦτος κλῆρος — γεννηθέντα).

ρνεʹ. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ παιδίον εἰ οἰκεῖόν ἐστιν ἢ ἀλλότριον (Ποίησον ἐρώτησιν — ἀλλότριον).

ρνϛʹ. Περὶ τοῦ προνοῆσαι τὴν τοῦ ἐρωτῶντος ἐρώτησιν (Ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐρωτήσεως — περὶ βασιλέως).

F. 39. ρνζʹ. Περὶ τοῦ πότε ὁ Κρόνος σημαίνει δόξας μεγάλας (Ὁ Κρόνος ὅτε ἐστὶν ἐνδύναμος — μεγάλας).

Ἄλλως (Ὅτε ἐστὶν ὁ σημαντὴρ — φαύλων).

ρνηʹ. Περὶ καταρχῆς (Πρόσεχε ἐπὶ πᾶσαν καταρχὴν — αὐξιφωτοῦσα).

ρνθʹ. Περὶ τοῦ τί σημαίνει ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἑρμῆς — τιμωρίας).

ρξʹ. Περὶ τοῦ τί σημαίνει ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὡροσκόπῳ τῆς γεννήσεως οὖσα ἀκάκωτος (Ὅτε τύχῃ ἡ Σελήνη ἐν τῷ καιρῷ — δύναμιν).

ρξαʹ. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὡροσκόπος σημαίνει τὸ σῶμα, ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ τὴν ψυχήν (Γίνωσκε ὡς ὁ μὲν [ὁ] ὡροσκόπος — ἀφροντισίαν).

F. 39ᵛ. ρξβʹ. Περὶ ἀποκλείστου ἢ περὶ ὁρισθέντος ἢ ἐξορισθέντος (Ὅτε ἐπισυμβῇ τινι πάθη — δεινά).

ρξγ'. Περὶ φυγάδος ("Ιδε τὸν ὡροσκόπον — κακοποιῷ).
ρξδ'. Περὶ ὑετῶν (Εἰ βούλῃ γνῶναι πότε ἔσται — οὐ γενήσονται) = cod. Bonon. 18, f. 280. Cf. supra, f. 14ᵛ, cap. ι'.
"Αλλως (Γίνωσκε ὅτι — ἀμφότερον).

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ 'Απομάσαρ.

F. 39ᵛ-42 indicem praebent capitum.

F. 42. α'. Περὶ τοῦ πότε μήτε ἀνέτ[ου] μήτε ἀφέτου εὑρεθέντος ἐν τῷ γενεθλίῳ γίνονται οἱ ἄνθρωποι πολυχρόνιοι· καὶ πότε φθάνουσι τὰ ἐλάχιστα ἔτη τῆς 'Αφροδίτης καὶ πότε ὑφέσταται ὁ γεννηθεὶς καὶ πότε οὐδὲν ἀγαθὸν σημαίνει τὸ γενέθλιον (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι· ἤκουσα τοῦ 'Απομάσαρ λέγοντος ὅτι — οὐδὲν σημαίνει ἀγαθόν).

F. 42ᵛ. β'. Περὶ τοῦ πότε ὁ Κρόνος σημαίνει τὰ τοῦ σιδήρου μέταλλα καὶ πότε τὰ ὑψηλὰ δένδρα (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι· εἶπον τῷ 'Απομάσαρ ὅτι λέγουσι — καὶ τοῦ ὡροσκόπου).

γ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς Σελήνης τετραγωνιζούσης τὸν "Αρην, λῃσταῖς περιπίπτει ὁ ἀποδημίαν ποιησάμενος καταρχήν [l. κατ' ἀρχήν?]. Editum in appendice.

δ'. Περὶ τοῦ ὅτε ὁ Κρόνος συνοδεύει τῷ Διί, εἰ τύχῃ γεννηθῆναί τινα καὶ ἔχει τὸ ζῴδιον ἔνθα ἡ τοιαύτη σύνοδος ὡροσκοποῦν ἢ μεσουρανοῦν, γενήσεται ὁ τοιοῦτος μέγας βασιλεύς (Εἶπεν ὁ 'Απομάσαρ· αἱ σύνοδοι τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διός — τὸ ὄνομα αὐτοῦ). Cf. cod. Venet. 5, f. 231ᵛ, cap. ξδ'.

ε'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἀληθεύει τις ἢ ψεύδεται προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν. Editum in appendice.

F. 43. ς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν οἱ τρεῖς ὑψηλοὶ ἀστέρες συνέλθωσι καὶ ἐφορᾷ αὐτοῖς ὁ "Ηλιος, ἀποτελοῦσι μέγαν βασιλέα (Εἶπεν ὁ 'Απομάσαρ ὅτι ἡ σύνοδος τῶν ἀστέρων — ἀποτελοῦσι μέγαν βασιλέα).

F. 43ᵛ. ζ'. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν θρησκείαν τοῦ προφήτου τῶν Σαρακηνῶν οὐκ ἔγνω τις τῶν μαθηματικῶν σημαινομένων [l. -νην] ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ. Editum in appendice.

η'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔγνω τις παυθησομένην τὴν τοιαύτην θρησκείαν. Editum ibidem.

θ'. Περὶ ἐπιτυχίας ἀποστασίας (Εἶπεν ὁ 'Απομάσαρ ὅτι — ἐπιτεύξεται βασιλείας).

ι'. Περὶ τοῦ τίνα σημαίνουσι αἱ μακραὶ σύνοδοι ἤγουν τοῦ "Αρεως καὶ τοῦ 'Ηλίου καὶ τῆς 'Αφροδίτης καὶ τοῦ 'Ερμοῦ καὶ τῆς Σελήνης (Εἶπεν ὁ 'Απομάσαρ· γίνωσκε τί εἶπεν — καὶ βλάβην τῶν γερόντων).

ια'. Περὶ τῆς συνόδου τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς ἐν Κριῷ (Ὅτε συνοδεύει ὁ Ἑρμῆς τῇ Σελήνῃ — γενήσονται οἱ δυνάσται κακοί).

F. 44. ιβ'. Περὶ τῶν ιβ' τόπων (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ καὶ τοῦτο ὅτι — τὰ τῶν βασιλέων τῆς δύσεως).

ιγ'. Περὶ ὑετῶν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἴδε τὸν ἀστέρα τὸν κυριεύοντα — τῶν ἀστέρων).

ιδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐπικρατεστέρα ἐστὶν ἡ τῶν ζῳδίων σημασία τῆς τῶν ἀστέρων σημασίας καὶ ὅτι τοῦ ιβ' τόπου κακουμένου, τυχόντος ἐκεῖ κακοποιοῦ, οἱ πόδες κακοῦνται, κἂν ἀγαθύνωνται τὰ ζῴδια τὰ σημαίνοντα σκέλη καὶ πόδας, καὶ ὅτι ποτὲ ὁ Κριὸς καὶ πόδας σημαίνει (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ποίει ἐστὶ — τῶν ἀστέρων μεταβαλλομένων).

F. 44v. ιε'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Κρόνος, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἥλιος σημαντικοί εἰσιν τῶν ἀρχόντων, τῶν πραγματευτῶν καὶ γραμματέων ὁ Ἑρμῆς (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ — τὸν Ἑρμῆν).

ις'. Περί τινος ἀποτελέσματος δόξαντος παραδόξου (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — καθὼς εἶπεν).

ιζ'. Περὶ τοῦ πότε σημαίνει ἡ Σελήνη ὑετὸν καὶ πότε συνάφειαν [nigro ἑ superscr.] (Εἶπεν ὁ αὐτός· ὅτε τύχῃ ἡ Σελήνη — καὶ συνεφείας καὶ ἀτμούς).

ιθ'. Περὶ τοῦ ὅτι <ἐὰν> ἐρωτηθῇς περὶ ζωῆς καὶ τύχῃ ἐν τῷ ὡροσκόπῳ ὁ Ἥλιος καὶ ὁ Κρόνος, τελευτήσει ὁ περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — τελευτήσει).

Sine num. Περὶ τοῦ ὅτι ψυχρὸς καὶ σηπώδης ἐστὶ ὁ σύνδεσμος (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — καὶ σηπώδης).

κ'. Περὶ τοῦ πότε εὐχόμενον ἀκούει ὁ θεὸς κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων δόξαν ἤ τίς εὐσεβής. Editum in appendice.

κα'. Περὶ τοῦ πῶς τυχόντος τοῦ Ἑρμοῦ ὁ γεννηθεὶς λόγιος καὶ ῥήτωρ καὶ στιχοπλόκος γίνεται (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε τύχῃ — τοιουτοτρόπῳ).

κβ'. Περὶ τοῦ πῶς τυχόντος τοῦ Κρόνου ὁ γεννηθεὶς εὐτυχὴς γίνεται καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ παῖδας μεταβαίη ἡ εὐτυχία (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — παῖδας καὶ ἔγγονα).

F. 45. κγ'. Περὶ τοῦ πότε μέλλει εἰσελθεῖν εἰς βασιλέα, ᾧ μέλλει χρήσασθαι εἰς τὴν τῶν ἀστρονόμων ἐπιστήμην (Εἶπέ μοι δὲ ὁ αὐτὸς — ἐστι ψευδές).

κδ'. Περὶ τοῦ εἰ μέλλει ἀποδημῆσαί τις χάριν ὠφελείας αὐτοῦ, πῶς ἵνα σχηματίζοι τὸ θεμάτιον (Εἶπε δέ μοι ὁ αὐτὸς — τὰ τοιαῦτα).

κε'. Περὶ τοῦ πότε σημαίνεται ἐπίμονος εὐτυχία καὶ ἀπαλλαγὴ τῶν λυπηρῶν (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε συνάπτουσιν — ἀπαλλαγὴν τῶν λυπηρῶν).

κς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς φρέασιν ἀμβλύνονται αἱ δυνάμεις οὐ τῶν ἀγαθοποιῶν. Editum in appendice.

κζ'. Περὶ τοῦ ὁποῖος ὁ γεννηθεὶς ὅτε τύχῃ ὁ Ἄρης ἑσπέριος ἐν Καρκίνῳ, καὶ ὁποῖος ὅτε ἐν τῷ Αἰγικέρῳ [*sic*], μὴ συνοδεῦ [συνοδεύοντος?] ἢ Κρόνου ἢ Διὸς ἢ Ἡλίου ἢ Ἑρμοῦ (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — αἱματόχυτον).

κη'. Περὶ τοῦ ὅτι μεγάλας μεταβολὰς ποιεῖ ὅτε τύχῃ ὁ μὲν Κρόνος ἐν τῷ Ζυγῷ, ὁ δὲ Ζεὺς ἐν τῷ Καρκίνῳ (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ἐν τῷ κόσμῳ).

κθ'. Περὶ τοῦ πότε καλή ἐστιν ἡ τῆς θαλάσσης ἀποδημία (Εἶπεν ὁ αὐτός· ὅστις — ἀποδημία ἀγαθή).

F. 45v. λ'. Περὶ ἀντιδίκων (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ὁ ἀντίδικος αὐτοῦ).

λα'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔχει δύναμιν ὁ κλῆρος τῆς τύχης ὁ μετρούμενος ἐν τῇ διαμέτρῳ Ἡλίου καὶ Σελήνης (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἰπὲ κύριέ μου — ἀποτέλεσμα).

λβ'. Περὶ τοῦ ποία θρησκεία πρώτη καὶ ποία δευτέρα εὗρε τὴν ἀστρονομίαν. Editum in appendice.

λγ'. Περὶ τοῦ πότε οὐ βλάπτονται οἱ ὀφθαλμοὶ ὄντος τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης κεκακωμένων ἐν γενεθλίῳ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι εὑρίσκομεν — οὐ τυφλωθήσεταί ποτε ὁ γεννηθείς).

λδ'. Περὶ τοῦ πότε αὖθις βλάπτονται (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἐδοκίμασα — παρὰ τοὺς ὀφθαλμούς).

λε'. Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀποτελεῖν περὶ ἀποτυχίας καὶ ἐπιτυχίας ἔρωτος (Εἶπεν ὁ Σαδὰν ὅτι ἦλθε πρὸς ἐμέ τις ἄρχων ὅστις εἶχεν ἔρωτα πρός τινα, καὶ ἔδειξέ μοι ἐρώτησιν — τηνικαῦτα ἐμποδισμοὺς καὶ χωρισμοὺς σημαίνει).

F. 46. λς'. Περὶ τοῦ πότε βλάπτουσιν οἱ κακοποιοὶ ἐν ταῖς ἐπεμβάσεσι, καὶ πῶς ἐν τῷ περιπάτῳ τοῦ ἀφέτου, οἱ δὲ ἀγαθοποιοὶ αὖθις πῶς ὠφελοῦσι (Εἶπέ μοι δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι θεώρημα — ἔσται τὰ δεινά).

F. 46v. λζ'. Περὶ ἀπολύσεως ἀποκλείστου (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἀπεκλείσθη — ἀληθέστατος πάνυ).

λη'. Περὶ ἀντιδίκων καὶ τῶν ἐξερχομένων εἰς πόλεμον (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ἢ τῷ Κριῷ). In marg. Ζήτει καὶ κεφάλαιον οε'.

F. 47. λε'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἥλιός ἐστι κακοποιὸς πάνυ καὶ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ ὅτι ἐστὶ μετὰ τῶν ἀγαθοποιῶν ἀγαθοποιὸς καὶ μετὰ τῶν κακοποιῶν βλαπτικός (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι λέγουσίν τινες — τι ἀγαθόν).

μ'. Περὶ ἀφετῶν (Εἶπεν ὁ Ἀποσαὶτ ὅτι εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — οὐ λαμβάνομεν αὐτοὺς ἀνέτας). Partim editum in appendice.

F. 48. μα'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς εὑρίσκεται καὶ ἀγαθοποιὸς ὁ

Κρόνος (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσί τινες — τῶν Ἰνδῶν τῷ Κρόνῳ).
μβ'. Περὶ τοῦ τίνα σίνη ποιεῖ ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἐν τοῖς φρέασι (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε τύχῃ ὁ Ἑρμῆς — ἔσται τὰ δεινά).
μγ'. Περὶ τοῦ πότε ὁ Ζεὺς κύριος ὢν τοῦ ὡροσκόπου καὶ ἐν τῷ ὑψώματι αὐτοῦ εὑρίσκεται καὶ ὠφελής (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε ἐστὶ ὁ Ζεὺς — τοιοῦτος ὢν ἀνήρ).
μδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Σελήνη ἔν τισι φρέασι οὐ βλάπτεται ἀλλ' ὠφελεῖται (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε — ὠφεληθήσεται δι' ἔργων πυρός).
μγ'. Περὶ τοῦ ἐὰν τύχῃ ἡ Σελήνη μετὰ τοῦ Κρόνου ἐν φρέατι ἐπὶ γενεθλίου [ου λίψ] (Ὅτε γεννηθῇ — ἀρρωστίας).
μς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν τύχῃ ὁμοίως σύνοδ[εύουσα] Ἄρει (Ὅτε ἡ Σελήνη — τῶν ἀστέρων).
F. 48ᵛ. μζ'. Περὶ τῶν φρεάτων (Φρέαρ ἐστί — ηκζ' καὶ ηκη').
μη'. Περὶ τῆς γέννας [*sic*] καὶ τῆς συλλήψεως (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐπὶ πάσης γενέσεως — ἐσφάλη).
μθ'. Περὶ τοῦ κίντ [?] (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἰπέ μοι τί ἐστι τό λεγόμενον περὶ τῆς ἐπιστήμης κίντ [vel κίνον] — ιβ').
ν'. Περὶ σχήματος ἐπιληψίας (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι ὁ Ἀπομάσαρ — ἐκ τῆς ἐπιληψίας).
F. 49. να'. Περὶ τοῦ εἰ τύχῃ ὁ Ἑρμῆς κύριος τοῦ ὡροσκόπου (Ἤκουσα τοῦ Ἀπομάσαρ λέγοντος — ὁ ἄνεμος).
νβ'. Περὶ ἀρρωστίας (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· δεῖ σκοπεῖν — αὐτοῦ).
νγ'. Περὶ ἐξουσιαστῶν (Εἰ δὲ βούλῃ σκοπῆσαι — τὸ σῶμα αὐτοῦ).
νδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γνησία ἐστὶν ἡ μετά τινος γυνὴ ἢ ἐπείσακτος. Editum in appendice.
νε'. Περὶ κρίσεως ἀφέτων ἀπὸ τῆς ζωῆς πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πάππου συνοδεύοντος τοῦ ἀφέτου κακοποιῷ ([Ἦ]λθέ τις ἐμοῦ παρόντος πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ — ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ μή, ἔστι τις ἐλπὶς σωτηρίας).
F. 49ᵛ. νς'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἴτε κακὰ ἐπικρατεῖ εἴτε ἀγαθὰ ὅτε καὶ ἀγαθοποιὸς καὶ κακοποιὸς τύχωσιν ἐν ἐρωτήσει (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ἐὰν — τὰ φαῦλα).
νζ'. Περὶ τοῦ καταλαβεῖν τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐνθύμησιν (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι τὸ καταλαβεῖν — καὶ ἄχρηστον).
Ἄλλως (Εἶπεν ὁ Ἀποσαὶτ ὅτι — ἐθαύμασεν).
F. 50. νη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἀστέρες αὐτεξουσίως ἐνεργοῦντες ἀλλὰ φυσικῶς. Editum in appendice.
νθ'. Περὶ τοῦ πῶς ὁ Κρόνος ἀφέτης ἀναπεποδισμένος ὢν

ἐλογίσθη τῷ Ἀπομάσαρ διδοὺς τὰ μεσὰ ἔτη καὶ οὐχὶ etc., etc. (Ἀπέσταλον πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ γενέθλιον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν· εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ — τῶν ἀγαθοποιῶν).

F. 50v. ξ'. Ὅτι ἀκριβεστέρα ἐστὶν ἡ μέθοδος τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Μασάλλα τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ὅτι αἱ ἰσόμοιροι ἀκτινοβολίαι ἀνήκουσι τοῖς οἰκοῦσι τὸν ἰσημερινὸν κύκλον (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι ἡ λεγομένη — τῶν ἀκτινοβολιῶν).

ξα'. Ὅτι ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα etc. Editum in appendice.

ξβ'. Περὶ φήμης ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔγραψαν — μάλιστα δεῖ σκοπεῖν τὸν ὡρόσκοπον).

F. 51. ξγ'. Περὶ ἀφετῶν τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ὁμολογοῦσι — καὶ ἀφέτης καὶ ἀνέτης).

ξδ'. Περὶ τοῦ πῶς οἱ κακοποιοὶ τὰ διδόμενα παρ' αὐτῶν αὖθις ἀφαιροῦνται (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσί τινες — συμφοραῖς).

ξε'. Περὶ σχηματισμοῦ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Ἄρεως ἐν γενεθλίῳ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὁ Ἑρμῆς — τοὺς πολέμους ἀγαπῶν).

F. 51v. ξς'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ὥραν τῆς ἐκτέξεως [ἡμέρας ἢ νυκτός] (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἀνέγνων — ψευδομένην).

ξζ'. Ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀφιούχου ἀστέρος ἐστὶν ἐν τῷ Ὑδροχόῳ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ὁ — Ὀφιούχου).

ξη'. Περὶ τοῦ ὅτι ψευδές ἐστιν τὸ κανόνιον τῶν δωδεκατημορίων (Εἶπον δὲ αὐτὸς — ψευδές).

ξθ'. Περὶ τοῦ ὅτι οἱ κομῆται μεγάλα ἀποτελοῦσι συμπτώματα Editum in appendice.

ο'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ζεὺς ὅτε ἐστὶν ἐν τῷ Κριῷ πλείονα δύναται ἢ ὅτε ἐστὶν ἐν τῷ Τοξότῃ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ, ἔστι καὶ τὸ — αἱ ἰσημερίαι).

F. 52. οα'. Ὅτι ὁ Ζεὺς ἐν τῷ Κριῷ ὢν μὴ ἐφορώμενος ὅλως ὑπὸ τοῦ Ἄρεως ἢ τοῦ Κρόνου φαυλῷ σχήματι etc. (Εἶπεν ὁ Στέφανος ὅτε τύχῃ — δικαιοσύνῃ χρωμένους).

οβ'. Περὶ τοῦ ὅτι μεγάλους βασιλεῖς ἐργάζεται ἡ ἐν τῷ Κριῷ σύνοδος τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι αἱ — ἐργάζεται).

ογ'. Περὶ τῆς μοίρας τῆς πανσελήνου ὅτι δέχεται ἀφετῶν ἔστιν ὅτε (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· διελογίσαμεν — πλὴν ἐμοῦ).

οδ'. Περὶ τοῦ τίς τῶν ἀντιδίκων εὐτελέστερος καὶ πτωχότερος (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — ὑψωθήσεται).

οε'. Περὶ ἐξελεύσεως ἐν πολέμῳ (Εἶπεν ὁ αὐτός· εἰ βούλῃ — ἀναγκαιότατον).

ος'. Περὶ τῶν ἀποκειμένων ποτὲ ἐν τῷ παλατίῳ βιβλίων μαθηματικῶν καὶ μὴ διδομένων. Editum in *Catal. Flor.*, p. 83.

F. 52v. οζ'. Περὶ τῆς φύσεως καὶ δυνάμεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων (Εἶπεν ὁ αὐτός· εἰ βούλῃ — τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου).
οη'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ καθολικὴ ἐρώτησις ὁμοία ἐστὶν γενεθλίῳ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ὅτε λαμβάνομεν — γενεθλίῳ).
οθ'. Περὶ διαμονῆς ἄρχοντος ἐν τῇ δοθείσῃ αὐτῷ ἀρχῇ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ πῶς — ἐξουσιαστής).
π'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ σίνους (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ — περὶ τοὺς πόδας).

F. 53. πα'. Περὶ τοῦ ὅτι κουφότερά εἰσι τὰ δεινὰ ὅτε τὰ πλάτη τῶν ἀστέρων ἔχουσιν ἐναλλάξ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἐρώτησεν — ἔσται τὰ δεινά).
πβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν ὁ Ζεὺς τύχῃ ἐπικρατήτωρ ἐν γεννήσει καὶ ὁρᾷ τὸν ὡροσκόπον, ποιεῖ μεγάλας δυστυχίας (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐνδυναμούντων — ἐπικουρίαν).
πγ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ χωρὶς τῆς τοῦ Ἡλίου βοηθείας ἐν γενήσει προσγίνεταί τινι ἀρχή (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι εἶδον — ἦρξεν).
πδ'. Περὶ διαγνώσεως χρόνου ζωῆς ὅτε ἡ Σελήνη μικρὸν ἀπέχει τοῦ Ἄρεως. Editum in appendice.

F. 53v. πε'. Περὶ τοῦ πότε γίνονται εὐτυχεῖς αἱ γεννήσεις (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι τότε — εὐτυχίαν σημαίνει).
πς'. Περὶ ἀγαθῶν δόσεων ἀπὸ κακοποιῶν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔχουσιν — μὴ ἀγαθὸν εἶναι).
πζ'. Ὅτι ὁ δεύτερος τόπος πολλὰ ἔχει μυστήρια καὶ δυσκατάληπτα (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι τὰ μυστήρια — ὁ γεννηθείς).

F. 54. πη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπιστήμονα πάντα ὅσα οἶδε διδάσκειν, τὴν οἰκείαν πραγματευόμενος τιμήν. Editum in appendice.
πθ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐκφαντικωτέραν ἔχει τὴν δύναμιν ὁ κλῆρος τοῦ δαίμονος ἐπὶ νυκτὸς [l. νυκτερινῆς] γενέσεως (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἰπέ μοι — ὀνείρατα).
ϟ'. Περὶ τοῦ πότε ὁ τοιοῦτος κλῆρος μετὰ τοῦ Ἡλίου εὑρίσκεται (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ὁ Μασάλλα λαμβάνει — τοῦ Ἡλίου).

F. 54v. ϟα'. Περὶ τοῦ ἁρμόζειν ποιεῖν τὸν περίπατον τῶν κλήρων (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἆρα γε — κακύνεται).
ϟβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ κλῆρος τῆς τύχης καὶ ὁ κλῆρος τοῦ γάμου καὶ ὁ κλῆρος τοῦ ι' τόπου μεγάλας ἔχουσι σημασίας (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἆρα γε — κλῆρος τοῦ ι' τόπου).
ϟγ'. Περὶ τοῦ εἰ ἐρωτηθῇς εἰ ἐξῆλθέ τις ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ εἰ — τῆς πατρίδος αὐτοῦ).
ϟδ'. Περὶ τοῦ εἰ τύχῃ ὁ Ἑρμῆς ἐν τοῖς Ἰχθύσι ἐν ἰδίοις ὁρίοις ἢ ἐν Τοξότῃ ὁμοίως (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε τύχῃ — ἀληθές).

ϛε'. Περὶ εὐτυχίας τῆς ἀπὸ τῆς κάτω τύχης (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — σχήματα).
ϛϛ'. Περὶ τοῦ ὅτι παρακμάζει ἡ ἐπικράτεια τῶν Ἀράβων. Editùm in appendice.
ϛζ'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι διττὸς ὁ θάνατος καθὼς εἶπεν ὁ Στέφανος. Editum in appendice.
ϛη'. Περὶ τῶν νεφελοειδῶν συστροφῶν (Εἰσὶν αἱ νεφελοειδεῖς — ἄχρι τῶν κδ'). Ut vid. ex Palchi cap. ρλζ' (f. 144) edito in appendice.
F. 55. ϛθ'. Περὶ τοῦ ὡροσκόπου παντὸς θέματος (Γίνωσκε ὅτι ὁ ὡροσκόπος σημαίνει τὰ τοῦ σώματος — ὁ κύριος αὐτοῦ).
ρ'. Περὶ τοῦ παντὸς τόπου γενεθλίου κακουμένου (Ἐπὶ τῶν γενεθλίων — ἡ κάκωσις).
Περὶ εὐθηνίας καὶ κνιπίας (Εἰ βούλῃ γνῶναι περὶ — τῆς συνόδου) = cod. Bonon. 18, f. 281ᵛ.
ρα'. Πότε πῶς εὑρισκόμενος ὁ Ἄρης ἐν ἀλλαγῇ ἔτους κίνῃ πολέμους (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἄρης — ἢ τὸν Δία).
ρβ'. Περὶ θέματος ἐν ἀλλαγῇ ἔτους ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου καὶ τῆς Σελήνης (Γίνωσκε ὅτι ὁ ὡροσκόπος — τοῦ ἔτους).
ρδ'. Περὶ ἄρχοντος λαοῦ καὶ τῶν συνέργων αὐτοῦ καὶ συνέργων τῶν ἰδιωτῶν (Τὰ τοῦ ἄρχοντος — τοῦ δευτέρου τόπου).
ρε'. Περὶ μυστηριωδῶν (Εἰ βούλῃ ποιῆσαι — ἀποκρυβήσεταί τι).
ρϛ'. Περὶ ἀντιδίκου καὶ μεσάζοντος μέσον σου καὶ ἐκείνου (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ ἀντιδίκου — τοῦ δευτέρου τόπου).
ρζ'. Εἰ ἐρωτηθῇς πῶς ἔχουσι τὰ κατὰ τὸν δεῖνα (Εἰ ἐρωτηθῇς περί τινος πῶς — κατ' ἐκεῖνον).
ρη'. Περὶ τοῦ εἰ ἐφορᾷ κακοποιὸς ἐν γενεθλίῳ τὴν μοίραν τοῦ ὡροσκόπου ὅτι ὀλιγοζωίαν ποιεῖ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐν τοῖς γενεθλίοις — φαῦλα).
F. 55ᵛ. ρθ'. Περὶ καταρχῆς ἡμερινῆς ἐχούσης τὸν Ἥλιον ἐν τῷ θ' τόπῳ ἢ τῷ ιβ', ἐπὶ δὲ νυκτερινῆς τὴν Σελήνην (Ὅτε τύχῃ ὁ Ἥλιος — σημαίνει διαδοχήν).
ρι'. Περὶ καταρχῆς ἀπὸ τοῦ Κρόνου τουτέστι πόσους χρόνους κρατήσῃ ὁ ἀρχὼν (Ὅτε τύχῃ — κε').
ρια'. Μέχρι πόσων μοιρῶν ἐστιν ὕπαυγος ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεύς (Ὅτε ἐστὶ τὸ μεταξὺ — λογίζου).
ριβ'. Περὶ τοῦ πότε καλῶς ἢ κακῶς ἕξει τὰ κατὰ τὸν γεννηθέντα (Ὅτε γεννήθῃ τις καὶ — κατ' αὐτόν).
ριγ'. Περὶ τοῦ πότε ἐξελεύσεταί τις μετὰ τοῦ βασιλέως (Εἰ δὲ ἐρωτήσει σέ τις — ἀποκίνησιν).
F. 56. ριδ'. Περὶ ἐλευθερίας δούλου ἢ μή (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — εἰ δὲ μή, οὐχί).
ριε'. Πότε ὁ Ἥλιος βορρᾶν ἀναβαίνῃ καὶ πότε τὸν αὐτὸν

καταβαίνῃ καὶ πότε νότον καταβαίνῃ καὶ πότε ἀναβαίνῃ (Ὁ Ἥλιος ἐν τῷ Κριῷ — νότον καταβαίνῃ).

ρις'. Περὶ σημασιῶν τῶν ἐκλείψεων (Εἰ γένηται ἔκλειψις — καὶ νόσος ἐν τοῖς ἀνθρώποις λοιμική).

ριζ'. Περὶ ἀποτελεσμάτων κατὰ <τὴν> τοῦ Κυνὸς ἐπιτολήν (Ἐὰν κατὰ τὴν τοῦ Κυνὸς ἐπιτολήν — λιμὸς καὶ λοιμὸς ἔσται).

F. 56v. ριη'. Περὶ καταρχῶν (Γίνωσκε ὅτι πρῶτον — καὶ καθυπερτερηθῇς).

ριθ'. Περὶ ἀποδημίας (Εἰς ἀποδημίαν — ὑποστήσεται) [1].

ρκ'. Περὶ ἀποδημίας διὰ πλοὸς (Εἰ βούλῃ ἀποδημῆσαι — ἐν τῷ γ' ἢ ἐν τῷ ε') = cod. Bonon. 18, f. 281v.

F. 57. ρκα'. Περὶ γάμου (Παρατήρου — ἐπὶ πολλῶν ἐτηρήθη) = ibidem.

ρκβ'. Περὶ χρίσματος (Μὴ ποιήσῃς χρίσμα — τοῦ Ἡλίου οὔσης) = ibidem.

ρκγ'. Περὶ κουρεύματος (Μὴ κουρευθῇς — ἐν τῷ Ζυγῷ) = ibidem.

ρκδ'. Περὶ ὀνύχων (Πρόσεχε μὴ — τοῦ Ἄρεος) = ibidem.

ρκε'. Περὶ ἱματίων συγκοπῆς καὶ φορέσεως (Μὴ κόψῃς ἱμάτιον — ἐν τῷ Αἰγόκερῳ) = ibidem.

ρκς'. Περὶ καθαρσίου (Μήτε μὴν ἐν τῷ Αἰγόκερῳ — ἀγαθοποιός) = ibidem.

ρκζ'. Περὶ χειρουργίας (Μὴ χειρουργήσῃς τινὰ — χειρουργεῖς) = ibidem.

ρκη'. Περὶ τοῦ ἐκβαλεῖν αἷμα (Εἰ βούλῃ ἐκβαλεῖν — φλεβοτομεῖν) = ibidem.

ρκθ'. Περὶ καταρχῆς κτίσματος (Κτίσματος μὴ κατάρξῃς — ἀναβαίνουσι) = cod. Bonon. 18, f. 272v.

F. 57v. ρλ'. Περὶ δανείου (Μὴ δανειθῇς — αὐτά) = ibidem.

ρλα'. Περὶ κλοπῆς (Ὅτε κλαπῇς τι — ἀπολάβοις) = ibidem. Ἄλλως (Ὅτε γένηται ἡ κλοπὴ — οὐκ ἐπὶ πολύ). In marg. Ζήτει κεφ. σις'.

ρλβ'. Περὶ ἀγορᾶς (Ὅτε ἀγορασθῇ τι — καὶ πραθήσεται εὐθενῶς) = ibidem.

ρλγ'. Περὶ ὑποπτευομένης βλάβης (Ὅτε ὑποπτεύσῃς — τὸ δεινόν).

ρλδ'. Περὶ γυναικὸς εἰ ἄρα παρθένος ἐστὶν ἢ διεφθαρμένη· δοκιμασθέν (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ τούτου — παρθένος).

ρλε'. Περὶ νόσων (Ἔστι τις μέθοδος — ἐπισκέψεται).

ρλς'. Περὶ μετοικισμοῦ ἢ μεταβάσεως ἀπὸ διαθέσεως εἰς διάθεσιν (Εἰ βούλῃ ἀφ' ἧς — ἢ τῷ ια' τόπῳ).

---

[1] Cap. ριθ'-ρλα' eodem fere ordine repetuntur in fine libri II (cap. σς'-σις').

ρλζ'. Περὶ γραμμάτων (Εἰ βούλῃ γράψαι γράμμα — ἀνεπιτήδειον) = cod. Bonon. 18, f. 273.

F. 58. ρλη'. Περὶ δυστοκίας γυναικῶν (Εἶπον οἱ Ἰνδοὶ — εὐτοκήσουσι).

ρλθ'. Περὶ κρύψεως πραγμάτων (Εἶπεν ὁ Νουπακτ, εἰ βούλῃ — χωριζομένης).

ρμ'. Περὶ τοῦ πότε δίδωσιν εὐτυχίαν ὁ Ἄρης ἐν γενεθλίῳ (Εἶπον καὶ τοῦτο — τὸν γεννηθέντα).

ρμα'. Περὶ συμπτώματος συμπεσόντος τινί καὶ ἀγνοοῦντος ὅθεν ἐστί (Εἶπόν τινες ὅτι ὅτε — καὶ σωτηριασθήσεται).

ρμβ'. Περὶ γενεθλίου ἄλλως (Εἶπόν τινες ὅτι ὅτε τύχῃ — τοὺς ὀφθαλμούς).

ρμγ'. Περὶ κακώσεως ὀφθαλμῶν (Εἰσὶ δὲ ἐν τῷ ζῳδίῳ — ἐν τῷ Καρκίνῳ ηθ').

ρμδ'. Περὶ τετραγώνου Σελήνης καὶ Ἡλίου (Εἶπόν τινες — τοῦ Κρόνου).

ρμε'. Περὶ δύο ὑποθέσεων (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ β' ὑποθέσεων — τὸ συμφέρον σοι).

F. 58v. ρμς'. Περὶ δάνους (Εἶπόν τινες — καὶ ἡ Σελήνη).

ρμζ'. Περὶ ἀρρωστίας (Ἔστι καὶ τοῦτο — ταχέως ὑγιανεῖ).

ρμη'. Περὶ κινήσεως τῆς ἀνάστρου σφαίρας (Εἶπέ τις τῶν ἀρχαίων — μίλια).

ρμθ'. Περὶ νοσούντων (Ὁ ἔχων ὡροσκόπον — σωθήσεται).

ρν'. Περὶ καταστάσεως ἀστέρων ἤτοι περὶ ὑετοῦ (Ὅτε συνοδεύει — ἡ Ἀφροδίτη).

ρνα'. Περὶ παιγνίου ζατρικίου ἢ ταυλίου. Editum in *Catal.*, IV, p. 127.

F. 59. ρνβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι ποῖον μέρος τοῦ σώματός ἐστιν ὑγιεινόν (Ἰδὲ ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου — τὸν Ἑρμῆν).

ρνγ'. Περὶ κακοποιῶν ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ ποιούντων κλιμακτῆρας (Ἡ κάρη τοῦ Λέοντος - μετ' Αἰγοκέρω).

ρνδ'. Περὶ πράσεως καὶ ἀγορᾶς (Εἰ βούλῃ ἀγοράσαι — συμφέρον τοῖς δυσὶ μέρεσι).

ρνε'. Περὶ ὑπομνηστικοῦ (Εἰ βούλῃ ποιῆσαι — τοιουτοτρόπως) = cod. Bonon. 18, f. 273v.

ρνς'. Περὶ σπορᾶς (Εἰ βούλῃ σπεῖραι — ἔτι κρεῖττον) = ibidem.

F. 59v. ρνζ'. Περὶ φυτείας δένδρων (Εἰ δένδρα βούλῃ — οἰκοδεσπότης) = ibidem.

ρνη'. Περὶ μεγέθους ἀστέρων (Τὸ μέγεθος τοῦ Ἡλίου — καὶ ὄπισθεν).

ρνθ'. Περὶ τῆς τῶν β' φωστήρων ἐν τῇ ἐκλείψει κακώσεως (Ὁ Ἥλιος πρὸ — τῆς ἐκλείψεως αὐτοῦ).

ρξ'. Περὶ κακώσεως τῆς Σελήνης (Ἡ Σελήνη κακοῦται ὅτε — κατὰ σῶμα).

ρξα'. Περὶ ἀκριβοῦς συναφῆς τῶν ἀστέρων (Εἰ βούλῃ γνῶναι τὰς ἀκριβεῖς — τῆς συνόδου).

F. 60. ρξβ'. Περὶ ὧν σημαίνει ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἀγαθοποιὸς ἢ κακοποιὸς συσχηματιζόμενος ἐν ἐναλλαγῇ χρόνου (Εἰ δὲ ἐν ἐναλλαγῇ χρόνου γένηται — φόβους καὶ ζημίας).

F. 60v. ρξγ'. Περὶ συνόδου Κρόνου καὶ Διός (Εἶπον οἱ ἀρχαῖοι — πάνυ λογίους). Cf. cod. Vindobon. 2, f. 152v.

ρξδ'. Περὶ κοσμικῶν σημειώσεων ἀπὸ τῆς τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς μεταβάσεως (Ὁ Κρόνος ὅτε μεταβαίνει — γενήσεται βλάβη περὶ τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς οἰκοῦντας).

F. 61. ρξε'. Περὶ τῶν σημασιῶν τῆς ἐπιστήμης (Εἰσὶν αἱ σημασίαι — περὶ ἐχθρῶν).

ρξϛ'. Περὶ τῆς φιλίας καὶ τῆς ἔχθρας τῶν ἀστέρων καὶ ὅτι χωρὶς τῆς αὐτῶν διαγνώσεως οὐ δύναται ὁ τεχνίτης ποιῆσαι ἀποτέλεσμα (Οὐ δύναται ὁ ἐπιστήμων — τῇ φύσει τοῦ ἑτέρου).

F. 61v. ρξζ'. Περὶ τῆς τῶν ζῳδίων ἐναντιώσεως καὶ τῆς φιλίας τῶν ἀστέρων (Ἐναντιοῦνται δὲ καὶ — πορεύονται).

F. 62. ρξη'. Περὶ τοῦ ὁποίας ποιεῖται τὰς τῶν κακῶν ἀπαλλαγὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν λοιπῶν ἀστέρων ὧν ὁ Ζεύς (Ὅτε τύχῃ ὁ Ζεύς — συκοφαντίας).

ρξθ'. Περὶ τῶν σημασιῶν τῆς Ἀφροδίτης ὅτε συνοδεύει τῷ Ἄρει ἢ τῷ Κρόνῳ ἢ τῷ Διὶ ἢ τῷ Ἡλίῳ, καὶ περὶ τοῦ Διὸς ὅτε συνοδεύει τοῖς αὐτοῖς (Ἡ Ἀφροδίτη ὅτε τύχῃ — μετ' εὐτυχίας).

ρο'. Περὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀστέρων (Οἱ β' κακοποιοὶ ποιοῦσιν — φονεύει).

F. 62v. ροα'. Περὶ τοῦ πότε οὐ βλάπτουσιν οἱ κακοποιοὶ ἀστέρες (Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο — καὶ ὁ ζ').

ροβ'. Περὶ τοῦ τίνα ἐργάζεται εἰ τύχῃ ὁ κύριος τοῦ η' τόπου ἐν τῷ ὡροσκόπῳ μετὰ τοῦ Ἡλίου ἢ καὶ τῆς Σελήνης (Ὅτε τύχῃ ὁ κύριος τοῦ η' τόπου — ὠφελεῖται).

ρογ'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων δυνάμεως (Δυναμικώτερος — σημαίνει τὰ κακά).

F. 63. ροδ'. Περὶ τῶν οἴκων καὶ ὑψωμάτων τῶν ἀστέρων ἐν οἷς οἱ αὐτοὶ χαίρουσι πλέον (Γίνωσκε ὅτι οἱ οἶκοι — ἀφανίζουσιν).

F. 63v. ροε'. Περί τινος ζητήσαντος σπάθην. Editum in appendice.

ροϛ'. Περὶ κακώσεως ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτι κακοῦνται — εὐφροσυνῶν πραγμάτων).

F. 64. ροζ'. Περὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως αὐτῶν (Ἡνίκα δὲ οἱ ἀστέρες — κατὰ πολύ).

ροη'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἐγκαρδίας δυνάμεως (Λέγουσι δέ τινες ὅτι — ἡ κακία).

F. 64v. ροθ'. Περὶ τοῦ ὅτι ψεύδονται οἱ λέγοντες μὴ βλάπτεσθαι τὸν ἀστέρα γινόμενον ὕπαυγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἢ ὑψώματι (Εἶπον δέ τινες ὅτι — ὑπομένει αὐτό).

ρπ'. Περὶ προποδιζόντων ἢ ἀναποδιζόντων [ἀστέρων praebet index libro praefixus] (Γίνωσκε ὅτι ἔχουσιν — τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν).

F. 65. ρπα'. Περὶ τοῦ τίνες τῶν ἀστέρων ἐν τοῖς οἰκείοις ταπεινώμασιν πλέον βλάπτονται καὶ τίνες ἧττον (Τὰ ταπεινώματα τῶν ἀστέρων — περὶ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ).

F. 65v. ρπβ'. Περὶ ἀποκλιμάτων ἤγουν τίνα τούτων εἰσὶ χείρονα (Γίνωσκε ὅτι χείρονα — τοῦ ἐπικέντρου).

ρπγ'. Περὶ πάσης ἐρωτήσεως καὶ ἐρωτήσεως ἀποδημίας ὅτι ἔχουσιν οὐχ ὁμοίως (Εἶπεν — ὑπ' ἀλλήλων).

ρπδ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἡλίου δυνάμεως ἐν ἑκάστῳ δεκανοκράτως [?] τοῦ Κριοῦ (Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο — καὶ παιδιαῖς ἐνησχολημένος).

ρπε'. Περὶ τοῦ τίνα σημαίνουσιν οἱ ἀστέρες προποδίζοντες καὶ τίνα ἀναποδίζοντες (Ὁ ἀναποδίζων — ἀσθενῆ).

ρπς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἀφαιρετικοὶ ὄντες οἱ ἀστέρες ἢ ἐν βραδέσι ζῳδίοις βραδείας ποιοῦσι τὰς δόσεις [in tabula libro praefixa δυνάμεις], ταχείας δὲ προποδίζοντες (Οἱ δὲ ἀστέρες — ζῳδίῳ).

ρπζ'. Περὶ μάχης καὶ φιλονεικίας καὶ δίκης (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ — ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον).

F. 66. ρπη'. Περὶ πλούτου ἐλπιζομένου (Εἰ ἐρωτηθῇς περὶ — ἀποτυχεῖν).

ρπθ'. Περὶ τῶν φύσεων καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν ἀστέρων (Γνῶθι ὡς ὁ μὲν — τῆς πρεσβείας).

ρϙ'. Περὶ τοῦ ἐὰν ἐρωτηθῇς ὁποῖός ἐστιν ὁ ἀπατήσας καὶ δελεάσας τινά (Βούλομαί σοι ἀναγνωρίσαι — τοῦ ἀστέρος).

ρϙα'. Περὶ τοῦ μὴ ἀποτελεῖν πρὶν ἢ καλῶς εἰδέναι τὴν ἐρώτησιν (Μὴ ἀποτέλεσόν τι — ἡ ἐρώτησις).

ρϙβ'. Περὶ τοῦ τίνα καὶ ἕτερα σημαίνει ἡ Σελήνη ἐπέκεινα τῶν προδηλωθέντων (Ἡ Σελήνη σημαίνει — finis deest : spatium trium versuum vacuum).

ρϙγ'. Περὶ ἀποκρύφων (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἑρμῆς — τὰ κρύφια).

ρϙδ'. Περὶ πράξεως ἐὰν ἐρωτηθῇς (Ἐὰν ἐρωτηθῇς εἰ ἄρα — ταλαιπώρου).

F. 66v. ρϙε'. Περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῦ Διὸς καὶ τῶν κακῶν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεος (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ζεὺς — γάμους).

ρϛς'. Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἰ συνεγένοντο ἢ οὔ (Εἲ ἐρωτηθῇς, ἴδε — οὐ συνεγένοντο).
ρϛζ'. Περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἐρωτήσεις διὰ δ' αἰτιῶν σφάλλουσιν (Γίνωσκε ὅτι διὰ — ὑπὲρ σοῦ).
ρϛη'. Περὶ τῆς ἐνεργείας τῆς Σελήνης· ἐὰν ᾖ ἀγαθυνομένη ἢ κακυνομένη ἢ κενοδρομοῦσα (Γίνωσκε ὅτι μετ' ἐνεργείας — καὶ ἀργίαν) = cod. Bonon. 18, f. 280.
ρϛθ'. Περὶ τῆς βραδύτητος τῶν ἀργῶν ἀστέρων καὶ τῆς τῶν κακοποιῶν σημασίας (Οἱ κακοποιοὶ — ταχέως) = ibidem.
σ'. Περὶ τῆς σημασίας τῶν στερεῶν ζῳδίων (Τὰ στερεὰ — μέσως) = ibidem.
σα'. Περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀστέρων ὅτε εἰσὶν ἑῷοι καὶ ὅτε δυτικοί (Γνῶθι ὡς ὅτε — ἀδυνάτῳ).
σβ'. Περὶ συσχηματισμοῦ τῆς Σελήνης μετὰ τῶν λοιπῶν ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτι ἡ — εἰς ἕτερον).
σγ'. Περὶ τῆς ἐν τοῖς ζῳδίοις τῶν ἀστέρων διελεύσεως ἢ πότε εἰσὶν ἀσθενεῖς ἐν αὐτοῖς καὶ πότε δυνατοί (Ὅτε ἐστὶν ὁ ἀστὴρ — ἀδύνατος).
σδ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς σημασίας διδομένης ἐκ β' ζῳδίων, τὸ πρῶτον ἐπικρατεῖ (Γίνωσκε καὶ τοῦτο — ἐπικρατεῖ).
σε'. Περὶ συγκρίσεως τῶν κέντρων καὶ τῶν λοιπῶν τόπων (Γίνωσκε καὶ τοῦτο -- χείρονες).
F. 67. σϛ'. Περὶ ἀποδημίας (Ὅτε τύχῃ ἡ Σελήνη — ἐν τῷ πέμπτῳ τόπῳ). Cf. supra p. 20, n. 1.
σζ'. Περὶ γάμου (Οτε μέλλει — ἐν τῷ Καρκίνῳ) = cod. Bonon. 18, f. 281.
ση'. Περὶ χρίσματος (Ἄφες τὸ χρίσμα — τοῦ Ζυγοῦ) = ibidem.
σθ'. Περὶ ἀφαιρέσεως τριχῶν (Μὴ ἀφαιρήσῃς ἀπὸ τῶν τριχῶν — ἐν τῷ Ζυγῷ) = ibidem.
σι'. Περὶ κόψεως ὀνύχων (Μὴ ἐπιχειρήσῃς κόψαι — τῷ Λέοντι) = ibidem.
σια'. Περὶ συγκοπῆς καὶ ἐνδύσεως νέων ἱματίων (Μὴ κόψῃς — ζῳδίῳ) = ibid., f. 281v. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 120, cap. πη'.
σιβ'. Περὶ καθαρσίου (Οὐ χρή — ἐστιν ἡ Σελήνη) = cod. Bonon., ibidem.
σιγ'. Περὶ τοῦ ἐκβαλεῖν αἷμα (Εἰ βούλῃ ἐκβαλεῖν — τοῦ Ἑρμοῦ) = ibidem.
F. 67v. σιδ. Περὶ ἰατρείας κεφαλῆς (Τὴν κεφαλὴν — ἀγαθοποιός) = ibidem.
σιε'. Περὶ δανείου (Μηδ' ὅλως δανεῖσαι — ἐκ τοῦ δανείου) = ibidem.
σιϛ'. Περὶ κλοπῆς (Ὅτε κλαπῇς τι — βραδείως).
σιζ'. Περὶ μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἢ ἀπὸ διαθέσεως

ἐφ' ἑτέραν διάθεσιν (Ποίησον ὡρόσκοπον καὶ — τόπων εἰσίν).
σιη'. Περὶ ἀποδημίας (Εἴπερ ἐστὶν ἡ Σελήνη — ἀγαθά).
σιθ'. Περὶ ἐναποκλειστῶν (Ἐὰν ἴδῃς ἄνθρωπον — ἐν τῇ φυλακῇ).
σκ'. Περὶ ἐρωτήσεώς τινος ἀποδήμου εἰ ζῇ ἢ τέθνηκεν (Ἰδὲ τὸν κύριον τοῦ ὡροσκόπου — τέθνηκεν).
σκα'. Περὶ φήμης (Εἰ βούλῃ γνῶναι — αὐτόν).
Τέλος τοῦ βου βιβλίου τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσαρ.

F. 68. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἀπομάσαρ. Sequitur index capitum.
F. 68v. α'. Περὶ τοῦ ὅτι διαδίδοταί τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια. Editum in appendice.
β'. Περὶ τοῦ ὅτι ἔχει ἡ Σελήνη τόπους κη' (Εἰσὶ τῆς Σελήνης — οἱ ἀστέρες).
γ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ οἱ γεωργοὶ γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς. Editum in appendice.
F. 69. δ'. Περὶ τοῦ ὁποῖον τέξεται ἡ γυνὴ παιδίον μετὰ τὸ πρῶτον γεννηθέν, ἄρρεν ἢ θῆλυ (Γινώσκεται δέ τι — καὶ ἀρρενικά).
ε'. Περὶ τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων ὅτι ἔχουσι σημεῖα οἱ ποιμένες. Editum in appendice.
F. 69v. ς'. Περὶ τοῦ ὅτι σφαιροειδὲς τὸ σχῆμα τοῦ οὐρανοῦ (Γίνωσκε ὅτι οἱ παλαιοὶ — συντάξει).
ζ'. Περὶ τοῦ τόπου τῶν ἀπλανῶν καὶ τῆς ποσότητος τῶν τηρηθέντων ἐξ αὐτῶν, ὁμοίως καὶ τῶν πλανητῶν (Εἰσὶ δὲ οἱ ἀπλανεῖς — τῆς ἐνεργείας αὐτῶν).
η'. Δι' ἣν αἰτίαν ὠνομάσθησαν στερεὰ τροπικὰ ζῴδια καὶ δίσωμα (Ἐπειδὴ δέ εἰσι οἱ τοῦ ἔτους καιροί — ἐστὶ τοῦ ἑτέρου καίρου).
F. 70. θ'. Περὶ αἰτιῶν ἀρρένων καὶ θηλέων ζῳδίων (Ὁμολογουμένου — καὶ ἑξῆς οὕτως) = cod. Bonon. 18, f. 281v.
ι'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἥλιος αἴτιος γενέσεως καὶ φθορᾶς (Ὁ Ἥλιός ἐστιν αἴτιος — ἔστι γὰρ πάνυ παχὺ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ καὶ πάνυ ἁλυκόν).
ια'. Περὶ τοῦ διὰ τί ὁ Ἥλιος ἐτάχθη τὴν μέσην ἔχειν ζώνην (Ὅρα δὲ καὶ τὴν σοφίαν — τοῦ Ἡλίου).
ιβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Σελήνη συμμέτοχος τῷ Ἡλίῳ ἐν ταῖς γενέσεσι καὶ ταῖς φθοραῖς (Περὶ δὲ τῆς Σελήνης λέγομεν — αἱ ὑπονοστήσεις).
F. 70v. ιγ'. Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Σελήνης (Προείπομεν τὴν ἐνέργειαν — ὁ τίμιος λίθος).
F. 71. ιδ'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν. Editum in appendice.
F. 71v. ιε'. Περὶ ὁρίων (Εὕρομεν τοὺς ἀρχαίους — κατ' Ἰνδούς).

ις'. Περὶ μοιρῶν ἀρρένων καὶ θηλυκῶν (Εἰσὶ δὲ μοῖραι — ἄρρεναι).

F. 72. ιζ'. Περὶ μοιρῶν λαμπρῶν σκοτεινῶν σκιωδῶν καὶ κούφων (Ἀπένειμαν οἱ παλαιοὶ — σκιωδεῖς).

F. 72v. ιη'. Περὶ εὐτυχῶν μοιρῶν (Εἰσὶ δὲ ὡς ἔφασαν — τῶν Ἰχθύων).

ιθ'. Περὶ ζῳδίων φιλιουμένων [*sic*] πρὸς ἄλληλα καὶ μισουμένων πρὸς ἄλληλα καὶ ὀρθοαναφόρων καὶ λόξων καὶ προτασσόντων καὶ ὑπακουόντων (Εἰσί τινα τῶν ζῳδίων — τὸ διαμετρεῖν ἄλληλα).

F. 73. κ'. Περὶ τῶν ζῳδίων τῶν συμπάθειαν ἔχοντων πρὸς ἄλληλα εἰ τάχα καὶ τετραγωνίζουσι πρὸς ἄλληλα (Εἴπομεν ἐξ ἀρχῆς ὅτι — ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις).

κα'. Περὶ τῶν παρανατελλόντων ἐνὶ ἑκάστῳ δεκανῶν (Τῷ πρώτῳ δεκανῷ τοῦ Κριοῦ — ὄπισθεν μετὰ τοῦ Κήτους). Cf. Boll, *Sphaera*, p. 485. Nonnulla edentur in appendice.

F. 77v. κβ'. Περὶ κλιμάτων τῶν ἀνακειμένων ἐν [l. ἐνὶ] ἑκάστῳ ζῳδίῳ (Τῷ Κριῷ ἀνάκειται ἡ Βαβυλὼν καὶ ἡ Περσίς — ἐν οἷς σαγηνεύονται οἱ ἰχθύες). Cf. *Catal.*, IV, p. 125, n. 1.

κγ'. Περὶ ζῳδίων κινητῶν καὶ ἀκινήτων (Ὁ μὲν Κριὸς — ὁ Ζεύς).

F. 78. κδ'. Περὶ τῶν ζῳδίων τῶν σημαινόντων τὰς ἕξεις ἀνθρώπων (Λογικὰ ζῷά εἰσι οἱ Δίδυμοι — τῆς κάτω τύχης).

κε'. Περὶ ζῳδίων τῶν ἀνακειμένων ἐνὶ ἑκάστῳ μορίῳ τοῦ σώματος (Ὁ Κριὸς κυριεύει τῆς κεφαλῆς — τὰ ποδαγρικά).

κς'. Περὶ ζῳδίων εὐμόρφων καὶ περὶ ζῳδίων δηλούντων ἐλευθηριότητα καὶ μεγάλας δωρεὰς καὶ περὶ ζῳδίων τῶν ἐπισυναγόντων καὶ πληρουμένων καὶ φθινόντων καὶ τῶν πλουσίων καὶ τῶν διδόντων καὶ λαμβανόντων (Τὰ μὲν ὡραῖα ζῴδια — σημαίνει πενίαν).

F. 78v. κζ'. Περὶ ζῳδίων δηλούντων ἐρωτήσεις, ἐπιθυμίας καὶ νόσους (Τὰ δὲ ζῴδια τὰ δηλοῦντα — δηλώσομεν).

κη'. Περὶ ζῳδίων δηλούντων τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν (Τὰ δὲ ζῴδια τὰ δηλοῦντα ταῦτα — καὶ οἱ Ἰχθύες).

κθ'. Περὶ πολυσπόρων ζῳδίων καὶ διδύμων καὶ στείρων (Τὰ μὲν πολύσπορα — καὶ ὁ Ὑδροχόος).

λ'. Περὶ φωνηέντων καὶ μέσων καὶ ἀφώνων (Τὰ δὲ φωνήεντα — κωφόν).

λα'. Περὶ ζῳδίων σημαινόντων ψώρας καὶ λέπρας καὶ λειχῆνας καὶ κνισμαρας [= κνησμούς?] καὶ φαλάκρας καὶ σπανίαν καὶ ἀγένειαν (Τὰ δὲ ζῴδια τὰ δηλοῦντα — περὶ γενεθλίων).

λβ'. Περὶ σινωτικῶν ζῳδίων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοιρῶν. Editum in appendice.

F. 79. λγ. Περὶ ζῳδίων ἀπατηλῶν καὶ ὑποκειμένων πάθεσι καὶ φροντίσιν ἔτι δὲ καὶ σκοτεινῶν (Τὰ μὲν ἀπατηλὰ — ζοφώδης).

λδ'. Περὶ ζῳδίων σημαινόντων τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα τοὺς ἰχθύας καὶ τὰ ἑρπετά (Οἱ Δίδυμοι, ἡ Παρθένος — τοὺς ἰχθύας)
λε'. Περὶ ζῳδίων σημαινόντων τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά (Τὰ ζῴδια τὰ σημαίνοντα τὰ δένδρα — τὰ ὄσπρια).
λϛ'. Περὶ ζῳδίων ὑδατωδῶν καὶ πυρωδῶν ἅπερ ἔχεις(?), μᾶλλον δὲ περὶ τῶν σημασιῶν τῶν ιβ' τόπων (Ὁ πρῶτος τόπος — δηλωθήσεται).
F. 79v. λζ'. Περὶ ζῳδίων ἐμψύχων καὶ ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν καὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων καὶ ἀσωμάτων (Τὰ ζῴδια τὰ μεταξὺ — καὶ ἔμψυχα).
λη'. Περὶ χρωμάτων ζῳδίων (Τὰ ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου ζῴδια — ζοφῶδες).
λθ'. Περὶ ἀναβαινόντων καὶ καταβαινόντων ζῳδίων καὶ μακρῶν καὶ βραχέων (Τὰ ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος μέχρι τοῦ γ' τόπου — εἰσὶ μακρά).
μ'. Περὶ αἰτίας πολευόντων καὶ διεπόντων (Ἀπένειμαν οἱ ἀρχαῖοι — τῶν λοιπῶν ὁμοίως).
μα'. Περὶ διαθέσεως ἀστέρων (<Π>ροεδηλώσαμεν — ὀλιγόφωτοι).
F. 80. μβ'. Περὶ τῶν πρὸς τὸν Ἥλιον συσχηματισμῶν τῶν ἀστέρων (Οἱ ε' ἀστέρες ἔχουσι — εἶτα προποδίζουσιν).
F. 80v. μγ'. Περὶ τοῦ ἐν ποίοις τόποις τοῦ θέματος ἔχουσιν οἱ ἀστέρες δύναμιν (Ἔχουσι δὲ οἱ ἀστέρες — ἧττονα).
μδ'. Περὶ τοῦ πλάτους τῶν ἀστέρων (Γίνωσκε δὲ ὅτι τὸ σῶμα — τοῦ Ἑρμοῦ ζ').
με'. Περὶ συνόδου ἀστέρων (Συνοδεύουσι δὲ οἱ ἀστέρες — ἐστὶ κακοποιός).
F. 81v. μϛ'. Περὶ συσχηματισμῶν ἀστέρων (Οἱ δὲ συσχηματισμοὶ — τὴν ἐρώτησιν).
μζ'. Περὶ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας ἀστέρων (Ἐνδυναμοῦται ὁ ἀστὴρ ὅτε — τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν).
F. 83. μη'. Περὶ ἐμπερισχέσεως (Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη κάκωσις — ἐν τῷ θ' τόπῳ).
μθ'. Περὶ ἀριθμῶν ἀστέρων (Ἔχουσι δὲ οἱ ἀστέρες ῥητοὺς — τοῦ δὲ Ἄρεος ιε').
F. 84. ν'. Περὶ ἰδιοτήτων ἀστέρων (Τοῦ Κρόνου ἡ κρᾶσις — καὶ ἐρημίτας).
να'. Περὶ τοῦ Διός (Ἡ τοῦ Διὸς κρᾶσίς ἐστι — τὸ χεῖρον).
F. 84v. νβ'. Περὶ τοῦ Ἄρεος (Ἡ δὲ τοῦ Ἄρεός ἐστι — ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀνασκειμμένους).
νγ'. Περὶ τοῦ Ἡλίου (Ἡ τοῦ Ἡλίου κρᾶσις — καὶ τῶν ἀδικητῶν).

F. 84v. νδ'. Περὶ τῆς Ἀφροδίτης (Ἡ τῆς Ἀιρροδίτης κρᾶσίς ἐστιν — καὶ τὴν μυρεψικήν).
νε'. Περὶ τοῦ Ἑρμοῦ (Ἡ κρᾶσις δὲ τοῦ Ἑρμοῦ — τὰ ζῷα).
F. 85. νϛ'. Περὶ τῆς Σελήνης (Ἡ δὲ Σελήνη ἐστὶ φωστήρ — τὰ ἀφροδίσια).
νζ'. Περὶ κλήρων (Γίνωσκε ὅτι οἱ ἀκριβεῖς κλῆροι — ἀναβιβάζονται ϞΖ').
F. 86. νη'. Περὶ τῶν κλήρων τῶν ζ' ἀστέρων (Ἐπειδήπερ ὁ Ἥλιος — τοῦ κλήρου τῆς τύχης).
νθ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Κρόνου (Ἐπειδὴ δέ ἐστιν ὁ κλῆρος τοῦ Κρόνου — τῆς φυλακῆς).
F. 86v. ξ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Διός (Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζεύς ἐστι — ἀγαθόν).
ξα'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Ἄρεος (Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἄρης σημαίνει — τὰς ἀπάτας).
ξβ'. Περὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἀφροδίτης (Ἐπειδὴ δέ ἐστιν ἡ Ἀφροδίτη — τὰς εὐωδίας).
ξγ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Ἑρμοῦ (Ὁ δὲ κλῆρος τοῦ Ἑρμοῦ — τῶν ἀστρονομικῶν).
ξδ'. Περὶ τοῦ κλήρου τῆς Σελήνης (Ὁ δὲ κλῆρος τῆς Σελήνης — ὁ κλῆρος αὐτῆς).
ξε'. Τοῦ Ἀπομάσαρ περὶ κλήρου τῶν ιβ' τόπων (Ὁ ὡρόσκοπος ἔχει κλήρους γ' ὧν πρῶτός ἐστιν — κακῶς κείμενος σημαίνει δυστυχίας καὶ ταλαιπωρίας, καλῶς δὲ τὸ ἀνάπαλιν).
F. 90v. ξϛ'. Περὶ κλήρων μὴ ἀναφερομένων μήτε εἰς τοὺς ζ' πλανήτας μήτε εἰς ιβ' τόπους (Πρῶτος κλῆρός ἐστι τοῦ ἀφέτου — κακῶς δέ, ψευδεῖς).
F. 91. ξζ'. Περὶ ἀγορᾶς δούλων (Σελήνη — βουλεύονται).
ξη'. Περὶ ἀποδημίας (Σελήνη — κυνηγέσια).
Τέλος τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσαρ.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τοῦ Πάλχου [1]. Sequitur index capitulorum.
F. 92v. α'. Περὶ τῶν ιβ' ζῳδίων καὶ τῶν δ' καιρῶν (Δέον τιθέναι τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη — ἀκρόδρυα). Edetur in appendice.
F. 94v. β'. Περὶ τροπῶν ἀέρων (Σκοπεῖ τὸν ἐαρινὸν τρόπον — ποιοῦσιν).
F. 95. γ'. Περὶ τροπῶν τῶν δ' καιρῶν (Εἰ βούλει γνῶναι τὰ μέλ-

[1] Palchi astrologi plura in appendice edentur, ubi de aetate et auctoribus eius nonnulla invenies.

λοντα — τὸ ἔτος λέγουσιν). Cf. infra Theophilum in cod. 7, cap. λη'.

F. 96. δ'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς παρά τινος, τί γίνεται αὐτῷ ἀγαθὸν ἢ κακόν (Ἴδε ἀκριβῶς τὴν μεσουρανοῦσαν μοῖραν — τοῖς ἐμφανέσι προσώποις). Insunt ὑποδείγματα duo.

F. 96v. ε'. Περὶ φάσεων καὶ ἀγγελιῶν (Περὶ δὲ φάσεων καὶ ἀγγελιῶν οὕτω σκόπει — εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν).

ϛ'. Περὶ καταρχῶν (Ἐπὶ ἑκάστῃ καταρχῇ λάμβανε τὸν πολεύοντα — καὶ μὴ ὑπὲρ γῆν).

F. 97v. ζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς τύχης τὸν πυνθανόμενον περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν (Ἐπὶ ἑκάστῃ καταρχῇ λάμβανε τὸν κλῆρον τῆς τύχης — καὶ τὸ περὶ προσώπων Δωροθέου).

η'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀπὸ τοῦ ὁριοκράτωρος τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ <τὸν πυνθανόμενον> περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν (Σκόπει τὸν ὁριοκράτωρα τοῦ Ἡλίου — τὴν τροπὴν δείξει).

F. 98. θ'. Πῶς δεῖ εἰδέναι <εἰ> ἀνθρώπου ἡ γέννησις ἢ τέρατός ἐστιν (Πότερόν ποτε ἀνθρωπινόν ἐστι τὸ γεννηθὲν — ἢ τετράπουν σημαίνει).

ι'. Πῶς δεῖ εἰδέναι ἀλόγων γεννήσεων καταρχήν (Ἐὰν ὁ τοῦ κλήρου τῆς τύχης κύριος — μετὰ ἀνθρώπων διαιτώμενα).

F. 98v. ια'. Περὶ προαιρέσεως τοῦ ἐρωτῶντος καὶ εἰ ὠφέλιμος (Ὅταν τις πρός σε ἐρωτῶν ἔλθῃ — μάχας σημαίνουσιν).

ιβ'. Περὶ γεννήσεως πότερον ζῶντός ἐστιν ἢ τεθνεῶτος (Ἐν ᾗ σκέπτῃ ὡροσκόπος τὴν γέννησιν — κατὰ συμπαρουσίαν).

F. 99. ιγ'. Ἐὰν ἔλθῃ ἀκοὴ περὶ ἀνθρώπου ἀποθανόντος (Ἐὰν θέλῃς γνῶναι ζῇ ἢ τελευτᾷ — ἐπὶ τῆς Σελήνης).

ιδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τί γέγραπται ἐν τῇ δεδομένῃ σοι ἐπιστολῇ (Ἐὰν θέλῃς τὴν ἐπιδοθεῖσάν σοι ἐπιστολὴν γνῶναι — ἀποστελλόμενος) = cod. Venet. 7, f. 191, cap. σπε'.

ιε'. Περὶ τῶν κατ' εἶδος ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων φύσεως, καὶ πότε χρησόμεθα τῇ τοῦ Κρόνου βοηθείᾳ (Σκέπτου τὸν κύριον τῆς ζητουμένης πράξεως — ὄπισθεν εἰρημένας).

F. 100. ιϛ'. Περὶ δικαστηρίου (Ὁ ὡροσκόπος δηλοῖ τὸν κατήγορον — τοιαύτας τινάς).

F. 100v. ιζ'. Περὶ ἀπωλείας πράγματος κατὰ Ἐρασίστρατον, εὑρεῖν τὸν κλέπτην καὶ τὸ ἀπολόμενον καὶ ποῦ κεῖται. Editum in *Catal.*, I, p. 95.

F. 102. ιη'. Τιμαίου Πραξίδου [*sic*] περὶ δραπετῶν καὶ κλεπτῶν. — Editum in *Catal.*, I, p. 97.

F. 103. ιθ'. Περὶ καταρχῶν Σεραπίωνος. Editum ibid., p. 99.

κ'. Περὶ πρακτικῶν καὶ ἀπράκτων ἡμερῶν (Ἐν ᾧ ἂν ζῳδίῳ τις γεννηθῇ — παρασκευάζει καὶ ὑγιεστέραν). Cf. Hephaest., III, 6.

F. 103v. κα'. Περὶ ἐμπράκτων καὶ ἀπράκτων ὡρῶν (Ὧραι δὲ ἔμπρακτοί εἰσιν — τὰ αὐτὰ σημεῖα).
κβ'. Περὶ μηνῶν (Μῆνες δέ εἰσι ἀσύμφοροι — ἔμπρακτοί εἰσι οἱ μῆνες).
κγ'. Περὶ ἀέρων (Ἐν μὲν τῷ ἡμισφαιρίῳ — ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τοῖς παισίν).
F. 104. κδ'. Περὶ τοῦ κολάζεσθαι (Τῆς Σελήνης οὔσης ἐν Κριῷ — ὡροσκοπούντων ἀστέρων).
κε'. Περὶ τοῦ ποῦ εὑρεθῆναι τὸ ἀπολόμενον ἢ ὁ κλέπτης (Ἐὰν ἐν Κρόνου ζῳδίῳ — τοῦ Ἑρμοῦ ἐν πόλει).
κς'. Περὶ δραπετευόντων (Ὁ ὡροσκόπος ἐστὶν ὁ δραπετεύων — ποδῶν ἢ τοῦ στήθους).
F. 104v. κζ'. Περὶ συμπτώσεως οἰκιῶν (Ἐὰν ὁ τοῦ Κρόνου ἐκ ζῳδίου — συμπτώσεις γίνονται).
κη'. Περὶ ἐμπυρισμῶν (Ἐμπυρισμοὶ δὲ γίνονται — ὁ ἐμπυρισμὸς ἔσται).
κθ'. Περὶ μετοικισμῶν (Ἐν Κριῷ μετοικίζεσθαι συμφέρει — τρανότερον γέγραπται).
λ'. Περὶ πυρεσσόντων ὡς δεῖ τὰς ἡμέρας συλλογίζεσθαι (Ἐὰν μὲν οὖν ἡ Σελήνη φωτί — τοῦ ἀστέρος δύσεως).
F. 105. λα'. Καταρχὴ ὅτε εἰσῆλθεν Θεόδωρος ὁ αὐγουστάλιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Editum in *Catal.*, I, p. 100.
F. 105v. λβ'. Περὶ τῶν σημασιῶν τοῦ πολεύοντος καὶ τοῦ διέποντος (Αἱ μὲν οὖν σημασίαι τοῦ στῆναι — ταχεῖς ἀλαζονικωτέρους).
F. 106. λγ'. Περὶ συναλλαγῶν πρὸς γυναῖκας Σεραπίωνος (Παρατηρεῖν δεήσει τὴν Σελήνην — γεγραμμένα εὑρήσῃς).
λδ'. Περὶ ἀποδημίας (Ἐν ταῖς ἀποδημίαις μετὰ τὴν τῶν ζῳδίων ἐπίσκεψιν — τῶν ἀπορροιῶν).
F. 106v. λε'. Ἄλλη σκέψις περὶ ἀποδημίας (Ἐὰν θέλῃ τις ἀποδημῆσαι — ζημίας ποιεῖ).
λς'. Πόσον χρόνον ποιεῖ ὁ ἀπόδημος ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδημίᾳ (Σκέπτου τὸν Ἥλιον καὶ τὰ τετράγωνα — ἢ ποταμῶν).
F. 107. λζ'. Ἄλλος τρόπος ζητήσεως, πότε ἐπανελεύσεται (Ἀπὸ τῆς σεληνιακῆς μοίρας — τῆς Σελήνης).
λη'. Περὶ δρασμοῦ Σεραπίωνος. Editum in *Catal.*, I, p. 101.
F. 107v. λθ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ συνοχῶν καὶ κατακλίσεων. Editum ibidem.
μ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πάσης κοινωνίας. Edetur in appendice.
F. 108. μα'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ σπορᾶς ἢ ἱματίου ἢ θανάτου ἢ φυλακῆς ἢ δούλου τινὸς οἰκέτου μὴ ἔχοντος ῥίζαν (Βλέπε Κρόνον ἐν ποίῳ ζῳδίῳ — τὰ ζῴδια ἡμέρας εἰσί) = cod. Venet. 6, f. 89, cap. ρκγ'.
μβ'. Περὶ ἐξουσίας, ὑψώματος, ξενιτείας, ἀγαθοῦ πότε συμ-

βαίνῃ καὶ καταντᾷ, εἰ θέλῃς γνῶναι (Βλέπε τὸν Δία — τότε γίνεται).

μγ'. Περὶ πολέμου προσδοκωμένου ἢ κακοῦ, πότε γίνεται (Σκόπει Ἄρην καὶ ἐὰν εὕροις — τότε γενήσεται ὁ πόλεμος) = cod. Venet. 6, f. 76ᵛ, cap. πα'. Cf. infra Theophilum in cod. 7, cap. λα'.

F. 108ᵛ. μδ'. Περὶ ἐξουσιαστοῦ ἢ ὑπουργοῦ νεωστὶ ἐγχειρισθέντος, πόσα ἔτη ἢ μῆνας διαμένει (Σκόπει τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἄρην — ἐξ αὐτῆς). Cf. ibid., cap. λβ'.

με'. Περὶ ἀνθρώπου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς βασιλέα ἢ ἐξουσιαστὴν εἰδέναι ἐὰν πληροῖ τὰς ὑποσχέσεις ἃς συντάσσεται ἢ οὔ (Βλέπε ὅταν εἰσέρχεται πρὸς αὐτὸν — ἀλλὰ ἀπατᾷ σε). Cf. ibidem, cap. λγ'.

μς'. Περὶ ἐξουσιῶν, καὶ ἐὰν βούλῃ γνῶναι εἰ νικᾷ ἢ νικᾶται (Βλέπε τὸν Ἥλιον — τὸ ἔτος ἐκεῖνο). Cf. ibidem, cap. λδ'.

μζ'. Ἐὰν καταλάβῃς γῆν καὶ θέλῃς οἰκεῖσθαι αὐτόθι εἰ καταντᾷς ἐν αὐτῇ καλὸν ἢ κακόν (Ὅταν καταλάβῃς ἐκεῖ — τὸ αὔταρκες). Cf. cod. Taurin. 4, f. 68ᵛ; cod. Venet. 7, f. 302, cap. φνζ'.

F. 109. μη'. Περὶ ἀκοῆς εἰ ἀληθής, καὶ ὅτε θέλεις γνῶναι τίς ἐστιν ἡ ἀκοὴ ἐκείνη (Βλέπε τὴν Σελήνην καὶ ἐάν ἐστιν — ἰσχυρῶς ἐτράπησαν). Cf. cod. Taurin. 4, f. 60.

μθ'. Περὶ ὁδοιπορίας, ἐὰν ἀπαίρῃ ἢ οὔ (Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷ τις — τροπικὸν ἀπαίρῃ).

ν'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ ἀποδήμου τινὸς ἐὰν ὑποστρέψει ἢ οὔ, ζῇ ἢ τελευτᾷ καὶ πόσας ἡμέρας ἢ μῆνας ποιεῖ ἐκεῖ (Σκόπει τὸν ὡροσκόπον — ἢ ἐν τῇ ὁδῷ).

F. 109ᵛ. να'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ ὑποθέσεως καὶ θέλεις γνῶναι πότε γίνεται (Σκόπει τὸν Ἥλιον — ἐν τῷ μάρτυρι).

νβ'. Περὶ ἱματίων, ἐάν ἐρωτᾶσαι περὶ αὐτῶν (Ὅτε θέλῃς εἰδέναι — τῶν κιτρίνων).

F. 110. νγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τί τὸ ἐν τῇ χειρὶ κρατούμενον, ἀπὸ τῆς ψήφου τῶν ἀστέρων (Ἐπιθεώρει τὸν ὡροσκόπον — γινομένων ἐξ αὐτῶν).

νδ'. Περὶ ἑκάστου ἀστέρος ἣν χροιὰν καὶ ὄσφρησιν κέκτηται, διότι ἕκαστος αὐτῶν ἰδίας ἔχει καὶ ἐνήλλακται (Ἐν ἑπτὰ χροιαῖς τε καὶ — πᾶσι τοῖς κλίμασιν). Cf. *Catal.*, II, p. 88 ss. (Valens).

F. 111. νε'. Ἐὰν ἐρωτήσῃ σέ τις ποῦ ἐκοιμήθη, καὶ θέλῃς γνῶναι τί εἰργάσατο ἐκεῖ, καλὸν ἢ φαῦλον (Σκόπει Ἀφροδίτην καὶ ἐὰν τύχῃ — διὰ τάχους ἀνυσθήσεται).

F. 112. νς'. Περὶ φαρμάκων συνθέσεως (Πρὸς τὰ κεφαλικὰ πάντα — ξύλον κόπτε).

νζ'. Καταρχὴ πλοίου. Editum in *Catal.*, I, p. 102.

νη'. Ἐρώτησις περὶ καταρχῆς φόβου πλοίου ἐν Ἀθήναις. Editum ibid., p. 103.

F. 112ᵛ. νθ'. Ἄλλη ἐρώτησις ἐν Σμύρνῃ περὶ φόβου πλοίου· προσεδοκᾶτο γὰρ πρὸ πολλοῦ ἐληλυθέναι ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ οὐκ ἐληλύθει. Editum ibidem.

F. 113. ξ'. Δημητρίου περὶ δραπετευόντων. Editum ibid., p. 104.

ξα'. <Iuliani> Περὶ πολέμου. Edetur infra in appendice.

ξβ'. Ἄλλη σκέψις. Edetur ibidem.

F. 114ᵛ. ξγ'. Περὶ ἀναλύσεως πολέμου. Edetur ibidem.

ξδ'. Περὶ ἐπιθέσεως ἐχθρῶν (Σελήνης μόνης — ἡ Σελήνη ὑπάρχει).

ξε'. Περὶ κριτηρίων ἐν αἷς δεῖ ἡμέραις ἐγκαλεῖν (Ὅταν ἡ Σελήνη — κατακρίνουσι).

F. 115. ξς'. Περὶ κρυφιμαίων (Κρυφιμαῖα τῆς Σελήνης — ἐν Ἰχθύσι μή).

ξζ'. Περὶ ἀφροδισίων ἵνα ἔρωτες γένωνται (Τῆς Σελήνης οὔσης μετὰ Ἀφροδίτης — ὅτε οὐ δεῖ).

ξη'. Περὶ μαντειῶν (Μαντεύεσθαι χρὴ Ἡλίου — καὶ ἀληθῆ).

ξθ'. Περὶ ἐναρχομένων ἀσθενειῶν, τῆς Σελήνης οὔσης ἐν ἑκάστῳ ζῳδίῳ ἀνὰ τῶν ε' πλανωμένων (Ἐν Κριῷ ὁ ἀρρωστήσας — τροπὰς ἀσθενήσαντες).

F. 115ᵛ. Ἄλλως (Ἐάν τις ἐν κλιμάκτηρι — εἰρημένας).

F. 116ᵛ. ο'. Περὶ χειρουργησίμων (Ἐὰν ἀφαιρῆται Ταῦρος — τῶν ἀστέρων).

οα'. Περὶ ἀρρώστου τροφῆς πρώτης (Τῷ δὲ ἀρρώστῳ διδόσθω τροφὴ — μεσουρανούντων).

οβ'. Περὶ ἐπιστολῶν ἀναδόσεως (Ἐὰν ἐπιστολή σοι ἀναδοθῇ — εἴσκλησιν καὶ ἐπιβουλήν). Usurpantur planetarum vetera nomina Φαίνων Στίλβων κ. τ. λ.

F. 118. ογ'. Περὶ πλοίων ἀναγωγῆς (Ἐὰν τῷ Φαίνοντι στηρίζοντι — ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν ἐτάγη).

F. 118ᵛ. οδ'. Ἑρμοῦ περὶ κατακλίσεων. Editum in appendice.

F. 119. οε'. Ἐκ τῶν τοῦ Λαοδικέως Ἰουλιανοῦ περὶ καταρχῶν εὑρημένων ἐκλογαὶ χρήσιμοι. Editum in *Catal.*, IV, p. 105.

F. 119ᵛ. ος'. Περὶ ἀναπέμπων [?] (Δεῖ τὸν γνησίως τοῖς ἀστρολογικοῖς — τὸ ζητούμενον) [1].

F. 120. οζ'. Περὶ ἀποδήμου ἀνακομιδῆς. Editum in appendice.

F. 123. οη'. Περὶ ἀποδήμου προσδοκίας τινός (Προσδοκίας περί τινος οὔσης — ἢ τοῦ κυρίου αὐτῶν).

---

[1] De libris Hephaestionis agitur (e. g. εἰς τὸ β' κεφάλαιον τοῦ γ^ου βιβλίου Ἡφαιστίωνος). Ergo astrologum Thebanum, qui ineunte saec. V scripsisse videtur, exeunte eodem saeculo vel ineunte sexto Palchus lectitavit.

οθ'. Περὶ φυτείας (Φυτεύειν δεῖ μεσουρανούσης τῆς Σελήνης — ψυχροὶ καὶ ὑγροί).

F. 123v. π'. Διδασκαλία θεωρημάτων κατ' ἐπιτομὴν δηλοῦσα τόνδε τὸν τρόπον (Ἀφροδίτη μετὰ Ἄρεως — σινοποιεῖ).

F. 125. πα'. Ὅσα εὗρον χρειώδη ἐν τοῖς βραβίλοις [lege Βαρβίλλου]. Omissum. In marg. : Εἰάθη ὡς ἀχρεῖον τὸ κεφάλαιον τοῦτο [1].

πβ'. Ποίῳ μηνὶ τελευτήσει τις ἐπὶ πάσης γενέσεως (Ἀπὸ Ἡλίου ἐπὶ τὸν ὡροσκόπον — τελευτήσει).

πγ'. Σχόλια εἰς τὸ περὶ χρόνων διαιρέσεως ἐκ τῶν τοῦ Ἡλιοδώρου συνουσιῶν. Omissum. In marg.: Εἰάθη καὶ τὸ πγ' ὡς ἀχρεῖον.

πδ'. Περὶ στηριγμῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσμάτων (Ὁ τοῦ Κρόνου στηρίζων — ὠφέλιμος).

πε'. Περὶ ἐκπτώσεως (Ἐπειδή, φησὶν ὁ Δωρόθεος — συμβάλλεται).

F. 125v. πϛ'. Περὶ χρόνου θανάτου (Πάλιν ὡς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φησὶ Δωρόθεος — ποιεῖν ἀναίρεσιν).

πζ'. Καταρχὴ ἀναγκαία εἰς ἣν ἀπέτυχον πλανηθεὶς καὶ μετὰ ταῦτα εὑρηκὼς τὴν αἰτίαν ἐθαύμασα τὴν ἐνέργειαν· περὶ γραμμάτων ἐνεχθέντων. Editum in *Catal.*, I, p. 106, et VI, p. 63.

F. 126. πη'. Περὶ καταρχῆς Λεοντίου στεφθέντος ἐν Ἀντιοχείᾳ. Editum in *Catal.*, I, p. 107, et VI, p. 66.

F. 126v. πθ'. Ἄτροφοι [in marg. γρ. ἔντροφοι] μοῖραι κατὰ ζῴδιον ἐπὰν ἡ Σελήνη κατ' αὐτὴν γίνηται (♈ ι' ια' ιβ' — κδ' κϛ').

ϟ'. Περὶ ἀποτυχίας (Ὁ Ἥλιος παρὼν — δηλοῦσιν).

ϟα'. Περὶ φήμης (Κατὰ τὴν ὥραν τῆς φήμης — ἀληθή ἐστιν).

ϟβ'. Περὶ ἐπιτυχίας (Ὅρα τοὺς ἀστέρας τοὺς σημαίνοντας — ἀτελείωτοι) = cod. Taurin. 4, f. 69; cod. Venet. 7, f. 194, cap. τβ'.

ϟγ'. Περὶ στάσεων καὶ ἐμφυλίου πολέμου καὶ σφαγῆς (Ἄρης τῷ Ἡλίῳ συνὼν — ἢ βασιλέων) = cod. Taurin. 4, f. 68v; cod. Venet. 7, f. 194, cap. τα'.

ϟδ'. Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει γίνεσθαι τὸ ἀποτέλεσμα (Ὅταν Κρόνος ἢ Ἄρης — ἡδέα).

F. 127. ϟε'. Περὶ κέρδους (Ὅρα τοὺς οἰκοδεσπότας — οὐδαμῶς) = cod. Taur. 4, f. 60; cod. Venet. 7, f. 196, cap. τθ'.

ϟϛ'. Περὶ παραλήψεως οὐσίας (Εἰ μὲν συμφώνῳ — παραλήψεται) = cod. Taur. 4, ibid.; cod. Venet. 7, f. 196, cap. τι'.

---

[1] Maxime dolendum est hoc fragmentum librarii pigritia interiisse. Solum fere olim ex libris supererat Barbilli celeberrimi astrologi, qui tempore Vespasiani imperatoris florebat; vide Friedländer, *Sittengeschichte*, I, p. 132-133. Cf. cod. Paris. 2506, f. 80r.

ϛζ'. Περὶ οὗ ζητῇ τις, εἰ γίνεται (Ὅρα τὸν κύριον τοῦ μεσουρανήματος — τὸ ζητούμενον).
ϛη'. Περὶ φιλίας καὶ ἔχθρας (Τὸν ἐρωτῶντα ἀπὸ τοῦ κυρίου — ἐμφαίνει).
ϛθ'. Ἄλλως (Ἐπὶ τῶν συζύγων — δηλοῖ).
ρ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἡμέραν ᾗ τις τεθνήξεται, τοῦ καιροῦ τοῦ θανάτου κειμένου ὡς ὁμολογουμένου (Στερεοῦ μὲν ἢ δισώμου — ἐλπιζόμενον).
F. 127ᵛ. ρα'. Ἄλλως (Καταδήλου γεγονότος — θάνατον λέγε).
ρβ'. Περὶ ἀξιώματος καὶ δόξης καὶ τιμῆς (Τὰ φῶτα ἐν ἀρσενικοῖς ζῳδίοις — δυστυχίας σημεῖον).
ργ'. Περὶ πράξεως (Σκόπει εἴ τις τῶν ἀστέρων — εὐπερικτήτους).
ρδ'. Περὶ τεκνώσεως (Ὅρα τοὺς συσχηματιζομένους — ἀφαιρέτης).
ρε'. Περὶ συμπτώσεων (Ὁ Κρόνος ἐν τροπικοῖς ζῳδίοις — ποιεῖ).
F. 128. ρϛ'. Περὶ τῆς ἐν ξενιτείᾳ τελευτῆς (Οἱ τοὺς ἀναιρετικοὺς τόπους — ἡ διάμετρος [?]).
ρζ'. Περὶ τοῦ εἴ ἐστι πόλεμος (Σκόπει κατὰ τὴν ὥραν — πόλεμος).
ρη'. Περὶ πολυκτημοσύνης καὶ ἀκτημοσύνης (Τὸν κλῆρον τῆς τύχης — νυκτερινούς).
ρθ'. Περὶ κτημάτων καθαιρέσεως (Δεῖ ὁρᾶν τοὺς συσχηματιζομένους — προσνεύσεως [μαθήσῃ in marg.]).
ρι'. Περὶ κληρονομιῶν (Ὁ Κρόνος τῇ κτητικῇ τύχῃ — κληρονομήσουσιν) = cod. Venet. 7, f. 301ᵛ, cap. φνγ'.
ρια'. Περὶ τοῦ πότε τέξονται αἱ γυναῖκες ἢ συλλήψονται (Ἡμέρᾳ κ' — ποιοῦσιν).
ριβ'. Ἄλλως, εἰ συλλαμβάνοι *** (Ὁ οἰκοδεσπότης τοῦ ε' τόπου — ἀγαθοποιῶν).
ριγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρωτῶντος, περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν (Ἴδε τὸν κύριον τοῦ ὡροσκόπου — ἀπόκρινε) = cod. Vindobon. 1, f. 266ᵛ, cap. ρζ'. — In marg. manu ipsius Eleutherii : Σήμαινε τοῦτο παρ' ἡμῶν ἐδοκιμᾶσθαι καὶ ἐστὶ ἀληθὲς πάνυ.
ριδ'. Ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Δεῖ τὸν ἐρωτῶντα ... ὁ δὲ Δωρόθεος καὶ Πτολεμαῖος καὶ Οὐάλης τὸν κλῆρον τῆς τύχης λαμβάνουσι ... οἱ δὲ Ἰνδοι λέγουσιν — μάχης ἢ φήμης).
F. 129. ριε'. Περὶ τοῦ εἰ τέλος λάβοι τὸ ζητούμενον (Εἰ τέλος ἕξει τὸ ζητούμενον — οὐκ ἀνύσουσι).
F. 129ᵛ. ριϛ'. Ποῖοι τῶν ἀστέρων ἀνήκουσι τῷ κυανῷ, καὶ ποῖοι τῷ χλοάζοντι (Ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ἑρμῆς — ἀναλογῇ).

ριζ'. Ἄλλως περὶ οὗ τις ἐρωτᾷ (Ἐπεὶ οἰκοδεσποτικοὶ τρόποι — ψεύδους καὶ ματαιολογίας).

F. 130. ριη'. Περὶ ἀποδήμου εἰ ἐπανήξει θᾶττον (Ὁ ἐρωτῶν περὶ ἀποδήμου — πόλεως καὶ χώρας).

ριθ'. Περὶ τῶν εἰς ἡγεμονίας καὶ ἀρχὰς πόλεων καὶ χωρῶν πεμπομένων (Δέον τὸν κλιματάρχη — φωτῶν).

ρκ'. Περὶ ἀποδημίας ἐξ ἀνεπιγράφου (Ἐάν τις ἐκ τῆς πατρῴας — ἀγαθόν) = cod. Venet. 7, f. 302ᵛ, cap. φξ'.

F. 130ᵛ. ρκα'. Περὶ ξενιτείας (Ξενιτείας δὲ χρονιζούσης — σημαίνει).

ρκβ'. Περὶ γονέων τίς τούτων προτελευτᾷ (Λαβὲ τὴν γενεθλιακὴν ἡμέραν — ἡ μέθοδος).

F. 131. ρκγ'. Περὶ τοῦ ποιῆσαι ἄσπρα γράμματα. Editum in *Catal.*, I, p. 108.

ρκδ'. Περὶ τοῦ ζητοῦντος ὠφεληθῆναι (Ὁ ζητῶν ὠφεληθῆναι παρά τινος — ἄγει).

ρκε'. Περὶ ὁρίων ὡροσκοπούντων (Ὅρια Κρόνου ὡροσκοποῦντα — εἰρήκαμεν). Agitur de finibus singularum planetarum.

F. 132ᵛ. ρκς'. Περὶ οἰκοδομῆς καὶ καθαιρέσεως (Ἐὰν οἰκοδομεῖν μέλλεις — κακοποιῶν).

ρκζ'. Περὶ ἀποδημίας, πῶς πράξας ἐπανήκει (Ὁ ὡροσκόπος δηλοῖ τὸν ἀπόδημον — ἀκολούθως).

F. 133. ρκη'. Περὶ ἀναγωγῆς πλοίου, καὶ ἐξόδου ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων (Ἐὰν ἡ Σελήνη τύχῃ ὑπὲρ γῆν — προειρημένα).

ρκθ'. Ἄλλως (Σελήνη ὑπὸ Ἄρεως καὶ Ἑρμοῦ — βραδυπλοΐαν σημαίνει).

F. 134. ρλ'. Περὶ δεσμῶν ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων πρὸς τὴν Σελήνην (Σελήνη μαρτυρουμένη ὑπὸ Διὸς — τὸ ἐναντίον λέγε).

ρλα'. Περὶ πολέμου. — Γέγραπται ὄπισθεν ἐν τῷ ξα' κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου.

ρλβ'. Περὶ ἐκλείψεως κρίσις (Σκόπει τὴν γενομένην ἔκλειψιν — γίνεται).

F. 135. ρλγ'. Περὶ τοῦ περιπάτου τῶν ζ' πλανήτων (Ἰστέον ὅτι διεκβαλεῖν δεῖ — ἀποτελεσματογραφίαν).

ρλδ'. Ἀντιόχου ὅσα οἱ ἀστέρες ἐν τοῖς τόποις τοῦ θέματος τυχόντες σημαίνουσι. Editum in *Catal.*, I, p. 108 ss.

F. 136ᵛ. ρλε'. Τελέσματα [in tab. ἀποτελέσματα] τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς. — Edetur in appendice. — F. 137-148 alia manu s. XV scripta sunt.

F. 142ᵛ. ρλς'. Περὶ ἐμπαθῶν τόπων, ἤτοι μελῶν τῶν ἐν[l. αἰν]ιγματωδῶν ζῳδίων Κριοῦ Ταύρου Λέοντος Παρθένου. — Edetur in appendice.

F. 143v. ρλζ'. Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν ἤτοι τόπων τῶν σινουμένων τὰς ὄψεις. — Edetur in appendice.
F. 145v. ρλη'. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας, ὅσα ἐν τοῖς γενεθλίοις σημαίνει (Κενοδρομοῦσα ἡ Σελήνη — ἐν τοῖς πράγμασιν).
F. 148v. ρλθ'. Περὶ τῆς ἀκριβοῦς κατὰ σῶμα κολλήσεως καὶ ἀπορροίας (Λαμβάνειν δεῖ ἑκάστου τῶν ἀστέρων — τὰ τῆς τύχης).
F. 149. ρμ'. Περὶ τυραννίδος (Ἐάν τις τυραννῆσαι θέλῃ — παραδεδόσθαι). Cf. infra Theophilum in cod. 7, f. 123v, cap. ιβ'.
F. 149v. ρμα'. Περὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Σελήνης μαθεῖν τὰ ἀπο[λ]λόμενα (Ζήτει τὴν φάσιν ἣν ποιεῖται — ἔνδοξα).
F. 150. ρμβ'. Περὶ πόλεως ἠρημωμένης ἢ τόπου, ἀνακτίζεται ἢ οὔ, κατοικεῖται ἢ οὐ κατοικεῖται, καὶ ὑπὸ τίνος οἰκοδομεῖται (Ἐκ μὲν τοῦ ὡροσκόπου ληπτέον — συναφάς) = cod. Vindobon., f. 169v. Cf. infra Theophilum, ibid., cap. κϛ'.
ρμγ'. Περὶ πόλεως εἰ πολιορκεῖται (Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ πόλεως — τοὐναντίον) = ibid., f. 170. Cf. Theophilum, ibid., cap. κζ'.
F. 150v. ρμδ'. Καταρχὴ πολεμική (Ἐκ τοῦ ὡροσκόπου ληπτέον — τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ). Cf. Theophilum, ibid., cap. κη'.
F. 151v. ρμε'. Ἐὰν θέλῃ τις πολιορκῆσαι πόλιν καὶ εἰρήνην ὡσαύτως εὑρεῖν (Δεῖ φυλάξαι τὸν Ἥλιον — τὴν πόλιν λήψῃ). Cf. Theophilum, ibid., cap. κθ'.
ρμϛ'. Καταρχὴ πολεμική, ἐξ ἧς γνωρίζεται πᾶσα ἡ τοῦ πολέμου ἀναστροφή (Ἐκ τοῦ ὡροσκόπου γνωρίζεται — οὐ μὴ σφάλωμεν). Cf. Zoroastrum apud Theophilum, ibid., cap. λ'.
ρμζ'. Ἀποτελέσματα κοσμικὰ τῶν συνδέσμων ἐν τῇ ἐκλείψει (Ἐπὰν τύχῃ ὁ Ἀναβιβάζων — κλίμασι).
ρμη'. Περὶ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων σχημάτων (Δεξιὰ δὲ λέγουσι τρίγωνα — τοῦ Ζυγοῦ) = cod. Vindobon. 6, f. 250v; cod. Venet. 7, f. 382v, cap. ι'.

Sequitur f. 152 subscriptio : Τῷ συντελέστῃ τῶν καλῶν θεῷ χάρις. Ἐγράφη ἐν Μιτυλήνῃ ἔτους ,ςωϙϛ' (= 1388) ἰνδ. ια' μηνὶ ἰουλλ(ίῳ) κδη' χειρὶ Ἐλευθερίου Ἠλείου. — Cf. *Catal.*, IV, cod. Taurin. 4, f. 28.

Ff. 152v-209 et 213-279v. Apotelesmaticorum collectio divisa in capita CCCXII, quorum index invenitur ff. 339-342v [1].

---

[1] Auctor huius collectionis fuit sine dubio ipse Eleutherius Eleus, qui non merus librarius erat, etsi Mitylenis a. 1388 priorem partem huius codicis, a. 1390 codicem Taurinensem 4 descripserit, sed astrologus quoque, utpote Iohannes Abramius, qui codicem Florentinum 10 a. 1382 confecit (*Catal. Flor.*, p. 38, n. 1), eum magistrum suum praedicaverit (cf. supra cap. ριγ'). Ad hunc Eleutherium referenda sunt

F. 152v. α'. Περὶ τοῦ ποίῳ μηνί τις τελευτήσει ('Απὸ Ἡλίου ἐπὶ τὸν ὡροσκόπον — ἐκλειπτικοὺς τόπους).
β'. 'Αποτελέσματα Σελήνης μετὰ τοὺς συνδέσμους (Τῆς Σελήνης παριοῦσα — ἐκλειπτικοὺς τόπους). Cf. infra cap. ροθ'.
γ'. Περὶ γυναικὸς φυγούσης ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰ στραφήσεται ἢ οὔ (Εἴπερ ἐρωτηθῇς ὅστις τοῦ — μεγάλας δυσκολίας) = cod. Vindobon. 4, f. 25.
δ'. Περὶ κοινωνίας καὶ συντροφίας (Εἴπερ ἐρωτηθῇς — οἶδε τὸ ἀληθὲς ὁ ποιητὴς πάντων) = ibid., f. 26; cod. Mediol. 11, cap. ξα'.
F. 153. ε'. Περὶ ἀποδημίας ('Ο ὡροσκόπος ὁ τόπος ἔνθα — ταχεῖα καὶ ἐπίκερδος) = cod. Vindobon. 4, f. 27v.
ς'. Εἰς τὸ γνῶναι φιλίαν ἢ ἔχθραν τινῶν (Εἰς τὴν ὥραν τῆς ἑνώσεως. — Sequitur 'Υπόδειγμα cum schemate) = cod. Vindobon. ibid.
F. 153v. ζ'. Περὶ διαγνώσεως ἑκάστου ζωῆς ὁπόση ἐστίν ('Οπόσος χρόνος. — Sequitur pariter 'Υπόδειγμα cum figura — ὅτι ς' ἡμέρας ζήσεται καὶ οὐ πλέον).
F. 154. η'. Περὶ ῥόγας καὶ δωρεᾶς βασιλικῆς (Εἴπερ τις ἐρωτᾷ εἰ ἔλθοι αὐτῷ — ἀπέλπιζε) = cod. Vindobon., f. 3, cap. ρμη'; cod. Mediol., cap. κθ'.
F. 154v. θ'. Περὶ εὑρέσεως κεκρυμμένων πραγμάτων παλαιῶν τε καὶ νέων ἤτοι περὶ θησαυροῦ ('Οπηνίκα περὶ τοιούτου τινὸς — ἀφείλετο τούτων τις) = cod. Vindobon., f. 9.
ι'. Περὶ δὲ τοῦ ἰδεῖν τὸ ποιὸν αὐτοῦ ('Εὰν δὲ πιστωθῇς — τῆς κράσεως τῶν ζῳδίων) = cod. Vindobon., f. 9v.

---

verba tabulae astronomicae f. 266r praemissa ἐποίησα δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ,ϛωνδ' ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ψιε' δὲ ἔτει τῶν Περσῶν i. e. anno 1346 p. C. In capitulo quoque σμγ', f. 226r, de anno ,ϛωϙη', loqui videtur, qui annus 1390 esset, quo alteram partem huius libri exaratam esse censeo.

Haec autem collectio diversis constat partibus. 1° Capita, quae ex collectaneis graecis saec. XI, qualia e. g. in codice Venet. 7 et in Parisino 2506 exstant (*Catal. Venet.*, p. 37, n. 1), Eleutherius hausit. Vide cap. κγ', quo exemplum anni ,ϛφογ' 1075 affertur, cap. σμα' ubi genitura anni 1040 praebetur, capp. ιε' ss., etc.

2° Capita quae ex diversis operibus persicis vel arabicis nuper in graecam linguam versis excerpsit, nempe ex Achmetis introductione astrologica (ff. 158 ss. = cod. Venet. 5, ff. 202 ss.) vel libris qui Persarum vocantur (capp, ρλα', ρν', ρνε', cf. eundem cod. Venet. 5), ex libro scientiae astronomicae eorundem Persarum (ff. 214 ss., cap. σλ', cf. cod. Mediol. 11. ff. 18 ss.) et aliis.

3° Capita quaedam ff. 268-279, Hermetis, Lydi et syntagmatis quod vocamus Laurentianum, quo Eleutherius in codice quoque Taurinensi 4 usus est (*Catal. Ital.*, p. 5, n. 1),

4° Opera quorum Claudius Ptolemaeus auctor fuit vel fuisse credebatur (ff. 297v-335, cf. cod. Vindobon. 4).

F. 155. ια'. Εἰ εὑρίσκει τὸν θησαυρὸν ὁ ζητῶν (Εἰ δὲ θέλεις εἰδέναι — οὐδ' ὅλως εὑρήσει) = ibidem.
ιβ'. Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον (Περὶ δὲ τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον — ἐστὶ θησαυρός). Cf. ibid., f. 10.

F. 155v. ιγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι <εἰ> εἰς βάθος γῆς ἐστιν ἢ εἰς τοῖχον (Περὶ τοῦ γνῶναι εἰς — ἀπολέσεις ζωήν). Cf. ibid., f. 11.
ιδ'. Περὶ ἀξίας (Περὶ τοῦ ἐπιτυχεῖν ἀξίας τινὸς — βλάβην λέγε δηλοῦσιν).

F. 156. ιε'. <Theophili> Περὶ πολέμου καὶ κακοῦ τινος πότε γίνεται (Σκόπει τὸν Ἄρην καὶ ἐὰν — ὁ πόλεμος) = cod. Venet. 7, f. 307.
ις'. Ἄλλως. Περὶ πολιορκίας (Φησὶν ὁ Θεόφιλος· ἔστω ὡροσκόπος — τοὐναντίον). Cf. cod. Venet. 7, f. 203, cap. τμθ'.
ιζ'. Περὶ δόλου καὶ ἐνέδρας ἐν τῷ στρατῷ (Ὁ Κρόνος καὶ Σελήνη — ἐπιστρατευομένους) = ibid., f. 305v, cap. φξζ'.
ιη'. Εἰ ἐκίνησεν ὁ στρατὸς ἐκ τόπου οὗ ἐστιν ἢ οὔ (Εἰ ὁ κύριος τοῦ ὡροσκόπου — κινεῖται ὁ στρατός).
ιθ'. Περὶ τοῦ πότε κινεῖται ὁ στρατός (Ὅρα ὁμοίως τοὺς κυρίους — τῆς σχηματοποιΐας).
κ'. Περὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος (Τῷ περὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐρωτῶντι — ἀγαθὸν σημαίνει).

F. 156v. κα'. Εἰ ἔσται ἡ ζητουμένη ὑπόθεσις εἴτε μή (Οἱ λόγοι ἔχουσιν πρὸς — συγκακουμένου).
κβ'. Περὶ σημείων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γινομένων (Ἐὰν ἐν τῷ οὐρανῷ φλὸξ — Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων αἰχμαλωσία).
κγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ τις τεθνήξεται (Σκόπει ποῖον ζῴδιον καὶ — τὸν θάνατον). Sequitur Ὑπόδειγμα (Ἐν τῷ ,ςφογ' ἔτει [= 1075 p. C.] τὸ — τελευτή) = cod. Mediol. 23, f. 255.
κδ'. Εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι (Δεῖ τὴν Σελήνην — τὸν Δία).
κε'. Εἰς τὸ φανερῶσαι δουλείαν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην — ἀγαθούμενον).
κς'. Εἰς δουλ[εί]αν κρυφήν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην ὕπαυγον — ὁμοίως).
κζ'. Εἰς ἀραβῶνα πραγματείας (Δεῖ τὴν Σελήνην ἀπορρεῦσαι — ὠνούμενος).
κη'. Εἰς συντροφίαν ἢ κοινωνίαν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — αὐτῷ).
κθ'. <Εἰς τὸ> πιττάκια ποιεῖν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς ζῴδιον — ἐνδόξου).

F. 157. λ'. Εἰς τὸ μετοικίσαι (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — αὐτῆς εἶναι).
λα'. <Εἰς τὸ> πύργον θεμελιῶσαι ἢ πόλιν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — μεσουράνημα).

λβ′. <Εἰς τὸ> χαλᾶσαι κτίσμα (Δεῖ τὴν Σελήνην ἀπορρεῖν — κεκακωμένον).
λγ′. Εἰς τὸ φυτεῦσαι δένδρα (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀερῶδες).
λδ′. Εἰς ζήτησιν παιδίου (Τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — αὐτοῦ).
λε′. Εἰς τὸ ἀποσπᾶσαι παιδίον ἀπὸ μαστοῦ (Τὴν Σελήνην ἐν — τὰ φυόμενα).
λϛ′. Παιδίον εἰς γράμματα δοῦναι (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς ζῴδιον ἀνθρωπόμορφον — ἀπὸ κακοποιοῦ). Cf. infra, cap. να′.
λζ′. Εἰς ἔμετον καὶ ἀναγαργαρισμόν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — ἀγαθουμένην).
λη′. Εἰς κλυστήριον (Τὴν Σελήνην δεῖ — αὐξιφωτούσης).
λθ′. Εἰς τὸ ποιεῖν καθάρσιον (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀδυνατεῖ).
μ′. Εἰς χειρουργίαν ὀφθαλμῶν μετὰ σιδήρου (Πρέπει τὴν Σελήνην — ὑπεργείους).
μα′. Εἰς φλεβοτομίαν καὶ σικύασμα (Οὐ δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — τὸν Ἄρεα).
μβ′. Εἰς ζήτησιν ἀπὸ μεγάλων (Δεῖ τὴν Σελήνην — ἀγαθόν ἐστι).
μγ′. Εἰς τὸ ἐπιζητῆσαι ἐνέργειαν ἀπὸ βασιλέως (Ὁμοίως εἰς τὴν ὥραν — ἐστίν).
μδ′. Εἰ ὠφεληθήσεταί τις ἀπὸ βασιλέως (Ὅρα τὴν Σελήνην καὶ τὸν — τόπῳ λέγε).
F. 157v. με′. <Εἰς τὸ> πόλεμον ποιῆσαι (Ὀφείλει ὁ ὡροσκόπος εἶναι — ἐξέλευσιν).
μϛ′. Εἰς εἰσέλευσιν πόλεως (Παρετηρήθη ὁ Καρκίνος — περιστάσεις).
μζ′. Εἰς ταξείδιον διὰ ξηρᾶς (Δεῖ τὴν Σελήνην εἰς — ἀπὸ Ἄρεως).
μη′. Εἰς ταξείδιον διὰ θαλάσσης (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — τὰ κέντρα).
μθ′. Εἰς γάμον (Τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — καλόν ἐστι).
ν′. Εἰς κυνήγιον (Τὴν Σελήνην καὶ τὸν ὡροσκόπον — αὐξάνει).
να′. Παιδίον εἰς γράμματα δοῦναι (Ὁ μὲν ὡροσκόπος τὰ — εἰς μάθησιν). Cf. supra, cap. λϛ′.
νβ′. Εἰς τετραπόδων ἀγοράν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — μετ' αὐτοῦ).
νγ′. Εἰς ζήτησιν φυγόντος (Δεῖ τὴν Σελήνην ὁρᾶν — κεκακωμένην).
νδ′. Εἰς τὸ σπεῖραι καὶ γεωργεῖν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς τὸν — ἀγαθούμενον).
νε′. Εἰς δούλων ἀγοράν (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ εἰς ζῴδιον — κακοποιῶν).

F. 158. νϛʹ. Ἐκ τῶν Ἱππάρχου περὶ πόσου τῶν ἀστέρων. Denuo edidit Boll, *Bibl. Mathem.*, III, ser. II (1901). p. 185 ss.

νζʹ. Περὶ ἀφετῶν καὶ ἀφετικῶν τόπων (Ἀφέται εἰσὶ τέσσαρες — καὶ τὸ δῦνον).

νηʹ. <Achmetis> Εἰσαγωγὴ συντετμημένως ἐκτεθεῖσα καὶ δι' ὀλιγογραφίας εἰσάγουσα καὶ ὁδηγοῦσα τοὺς βουλομένους εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν τῆς ἀστρονομίας ὑπόθεσιν καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς ἀστρολογίας ἁπτομένη (Ὑπὸ τὴν οὐρανίαν σφαῖραν — κατάκρισιν) = cod. Venet. 5, f. 202.

F. 160. νθʹ. Περὶ ἀστέρων ὀνομασίας ἐκ τῆς τοῦ Ἡλίου ἀποχῆς ἤτοι δυτικῶν ὑπαύγων ἀκρονύχων (Ἰστέον ὅτι — ἀνατολικοί) = ibid., f. 204ᵛ.

ξʹ. Περὶ ὑψώσεως καὶ ταπεινώσεως τῶν ἀστέρων (Διχῶς εὑρίσκεται — ταπεινοῦσθαι) = ibidem.

F. 160ᵛ. ξαʹ. Πόσον χρόνον ἐπιμένει ἕκαστος ἀστὴρ ἐν ἑκάστῳ ζῳδίῳ (Ὁ Κρόνος πλέον — ιθʹ ἢ κʹ) = ibidem.

ξβʹ. Ποῖος ἀστὴρ χρονοκράτωρ ἐστὶν <καθ'> ἕκαστον χρόνον (Ὁ ὑψούμενος — ὑψοῦται) = ibidem.

Sequitur sine numero. Ἀποτελέσματα ὁρίων Κριτοδάμους (Κριὸς ἀπὸ πρώτης μοίρας — τάσσονται) = ibidem.

ξγʹ. Περὶ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἀστέρων (Ἰστέον ὅτι ὅτε — μοῖραι μζʹ) = ibid., f. 207ᵛ.

ξδʹ. Περὶ προτασσόντων καὶ ὑπακουόντων (Αἱ μὲν μοῖραι — ὑπακούοντα) = ibidem.

ξεʹ. Περὶ βλεπόντων καὶ ἰσοδυναμούντων (Βλέπει μὲν καὶ ἰσοδυναμεῖ — Αἰγόκερωτος) = ibidem.

F. 161. ξϛʹ. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν (Χρὴ γινώσκειν — εἴρηται) = ibid., f. 208ᵛ.

ξζʹ. Περὶ ἀκτινοβολίας (Πάλιν ἐκείνη ἡ συναφὴ — παρ' αἵρεσίν ἐστιν) = ibidem.

F. 161ᵛ. In marg. ξηʹ. Περὶ σπορίμου Ἡλίου (Σπόριμον Ἡλίου λέγουσιν — διαμετροῦν). Cf. cap. οεʹ.

ξθʹ. Περὶ ἀγαθοσύνης, χαρᾶς, θλίψεως, ἰδιοπροσωπίας, συνοικειώσεως καὶ δωδεκατημορίων (Ἡ ἀγαθοσύνη — οἴκῳ ἔχει) = ibid., f. 209ᵛ.

οʹ. Περὶ συναφῆς. — οαʹ. Περὶ ἀπορροίας. — οβʹ. Περὶ στηριγμοῦ (Στηριγμὸς λέγεται ...). — ογʹ. Περὶ φάσεως. — οδʹ. Περὶ ἐξάλματος καὶ ἐμπτώσεως ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων (Ἡμερινοὶ ἀστέρες — γένεσιν ἐκείνου). Cf. cod. Venet. 5, f. 209ᵛ.

F. 162. οεʹ. Περὶ σπορίμου Σελήνης (Σπόριμον Σελήνης λέγουσιν — τότε ἦν). In marg. [cf. cap. ξηʹ].

οϛʹ. Περὶ ἐκπτώσεως (Ἔκπτωσις δὲ λέγεται — ἐγένετο).

οζ'. Περὶ μεσεμβολήσεως (Μεσεμβόλησίς ἐστι — τὸν Δία).
οη'. Περὶ ὑπακουόντων ζῳδίων (Ὑπακούει ζῴδιον ζῳδίῳ — ♏ ♍).
οθ'. Περὶ ἰσοδυναμούντων (Ἰσοδυναμεῖν δὲ ἀλλήλοις — σκίασμα).
π'. Περὶ ἀποκλίματος (Ἀποκλίματα καλεῖται — τοῦ ὡροσκόπου).
πα'. Περὶ θέρμης, ψύξεως καὶ ἀνέμων. [Post quatuor versus cancellatos sequitur] (Ὁ αὐτοῦ καιροῦ ὁπόταν ἡ Σελήνη — ἀνέμων ποιεῖ. Τὰ δὲ κέντρα προεγράψαμεν εἰς τὸ αον βιβλίον).

F. 162v. πβ'. Περὶ ὑδάτων καὶ ὑετῶν. — F. 163. πγ'. Περὶ μεσεμβολήσεως ut in cod. Venet. 5, f. 222v-223.

F. 163v. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ἐλθοῦσαν φήμην εἰ ἀληθής ἐστιν ἢ ψευδής (Ὅρα τὴν Σελήνην εἰ ἔστι — συσχηματίζεται) = ibid., f. 220.
πε'. Περὶ διαγνώσεως ὄμβρου καὶ ἀνομβρίας. — πς'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἐναλλαγὴν ἀέρος. — F. 164. πζ'. Περσῶν καὶ Ἀράβων περὶ τῆς τῶν ζῳδίων συνοικειώσεως καὶ ἑκάστῳ τῶν ζῳδίων τῆς τῶν χωρῶν ὡσαύτως συνοικειώσεως. Omnia ut in cod. Venet. 5, f. 225. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 141v.

F. 164v. πη'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ιβ' τόπων. — F. 165. πθ'. Περσῶν περὶ κλήρων οἳ καὶ ὅροι λέγονται. — F. 165v. ϙ'. Σύνοψις περὶ τῶν κλήρων πόσοι εἰσὶ καὶ ἐκ πόσων ἐκβάλλονται = ibid., f. 256v-257v.
ϙα'. Περὶ ἔχθρας καὶ δίκης ἤτοι κρίσεως ὅπως ἀποβήσεται. ὑπόδειγμα δὲ τὸ αὐτὸν [*sic*] ἔχει τῷ πολέμῳ (Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ δίκης — ἕξει ὁ ἐρωτῶν) = cod. Vindobon. 4, f. 36.

F. 166. ϙβ'. Περὶ πολέμου (Εἴπερ ἐρωτᾷ βασιλεὺς περὶ πολέμου — ἡττηθήσεται) = ibid., f. 36v.
ϙγ'. Περὶ πολιορκίας καὶ ἐκ ποίου μέρους γενήσεται ὁ πόλεμος καὶ ἐκ ποίου μέρους ἐλεύσεται τὸ κοῦρσος (Πάλιν ἐπὶ πολιορκίας ἐὰν ἐρωτηθῇς — καὶ τὸ κοῦρσος) = ibid., f. 37v.
ϙδ'. Κλῆρος πολέμου ἡμερινός (Ἀπὸ Ἡλίου μέχρι — πόλεμος) = ibidem.

F. 166v. ϙε'. Περὶ τοῦ γνῶναι ὁποῖος ἔσται ὁ πόλεμος μέγας ἢ μικρὸς καὶ ἑτέρων ζητημάτων τοῦ πολέμου (Τὸ μὲν ζῴδιον τὸ στερεὸν — βραδυτῆτα) = ibid., f. 38.
ϙς'. Περὶ τοῦ γνῶναι ὅτε στρατὸς ἔρχεται κατὰ βασιλέως τὸ ἀποβησόμενον (Εἴπερ ἐρωτᾷ τις ὅτι — ὁ πόλεμος) = ibidem.
ϙζ. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰς ποῖον μέρος, εἰ σταθήσεται κατὰ τὸν πόλεμον, νικήσει, καὶ περὶ τοῦ Ἄρεως ἔνθα τῶν μοιρῶν τῶν ζῳδίων ἐστὶν ἀνατολικός, δυτικός, βόρειος, νότιος (Ἰστέον ὅτ ὁ Ἄρης ἀπὸ μοίρας — αἵματος) = ibidem.

F. 167. ϛη΄. Περὶ διαγνώσεως πολέμου ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ἑρμοῦ (Ὁπόταν εἰς πόλεμον βούλει — ὁρῶν λέγε) = ibid., f. 38ᵛ.
ϛθ΄. Περὶ δυνάμεως ἀστέρων ἰσχυροτέρων ἤτοι ἀπὸ ὑψώματος κ. τ. λ. (Ἐτελέσθησαν αἱ περὶ πολέμου ἑρμηνεῖαι καθὼς ἐξ Ἀράβων ... καὶ μεθόδους περὶ πολέμου ἐν τῷ β΄ βιβλίῳ τοῦ Πτολεμαίου καθ' Ἕλληνας — ἐχθροῦ ἔσται).

F. 167ᵛ. ρ΄. Ἀρχὴ τοῦ ὀγδόου ζητήμα [ζῳδίου in indice] εἰς ἐρώτημα [ἢ περὶ θυρίδος add. index] (Αὕτη ἡ θυρὶς δηλοῖ — κακῶν ἀνθρώπων).
ρα΄. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν τοῦ ἐρωτῶντος θάνατον ὁποῖος ἔσται καὶ ἐκ ποίου πάθους (Ἐὰν ἐρωτήσει τις ὅτι — πόδων καὶ παλμάτων). Sequuntur ὑποδείγματα duo cum thematibus. Cf. cod. Mediol. 11, f. 112.

F. 168. ρβ΄. Περὶ κληρονομίας ἀλλοτρίων πραγμάτων (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις εἰ τύχῃ κληρονομίας — ἐρωτῶντος) = cod. Mediol. 11, f. 113ᵛ.

F. 168ᵛ. ργ΄. Ἀρχὴ τοῦ θ΄ ζῳδίου εἰς ἐρωτήματα περὶ μακρᾶς ἀποδημίας (Εἴπερ ἐρωτήσει τις περὶ ταξειδίου — πρὶν φθάσῃ γίνεται) Sequuntur ὑποδείγματα tria cum thematibus = cod. Mediol. 11, f. 114, cum quo cf. et sequentia.

F. 169ᵛ. ρδ΄. Περὶ ἐλεύσεως ἀποδήμου (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις ... Ἄλλο — Ἄλλο. Des. ἐκεῖνο κέντρον λέγουσιν) = cod. Venet. 5, f. 258ᵛ; cod. Vindobon. 4, f. 41ᵛ.

F. 170. ρε΄. Περὶ τοῦ εἰδέναι εἰ νοσεῖ ἢ ὑγιαίνει ὁ ἀποδημῶν (Ὅρα τὸν ταλὴλ τοῦ ἀποδήμου — ἀγαθουμένης) = cod. Venet. 5, ibidem; cod. Vindobon. 4, f. 42.
ρϛ΄. Περὶ τοῦ εἰδέναι εἰ ζῇ ἢ ἀπέθανεν ὁ ἀποδημῶν (Εἰ εὑρέθη ὁ δηλωτικὸς — καλῶς γίνεται) = cod. Venet. 5, ibidem; cod. Vindobon. 4, f. 42ᵛ.

F. 170ᵛ. ρζ΄. Περὶ βασιλικῆς ἐνεργείας εἰ ἔρχεται πρὸς τὸν ζητοῦντα ἢ οὔ (Εἴ τις ἐρωτᾷ — μέρος δι' οὗ γίνεται) Sequuntur ὑποδείγματα quatuor cum thematibus delineatis = cod. Venet. 5, ibidem; cod. Vindobon. 4, f. 42ᵛ.

F. 171. ρη΄. Περὶ τοῦ γνῶναι περὶ πραγματευομένου πράγματος εἰ κέρδος φέρει ἢ ζημίαν (Εἴ τις ἐρωτᾷ — κέρδος φέρει) = cod. Venet. 5, f. 260; cod. Vindobon. 4, f. 44.

F. 171ᵛ. ρθ΄. Περὶ ἐλπίδος ἐρωτήματα (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις — Ἄλλως ... οὐ τελειοῦται) = cod. Venet. 5, ibidem; cod. Vindobon. 4, ibidem.
ρι΄. Περὶ τοῦ γνῶναι γνώμην φίλου (Εἰ ἐρωτᾷ τις — τοῦ φίλου) = cod. Venet. 5, ibidem; cod. Vindobon. 4, f. 44.
ρια΄. Περὶ τοῦ εἰδέναι πότε ἐλευθεροῦται ὁ ἐν τῇ φυλ(ακῇ) καὶ πῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἔσονται (Εἴ τινα βάλῃ ὁ βασιλεὺς — ἐλευθεροῦται) = cod. Vindobon. 4, ibidem.

F. 172. Ἄλλως (Βλέπε τὴν Σελήνην — ἀσθενήσει) = ibidem.

F. 172^{v}. ριβ΄. Περὶ τῶν ιβ΄ τόπων ὅσα τε δι' ὑποδείγματος θεματίου δηλοῦσιν [*sic*] ἕκαστος αὐτῶν = cod. Vindobon. 4, f. 49^{v}. Περὶ τοῦ α΄ τόπου τοῦ δηλωτικοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κυρίου τῆς ἐρωτήσεως (Εὑρέθη ὁ πρῶτος τόπος τρίτῃ μοίρᾳ. — Disserit de decem primis locis usque ad imam paginam 173^{v} ubi verbis ... ἀφεληθήσεται παρ' αὐτῶν textus abrumpitur). Cf. cod. Vindobon., f. 49^{v} ss.

Folia denique aliqua interciderunt, cum capitibus ριγ΄-ρλδ΄ quae in indice enumerantur :

ριγ΄. Περσῶν εἰς τὰς δηλώσεις τῶν ιβ΄ οἴκων τῆς οὐρανίου σφαίρας τούς τε τόπους τῶν ἀστέρων κατὰ τὰ κέντρα αὐτῶν ἢ περὶ κανονίων τοῦ ὡροσκόπου καὶ τῶν αὐτῶν [= cod. Vindobon. 4, f. 52]. — ριδ΄. Περὶ καταρχῶν <α΄> τόπου ἤτοι ὡροσκόπου. — ριε΄. Περὶ <τῶν> κατ' εἶδος ἐκ τῆς τοῦ ἀστέρος φύσεως. — ριζ΄. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γενήσονται σεισμοί. — ριη΄. Περὶ τοῦ γνῶναι καὶ εἰπεῖν τὸ ἐρωτώμενον. — ριθ΄. Περὶ τοῦ εἰπεῖν τί ἐστι τὸ ἐρωτώμενον ἀπὸ τοῦ ζῳδίου τοῦ ὡροσκοποῦντος. — ρκ΄. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τοῦ γεννηθέντος βρέφους. — ρκα΄. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῖον καιρὸν θανεῖται ὁ ἄρχων. — ρκβ΄. Περὶ τοῦ εἰδέναι πόσον χρόνον κρατήσει ὁ ἄρχων. — ρκγ΄. Περὶ τοῦ γνῶναι περί τινος εἰ ἄρξει. — ρκδ΄. Περὶ τοῦ γνῶναι πότε γίνεται ἡ βασιλεία αὕτη περὶ ἧς ἐρωτήθῃς. — ρκε΄. Περὶ τοῦ γνῶναι καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἤτοι τοῦ βασιλεύοντος. — ρκς΄. Περὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων πῶς ἔστι γνῶναι τὸ μῆκος τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. — ρκζ΄. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γένοιτό τις ἀρχιερεύς. — ρκη΄. Περὶ πλοίων. [Haec conspirant cum cod. Venet. 5, f. 265-266^{v}; cf. infra f. 224]. — ρκδ΄. Ὅσα σημαίνουσιν ἐκ τῶν φωστήρων ἐκλείψεις Ἡλίου καὶ Σελήνης κατὰ τὰ ζῴδια καὶ τοὺς δεκανοὺς καὶ τὰ πρόσωπα [= ibid., f. 269]. — ρλ΄. Περὶ βασιλέως εἰς τὴν ἔκλειψιν [= ibid., f. 272]. — ρλα΄. Προοίμιον εἰς τὸν Περσῶν τρίτον λόγον περὶ γενεθλίου καὶ περὶ τῶν σχηματισμῶν τῶν ἀστέρων, αἱρέσεων τε καὶ τῶν ἑτέρων δυνάμεων χρήσιμον, κέντρων, ἀποκλιμάτων, ἐπαναφορῶν [= ibid., f. 272^{v}]. — ρλβ΄. Περὶ γενεθλίου. — ρλγ΄. Περὶ σπορᾶς ἀνθρώπων καὶ σαρκώσεως ὁποῖον γενήσεται τὸ σπαρὲν καὶ ὅπως τελειοῦται τὸ ἔμβρυον κατὰ μῆνα. (Finis huius cap. superest [f. 174] ... καὶ ἐκεῖνος ὁ γεννηθεὶς — ἐξέρχεται εἰς τὸ φῶς). Cf. ibid., f. 273.

F. 174. ρλδ΄. Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὴν ὥραν τῆς σπορᾶς καὶ τὸν ὡροσκόπον τήν τε μοῖραν αὐτοῦ καὶ τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ἃς ποιεῖ ἐν

τῇ μήτρᾳ ἕως ἂν γεννηθῇ (Λέγει ὁ Ἑρμῆς ὅτι εἰς ὃ ζῴδιόν ἐστιν — τὸν ὡροσκόπον τῆς σπορᾶς).

F. 174v. ρλε'. Περὶ γόνεων (Τὸν τοῦ πατρὸς λόγον — ὥσπερ ὁ Πτολεμαῖος εἴρηκεν) = ibid., f. 273v.

ρλς'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἄρρεν ἐστὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ ἢ θῆλυ (Εἴπερ τετραγωνίζει ὁ Ἥλιος — θήλεως θῆλυ) = ibidem.

ρλζ'. Περὶ ἀνατροφῆς (Ἰστέον ὅτι τὰ τῆς — καὶ ἐπίνοσος). Cf. ibidem.

ρλη'. Περὶ χρόνων ζωῆς τοῦ τεχθέντος (Ἡμέρας μὲν πρῶτον Ἥλιον χρὴ κρατεῖν ἀφέτην — ἀληθὲς ὁ θεὸς οἶδεν[1]). Sequuntur themata duo delineata.

F. 176. ρλθ'. Περὶ μορφῆς καὶ κράσεως σωματικῆς τοῦ τεχθέντος (Γινώσκεται τοῦτο ἐκ — τὸν λόγον Πτολεμαίου σύγκρινε τὴν μορφὴν καὶ τὴν κρᾶσιν). Cf. ibid., f. 274v.

ρμ'. Περὶ σινῶν καὶ παθῶν σωματικῶν (Κυριώτερον πρὸς πίστωσιν — ὁμοίως τῷ Πτολεμαίῳ ἐξέθεντο). Cf. Ptol., *Tetrab.*, III, 15.

F. 176v. ρμα'. Περὶ τύχης κτητικῆς (Ὀφείλεις κρατεῖν — κέρδος εὑρήσει). — ρμβ'. Περὶ τύχης ἀξιωματικῆς. Editum in appendice. — ρμγ'. Περὶ πράξεως ποιότητος. Editum in appendice. — ρμδ'. Περὶ συναρμογῶν ἤτοι γάμων (Οἱ δηλοῦντες — αὐτῆς). — F. 177. ρμε'. Περὶ τέκνων (Οἶκος τῶν τέκνων — τὰ δ' ἑξῆς ὁ Πτολεμαῖος). — ρμς'. Περὶ φίλων (Ὁ ταλὴλ τῶν φίλων — ἔχθρας). — ρμζ'. Περὶ ξενιτείας (Ὁ ταλὴλ τῆς ξενιτείας — ὁ Πτολεμαῖος ἐδήλωσεν). — F. 177v. ρμη'. Περὶ θανάτου ποιότητος τοῦ γεννηθέντος (Ἡ ποιότης τοῦ θανάτου — παρὰ φύσιν). — ρμθ'. Περὶ χρόνων διαιρέσεως τοῦ γεννηθέντος (Ἰστέον ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ τότε ἐστὶν ...). Sequitur thema geniturae. — Conspirant cum cod. Venet. 5, f. 275-276. Desinunt, ut in illo libro, verbis καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον — καὶ σοφίας τοῦ θεοῦ ἀμήν.

F. 179v. ρν'. Προοίμιον βιβλίου τῶν Περσῶν περὶ καταρχῆς (Χρὴ γινώσκειν ὅτι αἱ καταρχαὶ — ὁ θεὸς ὃς πάντα γινώσκει πρὸ τοῦ γενέσθαι). Cf. cod. Venet. 5, f. 277 ss.

ρνα'. Εἰς προβολὴν βασιλέως ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας [καὶ] δουκατικῆς, ἐπιχωρίων καὶ ἄλλων τινῶν καὶ στρατείας ἤγουν ὅτε προβάλλεται ὁ βασιλεύς τινα εἰς ἀρχὴν (Τὸ μεσουράνημά ἐστιν ὁ βασιλεὺς — ἔσται γέρων).

F. 180. ρνβ'. Εἰ ὠφεληθήσεταί τις ἀπὸ βασιλέως ἢ ἄρχοντος (Ὅρα τὴν Σελήνην καὶ τὸν — βλαβήσεται).

---

[1] Totum caput ex Arabica vel Persica lingua translatum esse ultima verba manifestant; cf. capp. ρν', ρξζ', σζ', σοθ'.

ρνγ'. Περὶ τοῦ πότε διαδεχθήσεταί τις (Ὅτε εὑρίσκεται κακοποιὸς — μεσουρανήματος).
Ἄλλο (Κακοποιοῦ ἐπεμβαίνοντος — σχηματοποιΐας).

F. 181. ρνδ'. Παραγγέλματα σοφῶν [χρήσιμα in marg.] (Ὁ Πτολεμαῖός φησιν ἐν τοῖς τροπικοῖς ζῳδίοις ... φασὶν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι — ἀγαθὸν σημαίνει).

F. 181v. ρνε'. Εἰσαγωγὴ καὶ θεμέλιον εἰς τὴν ἀστρολογίαν· ποίημα Ἀχμάτου τοῦ Πέρσου. — ρνς' [β']. Προοίμιον εἰς τὴν ἀστρολογίαν ἐκ τοῦ α' λόγου τῶν Περσῶν. Edita in *Catal.,* II, p. 122 s.

F. 182. Sine numero. [γ']. Εἰσαγωγὴ συντετμημένως ἐκτεθεῖσα καὶ δι' ὀλιγογραφίας κτλ., ut in cod. Venet. 5, f. 202.

F. 184. ρνζ'. Οἱ χρόνοι τῶν ἀστέρων (Ἰστέον ὅτι τὰ στερεὰ — δίσωμα μῆνας) = ibid., f. 204v.

F. 184v. ρνη' [η']. Ἀποτελέσματα ὁρίων Κριτοδάμους (Κριὸς ἀπὸ πρώτης ...) = ibidem. Cf. supra, cap. ξβ'.

Hoc caput verbis τινὲς δὲ φιλολόγοι ἀ... ima p. 184v abrumpitur. Folium deinde deest. Cap. ρνθ'-ρξα' in indice tantum memorantur :

ρνθ'. Περσῶν περὶ ἀγαθοποιῶν καὶ κακοποιῶν ἀστέρων = ibid., f. 207. — ρξ'. Περὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων = ibidem. — ρξα'. Περὶ τοῦ πρὸς τὸν Ἥλιον σχηματισμῶν [*sic*]. Supersunt tantum ultima verba f. 185 ... ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως δυσκολώτερον γνωσθήσεται. = cod. Venet., ibidem.

F. 185. ρξβ'. Περὶ φύσεως τῶν ζῳδίων (Τὰ ζῴδια πάντα — τῷ αἵματι) = ibid., f. 207.
ρξγ'. Περὶ ὑψωμάτων (Ἰστέον ὅτι ἐν κανονίῳ — ταπεινούμενα) = ibid., f. 208.
ρξδ'. Εἰς τὰς δυνάμεις τῶν ἀστέρων τὸ κατ' οὐσίαν (Καθόλου αἱ δυνάμεις — ἢ ἀρκτικός) = ibid., f. 209.
ρξε'. Ἄλλο τὸ κατὰ συμβεβηκός (Ἡ δὲ δύναμις — χαρὰν αὐτοῦ) = ibidem.

F. 185v. ρξς'. Ἄλλο τὸ κατὰ ἀγαθότητα (Ἡ δὲ δύναμις — ἀγαθοσύνης) = ibidem.
ρξζ'. Ἄλλο [in marg. Ἡ δήλωσις τῆς ἐκλείψεως εἰς τοὺς ιβ' οἴκους] (Τῆς καθυπερτερείας — τρισυπόστατος θεὸς οἶδεν).

F. 186. ρξη'. Εἰς τὸ γνῶναι τὸ πλάτος τῆς Σελήνης ἀπὸ τῆς χροιᾶς αὐτῆς (Ὁπηνίκα τὸ πλάτος τῆς — λαζουρίῳ).
ρξθ'. Ἡ δήλωσις τῆς κρύψεως τῆς Σελήνης κατὰ τὴν χροιὰν αὐτῆς (Ἐὰν πολλὴ ἀμαυρῇ — τετραπόδων).
ρο'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῆς ὡρίας [?] τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας μετὰ τὴν ἀπόρροιαν τῆς ἐκλείψεως αὐτῆς (Ἡ Σελήνη τὴν αὐτὴν — τῶν πτωχῶν).

ροα'. Ἡ δήλωσις τῆς κρύψεως τῆς Σελήνης εἰς τὰ ζῴδια (Ἐὰν κρυβῇ ἡ Σελήνη — εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἀράχ).

F. 186v. ροβ'. Εἴδησις ἑτέρα περὶ ἐκλείψεως (Ἰστέον ὅτι ἡ Ἡλίου ἔκλειψις ...).

Folia aliqua tum desunt et ff. 187-188 lacera sunt, ita ut titulus nullus supersit. Capitum ρογ'-ρπς' titulos ex indice [f. 342] supplevi:

ρογ'. Περὶ ἀναφορῶν τῶν ιβ' ζῳδίων. — ροδ'. Περὶ ὁρίων ὡς οἱ Αἰγύπτιοι. — ροε'. Περὶ χρόνων ζωῆς. — ρος'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων μονομοιρίας. — ροζ'. Περὶ τῆς τῶν β' φωστήρων αἱρέσεως. — ροη'. Περὶ τῶν τεταρτημορίων. — ροθ'. Ἀποτελέσματα Σελήνης μετὰ τοὺς συνδέσμους [cf. supra f. 152v]. — ρπ'. Τί σημαίνει ἕκαστον τῶν ζῳδίων ὁπόταν ὡροσκόποι τοῦ χρόνου τοῦ καθολικοῦ εἰσιν. — ρπα'. Ἀποτελέσματα Σελήνης εἰς τὰ ζῴδια μοιρικῶς [= cod. Venet. 5, ff. 289-291v]. — ρπβ'. Περὶ ζῳδίου ὡροσκοποῦντος ἡνίκα ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Κριὸν εἰσέρχεται [= ibid., f. 210v]. — ρπγ'. Ἐκλογὴ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὡροσκόπου τοῦ χρόνου ἥτις καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας τοῦ χρόνου χρησίμη ἐστὶ [= ibid., f. 212v; cod. Vindobon. 4, f. 115v]. — ρπδ'. Περὶ Κρόνου ὁπηνίκα τὸν ὡροσκόπον τοῦ χρόνου κυριεύει καὶ τῶν ἄλλων καθεξῆς ἀστέρων. — ρπε'. Ὁπηνίκα ἐστὶν ὁ Κρόνος ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις (Finis tantum superest. Des. ... καὶ ψύξιν δυνατὴν καὶ πολλὴν [*sic*] ὑετόν) = cod. Vindobon. 4, f. 116.

F. 189. ρπς'. Περὶ τῆς δηλώσεως τοῦ Διὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου. — F. 189v. ρπζ'. Ὁπηνίκα ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις. — Sequuntur [f. 192-195] similia capitula [ρπη'-ϟζ'] de Marte, Sole, Venere, Mercurio, Luna, sicut in cod. Venet. 5, f. 213-217.

F. 195. ϟη'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν συνδεσμῶν εἰς τὰ ιβ' ζῴδια (Ὁπηνίκα ἐστὶν ὁ Ἀναβιβάζων — χειμῶνος καιρόν) = ibid., f. 218.

ϟθ'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ζῳδίων ὁπόταν ὡροσκόποι τοῦ χρόνου ὑπάρχωσιν ἢ συντελείωσις ἐκ τοῦ χρόνου τῆς συνόδου εἰς αὐτὴν ἔφθασεν (Ὁπηνίκα ὁ Κριὸς ὡροσκόπος — τοῦ χρόνου) = ibid., f. 218v.

F. 196. σ'. Τί δηλοῦσιν οἱ ὁποιοιδήποτε σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου (Ὅτε σχηματίζονται οἱ κακοποιοὶ — πολέμου καὶ ἀσθενείας) = cod. Venet., f. 219; cod. Vindobon. 4, f. 130v.

σα'. Εἴδησις καὶ κρίσις ἐπὶ πᾶσι προσώποις (Τὴν κρίσιν ποίησον τῶν βασιλέων οὕτως — καὶ ληστῶν) = cod. Venet., f. 219v; cod. Vindobon., f. 131.

F. 197. σβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ἐλθοῦσαν φήμην εἰ ἀληθής ἐστιν ἢ ψευδής (Ὅρα τὴν Σελήνην — σχηματίζεται) = cod. Venet., f. 220; cod. Vindobon., ibidem.
σγ'. Περσῶν περὶ τῶν δ' τροπῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ· ὁπηνίκα βούλει γνῶναι τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ἐξ ἡγεμόνων, βασιλέων καὶ ἰδιωτῶν κατὰ τὸ ζητούμενον κλίμα (Ποιήσας ἐκβολὴν ἀπὸ τῆς μεγάλης Συντάξεως ἤτοι ἀπὸ τῶν Κανόνων — κυριεύοντος) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., f. 131^v, cap. μβ'.
σδ'. Εἰς τὸ ζητῆσαι καὶ εὑρεῖν τὸν οἰκοδεσποτοῦντα ἐν τῷ τόπῳ τῆς Σελήνης (Δεῖ γινώσκειν ὅτι ἐκεῖνος — κύριος τοῦ οἴκου) = cod. Venet., f. 220^v; cod. Vindobon., cap. μγ'.
F. 198^v. σε'. Περὶ εὐθηνίας ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν (Ὅταν μεταβαίνει — ἀλλ' οὐ πολλά) = cod. Venet., f. 221; cod. Vindobon., cap. μδ'.
σς'. Διαίρεσις καθολικῆς ἐπισκέψεως περὶ τοῦ πόσον καιρὸν ἕκαστον τῶν ζῳδίων ὡροσκοποῦν ἔχει τὴν κρίσιν (Ἰστέον ὅτι ἡ ὑπόθεσις — ἐξερχόμενα) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., cap. με'.
σζ'. Περὶ τοῦ ὡροσκόπου τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου τίς ἐστιν κ. τ. λ. (Χρὴ γινώσκειν ὅτι ὁ ὡροσκόπος — οἶδεν) = cod. Venet., f. 221^v; cod. Vindobon., cap. μς'.
F. 199^v. ση'. Περὶ τοῦ εἰδέναι ὁποῖα σήματα φανήσονται ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἐν τῇ γῇ (Ὁπόταν ὁ Ἄρης εἰς ι' οἶκον — ἔκλειψιν) = cod. Venet., f. 222; cod. Vindobon., cap. μζ'.
F. 200. σθ'. Περὶ ταραχῆς, ὀχλήσεως πολέμου καὶ ἐχθρῶν (Ἰστέον ὅτι ὁπηνίκα — πυρωδές ἐστιν) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., cap. μη'.
σι'. Περὶ παθῶν καὶ ἀσθενειῶν καὶ θανατικοῦ καιροῦ (Ἰστέον ὅτι ὁ ὡροσκόπος — πάντων) = cod. Venet., f. 222^v; cod. Vindobon., cap. μθ'.
F. 200^v. σια'. Περὶ ὠνῆς καὶ ἀκριβείας καὶ εὐθηνίας πάντων τῶν πιπρασκομένων κ. τ. λ. (Ἡ δήλωσις — τῶν ἀστέρων) = cod. Venet., f. 223^v; cod. Vindobon., f. 139.
F. 201^v. σιβ'. Ἄλλως περὶ ἀκριβείας καὶ εὐθηνίας (Δεῖ εἰδέναι ὅτι ὁ κύριος — συνόδων) = ibidem.
F. 202. σιγ'. Ἀποτελέσματα τῶν ε' πλανητῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ζῴδια μεταβάσεως αὐτῶν (Ὁ Κρόνος εἰς τὸν Κριόν... Abrumpitur hoc caput in ima p. 207^v verbis : Ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὰ προηγούμενα τοῦ Σκορπίου γινομένη ...) = cod. Venet., f. 248.

Folia nonnulla deinde desunt; f. 208 lacerum est, et in ff. 209-212 alia manu exarata sunt excerpta Theophili, quae infra describuntur [p. 55]. Capp. σιδ'-σκς' titulos ex indice supplevimus.

σιδ'. Περὶ τοῦ τρίτου ζῳδίου καὶ τῶν ἐρωτημάτων αὐτοῦ ἅτινα

ἀποβαίνουσιν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ζητοῦντος [= cod. Mediol. 11, f. 62, cap. λγ']. — σιε'. Περὶ τοῦ μαθεῖν εἰ ἔχει τις κέρδος ἢ ἀγαπὴν ἐξ ἀδελφῶν [= ibid., f. 63, cap. λδ'; cf. cod. Vindobon. 4, cap. ρνα']. — σις'. Εἰς τὸ τέταρτον ζῴδιον περὶ ἀγορᾶς, γονῆς, χώρας τε, κήπου, ἀμπελῶνος καὶ τῶν ὁμοίων [= ibid., f. 64ᵛ, cap. λς']. — σιζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἔρχεται ὁ τόπος εἰς τὸν ἐρωτῶντα ἐξ ἀγορασίας [= ibid., f. 66, cap. λζ']. — σιη'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ τίμημα τοῦ ἐρωτωμένου χωρίου τοῦ πραθέντος πολὺ ἢ ὀλίγον [= ibid., f. 66, cap. λη']. — σιθ'. Περὶ τοῦ δευτέρου ζῳδίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐρωτημάτων ἤτοι πλούτου ἢ πράγματός τινος ἑτέρου πρὸς ὅ τι ἐλπίζουσιν [= ibid., f. 55, cap. κδ'; cod. Vindobon. 4, f. 2]. — σκ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν ἐρωτῶντα εἰ εὐκόλως κτᾶται πρᾶγμα ἢ δυσκόλως [= ibid., f. 56ᵛ, cap. κζ'; cod. Vindobon., f. 3]. — σκα'. Εἰς τὸ γνῶναι τὸ ποσὸν τοῦ πράγματος [= ibid., cap. κη'; cod. Vindobon., cap. ρμζ']. — σκβ'. Εἰς λουτρὸν εἰσελθεῖν. — σκγ'. Εἰς κρυπτὰς τρίχας ξυρίσαι. — σκδ'. Νέα ἐνδύματα κόψαι καὶ φορέσαι. — σκε'. Εἰς τὸ κάμνειν χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ μεταλλικά.

F. 213. σκς'. Κανόνιον καθόλου περὶ φύσεως καὶ κράσεως τῶν ζῳδίων καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀστέρων πρὸς αὐτὰ καὶ οἰκειώσεως, ἔτι τε ὑψωμάτων καὶ ταπεινωμάτων καὶ οἴκων καὶ ἐναντίων. Subicitur tabula.

σκζ'. Περὶ ἑξαγώνων, τετραγώνων, τριγώνων καὶ διαμέτρων (Ἑξάγωνον σχῆμά ἐστιν — πολλὰ κακά).

F. 213ᵛ. σκη'. Πλινθὶς καὶ ὑπόθεσις ἰδία τῶν ζ' ἀστέρων. Subicitur tabula.

σκθ'. In marg. Αὔλακα σκάψαι (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀγαθούμενον).

F. 214. σλ'. Βιβλίον σὺν θεῷ τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης τῶν Περσῶν, χρησιμεῦον εἰς πᾶν ζήτημα καὶ πᾶν ἐρώτημα, δι' ἀστρολάβου ἢ ὡρολογίου εὑρίσκοντες τὴν ὥραν ὁπηνίκα ἐρωτηθῶμεν, ἔχοντες πρότερον καὶ τὴν ὅλην εἰσαγωγὴν καὶ ἐπιστήμην τοῦ μαθήματος (Ἐπειδήπερ ἡ οὐράνιος ἡμᾶς περιέχουσα σφαῖρα εἰς ιβ' μόρια τέμνεται — δρᾶν ὕστερον).

Sequuntur capita [ex indice]: α'. Ὑπόδειγμα <ἐν αὐτῷ περὶ γάμου>. — F. 216. β'. <Ἕτερον ὑπόδειγμα περὶ αὐτοῦ>. — γ'. <Ἔτι περὶ αὐτοῦ> ὑπόδειγμα <ἤτοι> περὶ γάμου. — F. 216ᵛ. δ'. Κρίσεις ἀστέρων. — ε'. Περὶ αἱρέσεων ἀπὸ τριγώνων ἢ ὁρίων. — F. 217. ς'. Περὶ τῆς οὐρᾶς. — F. 217ᵛ. ζ'. Ὅθεν γινώσκονται οἱ ἐπίκεντροι ἀστέρες. — F. 218. η'. Κεφάλαιον εἰς τὸ εἰδέναι τὴν ἐρώτησιν καὶ φανερῶσαι τὸ ζητούμενον τὸ ζήτημα. — F. 218ᵛ. ι'. Περὶ παντὸς ζητήματος. — F. 219. ια'. Περὶ

δουλειῶν γινομένων ἢ οὐ γινομένων ἀπ' ἐρωτήσεως. — F. 219. ιβ'. Περὶ κακώσεως καὶ ταλαιπωρίας τῶν ἀστέρων ἤτοι ἔνθα θλίβονται καὶ κακύνονται καὶ ταλαιπωροῦσι. — ιγ'. Περὶ κακώσεως καὶ ταλαιπωρίας τῆς Σελήνης. — F. 219v. ιδ'. Περὶ χαρᾶς τῶν ἀστέρων ἤτοι κατὰ ποίους τρόπους καὶ πῶς χαίρονται [*sic*]. — ιε'. Κατὰ ποῖον τρόπον ἐστὶν ὁ ἀστὴρ ἕκαστος εἰς τὸ φῶς αὐτοῦ. — F. 220. ις'. Περὶ δυνάμεως τῶν ἀστέρων εἰς τὰ κέντρα ἢ εἰς τοὺς ἑτέρους οἴκους. — Partim congruunt cum cod. Mediol. 11, ff. 18-37, cap. α'-ις'.

F. 220. σλα'. Ὅσα δύναται ἡ Σελήνη καὶ τίνες εἰσὶν οἱ κακοποιοὶ ἀστέρες καὶ κατὰ ποίους τρόπους οὕτως δύναται καὶ πῶς ποτε μὲν συνοδεύει τῷ Ἡλίῳ κ. τ. λ. (Ἡ ζώνη τῆς Σελήνης — ἐντελέστερα).

F. 220v. σλβ'. Περὶ δυνάμεως τῶν ἀστέρων καὶ ὅσα δηλοῦσι σχηματιζόμενοι ἢ κακούμενοι ἢ ἀγαθούμενοι τὴν Σελήνην (Ἡ κρίσις τῆς ἀστρονομίας διπλῆ — καὶ οὐχὶ τρίτον).

F. 221. σλγ'. Σημαίνει τὰ ζῴδια ποῖα τὰ πληρωτικὰ δουλειῶν (Ἡ ἀγαθοσύνη τοῦ ἀστέρος εἰς τὸ — λέγομεν). — Sequitur Ὑπόδειγμα.

F. 222v. σλδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κύριον τῆς μοίρας τοῦ ὡροσκόπου ποῖός ἐστι, ὃς περσικῶς λέγεται ταλήλ, ὃς λέγεται καθ' Ἕλληνας ἐπικρατήτωρ, τουτέστιν ὁ διοικήτης ὁ δηλωτικὸς τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ ἐρωτήματος καὶ κατὰ πόσους τρόπους εὑρίσκεται ὁ ταλήλ (Ἰστέον ὅτι ἐκλογὴ — κλίματος). Cf. cod. Mediol. 11, f. 37v.

F. 223. σλε'. Κεφάλαια τῶν ἐνθυμημάτων λόγῳ τῆς δυνάμεως τοῦ ταλὴλ ἤτοι ὁπηνίκα ποιήσῃς ὡροσκόπον καὶ εὕρῃς τὸν ταλὴλ λέγειν τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς τὴν ζητουμένην δουλείαν (Πρῶτος ὁ κύριος τοῦ ὡροσκόπου — οἴκους). Cf. ibid., f. 47v, cap. κ'.
σλς'. Ἕτερον περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ἔνθυμον τοῦ ἐρωτῶντος ἤτοι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ (Καὶ τοῦτο ἄλλος σκοπὸς ὅμοιος τῶν Ἰνδῶν — βούλεται ἀποστραφῆναι). Cf. ibid., f. 45v, cap. ιη'.

F. 223v. σλζ'. Ἔσχατον καὶ τέλειον κατὰ λεπτὸν εἰς τὸ γνῶναι τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἐνθυμήματα (Ὁπηνίκα γνῷς τὸν ταλὴλ — θλίψεως). Cf. ibid., f. 49, cap. κα'.

F. 224. σλη'. Οἱ οἶκοι ἔνθα χαίρονται οἱ ἀστέρες (Κρόνου χαρὰ εἰς τὸν ιβ' — θλίψεις αὐτῶν) = cod. Vindobon. 4, f. 40v.
σλθ'. Εἴ εἰσιν ἀφετικοὶ τόποι (Μεσουράνημα ὡροσκόπος — ἀφέτης).
Sine numero. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γίνεταί τις ἀρχιερεύς (Ἐὰν ὁ κύριος — τοῦτο δηλόν). Cf. supra cap. ρκζ'.
Περὶ πλοίων (Ὁ ὡροσκόπος ἡ πρύμνη τοῦ πλοίου — βλαβήσεται). Cf. supra cap. ρκη'.

F. 226. σμ'. Θεμάτιον ἐγχαραχθὲν παρὰ τοῦ φιλοσόφου Ἐλευθερίου

τοῦ Ζεβεληνοῦ χρήσιμον εἰς πολλά etc. Editum in *Catal. Venet.*, p. 132.

Subicitur f. 226. Θεμάτιον τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου Ἐλευθερίου τοῦ Ζεβεληνοῦ.

σμα'. Πῶς δεῖ εὑρίσκειν τοὺς περιπάτους τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων. — Edetur in appendice.

σμβ'. Περὶ καιροῦ τῶν ἀποτελεσμάτων (Τοὺς καιροὺς τῶν ἀποτελεσμάτων — ἢ διαμετρεῖ).

F. 226ᵛ. σμγ'. Περὶ τοῦ περιπάτου τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων (Δέον ἀφαιρεῖν τὰ ἔτη ἐν οἷς ἡ καταρχὴ τοῦ πράγματος — τόπου ἢ ἀστέρος). Sequitur Ὑπόδειγμα τοῦ πρώτου (Ἐπὶ τῆς γενέσεως Κωνσταντινουπόλεως ζητῶ περίπατον κατὰ τὸ ,ϛυϟη' ἔτος καὶ ἀφαιρῶ ἐκ τούτων τοὺς τῆς γενέσεως αὐτῆς χρόνους οἵτινές εἰσιν ,ϛωλη' [1] καὶ καταλιμπάνοντες — τὸν Κριόν). — Ὑπόδειγμα [in marg. Δημοφίλου (Τέθεικα ἐν δυσὶ τόποις τὰ ἐκ τῶν ,ϛωϟη' [l. ,ϛυϟη'?] ἐτῶν λειφθέντα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ,ϛωλη', χζ' [l. χ'?] ἔτη...). — Textus mutilus est in ima pag. 226ᵛ desinit verbis τοῦ ὡροσκόπου καθ' ὅν... [= cod.Venet.5, f.282]. Mox desunt folia quaedam. Titulos capitum deperditorum ex indice supplevi : σμδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ποῖον ζῴδιον ἄρχει αὐτοῦ ἤτοι ὡροσκόπου. — σμε'. Πῶς ἐστιν ἡ τοῦ κόσμου γένεσις. — σμϛ'. Περὶ τοῦ ζ' οἴκου καὶ τῆς ἐρωτήσεως αὐτοῦ ἤτοι περὶ γάμου καὶ τίς ἐρᾷ πλέον τῆς συναφῆς ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ καὶ εἰ συνάπτονται καὶ μετὰ τὸ συναφθῆναι τίς κατάρχει τοῦ ἑτέρου, καὶ εἰ καλὴ ἔσται ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ κακοὶ καὶ τίς πρῶτος τῶν δύο τελευτήσει [= cod. Vindobon. 4, f. 22ᵛ. Cf. cod. Mediol. 11, f. 86ᵛ, cap. νε']. — σμζ'. Περὶ γνώμης τῆς γυναικός [= cod. Vindobon. 4, f. 23]. — σμη'. Περὶ τοῦ πόθου τοῦ ἀνδρογύνου μετὰ τὸ ἑνωθῆναι. [Cf. cod. Mediol. 5, f. 99ᵛ, cap. ξγ']. — σμθ'. Περὶ τοῦ βίου αὐτῶν. — σν'. Περὶ ὑπεροχῆς καὶ ὑποταγῆς. — σνα'. Ὁποῖος ἄρα πρῶτος τελευτήσει. [Cf. cod. Mediol. 11, f. 88, cap. νζ']. — σνβ'. Περὶ κλεπτῶν καὶ κλοπιμαίων. — Finis tantum superest [f. 227] (... τὸ κλαπὲν ἀπεκομιάσθη ἤτοι ὁ τόπος). Cf. cod. Mediol., f. 90ᵛ; cod. Vindobon. 4, f. 28ᵛ.

---

[1] Die 11 maii anni ,ϛωλη' (= 1330 p. C. n.) genituram Constantinopolis composuerunt astrologi, vide cod. Taurin. 4, f. 51. Non de refectione moenium ab Andronico agitur (ibid., cod. 5, f. 40; p. 15, n. 1); sed post mille annos urbem regiam quasi novam vitam incepisse docuerunt mathematici, ni fallor, nam eam die 11 Maii anni 330 conditam fuisse Byzantini credebant; cf. Preger, *Das Gründungsdatum von Konstantinopel* (Hermes, XXXVI), 1901, p. 336 ss.

F. 227. σνγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ κλαπὲν ποῦ ἔκρυψεν ὁ κλέπτης (Βλέπε τὸ ζῴδιον ἔνθα — κλοπιμαῖον). Cf. cod. Mediol., f. 92^{v}, cap. νθ'; cod. Vindobon., f. 30^{v}.

F. 227^{v}. σνδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην γυνή ἐστιν ἢ ἀνήρ (Βλέπε τὸν ἀστέρα τὸν ὄντα — δύο ἀρσενικά). Cf. ibidem.

σνε'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ὁ κλέπτης νέος ἐστὶν ἢ γέρων (Ὅρα εἰς αὐτοὺς τοὺς ῥηθέντας — τοῦ κλέπτου). Sequitur Ὑπόδειγμα. Inc. Εὑρέθη ὁ Ἑρμῆς ... et alia tria exempla cum totidem thematum figuris. Cf. cod. Mediol., f. 94, cap. ξ'; cod. Vindobon., f. 30^{v}.

F. 228^{v}. σνϛ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν τοῦ κλέπτου μορφὴν καὶ ποῦ διάγει καὶ πόσον ἀπέχει καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ (Ἐπίβλεπε τὸν ὡροσκόπον ποῖός ἐστι — προέγραψα). Cf. cod. Venet. 6, f. 111; cod. Vindobon. 4, f. 35.

σνζ'. Περὶ τῶν σημείων τοῦ προσώπου τοῦ κλέπτου καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ (Τὰ δὲ σημεῖα ἐν τῷ προσώπῳ — γυρωθὲν περιάγει). Cf. cod. Venet. 6, f. 112.

F. 229^{v}. σνη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποίαν ὁδὸν καὶ πόσα μίλια ἀπῆλθεν ὁ κλέπτης (Ὁ κύριος τοῦ ὡροσκόπου — τὸ δύνον). Cf. cod. Vindobon., f. 35; cod. Venet., f. 114^{v}.

σνθ'. Περὶ τοῦ εἰ εὑρίσκονται τὰ κλαπέντα πράγματα καὶ πότε, ποῦ διάγει ὁ κλέπτης καὶ ὅσον ἀπέχει (Ἐὰν ὁ Ζεὺς ὡροσκοπῇ — αὐθημερινόν). Cf. cod. Venet., f. 113^{v}, cap. ρξ'.

F. 230. σξ'. Περὶ καταρχῶν διαφορά τινων σοφῶν.—Editum in *Catal. Venet.*, p. 136.

F. 230^{v}. σξα'. Περὶ κενοδρομίας Σελήνης μετὰ σύνοδον ἢ πανσέληνον (Ἐν μὲν τῷ Κριῷ δηλοῖ — τῶν ἀνθρώπων) = cod. Venet. 5, f. 246.

σξβ'. Περὶ συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Ἀναβιβάζοντα μετὰ τὸ χωρισθῆναι αὐτὴν τῆς συνόδου ἢ τῆς πανσελήνου (Ἡ Σελήνη χωρισθεῖσα — φρεάτων) = ibidem.

σξγ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Καταβιβάζοντα μετὰ κ. τ. λ. (Ἡ Σελήνη χωρισθεῖσα τῷ Ἡλίῳ — ἐκ τοῦ ὕδατος). Cf. ibidem.

σξδ'. Σχηματισμοὶ Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτων (Ἡ Σελήνη συνοδεύουσα τῷ Κρόνῳ — ταξειδευτέον) = ibid., f. 246^{v}.

σξε'. Σχηματισμοὶ ἀστέρων κατὰ τρίγωνον, ὃ καλεῖται τελεία φιλία καὶ ἡ δήλωσις αὐτῶν (Τοῦ Διὸς τὸν Κρόνον — περικαλύψεις). — Sequuntur sine numero. (Σχηματισμοὶ ἀστέρων κατὰ διάμετρον ἤτοι τελεία ἔχθρα — κατὰ ἑξάγωνον sive ἡμισυφιλία — κατὰ τετράγωνον sive ἡμισυέχθρα) = ibid., f. 254^{v}.

F. 234. σξς'. Ὅρια τῶν ἀστέρων πρὸς Κρόνον καὶ πρὸς ἀλλήλους (Ὁ Κρόνος ὡροσκοπῶν ἐν ἰδίοις ὁρίοις — ἐχθρῶν ἰσχὺν δηλοῦσι).

F. 236. σξζ'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ταπεινωμάτων καὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ἀστέρων (Τοῦ Ἡλίου ὄντος — δηλοῖ) = cod. Venet. 5, f. 230.

σξη'. Περὶ δηλώσεων ὄντων τῶν ἀστέρων εἰς τὸν Ἀναβιβάζοντα. — F. 236v. σξθ'. Περὶ ἀνατελλόντων ἤτοι ὡροσκοπούντων ἀστέρων. — σο'. Περὶ δύσεως τῶν ἀστέρων ἤτοι κρύψεως. — σοα'. Περὶ ἀναποδισμῶν τῶν ἀστέρων εἰς δήλωσιν. — σοβ'. Περὶ τῶν προποδισμῶν τῶν ἀστέρων. — σογ'. Στεφάνου Ἀλεξάνδρεως περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἀστέρων, ἑνώσεων τοῦ τε Κρόνου καὶ Διὸς ἐν τοῖς τριγώνοις. — F. 237v. σοδ'. Ἐκ τῶν μυστηρίων μεγάλων [cf. supra, f. 42v]. In marg. Σκόπει παραγγέλματα χρήσιμα τοῦ Ἀπομάσαρ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἀστρονομίας. — F. 238v. σοε'. Περὶ τῆς συνόδου ὑψηλοτέρων ἀστέρων καὶ εἰς τὰ ζῴδια καὶ τῆς δηλώσεως αὐτῶν. — F. 239. σος'. Ὁπηνίκα ἐστὶν ἡ σύνοδος ἔν τισι τῶν ιβ' οἴκων τοῦ θεματίου, τί δηλοῖ. — σοζ'. Περὶ τῆς συνόδου τῶν β' κακοποιῶν Κρόνου καὶ Ἄρεως ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις. Omnia ut in cod. Venet. 5, f. 230-233. Cf. supra, Apomasar. ff. 42v ss. et cod. Vindobon. 4, f. 52.

σοη'. Σημειώματα βλαβερὰ τῆς συνόδου τοῦ Κρόνου καὶ τῶν συνόδων (Εἰς τὸ τρίγωνον τοῦ Κριοῦ — κακοσύνη τοῦ νασάκ [*sic*]) = cod. Vindobon. 4, f. 52v.

F. 240. σοθ'. Αἱ σύνοδοι τῶν ζ' ἀστέρων εἰς τὰ ιβ' ζῴδια καὶ αἱ τούτων δηλώσεις (Ὁ Κρόνος καὶ Ζεὺς ἐν Κριῷ — ὁ θεὸς οἶδεν καὶ οὐχ ἕτερος) = cod. Vindobon. 4, f. 53v.

F. 243. σπ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι διὰ πόσου καιροῦ ἐλεύσεται ἡ δήλωσις καὶ τὸ σύμπτωμα ἢ εἰς ὥρας ἢ εἰς ἡμέρας ἢ εἰς μῆνας καὶ ποῖα τῶν ζῳδίων δηλοῦσι τὰς ἡμέρας καὶ ἕτερα. — σπα'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἀστέρων τῶν συνοδευόντων τῷ Ἡλίῳ εἰς ἕκαστον ζῴδιον ὃ λέγεται καῦμα. — F. 247. σπβ'. Περὶ συνόδων μεγάλων ἀστέρων καὶ τῆς δηλώσεως αὐτῶν. — F. 249v. σπγ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας μετὰ τοῦ χωρισθῆναι αὐτὴν τῆς συνόδου ἤτοι πανσελήνου καθ' ἕκαστον ζῴδιον· ἀνάγεται δὲ τὸ τοιοῦτον σκέμμα εἴς τινα ἄνθρωπον τοῦ Κρόνου λεγόμενον, ὀρθώθη [*sic*] δὲ ἐκ τῶν Περσῶν, Ἑλληνικὸν γάρ. — F. 250. σπδ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Δία μετὰ σύνοδον ἢ πανσέληνον. Deinde f. 251. Πρὸς τὸν Ἄρην. — F. 251v. Πρὸς Ἀφροδίτην. — F. 252v. Πρὸς τὸν Ἑρμῆν. — Desinit ... ἢ διαφορὰς μετὰ λογίων. — Haec omnia ut in cod. Venet. 5, ff. 233v-244.

F. 253. σπε'. Περὶ δασμοῦ ("Ορα τὸν κύριον — δεσμίου) = cod. Venet. 5, f. 261v.
σπς'. Περὶ καταρχῶν δουλειῶν καὶ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἐρωτῶντος ὁποίου τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀξίαν καὶ λοιπῶν ἄλλων τινῶν ἐκ τῶν ιβ' τόπων (Κακοποιὸς ὡροσκοπῶν — δουλικῶν πραγμάτων) = ibidem.

F. 255. σπζ'. Περὶ μετοικίας ἐκ τόπου εἰς τόπον ἕτερον (Εἴ τις ἐρωτᾷ ὅτι θέλει μετοικῆσαι — μετοικίσαι) = cod. Vindobon. 4, f. 5v.
σπη'. Περὶ τοῦ γνῶναι τέλος δουλείας ὁποῖον ἀποβήσεται ('Εὰν ἐρωτηθῇς παρά τινος — τελειοῦσθαι) = ibid., f. 8, cap. ρνς'.

F. 255v. σπθ'. Εἰς τὸ ε' ζῴδιον· περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ποιήσει παιδίον ('Εὰν ἀνὴρ ἢ γυνὴ δι' ἐλπίδα — πλῆθος ἐν αὐτοῖς) = ibid., f. 11, cap. ρνη'.
σϟ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἀπαιδείας ἐκ τοῦ ἀνδρός ἐστιν ἢ ἐκ τῆς γυναικός ('Εὰν ἐρωτηθῇς ἐκ ποίας αἰτίας — γυναικός ἐστι) = ibid., cap. ρνθ'.
σϟα'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ἔμβρυον ἄρσεν ἐστὶν ἢ θῆλυ ('Εὰν ἐρωτηθῇς ὅτι — θηλυκόν) = ibid., cap. ρξ'. Cf. cod. Venet. 5, f. 273v.

F. 256. σϟβ'. Περὶ τοῦ γνῶναι πόσων μηνῶν ἐστι τὸ ἐν γαστρὶ ἔμβρυον καὶ πότε γεννᾶται, καὶ ἐν ἡμέρᾳ γεννᾶται ἢ ἐν νυκτί, καὶ εἰ δύο ἔμβρυά εἰσιν ἐν τῇ γαστρὶ ἢ ἕν (Εἰ ἐρωτηθῇς τὸ ἐν γαστρὶ — οὕτως ἕν) = ibid., cap. ρξα'.
σϟγ'. Εἰς τὸ ζῴδιον ς'· περὶ ἀρρώστων εἰ ὑγιαίνουσιν ἢ θνήσκουσι καὶ περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ἀρρώστημα ὁποῖόν ἐστι καὶ ἐκ ποίας αἰτίας συνέβη καὶ ὁποῖον μέλος πάσχει καὶ εἰ νέα ἐστὶν ἡ ἀσθένεια ἢ παλαιά ('Εάν τις ἐρωτᾷ περὶ ἀρρώστου — καί τις τῶν ἀγαθοποιῶν). — Deinde Ἀρχὴ σὺν θεῷ τῶν ὑποδειγμάτων διὰ θεματίων [Sequuntur exempla tria cum thematum figuris] = ibid., capp. ρξβ', ρξγ'.

F. 258. σϟδ'. Περὶ δουλοσύνης δούλων καὶ ἐλευθερούντων καὶ ἐὰν πωληθῇ δοῦλος ('Οπηνίκα δοῦλος ἐρωτήσει — μετὰ ἀτιμίας στραφήσεται) = ibid., cap. ρξδ'.

F. 258v. σϟε'. Περὶ δούλων φυγόντων εἰ εὑρεθήσονται ἢ οὔ, καὶ ἔνθα αὖ κρύπτονται ('Εάν τις ἐρωτήσῃ περὶ δούλου — πρὸς ἄρκτον) Sequuntur exempla tria cum duobus thematum figuris = ibid., f. 19v, cap. ρξε'.

F. 259v. σϟς'. Κρίσις 'Αλεὶμ υἱοῦ 'Ισαὰκ ἔχουσα χρήσιμόν τι κ. τ. λ. Editum in *Catal. Venet.*, p. 131.

F. 260. σϟζ'. Μαθεῖν τίς τῶν γόνεων προτελευτᾷ (Λάμβανε τὴν τῆς γενέσεως ἡμέραν — τελευτᾷ).
σϟη'. Περὶ σχημάτων πάντων τῶν ἀστέρων καθὼς εἶπον Μασηρὴς ὁ Πέρσης καὶ Μουχαμάτης ὁ Παλχιώτης·

μετενέχθη δὲ ἐκ τῆς τῶν Περσῶν διαλέκτου. Editum in *Catal. Venet.*, p. 123 ss.

F. 261. σϟθ'. Περὶ τῆς συνόδου τῶν ὑψηλοτάτων ἀστέρων γινομένων διὰ πολλῶν χρόνων καὶ τῶν δηλούντων ἐν αὐταῖς (Λέγομεν ἡμεῖς οἱ πλείστην — καὶ φανεροῦν) = cod. Venet. 5, f. 228v.

F. 263v. τ'. Ἐξήγησις τῆς κρίσεως τῆς συνόδου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀστέρων (Εἰς τὸν τῆς συνόδου λόγον — ὁ θεὸς οἶδεν) = ibid., f. 229v.

F. 264v. τα'. Ἐκ τῶν Περσῶν περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἐκλείψεων Ἡλίου καὶ Σελήνης (Ἰστέον ὅτι τὴν τῆς ἐκλείψεως — λογαριαστῶν) = Pal. Vatic. 312, f. 134; cf. cod. Venet. 8, f. 316v, cap. τλη'.

Sine numero. Περὶ ἀνέμων (Εἰ συναφὴν ποιεῖται — γνώσῃ).

F. 266v. τβ'. Περσῶν περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ στερεῶν ἀστέρων, ἔτι δὲ περὶ μήκους καὶ πλάτους καὶ κράσεως καὶ μεγέθους αὐτῶν (Ἰστέον ὅτι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ... Pergit ἐποίησα δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ͵ςωνδ' ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ψιε' δὲ ἔτει Περσῶν [= 1347 p. C.]· κινεῖται δὲ κατὰ χρόνον ἕκαστος τούτων τῶν ἀπλανῶν λεπτὰ βν να'). Sequitur tabula stellarum cum multis persicis nominibus. Cf. codd. Vindobon. 1, f. 30; 7, f. 138.

F. 268. τγ'. Ὅρια ἀστέρων κατὰ Αἰγυπτίους. Tabula cui subicitur: (Ἰστέον ὅτι τῶν ὁρίων — ἐνέργειαν ποιεῖται). Cf. Ptolem., *Tetrab.*, I, cap. 18.

Sine num. Ἑρμοῦ περὶ τύχης, εἱμαρμένης, νεμέσεως καὶ ἀνάγκης. Sunt excerpta ex Lydo, *De mensibus*, IV, 7 (p. 70, 21); III, 8 (p. 41, 14), 12 (p. 53, 6, ed. Wünsch). Ab editione interdum differunt.

F. 268v. τδ'. Περὶ ὅρων καὶ κλήρων διαφόρων εἰδῶν (Περιέχει τὸ τοιοῦτο — κλῆρος δανειστῶν ἀπὸ ♄ ἐπὶ ☿).

In f. 269v partim vacuo tabellae duae; prior inscribitur Ὅρια κατὰ Δωρόθεον, altera Ὅρια κατὰ Πτολομαῖον.

F. 270. τε'. Ἑρμοῦ τοῦ τρισμεγίστου περὶ σεισμῶν. Edid. Cougny, *App. Anth. Palat.*, p. 400. Cf. cod. Venet. 5, f. 280.

F. 270v. τς'. Ἰωάννου Λαυρεντίου Φιλαδελφέως περὶ σεισμῶν. Edid. Wachsmuth, Lydus, *De ostentis*, p. 109 ss. (ed. 2); cf. cod. Venet. 5, f. 287v.

F. 271v. τζ'. <Theophili> Πῶς δεῖ σκέπτεσθαι τὰς μεταφορὰς τῶν χρόνων καὶ τὰ συμβαίνοντα ἐν αὐτοῖς κατὰ τὰς δ' τροπὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ. — F. 275. τη'. Θεοφίλου περὶ καταρχῶν. — F. 276. τθ'. Περὶ βασιλέως κλήρου. — F. 276v. τι'. Περὶ τοῦ ἐναυσιαίου δεσπότου. — F. 278v. τια'. Περὶ ἀρχῆς μηνός. —

"Αλλως περὶ μηνός. — F. 279. τιβ'. Περὶ μηνὸς κατὰ τὸν Νεχεψώ. — Omnia ut in codice Florentino 7, f. 140-148, cf. 8, f. 170-177ᵛ et cod. Venet. 7, f. 336 ss.

F. 279ᵛ. Claudii Ptolemaei Tetrabiblus. Προοίμιον. Incipiunt f. 280 liber primus; f. 290, Βιβλίον δεύτερον; f. 300ᵛ, Βιβλίον τρίτον; f. 315, Βιβλίον τέταρτον.

F. 326. Ptolemaei Βιβλίον ὁ καρπὸς ἐν κεφαλαίοις ρ'. Cf. cod. Flor. 3, f. 19ᵛ.

F. 330. Ptolemaei. Περὶ ὑποθέσεων τῶν πλανωμένων (" pp. 1-46, edit. Bainbridge, Londoni, 1620 "), [Muccio.]

F. 335. Sine titulo. (Ἐν τῷ Κριῷ Ταύρῳ τῆς Σελήνης οὔσης — ἢ θανεῖται). Cf. supra, f. 9ᵛ.

Ff. 209-212, 314ᵛ, 335-338 et 343-346 obtinent excerpta ex Theophilo (cf. cod. Paris. Suppl. 1241, f. 30 ss.) alia manu vel certe alio atramento in foliis vacuis posterius addita.

F. 209. Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πάσαις κὰταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν. Edetur in appendice.

F. 209ᵛ. Ἀποτελέσματα τῶν ἡλιακῶν ἐκλείψεων ("Ηλιος ἐκλείπων ἐν τῇ πρώτῃ — καὶ ἀπανθρωπίαν) = infra, cod. 7, f. 137ᵛ; cod. Paris., f. 32.

F. 210. Ἀποτελέσματα τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων (Σελήνη ἐκλείπουσα ἐν τῷ πρώτῳ δεκανῷ τοῦ Κριοῦ — διὰ γῆς καὶ θαλάσσης) = cod. 7, f. 138ᵛ; cod. Paris., f. 33.

F. 210ᵛ. Περὶ καταρχῶν (Κακοποιὸς ὡροσκοπῶν ἀτελεστέραν σημαίνει τὴν καταρχὴν — χάριν δουλικῶν πραγμάτων) = cod. Paris., f. 36 ss.

F. 212. Περὶ φαρμακίας (Ἡ Σελήνη ♋ ♍ καὶ ♓ — τεθνάναι λέγε τὸν τοιοῦτον) = cod. Paris., f. 39ᵛ.
Περὶ ιβ'τημορίων (Σελήνης τὸ ιβ'μόριον προσεγγίζον — ἢ χάριν γυναικῶν) = cod. Paris., ibidem.
Περὶ δαιμονιζομένων καὶ ἐπιλεπτικῶν (Σελήνη μετὰ Κρόνου — τῶν διχοτόμων) = cod. Paris., f. 40.
Περὶ ληστῶν (Σελήνη καὶ ☊ καὶ ☿ — ψευδῆ δηλοῦσι) = cod. Paris., ibidem.
Περὶ θανάτου (Κλῆρος θανάτου ἀπὸ Σελήνης — τὴν τελείωσιν).

F. 212ᵛ. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης (Σελήνη ἀπὸ Διὸς ἐπὶ τὸν "Ηλιον ἐρχομένη — μοχθηρὰν ξενιτείαν) [Desin. in eadem pagina 212ᵛ] = cod. Paris., f. 41.

F. 314ᵛ. Post Τέλος τοῦ γου βιβλίου. Ptolemaei insertae sunt notulae duae, quae fortasse Theophili sunt :
Περὶ τοῦ ἐχθροῖς ἐπιτίθεσθαι (Τῆς Σελήνης οὔσης ἐν Κριῷ — ἡ Σελήνη) = cod. Vindobon. 11, f. 141.

Πρὸς τὸ πολιορκῆσαι (Σκέπτου τὴν Σελήνην — τὰ ἐναντία).
F. 335^{v}. Ἐάν τις τῶν πολεμούντων καὶ πολεμουμένων ἐπικηρυκεύσεται πρὸς τὸν ἕτερον ζητῶν χάριν ἢ σπονδάς (Ἐπικηρυκευομένου τινὸς ἔστω — ὁ πρεσβεύων) = infra cod. 7, cap. ια': cod. Paris., f. 14^{v}.
Περὶ τυραννίδος (Ἔστω ὁ μὲν τυραννῶν — τῆς τυραννίδος σημαίνει) = cod. 7, cap. ιβ'; cod. Paris., ibidem.
F. 336. Ἐν ποίῳ τόπῳ γίνεται ὁ πόλεμος (Ἐὰν ἐν ταῖς πολεμικαῖς — καὶ συνδένδρῳ τόπῳ) = cod. 7, cap. ιγ'; cod. Paris., f. 17.
F. 336^{v}. Πότε γίνεται πόλεμος (Ἐὰν τὰ φῶτα ἄλληλα — σημαίνει πόλεμον) = cod. 7, cap. ιδ'; cod. Paris., f. 18.
Iterum Πότε γίνεται πόλεμος (Βλέπε πόσα ζῴδια — γίνεται ὁ πόλεμος) = cod. 7, cap. ιε'.
Εἰ πολὺς ὁ στρατὸς ἢ ὀλίγος (Λαβὼν ἀπὸ τῆς μοίρας — τὸ πλῆθος ἢ πλεῖον) = cod. 7, cap. ις'; cod. Paris., f. 18^{v}.
F. 337. Περὶ τῶν πολιορκουμένων πόλεων (Περὶ δὲ τῶν πολιορκουμένων — πόλεμον σημαίνει) = cod. 7, cap. κ'.
Πρὸς τὸ πολιορκῆσαι πόλιν (Ἔστω ἡ Σελήνη λειψιφωτοῦσα — πολιορκουμένη πόλις) = cod. 7, cap. κα'.
Ἄλλως (Σκέπτου τὴν Σελήνην — βραδυτῆτα) = ibidem.
Περὶ πολιορκουμενῶν πόλεων (Δεῖ σκοπεῖν τὸν ὡροσκόπον — τῆς πολιορκίας ἀπαλλάσσονται) = cod. 7, cap. κβ'.
F. 337^{v}. Περὶ πολέμου (Ὅταν τις εἰς πόλεμον εἰσέλθῃ — διὰ τάχους ἀπολωλέναι) = cf. cod. 7, f. 122, cap. θ'.
Καταρχὴ πολεμική (Ἐάν τις πολέμου ἄρξηται — ὁ ἀντιστρατευόμενος) = infra cod. 7, f. 109^{v}, cap. β'.
F. 338. Περὶ τῶν δ' κέντρων καὶ συσχηματισμῶν καὶ ἐπαναφορῶν καὶ τόπων καὶ μοιρῶν ἑκάστου (Κρόνος ὡροσκοπῶν ...). Desin. in ima pag. 338^{v} ἀναφερόμενος τῷ ὡροσκόπῳ. Imo marg. f. 338^{v} ζήτει ἔμπροσθεν φύλλα δ'. Sequitur enim f. 339-342 index capitum codicis. Textus pergit f. 343. — Des. ... ἢ προχειρισμὸς τῶν τοιούτων = cod. 7, cap. γ'.
F. 344^{v}. Περὶ συναφῆς καὶ ἀπορροίας (Σελήνη Κρόνῳ — ἀποστρόφων ὄντων) = cod. 7, cap. δ'.
F. 345. Περὶ τριγώνων (Κρόνος Διὶ τρίγωνος — καλοὶ καὶ εὐδόκιμοι) = cod. 7, cap. ε'.
F. 345^{v}. Περὶ τετραγώνων (Κρόνος ἐπιδεκατεύων Δία — τὴν νίκην παρασκευάζει) = cod. 7, cap. ς'.
F. 346. Περὶ διαμέτρων (Κρόνος διαμετρῶν τὸν Δία — ἐντίθησι τῷ στρατῷ) = cod. 7, cap. ζ'.
F. 346^{v}. Περὶ ἑξαγώνων (Οἱ ἀστέρες ἀλλήλους ἑξαγωνίζοντες — ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν) = cod. 7, cap. η'.
Περὶ τοῦ γνῶναι ζῇ τις ἢ ἀπέθανεν (Ἐκ τοῦ κυρίου — μὴ

λέγε αὐτὸν τεθνάναι) = cod. Paris., f. 42. Cf. infra cod. 7, in tabula loci Ζ'.

Περὶ φαρμακείας (Κακούμενος ὁ Ἑρμῆς φθόνον — καὶ σβεννύμενα) = cod. Paris., f. 42v.

Περὶ τοῦ γνῶναι τί ἔχει ἡ ἐπιστολὴ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἢ παρὰ τίνος ἐκομίσθη δούλου ἢ ἐλευθέρου (Τοῦ ☽ ὡροσκοποῦντος — ἀληθινὰ ἢ βέβαια) = cod. Paris., ibidem.

In fine codicis leguntur notulae : Περὶ φαρμακίας (Κακούμενος ὁ Ἑρμῆς ...) et alia manu Ση[μείωσαι] ὡς μεχρὶ τοῦ ,ςωϛη' ἔτους [= 1390 p. C.] εἰσὶν ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κηρύγματος τοῦ Μωάμεθ ἔτη ψπα' ἐφάνη εἰς ἔρημον τῆς Ἐθριβῶν ἐκ φυλῆς Κορασιανῶν γενεωλογίας Εἰσμαὴλ· ἐφάνη ἐν μηνὶ Ἀπριλλ[ίῳ]. Ἐν ἄλλῃ ἐφάνη ἐν τῷ ,ς<ωϛγ'?> ἔτει ἀπὸ Μωάμεθ ἔτει ψος' [1].

3. **Angelicus 74 [C. 2, 13]. — Chartac., cm. 29 × 21,5, ff. 108 + x, saec. XV. " manu Matthaei Devaris quod ostendit codicem olim fuisse Iohannis Lascaris ". Cf. G. Muccio, in *Studi ital. di filol.*, IV, 124.**

F. I-VI vacua, f. VII index graecus.

F. 1. Ἐξηγητὴς ἀνώνυμος εἰς τὴν τετράβιβλον τοῦ Πτολεμαίου. — Editum Basileae 1559; cf. cod. Flor. 6, f. 1.

F. 94. Πορφυρίου φιλοσόφου εἰσαγωγὴ εἰς ἀποτελεσματικὴν Πτολεμαίου cum [ff. 99-107] Σχόλια ἐκ τῶν Δημοφίλου. Editum ibidem; cf. cod. Flor. 6, f. 156-172.

Ff. 104-105 [transposita et alia manu exarata]. Fragmenta ex Hephaestione.

Sine titulo. (Τῆς οὐρανίας διαθέσεως κατὰ τόδε τὸ ἐγχαραττόμενον σχῆμα — περὶ ἀρχῶν εἰρημένα, καὶ πρωσ... περὶ διαθέματος). — Cf. cod. Vindobon. 6, f. 248v.

Θεμάτιον τοίνυν λέγεται ἡ ὅλη οὐρανοῦ διάθεσίς τε καὶ περιφορά κ. τ. λ. Des. imo f. 105v : Ἔξαλμα τοίνυν ἐστὶν καὶ λέγεται ἡνίκα ὁ κατὰ περίπατον Ἥλιος ἢ ... Textus hic abrumpitur. — Cf. ibidem.

F. 108. Κανόν<ιον> τοῦ ὅλου κύκλου τῶν ιβ' ζῳδίων καὶ πῶς μερίζεται εἰς τοὺς σχηματισμούς. Subicitur figura thematis. Cf. cod. Flor. 6, f. 172v; cod. Ital. 17, f. 318.

F. 108v. Thema aliud sine titulo.

---

[1] Si numeri sani sint, auctor huius adnotationis praedicationem Mohamedis anno 609 incepisse statuit.

II. CODEX CASANATENSIS

---

4. Cod. 1386 (olim G. II, 3) " constat novem codicum fragmentis totidem manibus exaratis et codicillo, ut videtur, integro ". Bancalari, in *Studi ital. di filologia classica*, II, 1894, p. 193. — Liber ex quo evulsa sunt folia 101-103, erat chartaceus, manu saec. XV exaratus.

Inter varia fragmenta diversorum auctorum invenitur:

F. 101. Commentarii anonymi in Ptolemaei Tetrabiblum fragmenta [cf. supra cod. 3], nempe f. 101 (... <ἐλ>θεῖν χρονοκράτορα τόνδε πρὸς — αἴτια γίγνεσθαι). — Πρὸς τοὺς αἰτιατικοὺς τόπους (Αἰτιατικοὺς ἐκάλεσε τοὺς ἀφετικοὺς τόπους — ἢ ἐν ἰδίῳ ὑψώματι ἢ ἐν ...) = p. 173, 20 - 175, 2, edit. Basil., a. 1559.

F. 102. (... <ἀγαθοδαί>μονα, τὸν δὲ θ′ τόπον καὶ θεὸν καλούμενον — τὸν χρόνον τῆς κολλήσεως) [= edit. eiusdem, p. 178, 8 - 179, 39]. — Sequitur f. 102^{v} subscriptio. Τέλος τῆς ἐξηγήσεως τῆς τοῦ Πτολεμαίου Κλαυδίου μαθηματικῆς τετραβίβλου.

III. CODEX VALLICELLANUS

5. Chartac., cm. 198 × 146, saec. XIV, ff. IV, 174. Constat plurium codicum latinorum graecorumque fragmentis. A tineis est pessumdatus. " Olim A. Statii ". — Cf. E. Martini, *Catal. dei mss. greci esistenti nelle bibl. Ital.*, t. II, p. 189.

F. 40-41v. Περὶ ἐκλείψεως Ἡλίου ([Β]ορείου τυγχάνοντος τοῦ πλάτους τῆς Σελήνης ἐὰν ὦσι μεταξὺ — τὸ μέσον τῆς ἐκλείψεως).

F. 41v. Κανὼν ἐκλείψεως cum tabula.

Πῶς δεῖ εὑρεῖν τοῦ τε Ἡλίου καὶ Σελήνης κύκλου τὸ μέγεθος (Ἀναλώσας τό τε τοῦ Ἡλίου — μέγεθος κύκλων αὐτῶν).

Πῶς δεῖ εὑρίσκειν τὸ μέγεθος τῶν συνδέσμων (Μετὰ τὸ ἀναλῦσαι — ἡ διάμετρος τοῦ κώνου τῆς γῆς).

F. 48-48v. Eadem manu saec. XIV. Περὶ ἐναλλαγῶν γενεθλίων καὶ ἑτέρων τινῶν καταρχῶν (Ἀφαίρει τοὺς μέχρι τοῦ κατὰ πῆξιν γενεθλίου ἀποκρίσεως — τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ γενεθλίου).

Ἄλλως (Μετὰ τὸ ἀφαιρεῖν τὸν κατὰ πῆξιν τοῦ γενεθλίου χρόνον — ὧραι νυκτεριναὶ τῆς ἐναλλαγῆς).

Ἄλλο (Ζήτει τὰ ὁμαλὰ κινήματα τοῦ Ἡλίου — τοῦ ἀποστήματος τῆς ἐναλλαγῆς).

F. 56-63 : Centum verba Ptolemaei. " Notae numer. margg. appictae indicant capp. 94, sed nihil desideratur. Edit. Norimb. 1535, ff. 55v-59v " [Martini].

F. 64v. Tab. astrologica exhibens : ἀριθμοί, δάκτυλοι, ὧραι ἐμπτώσεως, ὧραι μονῆς.

F. 80-91v. Excerpta varia : Καταρχαὶ πρὸς τὰ ὅρια τῶν ἀστέρων. Inc. Κρόνος ὡροσκοπῶν ἐν ἰδίοις ὁρίοις χαλεπός. Sequitur item Κρόνος ὡροσκοπῶν ἐν ὁρίοις Διός ... deinde Ἄρεως etc. ac sic deinceps de ceteris planetis. Desinit : Σελήνη διάμετρος τῷ ἑαυτῆς οἴκῳ ἐναντιότητα σημαίνει = cod. Vindobon. 2, f. 73.

F. 84. Sine titulo. ([Τ]ῶν τροπικῶν ζῳδίων ὡροσκοπούντων μὴ ἅψῃ ὁδοῦ, χαλεπὸν γάρ — τὸ γένος τοῦ τρόπου θεωρεῖται). Cf. cod. Ital. 18, f. 321.

F. 85v. Sine titulo. ([Τ]ὸ μὲν οὖν αὐτὸ τῆς καταρχῆς εἶδος — ἐκ τῆς

συγκρατικῆς σκέψεως δεῖ ἡμᾶς στοχάζεσθαι). Sequuntur excerpta varia minutissima de planetis; exempli gratia hoc transcripsimus :

F. 86v. Σελήνη κυριεύσασα τοῦ ὡροσκόπου ἢ τοῦ κλίματος τῆς τύχης καὶ οὖσα ἐν τῷ γ' τόπῳ ὄντι ἐπ[?]αιρετιστοῦ ἀστέρος αὐξιφωτοῦσα καὶ τοῖς ἀριθμοῖς προστιθεῖσα ἀγαθὰ πολλὰ σημαίνει μετ' ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Sequuntur multa huiusmodi de variis planetis. Finis est :

F. 89v. Sine titulo. Ὁ περὶ καταρχῆς λόγος καταλαμβάνεται ἐκ τῶν πρὸς τὴν Σελήνην τετραγώνων σχημάτων — διὰ τὴν τοῦ καλοποιοῦ μαρτ(υρίαν ?).

F. 90v. Sine titulo. [Ἐ]πὶ πάσης καταρχῆς ἐὰν μὲν ὁ Ἥλιος ἐν ἀρσενικῷ ζῳδίῳ τύχῃ, ἡ δὲ Σελήνη ἐν θηλυκῷ. Sequuntur item excerpta varia. Desinit : καὶ Ἕσπερος Ἀφροδίτη ὁ δὲ Στίλβων Ἑρμῆς κοινός ἐστιν.

---

[1] Inest et in cod. 81 (F. 14) [cf. Martini, l. c.] notula geomantiae sine titulo. F. 110 : Τὸ εἶδος τόδε ὄνομά ἐστι τοῦ Λαχιάμ ὅς ἐστι κύριος τοῦ πρώτου οἰκήματος. ἔχει δὲ γράμμα καὶ τὸ ναχιουλχὰτ εἰς τὸ οἴκημα τοῦτο — ς' ἡμέρα καὶ ὁ νουσρατουλχάριτ γράμμα ἔχει ἰς τό ςον' ὁ οὐχλᾶς κάθισμα ἔχει καὶ δ. ι.

CODICES VATICANI

CODICES VATICANI

6. Cod. Vaticanus 208 (olim Athous, cf. Heiberg, Hermes XXXVIII, 350). — Chartac., cm. 21,8 × 13,7, saec. XV, diversis manibus scriptus in-4°, f. 230. — Praecedit index saec. XVI confectus. Scriptura magnam partem humiditate evanuit. F. 5 ; ,ϛωος' (= 1368 p. C. n.) : neque tamen hoc anno codex scriptus est (cf. f. 207v); immo Isaac Argyrus tum librum suum compilaverat. Codex magnam partem concordat cum cod. Venet. 4. — Descriptionem nostram cum schedis suis comiter contulit v. d. Heiberg, professor Hauniensis.

F. 1. Sine titulo. Index hanc inscriptionem habet : Σύντομος διδασκαλία περὶ τῶν ἰσημερινῶν καὶ καιρικῶν ὡρῶν, ἔκθεσις αἰτίας, δι' ἣν τὰ νυχθήμερα τοῦ ἔτους ἀνώμαλά ἐστιν (Ἐπειδὴ τὰς ἐν τῷ κανόνι — χρησόμεθα, ἐστὶ τοιαύτη).

F. 4v sequens vacua.

F. 5. ,ϛωος' (= 1368 p. C. n.). Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ πραγματεία νέων κανονίων συνοδικῶν τε καὶ πανσεληνιακῶν μεταποιηθέντων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ συντάξει καὶ συστάντων πρός τε ἔτη Ῥωμαϊκὰ καὶ πρὸς τὸν διὰ Βυζαντίου μεσημβρινόν· ἔτι δὲ χρονικὸν ἀρχὴν ἐχόντων τὸ ,ϛωος' ἔτος ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. — Cf. cod. Vatic. 1059, f. 78, apud Usener, *Ad histor. astronomiae Symbola*, p. 4.

F. 7v. Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ πραγματεία νέων κανονίων συστάντων κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ,ϛωος' ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἔτους (Ἐπειδήπερ οἱ ἐν τῷ προχείρῳ κανόνι — Πτολεμαίου συντάξεως) = cod. Vatic. 1059, f. 80. Cf. cod. Venet. 4, f. 287.

F. 21. Θέωνος Ἀλεξανδρέως εἰς τοὺς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας παράδοσις (Ἡ μὲν λογικωτέρα ἔφοδος...) Est introductio Theonis brevior cum ipsis tabulis manualibus.

F. 133. Claudii Ptolemaei Τετράβιβλος. Praecedit index capitum libri I. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ α' βιβλίῳ τῶν πρὸς Σύρον συμπερασματικῶν. In fine : Τέλος τοῦ δ' βιβλίου καὶ τῆς καθόλου πραγματείας τῶν πρὸς Σύρον συμπερασματικῶν.

F. 187. Περὶ τῶν καλουμένων κέντρων ἐπανοφορῶν τε καὶ ἀποκλιμάτων καὶ τῆς ἑκάστου τῶν ιβ' τόπων ὀνομασίας τε καὶ δυνά-

μεως (Τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις εἰς ιβ' μέρη διῃρημένου — προγνωστικὸν τέλος ἐρχόμεθα). — Cf. cod. Venet. 4, f. 462.

F. 192. Κλαυδίου Πτολεμαίου βιβλίον ὁ καρπὸς ἐν κεφαλαίοις ρ'. Des. ἐγχώριος ἔσται ὁ ἐχθρός. Addidit manus altera : 'Ο περιβόητος ἐν σοφίᾳ Πτολεμαῖος ἐν να' κεφαλαίῳ ταῦτά φησιν· μὴ παραδράμῃς κτλ. — δὲ τῶν ς') [6 lineae].

F. 196. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τῶν εἰς τὸν Ἰερεμίαν τὸν προφήτην.

F. 197. Sine initio capitulum astronomicum de synodis (... εἴ τι δὲ καταληφθῇ — λεπτά, ὡς ἄνωθεν εἴρηται).
Sine titulo. (Περὶ τοῦ πλάτους τῆς Σελήνης μέλλοντες λέγειν — νότιον ἢ βόρειον).

F. 198 et 199 capitulum de luna initio et fine carens maximam partem humiditate deletum.

F. 200. Κλαυδίου Πτολεμαίου περὶ ὑποθέσεων τῶν πλανωμένων.

F. 206. Ὥσπερ προεισαγωγὴ εἰς τὰς τῶν ἀστέρων ψηφοφορίας (Ἰστέον ὅτι οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἄρχονται τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τοῦ κθ' — καὶ τὰς τῆς νυκτός). Cf. cod. Venet. 4, f. 218.

F. 207 parvum capitulum sine inscriptione ('Ο Ἥλιος κατὰ Πτολεμαῖον — καὶ πλέον τι).

F. 207ᵛ. Κανόνιον κδ'ετερηίδων τῶν ε' ἀστέρων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ,ςωπδ' (= 1376). Sequuntur aliae tabulae huiusmodi.

F. 209. Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως καὶ τί τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων ἕκαστον σημαίνει. In fine opusculi πίναξ τοῦ βιβλίου. — Cf. cod. Venet. 4, f. 384, et infra cod. 11, f. 51ᵛ.

F. 220. Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ μέθοδος κατασκευῆς ἀστρολαβικοῦ ὀργάνου. In marg. adnotavit quidam : vide cod. 1059, f. 70 [apud Usener, op. cit., p. 4]. — Cf. cod. Venet. 4, f. 394.

F. 226 cum duobus sequentibus vacuum.

F. 227ᵛ-230. Adnotamenta quaedam geometrica (f. 228ᵛ, Τὸ ε' θεώρημα τῶν τοῦ α' βιβλίου τῆς γεωμετρίας κατὰ ἀνάλυσιν) intermixtis paucis verbis de beata viri boni vita. — Cf. Heiberg, *Paralipomena zu Euklid* (Hermes XXXVIII), 350 sqq.

7. Cod. Vaticanus 212. — Chartac., cm. 42 × 16,5, ff. 152. Scripserunt librarii duo : manus prior, saec. XIV, f. 1-105; manus altera, saec. XIV vel XV ineuntis, f. 106-152. — F. 1, legitur : *Laudinii equitis Hierosolymitani liber in Creta emptus.*

F. 1. Περὶ κατασκευῆς ἀστρολάβων ὀργάνων (Τὸν ὄργανον τοῦτο ὅπερ ἀστρόλαβον — κέκτηται ἡμέρας).

F. 3. Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τετραγώνου (Τοῦ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα

ἡμικυκλίου — ἀπὸ τῶν προειρημένων). Sequuntur alia capita cum geometricis figuris.

F. 15. Περὶ κατασκευῆς ἀράχνης (Πεποιῆσθαι δεῖ πρῶτον — τῶν τῆς ἀράχνης ἀστέρων).

F. 17. Περὶ χρήσεως ἀστρολάβου καὶ πρῶτον περὶ τῶν τοῦ ὀργάνου μερῶν (Κρίκος μὲν καλεῖται τὸ χαλκοῦν κύκλιον ἐξ οὗ τὸ πᾶν ὄργανον... Opus in cap. triginta divisum. Des. f. 25v : ... ἄχρι τοῦ διοπτευθέντος ἄκρου).

F. 26. Κανόνιον τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων τῶν ἐπισήμων προσώπων. Tabula chronologica.

F. 26v. Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὰ Αἰγύπτια ἔτη ἀπὸ Ναβονασσαροῦ ἄχρι τῆς ἐπιζητουμένης ἡμέρας (Ληπτέον τὰ ἀπὸ κτίσεως ... Τὰ δὲ ἀπὸ Φιλίππου βουλόμενος εὑρεῖν — γίνονται ὧραι ἰσημεριναὶ η' ἥμισυ καὶ ι'κ'').

F. 27v. Notulae latinae manu saec. XV.

F. 28. (Ἰστέον ὅτι οἱ κανόνες τῶν ἄστρων πρὸς ἀλλήλους κατὰ μὲν τοὺς τῆς διορθώσεως κανόνας — νῦν δὲ χαλεπόν).

F. 29. Δεῖ γινώσκειν ὅτι βουλόμενοι τὰς ἐποχὰς τῶν καννονίων [*sic*]... — Subiungitur tabula astronomica.

Sequuntur usque ad f. 104v notulae, excerptaque astronomica et tabulae permultae (κανόνες) de cursu Solis, Lunae, Capitis Draconis (f. 50), Saturni (f. 51), Iovis (f. 55), Martis (f. 59), Veneris (f. 63), Mercurii (f. 67), deinde Κανόνες στηριγμῶν τῶν πλανωμένων ἀστέρων (f. 71), Κανόνες τῆς κατὰ πλάτος προσόδου τῶν πλανήτων (f. 74), etc.

F. 105-156 fragmentum alius codicis : F. 105r. In marg. superiore legitur Χ(ριστ)έ προηγοῦ τῶν ἐμῶν πονημάτων. Deinde spatium vacuum ad titulum exarandum relictum. In media pagina incipit index capitulorum, qui usque ad f. 107 pergit.

F. 108. Titulus : Θεοφίλου φιλοσόφου πόνοι περὶ καταρχῶν πολεμικῶν etc. — α'. Prooemium edetur in appendice.

F. 109. β'. Καταρχὴ πολεμική (Ἐάν τις πόλεμον ἄρξηται ἢ ἐπιστρατείαν ἡττηθήσεται ὁ ἀντιστρατευόμενος) = supra, cod. 2, f. 337v.

F. 110v. γ'. Περὶ τῶν τεσσάρων κέντρων καὶ συσχηματισμῶν καὶ ἐπαναφορῶν καὶ τόπων καὶ μοιρῶν ἑκάστου (Ἡ ὥρα ♃ δὲ τὸν στρατηγὸν ἀναιρεῖ καὶ τὸν στρατὸν ταπεινοῖ — καὶ λαθραῖα πράγματα καὶ ἀπόκρυφα καὶ προχειρισμὸς τῶν τοιούτων). Cf. supra cod. 2, f. 338.

F. 116. δ'. Περὶ συναφῆς καὶ ἀπορροίας [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Σελήνη Κρόνῳ συνάπτουσα — καὶ μάλιστα τῶν καλοποιῶν ἀποστρόφων ὄντων) = ibid., f. 344v.

F. 118. ε'. Περὶ τριγώνων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Κρόνος

Διὶ τρίγωνος ἐν ταῖς τοιαύταις καταρχαῖς — καὶ ὑπὸ καλοποιῶν μαρτυρούμενοι καλοὶ καὶ εὐδόκιμοι) = ibid., f. 345.

F. 119. ς'. Περὶ τετραγώνων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Κρόνος ἐπιδεκατεύων Δία ἐπὶ τῆς πολεμικῆς καταρχῆς — διὰ δόλου τὴν νίκην παρασκευάζει) = ibid., f. 345ᵛ.

F. 121. ζ'. Περὶ διαμέτρων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Κρόνος διαμετρῶν τὸν Δία λύπην τῷ στρατῷ παρέχει — δειλίαν ἐντίθησι τῷ στρατῷ) = ibid., f. 346.

F. 122. η'. Περὶ ἑξαγώνων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων καὶ τόπων add. in indice] (Οἱ ἀστέρες ἀλλήλους ἑξαγωνίζοντες — ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν) = ibid., f. 346ᵛ.

θ'. Ἄλλως [περὶ πολέμου add. in indice] (Ὅταν τις εἰς πόλεμον ἐξέλθῃ, σκέπτου οὕτως· ἔστω σοι ὁ πόλεμος — μηχανὰς καὶ τρακταϊσμοὺς πορίζει ἐκείνῳ τῷ μέρει) = ibid., f. 337ᵛ.

F. 122ᵛ. ι'. Ἐάν τις τυραννῆσαι θέλῃ καὶ ἑαυτὸν ἐλευθερῶσαι ἀπὸ [τῆς add. in indice] ὑποταγῆς τῶν κρατούντων (Ἐάν τις περὶ τυραννίδος σκέπτηται, ἔστω ἡ Σελήνη ἀκάκωτος — τὸν τυραννούμενον λέγε διὰ τάχους ἀπολωλέναι) = cod. Paris. Suppl. 1241, f. 14.

F. 123. ια'. Ἐάν τις τῶν πολεμούντων καὶ πολεμουμένων ἐπικηρυκεύσηται πρὸς τὸν ἕτερον, ζητῶν χάριν ἢ σπονδάς (Ἐπικηρυκευομένου τινὸς ἔστω ἡ Σελήνη ἐπὶ τοῦ ὡροσκόπου — οὐκ ἐπιτεύξεται ὁ πρεσβεύων) = supra, cod. 2, f. 335ᵛ; cod. Paris., f. 14ᵛ.

ιβ'. Περὶ τυραννίδος (Ἔστω ὁ μὲν τυραννῶν ὁ ὡροσκόπος καὶ ἡ Σελήνη — ῥᾳδίαν τὴν λύσιν τῆς τυραννίδος σημαίνει) = ibidem; cod. Paris., ibidem.

F. 125. ιγ'. Ἐν ποίῳ [τόπῳ add. in indice] γίνεται ὁ πόλεμος (Ἐὰν ἐν ταῖς πολεμικαῖς καταρχαῖς εὑρεθῇ ὁ Ἄρης — ἐν τῷ τρίτῳ ἐν ἀμπελῶνι καὶ συνδένδρῳ τόπῳ) = ibid., f. 336; cod. Paris., f. 17.

F. 126. ιδ'. Πότε γίνεται πόλεμος (Ἐὰν τὰ φῶτα ἄλληλα τριγωνίζῃ καὶ ἐπιβλέπῃ — ἢ Ζυγῷ ὡροσκοπῶν οὐ σημαίνει πόλεμον) = ibid., f. 336ᵛ; cod. Paris., f. 17ᵛ.

F. 126ᵛ. ιε'. Ἄλλως, περὶ πολέμου (Βλέπε πόσα ζῴδια μεταξὺ — ἢ μηνῶν γίνεται ὁ πόλεμος) = ibidem.

ις'. Πολὺς ὁ στρατὸς ἢ ὀλίγος (Λαβὼν ἀπὸ τῆς μοίρας τῆς Σελήνης — ὀλιγώτερον τὸ πλῆθος ἢ πλεῖον) = ibid., f. 336ᵛ; cod. Paris., f. 18.

ιζ'. Περὶ δόλου καὶ ἐνέδρας (Κρόνου καὶ Σελήνης μαρτυρούντων τῷ ὡροσκόπῳ — καὶ τολμηροὺς ποιεῖ τοὺς ἐπιστρατευομένους) = cod. Paris., ibidem.

ιη'. Περὶ πολέμου (Ὅταν πυνθάνωνταί σου περὶ δύο στρατο-

πέδων — λέγε κεκινηκέναι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν) = cod. Paris., f. 18v.

ιθ'. Τὸ πότε κινοῦσιν (Βλέπε τοὺς κυρίους τοῦ ὡροσκόπου — πρὸς τὴν αὐτῶν μετακίνησιν καὶ σχηματογραφίαν) = cod. Paris., ibidem.

F. 127v. κ'. Περὶ τῶν πολιορκουμένων πόλεων (Περὶ δὲ τῶν πολιορκουμένων πόλεων ἐπιτηρητέον τὴν Σελήνην — ἀποτελεστὸν τὴν πολιορκίαν καὶ τὸν πόλεμον ἔσεσθαι σημαίνει) = supra cod. 2, f. 337; cod. Paris., ibidem.

F. 128. κα'. Πρὸς τὸ πολιορκεῖσθαι πόλιν (Ἔστω ἡ Σελήνη λειψιφωτοῦσα καταβαίνουσα — ὁ δὲ Κρόνος βραδυτῆτα) = ibidem; cod. Paris., f. 19.

κβ'. Περὶ πολιορκουμένων πόλεων (Δεῖ σκοπεῖν τὸν ὡροσκόπον καὶ τὸν δεύτερον τόπον — φυγῇ χρώμενοι τῆς πολιορκίας ἀπαλλάσσονται) = ibidem; cod. Paris., ibidem.

F. 128v. Titulus ruber : Θεόφιλος Δέκαλίωνι [*sic*] υἱῷ εὖ πράττειν (Ἤρκει μέν, ὦ τέκνον Δευκαλίων, ὅσα πρὸς σὲ τὸ πρὶν...). Edetur in appendice.

F. 132v. Τὰ παραλειπόμενα τῶν κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς τῶν φωστήρων συζυγίας τὰ ἀποτελέσματα [*sic*] (Κρόνος κυριεύων τῶν ὁρίων τῆς συζυγίας...) = cod. Paris., f. 32; cod. Vindobon. 2, f. 25. Editum auctoris nomine non addito *Catal.*, IV, p. 83 ss.

<Ἀποτελέσματα τῶν ἡλιακῶν ἐκλείψεων> (Ἥλιος ἐκλείπων — στρατιωτῶν ἀκαταστασίαν καὶ πολλὴν ἀγριότητα καὶ ἀπανθρωπίαν) = supra cod. 2, f. 209v; cod. Paris., ibid.; cod. Vindobon., f. 31.

F. 137v. Ἀποτελέσματα τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων (Σελήνη ἐκλείπουσα ἐν τῇ πρώτῃ δεκαμοιρίᾳ τοῦ Κριοῦ — ληστείαν καὶ ἁρπαγὴν διὰ γῆς καὶ θαλάσσης) = supra cod. 2, f. 210; cod. Paris., f. 33.

F. 138v. Ἀποτελέσματα τῶν πέντε πλανήτων ἀστέρων καὶ τῶν ζῳδίων [l. κατὰ τὰ ζῴδια]. Περὶ τοῦ Κρόνου (Κρόνος εἰς τὸν Κριὸν μετάβασιν ποιούμενος — καὶ ξηρασίας ἐστὶ σημάντωρ). — F. 142v. Περὶ τοῦ Διός (Ζεὺς εἰς τὸν Κριὸν τὴν μετάβασιν ποιούμενος — ἀκρονυχίζων ξηρὸς καὶ ἄβροχος. — F. 146v. Περὶ τοῦ Ἄρεως (Ἄρης εἰς τὸν Κριὸν — καὶ τῶν ἐλπιζομένων διάπτωσιν. — F. 149v. <Περὶ τῆς Ἀφροδίτης> (Ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὰ προηγούμενα — καὶ ἀντιλογίαν καὶ φόβον σημαίνει). — F. 152. <Περὶ τοῦ Ἑρμοῦ> (Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὰ προηγούμενα τοῦ Κριοῦ γινόμενος — κρύψιν δὲ ποιούμενος πνιγώδη τὸν ἀέρα καθίστησι...). Textus in ima p. 152v desinit vel abrumpitur. Integer servatur in cod. Paris., f. 34 ss.; cod. Vindobon. 2, f. 34.

Capitum quae desiderantur titulos ex indice transcripsimus. Pleraque in aliis collectaneorum codicibus sine auctoris nomine inveniuntur.

κγ'. Περὶ ἐπιστρατείας. Cf. cod. Ital. 4, f. 44v. Servatur in cod. Paris. 2417, f. 22v.

κδ'. Καταρχῆς πολέμου [*sic*] = cod. Paris., ibidem.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου φιλοσόφου ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως.

κε'. Περὶ προβολῆς ἀρχόντων. Editum in *Catal.*, IV, p. 93 s.

κς'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ πόλεως ἐρημωμένης ἀνακτίζεται ἢ οὔ, κατοικεῖται ἢ οὔ, καὶ ὑπὸ τίνος οἰκοδομεῖται. Cf. supra cod. 2, f. 150, Palchi cap. ρμβ'; cod. Paris. 2417, f. 22v.

κζ'. Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ πόλεως καὶ ἐὰν πολιορκῆται, σώζεται ἢ παραλαμβάνεται = ibid., cap. ρμγ'; cod. Paris., f. 23.

κη'. Καταρχὴ πολεμικὴ = ibid., cap. ρμδ'; cod. Paris., f. 23v.

κθ'. Ἐὰν θέλῃ τις πολιορκῆσαι πόλιν καὶ εἰρηνικῶς αὐτήν εὑρεῖν [αἱρεῖν?] = ibid., f. 150v, cap. ρμε'.

λ'. Καταρχὴ πολεμικὴ ἐξῆς [l. ἐξ ἧς] γνωρίζεται πᾶσα ἡ τοῦ πολέμου ἀναστοφή. Ζωροάστρου κατὰ Πραξίδικός [*sic*] = ibid., cap. ρμς'; cod. Paris., f. 24v; cf. f. 35.

λα'. Περὶ πολέμου προσδοκωμένου ἢ κακοῦ, πότε γίνεται = ibid., f. 108, cap. μγ'.

λβ'. Οἱ ὑπουργοὶ νεωστὶ ἐγχειρισθέντες πολλὰ [l. πόσα] ἔτη ἢ μῆνας διαμενοῦσιν = ibid., cap. μδ'.

λγ'. Περὶ ἀνθρώπου βουλομένου ἐλθεῖν πρὸς βασιλέα καὶ ἐξουσιαστήν, εἰδέναι ἐὰν πληροῖ τὰς ὑποσχέσεις ἃς συντάσσεται, ἢ οὔ = ibid., cap. με'.

λδ'. Περὶ βασιλέων καὶ ἐξουσιῶν, εἰ βούλει γνῶναι ἐὰν νικᾷ ἢ νικᾶται = ibid., cap. λς'.

λε'. Ἐκ τοῦ Λαοδικέως Ἰουλιανοῦ περὶ πολέμου = ibid., f. 113, cap. ξα'.

λς'. Ἄλλη σκέψις τοῦ αὐτοῦ περὶ πολέμου = ibid., cap. ξβ'.

λζ'. Περὶ ἀναλύσεως = ibid., cap. ξγ'.

λη'. Περί τροπῆς τῶν δ' καιρῶν καὶ τῶν μεταβάσεων τοῦ Ἡλίου ἀπὸ ζῳδίου εἰς ζῴδιον καὶ συνόδου καὶ πανσελήνου = ibid., f. 95, cap. γ'.

λθ'. Περὶ ἐπιστολῶν ἐκ τοῦ Ζωροάστρου. Editum in *Catal.*, II, p. 192 s.

μ'. Ἄλλως περὶ ἐπιστολῶν.

μα'. Πότε δεῖ γράμματα πέμπειν διά τε γῆς καὶ θαλάσσης. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 130.

Rubro pigmento : Θεοφίλου περὶ καταρχῶν διαφόρων τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου· Ὀρφέως· περὶ καταρχῶν τῶν ζῳδίων. Cf. cod. Ital. 18, f. 321.

α'. Περὶ τροπικῶν ζῳδίων.
β'. Περὶ δισώμων.
γ'. Περὶ στερεῶν.
δ'. Τὰ ὁμοιώματα τῶν ζῳδίων.
ε'. Περὶ συνόδων καὶ πανσελήνων = cod. Vindobon. 2, f. 83^{v}, cap. λ'.
ς'. Περὶ καταρχῆς = ibid., f. 84, cap. λα'.
ζ'. Ἄλλως περὶ καταρχῆς = ibid., cap. λβ'.
η'. Ἀποτελέσματα τοῦ Ἀναβιβάζοντος [καὶ Καταβιβάζοντος add. Paris. 1241] = ibid., cap. λθ' et infra, cod. 8, f. 103^{v}.
θ'. Περὶ τοῦ καταρχῆς τρόπου = ibid., cap. λε'.
ι'. Περὶ τῶν φωστήρων = ibid., cap. λς'.
ια'. Περὶ τοῦ Ἡλίου τοῦ ἐν ταῖς καταρχαῖς = ibid., cap. λζ'.
ιβ'. Περὶ τῆς Σελήνης τῆς ἐν ταῖς καταρχαῖς = ibid., cap. λη'.
ιγ'. Ἀνάκρισις ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων συγκράσεως. Cf. cod. Flor. 7, f. 186^{v}.
ιδ'. Περὶ οὗ τις ἐρωτᾶν βούλεται.
ιε'. Περὶ τῆς τῶν ἄστρων ἀποκαταστάσεως.
ις'. Περὶ τοῦ ἐπιτρόπου [τρόπου cod. Paris.] τοῦ ἐρωτῶντος ἡμᾶς = cod. Flor. 7, f. 162.
ιζ'. Ἄλλως περὶ τρόπου = ibidem.
ιη'. Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα = ibidem.
ιθ'. Ποταπὴ ἡ καταρχή = cod. Vindobon. 2, f. 91^{v}, cap. λθ'.
κ'. Τί τὸ εἶδος τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μ'.
κα'. Διαίρεσις καταρχική = ibid., f. 92^{v}.
κβ'. Στοχασμὸς τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μα'.
κγ'. Περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀποτελουμένων ἐκ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν ζῳδίων = ibid., cap. μβ'.
κδ'. Περὶ τοῦ καταρχῆς κυριεύοντος ἀστέρος = ibid., cap. μγ'.
κε'. Ποταπὸς ὁ τρόπος τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μδ'; cod. Flor. 7, f. 156^{v}.
κς'. Ἐὰν ὠφέλιμόν ἐστι τὸ πρᾶγμα ἢ βλαβερόν = ibid., cap. με'; cod. Flor., f. 157.
κζ'. Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς δυνάμεως τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μς'; cod. Flor., ibidem.
κη'. Κοινῶς περὶ καταρχῆς = ibid., cap. μζ'; cod. Flor., ibidem.
κθ'. Σύνοψις πινακική = ibid., cap. μθ'.
λ'. Καθολικὰ παραγγέλματα = cod. Vindobon, f. 80^{v}, cap. κη'.
α'. Τὰ δύο [l. δεύτερα?] κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = ibid., f. 101^{v}, cap. ν'.
β'. Τὰ τρία κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν. In marg. τόπος <γ'> = ibid., cap. να'.
γ'. Περὶ ἀγορασίας = ibid., f. 109^{v}, cap. ξα'.

δ′. Περὶ εὑρέσεως ἀπολομένων = ibid., f. 110, cap. ξβ′; cod. Venet. 6, f. 36.
ε′. Περὶ κριτηρίων = ibid., f. 110v, cap. ξγ′.
ς′. Περὶ δραπετῶν = ibid., f. 111, cap. ξδ′.
ζ′. Περὶ κλεπτῶν = ibid., f. 111v, cap. ξε′.
η′. Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα φίλοι εἰσὶν ἢ ἐχθροί = ibid., f. 112, cap. ξς′.
θ′. Τὰ δ′ κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = cod. Vindobon., f. 104, cap. νβ′.
ι′. Καταρχὴ πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ πρᾶγμα. — Ἄλλως = ibid., cap. νγ′.
ια′. Τὰ ε′ κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = ibid., cap. νδ′.
ιβ′. Περὶ ἀρρένων ἢ θηλυκῶν κυήσεων ἢ ἐγγαστρίων = ibid., f. 112, cap. ξζ′.
Εὐδόκιμος ἡ καταρχὴ ἢ οὔ = ibid., f. 105, cap. νε′.
<ιγ′.> Ὅταν ἐρωτώμεθα εὐδοκιμεῖ τις ἐν τοῖς ἐλπιζομένοις ἢ οὔ = ibid., f. 112, cap. ξη′.
<ιδ′.> Ἄλλως εἰ ἔχει ἐγγάστριον. — Ἄλλως — Ἄλλως — Ἄλλως — Ἄλλως = ibid., f. 112v, cap. ξθ′.
<ιε′.> Ἄρρεν ἢ θῆλυ τὸ ἐγγάστριον. — Ἄλλως = ibid., f. 114, cap. ο′.
Τὰ ς′ κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = cod. Vindobon., f. 105v, cap. νς′; cod. Paris. 2417, f. 11.
<α′.> Ἄλλως περὶ ἀρρώστων = cod. Paris., f. 2.
<β′.> Ἔτι περὶ κατακλίσεων ἐφ’ ὧν γινώσκομεν τὰς γενέσεις = cod. Paris., f. 2v.
<γ′.> Περὶ οὗ ἐρωτώμεθα ποῦ ἔχει ἡ νόσος σημεῖον = cod. Paris., f. 9.
Τὰ ζ′ κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = cod. Vindobon., f. 106, cap. νζ′.
<α′.> Περὶ ἀνδρογύνων ἀτέκνων ποῖος αὐτῶν στηρεύει = cod. Venet. 6, f. 35v, cap. κθ′.
<β′.> Περὶ δυστυχίας, ζῇ ἢ οὔ.
Τὰ η′ κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.
<α′.> Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα. — Ἄλλως. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 112; cod. Ital. 4, f. 35, cap. ια′.
<β′.> Περὶ ὀλιγοχρονίων. — Ἄλλως.
<γ′.> Κατὰ ἄφεσιν ἀκτήνων κακοποιοῦ. — Ἄλλως.
<δ′.> Ἐκ τῶν τριγωνικῶν δεσποτῶν τοῦ ὡροσκόπου.
<ε′.> Ἄλλως ἐκ τοῦ τριγωνικοῦ δεσπότου τοῦ ὑπὸ γῆν.
<ς′.> <Ἀ>τρόφων μοιρῶν ἐπὰν ἡ Σελήνη ἐν αὐτῇ γένηται. = Palchus, cap. πθ′; supra cod. 2, f. 126v.

<ζ'.> Ἐὰν ζῇ ἢ ἀπέθανεν = cod. 2, f. 346ᵛ. — Ἄλλως.
<η'.> Περὶ τεθνεῶτος ἢ ζῶντος.
Τὰ θ' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.
α'. Περὶ ἀποδημίας. Cf. cod. 2, f. 56ᵛ; f. 67; f. 106.
β'. Ἄλλως. Περὶ ἀποδημίας καὶ ἀναγωγῆς, ἐάν τις ξενιτεύῃ.
γ'. Ἄλλως. Περὶ ξενιτείας. Cf. supra cod. 2, f. 130ᵛ; f. 176ᵛ.
Ἀπὸ τοῦ κυρίου τοῦ θ' τόπου.
δ'. Ἄλλως ἐὰν τὰ φῶτα ἐπίκεντρα.
Ὑποστρέφει ἐκ τῆς ξενιτείας ἢ οὔ. Cf. cod. Venet. 6, f. 146ᵛ, cap. ιε'.
ε'. Περὶ εὐχῆς ὅταν ἐρωτώμεθα.
ζ'. Εἰς τὸ πῆξαι κορτίναν. Cf. cod. Ital. 4, f. 44ᵛ.
η'. Περὶ μετοικίας. Cf. supra cod. 2, f. 255.
θ'. Περὶ γραμμάτων. Cf. cod. Venet. 7, f. 301.
Τὰ δέκα κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.
α'. Ἐὰν γίνεται τοῦτο τὸ πράγμα, ἢ οὐ γίνεται = cod. Ital. 4, f. 44ᵛ.
β'. Ἐγγίζει ἢ βραδύνει = ibidem.
γ'. Περὶ τοῦ πρακτικοῦ τόπου.
δ'. Περὶ τῶν κατ' ἐρώτησιν γινομένων.
ε'. Τί ἐνεργεῖ ἕκαστον τῶν ἄστρων ἐν καταρχῇ.

8. Codex Vaticanus 318, olim cardinalis Ottoboni. — Chartac., cm. 15 × 22, saec. XV, ff. 152 + IV [I, II posterius addita]. In f. III legitur: *Iohannes Metellus Sequanus scripsi*, cf. Car. Manitium in editione Gemini (1898), p. VII.

Pleraque opera quae in hoc codice exstant, cuius index f. II praebetur, ad astronomiam iudiciariam non pertinent. Breviter ea enumerare sufficiet:

F. 1. Γεμίνου εἰσαγωγὴ εἰς τὰ μετέωρα.
F. 49. <Πάππου>. Μέθοδοι εὔχρηστοι πρὸς τοὺς ἀπὸ μορίων πολλῶν κατὰ τὸν τῆς ἀστρονομίας κάνονα κ. τ. λ. Non inveni in Pappi Alexandrini operibus, ed. Hültsch.
F. 73. Excerpta ex Ptolemaeo (Ὅτι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες τὴν αὐτὴν θέσιν τηροῦσι πρὸς ἀλλήλους etc.) et alia opuscula astronomica, quorum extrema sunt:
F. 96. Περὶ κατασκευῆς ἀστρολάβου (Ἕνεκεν μὲν δὴ τῆς πρὸς τὸν Ἥλιον συζυγίας ...) et
F. 97ᵛ. Περὶ τῆς πρὸς τὴν διπλῆν ἀνωμαλίαν τῆς Σελήνης ὑποθέσεως (Ἁπλῶς μὲν οὖν γινομένης — ἀποτελουμένης).
F. 100 vacat.
F. 100ᵛ. Θεοφίλου συλλογὴ περὶ κοσμικῶν καταρχῶν (Ἐξ ὧν μὲν

κἀγὼ φιλομαθέστατε ἀναγκαῖον ψήθην — καθὼς ὑπετάξαμεν). Editum in *Catal.*, I, p. 130, 22 - 131, 26.

Pergit sine titulo :

F. 101. Ἡμέρας μὲν τῆς τροπῆς γινομένης ἤτοι τοῦ Ἡλίου εἰς τὸν Κριὸν εἰσερχομένου Κρόνου καὶ Διὸς καὶ Ἄρεως ... Des. Σκέπτου καὶ τὰς ἐπιβαλλομένας ἀκτῖνας τῷ κυριεύοντι τοῦ ἔτους κατὰ ἑξάγωνον ἢ διάμετρον καὶ τίς αὐτῶν ἐπίκεντρος ἢ ἀπέκλινεν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιβαλλομένας ἀκτῖνας τοῖς φωστῆρσι καὶ τῷ ὡροσκόπῳ. ταῦτα μὲν οὕτω διακρινοῦντες καὶ γνωρίζοντες πρῶτα μὲν τὰ κατὰ τὸν βασιλέα σκεψόμεθα καὶ οὕτω καθεξῆς περὶ τῶν λοιπῶν = cod. Vindobon. 1, f. 242v.

F. 102. Κλῆρος βασιλέως ἀπὸ ☉ ἐπὶ ☾ οὗ τὰ ἴσα ἀπὸ μεσουρανήματος (Οἱ τριγωνικοὶ δεσπόται τοῦ βασιλικοῦ κλήρου ἐπὶ καλοῦ τόπου ἑστῶτες — ἐπὶ τῶν τριγωνικῶν δεσποτῶν τοῦ μεσουρανήματος πραγματευσόμεθα) = cod. Vindobon. 1. f. 242v; cod. Flor. 7, f. 145v.

F. 103v. Ἀποτελέσματα Ἀναβιβάζοντος καὶ Καταβιβάζοντος (Ἐὰν ὁ Ἀναβιβάζων γένηται μετὰ τοῦ Διὸς καὶ Σελήνης ἐν τῇ ὡροσκοπίᾳ τῆς πεύσεως — οὔτε βλάψει οὔτε ὠφελήσει). Cf. supra, p. 69, cod. 7, cap. η′.

F. 104. Πῶς δεῖ σκέπτεσθαι <τὰς> μεταφορὰς τῶν χρόνων καὶ τὰ συμβαίνοντα ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς τέσσαρσι τροπαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ (Ἐὰν οὖν ἡ ἀρχὴ τοῦ χρόνου γίνεται Ἡλίου ὄντος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κριοῦ, δεῖ ψηφίζειν ἀκριβῶς — τὰς μορφώσεις ἐπιτηρεῖν καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Κριοῦ ἤτοι τῆς πρώτης μοίρας). Cf. cod. Vindobon. 1, f. 240, cap. πβ′; cod. Flor. 7, f. 140.

Pergit sine titulo :

F. 105. Ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, μεταβολαὶ τοῦ ἔτους τέσσαρες, ἐπὶ μὲν τοῦ ὡροσκόπου γίνεται πρῶτος τετράρχης, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ μεσουρανήματος δεύτερος (Ἐὰν δὲ καὶ ὑπὸ κακοποιοῦ ἐπιθεωρηθῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς — τὸ αὐτὸ εἶναι νόμιζε).

F. 111. Καὶ ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ εὕρομεν οὕτως. Περὶ τοῦ τρόπου τῶν δ′ κλήρων (Εἰ βούλει γνῶναι τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ἐπὶ ἡγεμόνων ἢ καὶ ἰδιωτῶν κατὰ τὸ ζητούμενον κλίμα, ψήφισον τὸν Ἥλιον ὅταν εἰσέρχεται ἐν τῷ Κριῷ — διπλῆν τὴν ἡμέραν ἢ τὸν μῆνα ἢ τὸ ἔτος λέγουσιν). Desinit in media p. 112v. In ff. 113-117, olim vacuis, figuras quasdam astronomicas addidit librarius quidam.

F. 118. Κλ. Πτολεμαίου φάσεις ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ συναγωγὴ ἐπισημασιῶν. Subiungitur f. 136. Κανόνιον τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κ. τ. λ. — F. 137 vacat.

F. 138. Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀποδείξεως (Τὰ δὲ κατεστη-

ριγμένα ζῴδια διαιρεῖται εἰς μέρη τρία -- ὁ μεσημβρινὸς ὁ τοῦ γάλακτος). Excerpta ex Gemini Isagoge, cap. III-V, cf. Manitii, op. cit.

F. 140 et 151. Figurae astronomicae et libellus sine titulo. [In indice : Περὶ ἀστρολάβου κατασκευῆς τινα]. Inc. Ὁ (leg. τὸ) μὲν ἔξωθεν δοχεῖον ὃ περιέχει τὰ τύμπανα κ. τ. λ.

9. Cod. Vaticanus 1038. — Membran., saec. XIII, in fol., cm. 38,5 × 30, ff. 384. — Cf. Heiberg, *Eucl. opp.*, vol. V, p. VI; Boll, *Sitzungsb. d. Münch. Akad.*, 1899, p. 81. Descriptus esse videtur maximam partem ex cod. Vatic. 1594, saec. IX; cf. Heiberg, *Deutsche Litteraturzeitung*, 1900, p. 417.

Continentur praeter scripta Euclidis, Hypsiclis, Heronis inde a fol. 137 Ptolemaei opera.

F. 352. Ptolemaei Tetrabiblus. Praecedit index capitum libri primi, cui inscribitur : Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ α' βιβλίῳ κεφάλαια Κλαυδίου Πτολεμαίου τῶν πρὸς Σύρον ἀποτελεσματικῶν. Des. f. 384v in media pagina Ἡλίου πρὸς τά... = p. 207, 19 edit. 1553 impr.

10. Cod. Vaticanus 1057. — Chartac., ff. 170 (165, 170 vacui), cm. 23 × 34,5, totus eadem manu saec. XVI scriptus. F. 164 in fine legitur : Τὰ ἀπὸ Χριστοῦ ,αφμβ' μηνὶ Φεβρουαρίῳ κ' ἡμέρας τρίτης ὥρας ιγ' τῆς ἡμέρας τέλος εἴληφεν ἡ παροῦσα (τρίτη?) βίβλος. Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν θεῷ χάρις. — Procul dubio codex hic Vaticanus gemellus est codicis Florentini 11 eodem anno 1542 descripti. Uterque ex codice Angelicano 29 fluxisse videntur, quod et specimina collationis quam instituimus confirmant. Cf. supra, p. 4.

F. 1. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ. Sequitur Πίναξ capitulorum ρξδ'.

F. 7. Περὶ κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ ἀπὸ μάσσαρ [*sic*] etc. Omnino consentiunt capitula cum codice Florentino 11, f. 3 = supra, cod. 2, f. 10-39v.

F. 33. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσσαρ. Sequitur Πίναξ capitulorum σκα'. Consentit pariter cum cod. Flor. 11, f. 68-137v = supra, cod. 2, f. 42-67v.

F. 73v. Τάδε ἐστὶν ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἀπομά[σαρ]. Item cum tabula cap. ξε'. Sunt eadem atque in cod. Flor., f. 138-192; et in cod. Angelic. 2, f. 68-91. — F. 101v legitur : Τέλος τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ.

F. 102. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τοῦ Παλχ. [*sic*]. Sequitur tabula cap. ρμη'. Consentiunt cum cod. Flor. 11, f. 197-313v; et cum cod. Angelic. 2, f. 92v. — F. 164 post extremum cap. legitur rubr. : Τέλος et subscriptio.

11. **Cod. Vaticanus 1066. — Chartac., saec. XV, in-4°, cm. 23 × 15, ff. 175. — Inde a fol. 9 una eademque manus magnam partem scripsisse videtur, multis tamen ab aliis insertis. — Praecedit folium membranaceum vetustissimum in duabus columnis litteris uncialibus scriptum, cui Angelus Maius superscripsit: "*Fragmentum editum S. Basilii in psalmos 33 et 44.* A. Maius."**

F. 1. Ἱπποσοφία σὺν θεῷ τῶν σοφωτάτων Ἀθηναίων ἀνδρῶν Σίμωνος καὶ Ξενοφῶντος καὶ Ἀψήρτου (Inc. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἔπαινοι...). — F. 1ᵛ. Ἐξήγησις τῶν κατὰ τόπους γενομένων ἵππων καὶ τίνες εἰσὶ κρείττονες (Inc. Περὶ εἴδους ἵππου πολλοὶ καλῶς ἔγραψαν, κάλλιον δὲ πάντων Σίμων καὶ Ξενοφῶν ἄνδρες Ἀθηναῖοι [ex Apsyrto = *Veterinariae medicinae libri II*, ed. Grynaeus, p. 261]). — F. 2ᵛ. Περὶ πυρετοῦ (Inc. Ἐὰν γένηται ἵππου πυρετός [ex eodem Apsyrto excerptum esse videtur, cf. ibid., p. 1 sqq.]). — F. 4. Ἄλλον εἰς ἐγχυματισμόν (Inc. Κρόκου σπανικοῦ οὐγγίαν... [in margine mox inscribitur περὶ μάλης. — Cf. ibid., p. 19]). Passim vestigia linguae vulgaris obvia.

F. 4ᵛ. Ἱερακοσόφιον (Εἰς ἰατρεῖα ὀρνέων — f. 8ᵛ: ἀλειφθέντας ὀδόντων). Ed. Hammer-Purgstall, *Falknerklee*, Budapest, 1840, cf. Krumbacher, *Byzant. Litt.*², p. 632.

F. 9. Sine inscriptione capitulum astrologicum ([Ε]ἰ βούλῃ γνῶναι τὸν ὡροσκόπον τοῦ γεννηθέντος ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως — ἕως τοῦ ιβ').

F. 9ᵛ. Item (Εἰ δὲ βούλῃ εἰδέναι ὅσας μοίρας — γενεθλιακοῦ).
Item (Εἰ δὲ βούλῃ γνῶναι ἄρα νυκτὸς ἐγεννήθη — ὁμοίως).
Item (Εἰ δὲ βούλῃ γνῶναι πόσας ὥρας — ἡμέρας ιβ').

F. 10. Item (Ἐὰν θέλεις ἀκριβῶς γνῶναι ἐν ποίῳ τόπῳ τῶν τριῶν μερῶν — τοὺς πόδας).

F. 10ᵛ. Σημεῖα σκέψεως τῶν ζ' ἀστέρων, ἵνα ἀπὸ θεωρίας γινώσκει ἕκαστον εἰς ποῖον ἐστὶ ἀστέρ[ων] (Κρόνος σημαίνει ἄνδρας εἶναι μεγαλοχρόνους — κράτος εἰλήφασιν).

F. 12ᵛ. <Theophili.> [Τ]ί σημαίνει ἕκαστον τῶν ζῳδίων καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τίνων δεσπόζουσι (Κριὸς δεσπόζει λειμώνων καὶ πεδινῶν — τῶν ἰχθύων). Edidit Ludwich, *Maximi et Ammonis reliquiae*, p. 119 ss. Cf. *Catal.*, IV, p. 122.
Οἷα [l. Ποῖα] τῶν εἰδῶν ἀνήκει ἑνὶ ἑκάστῳ (♄ ῥόμυα [*sic*], σκόροδα — καὶ τὰ ὅμοια). Edit. ibid., p. 120.

F. 13. [Τ]ί ἐκληρώσατο ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἀπὸ τῶν ζῴων (♄ ἐκληρώσατο δράκοντας καὶ ὄφεις — καὶ τὸ χοιροειδῆ). Edit. ibid., p. 121.

F. 13ᵛ. Περὶ προγνώσεως ἀνέμων (Ὅτι δυνατὸν ἐκ τῶν συναφῶν — ἔσται ἢ ἀγαθός).
Περὶ ἀστρονομίας ἀρχῆς πόθεν κατήρξαντο (Ἑξάμοιρον ἀπὸ

ἀνατολῆς — ἐπιστάμενοι). Capitulum novem linearum, nullius pretii.

F. 14. Ψῆφος τῶν ε' ἀστέρων ἀπὸ χειρός (Τὸν μὲν οὖν Κρόνον — ἔνθεν ὁ ἀστήρ).

F. 16. Οἱ κλημαντῆρες [l. κλιμακτῆρες] λαμβάνονται οὕτως (Ἀπὸ τοῦ ἐξάλματος — τὴν προσεχῆ συζυγίαν).

F. 18. Περὶ οὗ ζητεῖ τις εἰ γίνεται (Κύριος τοῦ μεσουρανήματος — ἔτος α').

F. 18v. Sine inscriptione (Λάβε τὴν διάστασιν τῶν μοιρῶν — πληροῦται τὸ ἀποτέλεσμα).
Ἑρμοῦ τρισμεγίστου μέθοδος εἰς πᾶσαν καταρχὴν ἐπιτήδειος (Πρὸ πάντων δεῖ — μηδὲν κτώμενον). Cf. cod. Flor. 8, f. 241 et cod. Venet. 6, f. 49.

F. 22v. μ'. Περὶ ὧν οἱ ἀστέρες βαφῆς ἢ χροίας (Ὁ Κρόνος καστοριζούσης — αἰγγαλάζοντος [leg. ἐγγαλαΐζοντες]). Cf. Porphyr., *Introd.*, p. 199.
μα'. Περὶ τῶν ζ' κλήρων τῶν ἐν τῇ Παναρέτῳ (Κλῆρος τύχης — ἀνὰ μέσον βραβεύσῃ). Ex Paulo Alexandrino excerptum, cf. f. I, 1, edit. a. 1588 impr. et *Catal.*, IV, p. 81, n. 2.

F. 24. Περὶ τῶν κλήρων τοῦ θέματος (Κλῆρος ζωῆς — κλῆρος γάμου ἀπὸ ♀ ἐπὶ ♄ καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὡροσκόπου).

F. 26. μβ'. <Valentis> Περὶ συγκράσεων ἀστέρων (Κρόνος μὲν οὖν καὶ Ζεὺς — Σελήνης μειωτικὸν σχῆμα). Editum in *Catal.*, IV, p. 174 ss.

F. 31. <Valentis> Τριῶν ἀστέρων κράσεις (♄ ♃ ☉ ἀνώμαλοι καὶ ἀβέβαιοι — ἡ τῶν πραγμάτων δύναμις). Editum in *Catal.*, II, p. 106 sqq.

F. 34. Περὶ ὀνομασιῶν τῶν ιβ' τόπων τῆς ιβ' τρόπου (Ἀρχὴ δὲ ἔστω ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου — διαμετροῦντος τόπου φύσις). Videtur Valentis, lib. IV, cap. 12.

F. 35. Sine inscriptione de Luna et Mercurio (Ἐπὰν οὖν παράδοσις — οὐδὲν ἀνύσεις).

F. 35v. Καθολικὰ παραγγέλματα Σελήνης ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις (Παράμονα γάρ εἰσιν, αὐθάδη — Κριῷ, θανάτῳ).

F. 36. Περὶ καθολικῶν καταρχῶν καὶ παρατηρήσεων (Τὴν βασιλικὴν τάξιν — πλείονα ἐκ τῶν προειρημένων). Cf. Hephaest., III, 5.

F. 42. In marg. λγ'. Sine inscriptione (Ἰστέον δὲ ὅταν συνῇ τῷ ☉ ὁ τοῦ ☿ — καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων).

F. 45. In marg. ν' item sine inscriptione (Ἔμπρακτοι δὲ ἡμέραι νοοῦνται — πλείονα ἐκ τῶν προειρημένων).

F. 48. να'. Σημεῖα σκέψεως τῶν ζ' ἀστέρων· ἀπὸ θεωρίας γινώσκεις ἕκαστον εἰς ποῖόν ἐστιν ἀστέρα (Κρόνος σημαίνει τοιούτους ἄνδρας μελαγχρόους — ἀποκρίνου καθὼς προγέγραπται).

F. 49. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης ([Β]ασιλικὰ ζῴδια ♈ ♌ ♑ — ἐπικράτειαν εἰλήφασιν).

F. 50. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης ([Ψ]ήφισον τὸ πανσέληνον ἀκριβῶς — ἀπὸ τοῦ ☋ καὶ ☊).

F. 51. Ἐκ τῶν Δωροθέου ἀποτελεσματικῶν περὶ ὀρθῶν καὶ πλαγίων ζῳδίων ([Ἐ]φ' ἁπάσης πράξεως ποίησον — ἐπὶ πάσης καταρχῆς ἔστω). Vestigia dactylica non repperi.

F. 51v. Ἰωάννου Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως καὶ τί τῶν ἐν αὐτῷ καταγεγραμμένων ἕκαστον σημαίνει. Post indicem capitulorum sequuntur capita XIV F. 74: Τέλος Φιλοπόνου περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως. Edidit Hase. Cf. supra cod. 6, f. 209; cod. Vindobon. 1, f. 194v.

F. 74. Πῶς δεῖ εὑρίσκειν ἀντιγέννησιν (Ἐν τῷ θέματι τῆς ἐκτέξεως — ἕως οὗ ἴσα γένωνται). Edetur in appendice.

F. 75. Περὶ τοῦ εὑρίσκειν ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἀστρολάβῳ (Ἀρτῶμεν ἀπὸ τοῦ κρίκου — μεριζομένης λεπτὰ ὥρας).

F. 76. Πῶς δεῖ ἡμᾶς εὑρίσκειν μεσοπελαγοῦντας ἢ ἐν ἐρήμοις τόποις διάγοντας ἐν ποίῳ κλίματι ὑπάρχομεν (Ἡνίκα μεσοπελαγοῦντες ἢ — λέγομεν ὑπάρχειν).
Πῶς δεῖ γνῶναι ὑπὸ τοῦ ἀστρολάβου ἐν νυκτὶ ἀπὸ οἱουδήτινος ἀστέρος ἐν ποίῳ κλίματι τυγχάνομεν εἴπερ ἀγνοοῦμεν (Λαβόντες οἵου βουλόμεθα ἀστέρος — λέγομεν τυγχάνειν).
Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ὀρθῶς ἐγκεχαραγμένος ἐστὶν ὁ ἀστρόλαβος ἢ μή (Στήσας τὴν μοῖραν — ἐστὶν ἐγκεχαραγμένος).

F. 76v. Περὶ τοῦ πῶς δεῖ γνωρίζειν τοὺς ἀστέρας ἐν τῷ οὐρανῷ, τίνες εἰσὶ διὰ τοῦ ἀστρολάβου (Ἐπεὶ δὲ δέον — τῶν ἄλλων ὡσαύτως).
Μέθοδος πῶς ἂν τὸ ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος ἔξαρμα τοῦ πόλου γνωσθείη πόσων μοιρῶν ἐστι (Ἰδὲ τίνος τῶν περὶ — ὁρίζοντος ἔξαρμα).

F. 77. Ὑπόδειγμα τοῦ πόλου (Ἔστω τῶν περὶ — πόλου ἔξαρμά ἐστιν). — Maxima paginae 77r pars vacua.

F. 77v. Πῶς ἐστι λαβεῖν ἐκ τοῦ ὀργάνου διὰ τῆς ἀκριβοῦς πρὸς τὸν Ἥλιον διοπτείας, τὸ τοῦ ἐν ᾧ ὄντες διόπτευομεν κλίματος πλάτος (Καὶ τὸ πλάτος — φήσομεν εἶναι).
Ὑπόδειγμα (Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ — πλάτος φήσομεν).
Ἄλλως (Καὶ ἄλλως δὲ — κλίματος πλάτος).
Ὑπόδειγμα (Ὑποδείγματος χάριν — κλίματος πλάτος).
Pauca de mensuris et ponderibus (Τὸ ξύλον ἔχει — ολ' καὶ δ').

F. 78. Γαληνοῦ περὶ κατακλίσεως προγνωστικὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης = ed. Kühn, vol. XIX, p. 529-571.

F. 100. Αἱρέσεις δὲ τῶν ἀστέρων αἵδε εἰσίν (Οἱ μὲν γάρ εἰσι — ἐν διαμέτρῳ ἐστίν).

F. 100v. [Π]ερὶ φλεβοτομίας καὶ καθάρσεως (Ἐπὶ πάσης φλεβοτομίας — στρόφους ἐμποιεῖ). Cf. cod. Flor. 7, f. 233 (p. 20).
[Π]ερὶ κατακλίσεως καὶ νόσων (Σκεπτόμενος περὶ νόσων — μετὰ δὲ ἡμέρας ιδ′). Cf. Pancharium, ibid., f. 233v; differt tamen finis.

F. 101v. Περὶ ἀρρώστων καὶ ἰατρῶν (Σκόπει περὶ μὲν τοῦ — εἰ δὲ κακοποιός, εἰς θάνατον). Cf. ibid., f. 234.

F. 102v. Περὶ ποίων μορίων ἀλγεῖ (Ἐὰν ὁ κύριος τοῦ ς′ τόπου — περὶ ὑγείαν).
[Π]ερὶ τοῦ πότε ὑγιάνῃ ἢ ἀποθάνει [*sic*] (Ὅταν συνοδεύει ὁ κύριος — δηλοῖ ὑγείαν).

F. 103. [Π]ερὶ ἀρρώστων καὶ ἐν [?] ἀποκλύσθωσας [l. ἐναποκλείστων] ([Ἀ]πὸ τοῦ ὡροσκόπου — λύσιν ἀμφοτέρων δηλοῖ) = cod. Vindobon. 10, f. 7v; cod. Ital., Taur. 4, f. 59v.

F. 103v. [Π]ερὶ θανάτου αὐτῶν (Εἰ ὁ κύριος — φυλακῆς, τελευτᾷ) = cod. Vindobon., ibidem.
Τμῆμα θ′. Περὶ τῶν λεγομένων οὐπατραχῶν καὶ τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τοῦ περιπάτου αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τρίτα διαιρέσεως αὐτῶν καὶ περὶ ἴδια γνώσεως πάντων ἐπιμερίζοντος καὶ τῆς σημασίας αὐτοῦ καὶ σημασίας τοῦ συνεπιμερίζοντος αὐτῷ ἢ κατὰ σῶμα ἢ κατὰ ἀκτῖνα καθὼς οἱ Ἰνδοὶ ἐξέθεντο (Τῷ μὲν ἐπιμερισμῷ — τοιοῦτο τρόπως [*sic*] ἐργάζεσθαι). Cf. cod. Mediol. 11, f. 56v, ubi τμήματα III-V inveniuntur, nempe libri Persici de astronomia.

F. 108. [Τ]μῆμα ι′. [Π]ερὶ διαγνώσεως τοῦ χρονοκράτορος ἐκ τῶν ἐννάτων κατὰ τὴν Ἰνδῶν δόξαν ([Ὅ]τε καταντήσει ὁ χρόνος — τοῦ θεοῦ θέλοντος).

F. 108v. Λόγος τέταρτος ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς Ἀπομάσαρ εἰς τὴν ἐναλλαγὴν περὶ τῶν φαρταριῶν ἤτοι τῶν κύκλων καὶ διαιρεῖται εἰς ζ′ τμήματα. [Τ]μῆμα α′. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Ἡλίου (Ἕκαστος ἀστὴρ τῶν ζ′ — ἐκεῖνος βλαβήσεται).

F. 112v. Περὶ τῆς φαρταρίας τῆς Ἀφροδίτης ([Ἡ] δὲ ♀ κυβερνᾷ — συνομιλήσει βασιλεῦσιν).

F. 114v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Ἑρμοῦ ([Τ]οῦ δὲ ☿ — ἐν τάξει υἱοῦ).

F. 116v. Περὶ τῆς φαρταρίας τῆς Σελήνης ([Τ]ῆς δὲ ☾ — καὶ κλαπήσεται).

F. 118v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Κρόνου (Τοῦ δὲ ♄ — γυναικὶ συζευχθήσεται).

F. 120v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Διός ([Τ]οῦ δὲ ♃ — κινδύνου ἐλεύσονται).

F. 122. Περὶ τῆς τοῦ Ἄρεως φαρταρίας (Τοῦ δὲ ♂ — καὶ μερικῶν ἀποτελεσμάτων).

F. 124. [Ἀ]στέραις σφερικαῖς [*sic*] θεωρίας (Κρόνου πολεύοντος ἐάν ἐστι — ὥρα τῆς παρασκευῆς).

F. 125. [Π]ερὶ τῶν σημασιῶν τοῦ πολεύοντος καὶ διέποντος ἀστέρος ὅπως οἱ ζ′ πλανῆται περιάγονται ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ καὶ ποίαν ἡμέραν ἐπέχει ἕκαστος· δηλοῖ δὲ καὶ περὶ δούλων φευγόντων κ. τ. λ. — Des. καθεξῆς τῶν ἄλλων. Τέλος δώδεκα διαφορᾶς σημείων.

F. 129ᵛ. Τῶν ιβ′ ζῳδίων τηρήσεις κατὰ ἀκριβῆ διάθεσιν (Ἔτος πρῶτον κρυός — χειμέριος ἔσται). Ed. in *Catal.*, II, p. 144-150 (Dodecaeteris chaldaïca).

F. 134ᵛ. Βίβλος α′. Κλαυδίου Πτολεμαίου τῶν πρὸς Σύρον ἀποτελεσματικῶν πρῶτον. Sequitur index libri I, deinde capita usque ad finem libri I).

F. 162ᵛ. Βροντολόγιον· ἑρμηνεία τοῦ σεισμολογίου τῶν ιβ′ ζῳδίων (Κριὸς ἐὰν βροντήσῃ — νόσοι πολλοὶ γενήσονται). Capricornus κατὰ λείθην, sicut dicit auctor, post Pisces positus est.

F. 164. Ἕτερον βροντολόγιον κατὰ μῆνα (Ἰαννουάριος ἐὰν βροντήσῃ — καὶ χειμῶνας ὑψηλούς).

F. 165ᵛ. Ἕτερον δι' οὗ εὑρήσεις εὐχερῶς τὰς τῶν ζῳδίων ἡμέρας (Σεπτέμβριος ὁ καὶ Ἀγρόπιος [l. Ἀγριππαῖος?] — λ′ λα′ ♌).

F. 166ᵛ. Sine inscriptione (Ὁ Ἥλιος καθαρὸς ἀνατέλων - χειμῶνα δηλοῦσι).

F. 167. Ἑρμηνεία τῆς Σελήνης (Τριταία οὖσα ἡ ☾ — χειμῶνα σημαίνει). Μέθοδος τοῦ γνῶναι πόσας ὥρας λάμπει ἡ Σελήνη κατὰ νύκτα (Ἀπὸ α′ ἡμέρας ἕως ιε′ — οὐ σφάλεις ποτέ).
Μέθοδος δι' ἧς ἔστιν εὑρεῖν πόθεν ὑπεισέρχονται αἱ ὧραι ἑκάστου χρόνου καὶ ποιοῦσιν τὴν ἡμέραν τοῦ βισέξτου (Ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει — οὐ σφαλεῖς).

F. 168. Γαληνοῦ τινὰς [*sic*] διαγνώσεις ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου (Ἡμεῖς οὖν κατὰ τὴν ἐξαρχῆς μέθοδον — πεῖρα μαθεῖν).

F. 168ᵛ. Ὅτι οὐ πᾶν δακνῶδες λεπτομερὲς καὶ θερμὸν ὑπάρχει (Ὧσθ' ὅταν ἐκ τοῦ δακνῶδες — ματαίου φιλονεικίας).

F. 169. Γαληνοῦ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τινὸς δυνάμεως βιβλίον δεύτερον (Οἱ τοὺς οἰκείους ὅρους — τῶν ἐναργῶς φαινομένων).

F. 170. Περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων (Οὐδὲ γὰρ διότι μὲν λευκὸς ἐλλέβορος — ὑπάρχουσι πισταί).

F. 171. Πῶς ψυχρὸν σκοτάζομεν ἔλαιον (Εἰ δὲ καὶ ὠμοτριβὲς εἴη — οὐ μὴν θερμόν γε).

F. 173. Τίς αἰτία δίψους (Ὅτι καὶ τὸ δίψος — μελαγχολικῶς τὴν κραδν [= κραδίαν?]).
Τίνα λέγωμεν ἅλυκα (Ὁ δὲ καλούμενος ἡμῖν στύφον — τετραχυσμένον ὑπάρχειν).

F. 174v. Ὅτι τὸ ἔλαιον θᾶττον ἐκφλογοῦται πρὸς τὸ πῦρ ... ἅμα δὲ τὴν οὐσίαν τῶν ἑψομένων (Διὰ τί τὸ μὲν ἔλαιον — αὐξανομένων δε ... desinit in medio capitulo).

12. Cod. Vaticanus 1290. — Chartac., saec. XV/XVI, in fol. min. Fol. 94. — Totum codicem una eademque manus exaravit. Tegumen originem Italicam demonstrat. — Initium faciunt folium membranaceum cum figura quadam astrologica et 10 folia chartacea vacua; quorum ultimo inscriptum est: Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ. — Κλαυδίου Πτολεμαίου ἁρμονικῶν α'· τοῦ αὐτοῦ ἁρμονικῶν β'· τοῦ αὐτοῦ ἁρμονικῶν γ'· τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης. Infra : *Ex libris Fuluij Ursini*. Cf. P. de Nolhac, *La Bibliothèque de Fulvio Orsini*, p. 339, n. 46. — Codicis gemelli sunt Monac. 287, saec. XIV, et Mutin. 85, saec. XV (Vatic. 1290, f. 57-82 = Monac. 287, f. 11-106 = Mutin. 85, f. 1-41. Cf. *Catal.*, IV, p. 28).

F. 1-56. Cl. Ptolemaei Harmonica cum multis notis marginalibus.

F. 57. [Κ]λαδίου [*sic*] Πτολεμαίου κεφάλαια τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης. Capitulis tetrabibli praecedit vita Ptolemaei brevissima = Boll, *Stud. über Ptol.*, p. 53. Sequuntur Προοίμια = Tetrab. I, 1.

F. 57v. <α'.> Ὅτι καταληπτικὴ πέφυκεν ἡ δι' ἀστρονομίας πρόγνωσις = Tetrab. I, 2.

F. 60. β'. Ὅτι καὶ ὀφέλιμός [*sic*] ἐστιν ἡ δι' ἀστρονομίας πρόγνωσις = Tetrab. I, 3, p. 9, 20 - 10, 25; 14, 1 ὅμως [sic pro ὅλως] - 17, 4.

F. 61v. γ'. Περὶ τῆς τῶν πλανήτων δυνάμεως = Tetrab. I, 4, p. 17, 5 - 19, 2.

F. 62. δ'. Περὶ ἀγαθοποιῶν καὶ κακοποιῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 5, p. 19, 2 - 18. In margine figura astrologica.
ε'. Περὶ ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 6.

F. 62v. ς'. Περὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 7.
ζ'. Περὶ τῆς κράσεως τῶν πρὸ [*sic*] Ἡλίου σχηματισμῶν τῶν ε' ἀστέρων = Tetrab. I, 8.
η'. Περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 9. Nonnulla excerptor omisit.

F. 64. <θ'.> Περὶ τριγώνων σχημάτων = Tetrab. I, 9, p. 39, 3 - 41. In marg. duae figurae; sequuntur quatuor in textu.

F. 65. <ι'.> Ἕτερον κεφάλαιον περὶ τριγώνων (Τρίγωνα μὲν σχήματα ἐν τῷ ιβ' μορίῳ — τῆς αὐτῶν κινήσεως). — Haec aliunde sumpta sunt. Cf. cod. Mutin. 11, f. 17v (*Catal.*, IV, p. 29); cod. Monac. 287, f. 87v.

F. 65v. <ια'.> Περὶ τῶν καθολικῶν κλιμάτων ἰδιώματα = Tetrab., II, 2.

F. 66v. ιβ'. Περὶ τῶν [*sic*] περὶ τὰ τρίγωνα καὶ τοὺς ἀστέρας συνοικήσεως [*sic*] = Tetrab. II, 3, p. 58, 4-59, 17; inde excerpta brevia, quae desinunt αἱ μὲν οὖν συνοικειώσεις τῶν τε ἀστέρων καὶ τῶν δωδεκατημορίων πρὸς τὰ κατὰ μέρος ἰδιώματα κατὰ τὰ κεφαιλαιώδη ὑποτετυπωμένα τῆς χρήσεως, cf. Tetrab., p. 12, 25 - 73, 4.

F. 67v. ιγ'. Περὶ τῆς τῶν πλανωμένων ποιότητος ἀποτελέσματα (Τῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πλανήτων ποιότητος τοῦτό ἐστι πότερον — τῶν φωτῶν) = Tetrab. II, 9.

F. 69. ιδ'. Περὶ χρωμάτων ἐκλείψεων καὶ κομητῶν καὶ τῶν τοιούτων = Tetrab., II, 10.

F. 69v. Sine num. Περὶ τῆς φύσεως τῶν δώδεκα ζῳδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια καταστήματα τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων (Τὸ δωδεκάστοιχον μόρφωμα ὁ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἔταξεν — τὰ πάντα ἀναπληροῦσιν). Excerpta sunt ex Tetrab. II, 12, p. 94, 2 - 96, 20, additis tamen prooemio et dodecaeteride quaedam Chaldaica, quam in append. edemus.

F. 71. Sine num. Περὶ μορφῆς καὶ κράσεως σωματικῆς ἐκ τῶν πλανωμένων καὶ ἀπλανῶν (Ὅτι μὲν οὖν τὸ ἀποτέλεσμα — ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ). Contaminata ex Tetrab. III, 13, p. 148, 1-12 et III, 12, p. 142, 25 - 145, 20.

F. 72. Sine num. Περὶ τῶν ἀπλανῶν ζῳδίων οὕτω παραδεδώκασι (Τὰ μὲν οὖν ἀνθρωποειδῆ — καὶ κακῶς ἀεὶ διακείμενα). Consarcinata ex Tetrab. II, 12, p. 145, 21 - 146, 14, et IV, 6, p. 189, 22 - 191, 12, multis omissis aut mutatis.

F. 72v. ιζ'. Περὶ τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν καὶ στερεῶν καὶ δισώμων ζῳδίων = Tetrab. I, 12, p. 31 sq.

F. 73. Sine num. Περὶ τῶν σχηματιζομένων δωδεκατημορίων = Tetrab. I, 14, p. 34 sq.

F. 73v. Sine num. Περὶ οἴκων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων. Contaminata ex Tetrab. I, 15, p. 37, 4 - 38, 26, et I, 20, p. 41, 13 - 42, 26. In marg. figurae.

F. 74v. Sine num. Περὶ ἐνεργείας τῶν ἑπτὰ πλανήτῶν ἀλλήλοις κοινωνησάντων (Ὁ μὲν ♄ καὶ ὁ ♃ — τὰ τέλη ἀποτελεῖ). Maximam partem ex Tetrab. IV, 9, p. 198, 16 - 199, 16).

F. 75. Sine num. Περὶ τῶν ἡλικιῶν οὕτως ἔχομεν διαγινώσκειν — ὁρμαῖς καταλλαγή. Secundum Ptolemaei Tetrab. IV, 10; multa tamen omissa. Cf. cod. Ital., Mutin. 11, fol. 30v.

F. 75v. Sine num. Περὶ μορφώσεως ζῳδίων καὶ τῶν πλανήτων (Ὁ ζῳδιακὸς κύκλος μεμορφωμένος — κύστην καὶ κοιλίαν). Agitur de membris corpori humani et a zodiaci signis et a planetis gubernatis. Cf. Paul. Alex. B, 1v; cod. Ital., ibid., f. 31v.

Sine num. Περὶ σινῶν καὶ παθῶν σωματικῶν τε καὶ ψυχικῶν (Ὅταν οὖν ἡ Σελήνη — παθῶν εὐκίνητον). Excerpta ex Tetrab., III, 13 - 15, p. 148, 26 - 171. Cf. cod. Ital., ibid., f. 31v.

F. 76v. Sine num. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ζ' [*sic*] ἀστέρας τῶν πλανήτων (Σελήνη συνοδεύουσα τῷ Κρόνῳ — δευτέραν τῆς ἑβδόμης). Non ex tetrabiblo. Cf. ibid., f. 33.

F. 78v. Sine titulo. Ἰστέον ὅτι οἱ Ἕλληνες ζ' ἡμέρας — ἀδελφῶν. Edit. in *Catal.*, IV, p. 99.
Sine num. Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλεις εὑρίσκειν τὴν μοῖραν τῆς τῶν φωστήρων συζυγίας (Ἀπόγραψαι τὰς κατὰ — φωστήρων). Cf. ibid., cod. Mutin. 11, f. 36.

F. 79. Sine num. Καὶ ἄλλως (Εἰ βούλει εὑρίσκειν — καὶ Σελήνη).
Sine num. Περὶ τῶν ζ' σφαίρας [σφαιρῶν ?] οὐρανίων ζῳδίων [pro ζωνῶν] (Ἐν κύκλῳ τὸ πᾶν — φαίνει τὸ πάθος, corr. ex τὰ πάθη). Cf. ibid., f. 36v.

F. 80. Sine num. Ἕτερον πάθος ἐκλείψεως Σελήνης καὶ Ἡλίου cum figura (Γίνωσκε οὖν ὅτι ἐπαναφοραὶ αἱ μέγισται...). Cf. ibid., f. 38.

F. 81. κη'. Περὶ φωσφορίας (Φωσφορίαι δὲ λέγονται — τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάσσῃ). Cf. ibid., f. 39.
Sine num. Περὶ αἱρέσεως καὶ δορυφορίας (Ὅτι αἱ τοῦ Ἡλίου — γῆς κῶνον). Cf. ibid , f. 39v.

F. 81v. Sine num. Περὶ μέτρου οὐρανοῦ καὶ χρόνου κινήματος καὶ συστάσεων κόσμου (Ὁ γῦρος τοῦ οὐρανοῦ — πνεῦσιν). Cf. ibidem.

F. 82. Sine num. Περὶ συνόδου Ἡλίου καὶ Σελήνης (Ὅταν θέλῃς εὑρεῖν — λεπτῷ ἐξέρχεται). Cf. ibid., f. 41.

F. 83-92v vacua.

F. 93 manus paulo posterior adnotavit quaedam (Τὰ μὲν οὖν κοινῶς ἐφαρμοζόμενα — πλανωμένων ἀστέρων ἀφ' οὗ διαζεύγνυνται...).

F. 93v et 94 vacua.

13. Cod. Vaticanus 1444. — Chartac., ff. 287 + VIII, cm. 22 × 31, saec. XVI. — F. 43, nota latina anni 1542.

F. 1. Ἐκ τῶν τοῦ φιλοσόφου Π ρ ό κ λ ο υ σχολ(ίων) εἰς τὸν Κρατύλον Πλάτωνος ἐκλογαὶ χρήσιμοι.

F. 45v. P r o c l i θεολογικὴ στοιχείωσις.

F. 92. Ἀ β ά μ ω ν ο ς διδασκάλου πρὸς τὴν Πορφυρίου πρὸς Ἀνεβὼ ἐπιστολὴν ἀπόκρισις.

F. 158. Τοῦ φιλοσόφου κυροῦ Ν ι κ η φ ό ρ ο υ τ ο ῦ Γ ρ η γ ο ρ ᾶ πρὸς τὴν βασιλίδα κυρὰν Ἑλένην τὴν Παλαιολογίναν λύσεις ἀποριῶν etc. et alia opuscula G r e g o r a e. Extremum f. 174: Τοῦ αὐτοῦ ὅτι πολλαχόθεν ἔχει τὸ σεβάσμιον. — F. 175 vacat.

F. 176. Π α ύ λ ο υ Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ έ ω ς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἀποτελεσματικήν. Προοίμιον. — Des. f. 206v: Τέλος εἰσαγωγῆς Παύλου Ἀλεξανδρέως. Cf. cod. Flor. 1, f. 146.

F. 207. Ῥ η τ ο ρ ί ο υ ἔκθεσις καὶ ἐπίλυσις περί τε τῶν προειρημένων δώδεκα ζῳδίων καὶ περὶ ἑτέρων διαφόρων ἐκ τῶν <Ἀ ν τ ι>ό χ ο υ θησαυρῶν. Capitula excerpta ex his quae edidit Boll,

Catal. Flor., p. 141-160. Post cap. Περὶ κλήρων σημασίας legitur f. 212^{v} : Τέλος τῶν Ῥητορίου.

F. 213. Μῆνες Ῥωμαίων, Μῆνες Ἀράβων cum tabulis duabus.

F. 213^{v}. Περὶ τῶν τοῦ Ἡλίου κατημερινῶν μοιρῶν (Εἰ βούλει γνῶναι ἐν οἱῳδήποτ' οὖν τόπῳ — ἔγγιστα). — F. 215-6 vacant.

F. 217. Ἑρμοῦ ἰατροῦ μαθηματικὰ [*sic*] πρὸς Ἄμμωνα Αἰγύπτιον = cod. Flor. 12, f. 1 ss. — Quae sequuntur usque ad f. 243 conspirant cum eodem codice f. 1-22. Pariter inveniuntur (f. 222^{v}) opuscula Galeni περὶ κατακλίσεως νοσούντων; (f. 241) Hermetis Trismegisti κανόνιον; (f. 242) Καταρχαὶ κατὰ Ζήναριον.

F. 244. Τοῦ Θεοφίλου ἐπισυναγωγὴ περὶ κοσμικῶν καταρχῶν = cod. Flor. 12, f. 58^{v} (edit. p. 129 s.). — Item f. 244-265 huius codicis eadem excerpta praebent atque f. 58^{v}-76 cod. Florentini. Auctores nominantur (f. 250) Petosiris; (f. 251^{v}) Syrus; (f. 252^{v}) Iulianus. Extremum cap. Κοινῶς περὶ καταρχῆς. Ἄλλως (Καθόλου μὲν κ. τ. λ.) abrumpitur post aliquot versus : Χαλεπώτεροι ἐπὶ τὰς βλαβὰς ὅσοι δὲ... in media pagina 265^{v}.

F. 266. Φυσικὴ θεωρία περὶ τῶν γινομένων σεισμῶν ὡς οἱ παλαιοί = cod. Flor. 12, f. 110 [Lydus, *De ost.*, ed. Wachsmuth, p. 172 s.]. — F. 266-287 codicis Vaticani cum ff. 110-129 codicis Florentini conspirant. Desinit in d. 7 Septembri Clodii Calendarii (ς' τῇ πρὸ ζ' εἰδῶν Σεπτεμβρίων ἀνίσχει ὁ ἵππος) in ima pagina 287^{v}.

14. Cod. Vaticanus 1453. — Membran., saec. X, in-4°, cm. 27 × 20, ff. 219. — F. 1 : ***Emptum ex Libris Cardinalis Sirleti.*** Praecedunt 3 folia chartacea, quorum ultimo inscripsit Sirletus : ***Proclus in quadripartitum Ptholomaej. grec. scriptus, quem nobis dono dedit Dns. Nic^{s}. Maioranus. Anno Dni : M.D.LIIIJ. Mense Ianuarij.*** — Cf. Boll, ***Sitzungsb. d. Münch. Akad.***, 1899, p. 87.

Continet Procli, qui dicitur, paraphrasim in Ptolemaei tetrabiblum. Inscribitur f. 1 : Τῶν ἀσαφῶς εἰρημένων Πτολεμαίωι καὶ δυσπαρακολουθήτων ἐν τῇ αὐτοῦ τετραβίβλῳ ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὐπαρακολούθητον μεταχείρησις. In margine addidit manus quaedam saec. XIV : Πρόκλου εἰς τὸ τετραβίβλου πρῶτον.

F. 3^{v}-5^{v} in margine man. saec. XIV. Ptolemaei fructum addidit (inscr. : Κλαυδίου Πτολεμαίου βιβλίον ὁ καρπον [*sic*]) usque ad § κη' (des. ... ἔχοντι τῶν δύο).

F. 219, saec. XIV [membran.]. Capitulum de septem planetarum natura (Ἥλιος φύσεώς ἐστιν θερμῆς — καὶ χαριστικὸν καὶ ... σταθ.....).

APPENDIX

DE ASTRONOMIS ANTIQUIS

TESTIMONIUM NOVUM

Ex Alberti Magni (1205-1280 p. C.) « Speculo astronomico » excerpta de libris licitis et prohibitis.

Astrologia inde a quinto saeculo in Occidentis regionibus fere ex toto coli desiit, quia ecclesia Romana fideles ab hac paganorum falsa scientia abstinere iubebat. " *Nihil tam contrarium est christiano quam si arti matheseos adhibeat curam*[1]. „ Haec Ambrosiastri, qui dicitur, sententia per multum tempus omnium theologorum norma fuit. Codicibus antiquis describendis iam abstiterunt, immo eos quasi fidei contrarios concremaverunt, eoque effectum est ut, cum saeculo XII scientiae mathematicae refloruerunt, omnino ex Arabum studiis pependerint. Itaque Abertus Magnus, vir aetatis suae eruditissimus, cum in Speculo suo astronomico libros licitos illicitosque enumerare velit, ne Manilium quidem vel Firmicum Maternum commemorat, sed Arabicos vel Iudaicos scriptores tantum, et Graecorum nonnisi versiones latinas versionum arabicarum.

Attamen in hoc astrologorum graecorum catalogo excerptum illius doctoris " magni in magia, maioris in philosophia „ recipiendum esse duximus duarum rerum gratia : Primum, cum ex collectaneis byzantinis multa iam Apomasaris, Masalae, ceterorumque scriptorum orientalium descripserimus, scire proderit quinam eiusdem generis mathematici medio, quod dicitur, aevo latine quoque in Europa lectitata sint. Deinde in hoc ipso libello videbimus (infra p. 106 ss.) imperatorem Manuel Comnenum et Michael Glycam duodecimo saeculo Constantinopoli disputantes utrum astrologicis studiis vacare liceat an non. His autem Alberti fragmentis docemur quid paulo post inter Germanos Gallosque vir doctissimus idemque monachus de ea re censuerit.

Cum " Speculi Astronomici „ textus vulgatus denuo Parisiis a. 1891 impressus[2], mendis scateat, ad ipsos codices manuscriptos recurrimus. Codicis Gandavensis 416 (= 151), quem a. 1479 Raphael de Mercatellis, abbas S[t] Bavonis, comparavit, colligendi operam libenter suscepit strenuus iuvenis De Decker, D[r] Phil. Inscribitur hoc scriptum (f. 48[v]) *Liber de nominibus librorum astronomiae tam demonstrativorum quam iudicialium, quem composuit Albertus Magnus, ut sciatur qui libri sint contra fidem et qui non.*

---

[1] *Quaest. vet. et novi Testamenti*, CXV, De Fato, Migne, *P.L.*, t. XXXV, col. 2348, cf. *Rev. d'hist. et de litt. relig.*, 1903, p. 433; Philipon. *De opificio mundi*, 204, 3, ed. Reichardt.

[2] *B. Alberti Magni opera omnia*, cura Aug, Borgnet, t. X, p. 629 ss.

Parisini 7440, saec. XIV, qui varia astrologica opuscula pleraque ex arabica lingua translata continet, accuratissimam collationem vir humanissimus Henricus Lebègue comiter nobis misit; excerpta ex speculo astronomico incipiunt f. 1. ss.

Codicis Monacensis Clm. 18175, s. XV, f. 125 ss. varias lectiones in plagulis adnotavit Franciscus Boll, qui totius laboris nostri consors fuit indefessus.

Vetusta quoque editio Lugduni a. 1615 impressa praesto nobis fuit. Textum praebet interdum decurtatum praecipue in librorum titulis enumerandis, sed a vulgata, quae ex editione Zimarii (Venetiis 1517) fluxisse videtur, valde discrepat et saepe genuina servavit Aberti verba [1].

Quibus solis subsidiis adiuti editionem omnibus numeris absolutam nos perficere non potuisse confitemur, nec codicum leviores corruptelas ubique adnotare animo nobis fuit; attamen textum omnibus qui exstant correctiorem nos praebuisse confidimus.

Denique ad nomina depravata explicanda, ceteraque illustranda maxime adiuti sumus disquisitionibus Maurici Steinschneider, ***Zum Speculum Astronomicum des Albertus Magnus*** (***Zeitschrift für Mathematik und Physik.***, t. XVI, p. 358 ss), 1871. Si huius viri optime de his studiis meriti auxilio destituti essemus, excerpta Alberti hic repetere vix ausi essemus. F. C.

Cap. II. *De libris astronomicis Antiquorum.*

Ex libris ergo qui post libros geometricos et arithmeticos inveniuntur apud nos scripti super his, primus tempore compositionis est liber quem edidit Nemroth gigas [2] ad Iohathonem (?) discipulum suum, qui sic incipit : *Sphaera caeli,* etc., in quo est parum proficui, et falsitates nonnullae : sed nihil est ibi contra fidem, quod sciam.

Sed quod de hac scientia utilius invenitur, est liber Ptolomaei

2 igitur L(ugdunensis editio). libros *omis.* L. 4 liber *omis.* L. edidit *omis.* G(andavensis). Nemroth G M(onacensis) : Nimroth L : Neruroth P(arisinus) : Nembroth *v*(*ulgata*). Iohathonem *v* : Iohachan L : Iohancen P : Iohantem M : Iohanton G : ***alibi*** Lerobantem (Steinschneider). ***Nomen incertum.*** 5 proficuum L. 6 quod sciam] in quod placet M. 7 quod utilius est invenitur in libro Ptolemaei qui L. liber ***omis.*** M. 7-87, 1 Pitholomei Phladensis P : Phtolomei Pheludensis G : Ptolemaei Philadelfi M.

---

[1] ***Alberti Magni speculum astronomiae nunc primum e ms. codice in lucem editum, praemittuntur eiusdem authoris libelli de virtutibus herbarum*** etc., Lugduni, a. 1613. — De vulgata, cf. Steinschneider, ***Zum Speculum***, p. 357. Editio critica quam prof. Jessen teste Steinschneidero paraverat, adhuc in scriniis latere videtur.

[2] Nimrod seu Nebrod gigas Persas astrologiam docuisse ferebatur, cf. Malal., ***Chronogr.*** (p. 16, ed Niebuhr) : Γέγονέ τις γίγας, τοὔνομα Νεβρώδ, υἱός Χοὺς τοῦ Αἰθίωπος [Genes. X. 9] ... καὶ Περσῶν ἐπρώτευσε διδάξας αὐτοῖς ἀστρονομίαν καὶ ἀστρολογίαν κ. τ. λ. Plura de eo testimonia congessit Steinschneider, ***Zum speculum***, p. 380, § 38. — Liber ***Sphaera caeli*** hodie exstare non videtur.

Pheludensis, qui dicitur graece *Megasti,* arabice *Almagesti,* latine *Maior perfectus,* qui sic incipit : *Bonum fuit scire,* etc.[1] et in commento Geber super *Almagesti*[2] de eodem agitur satis late, compendiosius in libro Messahallah, *De scientia motus orbis,* qui sic incipit : *Incipiam et dicam quem orbis* etc.[3]. Quod autem in Almagesti diligentiae causa dictum est prolixe, commode restringitur ab Azerbeel (?) Hispano, qui dictus est Albategni[4], in libro suo, qui sic incipit : *Inter universa,* etc. ; ibique corriguntur quaedam quae ipse dicit non ex errore Ptolomaei, sed ex suppositione radicis Abrachis[5] accidisse ; quae tamen contra fidem pugnare non videntur. Ex his quoque duobus libris collegit quidam vir librum secundum Euclidis stilum, cuius commentarium continet sententiam utriusque, Ptolomaei scilicet atque Albategni, qui sic incipit : *Omnium recte philoso-*

1 megasti *v* : megasiti M : megastr P : megaster L : menasin G. almagest P. 2 Minor perfectus L *v* : Maior profectus G M. Bonum dominus (*man.* 2: domini) M : Domini fuit scienti L. Bonum dominus fuit scire vel sic : Bonum quidem fecerunt illi. De eodem M. vv. 2-4 (quod autem) *Ex codicibus* G M *supplevi. Ceteri habent tantum :* Quod tamen in eo. 4 Mesahalath M. 5 Quod autem in Almagesti et in commento Gebri prolixe M. 6 restrictum est G : distinguitur L. Azerbeel P : Arzabel G : Azarchele L *v* (*male, vide infra de* Azarchele p. 90, n. 2) : Attraleey M: *alibi* Algazele (*Steinschneider*). 7 Albategni et incipit L. 8 Inter *omis. v.* 9 ex suspectione L. radicis M : radicum G L P : cuiusdam *v.* Abrachoz P : Abrachas G : Abruchis L. 10 quae tamen *omis.* G. contra fidem pugnare *v* : fide pugnare M : fidem pungere P L : contra fidem pungere G. librum *omis.* L. 11 secundum Euclidem L : stilum Euclidis G : Oiclidis P : Euclidis M.

---

[1] Versio Syntaxis mathematicae quam Gerardus de Cremona saec. XII confecit, incipit verbis : *Bonum fuit, scire* [pro *Syre*], *quod sapientibus.* Cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 381, § 40 *a.*

[2] Geber est Djabir ben Aflah Hispanus († circa 1150); cf. Suter, *Mathematiker und Astronomen der Araber,* p. 119, n° 284. Eius astronomia a Gerardo Cremonensi latine versa et anno 1534 Norimbergae edita est.

[3] De Messahala vel rectius Mashallah, qui temporibus chalifarum Almansoris et Almamunis floruit, vide *Catal.* I, p. 81, n. 1, et indicem huius libri. Cf. Suter, *Mathemat. und Astronomen der Araber,* 1900, p. 5, n° 8. — Liber ab Alberto Magno laudatus editus est Norimbergae a. 1504, iterum a. 1549; cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 376 n° 37 *a.*

[4] Azerbeel corruptus esse videtur. Albategnius est celeberrimus astronomus Muhamed-ben-Djabir Al-Battâni († 929 p. C.). Cf. Suter, *op. cit.,* p. 45, n° 89. — Opus eius a Platone Tiburtino translatum est et Norimbergae a. 1537 prodiit. Praefatio Platonis incipit : *Inter universa liberalium artium ;* cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 539, n° 5.

[5] Abrachus vel Abrachis est Hipparchus; cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 359. Albertus praefationem Platonis Tiburtini transcribit ubi legitur : (*Albategnius*) *qui Ptolemaei prolixitatem compendiose coartat, eiusque errores emendans, qui quidem rarissimi sunt, non ipsi sed Abrachis radici imputat.*

phantium, etc.[1]. Corrigitur etiam apud Tebith motus sphaerae stellarum fixarum in libro, qui sic incipit: *Imaginabor sphaeram,* etc.[2]. Et apud Iohannem Ulgembum (?) Hispalensem[3] motus Veneris et Mercurii in libro quem nominavit *Flores suos.* Et apud alium quemdam ampliatur id quod est super figuram Catam coniunctam atque disiunctam in libello qui sic incipit: *Intellexi,* etc.[4].

Voluit quoque Alpetragius[5] corrigere principia et suppositiones Ptolomaei, consentiens quidem suis conclusionibus, sed affirmans caelos inclinatos non apparere moveri in contrarium motus caeli primi nisi propter incurvationem et posteriorationem, cum non possint assequi vehementiam motus primi: et incipit liber suus: *Detegam tibi secretum,* etc., quem quidem multi recipiunt amplectentes eum ob reverentiam sententiae Aristotelis ex libro *Caeli et Mundi,* quem assumit; quidam vero indignantur, quod malo suo intellectu ausus fuerit reprehendere Ptolomaeum. Subtilius autem quod de hac scientia invenitur, est liber eiusdem Ptolemaei, qui dictus est ara-

1 Thebit G : Thebit M : Thebith L *v* : Thesbith P. sphaerae *omis.* P L. 2 sapientiam L. 3 Ulgembum *v* : Ulgebum P : vel iebum G : Zebith L : *omis.* M : algebum *sive* iebitim *aliunde Steinschneider.* 4 suos *omis.* L. 4-5 quendam alium ampliatus est G. 5 applicatur M. *Textum Steinschneideri recepi qui* Catam *pro* latam *vel* iratam *correxit* : super figurata vel limata coniuncta atque disiuncta *v* : super figura kathaleca coniuncta atque disiuncta M: super figura irata (rara L) coniuncta atque (et L) disiuncta G L : super sigura vel limata coniuncta atque disiuncta P. 6 in libro M. Pro intellexi] inter C. 7 Alpetrangi P: Albategnius vel Alpetegni L. 8 affirmat L. 10 nisi *omis. v.* curvationem *v* : mancationem L : incurtationem M. 11 librum suum M. detegens P. 12 quem quidam recipiunt multum L. receperunt *v.* 13 libris *v.* 14 quidam assumunt M. dedignantur M. 15 deprehendere M. 15-16 tamen quidam de hac scientia reperitur esse liber Ptolemaei L.

[1] Quisnam sit hic liber, incertum manet.

[2] Tâbit ben Ibrahim Abûl-Hassan el Harrâni e stirpe Sabiorum vixit 833-891 p. C. Opus *De motu octavae sphaerae* a Gerardo Cremonensi, ut videtur, latine versum cum sphaera Sacrobosci editum est Bononiae a. 1480, Venetiis a. 1521. Cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 387, § 43 *a.*

[3] Ioannes Hispalensis Iudaeus notus est (vide infra) sed cur Ulgembus (?) nominetur et quid sit liber inscriptus *Flores* eruere non potuit Steinschneider, *l. c.,* p. 73, § 33. — Flores Iohannis nonne sunt Flores Abû-Ma'sâr a Iohanne Hispalensi versi (Suter, *l. c.,* p. 29 sq.)? cf. tamen infra p. 94, n. 1 [Boll].

[4] Steinschneider (*l. c.,* p. 390, n. 47) hoc ad opusculum refert mathematici. Tâbit ben Korra *De figura sectore,* arabice: Katta. — Tâbit ben Korra el Harrâni e gente Sabiorum, vixit 826-901 p. C.; cf. Suter, *op. cit.,* p. 34, § 66, et opusculum illud Gerardus Cremonensis latinitate donavit. Cf. infra p. 89, n. 3, p. 91, n. 2.

[5] Alpetragius vocitatus est Nûr-ed-dîn el Betrûdji, hoc est ex parva urbe Pedroche non longe a Corduba in Hispania, qui a. 1208 mortuus est. Opus suum astronomicum versum a. 1217 a Michaele Scoto post breve prooemium incipit verbis *Detegam tibi secretum* ; cf. Steinschneider, *l. c.,* p. 362, § 12, et Suter, *op. cit.,* p. 131, n° 325.

bice *Walzagora*, latine *Planisphaerium*[1], qui sic incipit : *Cum sit possibile, yesure*, etc., in quo demonstrat in plano quae contingunt in sphaera corporea demonstrari. Sine demonstratione vero habentur per viam narrationis apud Alfraganum Tiberiadem[2] eaedem conclusiones, quae in Almagesti demonstratae sunt, in libro suo, qui sic incipit : *Numerus mensium Arabum,* etc. Et plura ex eis sub compendio in libro Tebith *de Diffinitionibus,* qui sic incipit : *Aequator diei*[3].

Excercitium autem ad inveniendum loca planetarum et capitis et quaedam alia est in libro qui dicitur *Liber canonum Ptolemaei,* quem non puto fuisse Pheludensem, sed alium ei aequivocum, qui fuit unus forsan ex regibus Aegypti, et sic incipit : *Intellectus climatum,* etc.[4]. Et constitutus est super annos Aegyptiorum, qui dicuntur *Thildoniac* (?) ad mediam diem civitatis Alexandriae, cuius longitudo est ab Occidente unius et quinquaginta graduum, et tertiae unius, latitudo vero unius et triginta graduum. Post quem composuit canones Machomet Alchoharithmi[5] super annos Persarum, qui dicuntur *Gezdagerd*

1 Walzagora P G : Nalzagora *v* : Malzagora L : Waltogora M. yesure *v* : Iesuri M : iesuri G : iesun P : *omis.* L. *Legendum* o Syre [*Steinschneider*]. 2 contingit L M P. 3 sphaerica L. corporea G L M : corpora P *v*. imaginari seu demonstrari L. 4 Alphraganum *v* : Albaganum L. conclusiones G L M : quaestiones P *v*. 6 Arabicarum M. 9 caput *v* : capit(ulum) M. et caudae et alia L. 11 Pelusiensem sed alium astronomum L. 12 forsan *omis.* G M P. 13 Thildoniae *v* : Childonus P : Chilvenuz G : Hilzmumi L : Chilmennicz. *Suspicor Diocletiani nomen latere ad cuius aeram Alexandrini inde a saec. IV annos computabant.* Indictiones *coni. Kroll.* 14 ad medium civitatis *v*. 15 gradus M *v*. et tertiae unius *omis.* L. vero *omis. v*. 16 gradus *v*. 17 Alcoharithim G : Alchecharithmi P : Altochanchi *v* : Alchoharicini L : Alcoleancom M. Gezdagert L (*scilicet aera Persica regis Yezdagerdi*) : Gerzdagerd G : Iezdagrit M : Gerdagren P : Gedagir *v*.

---

[1] Versionem Planispherii Ptolemaei ex arabica lingua in latinam confecit Hermanus Dalmata, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 382 *b*.

[2] Notus est Ahmed ben Muhamed ben Ketîr al Fargânî, astronomus chalifae el-Mâmûn (cf. Suter, *op. cit.*, p. 18, n° 39). Saepius edita sunt eius *Elementa Astronomiae*, quae in versione Iohannis Hispalensis incipiunt verbis *Numerus mensium Arabum*. Cur Tiberiades ab Alberto appelletur, vide apud Steinschneiderum, *l. c.*, p. 365, § 13.

[3] De Tebith cf. supra p. 88, n. 4. Compendium eius *De definitionibus* idem est atque liber *De expositione nominum Almagesti* quem Gerardus Cremonensis latine vertit. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 387, § 43 *b*.

[4] Hunc librum canones Theonis esse suspicatus est Steinschneider, *l. c.*, p. 382 *c*.

[5] Muhamed ben Musa al-Khowarezmi, astronomus chalifae Al-Mamûn († circa 835 p. C.), composuit tabulas quas Adelardus de Bath latine vertit; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 375, n. 36; Suter, *op. cit.*, p. 10, n° 19.

ad mediam diem civitatis Arin, cuius longitudo est ab Oriente et Occidente aequalis et latitudo eius nulla: et post illum scripsit *Auxigem,* hoc est cursuum, Minenid (?) [1] magister filiae regis Ptolemaei, quem vocavit *Almanach*: et hic quidem pro diuturnitate temporis his diebus satis ab exquisitae calculationis veritate declinat. Sed qui perfectius hoc tractavit, fuit Azarkel Hispanus [2] in libro suo qui sic incipit: *Scito, quod annus lunaris,* etc., cuius radices constitutae sunt super annos Arabum, qui dicuntur Machometi, ad mediam diem civitatis Toleti . . . .
. . . .

Sunt praeterea libri necessarii de hac parte scientiae, qui per viam narrationis demonstrationem planisphaerii imitantur, ut est ille quem transtulit Iohannes Hispalensis, qui sic incipit: *Astrologicae speculationis,* etc. [3]. Et alius Hermani, qui sic incipit: *Hermanus Christi pauperum,* etc. [4]. Et alius secundum Messahalah, qui sic incipit: *Opus astrolabii,* etc. [5]. Et iterum alius secundum Iohannem Hispalensem de utilitatibus et opere astrolabii, qui sic incipit: *Primum capitulum in inventionibus,* etc. [6]. Isti sunt utiliores ex libris

1 meridiem L*v*. Arin G: Arim LP*v*: Atim M. 2-3 auxigem G: auxigeg P: anxigech L: librum anxigot M: almageg *v*: alxiroth *aliunde Steinschneider.* 3 hoc ... Minenid *omis.* LM. Minenid G: nunonidh P: aranentob *v*: *alibi* nismeroh [*Steinschneider*]. 4 hic per diuturnitatem G. 5 tribulationis M. 6 Azarkel G: Azarchel L*v*: Alzeirel P: Abentagel M. 7 solaris L. 8 meridiem *v*: medium L. 9 *Versus nonnullos omisi.* 11 multi libri L. 12 et demonstrationis *v*. 15 Messalach *v*: Maschelamech P: Mascelamach M: Masselamah G: Messehalah L. 16 opus est labii L. et item M. 18 in inventionibus LMP: et in inventionibus G: in immutationibus *v*.

---

[1] De libro Ammonii Alexandrini agitur, (cf. *Catal.*, II, p. 81, n. 1; p. 182) si Steinschneidero credimus, qui de illo *Minenid* alias *Hirmenus* disputat *l. c.*, p. 365, n° 14.

[2] Ibrahim ben Jahjâ el Zarqâlî natus Cordubae circa a. 1029 p. C. composuit celeberrimas tabulas astronomicas quae dicuntur Toletanae et a Gerardo Cremonensi versae vel potius ordinatae sunt; cf. Steinschneider. *l. c.*, p. 367, § 17; Suter, *op. cit.*, p. 109, § 255.

[3] Est *Liber de constitutione astrolabii* Masallae (v. *infra* n. 5) fortasse a Iohanne Hispalensi translatus; cf. Steinschneider, p. 377.

[4] Tractatus Hermani Contracti *De mensura Astrolabii*, incipiens verbis ss. denuo editus est Parisiis a. 1853 in *Patr. Lat.*, t. CXLIII, p. 382; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 371, § 29.

[5] De Masch-Allah vide supra, p. 87, n. 3. Scriptum eius *De compositione astrolabii* latine inde ab a. 1512 saepius editum est; cf. Steinschneider. p. 376, § 37 *b*.

[6] Revera opus de astrolabio astronomi Cordubensis († 1007 p. C.) Maslama ben Ahmed el Madjrîtî quod in codicibus quibusdam latinis incipit verbis: *Primum capitulum astrolabii in inventione nominum...* Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 374; Suter, *op. cit.*, p. 76, § 176.

astronomiae de motu qui in latina lingua inveniuntur. Perspectiva enim Aristotelis ad supra dicta specialiter non descendit[1]. Et isti sunt libri, qui si aspectibus virorum desideriosorum subtracti fuerint, magna pars et valde nobilis philosophiae erit sepulta saltem ad tempus, donec scilicet consilio saniore resurgat : quia sicut dicit Tebith filius Chore[2], *Non est lumen geometriae, cum evacuata fuerit astronomia.* Et iam sciant inspectores praedictorum librorum, quod in eis non invenitur etiam unicum verbum quod sit vel esse appareat contra fidei catholicae honestatem : neque fortasse iustum est quod hii qui numquam eos attigerunt, ipsos iudicare praesumant.

* * *

Cap. VI. *De nominibus librorum deservientium parti astronomiae iudiciariae.*

Circa ista principia consistit pars introductoria; et unus liber qui invenitur super hoc, est liber Ptolemaei, qui dicitur Graece *Tetrastin,* Arabice *Abrabaha* (?), Latine *Quadripartitus,* et incipit : *Iuxta providentiam physicorum assertioni* etc.[3], excepto quod tertia pars est de hiis quae ad nativitates pertinent.

Alius autem liber super hoc est liber Geafar, qui dictus est Albumasar, quem vocant *Maiorem Introductorium :* et est in eo confirmatio per rationem, qui sic incipit : *Laus Deo,* etc.[4].

2 ad superiora sphaericarum non destinatur L. specialiter *omis.* M. 3 si ab aspectibus virorum desiderantium scire astronomiam *v.* desideriorum GMP. subtracta fuerit P : subtecti fuerint M. 4 est sepultaG. 5-6 sicut ... Chore *omis.* L. Thesbith P. 6 philosophiae M. evacuatum M. 7 et iam *omis. v.* sciunt P *v.* praedictorum] talium L. unum M. 9 sed fortasse malum vel iniustum est L. 11-12 *Titulum ex v recepi.* 13 existit *v.* 14-15 tetrastin *ut vid.* G : tetrastim M : tetrasmus L : teotrasti *alibi* (*Steinschn.*) : cereastin P : cereastim *v.* Pro ἐν τέτταρσιν ? 15 Abraici P. abarbaha G : atbraharbe P : acharbe LM : atriharbe : *Titulus verus est* Abra'a makalat (*Steinschneider*). 15-16 Iuxta providam philosophorum assertionem LM. assertionem G : assertione P. quod in tertia agitur de nativitatibus seu de his quae L. 17 nativitatem M. 18 autem et liber (*alter*) *omis.* M. Jafar L : Geazar GM*v* : Gearat P : *corr. Steinschneider.* 19 vocat M.

---

[1] « *Wahrscheinlich für Alhazen* (Ibn Heitham) *der als Philosophus citirt zu werden pflegt* (s. Rose, *Aristoteles Pseudepigr.*, p. 376) ; Steinschneider, *l. c.*, p. 367, § 16 *b.*

[2] De Tâbit ben Qorra, cf. supra p. 88, n. 4.

[3] Celeberrimus est Ptolemaei Quadripartitus (cf. *Catal.*, I, p. 4, etc.). Quamnam veterum versionum Albertus inspexerit, frustra quaesivit Steinschneider, *l. c.*, p. 383.

[4] Albumasaris vel Apomasaris (Abû-Ma'shar Dja'far ben Muhamed el Balchî) excerpta graeca infra edentur (ex cod. 2). Eius *Introductorium majus* vel *Liber*

Et est alius liber Abdilaziz, quem vocant Alkabizi, et est absque confirmatione per rationem, qui sic incipit : *Postulata,* etc.[1].

Et est alius Introductorius liber Zahelis, qui sic incipit : *Scito, quod signa sunt duodecim*[2].

Et alius Aristotelis, qui sic incipit : *Signorum alia sunt masculini generis,* etc., excepto quod in secundo tractatu agitur de interrogationibus[3].

Et alius qui simili modo incipit, et est Ptolomaei ad Aristoxenum[4].

Et alius Iohannis Hispalensis[5], qui incipit : *Cinctura firmamenti,* etc.

Et in principio libri Novem iudicum[6] etiam de eodem tractatur, qui sic incipit : *Caelestes circuli,* etc., et in initiis similiter multorum aliorum librorum.

1 Abdilazid P : Abdilarid G : Abdilaril M : Abdelazid L : Abdilazil *v* : Abdilazit *alibi* : *corr. Steinschneider.* Alkabiri G : Albrabizi P : Alhabicum L : Alkabicii M : Alkabitium *v.; corr.* 2 Postulata a Deo L : Postulata a domino Deo M. 3 est etiam introductio Zahelis *v* : et est introductorium Zehel M. alius *et* liber *omis.* L P. Zahel L : Zaelis G : Zethel P. 4 sunt duodecim *omis.* L. 5 Aristotelis G et M P (*compendio*) : Ares *aliunde Steinschneider* : Haly *v* (cf. p. 97, n. 3) : Almansor L. Laus Deo. Signorum alia masculini L. 5-6 sunt in generis M. 8-10 incipit ... Hispalensis qui *omis.* L. 8 qui sic incipit : Simili modo M. Aristoxenum G P : Aristonem *v* : Aristonem filium suum M, cf. p. 96, v. 14. 10 Ioannis *omis.* M. 10-11 firmati L. 12 pertractatur *v.* 13 similiter] etiam M.

---

introductorius maior qui etiam arabice exstat, vertit Iohannes Hispalensis; qui liber incipit revera verbis : *Laus Deo,* cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 360 *a*; Suter, *op. cit.*, p. 29. — Legitur in praefatione libri Albumazar *de magnis coniunctionibus* (August, Vindelic. 1489) : *Hic est liber ... editus a Japhar astrologo qui dictus est Albumasar.*

[1] 'Abd-el'aziz ben 'Otman el Qabiši vixit in urbe Mosul saeculo X exeunte, Scripsit introductionem in artem astrologiae, quae in versione Iohannis Hispalensis, saepius inde ab anno 1485 edita, incipit verbis *Postulata a Domino;* cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 361, § 8; Suter, *op. cit.*, p. 60, § 132.

[2] Iudaeus Sahl ben Bischr vixit saeculo IX et scripsit *Introductorium de principiis iudiciorum* quod simul cum Ptolemaei Quadripartito Venetiis a. 1493, 1519 editum est et verbis ss. incipit. De hoc scriptore et operibus eius, cf. Steinschneider, *Die hebräischen Uebersetz. des Mittelalters,* p. 603 ss.; Suter, *op. cit.*, p. 15, § 26.

[3] De Aristotelis libris qui ferebantur astrologicis, cf. *Catal.*, I, p. 83, n. 3.

[4] *Sacratissimus astronomie Ptolemaei liber quem scripsit ad Heristhonem filium suum,* qui Venetiis a. 1509 typis mandatus est, incipit verbis : *Signorum alia utrum* (*sic*) *masculini generis alia feminini* ; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 383, § 40 *c.*

[5] *Tractatus Io. Hispalensis de signis caelestibus,* incipiens verbis : *In nomine domini Creatoris. Cinctura firmamenti* exstat in codice Vindobonensi, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 373, § 33 *d.*

[6] *Liber novem iudicum* est collectio astrologica ex arabicis auctoribus compilata quae in nonnullis codicibus exstat et a. 1509 Venetiis, iterum a. 1571, edita est, cf. Steinschneider, *l. e.*, p. 394, § 50.

Cap. VII. *De divisione astronomiae in parte revolutionum.*

Pars autem de revolutionibus divisa est in tres partes. Una est de centum viginti coniunctionibus planetarum et eorum eclipsibus . .

. . . .

De quibus agitur apud Geber, qui creditur esse Albumasar, in *Libro naturae* suo dicto [1].

Et apud Messahallah in quodam libello, qui duodecim capitula continet, vocaturque *Epistola Messahallae,* et sic incipit : *Quia Dominus altissimus* etc. [2].

Secunda vero pars, quae est de revolutione annorum mundi, consistit in scientia significatoris hora introitus Solis in primum minutum signi Arietis, qui dicitur *dominus anni :* hic est dispositor iussu Dei, ex cuius scientia et aspectu planetarum ad eum, ex impedimento quoque et fortuna singulorum cum scientia partium latitudinis eorundem in signis duodecim, et eorum ortu atque occasu, directione atque retrogradatione iudicatur quid operetur Deus gloriosus et sublimis in eodem anno per stellas sicut per instrumenta super divites quorumdam climatum et universitatem vulgi eorum ex gravitate vel levitate annonae, ex guerra vel pace, ex terrae motu et diluviis, ex scintillis et prodigiis terribilibus et ceteris quae accidunt in hoc mundo : nec non et quid eveniat ex operibus stellarum fixarum in revolutione anni mundi, quidque significet caput et cauda et stellae

1 *Titulum ex v transcripsi.* 3-4 *Versus nonnullos omisi.* 5 qui creditur esse Albumasar *omis.* P. 5-6 De quibus - dicto *omis.* G : apud Geber in libro qui 12 capitula continet et sic incipit L. agitur in libro coniunctionum Albumasar qui sic incipit : Scientia s(anc)torum signorum M. 6 naturae *v* : nomine P. 7 Messahalla G : Messalach *v* : Mekillech P. 7-8 in quodam - Messahallae *omis.* M. 8 Messahalla G : Messchalach M : Messehallach et P : Messalach quae *v.* 8-9 dominus GP : et Deus *v.* 11-13 in primum initium signorum in aspectu (*cet. omis.*) L. 11 Solis *omis. v.* 12 hoc est GP. condispositor nutu Dei *v.* 13 ex LMP*v* : et G. 14 partium] pertinet *v.* 16 iudicatur GM : indicatur LP*v.* 17 divites G : civitates *v* : demites M. 18 eorum *omis.* L. 19 annonae *omis.* L. guerra GLP : gwerra M : bello *v.* 20 ceteris huiusmodi G : ceteris esse M. 21 veniat *v.* quae eveniant ex operationibus L. de operibus M. 22 cauda Draconis L. de stella M.

---

[1] De Geber, v. supra, p. 87, n. 2. *Liber naturae* huius scriptoris exstare non videtur. *Liber naturarum* Apomasaris laudatur quidem, sed latine versus esse non videtur. Quaestio obscura manet. Geber cum Geafar confudit Albertus vel librarius (cf. p. 91, n. 4). Attamen cum P. *nomine* pro *naturae* legendum esse opinor et agi de astronomia supra dicti Djabir ben Aflah; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 361 *c.*

[2] De Masch'allah, vide supra, p. 87, n. 3. Eius *Epistula de rebus eclipsium et de coniunctionibus planetarum,* a Iohanne Hispalensi latine versa, edita est quater vel quinquies inde ab a. 1493; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 379 *c.*

quae dicuntur cometae, de quibus agitur in libro *Florum* Albumasar, qui sic incipit : *Oportet te primum scire,* etc.[1].

Et in libro *Experimentorum* eiusdem, qui sic incipit : *Scito horam introitus,* etc.[2].

Et in libro *Revolutionum* Messahallah, qui sic incipit : *Custodiat te Deus,* etc.[3].

Et in libro Iohannis Hispalensis, qui dicitur *Prima pars artis* pro maiore parte, et incipit : *Quoniam huic arti,* etc.[4]; et in quibusdam aliis libris minus utilibus.

Pars autem tertia, quae est de temporis mutatione, consistit in accidentibus planetarum et causis eorum. . . . .
amplius in scientia flatus ventorum et partium eorum. De quibus agitur in libro Alkindi, qui sic incipit : *Rogatus fui,* etc.[5].

Et in libro Gaphar, quem puto fuisse Geazar Babylonensem, qui sic incipit : *Universa astronomiae iudicia,* etc.[6].

Et in libro *Temporum Indorum,* qui sic incipit : *Sapientes Indi,* etc.[7].

Et in libro *Quadripartito* Ptolomaei per loca[7].

1 cometes G P. libello L. Albuzar G : Albumazaris L : Albumasaris M. 3-4 Scito-sic incipit *omis.* M. 5 Messahalla G : Messchalach P : Messalach *v* : Messahallach L. Hispalensis *omis.* L. 8 pro maiore parte *omis.* L. qui sic incipit G. 10 temporum *v.* 11 *Versus nonnullos omisi.* 12 amplius - eorum non prabet M. Alkindi G M : Albindi L : Altrindii P : Alchindi *v.* 13-15 Rogatus ... incipit cum *omis.* L. 14 Saphar M. Geazar G M P : Gehazar *v*, cf. *supra*, p. 91, n. 4. 15 cum universa *v.* 16 temporum indicia L. 17 in libro quadripartiali L. quarto vel quadripartito *v.*

---

[1] De Abumasare, supra, p. 91, n. 4. Verbis allatis incipit eius *Liber florum* editus Venetiis a. 1495, ab ignoto scriptore translatus; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 361 *d.*

[2] Codices Abumasaris *Libri experimentorum* enumeravit Steinschneider, *Serapeum*, 1870, p. 309; cf. *Zum specul.*, p. 361 *e.*

[3] De Masch'Allah, supra, p. 87, n. 3. Eius *Liber de revolutione annorum mundi,* editus est Venetiis a. 1493; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 379 *d.*; Suter, *op. cit.*, p. 6, § 9.

[4] Albertus primam partem *Operis quadripartiti de Iudiciis astrorum* designat quod Ioannes Hispalensis a. 1142 composuit et editum est Norimbergae a. 1548, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 374 *e*; cf. infra, p. 95, n. 5.

[5] Ja'qûb ben Ishâq el Kindî, illustrissimus Arabum philosophus, mortuus Bagdadae circa a. 873 p. C. Libro laudato titulus est *De imbribus sive de temporum mutatione* et incipit verbis : *Rogatus fui quod manifestarem,* in editione Parisina a. 1540, quam inspexi, ubi simul cum Iaphar *De mutatione temporis* prodiit. — Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 362, n. 10; Suter, *op. cit.*, p. 23, § 45. — Vide etiam cod. Paris. 7440, ubi exstat f. 8 opusculum *Alkindi de aeribus et pluviis.*

[6] De hoc libro, cf. n. 5. — Auctorem eius Abumasarem (Dja'far ben Muhamed el Balchî, p. 91, n. 4) esse innuit Albertus; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 369, n. 20.

[7] *Liber de mutatione temporum Indorum,* editus est a Libri, *Hist. des sciences mathém.*, I, 372. Est retractatio libri Gaphar (supra, n. 6); cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 394, n° 49.

[7] Cf. supra, p, 91, n. 3.

Et in parte libri Iohannis Hispalensis, quem dixi superius *Primam partem artis* vocari [1].

In hiis ergo tribus particulis pars de revolutionibus consummatur.

Cap. VIII. *De nativitatibus et auctoribus praecipuis in ea parte astronomiae.*

Nativitatum vero pars docet in nativitatibus eorum quorum significatores nutritionis liberi fuerint, eligere locum *hylech* ex luminaribus et parte fortunae, ex gradibus quoque ascendentis . . . .

Quorum fit mentio in tertia parte libri Ptolomaei, qui *Quadripartitus* [2] inscribitur.

De quibus plenius agitur in libro Aomar Tiberiadis, qui sic incipit : *Scito, quod diffinitiones nativitatum*, etc. [3].

Et Abuhali, qui sic incipit : *Iste est liber in quo exposui*, etc. [4].

Et in libro Iohannis Hispalensis, qui dicitur *Secunda pars artis*, et sic incipit : *Primum est considerandum*, etc. [5].

Cap. IX. *De interrogationibus et earum auctoribus praecipuis.*

Pars iterum interrogationum docet iudicare de re de qua facta erit interrogatio cum intentione radicali, utrum scilicet perficiatur, an non, et si sic, quid sit causa illius et quando erit hoc et si non, quid prohibet ut non fiat. . . . .

3 consumatur GP. 5 *Titulum ex v transcripsi.* 6 nativitate *v*. 6-7 nativitatibus, quarum significationes mutationis liberae fuerunt L. 7 yleg G : hyles MP : electum et L. 8 gradu LM. *Versus nonnullos omisi.* 9 mensio G : intentio P. 11 et de quibus GM. planius G. Aomar Tyberiadis GL : Martoberiadis P : Homar Tiberiadis *v*. 12 destructiones L. 13 Abbehali P : Habuali *v* : Alboali G Albohali LM : *corr.* 14 Hispalensis additur L. 14-15 pars partis *v*. 15 considerare gradum M. 16 *Titulum ex v transcripsi.* 17 Pars tertia dicitur interrog. M. 18 erit G : fuit P : fuerit L : fuerat M. proficiatur M.

---

[1] Cf. supra, p. 94, n. 4.

[2] Cf. supra, p. 91, n. 3.

[3] Omar ben el Ferruchân el Tabarî inter primos astronomos et astrologos suae aetatis agnoscitur. Mortuus est Bagdadae circa a. 815 p. C. Liber ab Alberto laudatus saepius editus est e. g. cum Firmico Materno Basileae 1533; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 373, § 13; Suter, *op. cit.*, p. 7, § 13.

[4] Abu'Alî el Chaijât (Jahjâ ben Gâlib), discipulus Masallae (cf. p. 87, n. 3), circa a. 835 obiit. Ex libris astrologicis quos composuit unus a. 1153 a Iohanne Hispalensi latine versus et a. 1546 et 1549, Norimbergae, editus est (*Albohali de iudiciis nativitatum*). Incipit sicut Albertus refert; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 358, § 2; Suter, *op. cit.*, p. 9, § 17.

[5] Est pars secunda libri supra memorati (p. 91, n. 4).

Super quibus invenitur liber Messahallah, qui *De receptionibus* inscribitur, et sic incipit : *Invenit quidam,* etc. [1].

Et liber *De interrogationibus* Zahel Israelitae, quem vocant *Iudicia Arabum,* qui sic incipit : *Cum interrogatus fueris,* etc. [2].

Liber quoque Gergis *De significatione planetarum in domibus,* qui sic incipit : *Sol cum fuerit in ascendente,* etc. [3].

Et liber Messahallah *De inventionibus occultorum,* qui sic incipit : *Scito quod aspiciens,* etc. Est et alius eiusdem *De interpretatione cogitationis,* qui sic incipit : *Praecipit Messahallah,* etc. [4].

Et alius Zahel *De significatore temporis,* qui sic incipit : *Et scito, quod tempora excitant motus,* etc. [5].

Praeterea liber *Novem iudicum,* et itidem liber *Trium iudicum* [6].

Et secundus tractatus ex libro Aristotelis, et similiter Ptolemaei ad Aristoxenum, qui superius nominati sunt [7].

1 Messahalla G : Messahala M : Messehalach P : Messahallach L : Messalach *v.* 2 invenitur *v.* 3 de interrogationibus *omis.* L. Zahel G : Zael L : Zehel P : Zachel M *v.* Israelitae *omis.* M. vocavit *v* : qui vocatur M. 5 Gergis *v* : Gergid G : Gerdig M : Ieorgis P : regum L, *cf. n.* 3. significationibus L. 6 consurgit *v.* 6-8 sic incipit : Et scito quod *ceteris omissis* L. 7 Messahallah G : Messahala M : Messehalach P : Messalach *v.* inventione G. est *omis.* M P *v.* 9 Messahallah, *ut supra* (v. 7) *nisi quod* Moses *v.* 10 Zahel G M : Zachel *v* : Zezel P. significatione G M. 12 praeterea G L M *et ut vid.* P : primus *v.* et - iudicum *omis.* M. trium *lege* septem? *cf. n,* 6. 13 ex libris Haly *v.* 14 Aristoxenum G P : Aristosenum M : Aristonem *v* : ad Arist. *omis.* L.

---

[1] Est liber Masallae (cf. p. 87, n. 3) *De receptione planetarum* a Iohanne Hispalensi versus et Venetiis a. 1493 editus; cf. Steinschneider, p. 379 *c.*

[2] *Liber de interrogationibus* editus est Venetiis cum *Introductorio* eiusdem auctoris (supra, p. 92, n. 2); cf. Steinschneider, *Hebraïsche Uebersetzungen des Mittelalters,* p. 601.

[3] Liber exstat in nonnullis codicibus sed auctor qui Gergis, Jergis, Zergius, etc., vocatur, ignotus est; cf. Steinschneider, *l. c.,* p. 370, § 22. " An idem ac Sergius de Rešaîn Syriacus celeberrimus scriptorum Graecorum interpres? " [Boll]. Cf. Duval, *Littérat. syriaque,* p. 254 s., 365 s. — In editione L(ugdunensi) pro " Gergis " legitur " Regum " et *Liber regum de significatione Planetarum in duodecim domibus caeli,* incipiens *Sol cum fuerit in ascendente,* invenitur apud Thaddaeum Hagecium ab Hagek, *Astrologica opuscula antiqua,* Pragae, 1564 (Quaternio F).

[4] Hoc spectat ad librum Masallae (supra, n. 1) *De interpretationibus* cuius initium tantum latine editum est. — *Liber de cogitationibus,* in editione Veneta incipit verbis *De cogitationibus ab intentione refertur et praecipit Messahala;* cf. Steinschneider, *l. c.,* p. 379 *f, g.*

[5] Liber Zahelis *De significatione temporum,* incipiens verbis allatis, editus est cum eius *Introductorio* ; cf. supra n. 2.

[6] Liber *Novem Iudicum* iam supra memoratur (p. 92, n. 6). *Liber III Iudicum* Steinschneidero non innotuit, sed exstat in codicibus *Liber VII Iudicum* (*l. c.,* p. 394, § 51).

[7] Cf. supra, p. 92, n. 3 et 4.

Et liber Iohannis Hispalensis, quem vocant *Tertiam partem artis*, qui sic incipit : *Est sciendum domos*, etc. [1].

Cap. X. *De electionibus et earum praecipuis auctoribus.*

Rursus pars electionum docet eligere horam laudabilem incipiendi aliquod opus ei cuius nativitas nota fuerit per convenientiam domini rei cum significatore nativitatis eiusdem ; quod si fuerit ignota nativitas, accipe rei interrogationem certissimam, eo quod homo quando interrogatur, iam pervenit ex nativitate sua ad bonum seu ad malum quod significavit eius nativitas : et loco nativitatis ipsam interrogationem accipe pro radice, eo quod cum nativitates sint res naturales, interrogationes sunt similes naturalibus.

Quorum siquidem mentio agitur in libro *Electionum* Zahel, qui sic incipit : *Omnes concordati sunt*, etc. [2].

Et in libro *Electionum* Haly, qui sic incipit : *Rogasti me, carissime*, etc. [3].

Ceterum sunt quidam libri, qui de universis praedictis partibus sparsim tractant, ut est liber *Centum verborum* Ptolemaei, qui sic incipit : *Mundanorum*, etc. [4].

Et liber *Quinquaginta praeceptorum* Zahel, qui sic incipit : *Scito, quod significatrix luna*, etc. [5].

1 vocant G L : vocat P. 2 Et sciendum conor L : Et sciendum M. domos *corr. Steinschneider* : cornos P : tronos vel tornos *v* : *omis.* G M. 3 *Titulus ex v.* 4 docet nos L. 5 nota *omis.* L. 6 ipsius M. Quid si G. eius ignota G M. 7 accipere ei G M P : accipe tunc L : accipe eius *v*. 8 interrogat *codd., corr.* 10 accipe G L : accipere M P *v*. cum *omis.* G M. et interrogationes sunt res G. similes res M. 12 mentio G L P : mencio M : responsio *v*. electionis *v* : elect. *sic* L. Zahel G M : Zachel *v* : Iehel P : Gebel L. 13-14 Omnes - incipit *omis.* M. 14 Hali L. 16 ceteri *v*. praedictis *omis.* L *v*. 19 Quinqu.] 12 M. Zahel G L M : Zachel *v* : Zeel P. 20 significata lunae *v* : signatum *sine* Lunae L.

---

[1] Tertia pars libri supra laudati p. 94, n. 4.

[2] De Zahel, cf. supra p. 92, n. 2. — Eius *Liber electionum* editus est cum Firmico Materno a. 1533 et a. 1551 ; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 389 *d*.

[3] 'Ali ben Ahmed el 'Imrânî vixit in urbe Mosul, ubi a. 955 obiit. Cuius *Liber electionum* a Platone Tiburtino et a Iudaeo Sasavorda versus hodie quoque in libris mss. exstat, e. g. cod. Paris. 7440, f. 19 ; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 370, § 25 ; Suter, *op. cit.*, p 56, n° 119.

[4] Pseudo-Ptolemaei Καρπός sive Centiloquium ; novimus versionem Platonis Tiburtini sed aliam quandam legebat Albertus ; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 383 *f*.

[5] Liber quinquaginta praeceptorum, de quo disserit Steinschneider, p. 389 *e*, cum *Introductorio* Zahelis editus est ; cf. supra p. 92, n. 2.

Et liber *Capitulorum ad Mansorem,* qui sic incipit : *Signorum dispositio est, ut dicam,* etc. [1].

Cap. XI. *De imaginibus astronomicis, et earum auctoribus licitis, atque de imaginibus superstitiosis et earum auctoribus.*

Parti autem electionum dixi supponi imaginum scientiam, non quarumcumque sed astronomicarum : quoniam imagines fiunt tribus modis. Est enim unus modus abominabilis, qui suffumigationem et invocationem exigit, quales sunt *Imagines* Toz Graeci [2] et Germath Babylonensis [3], quae habent stationes ad cultum Veneris; et quales sunt imagines Balcnis [4] et Hermetis [5], quae exorcizantur per quinquaginta quatuor nomina angelorum, qui subservire dicuntur imaginibus lunae in circulo eius, et forte potius sunt nomina daemonum, et sculpuntur in eis septem nomina recto ordine pro re bona, et

1 capitulorum ad Mansorem GP : capitulorum Almansoris L : capitulorum Albusaris (*in marg.* Albumasaris) M : centum verborum Almansoris *v.* 2 est dicta G. 4 *Titulus ex v.* 6 tamen sed LM. 6 fiunt GP : sunt *v.* 7 modus imaginum *v.* 7-8 unus modus execrabilis qui invocationem exigit *cet. omis.* L qui significatione et invocatione *v.* 8 Toz graeci P*v* : Tocz greci M : Dor graeci G : Dozgroti L. Germah G : Germat L. 9 secundum quae L. 10 Baleniz GP : Balenicz M : Beleni *v* : Balletis L : *cf. n.* 4. 11 quinquaginta quatuor *omis.* L. servire *v.* dicuntur GLM*v* : deum P. 12 imagini *v.* circulis M.

---

[1] Centum et quinquaginta aphorismi astrologici (*Centiloquium*) a Platone Tiburtino a. 1136 latine versi et Almansori (fortasse abu Dja'afar Ja'hja b. ali Man'sur [circa 836 p. C.]) dicati, a. 1492 editi sunt; cf. Steinschneider, *Die hebräischen Uebers. des Mittelalters,* p. 972. Eos suo Firmico Materno Prucknerus quoque adiecit (Basileae 1533) sub titulo *Almansoris propositiones ad Saracenorum regem.*

[2] Quis sit Toz (vel Tor) graecus, nescimus. *Liber Imaginum* vel potius *De imaginibus Veneris* (cf. infra) servatur in codice Bodleiano. Cf. Steinschneider, *Zum speculum,* p. 388*a*, p. 396, qui eum Aegyptium Thot id est Hermetem Trismegistum esse supposuit.

[3] Germath Babylonium pariter Hermetem esse censet Steinschneider, *l. c.,* p. 370, § 23 et 396. Liber ab Alberto lectus, periisse videtur.

[4] Liber Beleni *De imaginibus* in codicibus exstat. Belenum seu Balinem ex nomine Apolloni Tyanensis depravatum esse opinatur Steinschneider, *l. c.,* p. 369, § 18 et 396 et *Die Hebräischen Uebers. des Mittelalters,* § 520, sed Vettium Valentem sic designari verisimilius est; cf. *Catal.,* II, p. 88.

[5] *Liber imaginum* Mercurio i. e. Hermeti interpreti attributus sed ex Arabicis fontibus haustus servatur in codice Oxoniensi; cf. Steinschneider, *l. c.,* p. 371, § 30.

ordine transverso pro re cuius exspectatur repulsio. Suffumigantur etiam pro bona re cum ligno aloe, croco, et balsamo, et pro re mala cum galbano, sandalo, rubeo et resina; per quae profecto spiritus non coguntur, sed quando Deus permittit peccatis nostris exigentibus ut decipiant homines, exhibent se coactos. Haec est idololatria pessima, quae ut reddat se aliquatenus fide digna, observat viginti octo mansiones lunae et horas diei et noctis cum quibusdam nominibus dierum, horarum, et mansionum ipsarum. A nobis longe sit iste modus : absit enim ut exhibeamus creaturae honorem debitum Creatori.

Est autem alius modus aliquantulum minus incommodus, detestabilis tamen, qui fit per inscriptionem characterum per quaedam nomina exorcizandorum, ut sunt quatuor annuli Salomonis[1] et novem candariae et tres figurae spirituum qui dicuntur principes in quatuor plagis mundi, et *Almandal* Salomonis, et sigillum ad daemoniacos. Amplius septem nomina ex libro Muhameth[2] et alia quindecim ex eodem, et rursus nomina ex libro *Institutionis,* qui dicitur Razielis[3], videlicet terrae, maris, aeris, atque ignis, ventorum, et mundi cardinum, signorum quoque et planetarum et angelorum eorum, secundum quod singula in diei et noctis triplicitatibus diversa nomina sortiuntur. Hic modus etiam a nobis longe sit : suspectus enim est, ne saltem sub ignotae linguae nominibus aliquid lateat quod sit contra fidei catholicae honestatem.

Isti sunt duo modi imaginum necromanticarum, quae nobile nomen astronomiae, sicut dixi, sibi usurpare praesumunt : et ex eis iamdiu est quod multos libros inspexi : sed quoniam eos abhorrui, non exstat mihi perfecta memoria super eorum numero, titulis, initiis, aut continentiis, sive auctoribus eorundem : spiritus enim meus numquam

1 ordine e converso pro re mala *v.* 1-2 fumigatur pro re bona L. 2 aloes M. et malo M : mala re *v.* 3 sandalo nigro et L. 3-4 spia (*compendio*) non cogitur M. 4 quandoque *v.* dominus G L. 6 quam ut reddant aliqu. fide dignam *v.* 7-8 mansiones Lunae duas horas diei ac noctis, quibuscumque nominibus dierum et mansionum L. 8 mensium ipsarum *v.* 11 Et alius modus M. 12 cum sit M. litterarum seu characterum L. 13 exorcisationum L : exorcizando *v.* *Pro* candariae *coni.* candelarii *Steinschneider* : *fort.* calendaria, *cf. p. 101. l. 18.* 14 tres] 23 L. 15 almadal P. 16 ex libro Uraharum. Amplius quind. *v.* Muhamech L. 17 quindecim] 17 L. institutionum *v.* 18 Raziel M. 20 eorum *omis.* M. quod sunt M. 21 suspensus P. 24 nigromanticarum G L M P. 25 sicut *omis.* L. 26 est quod *omis.* L M. libros multos M *et sine* quod G. 27-28 super eorum - eorumdem *omis.* L. 27 aut G P : atque *v.*

[1] De his libris Salomonis, cf. *infra,* p. 101, n. 2.
[2] Cf. *infra,* p. 101, n. 3.
[3] Cf. *infra,* p. 102, n. 1.

requiescebat in eis, unde tantum volebam transeundo vidisse, ut saltem non ignorarem qualiter esset miseris eorum sectatoribus irridendum, et haberem de suo unde repellerem excusationes eorum, et quod potissimum est, ut super consimilibus de cetero non temptarer, cum persuasiones suas invalidas non admittendas censerem.

Et libri quidem ex eis quos possum modo ad memoriam revocare, sunt ex libris Hermetis liber *Praestigiorum* qui sic incipit : *Qui geometriae aut philosophiae peritus. expers astronomiae fuerit,* etc.[1]; liber etiam *Lunae,* qui sic incipit : *Probavi omnes libros,* etc.[2].

Cui adiungitur liber Balenis *De horarum opere,* qui sic incipit : *Dixit Balenis qui et Apollo dicitur, imago prima,* etc.; et liber eiusdem *de quatuor imaginibus ab aliis separatis,* qui sic incipit : *Differentia in qua fiunt imagines magnae,* etc.[3].

Ex libris quoque Hermetis[4], est *liber Imaginum Mercurii,* in quo sunt multi tractatus, unus *de imaginibus Mercurii,* alius *de characteribus* eius, alius *de annulis,* et alius *de sigillis,* quorum inceptionem non recolo, nisi illius *de sigillis*, qui sic incipit : *Dixit expositor huius libri : Oportet quaerentem hanc scientiam,* etc. Post istum est *liber Veneris* habens similiter plures tractatus, scilicet *de imaginibus, de characteribus, de annulis, et de sigillis,* quorum similiter inceptionem non recolo, nisi illius *de annulis,* quae talis est : *Mentio decem capitulorum atque annulorum Veneris,* etc. Et hos sequitur *liber Solis,* qui sic incipit : *Lustravi plures imaginum scientias,* etc. De isto non vidi nisi singularem tractatum de characteribus : et fortasse sicut in supe-

1 requiescebat tamen volui L. in illis bene tamen G. tantum] tamen M. 2 esset *omis.* L. 3 illuderetur L. quaererem M. 4 super *omis.* L. similibus *v.* 4-5 temptarer G M : tentarer L : tentaret P : tentarem *v.* 5 invalidas *omis.* L : invalidas et *v.* 6 libri ex eis quinque sunt quos L. ex eis quoque G. 7 sunt si ex M : sicut ex L. 9 Liber - libros etc. *omis.* M. 10 Baleniz G : Basenicz M : Balleni L : Beleni *v.* 10-11 de horarum - Balenis *omis.* G. 10 De horarum opere *omis.* M. 10-11 qui sic - prima etc. *omis.* L. 11 Balenicz M : Balenuz P : Belenus *v.* dicitur scilicet G. imago propria P. 12 ab aliis libris L. 12-13 diversa sunt imag. L : Dicam in quaque fiunt imag. M. 13 fuerint G. magnae *omis.* G. 16 annulis eius L. sigillis eius L. initia L. 17-23 nisi illius - Veneris etc. *omis.* L. 18 quaerentem G M P : quaerere *v.* illos G M : istum P *v.* 21 de annulis *omis.* M. menchon M. 24 nisi *omis.* L. de charactere *v.* et fortasse *omis.* L. sicut *omis.* *v.* sicut superius M.

[1] Exemplar huius libri invenire non potuit Steinschneider (*l. c.*, p. 371 *b*), qui opinatur illum eumdem fere esse atque liber *de imaginibus*, p. 98, n. 5.

[2] *Liber lunae* sine auctoris nomine apud Arabes laudatur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 372 *c*.

[3] Liber posterior Balenis idem esse videtur atque liber *de imaginibus* supra p. 98, n. 4; prior exstare non videtur; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 369, § 18.

[4] De Hermetis libris cf. supra p. 98. De illis qui hic enumerantur nihil afferre potuit Steinschneider, *l. c.*, p. 372 ss.

rioribus sunt alii, sed non translati. Trium etiam superiorum planetarum non vidi nisi singulares tractatus, librum scilicet *Imaginum Martis,* qui sic incipit : *Hic est liber Martis quem tractat,* etc.; et *librum Iovis* qui sic incipit : *Hic est liber Iovis quem tractat,* etc.; et *librum Saturni,* qui sic incipit : *Hic est liber Saturni quem tractat Hermes Triplex,* etc. Hos septem libros sequitur quidam, qui sic incipit : *Tractatus octavus in magisterio imaginum,* etc. Et ipsi sunt de hiis quae referuntur ad Hermetem. Est et unus liber *De septem annulis septem planetarum,* qui sic incipit : *Divisio lunae quando impleta fuerit,* etc.

Ex libris vero Toz Graeci[1] est liber *De stationibus ad cultum Veneris,* qui sic incipit: *Commemoratio historiarum,* etc.; et liber *De quatuor speculis* eiusdem, qui sic incipit : *Observa Venerem cum pervenerit ad Pleiades,* etc.; et alius *De imaginibus Veneris,* qui sic incipit : *Observabis Venerem cum intrabit Taurum,* etc.

Ex libris autem Salomonis[2] est liber *De quatuor annulis,* quem intitulat nominibus quatuor discipulorum suorum, qui sic incipit : *De arte eutonica et ideica,* etc.; et liber *De novem candariis,* qui sic incipit: *Locus admonet ut dicamus,* etc.; et liber *De tribus figuris spirituum,* qui sic incipit : *Sicut de caelestibus,* etc.; et liber *De figura Almandal,* qui sic incipit : *Capitulum in figura Almandal,* etc.; et alius parvus *De sigillis ad daemoniacos,* qui sic incipit : *Capitulum sigilli gendal et tanchil,* etc.

Et ex libris Mahomet[3], est *liber septem nominum,* qui sic incipit :

1 titulati L : translati apud nos *v*. 2 ut sunt libri L. librum *omis.* G. 2-3 liber scilicet iudis qui sic M. 3 qui tractat G. et librum Iovis - tractat *omis. v.* 5-6 quem tractat Hermes triplex *omis.* G L. 6 septem *omis.* L. 7 octavus *omis.* L. ipse G P : ipse est M. 9 septem *omis.* L. De isto lunae M. Lunae] tunc L. 11 Toz P*v* : Dor G : Tocz M. ex libris vero Graecis L. 12-13 incipit. Incipit M. 14 quatuor imaginibus G. 15 Observa M. transibit L : intraverit M. 16-17 qui intitulatur M. 17 daemonorum L. 17-18 qui sic incipit - ideica *omis.* L. 18 eutontica G : eucomea M : notoria *coni. Steinschneider.* ideica *v* : ydaica P : ydonica M : daica G. *An* Teutonica et Iudaïca? candariis] *cf. supra p. 99, 12.* 20 spirituum *omis.* G L P *v*. figura *omis.* P. 21 Amandal (*bis*) L : Abnandal *et* Alnandalis M. caput *v*. 22 caput *v*. 23 gandal et tanchil *omis.* L : candal et tanthil M. 24 novem nominum M.

---

[1] De Toz cf. supra p. 98, n. 2. — Libri quos Albertus inspexit iam periisse videntur.

[2] Scripta magica vel astrologica Salomonis medio quod dicitur aevo multa ferebantur; vide e. g. Kroll, *Catal.*, VI, p. 85. Quinquaginta in uno codice Bodleiano invenit Steinschneider, *l. c.*, p. 386, 32, sed paucissima de libris ab Alberto memoratis dicere valuit.

[3] Arabes multos habent libros de Dei nominibus; versio latina iam servari non videtur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 375, § 35.

Dixit Mahomet nuntius Alahasedonne, etc.; et *liber quindecim nominum,* et sic incipit : *Haec sunt nomina secreta,* etc.

Est etiam unus liber magnus Razielis [1], qui dicitur *liber Institutionis,* qui sic incipit : *In prima huius prooemii parte de annulis tractemus,* etc.

Est et alius *De capite Saturni* [2] qui sic incipit : *Quicumque hoc secretissimum* etc. Cuius autorem ignoro.

Cum hiis libris inveniuntur scripta duo ex libris Hermetis [3], quos non putant necromanticos sed potius naturales. Quorum unus est *De quibusdam medicinis in coniunctionibus planetarum* qui sic incipit : *Quando Saturnus iungitur Iovi,* etc. Et alius est *De quatuor confectionibus* ad capienda animalia silvatica et lupos et aves.

Et ipse est liber Hermetis ad Aristotelem, qui sic incipit : *Dixit Aristoteles : Vidistine, o Hermes,* etc.

Sed qui omnium pessimus invenitur, est liber quem scripsit Aristoteles ad Alexandrum, qui sic incipit : *Dixit Aristoteles Alexandro regi : Si vis percipere,* etc. Hic est liber quem quidam vocant *Mortem animae* [4].

Isti sunt libri quos modo ad memoriam revoco, licet plures viderim ex illis, scilicet de imaginibus quas dixi fieri cum suffumigationibus, invocationibus, exorcizationibus, et characterum inscrip-

1 nuntius P L *v* : filius G. Alhasione G : Alhaszone P : Alhazacis L. nuntius Alah. *omis.* M. quindecim] 17 L. 2 nomina secreta P *v* : quindecim nomina G M : nomina L. 3-4 institutionum *v* : incitationis L. 4 qui sic - 10 incipit *omissa in v, exstant tamen in edit. Lugdunensi et ex* G M *descripta habeo.* 4-5 in prima philosophiae huius *ceter. omis.* L. angulis G : annulis M *et Steinschneider.* 5 tractamus M. 7 sacratissimum G. 8 scripti G L. 9 nigromanticos G M : magicos L. 11 Quomodo Saturnus L. 13 Adaris M. 13-14 Dixit Aristoteles *omis.* M. 14 vidisti me G *v* : videsne L. 15 potissimus M. 15-17 Liber quem vocant amorem animae vel potius mortem a. *cet. omis.* L. 15 scribit G P. 16 ad. A. regem M : Alexandro regi *v.* 16-17 qui sic - regi *omis.* M. 17 liber *omis.* P. nominant G M. 20 illis P *v* : libris G M. 20-21 cum fumigationibus M. 21 et - inscriptiones *omis.* G M. inscriptionibus L *v.*

---

[1] Ex angelo Raziel scriptor factus est. Excerpta quaedam sub nomine Raziel tradita sunt sed " *Liber Institutionis* " ab Alberto inspectus latine exstare non videtur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 384 ss. et p. 396. De hebraicis versionibus, cf. *Die hebräischen Uebersetz.*, p. 937.

[2] *Liber de capite Saturni* ignotus est. Conferendus est *liber Saturni* Hermetis supra p. 101, et ἄνθρωπος τοῦ Κρόνου λεγόμενος qui graece laudatur, cf. supra p. 52 (cod. 2, f. 247r).

[3] De his libris Hermetis, qui periisse videntur, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 373, *l, m.* — Ἰατρομαθηματικά Hermetis graece edita sunt ab Idelero, cf. *Catal.*, I, p. 61.

[4] Hic liber aliunde ignotus esse videtur. Editionis Lugdunensis textus " *liber quem vocant Amorem animae vel potius Mortem animae* " num alicuius sit momenti nescio.

tiones, qui sunt duo modi imaginum necromanticarum, ut dixi, illiciti.

Tertius enim modus est imaginum astronomicarum, qui eliminat istas spurcitias suffumigationes et invocationes et non habet neque exorcizationes aut characterum inscriptiones admittit, sed virtutem nanciscitur solummodo a figura caelesti : ut, si fuerit imago destructionis alicuius speciei ab aliquo loco, de qua scilicet fuerimus requisiti, accepta primum interrogatione cum numero certissimo, a quo nihil cadat exiguum aut plurimum, si significatores significaverint abscissionem, fundatur imago sub ascendente simili illius speciei, aut sub ascendente interrogationis eiusdem infortunato, ascendente et domino eius a domino domus Martis vel a planeta infortuna per oppositionem aut quadratum aspectum absque ulla receptione inter illos; infortunato quoque domino domus domini ascendentis et luna et domino domus lunae et parte fortunae et domino eius et domino horae, remotisque fortunis ab ascendente et eius angulis et a triplicitate ascendentis, et sit luna in ascendente facie et signo : postquam ergo perfecta fuerit imago cum quibusdam aliis conditionibus quae observandae sunt, sepelienda est in medio loci a quo fuganda est ipsa species, posito in ventre imaginis de terra ex quatuor quadrantibus eiusdem loci. Si vero fuerit imago cuius opere quaeritur dilectio et profectus, fiat e contrario horum quae dixi, addito quod forma eius sculpenda est sub hora electa, et habebit effectum iussu Dei a virtute caelesti : eo quod imagines quae inveniuntur in hoc mundo sensibili ex quatuor elementis, obediunt caelestibus imaginibus, quarum quaedam sunt prope nos inventae nomine et creatione, quaedam vero mirabiles longe sunt a nobis, surguntque in aestimatione rationali cum profundatione intellectus.

Super istis imaginibus reperitur unus liber Tebith ben Chorach,

1 nigromanticarum G : nichromanticarum P *ac sic semper*. illiciti *omis.* GLM. 2 qui omittit L. 3 spurcitias GMP : spernendas *v*. invocationes non habent M. et fumigationes neque exorcisationes neque characterum inscriptiones admittit sed figuras L. 4 aut GMP : neque *v*. 5 fierit L. 6 fuerimus] superius M. 7-8 accipe intentionem cum medio certissimo a quo nihil cadat exiguum aut plenum L. 8 significationes LP*v*. 9 abscissionem GLP : abscisum M : ascenscionem *v*. simili *omis. v*. 9-10 simili - ascendente *omis.* M. 10 in infortunato *v*. ascendente *omis.* L. 11 martis M : mortis *cet.* infortunato *v*. 12 autem per L. nulla M. 13 domini *omis.* L : Martis M. *Non capio.* 14 et parte GMP : a parte *v*. 15 angelis L. 15-16 triplicitatibus GP : triplicibus LM. 16 luna GLM*v* : bona P. priusquam *v*. 18 loco GLM. 19 posita L*v*. quadrantibus M : quartis GL : quantitabus P*v*. 20 consequeretur L. delectatio vel dilectio *v*. 22 nutu Dei *v*. 23 sensibili] generatae L. 24 quatuor *omis.* L. 24 ss. cf. Abû-Mašar apud Boll, *Sphaera*, p. 493. 25 nos inventas P : res inventas LM : nos invenite G : res innumeras *v*. 26 exterminatione *v* : extractione L. 26-27 rationabili GM : radicali L. 28 Thebith eben Chorath *v* : Thebith Benthorath L : Tesbith Benchorrach P : Thebith Benchorach filii chore G.

qui sic incipit : *Dixit Tebith ben Chorach : Dixit Aristoteles qui philosophiam,* etc. [1], in quo sunt imagines super fortuna et impedimento, super substantia et negotiatione, super principatu et praelatione, et super coniunctione atque separatione : et ipsae sunt imagines astronomicae, quarum nomine se insigniunt necromanticae ante dictae.

Est etiam quidam liber qui sic incipit : *Opus imaginum Ptolemaei,* etc. [2], qui sicut est inutilis, cum nihil sit ibi nisi sub quo ascendente sint imagines singulae faciendae; quod si tacite conditiones necromanticae sunt, intolerabilis est, sicut et ceteri maledicti, quos nullus sanae mentis excusare praesumit.

* * *

Cap. XVII. *De libris necromanticis et illicitis.*

De libris vero necromanticis sine praeiudicio melioris sententiae videtur, quod magis debeant reservari quam destrui : tempus enim forte iam prope est, quo propter quasdam causas, quas modo taceo, eos saltem occasionaliter proderit inspexisse : nihilominus tamen ab eorum abusu sibi caveant inspectores eorum.

Sunt praeterea quidam libri experimentales, quorum nomina necromantiae sunt conterminalia, ut sunt geomantia, hydromantia aerimantia, pyromantia, et chiromantia, quae ad verum non merentur dici scientiae sed garrimantiae. Sane hydromantia in extis animalium abluendis inspiciendisque fibris, et pyromantia in figura ignis quo consumitur holocaustum, procul dubio idololatriae speciem

1 Dixit ... Chorach *omis.* P L *v.* benthorag G. filius Chore M. 3 super substantia et negot. *omis.* L. 7 qui ... incipit *omis.* P. opus magnum L. 8 sicut G M P : velut L : sic non *v.* inutilis est tamen nihil M. ibi *omis. v* : inde L. 9 faciendae at ut conditionis nigromanticae L. nichromancie P. 12 *Titulus ex v.* 14 magis quod M. conservari L *v.* 17 ipsorum abusu P : eorum usu G M : abusu *v.* 19 conterminales *v* : conterminabilia L : inter alia M. geomantica *ac sic deinc.* L. 20 pyromantia aerimantia M. herimancia G : hermantia P : aeromantica L. ceromantica G : citomantia P. 21 paramantiae L : garamancie G : garamentiae P : garrimancie M (*a* garrio *et* mantia). 22 consistit abluendis *v.* 23 holocaustum versantur an geomantia L. ydolatriae G M P.

---

[1] De Tâbit ben Qorra, cf. supra, p. 88, n. 4. *Liber imaginum* vel *de imaginibus astronomicis* in codicibus servatur. Fortasse idem est liber *De tribus figuris magicis* editus Francofurti a 1559; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 387 *c.*

[2] Opus de imaginibus Ptolemaeo tributum in codicibus exstat; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 384 *g*; Boll, *Sphaera*, p. 391, 2.

non excludunt. In geomantia vero nihil tale invenio, sed confidit in Saturno et domino horae, qui ei pro radice ponuntur, gaudetque numeri ratione fulciri: et multi sunt qui ei testimonium perhibent. Non sic autem de aerimantia; frivola enim est, licet de ratione numeri se iactare praesumat. De chiromantia vero nolo determinationem praecipitem ad praesens facere: quia forte pars est physiognomiae, quae collecta videtur ex significationibus magisterii astrorum super corpus et super animam, dum mores animi conicit exteriore ex figura corporis: non quia sit unum causa alterius, sed quia ambo inveniuntur ab eodem causata. F. C.

2-3 gaudetque magisterii ratione L. 4 herimantia GP. 4-5 de ratione magisterii L. 5 se *omis. v.* volo M. 5-6 distinctionem praecipitem L. 6 ad praesens *omis. v.* 7 collata L. 8 conicit ex P : coniicit L : conicit G : convincitur M : cernuntur *v.* ex interiori figura M. 10 eadem causa L,

EXCERPTA EX CODICE 2

Imperatoris Manuel Comneni et Michael Glycae disputatio.

Manuel Comnenus, qui per octo fere lustra duodecimo saeculo (1143-1180) imperium Romanum rexit, astrologiae mirum in modum deditus erat. Maxima quaeque negotia secundum stellarum positus ac cursus ordinabat et nugas astrologorum pro oraculis habebat [1]. Magistrum militiae adversus hostes profisciscentem revocavit quia themate constituto caeli status faustus esse non videretur [2]; alium ducem pugnam in opportunius tempus differre litteris iussit quia dies quo scribebat ἀσύμφορος εἰς τὰ πολέμια ἔργα esset [3]. Cum iam mors ei instaret, hariolorum vaticinationibus fretus sese ex morbo recreatum amoribus traditurum et barbaricas urbes eversurum confidebat et quatuordecim vitae annos adhuc sibi reservari affirmabat [4].

Proceres fere omnes imperatoris exemplum secuti stellarum revolutionibus et aspectibus hominum vitam et victum necessario gubernari credebant [5]. Cum astrologi tunc ex maximorum planetarum coniunctione in certum temporis momentum elementorum perturbationem gravesque procellas praedixissent, imperator ministrique et aulici metu correpti vitreas domuum fenestras, ne vento comminuerentur, removerunt et in speluncis vel sub terra formicarum modo se abdiderunt [6]. Nec scriptores defuerunt qui in falsa ista scientia operam consumpserint. Nam Ioannes Camaterus qui ab epistulis (ἐπὶ τοῦ κανικλείου) principis et postea archi-

[1] *Nicet. Chon.*, V, p. 100 P = p. 200, 10, Bonn.: Ἐπεὶ καὶ ἦν τὰς πλείστας καὶ μεγίστας τῶν πράξεων, καὶ παρὰ θεοῦ τὸ πέρας κατ' εὐδοκίαν εἴτε μὴ δεχόμενας, ταῖς τῶν ἄστρων περιπλοκαῖς καὶ ταῖς τοιαῖσδε θέσεσι καὶ κινήσεσιν ἐπανατιθείς, καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἀστρολεσχούντων λεγομένοις καθυπαγόμενος ἴσα ταῖς ἐκ θεοῦ θρανίδος (?) ἀποφάσεσιν.

[2] *Nicet. Acom. Chon.*, II, p. 64 A = p. 127, ed. Bonn.

[3] *Ibid.*, V, p. 100 A = p. 200, Bonn.

[4] *Ibid.*, p. 142 D = p. 199, Bonn.

[5] *Manuel. Acomin. Chon.*, p. 63 D = I, p. 126: Ἅπασι σχέδον δοκεῖ τοῖς πάλαι καὶ σήμερον μέγα δυναμένοις ὡς πρὸς τὰς τύχας συναίρονται καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίοτον συναντήματα οἱ τῶν ἀστέρων ἀναποδισμοὶ καὶ προποδισμοὶ καὶ αἱ θέσεις αὗται καὶ τὰ τοίαδε τῶν πλανήτων σχήματα, οἱ πλησιασμοί τε καὶ ἀποστάσεις καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα οἱ ἀστρολέσχαι φασίν, τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι καὶ λεληθότως τὸ εἱμαρτὸν καὶ τὰ δεδογμένα τῇ ἀνάγκῃ ἀναλλοίωτά τε καὶ ἀνεπίκλωστα παρεισάγοντες.

[6] Nicet., VII, p. 142 D = p. 287, Bonn.

episcopus Bulgarorum fuit, duo poemata ipsi Manuel Comneno dicavit, quibus veterum astrologorum praecepta versibus iambicis vel politicis aequalium suorum ingeniis accommodavit [1].

Attamen insano huic studio, quod rerum illius aetatis auctor praecipuus Nicetas Acominatus saepe irridet, obsistebant multi praecipue inter clericos, qui antiquorum ecclesiae anathematum contra astrologos immemores esse non poterant. Petrus philosophus, qui studiis astronomicis vacavit, in principio epistulae ad patriarcham Lucam Chrysobergem (1156-1169) missae in fabulas Graecorum invehitur [2]. Semper patriarchae in hac causa aulicis restitisse videntur. Theodosius Boradiotes, teste Niceta Acominato, in articulo mortis Manueli formulam subscribendam dedit qua errores suos astrologicos abiuraret [3]. Post illam retractationem imperator regni insignibus depositis nigram monachorum vestem induit antequam vita decederet.

Quinam illi Porphyrogeneti errores fuerint, iam ex ipsis eius verbis discimus, quae hic primum publici iuris facimus. Occasionem ei praebuit scribendi opusculum monachi cuiusdam coenobii τοῦ Παντοκράτορος [4] qui astrologicam scientiam impiam esse contendebat. Adversus hoc scriptum „dignum simplicitate monachi„ princeps refutationem composuit doctam, hercle, et laboriosam, qua demonstrare conatur artem illam, si recte adhibeatur, non solum utilem et licitam esse sed Scripturis sacris Patrumque sententiis commendari. Insigne nobis praebuit documentum quo recte intelligamus qua ratione Byzantini veterem mathematicorum Graecorum doctrinam cum fide christiana composuerint.

Sed adversarius exstitit Manueli scriptor disertissimus Michael Glycas, qui haud sine lepore imperatoris παραλογισμούς confutasse nobis videtur, velut ubi dicit se in suis codicibus fortasse corruptis loca Patrum allata non invenisse. Equidem miramur hominem cui adulatio et deforme obsequium obici solent, tam audacter potentissimi astrologiae defensoris argumenta redarguere ausum esse.

In Manuelis libello irruptio Alamanorum quae a. 1147 accidit, commemoratur (p. 115, n. 1). Scimus autem Glycam anno 1156 ab imperatore in carcerem coniectum et paulo post obcaecatum esse. Crimen ignoratur. Hac ipsa procaci quam edimus epistula iram domini adversus miserandum auctorem accensam esse suspicor [5]. Si

---

[1] De Ioanne Camatero, cf. Miller, *Notices et extraits des mss.* XXIII, 1872, p. 48 ss.; Boll, *Sphaera*, p. 21; Weigl, *Studien zu dem unedierten astrologischen Lehrgedicht des Iohannes Kamateros*, Würzburg, 1902.

[2] *Catal.*, IV, p. 156 s.

[3] *Nicet.*, VII, p. 288, Bonn. = p. 143 C: Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀστρονομίας ὑποθήκῃ τοῦ πατριάρχου βραχύν τινα χάρτην ὑπεσημήνατο πρὸς τὴν ἐναντίαν δόξαν μεθαρμοσθείς.

[4] Monasterium τοῦ Παντοκράτορος a monachis haud incultis tunc habitabatur, qui bibliotheca a Iohanne Comneno instituta utebantur; cf. Marin, *Les moines de Constantinople*, 1897, p. 403.

[5] Krumbacher, *Sitzungsb. der Akad. München*, 1894, p. 437, Glycam Manuel iam seni (*in den letzten Lebensjahren Manuels*) epistolam suam scripsisse censuit, sed testimoniis novis nunc allatis eum sententiam suam mutaturum esse confido.

haec recte conieci, paulo ante annum 1156 lis orta est cuius utraque pars nunc est audienda.

* * *

Manuelis Comneni opusculum descripsi partim ex ipso codice Romano partim ex imaginibus photographicis quas concedente bibliothecae Angelicae praefecto conficiendas curavi. Doctissimus iuvenis Daniel Serruys, cui gratias ago maximas, apographon quoque pp. 113, 4 - 115, 8 et 117, 10 - 118, 10 comiter mecum communicavit, ita ut duplici labore verissimam Angelici libri effigiem habeamus. — Codicis Veneti (Marcian. 324, s. XV, f. 312, cf. *Catal.*, II, p. 15), exemplar quod summa cura confecerat, liberalissime utendum mihi concedit Josephus Laurent, professor Nanceiensis. Quo beneficio valde nos devinxit, nam effecit ut plura verba in Angelico omissa supplere vel depravata sanare potuerimus. Aliae vero lacunae vel corruptelae utrique codici sunt communes, qui manifeste ambo ex eodem archetypo descripti sunt. Plura enim a librario consulto suppressa sunt, cf. ad p. 111, 23, 128, 27. — Codicem Vaticanum 1059 qui idém Manuelis opusculum continet (Krumbacher, *Byz. Lit.* [2], p. 627) conferre nobis non contigit.

Inter complures libros qui Glycae epistulas praebent [1] tres nobis praesto fuerunt. Intercedente Francisco Boll diligentissimus iuvenis Paulus Marc codicem Monacensem 415, f. 217 ss., saec. XV accurate nobis descripsit. Cum hoc exemplari cod. Parisinum 228, saec. XIII, f. 95 ss., ipse contuli. Etiam codicem Taurinensem CXCIII, f. 154 ss., saec. XV ineuntis, nunc acerrimo casu forsan combustum adhibui, qui textum praebebat decurtatum, nam epistula fine mutila erat (v. p. 125). F. C.

Ἐπιστολὴ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἁγίου βασιλέως τοῦ Πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, γέμουσα πολλῶν καὶ ὑψηλῶν καὶ ἀναγκαίων θεωρημάτων, ἀπολογητικὴ πρὸς γραφήν τινος μοναχοῦ παλατίνου τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὰ τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης κακίζουσαν καὶ ἀσέβειαν ἀποκαλοῦσαν τὸ μάθημα.

Τιμιώτατε πάτερ, τὸ ἐγχειρισθὲν τῇ βασιλείᾳ μου γράμμα σου ὑπανεγνώσθη μοι αὐτίκα καταδρομὴν περιέχον τοῦ τῆς ἀστρονομίας μαθήματος ἀπὸ χρήσεων γραφικῶν συγκροτούμενον, καθώσπερ ἐδόκει σοι. ἦν μὲν οὖν τὸ γράμμα ἐπάξιον ἁπλότητος μοναχοῦ, ὅμως μέντοι οὐκ ἐσκεμμένως καὶ λογίως γραφὲν ἀλλ' ἀνεπιστημόνως πάντη καὶ ἀκριβείας ἐκτός, ὡς μήτε τῆς ἐκτὸς μετέχοντα λογιότητος ἐξ αὐτοῦ τὸν γεγραφότα ἐνδείκνυσθαι, μήτε μὴν τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ ἁγίας καὶ

12 ἐσκεμένως A(ngelicus). 14 τῶν καθ' ἡμᾶς V(enetus). An ἡμᾶς Γραφῆς ἁγίας? cf. p. 112, 2.

[1] De illis libris, cf. Krumbacher *Sitzungsb. Akad. München*, 1894, p. 399 s. Codicem Ω 104 s. XVI monasterii Lavra in monte Atho quadraginta septem epistulas Glycae continere nos monet Daniel Serruys, quarum ultima est Ἀνταπολογητικόν.

τῶν αὐτῆς ἑρμηνέων νουνεχῆ θεωρόν. ἔδοξε γοῦν τῇ βασιλείᾳ μου τὰ πρῶτα μηδὲ ἀποκρίνασθαι πρὸς αὐτό, ἀλλὰ τὸ ἀσκανδάλιστον πάντων πραγματευομένη, θέλουσά τε πληροφορῆσαι καὶ τὴν σὴν ψυχὴν ὀκνηρὰν οὖσαν περὶ τὰ τῶν μαθημάτων σπουδαιότερα καὶ περὶ ἃ καταγίνεται ὁ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸς ἄνθρωπος, πολυμερῶς τε καὶ ἀναρμόστως ἀνατρέπουσαν τὰ καλῶς καὶ ἐναρμονίως πεποιημένα καὶ ἡρμοσμένα ὑπὸ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο δεόμενα θεωρίας πολλῆς καὶ μηδὲ καλῶς διελοῦσαν τὸ τῆς ἀστρολογίας μέρος, ἀλλὰ συμπεριλαβοῦσαν κοινῷ ὀνόματι καὶ τὰ ἀποτρόπαια, ἃ ἀστρολογίας νομίζεται εἶναι, καὶ τὸ ἐμψύχους τοὺς ἀστέρας δοξάζειν καὶ διὰ τοῦτο ἐπῳδὰς καὶ ἐπικλήσεις ποιεῖν, ὅπερ ὡς ἀσεβὲς καὶ ἀπόβλητον παρὰ πάντων τῶν εὖ φρονούντων ἐστί, κἂν σὺ οὐκ ἐσαφήνισας τοῦτο, εἰς ἀπολογίαν παρεκινήθη καὶ συγγραφὴν τοῦ παρόντος γράμματος αὐτή· καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ αἱρετικοὺς ἀπεκάλεσας τοὺς μετιόντας τὸ τῆς ἀστρολογίας μάθημα, καὶ ὑπεραπολογεῖται αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτι τοῦ τῶν Χριστιανῶν καταλόγου αὐτοὺς ἀπεσχοίνισας, καὶ γράφει σοι ὅτι οὐδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ παρηγμένων ἀσυντελές τῷ βίῳ τῷ ἀνθρωπίνῳ ἐστὶ οὔτε λυμαντικόν, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ βιωφελὲς τοῖς [f. 1v] ἀνθρώποις καὶ χρήσιμον ὑπὸ τῆς αὐτοῦ προνοίας παρήχθη καὶ γέγονεν, ὑπὸ δὲ τῶν ταῦτα λαμβανόντων οὕτως ἢ ἄλλως, εἰ τὰ τοιαῦτα φαῦλα δοκοῦσι εἴτε καὶ μή· εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν βραχυτάτων, τουτό ἐστι βοτανῶν καὶ ῥιζῶν, ἰχθύων τε καὶ λίθων, ἔστι δ' οὗ καὶ χοός, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ οὐρανίου τούτου καὶ περικαλλοῦς σώματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀστρῴων σωμάτων .... τὸ εὔχρηστον τῇ συστάσει τῶν τῇδε εἰς πλῆθος ἐνέθηκεν ὁ Θεός.

Εἰ τοίνυν ὁρῶμεν ὅτι ὁ μέγας φωστὴρ τὸν βορρᾶν ἀνερχόμενος καὶ τὰς τῆς γῆς ὑγρότητας ἀνικμώμενος πληροῖ τὰ φυτά, θερμαίνων τε αὐτὰ χρονιώτερον καὶ θάλπων ἐπὶ πολὺ ἀναθάλλειν ποιεῖ καὶ ἀναζῆν οἱονεὶ προτεθνηκότα τῷ ψύχει, καὶ πρὸς ζωογονίαν ἐγείρει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα πρὸς ὀχείαν ἀρρενοῖ τε καὶ διανίστησιν, ἤδη δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς πυθμέσι τῶν ὑδάτων παρασκευάζει ζῳογονεῖσθαι τὰς ἐν αὐτοῖς θάλπων τῶν ἰχθύων γονάς, καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς πρὸς ἔργα βλέπειν ἀρρενώτερον διατίθησι, καὶ ἡ σελήνη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς ταχθεῖσα παρὰ Θεοῦ τοὺς καρποὺς καθυγραίνει καὶ θερμαίνει μετά καί τινος μετρίας θερμότητος, τῷ ζωπύρῳ τε τοῦ ἡλίου καὶ αἰθρίῳ πυρὶ παραδίδωσι πεπαίνειν αὐτοὺς καὶ ἔστι σύνεργος τῷ ἡλίῳ· ὁρῶμεν δὲ ὅτι τὰ τῇδε ὑπὸ σελήνης πράγματα ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ζῴων

3 σὴν omis. V. 4 καταγίαι...οῦ A : καταγίαι ὁ νοῦ V, corr. Boll et Kroll. 13 αὐτῶν A : αὐτῆς V : αὐτή scripsi; sc. ἡ βασιλεία μου (p. 108, v. 15). 15 τοῦ omis. A. 17 παρηγμένων V : παρηγμ abscissum in A. ἀσυντελὲς δὲ A. 18 λυμαντικὸν ... βιωφελὲς τοῖς abscissum in A. 20 καὶ τὰ codd. : εἰ τὰ scripsi. 25 Post σωμάτων spatium VIII litt. in A; dimidiae lineae, in V. 33 Ante νυκτὸς verbum expunctum (νυχθεῖσα?) in A. 35 ζωπύρῳ A : ἐμπύρῳ V. 36-37 ὁρῶμεν - τῇδε ὑπὸ evanid. in V.

συμπάσχει αὐτῇ λειψιφωτούσῃ τε καὶ αὐξιφωτούσῃ, γαλή τε γὰρ λείπεται ἥπατος τῆς σελήνης λειψιφωτούσης καὶ αὖ αὐξιφωτούσης τὸ λειπόμενον προσλαμβάνεται[1], ὄστρεα δὲ καὶ χῆμαι καὶ ζῳόφυτα καὶ πάντα <τὰ> τῶν σελαχίων γένη συμπάσχει τοῖς τῆς σελήνης φωσί, <οἱ> μυελοί τε τῶν ζῴων καὶ οἱ ἐγκέφαλοι καὶ πλήρη μέν εἰσι ταῦτα πεπληρωμένης οὔσης, ὑπόκενα δὲ μεμειωμένης τυγχάνουσης αὐτῆς[2]· καὶ καθ' ἕκαστον ὁρῶμεν ταῖς πρὸς τὸν βορρᾶν ἀναβάσεσι τῶν ἀστέρων καὶ ταῖς συνόδοις καὶ πανσελήνοις διαφόρῳ τρόπῳ ἐπαλλασσόμενον τὸ κατάστημα καὶ τοὺς ἀνέμους ἐν ταῖς τούτων ἀναβάσεσι σφοδρότερον πνέοντας καὶ αὖ ἐν ταῖς ἀποκλίσεσιν ὑποχαλῶντας πολὺ καὶ ἐνδιδόντας, πελάγη τε πληροῦντα καὶ ἀνιέμενα κατὰ τὸν λόγον τῆς τῶν φωστήρων θέσεως ἐν τῷ σύμπαντι καὶ ποταμοὺς ὁμοίως συμπάσχοντας τῷ τῆς Σελήνης φωτί, καὶ νεκρὰ δὲ σώματα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Σελήνης τιθέμενα φθείρεται, καὶ πάσχει πάντως τὸ περιέχον ὑπὸ τῶν τοιούτων φωστήρων οὗπερ ἐξ ἀνάγκης τὰ τῇδε ζῷα μεταλαμβάνοντα ὁμοίως τῇ ποιότητι τοῦ περιέχοντος συνδιατίθενται, [f. 2] πῶς οὐχὶ καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων δυνάμεις τινὰς εἶναι φήσομεν, ὧν ἡ μῖξις καὶ ἡ κρᾶσις πολυσχιδεῖς ποιότητας τῶν σωμάτων προδιασημαίνεται καὶ κατὰ τὴν ἐκεῖθεν πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἀπόρροιαν τὰς δηλώσεις τῶν μελλόντων διατρανεῖ; ἆρα πάντως, εἰ μή τις πρὸς τὴν ἐνάργειαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν προφανῶς ἀντειπεῖν ἐθέλῃ τῷ λόγῳ καὶ διαμάχεσθαι, τούτοις συγκατατεθήσεται καὶ οὐ μόνους τοὺς δύο φωστῆρας ἐνεργεῖν ἐν τῷ σύμπαντι

1 γαλή] an χολή? cf. tamen Lydum, *l. c.* 2 Cf. Ioh. Lyd., *De ost.*, p. 16, 4, Waschmuth. 4 τὰ et οἱ suppl. Bidez. 8 ἐπελασσόμενον A. 9 σφοδρότερον A : σφοδροτέρως V. 10 ἐνδιδόν abscissum in A. 11-12 λόγον - ἐν τῷ absciss. in A. 12-13 συπάσχον[τας - ὑ]πὸ absciss. in A. 14 καὶ πάσχει - φωστήρων abscissum in A. 14-15 τῇδε - περιέχοντος absciss. in A. 17 ἀνάκρασις V. πολυσχεδεῖς codd. 18 τὰ ἐκ. πρὸς τὴν codd.; corr. Kroll. 19 An διατρανοῖ? 21 ἐθέλει codd. 22 τοὺς V : τοῦ A.

---

[1] Post hoc verbum in margine codicis Veneti prima manus adiecit : [K]αὶ τὴν ἶβιν καὶ τὸν κέρκοπα (sic) Αἰγυπτίοις ἔνθεν ἐδόκει τιμᾶν· ἀμφότερα γὰρ τὰ ζῷα σελήνῃ συμπαθῆ εἶναι προσείκασται· ἡ μὲν ἶβις αὐτῷ τῷ σχήματι ἐμφερὴς τὰ ἄκρα μὲν ὁμιχλαίνουσα, λευκαίνουσα δὲ τὰ μέσα, καθάπερ ἡ αἰθρία· ὅτε γὰρ ὁ οὐρανὸς ἀσέληνος οὐδὲ ἴβιδες ὁρῶσι, μύουσι δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἄσιτοι ἐγκαρτεροῦσι τὸ συγγενὲς στοιχεῖον ἀναμένουσαι· ὁ δὲ κέρκοψ (sic) δηλοτέρας ἔχει τὰς ἐνεργείας· ὅτε γὰρ αὔξει ἡ σελήνη ὁ τῶν ὀφθάλμων κύκλος αὐτοῦ εὐρύνεται, ὅτε δὲ μειοῦται, τὸ τῶν ὀμμάτων περιφερὲς συστέλλεται· Δέρκυλλος δέ φησιν ὅτι γεννᾶται ἐν τῷ Ὑδάσπῃ ποταμῷ λίθος λυχνήτης (sic) καλούμενος. οὗτος Σελήνης αὐξομένης ἦχον μελῳδίας ἀποδίδωσι καὶ ἐν Ἄρ.ρει (sic) δὲ τῷ ποταμῷ τῆς Κελτικῆς τίκτεται ἰχθύς, κλωπίων (sic) αὐτὸν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, ὃς αὐξομένης σελήνης λευκὸς γίνεται, μειούσης δὲ μελαίνεται = Lydus, *De Mens.*, III, 11, p. 51, 5 ss., Wünsch. Quae tamen non ex ipso Lydi thesauro deprompsisse videtur librarius sed ex Anastasio Sinaïta, qui in Hexaemero Lydum expilavit; cf. Migne, *Patr. gr.*, t. 89, col. 904 [875].

[2] Haec et alia quae cursu lunae efficiuntur, describit quoque Apomasar, III, 13, Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Σελήνης, cf. supra cod. 2, f. 70ᵛ.

παραδέξεται, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπράκτους πεπηγέναι ἐνστήσεται; εἰ γὰρ οὗτοι ἐνεργοῦσιν, ἐξ ἀνάγκης κἀκεῖνοι· εἰ δὲ τὴν τῶν ἀστέρων δύναμιν καὶ παρασημείωσιν ἀνατρέψοι τις, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων. οὐχ οὕτω δὲ δεῖ· πλὴν ἡ ἐξ ἐκείνων σημείωσις ὀλίγοις ἔγνωσται καὶ τοῖς λεπτοτέρως καὶ ἐπιστημόνως νοοῦσι καὶ ἐπιβάλλουσιν.

Εἰ γὰρ ἀμαθὴς ἀκούσῃ τοῦ σοφοῦ λέγοντος « μὴ ἅψῃ μορίου διὰ σιδήρου τῆς σελήνης ἐπεχούσης τὸ ζῴδιον τὸ οἰκειούμενον τῷ μορίῳ ἐκείνῳ », ὡς κενὸν καὶ ἄχρηστον τὸ εἰρημένον ἀκούσεται, ὁ δὲ σοφὸς ὡς φυσικὸν τυγχάνον, καὶ ἀποδέξεται τοῦτο. καὶ γὰρ μεγίστην τὴν οἰκειότητα πρὸς τὰ τῇδε πάντα καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα κέκτηται καὶ ἐνδείκνυται ὁπόταν ἐν τοῖς ζῳδίοις διαπορεύηται τοῖς φυσικῶς ἀναλογοῦσι καὶ οἰκειουμένοις καὶ ἐφαρμόζουσιν ἑκάστῳ μέρει τῶν σωμάτων ἡμῶν· ἔσται δὲ τῇ φύσει ὑγροτέρα ἁπάντων διὰ τὸ καὶ προσγειοτέραν εἶναι τῶν λοιπῶν ἀστέρων καί μεταλαμβάνειν πλείστων τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεων· ὑγρότητα γὰρ πλείονα τινὰ τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐντίθησιν. εὐλαβεῖται τοίνυν σιδήρῳ προσψαῦσαι τοῦ τοιούτου μορίου· εἰ γάρ πως τμηθείη, πλείων ἐκεῖσε ἡ ἐπίρροια γίνεται τῆς ὑγρότητος· ἔνθα δὲ ὑγρότης, ἐπιρρευματισμοὶ καὶ οὕτω φλεγμονὴ ἐπακολουθεῖ.

Αὖθις δὲ εἴπερ ἀκούσεται· « μὴ δῴης τινὶ καθάρσιον τῆς σελήνης συνοδευούσης τῷ Διί », ἐκεῖνος μὲν ἀσύνετος ὢν οὐ μὴ συνήσει· ὁ δέ γ' ἐπιστήμων εἰδὼς ὅτι εὔκρατός ἐστι τῇ φύσει ὁ Ζεύς, δι' ἣν αἰτίαν κάτωθεν δηλωθήσεται, καὶ ῥωννύων καταλλήλως τὰ σώματα, ἐντεῦθεν θηρᾶται ὅτι ἀμβλύνεται ἡ τοῦ καθαρσίου δύναμις τῇ τοῦ τοιούτου ἀστέρος συνόδῳ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ φάρμακον ἀσθενεῖ τὰς ὕλας ἑλκῦσαι καὶ ἀντιπαλαῖσαι τῇ διαθέσει· ἀεὶ [f. 2v] γὰρ ἡττωμένης τῆς φύσεως ὑπερνικᾷ τὸ φάρμακον καὶ ἕλκει τὰς ὕλας ἐκ βάθους κατὰ τὴν οἰκείαν ἐνεργοῦν φύσιν.

Εἰ τοίνυν προσέξει τοῖς αὐτοῖς καὶ ὁμοίοις τις ῥήμασι, καὶ ἔργοις εὐκαίρως ἐπιχειρήσει τὴν αἰτίαν τῶν ῥημάτων εἰδὼς φυσικὴν καὶ προφυλασσόμενος, καὶ σὺν Θεῷ πάντα ποιῶν οὐδέν τι προσπταίσει Θεῷ· ὅμοιον γὰρ ὥσπερ εἴ τις τὰς ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι πλεοναζούσας ὕλας οἶδε καὶ κατὰ τὴν σώματος κρᾶσιν τῇ διαίτῃ δεόντως κέχρηται, τοῦτο οἰκονομῶν ὡς εἰ ἀπὸ πλεονασμοῦ χολῆς μελαίνης εἴτε ξανθῆς εἴτε τινὸς ἑτέρου κακοήθους χυμοῦ ἡ νόσος μέλει γίνεσθαι, αὐτὸς εὐχύμῳ διαίτῃ χρώμενος ἐλαττώσει τὴν νόσον· ὥσπερ οὖν οὗτος οὐ διαμαρτάνει τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομῶν τῇ εὐχύμῳ διαίτῃ, οὕτως οὐδ' ὁ τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἐνασχολούμενος, ὡς φυσικῇ τινι οὔσῃ καὶ ἀπὸ Θεοῦ δεδω-

3 ἀνατρέψει A. 8 οἰκειωμένων V. 12 διαπορεύεται V. 14 ss. cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 17, 14 ss., ed. 1553. 18 φελγμονὴ A : φλυγμονὴ V. 22 ὁ δέ γ' V : ὁ δὲ οὐ A. 23 Haec, a librario omissa, olim exstitisse ex Glycae responso apparet. 25 τοῦ τοιούτου τοῦ V. 31 προσπταίει V. 33 σώματος κρᾶ et ίτῃ χρώμενος evanid. in V. δεόντος cod. 35 εὐχύμῳ corr.; cf. v. 37 : ἐσχάτῳ codd.

ρημένῃ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ βίου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τούτου σώματος ἐπίκαιρόν τινα, ταῖς ἁγίαις οὐ προσκρούει γραφαῖς. ἡ γὰρ εὔκαιρος τούτων χρῆσις καὶ εὔχρηστος ἐξ ἀπεριέργου γινομένη τρόπου πρὸς οἰκονομίαν τῶν καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀσέβεια, καθώς συ εἴρηκας· τάς τε γὰρ δεδομένας ὑπὸ Θεοῦ δυνάμεις τοῖς ἄστροις <καὶ> τὰς κράσεις καὶ τὰς ποιότητας καὶ τὰ ἀπὸ τούτων προσημαίνει μόνα. [f. 2v] ἡ μέντοι παράχρησις ἐν ταύτῃ ἀναφαίνεται ὅταν δι' ἐπικλήσεως τοῖς ἄστροις προσομιλῶσί τινες ὡς οἱ τὰ στοιχειωματικὰ ποιοῦντες· καθ' ὃν δῆτα λόγον καὶ οἱ ἀστρολόγοι μάγοι λέγονται, ὡς ἐκτρεπόμενοι τῆς εὐθείας καὶ παρεκκλίνοντες πρὸς τὸ ἀσεβές· τοῦτο δὲ πάντῃ ἀσεβές τε καὶ ἀποτρόπαιον κατὰ τὰς τῶν ἁγίων φωνάς, καθὼς κάτωθεν δηλωθήσεται. τὸ μέντοι προειδέναι τὸ μέλλον εἴτε φαῦλον εἴτε ἀγαθὸν καὶ μὴ δι' εὐχῆς καὶ εὐποιΐας ἀπωθεῖσθαι τοῦτο ἐθέλειν εἴτε μὴ οἰκειοῦσθαι, ἀλλὰ θαρρεῖν ὡς ἀναντιρρήτως ἐκβησομένου τοῦ προσδοκωμένου εἴτε φαύλου εἴτε ἀγαθοῦ, κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἢ παραχώρησιν τῆς δυνάμεως τῶν ἄστρων ἀμειβομένης καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν τόδε τι ἀποτελεσθῆναι ἐνδεικνυούσης, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶς διακεῖσθαι πρὸς εὐποιΐας καὶ τὰς ἄλλας ἀγαθοεργίας δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐξιλάσκεται, ἁμαρτία ἐστί. ἡ δὲ παράλογος χρῆσις καὶ πέρα τοῦ δέοντος [f. 3] καὶ περιεργοτέρως ἔχουσα ὡς λυμαντικὴ διωκτέα καὶ σιωπῆς παντελοῦς ἀξία καὶ κατακρίσεως ὄντως ἀξία.

Κατὰ τοὺς εἰρημένους τοίνυν λόγους [οἱ] δηλωτικοὶ μόνον τῶν τριῶν καιρῶν οἱ ἀστέρες εἰσὶ παρεληλυθότος, ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος, φυσικῶς ἐνεργοῦντες καὶ κατὰ τὰς ἑαύτῶν φυσικὰς ἰδιότητας· τὸ δὲ φυσικῶς ἐνεργοῦν καὶ βιωφελές ἐστιν· οὐκ ἄρα ἀπόβλητον. οὐ τοίνυν ποιητικοί, ἄψυχα γὰρ τὰ τῶν ἀστέρων σώματα καὶ ἄλογα καὶ ἀναίσθητα· διὸ παρατηρητικῶς τούτοις προσφερόμενος οὐκ αἰτεῖται ἐξ αὐτῶν καὶ μανθάνει τὴν γνῶσιν ἐξ ἀποκρίσεως, καθάπερ οἱ ἐπῳδὰς ποιοῦντες τοῖς δαίμοσιν, ἀλλὰ γινώσκων τὴν φύσιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κρᾶσιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τὸν δηλοῦντα σημειοῦται τά τε ὄντα τά τε ἐσόμενα[1].

1 οἰκονομίαν ex οἰκοδομήν correctum A. καὶ omis. A. 5 διδομένας A. καὶ suppl. Boll. 6 προσημαινόμενα codd., corr. Boll.; vide infra, n. 1; cf. Diels, *Elementum*, p. 55 ss. 10 καὶ πάντη V. 11 vide p. 120, v. 24 ss. 13 εἴτε] Leg. ἢ ? 14 ἀνατιρήτως A. 14 s. cf. Ptolem., *l. c.*, p, 11, 12 sq. 17-18 τοὺς ἄλλους A. 20 λυμαντικὴν V. 22 οἱ delevi. 24 αὐτῶν A. 25 ἐνεργοῦντες A. 30 καὶ secl. Bidez.

[1] Iam Origenis placitum fuerat ὅτι οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ ποιητικοὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις, σημαντικοὶ δὲ μόνον. Cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 614, n. 2. Hanc sententiam defendit saeculo VI Procopius Gazaeus (Mai, *Classici auctores*, VI, p. 73 s.); at Stephanum Byzantinum fontem Manuelis esse crediderim, vide *Catal.*, II, p. 185. Cf. infra p. 122, 34. De eadem doctrina apud veteres astrologos et philosophos, cf. Boll, *Stud. über Ptolem.*, 1894, p. 221, 1.

Δοκεῖ μέντοι καὶ σφαλερὰ ἡ τέχνη τυγχάνειν κατὰ δύο αἰτίας — καὶ ἔσται τοιαύτη ἔν τισι —, μίαν μὲν τὴν ἐξ ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων τῶν μεταχειριζομένων αὐτήν· « λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν », ἑτέραν δὲ τὴν διὰ τὸ μεταποιεῖσθαι ταῦτα παρὰ Θεοῦ, καθὼς βούλεται, ἔνθα θέλει θαυματουργεῖν· διὸ καὶ τὸ θαῦμα τότε ὄντως θαῦμά ἐστιν ὁπόταν ἐν τοῖς παρὰ προσδοκίαν τυγχάνουσι καὶ ἤδη ἐν ἀπελπισμῷ σωτηρίας τῆς κατ' ἄνθρωπον ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπιλάμψῃ δύναμις καὶ ἰσχύς, καθὼς ἐκ παραδειγμάτων προϊόντος τοῦ λόγου δηλώσομεν.

Εἰ δὲ τὸ Μωσαϊκὸν παράγεις· « ἔσονται ταῦτα εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς », δεξόμεθα τὸ ῥητὸν ὅτι [τὸ] προφητικόν, πλὴν ἀποδείξομέν σοι ἐκ τῆς κυριωτέρας γραφῆς αὐτῆς δὴ τῆς εὐαγγελικῆς καὶ κυριακῆς ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τῇ ἀστρολογίᾳ προσμαρτυρεῖ[1]· « εἴδομεν γάρ, φησί, τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ ». ἄρα εἰ μὴ ἦν τῶν μελλόντων δηλωτικὴ ἀλλ' ἀνύπαρκτος καὶ ψευδὴς ἡ ἀστρολογία, οὐκ ἂν ὀνόματος ἀστέρος ἐμνήσθη ὁ εὐαγγελιστής. ἐξήρκεσαν γὰρ τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ τότε συνεπακολουθήσαντα· νῦν δὲ ἱστορεῖ καὶ προσμαρτυρεῖ ὅτι [f. 3v] διὰ τῆς τοῦ ἀστέρος θεωρίας ὡδηγοῦντο οἱ μάγοι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον ὁ κύριος καὶ δεσπότης ἡμῶν τελεσιουργῶν ἐπὶ τῆς γῆς τούτους οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἐξ ἀσυνήθους ἀστέρος ἀρτιφαοῦς αὐτοῖς ἐπεγνώσθη Θεὸς ἐπὶ γῆς καὶ ἄνθρωπος, βασιλεὺς καὶ θνητός. τοῦτο δὲ διὰ τῶν δώρων αὐτῶν ἐσημήναντο χρυσὸν μὲν ὡς βασιλεῖ, λίβανον δὲ ὡς θεῷ καὶ σμύρναν ὡς θνητῷ προσενεγκόντες, καὶ τῶν παρασημειώσεων τῶν ἀποτελεσμάτων ἀκριβεῖς ὄντες εἰδήμονες τόν τε τόπον καὶ τὸ ἔθνος ἐγνώρισαν ἀπό τε τῆς ἐπιτολῆς τοῦ τοιούτου ἀστέρος καὶ τοῦ ζῳδίου ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος ἀστὴρ ἐφάνη, τῆς τε προσνεύσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ σχήματος· κατὰ γὰρ τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐμφανείας καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ζῴδιον ἐν ᾧ ἐμφανίζονται διαφορὰς μεγίστων προδηλοῦσι πραγμάτων.

Εἰ δέ τις λέγει ὅτι νέος ἦν ὁ ἀστὴρ καὶ οἷος οὐδέποτε ὤφθη καὶ ὡς παρὰ φύσιν ἦν ἡ πορεία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βορειοτέρου μέρους ὡς πρὸς

1 s. Cf. Ptolem., *l. c.*, p. 6, 16. 2 ἔσται] ἔστι coni. Kroll. 3 Sap. Salom., IX, 14. δειλοὶ V : δηλοὶ A. 4 αὐτῶν V : ἀνων (= ἀνθρώπων) A. 7 ἤδη V : εἴδη (vel εἴθα) A. 10 ἔστωσαν εἰς σημεῖα Gen. I, 14. 11 τὸ del. Kroll. 14 Matth. II, 2. 15-16 δηλωτικῆς V. 17 εὐαγγελιτής A. 17 ss. Cf. Glycam 130, 24 ss. 19 το οἱ μάγοι πρός τὴν τῆς ἀλ omis. in spatio V. 20 οἰκονομίας] οἰκο omis. in spat. V. 23 αὐτῶν omis. A. 25 ss. Cf. infra, p. 127, 11 ss. 26 τὸν γὰρ τόπον codd. 30 προδόξουσι ut vid. V. μεγίστας coni. Kroll. 31 ὁ νέος ἦν A. Cf. p. 114, v. 12.

[1] Utrum magi ex Oriente astrologi fuerint an non et cuiusnam generis fuerit stella quae eos duxisse fertur, inde a priscis temporibus inter doctores christianos quaestio controversa et plena dissensionis fuit, nec quicquam novi attulisse videtur Manuel Comnenus; cf. quae congessit Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 610 ss.

μεσημβρίαν γενομένη, λέγομεν ὡς καὶ τοῦτο θαῦμά ἐστιν, ὡς ἡ τοῦ ἡλίου ἔκλειψις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ δεχόμεθα τὸν εἰπόντα· εἰκὸς γὰρ ἦν ἐπὶ τοῦ τοιούτου μυστηρίου ὑπερφυές τι τέρας φανῆναι ἐν οὐρανῷ τοῦ ἐπὶ γῆς τελουμένου μυστηρίου δηλωτικόν, ἐξ οὗ γνωσθῆναι ἐνῆν τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις τὸ τοῦ μυστηρίου καινότατον, ὡς ἐξ αὐτοῦ συναγαγεῖν καὶ ἐπισημειώσασθαι περὶ τοῦ γεννωμένου ὅτι Θεὸς καὶ βασιλεὺς καὶ θνητός. λέγεται δὲ καινοφανὴς διὰ τὸ ἀλλοῖον εἶναι καὶ οὐ κατὰ τοὺς καθ' ἑκάστην φαινομένους ἀστέρας· ὥσπερ γὰρ ἡ ἐπὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ γεγονυῖα ἔκλειψις παρὰ φύσιν ἦν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἑκούσιον αὐτοῦ πάθος δεδήλωκε τῷ ἀκριβεῖ ἐπιστήμονι, καθὼς πλατυκώτερον δηλωθήσεται, οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῆς γεννήσεως ἀστὴρ νέος τυγχάνων καὶ ἀσυνήθης καὶ ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς τὸ τοῦ γεννωμένου ὑπερφυὲς προδεδήλωκεν καὶ ὅτι ἐνυπόστατος ἡ τέχνη· κἂν γὰρ κομήτην εἴπωμεν τὸν ἀστέρα τυγχάνειν συνήθη καὶ κατὰ φύσιν, κἂν ὑπερφυῆ τε καὶ νέον, ἀμφοτέρωθεν τὸ τῆς τέχνης ἐνυπόστατον συνιστῶμεν καὶ [f. 4] τὸ τῶν παρατετηρηκότων ἀπλανές τε καὶ εὔστοχον καὶ τὸ ἑκατέρωθεν πρὸς σωτηρίαν εὑρετικὸν καὶ τοῖς μετ' ἀληθείας τὰ τοιαῦτα σκοποῦσιν ὠφέλιμον.

Καὶ σκόπει ὅτι ὃ σὺ λέγεις ἐναντίον τυγχάνειν, τούτῳ οἱ καλῶς ἐπιγνόντες τε καὶ χρησάμενοι ἐπὶ εὑρέσει τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐς ὕστερον εὑρέθησαν χρώμενοι, καὶ αὐτοῖς δὲ σωτηρίας ψυχικῆς τοῦτο γέγονε πρόξενον, ὡς ἐντεῦθεν δῆλον τυγχάνειν ὅτι οὐδὲ κεκωλυμένα εἰσὶ ταῦτα παρὰ Θεοῦ· οὐκ ἂν γὰρ οὔτε ἐν τῇ γεννήσει οὔτε ἐν τῇ σταυρώσει τοιαῦτα διὰ τῶν ἀστέρων σημεῖα παρηκολούθησαν. ἃ γοῦν εἰς σημεῖα πεποίηκεν ὁ Θεὸς μεγίστων πραγμάτων, πῶς σὺ λέγεις ἐναντία τυγχάνειν καὶ μὴ ἔχειν ἐνέργειαν; ὁρᾷς πῶς ὁ Θεὸς ηὐδόκησε τοὺς δι' αὐτοῦ παρηγμένους καὶ πεποιημένους ἀστέρας γινώσκεσθαι καὶ δυνάμεις ἰδίας παρασημειωτικὰς τῶν μελλόντων τούτοις ἐνέθηκε· καθάπερ γὰρ πρῶτον μὲν ἀνὰ μέσον σκότους καὶ φωτὸς διεχώρισεν ὁ Θεός, εἶθ' ὕστερον παρῆξε τὸν δίσκον καὶ ἐνέθετο ἐν αὐτῷ τὸ διεσκορπισμένον ἀτάκτως φῶς, ἵνα μὴ παρά τισι τοῦτο νομίζηται ὡς ἐξ ἀρχῆς ἦν ἅμα τῷ δίσκῳ, ἀλλὰ παρὰ πάντων γνωρίζηται ἐκ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἀμφότερα εἶναι τήν τε τούτων ἀνὰ μέρος δημιουργίαν καὶ τὴν ἐς ὕστερον ἀδιάρρηκτον ἕνωσιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ σταυρώσει καὶ ἐν τῇ γεννήσει διὰ τῶν ἀστέρων ἐδήλωσε τὴν παρασημειωτικὴν αὐτῶν δύναμιν· καὶ ἐν μὲν τῇ γεννήσει ἦν ὁ ἀστὴρ παρὰ φύσιν καὶ ἡ πορεία αὐτοῦ παρὰ φύσιν· διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτῶν ἐπεγνώκασιν οἱ μάγοι τὸ θαῦμα· οὐ μόνον δὲ ἀπὸ τῆς

1 γινόμενος V. 11 γεννέσεως A. 12 ὑπὲρ omis. V. 13 καὶ ὅτι scripsi : εἴτε codd. 14 εἴπομεν A, dubium in V. 15 ὑπερφυές V. 19 τοῦτο codd., corr. Bidez. 23 θεῷ codd., corr. 25 γοῦν omis. A. 26 ἐνάργειαν coni. Boll nam de σημαίνειν ἀστέρας non de ποιεῖν Manuel agit. 31 νομίζεται V. 32 γνωρίζεται V. 37 παρὰ omis. V.

οἰκείας τοῦ ἀστέρος αἰσθήσεως ἀλλὰ καθὼς ὁ Θεὸς εὐδόκησε, διὰ θαύματος θέλων δι' αὐτοῦ προσημειώσασθαι τὸ μέλλον ἐπισυμβαίνειν μυστήριον· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκλείψεως παρὰ φύσιν ὀπισθόπους γέγονεν ἡ σελήνη ἐγγὺς πορευθεῖσα πρὸς ἥλιον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης πάσχειν ἐπέγνω Θεόν.

Εἰ δὲ ἄγγελον ἑρμηνεύει τις εἶναι τὸν τοιοῦτον ἀστέρα, καταδεξόμεθα τὸν λόγον καὶ τὸν ἑρμηνέα ἀποδέξομεθα· οὕτω γὰρ φήσομεν καὶ δοξάσομεν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μηνυτὴς ἦν ἀγαθοῦ καὶ κοσμοσωτηρίου τοιούτου ὁποῖος ἦν <ὁ> γεννώμενος· οὐδὲ γάρ, εἰ ἄγγελος ἦν, τὸ τῇ φύσει δεύτερον ὂν μετὰ τὸ πρῶτον φῶς, ἡ νοερὰ οὐσία καὶ [f. 4v] ἄϋλος τοῖς ἀπίστοις μάγοις ἀπεκάλυψεν ἂν τὸ μυστήριον ἢ συνελάλησεν· ἦν γὰρ οὕτως ἧττον τὸ θαῦμα τὸ ὅλον, ὡς εἰπεῖν, τοῦ ἀγγέλου καὶ οὐ τοιούτου πλῆρες φρίκους καὶ θάμβους ἀλαλήτου μάγοις παραδηλοῦν τὸν γεννώμενον ὅτι θεάνθρωπος βασιλεὺς ἀθάνατος συναμφότερον καὶ θνητὸς καὶ ἐν τόπῳ τῶν Ἱερουσολύμων γεννώμενος.

Κομῆται μέντοι κατὰ καιροὺς ἐπιφαινόμενοι πάντοτε μεγάλων τινῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐναλλαγῶν εἶναι λέγονται παρὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἄγγελοι προμηνυταὶ καὶ σημάντορες· καὶ ἵνα <ἐκ> τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ ὑστέροις χρόνοις ἐπισυμβάντων παραστήσωμεν τὸ λεγόμενον παρ' ἡμῶν καὶ ἐξ ἡττόνων ᾖ τὸ παράδειγμα, κομήτης ἦν καὶ ὁ φανεὶς ἀστὴρ ὁπηνίκα διὰ τῆς χώρας τῆς Ῥωμανίας διῆλθον οἱ Ἀλαμάνοι [1], ἣν διέλευσιν καὶ προεῖπον οἱ τότε τεχνῖται καὶ μᾶλλον οἱ εἰδότες ὡς τοιοῦτος ἐφάνη ἀστήρ, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ πάππου τῆς βασιλείας μου, ὁπηνίκα διελθεῖν ἔμελλον καὶ τότε δυτικὰ ἔθνη διὰ τῆς χώρας τῆς Ῥωμανίας [2]. ἰδὲ οὖν τὴν τέχνην ὡς οὐκ ἐσφάλη, ἀλλ' ἀπετελέσθη ὡς οἱ τεχνῖται προεῖπον.

Μετὰ δέ τινων χρόνων παραδρομὴν τῶν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ὁ πολὺς τὰ θεῖα Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης οὐκ ἐντεῦθεν ἐποδηγήθη πρὸς πίστιν; ἐπεὶ γὰρ ἤκουε τοῦ μεγάλου Παύλου ἐν Ἀθήναις διδάσκοντος περὶ τοῦ δι' ἡμᾶς ἐν σταυρῷ τεθνηκότος Χριστοῦ, καὶ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἠρώτησε καὶ ἀναποδίσας τὸν Χριστὸν αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι ἐγνώρισε, καθ' ὃν τὴν παρὰ φύσιν ἑώρα ἔκλειψιν·

2 λων δι' αὐτοῦ evanid. in V. 9 ὁ suppl. Kroll. γενόμενος A. 12 οὗτοι οὐ τὸ A : οὐ τοιοῦτον V; corr. Bidez. 13 φρίκης V, fors. recte. ἀλαλήτοις codd., corr. Bidez. 18 ἐκ supplevi. ἐν τοῖς A : αὐτοῖς V. 19 παραστήσομεν A. 23 κυρίου V. 32 ἐνγύρισε ut vid. A.

[1] Expeditionem imperatoris Conradi III, a. 1147 p. C., pro calamitate rei publicae habuerunt Byzantini, vide e. g. Nicet. Chron., I, 4, p. 80, 9 : νέφος πολεμίων ἐκ τῶν ἑσπερίων ἐπισυστὰν κλιμάτων, τετριγὸς δεινὸν καὶ ὀλέθριον, ἐς τὰ Ῥωμαίων ἐνέσκηψεν ὅρια, ἡ τῶν Ἀλαμανῶν, φημί, κίνησις .. Illam calamitatem apparitione cometae significatam fuisse alibi non inveni.

[2] De prodigiis qui adventum Occidentalium regnante Alexio portenderunt, cf. Muralt, *Chronologie byzantine*, ad annum 1095, p. 73, n° 3.

ἐπιστήμων γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ ἀκριβῶς ᾔδει ὅτι τέσσαρες καὶ δεκαταίας οὔσης τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου μακρὰν τῶν συνδέσμων τυγχάνοντος οὐδέποτε ἡλιακὴ γίνεται ἔκλειψις, ὁπόταν δὲ συνοδεύῃ τῷ ἡλίῳ ἡ σελήνη καὶ καθ' ἑνὸς ᾖ τῶν συνδέσμων. ἔνθεν τοι καὶ πρός τινα τῶν φίλων αὐτοῦ συνοδοιποροῦντα τῷ τότε αὐτῷ· « ἢ Θεὸς πάσχει ἢ υἱὸς Θεοῦ καὶ συμπάσχει τῷ πάσχοντι[1] » εἴρηκεν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς μανθάνομεν, εὐθὺς τῷ ἀποστόλῳ πειθήνιος γέγονεν, ἐντεῦθεν αἰσθόμενος ἀληθεύειν τὸν κήρυκα, ἐκ τῆς παρὰ φύσιν δηλονότι τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως, καὶ οὕτω διὰ τοῦ Παύλου προσεκολλήθη Χριστῷ. δῆλόν σοι καὶ ἐντεῦθεν ὅτι θεογνωσίας μᾶλλον χορηγία γίνεται καὶ σωτηρίας ὑπόθεσις τοῖς μετ' [f. 5] ἐπιγνώσεως χρωμένοις αὐτῇ καὶ τοῖς δυναμένοις ἐπιστημονικῶς ἅπαν νόημα αἰχμαλωτίζειν εἰς Χριστόν· σύνες οὖν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν γίνεσθαι τὴν ἔκλειψιν ὁ ἐπιστημονικὸς ἐπέγνω πάσχειν Θεὸν καὶ ἐφάνη τὸ θαῦμα τῇ ἀληθείᾳ θαῦμα. οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη τοιοῦτον τοῖς μὴ γινώσκουσι τὴν κατὰ φύσιν ἔκλειψιν, ὡς ἀεὶ τοιαύτης γιγνομένης ἐκλείψεως, εἰ μὴ τῷ τῶν τοιούτων εἰδήμονι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὸ παράδοξον τοῦ μυστηρίου τελεσιουργούμενον τοῖς εἰδήμοσι τῶν τοιούτων ἐγνώσθη διὰ τῆς ἀσυνήθους ἐπιφανείας τοῦ καινοφανοῦς ἀστέρος, ὥστε καὶ διὰ τῶν ἀστέρων εὐδόκησε κυρῶσαι τὸ πρώην τοῖς ἀγγέλοις ἄγνωστον καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον. ἐμβάθυνον τοίνυν ὅτι, ὅτε Θεὸς τὰς φύσεις καινοτομεῖ, οὐδέν τι κατὰ φύσιν οἰκείαν ἐνεργοῦν ἀντιστῆναι δύναται καὶ ἰδὲ τοῦτο ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους μακρὰν τοῦ ἡλίου τυγχάνουσα βουλήσει Θεοῦ ὀπισθόπους τοῦ πρὸς ἀνατολὴν ὁρίζοντος ὑπέδραμε καὶ τῷ ἡλίῳ ἡνώθη· δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι ἀνεπισφαλῆ εἰσι τὰ ἐκ τῶν ἀστέρων τεκμηριούμενα τοῖς αὐτοὺς παρατηροῦσι προσεκτικωτέρως τῶν μαθηματικῶν.

Λέγεται δὲ ὡς καί τις Θεσσαλωνίκης ἀρχιερεὺς λιμὸν ἔλυσε διὰ τῆς τῶν ἀστέρων ἐπιτολῆς τὰς αὔλακας σχίσας τῆς γῆς καὶ τὸν σπόρον εὐθέως καταβαλόμενος καὶ διὰ τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως περὶ τὸν τότε καρποδοτῆσαι καιρὸν παρασκευάσας τὴν γῆν[2]. ἐν δὲ τῷ μακρῷ τοίχῳ ἄνθρωπός τις ὀρύττων εὗρε λάρνακα, καὶ ἀνελόμενος ταύτης τὸ

1 ὅτι ὅτι A. τέσσαρες καὶ δ. pro τεσσαρακαιδεκαταίας, cf. infra, 119, 1. 4 μεθ' ἑνὸς V. 5 αὐτῷ χρόνῳ coni Boll. 7 ἀποστόλῳ V : βασιλεῖ A. 9 χριστῷ V : θεῷ A. 22 δύναται omis. V. 27 προσεκτικώτερος A : προσεκτικωτέρας V ; corr. 29 ἐποτολῆς (sic) A. 30 καταβαλλόμενος codd. 31 Cf. infra, p. 128, 18 ss. De huiusmodi fabellis, cf. Norden, *In Varron. Sat. observationes*, 1891, p. 328 [Kroll].

---

[1] Hanc de Dionysio fabulam alii aliis verbis narrant, cf. Halloix, *Vita Dionysii*, apud Migne, *Patr. Gr.*, IV, p. 698 [496]. Epistolam ad Polycarpum (n° 7) Manuel spectat, cf. infra 132, 30. — Vide etiam *Catal.*, IV, p. 76, cod. Flor. 29, f. 119v.

[2] Illius archiepiscopi nomen prodit Glycas, infra, p. 136, 34. Historiam narrat Theophan. contin. p. 191, ed. Bonn. Cf. Boll, *Beiträge zur Ueberl. Gesch. der Astrol.*, p. 105, n. 4.

ἐπίπωμα εὗρεν ἐν αὐτῷ σῶμα νεκρὸν ὑπερμέγεθες καὶ γράμματα κεκολαμμένα τῇ λάρνακι τάδε διαγορεύοντα· « Χριστὸς μέλλει γεννᾶσθαι ἐκ παρθένου Μαρίας καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν· ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν βασιλέων πάλιν ὄψει με, Ἥλιε ».

Ἀκούομεν δὲ καὶ τὸν Πατάρων ἐπίσκοπον, ὃς ἦν ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος, ἐκ τῆς τοιαύτης τέχνης λέγοντα πολλὰ ἀληθείας ἐχόμενα, ὡς ἡ ἀπόφασις ὕστερον ἔδειξε, παρασημειώσασθαι καὶ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην τὸν ἐν πατράσι σοφώτατον, πολλὰ περὶ τούτων φυσιολογήσαντά τε καὶ συγγραψάμενον[1]· καὶ τὸν μέγαν δὲ Ἀναστάσιον ἐν τοῖς κεφαλαίοις αὐτοῦ παραινιξάμενον ταῦτα ὅπου περὶ τῶν στοιχείων φυσιο[f. 5v]λογεῖ, ἃ δῆτα πάντως τῆς τῶν ἀστέρων ἀπορροίας ἐπαπολαύει· οὐκ ἄρα ἁμαρτάνει ὁ ἀναίσθητα ταῦτα εἰδὼς καὶ δοξάζων, διὰ δὲ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος τὰς τῶν ἀστέρων ἰδιότητας ἐνεργεῖν λέγων κατὰ προδήλωσιν καὶ οὐ κατὰ ποιητικὴν αἰτίαν.

Ὡς ἐν παραδείγματι γὰρ εἰπεῖν, ὥσπερ ἐν ταῖς σαρκικαῖς ὁμιλίαις καὶ ἑνώσεσιν τὸ ἐκκρινόμενον αἴτιον μὲν δοκεῖ τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον λογικὸν διὰ τῆς ἐννόμου συζυγίας, καθὼς ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, ὃ καὶ ἀνέγκλητον πάντως ἐστὶν ὡς φυσικῶς ἐκτελούμενον, ἡ μέντοι τῆς συνουσίας παράχρησις παρὰ νόμους καὶ παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν κακίζεται ὡς ἐφάμαρτος, κἂν καὶ τότε φυσικῶς καὶ ἀνεπαισθήτως ἐνεργῇ ζῳογονίαν ὁ ἄνθρωπος, οὕτω καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀστέρων δυνάμεσι, εἰ χρήσεταί τις ἐνδεχομένως καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὑγιαίνοντι λογισμῷ, καθώσπερ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τῇ ἐκλείψει καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῷ ἀστέρι, οὐχ ἁμαρτάνων ἁλώσεται· εἰ δέ που τὸ δέον παρέλθῃ καὶ περὶ ἐμψύχων τούτων φρονήσει καὶ ποιητικῶν καὶ αἰτίων, λογικῶν τε καὶ αἰσθητῶν, κατακρίνεται· ἀνεπαισθήτως γὰρ καὶ κατὰ φυσικὴν ἰδιότητα, ἣν ὁ δημιουργὸς Θεὸς αὐτοῖς ἐνέθετο .... εἰς τὸ περιέχον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σώματα ἐνεργοῦσιν. εἰ δέ τις εἴπῃ· καὶ πῶς οὐχὶ καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐνεργοῦσιν; ἀκούσεται ὅτι, ὥσπερ οὐ πᾶν τὸ καταβαλλόμενον ἐξ ἀνθρώπου σπέρμα τελεσφορεῖται εἰς ἄνθρωπον, ἀλλά πως διὰ ξηρότητα μήτρας εἴτε ὑγρότητα εἴτε θερμότητα εἴτε διὰ πλῆθος σπέρματος εἴτε ἐλάττωσιν, εἴτε ἄλλην αἰτίαν τινὰ τὸ ζῳογόνον ἐμποδίζεται σπέρμα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα διά τινας ἀπροόπτους αἰτίας, τὸ δὲ μεῖζον κατὰ βουλὴν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐνεργοῦσι τὸ

2 γενᾶσθαι A. 6 πολλὰ καὶ A. 9 Locum spectatum Anastasii Sinaïtae non inveni, cf. tamen Migne, *Patr. gr.*, 189, col. 733 s., 902 ss. et infra p. 131, 1. 10 παρανιξάμενον A. 11 φυσιολογεῖν A. 15 σαρκικαῖς V: κοιναῖς (ο et ν e corr.) A. 15 ss. Cf. infra 133, 15 ss. 17 ἐνόμου A. 27 Post ἐνέθετο spatium VII litterarum A, viginti fere litt. in V. 31 ξηρότητος codd. ὑγρότητος V. 32 θερμότητος V. 33 ἀπροόπτας V.

[1] Iohannis Damasceni excerpta in codicibus quoque astrologicis inveniuntur; cf. cod. Flor. 4, f. 46r; cod. Venet. 7, f. 15r. — De eius doctrina, cf. Glycam, infra, p. 136, 21.

κατ' οἰκείαν δύναμιν· καὶ ὥσπερ οὔτε ἡ φύσις οὔτε ἡ μήτρα οὔτε τὸ σπέρμα αἴτια ἢ ποιητικὰ νομισθήσονται, κἂν τῷ δοκεῖν ἐνεργῶσιν ὡς αἴτια διὰ τὸν λόγον τὸν ὑλικόν τε καὶ εἰδικόν, οὕτως οὐδὲ οἱ ἀστέρες ποιητικοί τε καὶ αἰσθητικοὶ νομισθήσονται ὅτι [f. 6] καὶ αὐτοὶ ἐκ προστάξεως τοῦ δημιουργοῦ τὴν χάριν ἔχουσιν· ὁ γοῦν οὕτω νοῶν καὶ εὐσεβῶς ἐκλαμβάνων<τὸν>τῆς δημιουργικῆς προνοίας νόμον καὶ ὅρον, οὐδέν τι προσκρούει Θεῷ.

Ἵνα δὲ καὶ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων ὡς ὁμοίων τοῖς προειρημένοις ὄντων ἐχώμεθα, φασὶν ὅτι καὶ ὁ <Ἀ>βραὰμ ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν κατέλαβε καὶ περὶ τοῦ Σὴθ[1] υἱοῦ Ἀδὰμ ὅτι πρῶτον παρ' ἀγγέλου ταῦτα προεπαιδεύθη, ὡς λέγεται. ἔδει γὰρ τὴν ἐκ τοσούτου διαστήματος ἀφ' ἡμῶν ἀπέχουσαν γνῶσιν δι' ἀγγέλου γνωστὴν καταστῆναι τῇ περιγείῳ ταύτῃ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Τί δέ; μετὰ τούτους ὁ τῶν βασιλέων πατὴρ καὶ ἀπόστολος οὐ τῇ τοιαύτῃ ἐχρήσατο τέχνῃ θεμελιῶσαι θέλων τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην νέαν Ῥώμην, φροντίζων περὶ αὐτῆς ὥστε ἀνάλωτον μεῖναι τοῖς ἐναντίοις μέχρι παντὸς καὶ τῇ πίστει πληθυνομένην, σύμβολον τούτων παρατηρήσας τὴν τῶν ἀστέρων βορειοτάτην θέσιν τε καὶ κίνησιν· τῷ γὰρ σοφωτάτῳ ἐκείνῳ Οὐάλεντι[2] θεωρῷ τῆς τοιαύτης χρησάμενος

1 ἡ μήτρα οὔτε omis. A. 2 αἰτιατὰ (sic) codd., cf. 121, 6. τὸ δοκεῖν codd.: corr. Kroll. 6 τὸν suppl. Kroll. 8 ὁμοίως codd. 9 ὄντως ἐχόμεθα codd. ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ evanid. in V: βραὰμ (sic) A. Cf. Genes. XV, 5-6; Philon. Alex., *De nobil.*, 5 (II, 442 M). 15 θέλων V: μέλλων A. 17 πληθυνομένη codd. 19 τῆς ante τοιαύτης omis. A.

---

[1] Seth inventor astrologiae apud Byzantinos ferebatur, cf. Malal., *Chronogr.*, p. 5 s., ed. Bonn.; Georg, Monach. I, p. 10, ed. De Boor; Steph. phil. in *Catal.*, II. 182, v. 26. Vide etiam Bouché-Leclercq, *Astrologie grecque*, p. 578, n. 1, 4. — Fabellam de angelo narrat excerptum in cod. Vindobon. 1, f. 175, servatum (*Catal.*, VI, p. 3); cf. Syncell., *Chronogr.*, p. 16, ed. Bonn. et infra Glycam p. 140, not. 1.

[2] De Vettio Valente, plura scriptores Byzantini commenti sunt. Eum urbi a Constantino condendae genituram opportunam quaesivisse varie narrant Zonaras XIII, 3 (III, p. 180, Dindorf), Cedrenus I, p. 497, Bonn.; Glykas, p. 463. Sed cum Valentem sub Antoninis floruisse constet (cf. Kroll, *Catal.*, II, p. 86), eum ortui Constantinopolis praefuisse aperte mendacium est, quod non ante decimum saeculum confictum esse credam. Inveni et in codice Vaticano 1065, f. 151, κρίσιν Οὐάλεντος διὰ τὸν Μουχοῦμετ, ubi similiter astrologum graecum cum rege Persarum colloquentem inducunt. — Attamen comperimus Constantinum mathematicos quosdam de Romae novae natalibus consuluisse (Preger, *Hermes*, XXXVI, 339 s.), quod tunc temporis vel ad monumenta extruenda fieri solebat (cf. Maas, *Analecta sacra*, Marpurgi. 1901, p. 10) et semper de urbibus praecipue regiis valuit. Seleuco Seleuciam conditurо ad fundamenta moenium iacienda magi horam faustam vel potius infaustam indicaverunt (App. *Syriac.*, 57); multo post in eadem regione Chalifa El-Mansur celeberrimis aetatis suae astrologis adiutus Bagdadam aedificavit (Suter, *Mathem. und Astrol. der Araber*, p. 208, 228) et tempore

σκέψεως τέσσαρες καὶ δέκατον χρόνον ἀνέμεινεν εἰς παρατήρησιν τῶν πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν αὐτῷ συντεινόντων· εἴπερ δ' ἴσως κατὰ καιροὺς ἀπό τε σεισμῶν ἢ πυρὸς συμβαίνοι αὐτῇ περιστατικά, εἴτε μὴν δυστυχοίη ἐν τοῖς λογιωτέροις τῶν οἰκητόρων αὐτῆς, καὶ τοῦτο τῆς τοῦ τότε καιροῦ συμβολογραφίας τυγχάνει ὑπόδειγμα. καὶ προεῖπε τοῦτο ὁ μαθηματικός, οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ πάντα μείζω τε καὶ ἐλάχιστα συμπεριλαβεῖν καὶ συμπερᾶναι πρὸς τὸ αὐτῷ βουλητόν. εἴπερ οὖν ταῦτα προεῖπεν ὁ μαθηματικός, σὺ δὲ ὁρᾷς ἐν ἔργοις ταῦτα γιγνόμενα, οὐκ ἀποδέξῃ τὸν μαθηματικὸν καὶ ὑπερεκθειάσῃ τὸ μάθημα; καὶ μᾶλλον ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ τόπῳ τοῦ Ζῳδιακοῦ ὁ τοῦ Κρόνου ἀστὴρ κείμενος σημειογραφήσας ἐδήλωσε τὰ τῶν πολιτῶν χρήματα πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἀναλίσκεσθαι, ὡς μοναχὸς καὶ αὐτὸς τυγχάνων, καθὼς καὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦτο γινόμενον βλέπομεν. ἢ μᾶλλον ὡς ἀπαγορευόμενον κακίσεις τοῦτο καὶ ἀπορρίψεις; οὐδαμῶς. εἰ γὰρ αἱρετικὸν ᾔδει τὸ μάθημα ἐκεῖνος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ὁ ἐν ἀποστόλοις ἀπόστολος καὶ ζηλωτὴς τῆς εὐσεβείας καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον εὐσεβέστατοι βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, — ὡς σὺ τοῦτο ἐκάλεσας καὶ τοὺς χρωμένους αὐτῷ αἱρετικοὺς κατωνόμασας [f. 6ᵛ] ἐναντιογνωμονῶν τῶν πατέρων τοῖς ῥήμασιν, ὧν εἴ τις τοιοῦτόν τινα κατὰ τῶν μετιόντων τὸ τοιοῦτον μάθημα Χριστιανῶν ἀπεφήνατο λόγον, καὶ δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας καὶ οἰκονομίας ὑψηλοτέρας σιγὴν κατεψηφίσαντο τοῦ μαθήματος — οὐκ ἂν τούτῳ ἐν καιροῖς ἐχρήσαντο. ἡμεῖς γὰρ τῶν περὶ τοῦτο φωνῶν σεβομένων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ταῦτα φρονοῦμεν καὶ λέγομεν· ἀλλὰ σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν καὶ οὐκ ἀντιλέγομεν· πρὸς δὲ τὴν σὴν τραχεῖαν καὶ ἀπαίδευτον λέξιν ἀντιφερόμεθα τὴν μὴ διακρινήσασαν καὶ σαφῶς εἰποῦσαν ὁποιόν ἐστι μέρος τῆς ἀστρολογίας κακιζόμενόν τε καὶ ἀποτρόπαιον, περὶ οὗ καὶ ἄνωθέν μοι ἐρρήθη καὶ κατωτέρω ῥηθήσεται, ἀσεβεῖς δὲ ἀποκάλεσασαν τοὺς ταύτην μετιόντας μᾶλλον δὲ πάσης ἀσεβείας μέτρον ὑπερελάσαντας, ἐν οἷς, ὥσπερ εἴπομεν, τῶν μεγάλων βασιλέων καὶ ἀρχιερέων πολλοὶ συνεισφέρονται.

Καὶ γὰρ ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος ἐπαινῶν τὰ ἄλλα μαθήματα τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ ταῦτα προσέθετο « ἀστρονομίας δὲ τοσοῦ-

1 τέσσαρες καὶ δ. Cf. supra, 116, 1. 3 συμβαίνειν A : συμβαῖνεν V. 4 δυστυχίη codd., corr. 6 μαθηματικός] μαθημα superscr. A. Cf. infra 132, 10. 10 τῷ Ζωδιακῷ codd. 12 μοναχὸς est Saturnus quia solitarios facit (μονοτρόπους : Valens, *Catal.*, II, 89, 18). 17 αὐτὸ codd. 18 ἐναντιουγνωμονῶν A. Cf. infra 133, 24. 19 ὧν εἴ τις A : ὡς ἄν τις, in marg. γὰρ οὕτις V. 22 σεβομένων passive? 24 προσκυνούμεθα A. 27 Cf. supra, p. 112, 6 s.; infra, p. 120, 31 ss. 30 συστρέφονται A : propter metricam clausulam συνεισφ. praefert Boll. 32 Cf. Gregor. *in laud. Basil.*, Migne, *Patr. gr.*, t. XXVI, col. 528 et infra 132, 26.

Varronis Tarrutium " in primis Chaldaeicis rationibus eruditum „ themate Romae constiuto, illud fata urbis aeternae praenuntiasse post eventum invenit (Ciceron, *De Divin.*, II, p. 47, § 98; Bouché-Leclercq, *Astrol. gr.*, p. 368 s.).

τον μετασχὼν ὥστε μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομψοῖς, τὸ λοιπὸν παρῆκεν ὡς ἄχρηστον »· καὶ οὐκ εἶπεν ὡς αἱρετικὸν ἢ δαιμονιῶδες ἢ ἀντίθεον, ἀλλ' ὡς ἄχρηστον, σημαίνων τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀστρολογίας ὅπερ ἄχρηστον τοῖς πνευματικῶς ζῶσίν ἐστιν, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ περιττὴ φιλοσοφία ἤτοι δίαιτα, τὰ ὅπλα, τὰ φάρμακα, ἡ ἰατρεία καὶ αἱ λεγόμεναι ἡδοναί, οὐ μὴν δὲ τοῖς περὶ τὸν βίον καὶ τὰ κοσμικὰ ἐνησχολημένοις πράγματα. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, δῆλον καὶ ἐξ ὧν παράγεις γραφικῶν τῆς Ἑξαημέρου ῥήσεων τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, ὅτι τὴν τέχνην ἀπέκαλεσε δύσληπτον διὰ τὴν τῶν ὡρῶν λεπτοτάτην διαίρεσιν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τῶν ἀποτελεσμάτων ἀποτυχίαν· καὶ σφαλερὰν διὰ τοῦτο, οὐ μὴν δὲ αἱρετικὴν ἢ αἱρετικοὺς ἀπεκάλεσε τοὺς χρωμένους αὐτῇ. ἔνθα μὲν γὰρ ὁ ἅγιος θεωρεῖ τὸ τῆς τέχνης ἐγγὺς δυσκατάληπτον ὡς περιττόν, τοῦτο καὶ ἀποφαίνεται, ἔνθα δὲ θεωρεῖ τὴν τῶν ἀξιολογωτέρων χρῆσιν δι' ἐπικλήσεών τε καὶ ἐπωδῶν, ἐφ' ὧν ἐμψύχους εἶναι τοὺς ἀστέρας οἱ ἀμαθεῖς λογίζονται, ἀποτρέπει τοῦτο ὡς ἀσεβές, καί ἐστι τοῦτο τοιοῦτον· εἰκότως γὰρ ὁ ἅγιος σφαλερὰν ταύ[f. 7]την ἀποκαλεῖ ἐν πολλοῖς, πλὴν οὐ διὰ τὰ ἐκείνῳ ἀριθμούμενα μόνον ἀλλὰ διὰ τὸ πολλάκις ἐθέλειν θαυματουργεῖν τὸν Θεόν.

Ἰδὲ γὰρ ὅτι καὶ ὁ προειπὼν Ἰουδαῖος τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ ἀρχιερεῖ τὸν αὐτοῦ θάνατον ὡς ἀπὸ σημείων ἀριδήλων τοῦτο συλλογισάμενος, οὐ διὰ τὴν τέχνην ἐσφάλη ἀλλὰ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐθέλειν θαυματουργῆσαι διὰ τῆς τοῦ ἁγίου εὐχῆς τὴν τοῦ ἀπίστου σωτηρίαν καὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἐπιμείνας τῇ σαρκὶ ὁ ἅγιος, καθ' ὃν ὁ Ἑβραῖος ὡρίσατο χρόνον, τὸν θάνατον, καὶ πανοικὶ τὸν Ἑβραῖον βαπτίσας, μετὰ τρεῖς ὥρας τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ παρέδωκε προσειπὼν τῷ Ἑβραίῳ ὅτι « οὐ μὲν κατὰ τὴν τέχνην σου κακῶς εἴρηκας· τὴν γὰρ τότε ὥραν θανεῖν με συνέβαινεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τὴν σὴν σωτηρίαν καὶ τρεῖς ὥρας ταύτας μοι ἐχαρίσατο, σὲ θέλων πληροφορῆσαι, ὅτι αὐτός ἐστι θανάτου καὶ ζωῆς κύριος »· ἰδὲ οὖν ὅπως καὶ ὁ ἅγιος τῇ ἀληθείᾳ τῶν ἀπὸ τῆς τοιαύτης τέχνης σημειογραφημάτων ἐμαρτύρησε.

Τούτοις σε προσεσχηκότα οὐκ ἔδει τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα φρονεῖν καὶ κατονομάζειν αἱρετικοὺς οἰκείᾳ βουλῇ χαριζόμενος τοὺς μὴ ὄντας αἱρετικούς, οἵπερ παρὰ τῶν ἁγίων οὐκ ὠνομάσθησαν, ἀλλ' ἀκριβῶς σκοποῦντα τὸ γράμμα καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. τὸ γὰρ σιγὴν τούτων καταψηφίσασθαι τοὺς ἁγίους καὶ τὸν πολιτικὸν νόμον αὐτὸν οἰκονομίας ἦν διδασκαλικῶς ἐχούσης. καὶ γὰρ φειδόμενοι τοῦ τῶν Χριστια-

3 μέρος τ. ἀστρολ. A : ἀστρολογικὸν V. 5 φιλοσοφία A : σοφία V. ἦτε codd. 7 ἔχει] χει evanid. V. 8 Cf. Basil., *Hexaem.*, Migne, *Patr. gr.*, XXIX, 128 s. Cf. infra 133, 3. ῥήσεως codd., corr. Bidez. τέχνην omis. V. 10 ἀποτυχίαν omis. V. σφαλερὸν V. 11 αἱρετικὴν ἢ αἱρετικὴν ἢ αἱρετικοὺς A. 12-13 περιττὸν V : περὶ τὸν A. 17 ἐκείνῳ] ἐν ἐκείνῃ (scil. ἀστρολογίᾳ) coni. Kroll. 19 De Iudaeo, cf. p. 125, 29 ss. 26 καλῶς codd., corr. 29 καὶ ὁ V : ὁ καὶ A. 31 προσεσχηκότα] προσες superscr. A. 34 τὸ γὰρ corr. Parmentier : τὰ γὰρ codd. 35 τοῦ ἁγίου A. αὐτῶν codd. : corr. Kroll.

νῶν οἱ ἅγιοι τάγματος, μή πως πρόσκομμα τι πάθοιεν πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀκούοντες ἐκ γενεθλιαλογιῶν καὶ ἀποτελεσματικῶν ἄλλων προρρήσεις περὶ τῶν ἐσομένων τῷ γεννωμένῳ καὶ προσημειώσεις σεισμῶν καὶ ἐκλείψεων, θανάτους τε ἀνθρώπων ἐξ αἰτίας ἀέρων ἢ πολέμων ἢ ναυαγιῶν ἢ ἑτέρων συμπτωμάτων, καὶ θεοὺς τὰ στοιχεῖα νομίσωσι καὶ ποιητικὰ ταῦτα <καὶ> αἴτια καὶ αἰσθητικά — ἐν γὰρ τῷ πλήθει εὐεξαπάτηλοί εἰσιν οἱ πλείους καὶ παχύτεροι πρὸς τὴν τῶν ὄντων λεπτὴν κατανόησιν — καί πῶς καὶ ἐν αὐτοῖς κεῖσθαι τὴν πᾶσαν δύναμιν τῶν ἐνταῦθα διοικήσεων δόξωσι καὶ περαιτέρω τούτων μηδεμίαν ἀξιῶσιν εἶναι πρόνοιαν κἀντεῦθεν ἀθεΐαν ἢ πολυθεΐαν φρονήσωσιν καὶ κενὸν εὑρεθῇ τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον καὶ τῶν ἀποστόλων ἡ σπουδὴ καὶ τὸ κήρυγμα, διὰ τοῦτο τῶν τοιούτων σιγὴν νενομοτεθήκασιν· ὥστε καὶ τὸ κατὰ Βαβυλῶνα ῥηθέν· « ποῦ εἰσιν οἱ ἀστρολόγοι σου; στήτωσαν καὶ σωσάτωσάν σε » κατὰ τῶν ὡς θεοὺς φρονούντων τὰ στοιχεῖα εἰρωνικῶς εἴρηται τῷ προφήτῃ, τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἠλπικότων καὶ μὴ ἐπὶ τῷ τούτων δημιουργῷ μηδέ, ὡς ἡμεῖς, δοξαζόντων εἶναι τὴν ὄντως ὑπερκαθημένην [f. 7v] τῶν ἄστρων τοῦ Θεοῦ δύναμιν τὴν δυναμένην κωλῦσαι τὰ σημαινόμενά τε καὶ ἐπερχόμενα, μαρτυροῦντι προσεῖναί τινα καὶ αὐτοῖς δύναμιν ὁποίαν τὴν διὰ τῆς τῶν ὅπλων χρήσεως, τῆς στρατιᾶς, τῶν ἵππων, τῶν μηχανῶν, τῆς βουλῆς τῆς στρατιωτικῆς, τῆς φρονήσεως· οὐκ ἂν γὰρ τῷ ἀνυποστάτῳ προσεμαρτύρει Θεὸς διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος κλήσεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τὸ ἐνυπόστατον ταύτης παραδεικνὺς τὴν μείζω τούτων καὶ ἐπιφανεστέραν, ἐφ' ᾗ καὶ ἤλπιζον, ὑπεσημήνατο δύναμιν· καίτοι πᾶσι τοῖς προειρημένοις πρόσεστι δύναμις καθ' ἑαυτήν, σαθρὰ δὲ δίχα Θεοῦ, μετὰ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἐστὶ πολλή. ὥσπερ οὖν τὰ εἰρημένα οὐκ εἰσὶ πάντη καθ' ἑαυτὰ ἀνενέργητα, οὕτως οὐδὲ οἱ ἀστέρες ἢ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀσχολούμενοι ἄχρηστοι κατενοήθησαν· τοῖς μέντοι Βαβυλωνίοις εἰκότως νέμεσιν ἐπήγαγεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν τοιαύτην ἀπιστίαν τροπικῶς προσωνείδισεν ὡς κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ βουλῆς καὶ τοῦ θελήματος αὐτοῦ τῇ ἐξ αὐτῶν χρησαμένοις γνώσει, καὶ δέον ὂν <τὸ> διὰ τῆς τῶν τοιούτων ἐπισκέψεως θεωρούμενον αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς νοητῶς κατιδεῖν, ἀμβλυωποῦσι καὶ κεναυχοῦσι καὶ πρὸς γῆν νενευκόσι καὶ ἀνανεῦσαι μὴ δυναμένοις, ὥσπερ ἡμεῖς οἱ τὸν Θεὸν ἐγνωκότες κύριον οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, πτωχίζοντα καὶ πλουτίζοντα, θανατοῦντα καὶ ζῳογονοῦντα, βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ πτωχοῖς διαιτῶντα καὶ πάντα μεταποιοῦντα ὁπόταν βούληται καὶ ὡς βούλεται. οἷς ἀνὰ μέρος, τοῖς

1 παθεῖν A. 3 ἄλλων omis. V. πρόρρησις A. 4 θανάτου coni. Boll. Ante ἀνθρώπων] ἐξ expunct. A. ἐξ superscr. A. 6 καὶ suppl. 8 καὶ ante ἐν omis. A. 10 ἔξωσιν codd. : ἀξιῶσιν corr. ἢ V : καὶ A. 11 Post ἡ in A διδαχὴ expunct. 13-14 Isaias 47, 13. 13 στήσωσαν A. 18 μαρτυροῦντι, sc. τῷ προφήτῃ. 19 ὅλων V. 20 μελάνων V. 22 τὸ δ' ἐνυπ. (δ' superscr.) A. 25 σαθρὰ evanid. in V. 26 ἐστὶ πολλή evanid. in V. 31 τὸ suppl. Parmentier. 36 διαιτῶντα omis. V.

θεοποιοῦσι δηλαδὴ τὴν κτίσιν, καὶ ἡμῖν τοῖς ὀρθῶς φρονοῦσιν ἡ Γραφὴ διαιτῶσα, « οὗτοι ἐν ἅρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα ». κατὰ γὰρ τὸ εἰρημένον « ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν· καὶ οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν· καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. »

Καὶ μάρτυς ὁ τοῦ Ἰεσσαὶ τὸν παλαμναῖον Γολιὰθ σφενδονήσας καὶ ἀποκτείνας δυνάμει Θεοῦ, ὃ πάντως οὐδεὶς ἂν τῶν νῦν κατὰ τὸν τότε τρόπον ποιῆσαι τολμήσειε. πῶς γὰρ ἀντιστήσεταί τις διὰ λίθων τριῶν τῷ καθωπλισμένῳ τῇ παντευχίᾳ, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἰσχύος; ἢ πότε καὶ πίθηξ καταπαλαίσαι ἂν γίγαντα; ὁ γὰρ τοῖς ὅπλοις τοῖς σωματικοῖς καὶ τῇ δυνάμει ὡς ὀργάνοις τισὶ χρώμενος πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀφορῶν δὲ πρὸς Θεὸν καὶ ἐλπίζων ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καλῶς καὶ ἀσφαλῶς τοῖς ὅπλοις κέχρηται, ὡς ὀρθῶς φρονῶν. ὁ δ' ἐπ' αὐτοῖς μόνοις τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πιστεύων, τὸ πᾶν ἐσφάλη καὶ οὐδὲ μικρὸν ὑπὸ τῶν τοιούτων ὠφεληθήσεται. ὅ τε γὰρ δρομικώτατος ἵππος ἐν οὐδενὶ σφαλλόμενος πίπτει, ἢ καὶ ἄλλως τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συμπτώματος γεγονότος ἄχρηστος ἐν πολέμῳ εὑρίσκεται, καὶ τὰ ὅπλα [f. 8] καλῶς κατωχυρωμένα διὰ μικρᾶς βολίδος βαλλόμενα νεκρὸν πολλάκις δεικνύουσι τὸν τὸ πᾶν τῆς σωτηρίας θέμενον ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν σωθῆναι νομίσαντα. τούτῳ δῆτα τῷ λόγῳ καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος πτωχὰ τὰ στοιχεῖα ὠνόμασεν, ὡς οἰκείας ἐστερημένα δυνάμεως, κατὰ δὲ θείαν κέλευσιν ἐνεργοῦντα καὶ αὖθις τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἱστάμενα, ὅτε καὶ βούλοιτο ὁ τούτων δημιουργός, καθάπερ ἐν τῇ Χαλδαϊκῇ καμίνῳ τὸ πῦρ· καὶ ἡ τοῦ ὕδατος δέ ποτε φύσις καυστικῶς ἐπὶ τῶν σχιδάκων ἐνεργουμένη ὡρᾶτο διὰ τῆς τριτῆς τοῦ ὕδατος ἐπιχύσεως καὶ τῶν τοῦ Θεσβίτου χειρῶν. καὶ ἵν' ἐξ ὧν ὁρῶμεν τὸν λόγον πιστεύσωμεν, κακοῦ τινος προσδοκωμένου πολλάκις ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν, περικοπὴ γίνεται διὰ προσευχῶν καὶ λοιπῶν ἀγαθουργιῶν, καὶ τοῦτο ὡς θαῦμα τῷ δημιουργῷ ἐπιγραφόμεθα καὶ χάριν ὁμολογοῦμεν τῷ οὕτως οἰκονομήσαντι· καὶ πάλιν, ἀγαθῆς προκειμένης ἐλπίδος εἰς ἔργον τὸ ἀγαθὸν προχωρεῖν, εὐδοκίᾳ Θεοῦ ὑπὲρ τὴν προσδοκίαν πολλάκις ἡ ἐξ ὁλοκλήρου ὕφεσις γίνεται, « ἵνα ὁ Θεὸς ᾖ τὰ πάντα ἐν πᾶσι », καθὼς ὁ Παῦλός φησιν, ἵνα τὸ πᾶν τοῦ Θεοῦ ᾖ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀπαγορευθέντων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς ἰατρικῆς προσδοκώντων ἀλλὰ θάνατον προφανῶς ἀπεκδεχομένων, ἐπειδὰν ἀνάκλησιν ἴδωμεν δι' εὐποιΐας καὶ μετανοίας,

2-3 Psalm. 19, 8. 3-5 Psalm. 32, 16-17. 6 ὁ τοῦ Ἰεσσαί, sc. David, cf. I Reg. 16. 7 πάντως e corr. A. 10 καταπαλέσαι A. 16 σφαλόμενος A. 17 γεγονότως A. 19 τὸν omis. A. 21 Ep. Galat., 4, 9. 22-23 ἐνεργείαν V. 23 ἐξιστάμενα coni. Kroll. 23-24 ἡ τῶν Χαλδαίων κάμινος Daniel., III, 20-24. 24-26 Cf. III, Reg. 18, 31 ss. 26 ὂν V. 32 ἡ] ἣ codd., corr. Parmentier. 33-34 I Corinth. 15, 28. 35 ἐπὶ corr. Bidez : ὑπὸ codd. 37 ἀνάκλισιν A fors. recte.

τῆς δυνάμεως λογιζόμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ κακίζομεν τὴν ἰατρικὴν σφαλλομένην, ὁπότε Θεὸς θέλει θαυματουργεῖν, καὶ οὐδὲ σφάλλεσθαι ταύτην εἴποιμεν <ἂν> ποτε, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου μαθήματος, ἐπεὶ καὶ ἰατρικὴ καὶ μαθηματικὴ τέχνη στοχασμός ἐστιν ἔντεχνος τῆς τῶν προσδοκωμένων ἐναντίων περικοπῆς· τῶν ἀγαθῶν γὰρ τὴν ὑπερβολὴν καὶ παραύξησιν προσδοκωμένην καὶ μὴ παραιτουμένην κατὰ τὴν τοῦ μαθηματικοῦ πρόρρησιν, τῆς δυνάμεως λέγομεν τοῦ Θεοῦ. εἰ μὴ γὰρ οὕτως ἐγίνετο, οὐκ ἂν θαυμαστὸν ἦν τὸ γινόμενον ἢ καὶ θαῦμα ἐνομίζετο, ἀλλ' ὡς ἁπλῶς τῇ φύσει ἑπόμενον καὶ γενέσθαι οὕτως ὀφεῖλον. καὶ τὸ μεταξὺ ὂν δυνάμεως Θεοῦ καὶ φύσεως οὐρανίου οὐκ ἂν ἀκριβῶς διεκρίνομεν, οὐδὲ τὸν Θεὸν ἐθαυμάζομεν ὡς ἐν ἔργοις θαυμαζόμενον· ἀρτίως δέ, ὡς ἀναίσθητα ταῦτα πεπληροφορημένοι καὶ ἄψυχα, λέγομεν τὸν οὐρανὸν θρόνον τυγχάνειν Θεοῦ καὶ χάριτας ἔχειν τινὰς ὡσανεὶ προμηνύματα τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως Θεοῦ· ἐξ ὧν ἀναλόγως τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως γινώσκεται τοῦ καθημένου ἐπάνω αὐτῶν. δεῖ οὖν μᾶλλον ἐρευνητικώτερον τὰ κατ' οὐρανὸν πολυπραγμονεῖν [f. 8ᵛ] τοὺς εὖ καὶ ὀρθῶς δυναμένους φρονεῖν, ἵνα ἐκ τῶν ποιημάτων ἡ τοῦ Θεοῦ μεγαλειότης ἐπιγινώσκηται κατὰ τὸ « οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ » οὐ λόγῳ χρώμενοι, οὐ προσλαλιᾷ, ἀλλὰ σιωπηρῶς τοῖς ὠσὶν ἐνηχοῦντες τῶν λογισμῶν καὶ δι' ἑαυτῶν τὴν θείαν δύναμιν καὶ πρόνοιαν ἀνακράζοντες, ὥσπερ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀστρῴων σωμάτων, κἀντεῦθεν συνετίζηται πλέον εἰς Θεοῦ κατανόησιν ὁ γνωστικὸς [καὶ] θεατὴς καὶ φωτίζηται πρὸς θεογνωσίαν ἐκ τῆς ἐγκεκρυμμένης δυνάμεως ἐν τοῖς οὐρανίοις σώμασιν τούτοις βλέπων κοινωνίαν πρὸς ἄλληλα καὶ διάστασιν, καὶ κατανοῶν τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ δημιουργικὴν σύνεσιν.

Εἰ γὰρ θρόνος ἀνδρὸς ἐπ' ἀρετῇ διαλάμψαντος εἴτε χιτών, εἴτε σανδάλιον ἔχουσί τινα δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἀνεπαίσθητον, καὶ οὐχ ἁπλῶς βλέπομεν αὐτά, οὐδὲ ἁπλῶς αὐτοῖς προσερχόμεθα, ἀλλὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐνοπτριζόμεθα δύναμιν, ἀφορῶντες τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς εἰς τὸν τούτοις χρησάμενον, καὶ μετ' εὐλαβείας προσψαύοντες τὴν χάριν ἐκεῖθεν λαμβάνομεν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὁρῶντες θρόνον μετ' αἰδοῦς πλησιάζομεν τὸν ἐπικαθήμενον ἀναλογιζόμενοι, κἀκ τῆς ἐκείνου δόξης καὶ τὸν θρόνον τιμητέον ἡγούμεθα, καὶ ὡς θρόνον αἰσθήσεως κατὰ τὸ εἰρημένον ἐνατενίζομεν — καί ἐστι τῇ ἀληθείᾳ τοιοῦτος· συνετίζεται γὰρ ἅπας καὶ συστέλλεται, κἂν ἄτακτος ᾖ καὶ αὐθάδης τῇ φύσει, τὸν τοῦ βασιλέως θρόνον βλέπων προκείμενον — ἆρα τὸν τοῦ Θεοῦ θρόνον νομίσωμεν ἀμοιρεῖν ἐνεργείας χάριτός τε κεκρυμμένης

2 σφάλεσθαι A. 4 Ex Steph. philos., *Catal.*, II, p. 186. 4 ss. 13 θρόνος Θεοῦ] cf. Matth. 5. 34. 18 ἐπιγινώσκεται codd. 18-19 Psalm. 18 (19), 2. 21 ἀποτελεμέτων V. 23 εἰς θεοῦ εἰς κατανόησιν A. καὶ del Bidez. 38 βλέπων omis. V.

καὶ δυνάμεως καὶ οὕτω τῆς δόξης ἐπιλησόμεθα; καὶ πῶς τὴν ἐκ τῶν εὐφρονούντων αἰτίαν οὕτω διακείμενοι ἐκφευξόμεθα; πλὴν οὐ προσκυνοῦμεν καὶ σεβόμεθα τοῦτον, ἀλλὰ μόνον ὁρῶμεν ὡς θρόνον Θεοῦ καὶ τὰς αὐτοῦ ἐνεργείας προτεκμαιρόμεθα.

Φέρε γὰρ εἴπωμεν, εἴ τις ἀριστοτέχνης ὢν κἀν πολλοῖς τὸ δοκίμιον δοὺς τῆς αὐτοῦ περὶ τὴν οἰκοδομίαν συνέσεως, περικαλλῆ τε οἶκον οἰκοδομήσας θέαμα τοῦτον ἐπαίνων ἄξιον καταστήσῃ, εἶτά τίς ποθεν μικροφυὴς ἐπελθὼν καὶ ἄγροικος τυγχάνων καὶ χαμερπὴς παρέλθῃ τοῦτον ἄνευ ἐπαίνων μὴ σώζοντος μηδὲ δυναμένου τοῦ νοὸς αὐτοῦ ἐμμέτρως κατανοεῖν καὶ τὴν ἁρμονίαν θαυμάζειν, ἢ καὶ πολλάκις μέρος μὲν ἐπαινέσει, μέρος δέ τι κακίσει, οὐχὶ τὸν τεχνίτην ὑβρίζει; ὁ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ποιημάτων καὶ κατασκευῶν κακιζομένων καὶ παρεωραμένων οὐκ ἀγανακτεῖ; ἐκ παντός. ἢ οὐχ οὕτως οἴει καὶ τὸν Θεὸν διακεῖσθαι ἐπὶ τοῖς οὕτω περικαλλέσιν ἔργοις καὶ θαυμασίοις καὶ μεγαλοπρεπέσιν αὐτοῦ τεχνουργήμασιν, ὁπότε ἀτημελήτως καὶ ὡς ἐν παρέργῳ ταῦτα, ὥσπερ εἴ τινες βάρβαροι καὶ λόγου ἄμοιροι, παρορῶμεν, καὶ πρὸς τούτοις τοὺς δυναμένους λεπτολογεῖν ἀσεβεῖς ὀνομάζομεν;

[F. 9] Χωρὶς δὲ τούτων ἁπάντων ἐπεὶ ἡ Γραφὴ λέγει « εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν » καὶ οὐδὲν ἐναντίον τοῖς κτίσμασι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκόσμητον, διὰ τί δήποτε τοὺς ἀστέρας παραβλεψόμεθα τοῦ Θεοῦ ὄντας ποιήματα, ἐναντία Θεῷ φρονοῦντες ὡς τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀκριβῶς μὴ γινώσκοντες, εἰ γὰρ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ἄρα καὶ καλά εἰσιν. ὅρα τὴν ποικιλίαν καὶ ἁρμονίαν καὶ τὴν κατὰ τάξιν τῶν ἀστέρων κίνησιν εὐτάκτως καὶ ὡς ἐν κόσμῳ τὸν οὐράνιον περιιοῦσαν κύκλον, καὶ σὺ ἀναρμόστως φρονεῖς καὶ λέγεις περὶ αὐτοῦ, καὶ παχυμερῶς ἀποφαίνῃ περὶ ὧν οὐκ οἶδας, ἐμβαθύνειν θέλων οἷς ἀκριβῶς οὐκ ἠρεύνησας, καὶ στενωτέρῳ ἀγγείῳ, τῇ ἑαυτοῦ δηλαδὴ φρενί, εὐρυχωρίαν πιστεύεις δημιουργίας Θεοῦ, καὶ περικυκλῶσαι θέλεις τὸ σύμπαν τῷ σῷ στενῷ λογισμῷ καὶ κατ' αὐτῶν ἑρμηνεῦσαι τῶν δημιουργημάτων δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οὔ τις μέχρι τοῦ νῦν πεποίηκε, καὶ ταῦτα πείρας ἄνευ τῆς προσηκούσης ἐναντία τοῖς ἁγίοις βασιλεῦσι τῇ τε ἀληθείᾳ φανταζόμενος καὶ τὰ τίμια ὑβρίζων κτίσματα Θεοῦ καὶ ποιήματα.

Ἀλλ' εἴποις ὅτι καὶ ὁ διάβολος ἓν τῶν ποιημάτων ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, λοιπὸν ἄρα προσέχειν τούτῳ ὀφείλομεν; ἀλλ' ὁ διάβολος προαίρεσιν ἐκτήσατο αὐτοβούλως ἐναντιουμένην τῷ ἀγαθῷ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ οὗτος ἀντίθεος ἐστί τε καὶ λέγεται, ταῦτα δὲ ἄψυχα ποιήματα

5 εἴπομεν codd., corr. Bidez. κἀν scripsi : κἂν cod. 9 ἐπαινῶν A. σώζοντος non capio. An συνιέντος? 12 αὐτοῦ codd. καὶ ante κατασκ omis. A. 15 εὐτημελήτως V. 17 [τούτοις] τοὺς [δυναμέν]ους [λεπτολογεῖν ἀ]σεβεῖς litterae uncis inclusae evanidae sunt A. 19-20 Genes. I, 31. 24 ὁρᾷς V. 25 εὐκόσμῳ V. 36 προσέχειν ἄρα A.

καὶ ἀναίσθητα καὶ ἀπρονόητα καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀντίθεα, ἀλλὰ <ἐπὶ> τῆς οἰκείας μένοντα τάξεως, ἐφ' ἧς ἐτάχθησαν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἐνεργείας ἔχουσι φυσικὰς ἀναισθήτως πλὴν οὐ κατὰ προαίρεσιν. τὰ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργοῦντα ποτὲ μὲν ἐνεργοῦσι τόδε τι, ἄλλοτε δ' οὔ. ταῦτα δὲ καὶ ὡσαύτως ἐνεργοῦσι, καθὼς ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, εἰ μή πως διὰ θαυματουργίαν Θεοῦ περικοπὴ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν γένηται, ὡς πολλάκις εἴρηται· καὶ εἴπερ ἦν αἴσθησις ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἂν οὐδὲ ὁ μαθηματικὸς καταλαβεῖν ἠδύνατο τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα καὶ ἐν βουλῇ κρυπτόντων καὶ ἐν μυστηρίῳ. F. C.

<Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ>

Ἀνταπολογητικὸν ἐκ μέρους πρὸς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ γραφὴν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν ἀπολυθεῖσαν πρός τινα μοναχὸν ἐπιμεμψάμενον οὐ μικρῶς αὐτῷ διά γε τὸ τῆς ἀστρολογίας μάθημα καὶ φιλονεικοῦσαν τὸ τοιοῦτον συστήσασθαι μάθημα φυσικαῖς καὶ γραφικαῖς ἀποδείξεσιν.

Τολμῶν ὑπομιμνήσκω· τὸ προγεγονὸς γράμμα τῆς βασιλείας σου καὶ εἰς ἐμὰς ἤδη χεῖρας ἐλήλυθεν, καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἀναγνοὺς καὶ περιεπτυξάμην αὐτὸ καὶ θερμῶς κατεφίλησα. τίνος ἕνεκεν; ὅτι πραείᾳ τῷ ὄντι καὶ ἠρεμαίᾳ φωνῇ καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ τοῦ εἰπόντος Χριστοῦ « μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ » πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἐποιήσατο τὴν ἀπόκρισιν, τὸν ἀπερισκέπτως οὕτω τοῦ θεοστεφοῦς καταβοώμενον κράτους σου· μετὰ δὲ ταῦτα τὸ τοιοῦτον γράμμα τεθαύμακα κατά γε τὸ προσὸν αὐτῷ τῶν λέξεων στρυφνόν τε καὶ εὔρυθμον καὶ τὸ τῶν νοημάτων βαθὺ καὶ πυκνόν· οἷς δὴ νοήμασι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως, περιπεσὼν χεῖρα δοθῆναι μοι παρακαλῶ βοηθόν, κᾀκεῖθεν εὐμεθόδως ἀνελκυσθῆναι πρὸ τοῦ καταπνιγῆναί με τέλεον· αὐτίκα γὰρ ἀπορίᾳ σύνειμι περὶ τοῦ Ἑβραίου ἐκείνου ὃν ὁ μέγας Βασίλειος, ἡνίκα πρὸς κύριον ἐξεδήμει, τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας

1 ἐπὶ suppl. Kroll. 5 καὶ superscr. A. 10 M(onacensis), f. 217ᵛ; T(aurinensis), f. 154 [usque ad p 139, n. 25]; P(arisinus), f. 95. — Manuel non ubique sed plurimis locis clausulam Meyerianam adhibuit (e. g., p. 124, 10 s.). At Glycas ipse mirum in modum quantum clausulae " θερμῶς κατεφίλησα " studat, cf. praeter hoc opusculum e. g. epistulam Glycae ad Theodoram (Krumbacher, *Sitzb. Münch. Akadem.*, 1894, p. 452) [Boll]. 12 αὐτοῦ M. 13 Μανουὴλ τοῦ omis. T. 15-18 Κομνήνου τοῦ ἀστρονομικοῦ μαθήματος ἕνεκεν ceteris omissis P. 19 πρώτοις MT : τούτοις P. 22 Matth. 11, 29. 23 ἐποίησα τὴν P. 29 Fabula de Iudaeo ex Ps. Amphilochii vita S. Basilii in AA. SS., Iun. II, p. 955 s. = Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, p. cccxiv ss.

ἠξίωσεν· ἡ γὰρ ἐμὴ βίβλος ἰατρόν τε διαγορεύει τὸν Ἰουδαῖον, καὶ ὅτι τῷ σφυγμῷ τοῦ ἁγίου διὰ χειρὸς ἐκεῖνος προσσχὼν τὸν τοῦ μεγάλου προέγνωκε θάνατον· τὸ δὲ ἐγχειρισθέν μοι γράμμα μαθηματικὸν αὐτὸν ἀποκαλεῖ, καὶ ὅτι ταῖς τῶν ἄστρων παρασημειώσεσι τὴν τοῦ ἁγίου προέγνω μετάστασιν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν μέγαν αὐτὸν παρεισάγει συναινοῦντα τῇ τοῦ Ἑβραίου μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἀληθῆ ταύτην ἀποκαλοῦντα, πλείονα δὲ τούτων ἄλλα καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, ὧν ἡ ἐμὴ βίβλος οὐδαμοῦ μεμνημένη εὑρίσκεται. ἢ γοῦν ἐσφαλμένως ἔχει τὰ κατ' αὐτήν, καὶ πλέον οὐδέν, ἢ τὴν διαφωνίαν ταύτην θεραπευθῆναι παρακαλῶ.

Οὐδὲ γὰρ ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐστήρικται, εἴ γε καὶ ἀκώλυτον τὴν τοιαύτην τέχνην παρὰ τῷ Θεῷ, ναὶ μὴν καὶ ἐνυπόστατον αὐτὴν εἶναι τὸ ἐγχειρισθέν μοι γράμμα διϊσχυρίζεται· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν δι' ἀστέρος τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἑκούσιον πάθος ὑπεσημήνατο. ἀλλ' οὐ μὲν οὖν καὶ τοῖς περὶ τούτου λεγομένοις εὐχερῶς ἔχομεν πείθεσθαι· πῶς γὰρ ἂν καὶ πεισθείημεν ἑτοίμως οὕτω τῷ γράμματι, εἴπερ ὁ χρυσορρήμων καὶ θεῖος Ἰωάννης ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἕκτῃ ὁμιλίᾳ καταδρομὴν οὐ μικρὰν τῶν οὕτω καὶ φρονούντων καὶ λεγόντων ποιούμενος φαίνεται; πῶς τὴν τοιαύτην τέχνην ἐνυπόστατον εἴπωμεν, εἴπερ ἐκεῖθεν ὁρῶμεν ἀνατρεπομένην αὐτὴν ὅθεν δοκεῖ προσεπικτᾶσθαι τὴν σύστασιν;

Καὶ ἵνα τὰ λοιπὰ παρεάσω, τὰ κατὰ τοὺς μάγους αὐτοὺς καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην θεῖον Διονύσιον, οὓς ὑπερηγοροῦντας ἑαυτοῦ παράγει τάχα τὸ γράμμα, βοῶσι τοῦτο τρανώτατα· τῆς γὰρ παλαιᾶς αὐτῶν συνηθείας δι' ἀστέρων ἀποσπασθέντες ἐκεῖνοι, καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀληθεῖ γνώσει προσεληλυθότες, οὐκέτι τοῖς προτέροις ἐνασχολεῖσθαι ἠνέσχοντο[1]· ἃ γοῦν ἐβεβαίωσεν, ὥς φησι τὸ γράμμα, γεννηθεὶς ὁ Χριστός, πῶς ἐκεῖνοι, καὶ ταῦτα πιστοὶ γεγονότες, ὁλοσχερῶς ἀπεσείσαντο; ἄλλως τε εἰ τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐνυπόστατα δείκνυσιν ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος, ὁ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου παραδόξως ὑποδείξας τοῖς μάγοις, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ὀρνιθοσκοπίαν ἐντεῦθεν ἐπιβεβαιοῦσθαι, εἴ γε διὰ περιστερᾶς ἄνωθεν καταπτάσης βαπτιζόμενον ἐν Ἰορδάνῃ τὸν Υἱὸν ὑπέδειξεν ὁ Πατήρ, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τῆς νεκυομαντείας οὐκ ἀπόβλητα δόξειεν ἂν εἶναι, εἴ γε καὶ πολλὰ σώματα

2 σφιγμῷ P. προσχὼν codd., corr. Kroll. 6 συνενοῦντα P : παραινοῦντα T. 7 τε τούτων MT. 11 γε] γὰρ codd., corr. 15 ὑπεσεμείνατο P. 16 πεισθείημεν] ειη e corr. P. 17 Ioh. Chrysost., Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 61 s. 20 εἴπομεν P. 20-21 αὐτὴν ἀνατρεπομένην T. 21 δοκῶ P. 24 τάχα omis. M. τρανότατα T. 27 γοῦν MT : γὰρ P. τὸ γράμμα in marg. add. T. 28 ταῦτα φησὶ M. 29 ἐνυπόστατα] cf. Manuel supra p. 114, 13. 33 δὲ omis. T. 34 εἶναι omis. P.

[1] Haec de magis sententia apud christianos doctores saepissime repetitur, cf. Bouché-Leclercq, *Astrologie grecque*, p. 611 ss.

τῶν κεκοιμημένων κατά γε τὸ σωτήριον πάθος ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντα Θεὸν ὡμολόγουν ἀριδήλως τὸν πάσχοντα, καὶ ταῦτα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου περὶ τούτων οὑτωσὶ πρὸς Ἰσραὴλ λέγοντος « οὐκ οἰωνιεῖσθε, οὐδὲ ὀρνιθοσκοπεῖσθε », τὰ γὰρ ἔθνη οὓς κύριος ὁ Θεὸς ἐξολοθρεύσει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, οὗτοι κληδόνων καὶ μαντειῶν ἀκούσονται· σὺ δὲ οὐχ οὕτως.

Μὴ οὖν ἐάσῃς ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τούτοις διαταράττεσθαι, οὐ μικρὰ γὰρ ἀνακύπτει κἀντεῦθεν ἀντίρρησις, καὶ μᾶλλον ἐν οἷς οὕτω τὸ γράμμα διέξεισιν, ὅτι διὰ τῆς τοιᾶσδε τοῦ ἀστέρος ἐπιτολῆς, ναὶ μὴν καὶ τοῦ ζῳδίου ἐκείνου, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος ἀστὴρ ἀνατέταλκεν, οἵαπερ ἀκριβεῖς τῶν τοιούτων εἰδήμονες ὄντες οἱ μάγοι, Θεὸν ἐγνώκασι τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον, θνητὸν ὁμοῦ καὶ ἀθάνατον, βασιλέα καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις τικτόμενον, καὶ ταῦτα τοῦ τῶν ἀστρολόγων ἐξοχωτάτου Πτολεμαίου τὸ περὶ τούτων οὕτω λεπτομερῶς ἀποφαίνεσθαι, τῶν ἐνθουσιώντων εἶναι φάσκοντος ἴδιον. εἰ γὰρ ἐξ ἀνθρωπίνης τέχνης καὶ οὐ θεόθεν ἐκεῖνοι περὶ τούτων οὑτωσὶ διεσκέψαντο, οὐκ ἂν ἐκεῖθεν ἠγέρθησαν, οὐκ ἂν ὁδὸν τοσαύτην ἐστείλαντο, οὐκ ἂν ὁδηγοῦντα τὸν ἀστέρα ἐκέκτηντο, οὐκ ἂν ἱσταμένου ἐκείνου τῆς ὁδοῦ καὶ οὗτοι κατὰ τὸν Ἰσραὴλ ἐκεῖνον ἀπείργοντο, οὐκ ἂν αὐτοῦ κινουμένου καὶ τὴν ὁδὸν οἷον ὑποδεικνύοντος τῆς ὁδοιπορίας κἀκεῖνοι ἀπήρχοντο, οὐκ ἂν ἐν Ἱεροσολύμοις παραγενόμενοι καὶ οἰκονομικῶς αὐτὸν ἀπολέσαντες, ἔνθεν κἀκεῖθεν τὰς ἀγυιὰς περιήρχοντο « ποῦ ἐστι, λέγοντες, ὁ τεχθεὶς βασιλεύς; » οὐκ ἂν αὐτὸν αὖθις ἰδόντες χαρὰν μεγάλην ἐχάρησαν. φαίνεται οὖν κἀντεῦθεν, εἰ καὶ μὴ λέγω τὰ κατὰ μέρος μοι ἐπαπορούμενα, ὅτι θεία τις ἦν δύναμις ἡ λέγειν οὕτω καὶ πράττειν αὐτοὺς ἀναγκάζουσα.

Εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τάδε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε « μηδεὶς δὲ ἑλκέτω τὴν τῆς ἀστρολογίας κατασκευὴν εἰς τὴν τοῦ ἀστέρος ἀνατολήν· οἱ μὲν γὰρ τὴν γέννησιν παρεισάγοντες ἐκ τῶν ἤδη ὄντων ἀστέρων δοκοῦσι προλέγειν τὰ μέλλοντα, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν σχῆμα ἀστέρος τὴν βασιλικὴν γέννησιν ὑπεσήμαινεν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀστὴρ ἦν τῶν συνήθων· » οὐ μὲν οὖν οἱ μάγοι λοιπὸν κατὰ τὴν ἑαυτῶν τέχνην ζῳδίοις ἑπόμενοι καὶ ἀστράσιν εἰς Ἱεροσόλυμα παρεγένοντο, ἀλλά, καθὰ φησὶν ὁ διαληφθεὶς οὗτος θεῖος ἀνήρ, τῇ τοῦ Βαλαὰμ ἀκολουθήσαντες προφητείᾳ τῇ οὕτω λεγούσῃ· « ἀνατελεῖ

2 τὸν omis P. 3 οἰωνεῖσθε codd. Cf. Levit, XIX, 26 (ὀρνιθοσκοπήσεσθε). 7 καὶ omis. P. 7-8 μικρὰ γὰρ ἀνακύπτει PT (seq. rasura in P): μικρὸν γὰρ ἀνακύπτειν M. 8 Cf. supra, p. 113, v. 25 ss., 115, v. 14 s. 11 τῶν τοιούτων omis. P. ὄντες τῶν τοιούτων οἱ δήμονες M. 14 Ptol., *Tetrab.*, I, 2. 17-18 οὐκ ἂν ὁδ. - ἐκέκτηντο omis. M. 19 Ἰσραὴλ] ιηλ codd. Leg. Ἰησοῦν? 20 ἐκεῖνοι καὶ τῆς ὁδ. ἀπήρχ. P. 22 κακεῖ M. προσήρχοντο P. Matth. II, 2. 24 μὴ καὶ μὴ MP. μοι omis. MT. 27 Pseudo-Basil., *Homil. in gener.*, 5 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXI, col. 1469). 30 τὴν (superscr.) γένεσιν (ε e corr.) T; γένεσιν habet Migne.

ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ ». κατὰ μνήμην οὖν τῆς τοιαύτης προφητείας τὴν Ἰουδαίαν ἐπιζητοῦσι, μαθεῖν ἐθέλοντες ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς τῶν Ἰουδαίων βασιλεύς. καὶ περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτως.

Τὸ δὲ διαληφθὲν γράμμα καὶ τῆς κατὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστορίας μεμνημένον φαίνεται τὴν ἀστρολογίαν ἐντεῦθεν ἐπιστηρίξαι μαχόμενον, καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ μικρῶς ἀποροῦμεν· εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ποιημάτων ἐπέγνω τὸν κύριον ὁ θειότατος Ἀβραάμ, τίνος ἕνεκεν ὁ τοῦ μαθήματος ὑπεραπολογούμενος τὴν τοιαύτην ἱστορίαν ἐπὶ μέσου εἰσήνεγκε; κατὰ τί δὲ καὶ συμβαλεῖται αὐτοῦ τῷ σκοπῷ; ἦν μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀληθῶς δόκιμος ἀστρολόγος, ὡς ἀπὸ Χαλδαίων ὁρμώμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν ἐπιγνοὺς τὰ τοιαῦτα διέπτυσεν ὕστερον, μετὰ τὴν θείαν δηλονότι ἐπίγνωσιν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἀβιμέλεχ εἰς Αἴγυπτον κατελθὼν παντοίως κατῄσχυνε τοὺς τὰ τοιαῦτα δοξάζοντας· οὐκ οἶδα λοιπὸν εἴ γε καὶ συμβαλεῖται τῷ προκειμένῳ σκοπῷ ἡ κατὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστορία. ἐγὼ δέδοικα μὴ καὶ τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο πέρας ἐνταῦθα λάβῃ τὸ λέγον « εἴχαμεν κύνα καὶ τοῖς θηρσὶ παρεῖχεν βοήθειαν ».

Οὐχ ἧττον δὲ κἀν τῇ προῤῥήσει τοῦ Ἕλληνος ἐκείνου τῇ οὕτω λεγούσῃ « Χριστὸς γεννᾶται ἐκ παρθένου Μαρίας, καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν, ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης ὄψει με πάλιν, ὦ Ἥλιε », ἀμηχανίᾳ συνέχομαι· οὐδὲ γὰρ ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, τὰ τοῦ μαθήματος ἐνυπόστατα φαίνεται· ὁ γὰρ ἀκριβὴς ἐπιστήμων, ἢ παρ' οἵου δή τινος ἐρωτηθεὶς ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν πολλάκις διασκεψάμενος, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἀποφαίνεται, παχυμερῶς οὕτω τοῦ μέλλοντος ἐντεῦθεν καταστοχαζόμενος, εἴ γε καὶ μάλιστα τὴν ἀστρολογίαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοὶ μηδὲν ἕτερον ἢ στοχασμὸν ἔντεχνον εἶναι ὁρίζονται· τὸ δὲ πρὸ χιλίων ἢ καὶ πλειόνων ἐτῶν καὶ ταῦτα περὶ ἀγνώστου τοσοῦτον πράγματος οὕτω παραδόξως προειπεῖν ἐκεῖνον τὸν Ἕλληνα, ὥστε καὶ Χριστὸν παραστῆσαι τικτόμενον καὶ βασιλέων ὀνομαστὶ μνημονεῦσαι, καὶ ἀρρητοτέρων τοιούτων τινῶν, οὐ μὲν οὖν ἀνθρωπίνης τέχνης τὴν τοιαύτην πρόρρησιν εἴποι τις ἄν, εἰ μή που καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης ἐκείνης « ὀψέ ποτέ τις ἐπὶ τὴν πολυσχιδῆ ταύτην ἐλάσειε γῆν, καὶ δίχα σφάλματος γενήσεται σάρξ », ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ μάντεως Βαλαάμ « ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ », κατὰ τέχνην ἀνθρωπίνην προαναγορευόμενα εἴπωμεν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν· θεία γὰρ

1 Num. XXIV, 17. 2-3 θέλοντες T. 3 οὖν omis. MT. 5 Cf. Manuel supra p. 118, v. 9. 16 λάβῃ τὸ λέγον P : λάβοι τὸ λέγον T : λάβοιτο λέγειν M. 17 εἴχαμεν P : εἴχομεν MT. Cf. Krumbacher, *Mittelgriech. Sprichwörter*, p. 105, 207. 18 ἧττον PT : ἥ (sic) M. 19 Cf. Manuel supra p. 116, 31. 21 καὶ μηχανίᾳ P. γὰρ omis. P. 22 ἐνυποστάτου M. ἤπερ P : εἰ παρ' M. 26 Cf. supra, p. 123, 4-5. 27 ἐτῶν MT : καὶ τῶν P. 29 παραστῆναι M. 31 εἴποι τις ἂν omis. P. De hoc oraculo Sibyllae vel Platonis, cf. Bidez, *Byz. Zeitschr.*, XI, 1902, p. 391. 33 πολυσχεδῆ codd. 34 Num. XXIV, 17. 35 προσαγορευόμενα MP. εἴπομεν P. ἀλλ' omis. T.

τις τὰ τοιαῦτα ἐπίπνοια, καὶ διὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων μηνύουσα τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρώπησιν· οὐ τέχνῃ λοιπὸν ἀνθρωπίνῃ, θείᾳ δὲ κινούμενοι χάριτι καὶ ἅπερ οὐκ ᾔδεσαν, ἔλεγον· καὶ συνίστησι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ τοῦ λόγου καὶ ὁ Καϊάφας ἐκεῖνος « συμφέρει, λέγων, ἕνα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀπολέσθαι ». καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Ἐν οἷς δὲ τὸ γράμμα διέξεισιν· ὅτι τὸ τοῦ σύμπαντος κόσμου προκέντημα, ἤγουν τὴν πρώτην τοῦ κόσμου καταβολὴν ἐν Καρκίνῳ πηξάμενος ὁ Θεός, ζῳδίῳ δηλαδὴ τροπικῷ καὶ ἀστάτῳ καὶ εὐμεταβλήτῳ, τὴν τῶν κοσμικῶν ἀστασίαν προετυπώσατο, καὶ τὴν αὖθις εἰς τὸ μηδὲν μεταστοιχείωσιν καὶ ἀνάλυσιν, οὐκ ἔχω τι ἀποκρίνασθαι· ὅθεν καὶ γὰρ ταῦτα συνέστη καὶ ποῦ γέγραπται καὶ τίνι τῶν ἁγίων καὶ ὅπως ἐνδέδοται, μέχρι καὶ τήμερον ὁ ἀμαθὴς οὐχ εὗρον ἐγώ· ὁ μὲν οὖν μέγας Βασίλειος τὸ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ῥητὸν ἐπεξηγούμενος τὸ λέγον· « ὁ οὐρανὸς θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς » ἐπάγει καὶ τάδε λέγων, ὅτι ἄγνωστα ἀνθρώπου φύσει τὰ τῆς γῆς θεμέλια, καὶ βεβαιοῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, δι' ὧν ὁ κύριος πρὸς τὸν Ἰώβ, ἡνίκα μετ' αὐτοῦ ἐζήτει κριθῆναι, οὕτως ἔλεγε κατὰ ῥῆμα· « Ποῦ ἧς ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν· ἀπάγγειλόν μοι εἰ ἐπίστασαι σύνεσιν, τίς ἔθετο τὰ μέτρα αὐτῆς, ἐπὶ τίνος δὲ οἱ κρίκοι αὐτῆς πεπήγασιν ». εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, εἰ τὴν ἀκαταληψίαν τῆς γῆς ὑπεμφαίνων τε ὁ κύριος καὶ οἱονεὶ αὐτῇ ἐγκαυχώμενος οὑτωσὶ πρὸς Ἰὼβ διελέγετο, τίς ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτῷ τεθάρρηκεν ὥστε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο τοῦ κόσμου προκέντημα, τουτέστι τὴν πρώτην αὐτοῦ καταβολήν, εἰδέναι φιλονεικεῖν, πῶς τε καὶ πότε παρήχθη καὶ τίνος ὡροσκοποῦντος ζῳδίου; καὶ ταῦτα τῶν ἀστέρων μήπω παραχθέντων ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, δι' ὧν ὁ ζῳδιακός, ὥς φασιν, ὑποτυποῦται κύκλος· ἀδύνατον οὖν τὰ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν παραχθέντα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ καὶ εἶναι λέγειν αὐτὰ καὶ τηνικαῦτα ὡροσκοπεῖν. εἰ δὲ ταυτα οὐκ ἔστι, οὐδὲ τὴν ὥραν λοιπὸν ἐκείνην εἰδείη τις ἂν καθ' ἣν ἡ πρώτη γέγονε τοῦ κόσμου καταβολή· εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος ἄγνωστα φύσει ἀνθρώπου τὰ τῆς γῆς ἔλεγεν εἶναι θεμέλια· ἄλλως τε, εἰ καὶ Καρκίνος τηνικαῦτα ὡροσκοπῶν ἦν, εἰ καὶ ἀστασίαν τῶν τότε παραγομένων ἐσήμαινε καὶ τὴν αὖθις εἰς τὸ μηδὲν ἀναστοιχείωσιν καὶ ἀνάλυσιν, ἀλλ' ἐκείνου πάντως ἔπρεπε τοῦ πρώτου δηλαδὴ

3 εἴδεσαν P. 4 Ioann. XI, 50-51. 6 ss. Haec in Comneni opusculo nunc desunt. 8-9 ἀμεταβλήτῳ M. 9 κοσμικῶν MT : βιωτικῶν P. 11 καὶ γὰρ] L. γὰρ καί? At cf. 130, 27. 13 Is. XIII, 23; cf. Pseudo-Basil., Migne, *Patr. Gr.*, t. XXX, p. 593 14 συσθήσεται P. 15 φύσει ἀνθρώπου P. 16 δι' ὃν P. 18 ss. Iob XXVIII, 4-6. 19 κρίκιοι M. 20 καταληψίαν P. 21 ss. In margine cod. M legitur manu prima εὖγε σοι τῷ εὐσεβεστάτῳ μοι καὶ τῷ ὄντι κατὰ σκοπὸν βάλλοντι συνετά. 24 φιλονεικεῖ P. 26 φησὶν P. 28 καὶ ante εἶναι omis. P. ταῦτα MT : τοῦτο P. 29 εἰδοίη P. 31 Cf. supra v. 15. θεμέλια ἔλεγεν εἶναι P. ἦν MT : εἰ P. 33 ἐσήμαινε MT : εἰσήγαγε P. τὴν PT : μὴν M. 33-34 δὲν ἀναστοιχ. καὶ in marg. M.

οὐρανοῦ παρέλευσιν ὑποσημαίνειν, οὗ τῇ παραγωγῇ καὶ ὡροσκοπῶν ἦν. καὶ μὴν ἐκεῖνος οὐ παρελεύσεται οὐδὲ εἰς ἀνάλυσιν ὅλως χωρήσει, καθά φασιν αἱ γραφαί, ἀλλ' εἰς αἰῶνας ἔσται ἡ διαμονὴ πάντως αὐτοῦ· οὕτως γὰρ καὶ ὁ προφήτης Ἡσαίας περὶ ἐκείνου φησίν· « καὶ ἔσται ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινή », τῶν γὰρ ἐπιπροσθούντων τῇ ἐκείνου θέᾳ περιαιρεθέντων, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ στερεώματος, τῶν φωστήρων, τῶν στοιχείων τε καὶ τῶν λοιπῶν καθ' ἑξῆς — καὶ γὰρ κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν « τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγει », ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καὶ ὄντως φανείη ἂν οὐρανός, οὗ τὴν διαμονὴν πᾶσα σχεδὸν καταγγέλλει γραφή — ἐκεῖνον οὖν πρῶτον ἔδει παρελθεῖν καὶ εἰς παντελῆ χωρῆσαι ἀνάλυσιν, ἅτε τροπικοῦ ζῳδίου, τοῦ Καρκίνου δηλονότι, ὡροσκοπήσαντος ἐπὶ τῇ παραγωγῇ πάντως αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν, ὡς ὁ λόγος ἤδη φθάσας ἐδήλωσεν· εἰ γάρ, ὥς φησι τὸ γράμμα, Καρκίνος ἦν τηνικαῦτα ὡροσκοπῶν, κἀντεῦθεν ὑποσημαίνων παντελῆ τῶν ὄντων ἀνάλυσιν, ἵνα τί μὴ καὶ τὸ τοῦ Παύλου ῥητὸν τὸ λέγον « ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται » πόρρω που ποιοῦμεν ὡς ψεύδους μεστόν· τὸ γὰρ εἰς ἀνάλυσιν χωροῦν καὶ εἰς τὸ μηδὲν καταντῶν ἀνακαινισμόν τινα πάντως οὐ πέφυκε δέχεσθαι· διὰ τί δὲ μὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔξω καταδεχόμεθα δόγματα καὶ πλείους ἀποκαταστάσεις τοῦ σύμπαντος κατά γε τὰς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ τῶν πλανητῶν περιόδους τε καὶ ἐπανόδους, καθάπερ ἐκεῖνοι, δοξάζομεν; ἄδηλα ταῦτα λοιπὸν καὶ κρύφια, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος, καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γινωσκόμενα.

Καὶ γὰρ καὶ ἐνυπόστατον τὴν τέχνην ἐξ εὐαγγελικῶν δῆθεν ῥητῶν παραστῆσαι τὸ γράμμα διισχυρίζεται· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ ἀστὴρ τοὺς μάγους ἐκάλει πρός γε τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, ἤρκει καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ τῷ τότε συνεπακολουθήσαντα. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν καθ' ἕτερον οὐδὲν ἀντιπίπτομεν, παρακαλοῦμεν δὲ ὅμως μαθεῖν τίνα τε τὰ σημεῖα καὶ πότε ταῦτα καὶ τίνα τρόπον συνέβησαν, ὥστε βαρβάρους ἀνθρώπους ἐκεῖθεν ἐγερθῆναι καὶ ἀφικέσθαι πρὸς Ἱεροσόλυμα· εἰ γὰρ πρὸ πολλοῦ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀστέρα ὀφθῆναι τοῖς μάγοις ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν διισχυρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς προσκυνῆσαι τὸν Χριστὸν ἐν σπαργάνοις — πολὺν γὰρ ἔμελλον ἐν τῇ ὁδῷ ἀναλίσκειν τὸν χρόνον — οὐδὲ σημεῖα λοιπὸν λέγειν εὔλογον τῷ τότε συνεπακολουθῆσαι τοὺς μάγους ἐκείνους ἑλκύσαι ἰσχύοντα.

2 χωρήσῃ P. 4 Isaias LXV, 17. 5-6 ἐκείνου θέᾳ PT : κτίσει M. 7 τε omis. P : ὁμοῦ T manu alia. 8 I Cor. 7, 31. 10 καταγγέλει MP. 10-11 παντελεῖ M. 13 Haec verba, ut diximus, in Comneni codicibus desunt. 16 Ep. Rom. VIII, 19. 17 που omis. P. 18 καταντᾶν P. 23 ὡς ὁ μεγ. ἐ. Βασιλειος post γινωσκόμενα transpos. P. 24 εἰ γὰρ MT. Cf. Manuel p. 113, 17 s.; 114, 12 ss. 27 καὶ delendum? at cf. p. 129, 11; 139, 35. 29 προέβησαν P. 30 πρὸς MT : εἰς P. 32 Ioan. Chrysost., *In Matt.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, LVII, col. 63). 35 τὰ τότε M.

Διείληπται καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων τῷ γράμματι· ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος, περί τινων φυσικῶν θεωρημάτων ἐπεξιών, φαίνεταί πως αὐτοῖς παραμιγνύων καὶ τὰ τοῦ μαθήματος. ἀλλ' ἡ μὲν ἐμὴ βίβλος, παρεισάγει μὲν καὶ τὸν θειότατον Ἀναστάσιον περὶ φυσικῶν τινων καὶ μάλιστα περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συμπήξεώς τε καὶ κράσεως πανσόφως διδάσκοντα, κατὰ τὸ τέλος δὲ ὅμως τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἐπαναλαμβανόμενον οὕτω καὶ λέγοντα· « κἂν οἱ μωροὶ ἀστρολόγοι ταῦτα τοῖς ἄστροις ἀνατιθέασιν »· οὐκ οἶδα λοιπὸν εἴ γε καὶ συμβαλεῖται κατά τι τῷ προκειμένῳ σκοπῷ τοιαῦτα γράφων ὁ θειότατος Ἀναστάσιος.

Περιέχει τὸ διαληφθὲν γράμμα ὅτι τὰ τῶν ἀστέρων σχήματα σημεῖα τινῶν εἰσιν ἀποβάσεων, οὐ μὴν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεσμάτων τινῶν εἰσι ποιητικά. καὶ τηνικαῦτα διαπορούμενοι λέγομεν· εἰ κατά γε τὴν τοῦ γράμματος περίληψιν οὕτως ἔχει καὶ τὰ τοῦ πράγματος, τίνος ἕνεκεν ὁ Οὐάλης ἐκεῖνος ἐπὶ μέσου εἰσάγεται παρὰ τοῦ μεγάλου μέν, ὥς φασιν, προσκληθεὶς Κωνσταντίνου, τέσσαρες καὶ δέκατον καρτερήσας ἔτος ἐπὶ τῇ καταβολῇ τῶν θεμελίων τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων; εὔδηλον γὰρ ὡς εἰ τοσούτων ἐκεῖνος ἐνιαυτῶν ἐκαρτέρει παράτασιν, ὥστε μεῖναι τὴν πόλιν διόλου τοῖς πολεμίοις ἀχείρωτον τῇ πίστει τε προκόπτειν αὐτὴν καὶ τοῖς λοιποῖς καθεξῆς, καιρὸν ἂν ἐκαρτέρει λοιπὸν τῷ σκοπῷ αὐτοῦ συντελέσοντα· εἰ καὶ τὸ γράμμα προδήλως τοῦτο λέγειν οὐ βούλεται, ἄδικοι γὰρ ἐντεῦθεν οἱ ἀστέρες, ἵνα μὴ λέγω τὸν ποιητὴν αὐτόν, ὡμολόγηνται, τοὺς μὲν τῶν ἀνθρώπων μοιχούς, τοὺς δὲ φονέας ἐξ ἀνάγκης ἀποτελοῦντες· καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐν μέσῳ τὸν Οὐάλεντα παράγειν ὅλως οὐκ ἔπρεπε· τὰ γὰρ τῆς ἀστρολογίας ἐντεῦθεν διεψευσμένα καὶ μᾶλλον ἐλέγχεται· ὁ γὰρ Οὐάλης οὗτος, ἀκριβέστατος καὶ ταῦτα ὢν ἀστρολόγος, εἰς ἑξακοσίους πρὸς τοῖς ἐννενήκοντα καὶ ἓξ ἐνιαυτοὺς διαμεῖναι τὴν πόλιν ταύτην ἐφοίβασε, καὶ οὕτω διημαρτημένην τὴν τέχνην ἐξ ἀποτελέσματος ἔδειξεν.

Εἰ δὲ τὸν διαληφθέντα Οὐάλεντα καρτερῆσαι μὲν ἔτος τέσσαρες καὶ δέκατον εἴποι τις, χάριν δὲ ὅμως τοῦ καιρὸν ἐφευρεῖν ἀγαθά τινα τῇ πόλει μηνύοντα, δεξόμεθα μὲν τὴν παραγραφὴν αὐτοῦ, ἀλλ' εὐθὺς ἀπορήσομεν οὑτωσὶ λέγοντες· τί δέ; εἰ καὶ ἀπερισκέπτως καὶ ἄνευ τῆς τοῦ Οὐάλεντος παρατηρήσεως τὰ τῆς πόλεως κατεβλήθη θεμέλια, οὐκ

1 cf. Manuel, p. 117, 9 s. 7 Verba allata in operibus S. Anast. non inveni, cf. tamen Migne, *Patr. Gr.*, t. LXXXIX, Quaest. 95, col. 735 A. 8 ἀστράσιν P. 11 s. Cf. Manuel, p. 112, n. 1. 14 εἶχε P. 15 s. Cf. Manuel, p. 118, 14 ss. 16 τέσσαρες καὶ δεκ. forma vulgaris, cf. supra p. 119, 1 ss. δὲ καρτερήσας MT. 20-21 ἐκαρτέρει] Expect. ἐφεῦρεν vel simile quid [Kroll]. 21 συντελήσαντα P. 22 τοῦτο MT : τοῦ P. οἱ ἀστέρες ἐντεῦθεν P. 23 Leg. αὐτῶν? 24 φονεῖς M. 25 ἐπὶ μέσου PT. ἢ ἔπρεπε P. 25-26 ἢ τὰ ἀστρολ. M. 27 Leg. κατὰ ταῦτα? ἀστρολόγοι omisso εἰς P. 28 τοὺς MP. 32 εἴπῃ P : εἴποι ex εἴπῃ corr. T. τὸν P. 33 δεξώμεθα P. μὲν omis. M. 34 ἀπορήσωμεν P. εἰ omis. P.

ἂν οὕτω τὰ κατ' αὐτὴν ἔχειν ἔμελλεν ὅπως ἄρα καὶ σήμερον ἔχοιεν; παρακαλοῦμεν μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἀμηχανίᾳ καὶ περὶ τούτου κυμαίνεσθαι· ἢ γὰρ οὕτω τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔχειν ἔμελλε, καὶ μάτην ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐκαρτέρει καιρόν, ἢ οὐχ οὕτως. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; φαίνεται γὰρ ἐντεῦθεν ὡς οὐ παρασημειωτικοὶ μόνον εἰσὶν οἱ ἀστέρες, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσμάτων ἐξ ἀνάγκης ποιητικοί· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν τοῦ τεχνίτου ἐκείνου τὸ γράμμα ὑπεραπολογούμενον διά γε τὰ καθ' ἑκάστην ἀπροσδοκήτως τῇ πόλει συμπίπτοντα, σεισμοὺς δηλαδή, ἐμπρησμοὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα, κατὰ λέξιν οὑτωσὶ διηγόρευεν « οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ πάντα μείζω τε καὶ ἐλάχιστα συμπεριλαβεῖν καὶ συμπερᾶναι πρὸς τὸ αὐτῷ βουλητόν ». πρόσεχε οὖν· εἰ γὰρ τὰ πάντα συμπεριλαβεῖν ἐκεῖνος ἔφθασε, μείζω τε καὶ ἐλάχιστα, καὶ αὐτὸ τὸ περὶ Θεοῦ λέγον Δαβιτικὸν οὕτω ῥητόν « ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν », ἔμεινεν ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπρακτον ἐνταυθοῖ, ἅτε καὶ αὐτὸν ἀποτρεπούσης τὸν κλόνον τῆς γῆς τῆς ἀκριβοῦς τοῦ ἐπιστήμονος σκέψεως· ἄλλως τε, εἰ κατὰ τὴν συμπεσοῦσαν ὥραν ἐπὶ τῇ καταβολῇ τῶν θεμελίων τῆς πόλεως αὐξάνειν τε τὴν πίστιν ἐπάναγκες καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν διαμένειν τοῖς πολεμίοις ἀχείρωτον, οὐ μὲν οὖν χάρις τοῖς κατοικοῦσιν αὐτὴν εἴπερ εὐσεβοῦσιν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀγάπῃ καθ' ἑκάστην πλατύνονται· μάτην δὲ καὶ τῇ παναμώμῳ τοῦ Θεοῦ λόγου μητέρι τὰς ἐντεύξεις ποιοῦμεν καὶ φύλακα ταύτην ἐπιγραφόμεθα, εἴ γε τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ Οὐάλης ἐπραγματεύσατο ἔκτοτε ταῖς τῶν ἀστέρων παρασημειώσεσι. μὴ οὖν ἐάσῃς ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον διαπορεῖσθαι καὶ λογισμοῖς ἀλλοκότοις διαταράττεσθαι.

Ἐπὶ δέ γε τῷ εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι « ἀστρονομίας δὲ καὶ γεωμετρίας τοσοῦτον λαβὼν ὅσον μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομψοῖς », ὡσαύτως κἂν τῷ ἐπιστολιμαίῳ λόγῳ τοῦ μεγάλου Διονυσίου, ἐν ᾧπερ ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ περὶ τῆς κατὰ τὸ σωτήριον πάθος παρὰ φύσιν ἐκλείψεως διαλαμβάνει, τί χρὴ καὶ λέγειν; ἢ τὰ τῆς ἡμετέρας βίβλου διέσφαλται καὶ πυρὸς γενήσεται παρανάλωμα, ἢ τὰ τοῦ γράμματος ἀμεθόδως σεσίγηκε τὴν ἀλήθειαν· ὅ τε γὰρ νοῦς τοῦ χωρίου τοῦδε διέφθαρται καὶ τὰ τῶν λέξεων ἤμειπται, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα κακοήθως νενόθευται· πρὸς ἴδιον γὰρ θέλημα καὶ οὐ κατὰ λόγον ὀρθὸν ἐξετέθησαν· ἐφ' ᾧ δέδοικα μήποτε καὶ καλαμίνῃ ῥάβδῳ τὸ τοιοῦτον γράμμα ἐπερειδόμενον

1 ἔχει cum spatio VIII litt. T. 4 σημαίνεται T manu alia. 5 παρασημειωματικοί P. 9-11 Cf. Manuel, p. 119, 6 ss. 11 αὐτοῦ M. 13 λέγων P. Psalm. CIII, 32. 14 ἅτε PT : ὅτε M. 17 αὐξάνεσθαι P. 19 χάρις T : ἡ χάρις P : χάριν M. ἀσεβοῦσιν M. 26 s. Cf. Manuel, p. 119, 31. 27 ἀστρολογίας P. 28 cf. Manuel, p. 115, 28. 29 οὗτος ὁ θεῖος P. 31 διαλαμβάν(ει) P : omis. M : τοῦ Ἡλίου διέξεισι al. manu T; cf. Dionys., *Epist. ad Polycarp.* 2 (Migne, *Patr. Gr.*, III, c. 1081). 32 εὐμεθόδως codd.; corr. 34 καὶ omis. PT.

εὐχερῶς οὕτω καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀνατραπείη, καὶ πτῶμα παραχρῆμα πεσεῖται μηδεμιᾶς ἐκεῖθεν προσβολῆς ἀνασχόμενον.

Πρὸς δέ γε τοῖς διαληφθεῖσιν ἄνωθεν καὶ τάδε τὸ γράμμα διέξεισιν· « ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ Ἑξαημέρῳ αὐτοῦ περὶ τῆς τοιαύτης τέχνης διεξιὼν δύσληπτον μὲν αὐτὴν οὐ μὴν δὲ καὶ αἱρετικὴν ἀποδείκνυσιν, ὅτι μηδὲ πέφυκεν αὕτη δι' ἐπικλήσεων καὶ ἐπῳδῶν ἐνεργεῖν· τοῦτο καὶ γὰρ ὡς ἀσεβὲς ἀποτρέπει ὁ ἅγιος »· καὶ τὸ μὲν γράμμα διέξεισιν οὑτωσί· ὅθεν καὶ οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτοις θαυμάζομεν. ἡ γὰρ βίβλος ἡμῶν, οὐ μικράν τινα κἀν τούτῳ διαφωνίαν κεκτημένη εὑρίσκεται· οὔτε γὰρ ἐπικλήσεων τινῶν ἀλλοκότων, οὔτε μὴν ἐπῳδῶν ὁ μέγας ἐν τοῖς αὐτοῦ φαίνεται μεμνημένος συντάγμασιν, ἀλλὰ γυμνὴν αὐτὴν τὴν τῆς ἀστρολογίας κατασκευήν τε καὶ μέθοδον πολὺ μὲν τὸ ἀνόητον πολλαπλάσιον δὲ τὸ ἀσεβὲς παρ' ἑαυτῇ φέρουσαν δείκνυσιν.

Ἵνα δὲ μὴ λέγω τὰ κατὰ μέρος μοι ἐπαπορούμενα, καὶ παραδείγματι τινι τὸ πολλάκις διαληφθὲν γράμμα ἐχρήσατο, τῆς ἀστρολογίας δῆθεν ὑπεραπολογούμενον, « ὃν γάρ τινα τρόπον, λέγον, ὁ νόμῳ γάμου γυναικὶ συμπλεκόμενος ἀκατέγκλητός ἐστιν, ὁ δὲ πόρναις ἐκδοὺς ἑαυτὸν ἐπιτιμίοις ὑπόκειται, οὕτω δὴ καὶ ὁ μὴ παρὰ νόμον κατ' ἐντολὴν δὲ τοῦ Θεοῦ τῷ μαθήματι χρώμενος, οὐχ ἁμαρτάνων ἁλώσεται ». καὶ τὰ μὲν τοῦ παραδείγματος τοιαῦτα καὶ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· ἡμῖν δὲ καὶ πάνυ πρός γε τὸν προκείμενον ἀπᾴδει σκοπόν, ὅτι μηδὲ θείαν ἔχομεν ἐντολὴν τὸ τοιοῦτον ἐπιτρέπουσαν ὅπως δήποτε μάθημα. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; ἡνίκα τοῦ γράμματος ἀκούω λέγοντος « ὅτι τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντιογνωμονοῦσιν οἱ τὸ μάθημα τοῦτο μὴ καταδεχόμενοι ὡς ἀποτρόπαιον », οὐ μικρῶς θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, εἴ γε καὶ μάλιστα τὴν ἁγίαν πᾶσαν γραφὴν κατηγοροῦσαν καὶ πάνυ τῆς ἀστρολογίας εὑρίσκομεν· αὐτίκα γάρ, εἴγε τέως καὶ συγχωρούμεθα μνημονεῦσαι τινῶν, αὐτὸν ἔχομεν τὸν μακάριον Παῦλον οὕτω πρὸς Γαλάτας λέγοντα « ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς, φοβοῦμαι μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς· » ἐντεῦθεν οὖν ὁρμώμενος ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς σατανικῆς εἶναί φησιν ἐνεργείας τὸ ταῖς τῶν ἡμερῶν περιόδοις ἐπιτρέπειν τὰ καθ' ἡμᾶς· ἡμέρα γὰρ ἡμέρας οὐ διενήνοχεν. ὁ δὲ πολὺς τὴν θεολογίαν Γρηγόριος γράφων ὅτι τὰ κατὰ Χριστὸν μυστήρια οὐκ εἴσιν οἷα τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τάδε προστίθησιν· « οὐδὲ μάγων θυτικὴ καὶ πρόγνωσις ἔντομος, οὐδὲ Χαλδαίων

1 ἀνατραπεῖ P. 3 δέ γέ M T : τε P. 3 ss. cf. Manuel, p. 120, 8 ss. 7 ἐπιτρέπει P. 8 τούτοις θαυμάζομεν omis. M spatio relicto. 10 τίνων ἐπικλήσ. P. 11 ss. cf. Basil., *Hexaem.*, VI, 5; Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, col. 128 s.; cf. infra p. 135, 3. 14 δὲ omis. P. μοι omis M. 16 ss. Cf. Manuel, p. 117, 15 ss.. λέγων cod.; corr. Bidez. ὁ omis P. 21 L. ἐπᾴδει? 23 Cf. Manuel, p. 119, 18. 24-25 κτεχόμενοι (sic) P. 25 ἔπεισε M. γε omis. P. 28 πρὸς Γαλάτας omis. P. Cf. Gal., IV, 10-11. 29 παρατηρεῖσθαι codd. 30 ἡμᾶς P. 31 Ioann. Chrys., *In Calendas*, t. I, p. 955, Migne. 34-35 προτίθησι codd.; corr. 33 Gregor. Naz. *Or.* XXXIX, 5 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXVI, col. 340). 35 καὶ omis. M.

ἀστρονομία καὶ γενεθλιαλογία τῇ τῶν οὐρανίων κινήσει συμφέρουσα τὰ ἡμέτερα, τῶν μηδὲ ἑαυτοὺς ὅ τί ποτέ εἰσιν ἢ ἔσονται γνῶναι δυναμένων.» ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιταφίῳ, καὶ τάδε· «ἀστρονομίας δὲ καὶ γεωμετρίας τοσοῦτον λαβὼν ὅσον μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομψοῖς, τὸ περιττὸν διέπτυσεν, ὡς ἄχρηστον τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν.» εἰ μὲν οὖν ἄχρηστον τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν, εὔδηλον πάντως ὅτι καὶ χρήσιμον ἔσται τὸ τοιοῦτον ἐκείνοις ὅσοιπερ εὐσεβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν. ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καισάριον, καὶ τάδε· «γεωμετρίας δὲ καὶ ἀστρονομίας καὶ τῆς ἐπικινδύνου τοῖς ἄλλοις παιδεύσεως ὅσον χρήσιμον ἐκλεξάμενος, τόδε ἦν τὸ ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων εὐαρμοστίας καὶ τάξεως τὸν δημιουργὸν θαυμάσαι, ὅσον βλαβερὸν ταύτης διέφυγεν, οὐ τῇ φορᾷ τῶν ἄστρων διδοὺς τὰ ὄντα καὶ τὰ γινόμενα.» ὁ δὲ χρυσορρήμων Ἰωάννης ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἕκτῃ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ καὶ τάδε κατὰ ῥῆμα διέξεισιν· «ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας εἰσὶ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι τοῦ δαίμονος οἱ τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐνυπόστατα δεῖξαι φιλονεικοῦντες ἀπό γε τοῦ ἀστέρος ἐκείνου τοῦ κατὰ ἀνατολὰς τοῖς μάγοις ὀφθέντος καὶ εἰς Παλαιστίνην αὐτοὺς ὁδηγήσαντος.» ἔχομεν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἀποτρεπόμενον τὰ τοιαῦτα καὶ οὕτως ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτοῦ λέγοντα· «ὁ μάντεσιν ἑαυτὸν ἐπιδοὺς ἤ τισι τοιούτοις τὸν χρόνον τῶν φονέων καὶ αὐτὸς ἐπιτιμηθήσεται.» ταῦτα δὲ ὁ θεῖος οὗτος κανονίζει πατὴρ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσας τῷ λέγοντι νόμῳ· «οὐκ ἔστιν ἐν Ἰσραὴλ μαντευόμενος ἢ τερατοσκόπος ἢ ἐγγαστρίμυθος» τούτοις ἀκολούθως καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος Ἐθνόφρονας ἐκάλεσε τοὺς γενέσει καὶ εἱμαρμένῃ ἀστρονομίᾳ τε καὶ ἀστρολογίᾳ προσέχοντας[1]. ὁ δὲ ἐν πατριάρχαις ἁγιώτατος Νικηφόρος καὶ τάδε· «τὴν ἀποκάλυψιν Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα βροντολόγια ἢ σεληνοδρόμια οὐ χρὴ δέχεσθαι· βέβηλα γὰρ ταῦτα», πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν θειότατον Κύριλλον οὕτως ἔχομεν λέγοντα· «διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου εἰπὼν ὁ

2 ἑαυτοὺς M : αὐτοὺς P : αὐτὰ (τὰ e corr.) T. 3 Glycas iam supra haec attulit 132, 27. 6 εἰ μὲν οὖν - ἐθέλουσιν omis. M : οὖν omis. T, 7 καὶ omis. P. 8 αὐτάδελφον M fors. recte. 9 ss. *In laud. Caesar.*, 7 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXV, col. 761). τοῖς ἐπικινδ. P. τοῖς ἄλλοις corr. in τῆς ἄλλης P. 10 τὸ omis. M P. 13 Ioann., *Homil. in Matth.*, VII (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 61) verbis quibusdam mutatis. 18 καὶ omis. P. 19 Basil., *Epist.*, 217, § 72 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXII, col. 802). 20 ἐπιδοὺς P : ἐπιδιδοὺς M T. 21 ἐπιτιμασθήσεται P. 23 cf. Deuteron., XVIII, 10. ἐγκαστρίθυθος P. 25-26 ἀστρολογία - ἁγιώτατος omis. M. 26 Nicephor. Iuris graeco-romani, p. 169; cf. Du Cange, *Gloss.*, s. v. Σεληνοδρόμια. βροντολογία P T : βροντολεσίου M. 29 Cyrill., *In Es.*, IV, 3 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LXX, col. 1011).

[1] De haereticis qui Ethnophrones dicuntur, nihil apud Epiphanium inveni, sed Glycas verba repetit Ioannis Damasceni, *De haeresib.*, 94 (Migne, t. XCIV, col. 758); cf. Smith, *Diction. of Christian biogr.*, s. v.

Θεὸς ὅτι στήτωσαν καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι, τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἐπάρατον ἀστρογοητείαν ἀξίαν γέλωτος ἤλεγξε.» περὶ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τί χρὴ καὶ λέγειν; αὐτὴν γὰρ ὅλην τὴν τοῦ λεγομένου διαθέματος ψηφηφορίαν τε καὶ κατασκευὴν πολὺ μὲν τὸ ἀνόητον ἔφησεν ἔχειν, πολλαπλάσιον δὲ τὸ ἀσεβές· καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν καὶ ἀπαριθμεῖν τὰ καθ' ἕκαστον; ἀντὶ πάντων ἀρκέσειεν ὁ μέγας Παῦλος λέγων· «βλέπετε μή τις ἔσται ὑμᾶς ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων παράδοσιν, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.» εἰ γὰρ καὶ δῶμεν κατ' ἐκείνους ἐνδεδόσθαι πρότερον τὰ τῆς ἀστρολογίας, ἀλλ' ἐπιδημήσας ἡμῖν ὁ Θεὸς λόγος διὰ σαρκὸς ὡς ἐπιβλαβῆ τὰ τοιαῦτα πρὸ τῶν ἄλλων διέλυσεν[1]· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ἐκ Περσίδος τοὺς μάγους εὐμεθόδως ἀπέσπασε καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπίγνωσιν ἤγαγε· καὶ ἄκουε τί φησιν ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἑρμηνείᾳ « ὅτι γεννηθεὶς ὁ Χριστὸς καὶ ἀστρολογίαν ἔλυσε καὶ δαίμονας ἀπεστόμισεν, εἱμαρμένην ἀνεῖλε καὶ πᾶσαν ἄλλην μαγγανείαν ἀνέτρεψεν.»

Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀλίγα, ὅθεν, εἰ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, ἀστήρικτά εἰσιν ἢ καὶ τῷ ὄντι ἀβέβαια τὰ ὑπὲρ τῆς ἀστρολογίας ἤδη τῷ γράμματι προτεινόμενα· οὐδὲ γὰρ εὑρήσει τις ἁγίους, ὡς οἶμαι, πατέρας οἷς ἐναντιογνωμονοῦσιν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, οἱ τὸ μάθημα τοῦτο ὡς ἀποτρόπαιον μὴ καταδεχόμενοι· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἰατρῶν ἔκκριτοι, Γαληνός, φημί, καὶ Ἱπποκράτης, οὐκ ἀσφαλῶς, ὡς οἶμαι, μαρτυρίας ἕνεκεν ἐνταῦθα παραλαμβάνονται· ὅτι μηδὲ τῷ τοιούτῳ συνευδοκοῦσιν ὅλως μαθήματι, φυσικοὶ καὶ μάλιστα ὄντες καὶ διὰ πείρας μακρᾶς τὰ καθ' ἡμᾶς πάντα διασκεψάμενοι, ταύτῃ τοι καὶ τεταγμένας μὲν εἶναι τὰς τῶν νοσημάτων ἡμέρας ἔλεγον καὶ ἐν ὡρισμένοις περιοδίζειν καιροῖς, πλὴν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ὥς φησι τὸ γράμμα, καὶ βίας τινὸς ἄνωθεν κατιούσης, ἀλλ' ἔνθα τῆς ὕλης, ὡς ἐκεῖνοί φασιν, ἐπικρατεστέρα ἡ φύσις εὑρίσκεται· τηνικαῦτα γὰρ ἀκωλύτως αὕτη μὴ πλεοναζούσης τῆς ὕλης τὰ πάντα ποιεῖ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῆς· εἰ γὰρ καὶ ὁμοιότητά τινα καὶ κοινωνίαν πρός γε τὰς σεληνιακὰς

1 Isaias XLVII, 13. σε omis. MT. 3 Basil., *Hexaem.*, VI, 5 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, col. 127); cf. supra p. 132-133. 6 ὁ μέγας ἀρκέσει P. 7 ss. Ep. Coloss., II, 8. βλέπε M. 8 καινῆς M. 13 εὐμεδόχως P. ἤσαγε P. 14 Ioann. Chrys., *Homil. in Matth.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 62). 15 καὶ omis. P. 19 ἀστρολογίας P. τὰ ὑπὲρ MT : τοὺς ἐπὶ P. 21 supra, p. 135, 24. εἰ τὸ P. 22 μὴ καταδ. ὡς ἀποτρ. P. 23 Cf. Manuel, p. 111. Sed aliquid in epistula imperatoris hic quoque deesse videtur. 25 συνευδοκοῦσιν] κοῦσιν e corr. P. 29 τινος superscr. P. τῆς ὕλης omis. M. 31 τῆς omis. P. 32 σεληνικάς M.

[1] Ecclesiae Patres saepe contenderunt astrologiam pridem scientiam fuisse veram sed eam adventu Christi mendacem factam esse. Cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 611 s.

περιόδους τὰς τοιαύτας ἡμέρας κεκτῆσθαί φασιν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖθεν καὶ τὸ εὔτακτον φέρουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν αἱ κρίσεις μετέπιπτον, οὐκ ἂν τὰ τῆς τετάρτης παρὰ τῆς τρίτης πολλάκις ἢ καὶ τῆς πέμπτης ἐκρίνοντο, οὐκ ἂν τῆς ὕλης ἐπικρατούσης ἀτάκτως τὰ πάντα ἐφέροντο· εὔδηλον οὖν ἐντεῦθεν ὡς οὐκ ἀστρολογικῶς, φυσικῶς δὲ μᾶλλον, τὰς αὐτῶν διδασκαλίας ἐξέθεντο· ἐπιτολαῖς μὲν οὖν καὶ δύσεσι προσέχειν ἀστέρων, ὡς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἢ καὶ τὸ θερμότερον μεταβαλλομένου τοῦ περιέχοντος, κἀντεῦθεν τὰς φαρμακείας ἐξ ἀνάγκης ἢ κωλύεσθαι ἢ προτρέπεσθαι, οἶδα καὶ τοῦτο τοὺς ἄνδρας εὐστόχως ὑπαγορεύοντας, καὶ μᾶλλον ἐν οἷς ἀφοριζόμενοι ἔλεγον· « ὑπὸ Κύνα καὶ πρὸ Κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι. » ἀστρολογίαις δὲ καὶ γενεθλιαλογίαις, ἀφ' ὧν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοὶ προλέγειν δοκοῦσι τὰ τῷ βίῳ καθ' ἑκάστην ἀπροσδοκήτως συμπίπτοντα, εὐπραγίας λέγω καὶ δυσπραγίας, ὅρους τε ζωῆς καὶ προθεσμίας θανάτου, οὐ μὲν οὖν συναινοῦντας τοὺς τοιούτους εὑρήσει τις. πῶς γάρ; εἴ γε καὶ γόητας τοὺς γενεθλιαλόγους ἐν τοῖς αὐτῶν συντάγμασι κατονομάζουσιν, εἰ δὲ καὶ Γαληνὸς καὶ Ἱπποκράτης Ἕλληνες ὄντες οὕτω περὶ τούτων καὶ φρονοῦσι καὶ λέγουσι, πολλῷ μᾶλλον οἱ θεῖοι πατέρες οἱ λέγειν μεμαθηκότες κατὰ τὸν Δαβὶδ οὑτωσὶ « ἐπίρριψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ αὐτός σε διαθρέψει. »

Εἰ γὰρ καὶ τὸν τὰ θεῖα σοφὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν παρεισάγει τὸ γράμμα περὶ τῆς τῶν μεταρσίων θέσεώς τε καὶ τάξεως, ναὶ μὴν καὶ τῆς καθολικῆς αὐτῶν παρασημειώσεως, οὐκ ὀλίγα φυσιολογήσαντα κατὰ τὸν εἰπόντα, « καὶ ἔθετο ταῦτα εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἐνιαυτούς », ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθεν ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἀστρολογίας συνίστησι μάθημα. πῶς γάρ, εἴ γε καὶ μᾶλλον τὸ δοθὲν ἡμῖν αὐτεξούσιον ἀναιρούμενον ἐκεῖθεν δείκνυσι, καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἄδικον ἐκ πολλῶν ἐλεγχόμενον; εἰ γὰρ καθ' εἱμαρμένην τὰ γινόμενα γίνεται, πῶς οὐκ ἀνῄρηται τὸ αὐτεξούσιον; εἰ δὲ κολάζει Θεὸς τοὺς ἐξ ἀνάγκης ἁμαρτάνοντας, πῶς οὐχὶ καὶ ἀδίκων ἀδικώτερος εὑρεθήσεται κολάζων ὕστερον τὸν οὐκ αὐθαιρέτως εἰς κακίαν ἑλκόμενον; οὐκ ἀσφαλῶς λοιπὸν καὶ ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ τῷ γράμματι συμπαρείληπται τοιαῦτα κατὰ τοῦ ἀστρολογικοῦ γράφων μαθήματος.

Ἀλλὰ καὶ τὸν σοφὸν ἐκεῖνον Λέοντα[1] τὸν ἀρχιερέα Θεσσαλονίκης

1 φησὶν P. 3 παρὰ PT: περὶ M. 5 ἀστρολογίας M. 10 Hippocr. *Aphorism.*, p. 1249 B. 14 λέγω - δυσπραγίας omis. M. τῆς ζωῆς M. προθεσμία M. 15 εὑρήσει τις τοὺς τοιούτους T. 18 περὶ τούτων οὕτω. 19 Psalm. LIV, 23. 20 μέριμνα P. 21 Ioann. Damasc., *De Fide*, II, 7 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XCIV, col. 885. 22 τὸ γράμμα] cf. supra p. 117, 7. 24 Genes. 1, 14. 26-27 τὸ δόθεν καὶ μᾶλλον MT. 33 ταῦτα M.

[1] De illo Thessalonicae archiepiscopo, cf. supra, p. 116, n. 2. Plura de mirabili eius scientia narrat Theophanes continuatus, p. 185 ss., ed. Bonn. Ad hunc " Leo-

χρηματίσαντα, κακῶς μὲν οὕτω προχειρισθέντα παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐκείνου Ἰωάννου τοῦ γόητος, κακίστως δὲ αὖθις καθαιρεθέντα καὶ αὐτὸν ἅτε τῇ εἰκονομαχίᾳ προσκείμενον, οὐκ ἔδει πάντως μαρτυρίας ἕνεκεν συμπαρειλῆφθαι τῷ γράμματι· εἰ γὰρ διὰ πάντων ἔχειν τὸ ἀνεπίληπτον οἱ πολιτικοὶ νόμοι τοὺς περί τινων μαρτυρήσοντας διορίζονται, πολλῷ μᾶλλον οἱ τῆς ἐκκλησίας ἱεροί τε κανόνες καὶ θεῖοι θεσμοί. οὐκ ἔδει τοίνυν τὸν διαληφθέντα σοφὸν μαρτυρίας ἕνεκεν ἐνταῦθα παραγαγεῖν· εἰ γὰρ καὶ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος ἦν, εἰ καὶ περὶ τὴν τήρησιν τῶν μεταρσίων ἠσχόλητο, εἰ καὶ λιμὸν ἔλυσεν, ὥς φασιν, πείσας τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐν τοιᾷδε τῶν ἀστέρων ἐπιτολῇ τὰ σπέρματα καταβαλεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθεν ἀστρολογίᾳ προσέχειν δικαιούμεθα καὶ ἡμεῖς, οὐδὲ πρὸς ἀρχέτυπον ἀφορᾶν τοιοῦτον ἀναγκαζόμεθα, εἰ μή γε τὴν παροιμίαν ταύτην ἐξ ἀπορίας λέγειν αἱρούμεθα· « ὅταν οἱ ἱερεῖς ἡμῶν δαιμονιῶσι, τίς ἡμᾶς ἰάσεται; ». καὶ πῶς γὰρ οὐ δαιμονιῶσιν, εἴ γε τὸν τριακοστὸν ἕκτον κανόνα τῆς κατὰ Λαοδίκειαν συνόδου παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸν οὕτω λέγοντα « οὐ χρὴ τοὺς ἱερατικοὺς ἐπαοιδοὺς ἢ μαθηματικοὺς εἶναι », τῷ οἰκείῳ στοιχοῦσι κακοφρόνως βουλήματι. πείθομαι οὖν ἐκ τούτου, κράτιστε βασιλεῦ, ὡς οὐκ ἂν ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος παύσαιτό ποτε κατηγορῶν τοῦ μαθήματος, εἴπερ εὐπαράγραπτοί εἰσιν ἐπὶ τοσοῦτον οἱ κατ' αὐτοῦ προφερόμενοι μάρτυρες. καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Περὶ δὲ τῆς φυσιολογίας ἐκείνης, δι' ἧς ὁ ἀστὴρ ὁ καλούμενος παρ' Ἕλλησι Ζεὺς εὔκρατος τάχα δείκνυται κἀντεῦθεν ἀγαθοποιός, ἅτε Κρόνου μέσον καὶ Ἄρεος κείμενος, τί χρὴ καὶ λέγειν, εἴ γε καὶ τὰ κατ' αὐτὴν οὐκ ἀσφαλῶς ἔχειν ἔοικεν; ἐκ πολλῶν γυμνασθῆναι τοίνυν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον παρακαλῶ· φασὶν ὅτι ὁ Κρόνος ψυχρὸς ἄγαν ὑπάρχει καὶ ξηρὸς διὰ τὸ μακρὰν εἶναι τῶν τῆς γῆς ἀναθυμιάσεων καὶ διὰ τὸ πολλῷ ὑπερκεῖσθαι τῆς ἡλιακῆς σφαίρας, ἐφ' ᾧ καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ δυσκρασίαν κακοποιός· ὁ δὲ Ἄρης θερμὸς ἄγαν καὶ ξηρὸς διὰ τὸ συνεγγίζειν τῷ Ἡλίῳ καὶ τῆς ἐκείνου μεταλαμβάνειν θερμότητος καὶ ὑπ' αὐτῆς τέλεον ἐξικμάζεσθαι κἀντεῦθεν κακοποιὸς καὶ αὐτός· ὁ δὲ Ζεὺς μέσον κείμενος τούτων καὶ ἀμφοτέ-

1 περὶ M. 4 γὰρ καὶ P. 9 ἠσχόληται M. 10 ἐν omis. M. 12 τὸ τοιοῦτον P. 13 ἀπόνοιας P. 14 δαιμονῶσιν MT. 14-15 εἴ γε MT : οἵ τε P. 16 Cf. Lauchert, *Die Kanones*, 1896, p. 77 = Mansi, II, 563 s. 17 στειχοῦσι M. 18 βασιλεὺς P. μοναχός] Monachus τοῦ Παντοκράτορος cui missa est imperatoris epistula (p. 108, 5). 19 παῦσαι M. 19-20 ἀπαράγραπτοι M. 22 ss. Cf. Manuel, p. 111, 22. 25 κατὰ] Hic desinit T, f. 160r. Pergit sine intervallo verbis ὁ προφήτης τοῦ θεοῦ Δανιήλ quae sequentis sunt epistulae, f. 229, l. 18, codicis M. 28 πολλῶν P. 31 μεταλαμβάνειν omis P. τέλειον P. 32 αὐτός P : ἀνωτάτω ut vid. M.

---

nem philosophum , non ad Leonem magistrum referenda esse videntur fragmenta astrologica in codicibus servata (aliter censuit Krumbacher, *Gesch. Byz. Lit.* [2], p. 722 s., 621 s., cf. *Catal.*, I, p. 139; IV, p. 92 et passim).

ρων μεταλαμβάνων τῶν ποιοτήτων, εὔκρατός ἐστι διὰ τοῦτο καὶ ἀγαθοποιός· εἰ μὲν οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, καθὼς ἐκεῖνοί φασι, συνορᾶν πάντως ἄξιον ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐντεῦθεν ὁ Ζεὺς εὔκρατος λέγεται εἶναι· εἰ γὰρ διὰ τὸ μέσον θερμοῦ τοῦ Ἄρεος καὶ ψυχροῦ τοῦ Κρόνου κεῖσθαι εὔκρατος ὁ Ζεύς, ἀνάγκη πᾶσα καὶ δύσκρατον λέγειν αὐτόν, ἅτε καὶ μέσον κείμενον δύο ποιοτήτων ξηρῶν· οὐ γὰρ μόνον θερμὸς ὁ Ἄρης ἀλλὰ καὶ ξηρός, καὶ οὐ μόνον ψυχρὸς ὁ Κρόνος ἀλλὰ καὶ ξηρός· εὔδηλον οὖν ἐντεῦθεν ὡς οὐκ εὔκρατος ὁ Ζεύς, εἴ γε καὶ πλέον τῶν ἄλλων μετέχει τοῦ ξηροῦ· εἰ μὲν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς ὁ Κρόνος ἦν, εἶχον ἄν τι καὶ λέγειν· τηνικαῦτα γὰρ κατ' ἐκείνους ὁ Ζεὺς ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπίσης κατακιρνάμενος συνεῖναι ἂν εὐκρασίᾳ καθωμολόγητο· νυνὶ δὲ πλέον τῶν ἄλλων μετέχων τοῦ ξηροῦ οὐκ ἀληθῶς εὔκρατός ἐστιν· εὐκρασία γὰρ ἀληθὴς ἡ τῶν ποιοτήτων ἰσομοιρία κατὰ τὸν τὰ τοιαῦτα σοφὸν Γαληνόν. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; εἰ μὲν οὖν αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀστέρα φύσεως εὐκράτου δοξάζοντες ἦσαν, οὐ τοσοῦτον μυθολογοῦντες ἐφαίνοντο, ἐπεὶ καὶ βοτάνας οὐκ ὀλίγας ὁρῶμεν πάθη μὲν θεραπευούσας δεινά, λόγοις δὲ ὅμως τὸ παράπαν ἀρρήτοις· εἰ δὲ διὰ τὸ κεῖσθαι μέσον Κρόνου καὶ Ἄρεος τοιαύτην ἐνίστανται φύσιν τὸν ἀστέρα λαχεῖν, οὐδὲν τὸ κωλῦον αὐτοὺς μὴ καὶ τὸ μετόπωρον εὐκράτου λέγειν εἶναι φύσεως, ἅτε θέρους καὶ χειμῶνος μέσον κείμενον ὄν. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Εἰ δ' αὖ ὡς θερμοῦγρον τὸν τοιοῦτον ἀστέρα εὔκρατον εἶναι ὁ Πτολεμαῖός φησιν, ἀλλ' οὐ μὲν οὖν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον ἑτοίμως οὕτω καταδεχόμεθα· ὅτι μηδὲ τὴν τοιαύτην κατάστασιν τὴν θερμὴν δηλαδὴ καὶ ὑγρὰν εὔκρατον εἶναι ὁμολογήσει τις, εἰ μὴ μᾶλλον δύσκρατον κἀντεῦθεν πολυειδέσι πάθεσι τὰ ἡμέτερα καθυποβάλλουσαν σώματα. καὶ πιστοῦσι τὸν λόγον αἱ νότιοί τε καταστάσεις, θερμαὶ οὖσαι καὶ ὑγραί, καὶ αὐτὰ δήπου τὰ κρέα τὰ τηνικαῦτα ταριχευόμενα. πρὸς τούτοις δὲ καὶ αὐτὴν τὴν λεγομένην δευτέραν ἢ καὶ τρίτην ἐπιδημίαν Ἱπποκράτους ἀνάγνωθι, κἀκεῖθεν ἀκριβέστερον μάθοις, ὡς αἱ θερμαὶ καὶ ὑγραὶ καταστάσεις, οὐκ εὐκρασίας εἰσὶ ποιητικαί, σηπεδόνος δὲ μᾶλλον παραίτιοι τοῖς ἡμῶν καθίστανται σώμασιν· εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς λοιπὸν ὁ Ζεὺς θερμὸς ὢν καὶ ὑγρὸς ἰσχυροποιεῖν λέγεται δι' εὐκρασίας τὰ ἡμέτερα σώματα, ἐπειδὰν συνοδεύῃ τῇ Σελήνῃ, κἀντεῦθεν ἀνεπιτήδεια ταῖς τῶν φαρμάκων πόσεσι καθιστᾶν, ἅτε τῶν χυμῶν οὐκ εὐπετῶς ἐφελκομένων διὰ τὴν ἐγγινομένην αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἀστέρος ἰσχύν; παρακαλῶ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων μαθεῖν,

9 μετέχειν P. 10 εἶχον ἂν M: εἶ ἀν (sic) P. 11 κατακρινάμενος M: κατακρινόμενος P: corr. 14 τὰ τοιαῦτα omis. M. 23 θερμοῦγρον verbum novum, cf. Ptolem., *Tetrab.*, I, 3, p. 18, 8, ed. 1553: θερμαίνεται ἅμα καὶ ὑγραίνει. 25 τὴν omis. M. 26 εἶναι-δύσκρατον omis. M. 29 κρέη M. 31 Hippocr. opera ed. Kühlwein, I, 184 ss. μάθης (θ e corr.) P. 35 σώματα ἡμῶν P. 36 Cf. supra, p. 111, 22. 37 αὐτὴν M.

οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι τὴν ἄγνοιαν ἐπὶ τούτοις ὁμολογεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ὅτι μηδ' ἐπὶ πλέον ἔπρεπεν ἡμᾶς ἐνδιατρίβειν τοῖς ἔξωθεν, ἀμαθεῖς ὄντας ὡς τὰ πολλὰ καὶ τῶν τοιούτων ἀμυήτους παντάπασι.

Περὶ δὲ τοῦ ἀστέρος ἐκείνου ὃν εἶδον οἱ μάγοι κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν, ἀφ' οὗ τὸ τῆς ἀστρολογίας, ὥς φησι τὸ γράμμα, συνίσταται, τί χρὴ καὶ λέγειν; ἀσύμβατα γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀνακόλουθα φαίνονται καὶ τὰ περὶ τούτου διειλημμένα τῷ γράμματι, εἴ γε καὶ μάλιστα τὸν χρυσορρήμονα καὶ θεῖον Ἰωάννην οὐκ ἀστέρα τῇ ἀληθείᾳ τὸν ἀστέρα ἐκεῖνον ἔχομεν λέγοντα, ἀόρατον δέ τινα δύναμιν εἰς ταύτην σχηματισθεῖσαν τὴν ὄψιν, καὶ οὐ λέγοντα μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀναντιρρήτων τοῦτο παριστῶντα [τῶν] ἀποδείξεων· οὐδὲ γὰρ ἀστὴρ αὐτούς, ὡς ἐκεῖνός φησι, τοσαύτην ὁδὸν διήγειρε στείλασθαι, εἰ μὴ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο κεκίνηκε· μόνος γὰρ ὁ ἀστὴρ πρὸ πολλοῦ τῆς γεννήσεως χρόνου καὶ ταῦτα φανεὶς οὐκ ἂν αὐτοὺς εἰς Ἱεροσόλυμα ἤγαγεν· οὐκ ἂν ὁ φανεὶς ἀστήρ, εἴπερ ἀληθῶς ἦν ἀστήρ, ἐξ ὕψους τε συγκατῆλθε καὶ τῷ τικτομένῳ παιδίῳ παραδόξως ἐφέστηκε, τὰ κατ' αὐτοῦ τε πάντα τοῖς μάγοις δεδήλωκεν· οὐκ ἂν ἄφαντος μετὰ τὴν ἐκείνων προσκύνησιν γέγονεν. ἐπειδὴ γὰρ εὐμεθόδως ἤγαγεν αὐτοὺς ὁ τεχθεὶς καὶ πρὸς τὴν φάτνην ἔστησε, πρὸς τὴν ἀληθῆ τε γνῶσιν ἐχειραγώγησεν, οὐκέτι δι' ἀστέρος ἀλλὰ δι' ἀγγέλου λοιπὸν αὐτοῖς διαλέγεται « χρηματισθέντες γάρ, φησί, κατ' ὄναρ, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν· » οὐκοῦν θεῖος ἄγγελός τις ἦν ὁ ἐκ Περσίδος τοὺς μάγους τότε καλῶν· καὶ ἦν μὲν εἰκὸς ὀπτασίᾳ τινὶ θειοτέρᾳ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ἀνάγεσθαι πρὸς Ἱεροσόλυμα. ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς ἀήθη καὶ φοβερὰν ἀπιδόντες ὄψιν εὐθέως ἀποπηδήσωσιν οἱ καλούμενοι τῷ ξένῳ καταπλαγέντες, ὡς εἰκός, τοῦ θεάματος, εἰς εἶδος ἀστέρος ἡ ἀσώματος φύσις οἰκονομικῶς πάντως ἀμείβεται· καὶ γὰρ εἰ μὴ συγκαταβάσει τοιαύτῃ ἐχρήσατο, εἰ μὴ σχῆμα τοῖς ἀστρολόγοις ὑπέδειξε σύνηθες, οὐκ ἂν εὐκόλως τὸ θήραμα ἤγρευσεν, οὐκ ἂν εἰς Ἱεροσόλυμα ἤγαγεν, ἐπεὶ καὶ τὸν ἰχθὺν οὐκ ἂν ἄλλως ἐκ τῶν θαλαττίων βυθῶν ἀνελκύσαι ἰσχύσωμεν, εἰ μή γε τὸ ἄγκιστρον πρότερον δελεάσματί τινι συσκιάσωμεν. οὕτω μὲν οὖν καὶ ὁ παμμέγας εὕρηται Παῦλος ποιῶν ἀπὸ βωμοῦ τοῖς περὶ βωμοὺς ἠσχολημένοις Ἀθηναίοις διαλεγόμενος, καὶ μετὰ περιτομῆς τοῖς Ἰουδαίοις δημηγορῶν· φίλα καὶ γὰρ ἑκάστῳ τὰ συνήθη, καὶ εἰ μὴ τοῖς λεγομένοις, αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν πείθεσθαι

1 ὁμολογῶν M. 3 ἀμαθὴς P. 5 cf. Manuel, p. 113, 14 ss. 6 τοὺς τῆς P. 9 Iohann. Chrysost., *Homil. in Matt.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, c. 64). 12 παριστῶν τὰ τῶν ἀποδ. codd. γὰρ omis. P. 13 μὴ γὰρ P. 16 εἴπερ omis. P. 17-18 κατ' αὐτὸ M. 22 Matth., 2, 12. χρηματισθέντας codd. 23 ἀνεχώρησεν M. τις ἄγγελος P. 25 ἀμείβεσθαι P. πρὸς M : εἰς P. 29 καί μὴ P. 32 ἄγκυστρον P : ἄγγιστρον M. 33 Act. apost., 17, 23. 34 τῆς περί. ἠσχολαμένοις codd. 35 Cf. Epist. Rom., 2, 25.

ἄξιον· προσελθόντων γὰρ ἐκείνων καὶ πιστῶς προσκυνησάντων καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀπλανεῖ γνώσει βεβαιωθέντων, τὸ μὲν ἀστρῷον ἐκεῖνο τηνικαῦτα εἶδος συνεστάλη, ὅτι μηδὲ χρεία τούτου λοιπὸν ἦν, δι' ὀνείρων δὲ ὅμως καὶ διαλέγεται αὐτοῖς ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἄγγελος. καὶ πείθει δι' ἑτέρας ἐπαναζεῦξαι ὁδοῦ πρὸς τὴν χώραν αὐτῶν, οὐ μαγείαις καὶ ἀστράσι καθὰ καὶ πρῴην προσέχοντας, ἀλλ' αὐτὴν τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν μεγαλοφρόνως κηρύσσοντας. ταῦτα μὲν οὖν ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης καὶ ἕτερα τούτων ἐπεξηγούμενος πλείονα οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡμῖν ἀμφιβολίαν προὐξένησε· ἣν δὲ καὶ συμβιβασθῆναι παρακαλοῦμεν, εἰ καὶ γενέσθαι τοῦτο ἄλλως ἀμήχανον, εἰ μή γε διὰ ζώσης φωνῆς, ὡς δοῦλος καὶ δούλων ἔσχατος. F. C.

Refutatio imperatoris Manuel non est solum opusculum ubi Glycas Patrum auctoritate nisus astrologiam, quam iudiciariam dicimus, condemnet. De eadem brevius et strictius agit in epistula quadam cui est titulus Εἰ χρὴ μαθηματικὴν ἐπιστήμην ἀποτρόπαιον ἡγεῖσθαι παντάπασιν. Cuius versus quosdam ex codice Parisino (f. 93) delibare nobis liceat, quo magis perspicuum fiat quid de ea re celeberrimus scriptor censuerit.

Τὰ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης εἰς δύο ταῦτα, θεοείκελε ἀνήρ, ἀστρονομίαν τε καὶ ἀστρολογίαν διήρηται, καὶ ἡ μὲν ἀστρονομία καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῖς συγκεχώρηται, ἅτε δὴ τὴν τῶν οὐρανίων ἁπάντων διδάσκουσα θέσιν τε καὶ κίνησιν καὶ τὴν εὔτακτον αὖθις αὐτῶν συμπλοκὴν καὶ διάστασιν, ἐπεὶ καὶ τὸν ἐν τοῖς ἄστρασιν τεταγμένον ἄγγελον, τὸν θεῖον δηλαδὴ Οὐριήλ, πρός γε τὸν Σὴθ κατιέναι καὶ τὸν Ἐνὼχ[1] κἀντεῦθεν αὐτοῖς ὑποδεῖξαι τροπὰς ὡρῶν καὶ ἐπισημασίας ἀστέρων ἐκ παλαιᾶς ἠκούσαμεν ἱστορίας. ἀφ' ὧν ἡ ἀκατάληπτος τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἐφικτὸν καταλαμβάνεσθαι εἴωθε. — Caelestium corporum motus, temporum anni mutationes, Solis cursum etc. studere licet : (f. 94) Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς πιστοὺς ἀνερευνᾶν ἄξιον κἀντεῦθεν ὑπερεκπλήττεσθαι τὴν ἄρρητον τοῦ Θεοῦ καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν ... Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Ἡ δὲ ἀστρολογία τουτέστιν ἡ ἐκεῖθεν προμάντευσις ἡ καθ' εἱρμὸν δῆθεν τῶν οὐρανίων ἐκβαίνουσα [l. ἐκφαιν.?] καὶ τὸ μέλλον γνωρίζουσα οὐδαμοῦ τοῖς πατρά-

2 γνώσει (ει e corr.) P. 3 συνεστάλη τηνικαῦτα εἶδος P. 11 Servum imperatoris se ipsum nominat Glycas.

---

[1] Cf. *supra*, p. 118, n. 1. — De Henoch astrologiae inventore, cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 578, 1, passim. — In libro Henoch Slavonico narratur prophetam 366 libros scripsisse calamo orationem angeli Uriel excipientem. — Henoch eundem atque Hermetem Trismegistum esse autumat Bar-Hebraeus, *Chron. Syriac.*, p. 5, ed. Bruns et Kirsch.

σιν ἐνδέδοται, ἅτε τοὺς ἁπλουστέρους καὶ μᾶλλον ἀποπλανήσασα, γενέσει τε καὶ εἱμαρμένῃ προσέχειν καταναγκάσασα· καὶ τούτου χάριν μὴ θαύμαζε, εἴ γε ὁ Ἐζεκίας ἐκεῖνος τὰς τοῦ Σολομῶντος ἀρρήτω [l. τους] βίβλους, καὶ ταῦτα σοφίᾳ ἐμπνευσθείσας καὶ γραφείσας, πυρὶ παραδέδωκε, ἅτε εἰς Θεὸν καὶ μόνον ἀναρτᾶν τὰς ἐλπίδας βουλόμενος καὶ μὴ ἔνθεν κακεῖθεν περιπλανᾶσθαί τε καὶ ἀπάγεσθαι· πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἁγίους πατέρας ἐχρῆν ὅλαις χερσὶν τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα παρεμποδίζειν ἀσχόλησιν, ὅτι μηδὲ δι' ἀγγέλους δεδώρηται, ὡς ἄνωθεν εἴρηται. πῶς καὶ γάρ, εἴ γε παρὰ τῶν Χαλδαίων αὐτῶν κακοβούλως τὰ τοιαῦτα ἐφεύρηται; τοῦ γὰρ ποιητοῦ πάντων ἐπιλαθόμενοι Θεοῦ γενέσει καὶ εἱμαρμένῃ τὴν τῶν ἁπάντων ἀνέθεντο κακοφρόνως διοίκησιν καὶ « καθὼς γάρ, φησὶ ὁ μακάριος Παῦλος (Rom. I, 28) οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν τοῦ ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα ». ὅθεν καὶ δικαίως τοῖς ἱεροῖς κανόσι τὰ τοιαῦτα ἠθέτηται, ὡς ἀπὸ Θεοῦ διιστῶντας τοὺς ὅλῃ ψυχῇ περίπου τὴν ἀστροθεάμονα κεχηνότας ἀσχόλησιν, εὐπραγίαν τε καὶ δυσπραγίαν ἐκεῖθεν κατάγοντας καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τῷ βίῳ καθ' ἑκάστην ἀπροσδοκήτως συμπίπτοντα· ταύτην τοι καὶ εἱμαρμένην μὲν οὐδὲ ἡμεῖς ἄν ποτε ἀποδεξώμεθα, ὅτι καὶ προσπταίει τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ὀρθοῦ τε φρονήματος ἐκκυλίεσθαι ταύτην διαγινώσκομεν. εἰ γὰρ καὶ ἄκων ὁ κακὸς κακός, ὡσαύτως ὁ καλὸς ἄκων καλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξέρχεται· φυσικὴ λοιπὸν ἥ τε κακία καὶ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸ Μανιχαϊκὸν ἐκεῖνο καὶ ἄθεον φρόνημα, καὶ οὔτε οὗτος ἐπαίνων οὔτε ἐκεῖνος κολάσεων ἄξιος ἅτε τῆς εἱμαρμένης ἐπί τε κακίαν καὶ ἀρετὴν ἠναγκασμένως συνωθούσης αὐτῆς [l. αὐτὸν]· ἀλλὰ καὶ ἄδικος ἐντεῦθεν εὑρεθείη ἂν ὁ Θεός, εἴπερ τῷ ἀκουσίως ἁμαρτάνοντι πυρὸς ἠτίμασε γέενναν· ταῦτα μὲν οὖν ἐννοοῦντες τύχην ἢ εἱμαρμένην οὐκ ἄν ποτε εἶναι καταδεξώμεθα, καθὰ δὴ καὶ φθάσαντες εἴπομεν. προορᾶν δὲ τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔμπροσθεν καὶ τῆς τῶν ἀστέρων κινήσεώς τε καὶ τάξεως καὶ ὡς δύναμις τοῦ μέλλοντος ἐκεῖθεν καταστοχάζεσθαι καὶ ἡμεῖς πάντως κατατιθέμεθα, εἴ γε καὶ μᾶλλον ἱερὰς ἀνέγνωμεν βίβλους ἐν αἷς ἄρα καὶ τοιαῦτά τινα συμπεριείληπται, καὶ τέως, εἴ γε βούλει, τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸ τῶν ἄλλων ἄκουε κατὰ λέξιν λέγοντος.

Haec comprobare nititur Glykas (f. 94v-95) multis Patrum et Scripturae testimoniis allatis, et sic denique concludit et perorat.

Ἐκ τούτων οὖν πάντων μάνθανε, ὦ ἱερὰ κεφαλή, ὡς εἱμαρμένη μὲν καὶ γένεσις παντάπασιν ἀπαγορεύεται· τὸν κατ' εἰκόνα καὶ γὰρ Θεοῦ πλασθέντα λογικὸν αὐτεξούσιον ἄνθρωπον οὐκ ἂν φυσικαῖς ἀνάγκαις ὑποκεῖσθαι καταδεξώμεθα. προγνωστικὴν δέ τινα τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι δύναμιν, καθὰ καὶ φθάσας ὁ λόγος ὑπέδειξεν, οὐ τοσοῦτον ἀπέοικε, δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν, εἰ καὶ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐνασχολεῖσθαι τούτοις οὐ συγχωρούμεθα, ὅτι μηδὲ ἐς τὸν (?) λόγον ὀρθὸν αὐτοῖς ἀποχρώμεθα. F. C.

Ex libris Mysteriorum Apomasaris.

Abû Ma'šar Dja'far ibn Muhammed el-Balkhî, mortuus die 9 Martii anni 886 in urbe Wâsit, omnium astrologorum qui saeculo IX Bagdadae floruerunt celeberrimus est[1]. Ex compluribus libris quos scripsit nonnulli iam latine versi atque typis expressi sunt[2]. Opus autem cui graecus interpres titulum indidit τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ, ad hunc diem in codicibus latuit[3], nec revera totum ipsius Apomasaris est.

Quod iam ex initiis capitum apparet quae scriptorem cum Apomasare colloquentem inducunt : Εἰπέ μοι ὁ Ἀπομάσαρ, Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ passim repetitur; (cf. f. 49, νε', Ἦλθέ τις ἐμοῦ παρόντος πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ ... et infra capp. ζ', μ', νδ', πη', ϟϛ', etc.). Quis autem scriptor ille sit, ex versione latina comperimus, quae in codice Bruxellensi 1464, saec. XV, " olim Carthusiensium in Colonia ", invenitur[4]. Cui titulus est decurtatus (f. 62) *Albumazar in Sadan*, sed rectius in calce opusculi legitur (f. 76) : *Expliciunt excerpta de secretis Albumasaris per Sadan discipulum cuius et vocatur liber Albumasaris in Sadan*. Textus ex exemplari graeco ad verbum expressus est, sed quae exemplar ipsum continebat, a " Mysteriis " codicis Angelici valde discrepabant. Ne quis dubitet ex graeco fonte latina manavisse, versus quosdam codicis Bruxellensis duobus fragmentis nostris subiunximus.

Plenius autem et titulus libri arabici et nomen auctoris produntur in opere de temporum rationibus doctissimi astronomi Albîrunî circa a. 1000 p. C. conscripto. Quod, interprete Eduardo Sachau[5], haec habet p. 94 : *Of this same 'Abû-Ma'shar Albalkhî the following story is related by 'Abû Sa'id Shâdhân in his* Kitâb almudhâkarât-bil'asrâr (i. e. *the book in which he brings mysterious subiects before the mind of the reader) : The nativity of a son of the king of Serendib (Ceylon) was sent to him...* Quaestio tractatur quot annos vitae humanae Saturnus decernat. De hac ipsa quaestione in versione graeca caput νδ' libri II agit (f. 50), quod his verbis incipit : Ἀπέσταλον πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ γενέθλιον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν[6].

Šâdâni liber procul dubio apud scriptores Arabicos saepius citatur. Duos locos attulit Carolus Dyroff, qui primus et scriptorem et librum in codicibus latinis

---

[1] De vita eius, cf. Suter, *Die Mathematiker und Astronomen der Araber*, p. 28, nº 53; Dyroff apud Boll, *Sphaera*, p. 482 ss.

[2] Cf. Houzeau et Lancaster, *Bibliographie génér. de l'astronomie*, Bruxelles, 1887, t. I, p. 702 ss.; Suter, *l. c.*, p. 28 s.

[3] Frustula tantum quatuor in *Catal.*, t. IV, p. 124 ss. invenies.

[4] Eadem exstat et in cod. Monacensi Clm. 826, f. 11 ss. (cf. Dyroff apud Boll, *Sphaera*, p. 421) et in codice Oxoniensi (Houzeau et Lancaster, p. 704, nº 3844).

[5] Albîrunî, *The chronology of ancient nations*, translated by Edward Sachau, London, 1879.

[6] Versio latina in codice Bruxellensi similiter incipit verbis f. 69 : *Dixit Aposaytes misi* (sic) *ad Albumasarem nativitatem filii regis Indorum.*

obvios recte indicavit (apud Boll, *Sphaera*, p. 481)[1]. Idem ex nostro libro (p. 145) totam illam narrationem de viro coram chalifa Almamûn opus propheticum sibi arrogante apud Ibn al Qifṭî (p. 358 sq. ed. Lippert) inveniri monet. Arabice quoque librum Sadani exstare in codice Cantabrigiensi certiorem me fecit Henricus Suter[2], quod Dyroff quoque suspicatus erat.

Ceterum in commentariis suis 'Abû Sa'îd Shâdhân sexcenties se ipsum nominat, nam Arabum more sententiam suam saepe introducit verbis : Εἶπεν ὁ 'Αποσαΐτ, vel : Εἶπεν ὁ Σαδᾶν (lib. II, α', β', λε', μ', ν', νζ', νξ', etc.).

Itaque habemus librum ubi Apomasaris discipulus Abû Sa'îd Shâdhân, post mortem magistri, ut videtur, sermones et colloquia eius, velut fere Xenophon in Memorabilibus Socratis, collegit. Sed haec partem tantum graecorum " Mysteriorum " efficiunt, nam interpres excerptorum more ex scriptis quoque Apomasaris, ut supellex lautior videretur, nonnulla inseruit, velut caput de figuris decanorum (v. infra p. 156) quod primum est sexti libri " Introductorii maioris " (Boll, *Sphaera*, p. 481 ss.)[3]. Item caput κβ', lib. III (f. 77ᵛ), quod chorographiam astrologicam praebet est sine ullo dubio c. 8 lib. VII Introductorii, nam et capita κβ'-κς' eodem ordine atque in Introductorio disponuntur. Item capita ιε'-ιζ' ex libro V, cap. 9-17, excerpta sunt. Quae necessitudo ut cuivis manifesta fiat, capiti Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν, quod edimus (p. 154), textum Introductorii apposuimus. — Titulum homo byzantinus ex alio opere deprompsisse videtur, nam notus est liber " de Astrorum secretis " Apomasari adscriptus, cuius codices in Aegypto et in Hispania inveniuntur[4]. Vereor quoque ne excerpta aliunde surrepta velut ex Theophilo

---

[1] En habes versionem Germanicam illorum duorum locorum a Carolo Dyroff comiter nobis missam : 1° in notis Fluegeli ad Fihrist, II, p. 110 infra, quaedam citantur quae Ibn al Quifṭî secundum Apomasarem de 'Umar ibn al Farruchân astronomo et interprete tradit ; deinde Ibn al Qifṭî († 646 hegirae = 1248 p. Chr. n.) sic pergit (cf. edit. Lipperti, p. 242, 5) : " Ferner erwähnt Abû Ma'šar im Kitâb " almuḏâkarât " (i. e. fere " Quaestiones et responsa ", cf. Dozy, *Suppl. aux dict. arab.*, I, 487; cui titulo addendum est " de secretis astrologiae ", cf. locum Albîrûnî supra citatum). " das Shâḏân ibn Baḥr (? : nomen patris Dyroffio cor- " ruptum videtur) " verfasst hat, dass al Faḍl ibn Sahl, genannt ḏû 'lrijâsatain, " der Vezier des Al Ma'mûn, den 'Umar ibn al Farruchân aus seinem Wohnort " herbeirief und mit al Ma'mûn bekannt machte, worauf er (für Ma'mûn) viele " Bücher übersetzte und iudicia aufstellte, die sich noch heute im Reichsarchiv " vorfinden " etc. — 2° Ibn Abî Uṣaibi'a († 668 hegirae = 1269 p. Chr. n.), I, p. 207, in capitulo de Alkindî init., eius versionibus Arabicis laudatis, haec scribit : " Abû Ma'šar sagt im Kitâb almuḏâkarât, das Shâḏân verfasst hat : Die besten " Uebesetzer im Islâm sind diese vier : Ḥunain ibn Isḥâq, Ja'qûb ibn Isḥâq al " Kindî, Ṯâbit ibn Qurra al Ḥarrânî und 'Umar ibn al Farruchân al Ṭabarî ".

[2] Ed. Browne, *A hand-list of the Muham. manuscripts in Cambridge*, 1900, n° 1208.

[3] Quat. *f*, fol. 3 ss. in editione Veneta anni 1506 (*Introductorium in astronomiam Albumasaris Albalachi*, Venetiis, expensis Melchionis Sessa) quam bibliothecae Monacensis praefectus liberalissime mihi commodavit.

[4] Suter, *Mathem. und Astron. der Araber*, p. 29 ; Houzeau et Lancaster, *op. cit.*, p. 703, n° 3825.

Edesseno (cf. f. 21. capp. ζε' ss.), quo maiorem reverentiam doctrinae inculeret, Apomasaris mysteriis per fraudem addiderit.

Nec cuiusnam ope nec quo tempore dissimilia haec ita commixta sint, satis constat. Ex editis quidem aetas accuratius definiri nequit: Astrorum longitudines in lib. III, c. λβ', notatae ansam praebere potuissent, sed cum falsae sint, nihil inde proficimus (v. infra). Si lectio codicis Vindobonensis 1, f. 204^{r}, (*Catal.*, VI, p. 4) ἅπερ Ἀπουμάζαρ Βαβυλώνιος γράφει, sana esset, Ioannes Kamateros saeculo XII Apomasarem versibus ornavisset, sed revera Massalae nomen ibi legendum est (cf. Kamateros, ed. Miller, v. 1144). Hoc tantum affirmare possumus interpretem scripsisse post saeculum IX — nam Apomasar, magister Sadani, ut diximus, a. 886 mortus est — et ante saec. XIII — nam in codice Vindobonensi 115 (= 2) ante annum 1241 p. C. exarato nomen eius plus semel apparet[1]. Et in hoc acquiescendum est. F. C.

F. 42^{v}, lib. II. γ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς Σελήνης τετραγωνιζούσης τὸν Ἄρην λῃσταῖς περιπίπτει <ὁ> ἀποδημίας ποιησάμενος καταρχήν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι κατά τινα καιρὸν μετά τινων συνοδοιπορῶν μέλλων ἀπελθεῖν εἰς τὸ Βαγδὰν ἠπλίκευσα ἐν τῷ Ρὲ[2] παρά τινος φίλου μετέχοντος ποσῆς ἀστρολογίας καὶ ἠρώτησέ με· «πῶς ἐστιν αὔριον ἡ Σελήνη;» καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι τετραγωνίζει τὸν Ἄρεα, καὶ εἶπέ μοι· «Λοιπὸν αὔριον μὴ ἀποκινήσῃς.» εἶπον δὲ αὐτῷ· «πίστευσον, οὐδὲ ἐγὼ θέλω ἢ προθυμῶ ἀποδημῆσαι ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, ἀλλ' οἱ ἀγωγιάται μου μὴ ἀκούσωσιν ἡμῶν.» καὶ εἶπε· «δοκιμάσωμεν αὐτούς.» εἶπον δὲ ἐγὼ τοῖς ἀγωγιάταις· «ἄνθρωποι, αὔριον κακὴ ἡμέρα ἐστὶ καὶ καρτερήσετε καὶ ἐγὼ θρέψω τὰ ἄλογα ὑμῶν.» καὶ οὐκ

Cod. Bruxell. 1464. F. 62: Dixit Albumasar: quodam tempore cum quibusdam viatoribus ibam in Baldach et applicui ire (*sic*) apud quemdam amicum meum participantem aliquantulum astronomiae et quaesivit a me quomodo in crastino esset luna et dixi ei: "tetragonisat Marti". Et dixit mihi: "ergo non recedes." Et dixi ei: "nec volo neque propono recedere in tali die sed vectuarii non audient nos". Et dixit: "Probemus ipsos". Dixit autem vectuariis: "Homines, cras malus est dies, expectate et ego pascam animalia vestra". Et non acquieverunt. Ego autem dimisi eos abire et remansi apud amicum. Quando autem debebant recedere,

3 ὁ suppl. Kroll. ἀποδημίαν cod. 5 L. Βαγδαδὰν? At cf. *infra*, p. 151, 12. ἠπλήκευσα cod.

[1] *Catal.*, VI, p. 16 ss. Cf. ff. 114, 118, 120; Usener, *Ad histor. astron. symbola*, 1876, p. 26 hoc iam animadvertit.

[2] Ρὲ vel *potius* Ραϊ, i. e., Ραγαϊ haud longe ab urbe Teherân, cf. *Catal.*, IV, 127, 4.

ἐπείσθησαν, ἐγὼ δὲ ἀφῆκα αὐτοὺς ἀπελθεῖν καὶ ἐκαρτέρησα παρὰ τῷ φίλῳ· ὅτε δὲ ἔμελλον ἐκεῖνοι ἀποκινῆσαι ἐκράτησα τὸν ὡροσκόπον καὶ εὗρον τοῦτον Ταύρῳ καὶ ὁ Ἄρης ἦν ἐν αὐτῷ, ἡ δὲ Σελήνη ἦν ἐν τῷ Λέοντι τὸν Ἄρεα τετραγωνίζουσα· εἶπον δὲ αὐτοῖς· « Διὰ τὸν Θεόν, μὴ ἀποκινήσητε τὴν ὥραν ταύτην. » καὶ κατεγέλασάν μου καὶ ἀπῆλθον· εἶπον δὲ αὐτῷ τῷ φίλῳ μου· « πίστευσον, λυποῦμαι τοὺς ἀνοήτους τούτους ἀνθρώπους ». καὶ ἡμεῖς ἐκαθίσαμεν καὶ ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν. ἔτι δὲ ἡμῶν πινόντων ἦλθόν τινες ἀπὸ τοῦ καρβανίου τετραυματισμένοι, περιέπεσον γὰρ λῃσταῖς καί τινες μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἕτεροι δὲ ἐτραυματίσθησαν καὶ ἀφείλοντο οἱ λῃσταὶ ὅσα ἐπεφέροντο· οἱ δὲ σωθέντες ἦλθον κατ' ἐμοῦ μετὰ λίθων καὶ ῥάβδων λέγοντες ὅτι « τῇ ὑποβολῇ σου ταῦτα ἐγένοντο ἵνα βεβαιώσῃς τὸν λόγον σου. » καὶ βίαν ἔπαθον ἵνα σωθῶ, καὶ ἔκτοτε ὤμοσα ἵνα μὴ συντύχω ἰδιώτῃ ἀνδρὶ περὶ ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης.

(*f.* 62ʳ) observavi horoscopum et inveni hunc Taurum (*l.* Tauro) et in ipso Marte (*l.* Martem); Luna autem erat in Leone Marti tetragonisans. Dixi autem eis: " Propter Deum, non recedatis ista hora ". Qui deriserunt me et abierunt. Dixi autem amico meo: " Contristor super eos homines imperitos " et nos sedimus et comedimus et bibimus. Adhuc autem nobis bibentibus venerunt quidam de societate salvati. Inciderant enim in latrones et quidam eorum interfecti sunt, alii vulnerati, et abstulerunt latrones quodcumque portabant. Qui autem salvati sunt, venerunt ad me cum lapidibus et fustibus dicentes quia " superstitucione (*sic*) tua haec facta sunt ut confirmares verbum tuum " et vix evasi et tunc iuravi quod non conferirem (?) cum viro ydiota de scientia astronomiae. F. C.

F. 42ᵛ. ε'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἀληθεύει τις ἢ ψεύδεται προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι· εἶπέ μοί τις τῶν φίλων ὅτι εἰσῆλθον ἀπὸ τοῦ βασιλέως Μαμοῦν[1] καὶ παρίσταντο πολλοὶ ἐπιστήμονες, παρίστατο δὲ αὐτῷ καί τις λέγων ὅτι δύναμαι [f. 43] ποιῆσαι τέρατα. καὶ δι' αὐτὸν προσεκαλέσατο ὁ Μαμοῦν τοὺς κριτάς· εἶπεν ὁ Μαμοῦν τοῖς ἀστρονόμοις· « Κρατήσατε ὥραν καὶ ἴδετε ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου ἆρά γε ἀληθεύει ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἢ ψεύδεται. » εἶδον οἱ ἐπιστήμονες τὸν ὡροσκόπον· ἔτυχε δὲ ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὡροσκόπῳ συνοδεύοντες ἀλλήλοις κατά τε τὰς μοίρας καὶ τὰ λεπτά, ἔτυχε ὁ κλῆρος τῆς τύχης καὶ ὁ κλῆρος <τοῦ> δαίμονος ἐν ἑνὶ λεπτῷ ὡροσκόπου ποιοῦντες, ἔτυχε δὲ ὡροσκοπῶν ὁ Αἰγόκερως. ὁ δὲ Ζεὺς ἦν ἐν τῇ Παρθένῳ συσχηματιζόμενος πρὸς αὐτόν, ἔτι δὲ καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ

1 αὐτὸν cod. 13 ἰδιώτῃ] τη superscr. 35 τοῦ omis. cod. 35-36 ὡροσκοποῦντες coni. Kroll.

[1] Chalifa Al.-Mamoun qui a. 813-833 p. C. regnavit.

Ἑρμῆς. εἶπον οἱ ἐπιστήμονες πάντες ὅτι «εἷς ἅπερ προβάλλεται ἀληθεύει.» ἐγὼ δὲ ἐσιωπησα μόνος εἷς τῶν ἐπιστημόνων· εἶπεν οὖν μοι ὁ βασιλεύς· «σὺ οὐ λαλεῖς.» καὶ τότε εἶπον ὅτι «οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἔχει τέχνην Ἀφροδισιακὴν καὶ Ἑρμαϊκήν, ἐν αἷς τερατολογεῖ, καθόλου δὲ τέρατα οὐ ποιεῖ.» εἶπεν οὖν μοι ὁ βασιλεύς· «πῶς εἶπες τοῦτο ἢ δι' ἣν αἰτίαν;» εἶπον αὐτῷ ὅτι «τὰ ἀληθῆ προβλήματα σημαίνει ὁ Ζεὺς εἰ τάχα καὶ ἐφορᾷ τὸν ὡροσκόπον, ἀλλ' οὖν ἐναντιώματα αὐτοῦ ἐστίν.» εἶπέ μοι ὁ βασιλεύς· «ὁ Θεὸς εὐλογήσει σε.» εἶτα εἶπε πρὸς ἡμᾶς· «γνωρίζετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον;» εἴπομεν· «οὔ.» εἶπε δὲ ἡμῖν ὁ βασιλεύς· «οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐπικαλεῖ ἑαυτὸν προφήτην.» εἶπον οὖν τῷ βασιλεῖ· «ἐρώτησον αὐτὸν εἰ δύναταί τι ποιῆσαι σημεῖον.» ἐρώτησεν οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεύς· «τί δύνασαι ποιῆσαι σήμερον ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι προφήτης εἶ;» καὶ ἀπεκρίθη αὐτὸς λέγων ὅτι «ἔχω δακτυλίδιον ἔχον διβλημίδ(ιον?), φορῶ αὐτὸ καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι, ἐὰν δὲ φορέσῃ ἄλλος, γελᾷ διηνεκῶς, κἂν μὴ θέλῃ, καὶ οὐ παύσεται γελᾶν μέχρι ἂν ἐκβάλῃ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὸ δακτυλίδιον· καὶ ἔχω κονδύλιον καὶ ὅτε θέλω γράφω μετ' αὐτοῦ, ἄλλος δὲ εἰ βούλεται γράψαι μετ' αὐτοῦ, οὐ δύναται, ἀλλὰ ναρκᾷ ἡ χεὶρ αὐτοῦ.» εἶπον οὖν τῷ βασιλεῖ· «αὕτη ἡ πρᾶξις, ἡ μέν ἐστιν Ἀφροδισιακή, ἡ δὲ Ἑρμαϊκή, καὶ ταῖς τοιαύταις μεθόδοις ἐντετύχηκεν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς στοιχειωματικαῖς βίβλοις.» καὶ ὡμολόγησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ τοιοῦτο καὶ κατέλειψε τὸ ὀνομάζειν ἑαυτὸν προφήτην. ἐχαρίσατο οὖν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ι' ͵α· μετὰ δὲ τὸ ἐξελθεῖν ἡμᾶς ἐκ τοῦ βασιλείου ὡμίλησα τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ καὶ εὗρον αὐτὸν πάντων τῶν ἐπιστημόνων ἀκριβέστερον καὶ ἐπιστημονικώτερον. ἐποίησεν οὗτος <ὁ> ἀνὴρ ἐν τῷ Βαγδᾷ στοιχειωματικὰ τῶν καλλιγράφων. εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ· «εἰ παρῆν ἐγὼ τότε μετὰ τῶν ἐπιστημόνων, εἶπον ἂν ἅπερ ἔλαθον ἐκεῖνοι καὶ ὅτι ψεύδεται ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν διὰ τὸ τυχεῖν τὸν ὡροσκόπον τροπικὸν ζῴδιον καὶ διὰ τὸ τυχεῖν τὸν Δία ἐν τῷ ἰδίῳ ἐναντιώματι καὶ τὴν Σελήνην εἶναι ὑπ' αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ τυχεῖν τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἀφροδίτην ἐν πλαστικῷ ζῳδίῳ ὅπερ ἐστὶ Παρθένος.» F. C.

F. 43ᵛ. ζ'. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν θρησκείαν τοῦ προφήτου τῶν Σαρακηνῶν οὐκ ἔγνω τις τῶν μαθηματικῶν σημαινομένην ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ.

Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ[1] ὅτι εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι εἶπέ μοι ὁ Μουχοῦμετ ὁ υἱὸς τοῦ Μωσέως τοῦ Χορασμιάτ[2] ὅτι «ἀνεπόδισα καὶ

2 εἷς scripsi : εἰς cod. 12 σήμερον cod., corr. Dyroff. 14 An ἐμβλημίδιον? 22 mille nummorum? 25 ὁ suppl. 27 ἐκείνων cod. 31 L. πλαγίῳ cf. infra excerptum Dorothei ex codice 11. 34 σημαινομένων cod.

[1] Aposait est 'Abû-Sa'id Shâdhân, scriptor huius operis (cf. p. 143).
[2] Muhamed ben Mûsâ al-Chowarezmi. Cf. supra p. 89, n. 5.

ἐποίησα τὰ θεμάτια τῆς ἑσπέρας ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ προφήτης ἡμῶν καὶ οὐχ εὗρον ὡροσκόπον δηλοῦντα τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν εἰ μή γε τὸν Ζυγόν.» εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι «κἀγὼ ἐζήτησα τὸ τοιοῦτον καὶ οὐχ εὗρον ἕτερον ὡροσκόπον δηλοῦντα τὴν τοιαύτην θρησκείαν ἢ τὸν Ζυγόν». F. C.

η′. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔγνω τις παυθησομένην τὴν τοιαύτην θρησκείαν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἤκουσα τοῦ Μουχοῦμετ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοδούλου[1] λέγοντος ὅτι «ἐντετύχηκε τοῖς μυστηρίοις τῆς ἀστρονομίας ὅτι ὁ Ἑρμῆς ὅτε τύχῃ ἐν γενεθλίῳ τινὸς ἐν τῷ ἀπογείῳ σημαίνει πρόγνωσιν τῶν μελλόντων· ὁ δὲ Ἑρμῆς ἐν τῷ γενεθλίῳ τῶν ψευδοπροφητῶν ἔτυχεν ἐν τῇ ι′ μοίρᾳ τοῦ Σκορπίου κατὰ τὴν ψῆφον τῶν αἰωνίων κανόνων καὶ διὰ τοῦτο ἐναντιώθησαν αὐτῷ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι.» εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔτυχεν ἐν τῷ γενεθλίῳ αὐτοῦ ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῷ Σκορπίῳ καὶ ὁ Ἄσταχυς ἐν τῷ ὡροσκόπῳ. ἡ δὲ προγενομένη σύνοδος τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς ἦν ἐν τῷ Σκορπίῳ, ὁ δὲ Ἥλιος πάλιν ἐν τῷ Σκορπίῳ, ὁ δὲ Ἄρης ἐν τῷ Καρκίνῳ. εἶπε δὲ οὗτος ὅτι σημαίνει τὸ τοιοῦτον γενέθλιον ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀκμάσει εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ μέχρι ἐτῶν σκ′, εἶτα οὐκ ἀκμάσει· εἶπε δὲ καὶ τοῦτο ὅτι διαμενεῖ αὐτοῦ ἡ βασιλεία ἐν τῷ γένει αὐτοῦ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ μέχρι ἐτῶν τλ′. εἶπον δὲ τῷ Ἀπομάσαρ «ἆρά γε ἔγνως καὶ πότε μεταστήσεται ἡ θρησκεία αὕτη εἰς ἑτέραν θρησκείαν;» καὶ ἀπεκρίθη μοι «οὔ». πλὴν εἶπε ὅτι πόλεμοι ἔσονται μέγιστοι καὶ κατακυριευθήσονται αἱ ἄκραι τῶν Σαρακηνῶν. F. C.

F. 44v. κ′. Περὶ τοῦ πότε εὐχομένων ἀκούει ὁ Θεὸς κατὰ τὴν Ἑλλήνων δόξαν, ἥτις ἀσεβής.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖς ὅτε ἐβούλοντο παρακαλέσαι τὸν Θεὸν διά τινα ὑπόθεσιν, ἐποίουν τὸν Ἀναβιβάζοντα μεσουρανήματι μετὰ τοῦ Διὸς ἢ καὶ ἐφορώμενον ὑπ' αὐτοῦ εὐαποδέκτῳ σχήματι· καὶ τὴν Σελήνην συνάπτουσαν τῷ Διῒ ἢ ἀπορρέουσαν αὐτοῦ καὶ συνάπτουσαν τῷ κυρίῳ τοῦ ὡροσκόπου ἢ τὸν κύριον τοῦ ὡροσκόπου συνάπτοντα τῷ Διΐ, ἔτι δὲ καὶ τῷ Ἀναβιβάζοντι φιλίῳ σχήματι, καὶ τηνικαῦτα ἔλεγον εἰσακουσθῆναι τὴν δέησιν αὐτῶν. F. C.

9 ἐντετύχηκα coni. Kroll. 10 L. ὑπογείῳ? 13 αὐτῷ] sc. Muhamet prophetae. 16 προγινομένη cod. 23 πολέμους cod. 31-32 ὁ κύριος ... συνάπτων cod.

---

1 Sine dubio Muhamed ben 'Abdallâh (= Θεόδουλος) ben el-Bâzjâr, astrologus cui Apomasar librum suum de coniunctionibus dedicavit. Cf. Suter, *Mathematiker und Astronomen der Araber*, p. 16, n° 30.

Cod. Bruxell., f. 64r: Dixit Albumasar quod Graecorum reges quum volebant obsecrare deum propter aliquod negotium ponebant caput Draconis in medio caeli cum Iove, recedens ab eo figura amicabili et Lunam coniunctam Iovi recedentem ab ipso et coniunctionem petentem cum domino ascendentis aut dominum ascendentis coniunctionem petentem cum Iove adhuc aut cum Capite amicabili figura et tunc dicebant exaudiri petitionem suam.

F. 45. κς΄. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς φρέασιν ἀμβλύνονται αἱ δυνάμεις [οὐ] τῶν ἀγαθοποιῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· « τὰ λεγόμενα φρέατα [1] ἐκ τῶν μυστηρίων εἰσὶ τῆς ἀστρονομίας, καὶ διαφωνοῦσι περὶ αὐτῶν οἱ λόγιοι· πλὴν οἱ πλείονες λέγουσιν ὅτι τυχόντος ἀγαθοποιοῦ ἐν αὐτοῖς ἀμβλύνεται ἡ δύναμις αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ὅτε τύχῃ ἀγαθοποιὸς ἐν αὐτοῖς, δίδωσι μὲν εὐτυχίαν, ὕστερον δὲ δυστυχίαν. L. P.

F. 45v. λβ΄. Περὶ τοῦ ποία θρησκεία πρώτη καὶ ποία δευτέρα εὗρε τὴν ἀστρονομίαν [2].

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι οἱ Χαλδαῖοι πρῶτοι ἐφεῦρον τὴν ἀστρονομίαν, εἶτα οἱ Ἰνδοί, εἶτα οἱ Αἰγύπτιοι, εἶτα οἱ Πέρσαι, εἶτα οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα οἱ Σύροι, εἶτα οἱ Σαρακηνοί.

F. 47. μ΄. Περὶ ἀφετῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ [3] ὅτι· εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· « ἀνέμαθον ὅτι ἔγραψας περὶ ἀφετῶν καὶ ὅτι οὐκ ἔγραψας ἐν τῷ τοιούτῳ λόγῳ τὴν δόξαν Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Μουσούρ [4] οὔτε μὴν τὴν δόξαν τοῦ Μουχοῦμετ τοῦ υἱοῦ Ζάχμ [5], οὔτε τὴν δόξαν τοῦ Φιζύρη [6], οὔτε

8 οὐ seclus.

[1] Cf. Introductorium Apomasaris, V, 18 (e, 2, edit. 1506): *De puteis stellarum. — Sunt varii per diversa signa gradus inter adminicula stellarum et obstacula versantes quorum qui obstant arabica lingua putei stellarum vocantur, quos nos precipitia dicere solemus.*

[2] Paulo ab his differunt quae Stephanus philosophus de populis qui astrologiam coluerunt docet, *Catal.*, II. p. 182.

[3] Cf. supra p. 146, n. 1.

[4] Ἡ βίβλος Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Μουσοὺρ περὶ ἀναποδισμῶν καὶ ταπεινώσεων laudatur in catalogo librorum prohibitorum qui in bibliotheca Chalipharum servabantur. *Catal.*, I, p. 84, 6. Notus est Jaḥjâ (= Iohannes) ben Abî Manṣûr astrologus Persa Chalifae el Manṣûr. Cf. Suter, *op. cit.*, p. 8, nº 14.

[5] Muhamed ben el Djâm, aequalis Apomasaris, qui saepe eo auctore utitur, cf. Suter, *Mathematiker der Araber*, p. 18, nº 36.

[6] Fortasse Ibrahim ben Habîb el Fazâri, primus musulmanorum qui de astrologia scripserit, et qui simul cum Omare el Tabarî Bagdadam construxisse fertur; cf. Suter, *op. cit.*, p. 3, nº 1 et p. 7.

τὴν δόξαν τοῦ ἐπιστήμονος τοῦ ἀπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας [1].» ἀπεκρίθη μοι ὅτι «ἐγὼ ἐμνήσθην ἐν τῷ περὶ ἀφετῶν λόγῳ τῶν ἀρχαίων ἐπιστημόνων· οὓς δὲ λέγεις ἀρτίως, νεώτεροί εἰσιν ἐπιστήμονες καὶ ταῖς μεθόδοις αὐτῶν ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἀγνοοῦντες τὰς τῶν παλαιῶν μεθόδους.» εἶπον δὲ τῷ Ἀπομάσαρ· «πάντως εἰ ἐπενδύσομαι ἐγὼ τὴν δόξαν αὐτῶν τῶν νεωτέρων καὶ διαλεχθῶ μετὰ σοῦ, οὐ μὴ ὀργισθῇς;» εἶπεν· «οὔ.» εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτε τύχῃ ὁ ιβ' τόπος ἀρρενικὸν ζῴδιον, ἔχει τὸ ἀρρενοειδὲς ὁ Ἥλιος διττῶς κ. τ. λ. F. C.

F. 49. νδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γνησία ἐστὶν ἢ μετά τινος γυνὴ ἢ ἐπείσακτος.

Παρήμην ποτὲ ἐνώπιον τοῦ Ἀπομάσαρ, καὶ ἐρωτηθεὶς παρά τινος περί τινος γυναικὸς ἆρα καθ' ἑταιρίαν ἐστὶ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἢ νόμιμος γυνὴ αὐτοῦ ἐστι· καὶ εἰπέ μοι· «κράτησον ὡροσκόπον καὶ ἰδὲ τί ἐστι ὁ ὡροσκόπος.» εὗρον οὖν ὡροσκόπον τοῖς Διδύμοις. καὶ εἰπέ μοι· «λαβὲ τὰς μεταξὺ μοίρας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπόλυσον ταύτας ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου.» ἐποίησα τοῦτο καὶ κατήντησεν ὁ τοιοῦτος κλῆρος εἰς τὴν Παρθένον· καὶ ἐφορᾶτο ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ φιλ(ίῳ) σχήματι· εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι νόμιμος γυνὴ αὐτοῦ ἐστι· καὶ πάλιν εἰπέ μοι· «λάχε τὰς μεταξὺ μοίρας τοῦ Ἄρεος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπόλυσον ταύτας ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου.» καὶ ἐποίησα τὸ τοιοῦτο, καὶ πέπτωκεν ὁ κλῆρος ἐν τῷ Ζυγῷ· καὶ ἠρώτησέ με «ἆρα γε ἐφορᾷ τὸν κλῆρον ὁ κύριος τοῦ ὡροσκόπου;» καὶ εἶπον αὐτῷ· «οὔ.» καὶ εἶπεν· «ὁ μὲν πρῶτος κλῆρος σημαίνει τὸ πρῶτον συνάλλαγμα νόμιμον εἶναι, ὁ δὲ β' κλῆρος σημαίνει τὸ δεύτερον συνάλλαγμα παρανόμιμον εἶναι.» L. P.

F. 50. νη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἀστέρες αὐτεξουσίως ἐνεργοῦντες ἀλλὰ φυσικῶς.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· εὑρίσκομεν ἐν τῷ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ τρισμεγίστου συγγράμματι [2] ὅτι «εἶπον τῷ Διῒ καὶ εἰπέ μοι ὁ Ζεύς» καὶ τί λογισόμεθα τὸ τοιοῦτον; ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἔγραψε τὰ τοιαῦτα ἵνα εὐχεροῦς χάριν διδάσκαλος διὰ παραδειγμάτων ὁδηγήσῃ τοὺς μανθάνοντας ἵνα γνῶσι τὴν φύσιν τοῦ Διός· ἐγὼ γὰρ γινώσκω καὶ διϊσχυρίζομαι ὅτι οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ αὐτεξούσιοι· ἡ διαφορὰ γὰρ μεταξὺ τοῦ αὐτεξουσίου

3 λέγω cod., corr. 12 ἑταιρίας cod. 29 εὐχερείας coni. Parmentier. διδασκαλίας coni. Kroll. 31 τοῦ] τῶν ut vid. cod.

[1] In catalogo supra scripto vocatur ὁ ἀπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας (I, p. 84, l. 8). — Alius liber eiusdem catalogi, scilicet l. 6: Ἡ βίβλος τοῦ περὶ ἐμπορίας, sic citatur in principo cap. ξς' Apomasaris [f. 51v]: Ἀνέγνων ἐν τῷ (sic) ἐμπειρικοῖς βίβλοις ὅτι εἰ βούλει γνῶναι τὴν ὥραν κ. τ. λ. Legendum est igitur περὶ ἐμπειρίας.

[2] In libro Hermetis τῶν μυστηρίων, ut videtur, qui in catalogo Apomasaris commemoratur (I, p. 84, 14).

καὶ τοῦ φύσει διενεργοῦντος τοῦτό ἐστι ὅτι ὁ μὲν αὐτεξούσιος δύναται ποιῆσαι καὶ τὸ ἐναντίον αὐτοῦ, τὸ δὲ φύσει διενεργοῦν οὐ δύναται μεταναστῆναι ἀπὸ τῆς ἰδίας τάξεως, ἣν ἐτάγη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ἡ γὰρ κίνησις τῶν ἀστέρων ἡ αὐτή ἐστι διηνεκῶς καὶ ἀπαράλλακτος· οὐ δύνανται γὰρ μίαν σπιθαμὴν μετακινηθῆναι ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐτάχθη ἡ κίνησις αὐτῶν. F. C.

F. 50ᵛ. ξα'. Ὅτι ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας διὰ ξύλου καὶ ἐτελεύτησε, ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἐπὶ χρόνου πολλοῦ μογήσας εἰς τὴν αὐτῶν κατανόησιν ἐποίησε τὸ περὶ αὐτῶν σύγγραμμα.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα τῆς γεομετρίας διὰ ξύλου καὶ ἐτελεύτησε· ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἐπεμελήθη τῆς γεωμετρίας καὶ κατηνάλωσε χρόνους πολλοὺς εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν καὶ κατένοησε ταῦτα, καὶ ἐποίησε περὶ αὐτῶν σύγγραμμα καὶ προσήνεγκε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ καὶ τὰ σχήματα τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν· ὁ δὲ ἠμείψατο αὐτὸν μετὰ δωρεαῖς. L. P.

F. 51ᵛ. ξθ'. Περὶ τοῦ ὅτι οἱ κομῆται μεγάλα ἀποτελοῦσιν συμπτώματα.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι οἱ κομῆται τοῦ οὐρανοῦ συνίστανται ἐν τῇ τοῦ πυρὸς σφαίρᾳ καὶ οὐδὲ εἷς αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεται καὶ ὅτι ἀνεπίδεκτος ὁ οὐρανός ἐστι τινος πάθους· ἀλλ' ἐσφάλησε πάντη περὶ τὴν τοιαύτην δόξαν, ἐγὼ γὰρ οἰκείοις ὀφθαλμοῖς εἶδον κομήτην ἄνωθεν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἔγνων ὅτι « εἴδομεν κομήτην ἄνωθεν τοῦ Διὸς καὶ ἕτερον ἄνωθεν τοῦ Κρόνου. » πλὴν τοῦτο γίνωσκε ὅτι πάντες οἱ κομῆται πάντοτε τέρας εἰσὶ πονηρὸν καὶ μεγάλα ἀποτελοῦσι συμπτώματα καὶ τὰ συμπτώματα ἀνάλογα γίνονται τῷ μεγέθει αὐτῶν· εἰ μὲν γὰρ μέγας ἐστὶν ὁ κομήτης, μεγάλα ἀποτελεῖ συμπτώματα, εἰ δὲ μικρός, ἐλάχιστα.

F. 53. πδ'. Περὶ διαγνώσεως χρόνων ζωῆς ὅτε ἡ Σελήνη μικρὸν ἀπέχει τοῦ Ἄρεως.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἦν Οὔμαρ ὁ Τιβεριώτης[1] πάνυ γνωστικὸς καὶ παρηκολούθησε τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ Λάλε[2], εἶτα παρηκολούθησε

5 δύναται cod. 9 et 10 αὐτοῦ cod., sed cf. v. 14. 9 μολήσας cod., corr. Bidez. 19 Cf. Aristot., *Meteorol.*, 7. 21 εἷς scripsi : ἐξ cod.

[1] Omar el Tabari. Cf. supra p. 95, n. 3 et p. 143, n. 1.

[2] Idem, ut videtur, in *Catal.*, I, p. 84, 5, Ἰωάννης ὁ υἱός Χαλέτ appellatur quem aut Jaḥjâ ben Châlid, amicum Omaris, esse nos docuit Suter (cf. *Mathem. der*

τῷ Φάδαρ [1], καὶ ὁ Φάδαρ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸ γενέθλιον αὐτοῦ καὶ εὗρε τὴν Σελήνην ἀπέχουσαν τοῦ Ἄρεως ὀλίγας μοίρας, ἃς ἐπολλαπλασίασεν ἐπὶ ιβʹ καὶ ἀπετέλεσεν ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔσται ἰσάριθμος ταῖς πολλαπλασιασθείσαις μοίραις ἐπὶ βʹ καὶ ἠλήθευσεν· ἐν γὰρ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἐτελεύτησε· καὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου οὐδεὶς ἐμνήσθη τῶν ἀρχαίων ἐπιστημόνων οὔτε μὴν ἐπεχείρησε τῇ τοιαύτῃ μεθόδῳ πλὴν τοῦ Οὔμαρ. τοῦτο δὲ τὸ θεώρημα ἀποτέλεσαι, ὅτε ἡ Σελήνη ἐστὶ μετὰ τοῦ Ἄρεως ἐν τῷ αὐτοῦ ζῳδίῳ ἢ ἐν ἑτέρῳ ζῳδίῳ, ὅσον εἰκός ἐστι ζῆσαι τὸν γεννηθέντα. F. C.

F. 54. πηʹ. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπιστήμονα πάντα ὅσα οἶδε διδάσκειν τὴν οἰκείαν πραγματευόμενος δίκην.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὄντων ἡμῶν ἐν τῷ Βαγδᾷ· « καὶ πῶς οὐκ ἐμνήσθης τῶν τοιούτων θεωρημάτων ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασιν, ἀναγκαίων ὄντων εἰς τὴν ἀστρονομικὴν ἐπιστήμην; » καὶ ἀπεκρίθη μοι ὅτι « θαυμαστὸς ἄνθρωπος εἶ, οὐκ οἶδας ὅτι ὁ ἐπιστήμων ἐὰν πάντα ὅσα οἶδε συγγράψηται, ποιεῖ ἑαυτὸν κενὸν ἀγγεῖον καὶ οὐδὲ χρείαν αὐτοῦ ἕξει τις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα πεσεῖται καὶ ἀντ' οὐδενὸς λογισθήσεται· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὑψηλὰ θεωρήματα δεῖ κατέχειν τὸν ἐπιστήμονα παρ' ἑαυτοῦ καὶ μὴ ποιεῖν ταῦτα κοινὰ καὶ δεξιοῦσθαι τοῖς τοιούτοις τοὺς οἰκειοτάτους φίλους. » F. C.

F. 54v. ϙϛʹ. Περὶ τοῦ ὅτι παρακμάζει ἡ ἐπικράτεια τῶν Ἀράβων.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρι· « ἆρά γε ἐλπίζει ἐπικράτεια τῆς βασιλείας τῶν Ἀράβων; » καὶ εἰπέ μοι ὅτι ἡ ἀκμὴ τῆς βασιλείας τῶν Ἀράβων γέγονε μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ῥασίτ [2]· ἐκ τότε γὰρ παρακμάζει· ἠναγκάσθη γὰρ ὁ τοιοῦτος Ῥασὶτ ἵνα ποιήσῃ ἀγάπην μετὰ τῶν ἀποστησάντων ἐν τῇ Φακῇ [3]. καὶ ἐστὶν ἐν παρακμῇ ἡ δόξα αὐτῶν. F. C.

7 ἀποτέλεσε cod. 8 αὐτῷ cod. 16 συγγράψεται cod. 19 ἑαυτῷ coni. Parmentier. 23 ἐλπίζει vix sanum ; ἐκλείπει coni. Boll : ἐλπίζεις ἐπικράτειαν coni. Bidez. 27 ἀποστήτων σάντων ut vid. cod. Fort. ἀποστασιασάντων.

Araber, p. 7, nº 13, p. 10, nº 17) aut Jahjâ ben Gâlib discipulum Masallae (cf. ibid., p. 9, nº 17).

[1] Φάδαρ est, ni fallimur, Fadl (Fadal) ben Sachl el Sarachsi, minister (vizir) Chalifae el Mamûn, idemque astrologus, quem Omaris el Tabâri familiarem fuisse scimus, cf. p. 143, n. 1. Vide Suter, *op. cit.*, p. 7, nos 11 et 13 qui ipse hunc virum nobis indicavit.

[2] Harun al-Rašid.

[3] " Cum apostatis verae theologiae " (fikh = theologia, fakih = theologus) [Suter]. Sed potius de Africa loqui videtur Apomasar quae regnante Rašido defecit; cf. Weil, *Gesch. der Khalifen*, II, p. 151 ss.

F. 54ᵛ. ϛζ΄. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι διττὸς ὁ θάνατος καθὼς εἶπεν ὁ Στέφανος[1].

Εἰπέ μοι ὁ Ἀπομάσαρ· ἐσφάλη ὁ ἐπιστήμων ὁ Στέφανος εἰς ὃ εἶπε θεώρημα ὅτι ὁ θάνατός ἐστι διττός, ὁ μὲν φυσικὸς ὑπὸ πολλῶν χρόνων καὶ τῆς ἀδυναμίας, ὁ δὲ ὑπὸ νόσων· καὶ τὸ ὑπὸ τῶν νόσων νόσημά ἐστι διττόν, τὸ μὲν Κρονικόν, τὸ δὲ Ἀρεϊκόν. καὶ τὸ μὲν Κρονικὸν χρονίζει, τὸ δὲ Ἀρεϊκὸν συντομώτερον, καὶ εἴ γε παραφυλάξει τις τὸ Ἀρεϊκον μέχρι τῆς ιδ΄ ἡμέρας, παρέρχεται ὁ κλιμακτήρ· καὶ ὁ τοιοῦτος Στέφανος ἠγνόησεν ὅτι ὅταν σύννομος <ᾖ> ἡ σημασία τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Ἄρεως ἐπὶ τῶν κλιμακτήρων, ὁ μὲν κωλύει τὰς θεραπείας τοῦ νοσήματος, ὁ δὲ Ἄρης ἐπιτυγχάνει τῆς ἀπωλείας καὶ τελευτᾷ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος. F. C.

F. 63ᵛ. ροε΄. Περί τινος ζητήσαντος σπάθην.

Ἠρώτησέ τις ἐπιζητῶν σπάθην ἆρά γε δοθήσεται αὐτῷ ἢ οὔ. καὶ εὑρέθη ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὡροσκόπῳ συνάπτουσα τῷ Ἄρει· ὁ δὲ Ἄρης ἦν ἐν τῷ μεσουρανήματι ἀκάκωτος, καὶ ἐπεὶ ὁ Ἄρης σημαίνει τὰ τοῦ σιδήρου καὶ τὰ τῶν ὅπλων, εἶπον ὅτι τεύξεται τῆς σπάθης, ὃ δὴ καὶ γέγονεν. F. C.

F. 68ᵛ, lib. III. α΄. Περὶ τοῦ ὅτι διαδίδοταί τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια.

Ὅτι μὲν διαδίδοταί τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια παντὶ ἐχέφρονι δῆλόν ἐστι· καὶ γὰρ ὁ Ἥλιος, ὅτε ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου ἔλθῃ μέχρι τοῦ μεσουρανήματος, κινοῦνται σχεδὸν πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· ὅτε δὲ ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος ἀποκλίνει, ἐλαττοῦται ἡ κίνησις αὐτῶν μέχρι τῆς ἑσπέρας· ὅτε δὲ ἑσπέρα γένηται, ἠρεμοῦσιν οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα μέχρι ἂν αὖθις ἀνατείλῃ· ἀνατέλλοντος δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ γίνεται. καὶ οὐ μόνον περὶ τὰ ἄλογα ζῷα φαίνεται ἡ τοῦ Ἡλίου ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν· ὁρῶμεν γὰρ τὴν νυμφαίαν ἐν ταῖς λίμναις γινομένην, ὅτε ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ τὰ φυτὰ δὲ ὅσα οὐκ ἐλλάμπονται ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, φθίνει. καὶ τὰ μέταλλα δὲ καὶ οἱ τίμιοι λίθοι καὶ οἱ μαργαρῖται, ἔνθα πλησιάζει ὁ Ἥλιος, γίνονται. καὶ ἡ Σελήνη μεγίστας ἐνδείκνυται ἐνεργείας εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς κόσμον, καὶ αὐξιφωτοῦσα μὲν ἑτέραν ἐνδείκνυται ἐνέργειαν, λειψιφωτοῦσα δὲ ἑτέραν. F. C.

9 σύνομος ut vid. cod.; corr. Kroll. 30 ἐξέρχεται del. Kroll. 31 ἀπὸ cod.

[1] Stephanus Alexandrinus, ut videtur, de quo cf. *Catal.*, I, p. 83, n. 2. Saepe in Apomasaris Mysteriis nominatur, cf. indicem s. v. — Titulus falsus est nam de duplici mortis genere non ambigitur.

F. 68v. γ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ οἱ γεωργοὶ γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς.

Τινὲς δὲ τῶν γεωργῶν γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς πρὸς τὸ σπείρειν ἢ φυτεύειν, καὶ ἡ πεῖρα τῶν ἰδιωτῶν πολλὰ οἶδε χωρὶς τῆς ἐπιστήμης· αἱ γὰρ μαῖαι γινώσκουσι διὰ πείρας εἴπερ συνέλαβεν ἡ γυνὴ ἢ μή, καὶ εἰ ἄρρεν ἐστὶ τὸ συλληφθὲν ἢ θῆλυ, καὶ ἀπὸ τοῦ πρωτοτόκου γινώσκεται τί τέξεται μετέπειτα ἡ γυνή. γινώσκουσι δὲ τὴν γυναῖκα εἰ συνέλαβεν ἢ μή· ὁρῶσι τὸν μαστὸν τῆς γυναικὸς καὶ εἴπερ εὕρωσι τὴν θηλὴν αὐτῆς ἐξαπλωθεῖσαν καὶ ἀλλοιωθεῖσαν παρὰ τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, λέγουσι ὅτι ἔγκυός ἐστιν ἡ γυνὴ ἢ μή. τεκμαίρονται δὲ καὶ διὰ τούτου εἰ ἄρρενος ἔγκυός ἐστιν ἡ γυνὴ ἢ μή· ὁρῶσι γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς καὶ εἴπερ ἴδωσι τούτους καθαροὺς καὶ ὀξυδερκεῖς καὶ παχὺ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν λευκόν, λέγουσιν ὅτι συνέλαβεν· ἄρρεν δὲ ἢ θῆλύ ἐστι διαγινώσκουσι τὸ τεχθησόμενον διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου· ὁρῶσι γὰρ τὴν κοιλίαν τῆς γυναικὸς καὶ εἴπερ ἴδωσι ταύτην στρογγύλην καὶ ἐμπλήθη καὶ ὡραίαν καὶ ἔχουσαν σκληρότητά τινα, διαγινώσκουσιν ὅτι τὸ συλληφθέν ἐστιν ἄρρεν· εἰ δὲ ἴδωσι τὴν κοιλίαν τῆς γυναικὸς ἐπιμήκη καὶ χαῦνον καὶ ἄσχημον, καὶ πολλοὺς εἰ ἕξει πρεκνάσσας ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς, γινώσκουσιν ὅτι θῆλυ ἔσται τὸ γεννηθέν· τινὲς δὲ ὁρῶσι τὴν θηλὴν τῶν μαστῶν καὶ εἴπερ εὕρωσι ταύτην ἐπὶ τὸ μέλαν ῥέπουσαν, θῆλυ λέγουσιν εἶναι τὸ συλληφθέν. εἰ δὲ ἐπὶ τὸ ἀληθινὸν χρῶμα ῥέπει, λέγουσιν ἄρρεν εἶναι τὸ συλληφθέν· καὶ πάλιν τινὲς τεκμαίρονται διὰ τοῦ τοιούτου· λαμβάνουσι τὸ γάλα τῆς γυναικὸς μεταξὺ δύο δακτύλων αὐτῶν, καὶ εἴπερ εὕρωσι τοῦτο παχὺ καὶ γλίσχρον, λέγουσιν ἄρρεν εἶναι τὸ συλληφθέν· εἰ δὲ ἴδωσι τοῦτο λεπτὸν καὶ χαῦνον, λέγουσι θῆλυ. τινὲς δὲ λαμβάνουσι τὸ γάλα ἐπὶ τοῦ κατόπτρου καὶ τιθέασι τοῦτο ἐπὶ τὸν Ἥλιον καὶ εἴπερ συσφαιρωθῇ καὶ γένηται ὡς μαργαρίτης, λέγουσιν ἄρρεν, εἰ δὲ ἐξαπλωθῇ, θῆλυ. F. C.

F. 69. ε'. Περὶ τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων ὅτι ἔχουσι σημεῖα οἱ ποιμένες.

Ἔχουσι καὶ οἱ ποιμένες σημεῖα τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων καὶ τί τέξονται ἆρά γε ἀρρενικὰ ἢ θήλεα διὰ τῆς πολλῆς πείρας. οἱ δὲ ἰατροὶ γινώσκουσι τὰ ἐπιγινόμενα νοσήματα διὰ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος· πλὴν ἡ ἀστρονομικὴ ἐπιστήμη κρείττων ἐστὶ τῆς ἰατρικῆς· οἱ μὲν γὰρ ἰατροὶ τεκμαίρονται τὰ νοσήματα διὰ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος, οἱ δὲ ἐπιστήμονες διὰ τῶν οὐρανίων κινήσεων. ἔτι δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον τῇ ἀστρονομικῇ ἐστι τὰ οὐράνια σώματα, τὸ δὲ ὑποκείμενον τῇ ἰατρικῇ ἐστι τὰ φθαρτὰ σώματα. F. C.

4 οἶδε dubium in cod. 9 θηλὺν cod. περὶ τὸ cod. 10 et 11 ἔγγυος cod. 11 ἄρρεν cod. 12 ὀξυδερκοὺς cod., corr. Parmentier. 19 πρεκνάσσας] „ cf. πρέκνα neogr. lentigo „ [Boll]. 22 ἀληθινόν = rubrum. 33 ἀέρος] αε e corr., cod. 34 κρεῖττον cod. 34 ss. Cf. Stephan. philos. in *Catal.*, II, p. 186. 37 εἰσὶ cod. 38 εἰσι cod.

F. 71r. ιδ'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν.

Μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου βασιλείαν, ἐβασίλευσαν τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς θ', ὀνόματι Πτολεμαῖοι, καὶ μετὰ τούτους ἡ Κλεοπάτρα, καὶ ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτῶν ἔτη σοε'. ἐπεμελοῦντο καὶ τῆς γνώσεως κατὰ πολύ, καὶ ἐπλήθυνεν ἡ γνῶσις· ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν γέγονεν ὁ Πτολεμαῖος ὁ τὴν μεγάλην Σύνταξιν ποιήσας· περὶ δὲ τῆς Τετραβίβλου ἀμφιβάλλεται· οἱ μὲν λέγουσιν τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου εἶναι, οἱ δὲ ἑτέρου Πτολεμαίου [1]· λέγει δὲ ὁ τοιοῦτος Πτολεμαῖος ὅτι ὁ Ἥλιος θερμαίνει καὶ ξηραίνει, καὶ αὕτη ἡ ἐνέργεια δήλη τοῖς πᾶσίν ἐστι. δυναμικώτερος γάρ ἐστι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας· φησὶ γὰρ ὅτι ἡ Σελήνη ὑγρά ἐστι διὰ τὸ πλησιάζειν τῇ γῇ καὶ δέχεσθαι τοὺς παρ' αὐτῆς ἀτμούς. λέγει δὲ τὸν Κρόνον ψυχρὸν καὶ ξηρόν, τὸ μὲν γὰρ ψυχρὸν διὰ τὸ πόρρωθεν κεῖσθαι τοῦ Ἡλίου, τὸ δὲ ξηρὸν διὰ τὸ πολὺ ἀπέχειν τῶν ἀτμῶν τῆς γῆς. καὶ ὁ Ἄρης θερμός ἐστι καὶ ξηρὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἥλιον ἐγγύτητα· φαίνεται δὲ ἐναργῶς καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ πύρινον. λέγει δὲ καὶ τὸν Δία σύμμετρον εἶναι διὰ τὸ κεῖσθαι μέσον δύο ἐναντίων ἀστέρων ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, τοῦ Κρόνου καὶ Ἄρεως. λέγει δὲ τὴν Ἀφροδίτην θερμὴν καὶ ὑγράν, θερμὴν μὲν διὰ τὸ ἐγγίζειν τὸν Ἥλιον, ὑγρὰν δὲ διὰ τοὺς ἀναφερομένους ἀπὸ τῆς γῆς ἀτμούς. λέγει δὲ τὸν Ἑρμῆν ποτὲ μὲν ξηρόν, ποτὲ δὲ ὑγρόν· ξηρὸν μὲν διὰ τὸ μὴ ἀφίστασθαι τοῦ Ἡλίου ἱκανὴν διάστασιν, ὑγρὸν δὲ διὰ τὸ πλησίον εἶναι τῆς γῆς καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἀτμῶν.

Τινὲς δὲ τὰς [f. 71v] τοιαύτας τοῦ Πτολεμαίου ἀποδείξεις ἀνέτρεψαν· δέχονται μὲν πάντες τὸν Ἥλιον θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν, καὶ πάντες τὴν τοιαύτην δέχονται δόξαν. τὸ δὲ λέγειν τὴν Σελήνην ὅτι ἐστὶν ὑγρὰ διὰ τὸ δέχεσθαι τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἀτμούς, πάντες ἄτοπον λογίζονται. τετήρηται γὰρ ἡ μεταξὺ διάστασις τῆς γῆς καὶ τῆς Σελήνης ρ' χιλιάδες μιλίων καὶ κη' χιλιάδες καὶ ϛδ' ἔγγιστα. τὸ δὲ μίλιόν ἐστι ,γ πήχεις.

Τὸ μὲν ὕψωμα τοῦ Ἡλίου πεποίηκε ταπείνωμα τοῦ Κρόνου, τὸν δὲ Ζυγὸν ὕψωμα αὐτοῦ. πεποιήκασι δὲ τὸν Ταῦρον ὕψωμα τῆς Σελήνης, ὅτι ὅτε ἐστὶν ὁ Ἥλιος ἐν τῷ Κριῷ, φάσιν ποιεῖται ἡ Σελήνη ἐν τῷ Ταύρῳ. τὸν δὲ Σκορπίον πεποίηκασι ταπείνωμα αὐτῆς ὡς διαμε-

4 ἐκράτευσεν cod. 7-8 αὐτοῦ τοῦ cod.; cf. versionem lat. 8 ss. Ex Ptolem., *Tetrab.*, I, 3. 15 ἔναργος cod., corr. Kroll. 22 τοὺς π. ἀ. ἀτμούς cod. 30 ss. Ex Ptolem., *Tetrab.*, I. 17. 31 πεποίηκασι pluries pro πεποίηκε scripsit librarius. 32 φαῦσιν π. τῆς Σελήνης cod. At cf. Ptolem., *ibid.*, p. 42, 3 ed., 1553.

[1] Arabes Tetrabiblum a Ptolemaeo saepe abiudicasse notum est; cf. Steinschneider, *Hebr. Uebersetzungen des Mittelalters*, p. 525 et *Zeitschr. Morg. Gesellsch.*, L (1896), p. 210.

τροῦντα τὸν Ταῦρον. πεποίηκασι δὲ τὸν Καρκίνον ὕψωμα τοῦ Διός, διότι ὁ Ζεὺς φῦσαν σημαίνει τοῦ εὐκράτου ἀνέμου τοῦ βορείου· ἐτήρησαν γὰρ ὅτι ὅτε ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἐν τῷ Καρκίνῳ, πληθύνουσιν οἱ βόρειοι ἄνεμοι· διὰ τοῦτο ἀπένειμαν τῷ Καρκίνῳ τὸ ὕψωμα τοῦ Διός. πεποίηκε δὲ τὸν Αἰγόκερων ὕψωμα τοῦ Ἄρεως ὅτι ἐστὶ ταπείνωμα τοῦ Διός, τὸν δὲ Καρκίνον ταπείνωμα αὐτοῦ ὡς διαμετροῦντα τὸ ὕψωμα αὐτοῦ. τοὺς δὲ Ἰχθύας πεποιήκασιν ὕψωμα τῆς Ἀφροδίτης διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ὁμοιότητα. τὴν δὲ Παρθένον πεποιήκασι ταπείνωμα αὐτῆς διὰ διαμέτρησιν. τοῦ δὲ Ἑρμοῦ τὸ ὕψωμα πεποιήκασιν ἐν τῇ Παρθένῳ διότι ἐστὶ ξηρὸς καὶ γειτνιάζει τῷ φθινοπώρῳ ξηρῷ ὄντι. ἔστι δὲ καὶ ὁ Ἑρμῆς ξηρὸς καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἀπένειμεν αὐτῇ τὸ ὕψωμα.

L. P.

Albumasaris, *Introductorii* lib. IV, cap. 1 (C. 4, ed. 1506) : Post Alexandrum Macedonem Graeciae reges Aegypto 275 annis imperasse narrantur, quorum decem continuo succedentes omnes uno Ptholomeus nomine vocati sunt. Ex quibus unus ex Philadelphia ortus in Aegypto regnans astronomiae libros Almagesti Graeca Ionica lingua scripsit : eidem nonnulli et astrologiae tractatus quattuor partium ascribunt, plerique unicuique ex aliis, quod nihil ita confirmare vel aliter esse nostra nihil interest, excepto in meo libro stellarum naturas differat (*sic*) minus accurate rerum causas exsecutus est. A sole siquidem incipiens cum experto ut est calidum affirmat, accedendo namque calorem affert, recedendo frigus relinquit; Lunam humidam quod terra (l. terrae) vicina ascendente vapore eius efficiatur, Saturnum frigidum siccum, quoniam et a solis calore et terrae vapore longe remotus sit, Martem calidum siccum prout calor (l. color) igneus firmat, quoniam soli propinquius calore accendente fervet, Iovem temperatum quia inter Saturnum et Martem medius sit, Venerem etiam calidam humidam illud pro solis vicinia hinc pro terrae vapore usque ad ipsam perveniente, Mercurium autem nunc siccum nunc humidum prout nunc ad solem ascendit, nunc ad lunae circulum devergit.

Quam nonnulli rerum naturam altius rimati tanti viri tam improvisam eventionem (*sic*) sine admiratione transire nequeunt. Constat enim ex libris intervallorum caelestium corporum lunae circulum, quo terrae proximus est, a terrae superficie 128 miliarium milibus ac vere 94 miliaribus distare, singula miliaria ex ternis cubitorum milibus. Philosophus autem mensus est terrae vapores a superficie eius non plus quam 17 stadiis exaltari. Stadium vero quadringentorum cubitorum quae sunt duo miliaria et unum stadium. Quae cum ita sint, quae tanta lunae terraeque vicinia quae hic ait " naturam lunae terrae vaporibus infici... "

Pergit Apomasar Ptolemaei doctrinas de singulis stellis refutare, quae omnia omisit graecus excerptor. De altitudinibus vero et deiectionibus planetarum silet hoc caput " Introductorii ".

3-4 τοὺς βορείους cod. Cf. Ptolem., *ibid.*, v. 8. 4 τοῦ ♃ cod.

Apomasaris de imaginibus cum 36 decanis consurgentibus liber.

Apomasaris librum de imaginibus cum 36 decanis consurgentibus arabice et germanice Carolus Dyroff in *Sphaera* mea p. 482-539 edidit, qui praeter codices duos arabicos et memoriam ab Achmete et Avenare servatam versionibus duabus latinis et nonnusquam etiam versione graeca usus est. Huius versionis graecae specimen sane exiguum exhibui in illo libro p. 489, verbis Teucri Babylonii, qui fons est et caput huius doctrinae, iuxta positis, ut quantum Persae Arabes Byzantinus interpolaverint omiserint perperam interpretati sint, uno aspectu manifestum fieret. Sed Apomasar cum Teucri sphaera " barbarica ", quae apud eum nuncupatur persica, et indicam quandam et graecam Ptolemaei coniunxit. Igitur hic integra haec capitula eius libri edere visum est, quod eorum quoque qui linguae graecae medii aevi operam dant, ex usu esse arbitramur.

Trium sphaerarum ab Apomasare descriptarum longe monstruosissima videtur sphaera Indica, ut de fide et aetate earum imaginum olim me dubitasse profitear. Atque Apomasar quidem ipse quo ex fonte illam hausisset, silentio praeteriit; sed ab Avenare Benecam v. potius Kanakam (Kankah) astronomum incertae, ut equidem putabam, aetatis testem laudari, l. c., p. 414 monui. Nunc I. Iolly, collega doctissimus, ad Colebrookii opusculum de divisionibus zodiaci indica et arabica (*Asiatic Researches*, vol. IX, Lond., 1809, p. 323 sqq.) me delegavit, unde iam Varâha-Mihiram, astrologum celeberrimum Indorum [1], hac sphaera in libro, cui inscribitur Bṛhaj-Iâtaka, usum esse edoctus sum: cf. versionem Colebrookii, l. c., p. 367 sqq., quae crebro cum Apomasare fere ad verbum consentit. Igitur iam saeculo VI p. Chr. n. ineunte, quo tempore Varahamiriha vixit, talia ab astronomis Indorum tradita esse et Apomasarem revera doctrinae indicae vestigia pressisse nemo iam negabit. Porro medio aevo doctrinae Varahamihirae per versiones Arabicorum astrologorum inter Europae populos proseminatae sunt.

Neque vero Kanaka sive Kankah ille quo tempore vixerit, adhuc in medio relinquendum esse videtur. Eum enim cum Ia'qûb ben Târiq astronomo et astrologo circa annum 150 hegirae = 767 p. Chr. n. in aulam regiam chalifae Al-Mansûr receptum esse atque Siddhânta quendam, i. e. opus astronomicum Indico sermone scriptum, secum ex India portavisse ex Albîrûnî libro Tarich el-hind narrat Henr. Suter, *Die Mathematiker und Astronomen der Araber*, p. 4. Hunc Siddhânta Al-Mansûr chalifa ab Abu Abdallah Al-Fazârî in linguam Arabicam vertendum curavit (vide Suter, l. c., p. 5; cf. etiam Brockelmann, *Gesch. der arab. Litteratur*, I, p. 220). Novum testimonium de Kanaka invenit F. Cumont apud Albîrûnî (*Chronology*, p. 129, 19, versionis Sachau): " ... The same was distinctly declared by the

[1] Cf. H. Iacobi, *De Astrologiae Indicae* " Horâ " *appellatae originibus*, Bonn. 1872, p. 5 sq.; Albr. Weber, *Ind. Stud.*, II, p. 236 sqq.; G. Thibaut, *Astronomie, Astrologie und Mathematik* in *Grundriss der Indoarischen Philologie*, vol. III, fasc. 9, p. 56 sq. et 65.

Hindu Kanaka, the astrologer of Al-Rashid; for he maintained that the reign of Bani-'Abbas would be transferred to a man who would come from Ispahan etc. „

Nomine Siddhânta quinque opera astronomica apud Indos nuncupantur, quae Varahamihira sexto p. Chr. n. saeculo excerpsit (cf. Thibaut, l. c., p. 31 sqq.). Quis fuerit ille Siddhânta quo Kanaka usus est, nescimus; neque tamen dubito quin Kanaka et Varahamihira eundem Siddhânta in describendis decanis secuti sint. Apomasar autem utrum ex ipso Siddhânta arabice verso, an ex Varahamihira, an vero ex Kanaka hauserit, nondum diiudicare licet.

Ceterum Vaharamihira et alii astrologi indici Graecorum astrologiam imitati vocabula ἐπαναφορά, ὥρα, κενόδρομος, alia huiusmodi receperunt (cf. Thibaut, l. c., p. 67). Similem in modum etiam haec " Sphaera indica „ Varahamihirae et Kanakae saepius doctrinam graecam redolet.

Textum edidi ab initio usque ad primum Leonis decanum et deinde ab altero Librae decano usque ad tertium Capricorni ex codice Angelico; cetera ex codice Laurentiano XXVIII, 33, qui ex codice Angelico fluxit. Laurentianum ipse descripsi; in describendo Angelico comiter mihi sucurrerunt Dominicus Bassi, Franciscus Cumont, Iosephus Sickenberger amici probatissimi; Carolus Dyroff hanc versionem Graecam passim cum archetypo Arabico contulit et multa praeclare extricavit. F. B.

F. 73. Περὶ τῶν παρανατελλόντων ἑνὶ ἑκάστῳ δεκανῷ, ἃ λέγονται καὶ πρόσωπα ἀστέρων.

Τῷ α' δεκανῷ τοῦ Κριοῦ κατὰ Πέρσας παρανατέλλει γυνή, ἣν ὀνομάζουσι Κασσιέπειαν, καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ θαλασσίου ἰχθύος καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τριγώνου καὶ ὁ κυνοκέφαλος, ὃς ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ κατέχει λύχνον, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ἀνοικτήριον.

Οἱ δὲ Ἰνδοὶ λέγουσι, ὅτι παρανατέλλει τῷ α' δεκανῷ τοῦ Κριοῦ ἀνὴρ μέλας ἐρυθρόμματος, μέγας τῇ ἡλικίᾳ, δυνατός, σαγίον περιειλημμένος λευκόν, ὅπερ περιεζώσατο διὰ σχοινίου, καί ἐστι θυμώδης, τῷ ἰδίῳ ἐφεστὼς ποδί, καί ἐστι φρουρός.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Κριοῦ παρανατέλλει ἡ Ἀνδρομέδα καὶ τὰ μέσα τοῦ ἰχθύος καὶ τὸ μέσον τοῦ τριγώνου καὶ τὰ μέσα τοῦ τραγελάφου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄφεως καὶ χώρα καὶ πλοῖον θαλάττιον καὶ ἱππότης κατέχων λόγχην καὶ γυνὴ συμπεφυρμένη τὰς τρίχας καὶ σιδηροῦν λωρίκιον καὶ ὁ Περσεὺς περιφερόμενος κεφαλήν.

Οἱ δὲ Ἰνδοὶ λέγουσι, ὅτι παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ γυνὴ

3 In marg. κ(εφάλαιον) α' Κριοῦ α' δεκανός. 4 Κασσιέπεια : apud Teucrum et in codd. Apomasaris arabicis habetur Ἀθηνᾶ; cf. *Sphaera*, p. 495. 8 ἐρυθρόμματος non invenitur in lexicis; cf. μελανόμματος (Foerster, *Scriptores physiognom.*, II, 402). 9 θυμῷ cod. 10 Ptolemaei παρανατολάς librarius hic omisit. 14 συμπεφυρμένη : Apomasar scripsit " mulier quae capillos pectit „. Interpres graecus legit " tamaššaṭa ra'suhâ „ et de significatione " miscuit „ vocabuli " mašaṭa „ cogitavit „ (Dyroff).

ἐνδεδυμένη σακκίον καὶ ἱμάτια ἐρυθρά, ἔχουσα ἕνα πόδα καὶ ἐπιζητοῦσα ἱματισμὸν καὶ κόσμον γυναικεῖον καὶ τέκνα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ μηρὸς γυναικὸς καὶ σκέλη καὶ πόδες καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Περσέως καὶ ἡ ἄκρα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς καὶ γυναικὸς ἀφθόρου πόδες καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Κριοῦ καὶ λίνεον σχοινίον.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ παρανατέλλει ἀνὴρ νέος ἐπὶ δίφρου καθεζόμενος, διὰ κέρατος κατέχων β' ζῴδια, κατόπισθεν δὲ τοῦ δίφρου ἀνὴρ ἐγκεκυφὼς καὶ ἐφιέμενος θεότητος καὶ τὸ στῆθος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἰχθύος καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ τριγώνου καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ τραγελάφου καὶ τὸ πρόλοιπον ἥμισυ τοῦ ὄφεως.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ ἀνὴρ λευκός, ἔχων τρίχας ἀληθινὰς καὶ θυμώδης, φορῶν βραχιόλιον ξύλινον καὶ κατέχων κλάδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ φορῶν ἐρυθρὰ ἱμάτια καὶ γινώσκων τὴν κοσμοδρομικὴν τέχνην καὶ ἐπιζητῶν ποιῆσαι ἀγαθὸν καὶ μὴ δυνάμενος· καὶ ἀγαθὸν μὲν ποιῆσαι βούλεται, διότι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος δεκανὸς τοῦ Διός, παρεμποδίζεται δὲ παρὰ τοῦ Ἄρεως, διότι οἶκος αὐτοῦ ἐστιν ὁ Κριός.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ τὸ στῆθος τοῦ Περσέως καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ χείρ, ἥτις ἐπιφέρεται τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πλεξίδιον καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κήτους.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τοῦ Ταύρου παρανατέλλει γίγας, κατέχων ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ ξίφος καὶ τῇ δεξιᾷ ῥάβδον. καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ β' λαμπάδες ὁμιλοῦσαι αὐτῷ καὶ ὀνομαστὶ τοῦτον ἐπικαλοῦσαι. παρανατέλλει καὶ πλοῖον μέγα, ἐν ᾧ ἐπιβαίνει λέων καὶ ἀνὴρ γυμνὸς καθήμενος καὶ ἥμισυ γυναικὸς νεκρᾶς. <καὶ παρανατέλλει> ἀνὴρ συγκεκυφὼς καὶ κεφαλὴ κυνός.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ γυνὴ πολύμορφος ὡραία καὶ σγουρά, ἔχουσα τέκνα καὶ φοροῦσα ἱμάτια, ὧν μέρος τι κεκαυμένον ἐστὶν ὑπὸ πυρός, φροντίζουσα δὲ ἱματισμοῦ καὶ κόσμου εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ τὰ μέρη τοῦ Περσέως καὶ ἡ κεφαλὴ ἡ κατεχομένη παρὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ Κριοῦ καὶ αἱ σιαγόνες τοῦ κήτους.

4 Περσέω cod. 6 λίνιον cod. 8 διὰ κέρατος in codd. Arabicis non habetur sed ex Κασσιέπεια ortum esse videtur. Ceterum cum his duobus ζῳδίοις s. " imaginibus " (sic Arab.), cf. ἄγαλμα γυμνόν, quod cynocephalus tenet (*Sphaera*, p. 218). 13 ἀληθινός cod.; ἀληθινός = purpureus. 15 κοσμοδρομικήν non intellego : κοσμοποιητικήν (sc. artem mundum muliebrem conficiendi)? " Fabricae ferreae peritus " Arab. 21 πλεξοίδιον, ni fallor, codex : " Stirnhaar ... (des Widders) " vertit Dyroff ex Arab. Πλεξίδα s. πλεξίδιον = πλόκαμος. 22 γίγας i. e. Orion. 26 post νεκρᾶς spatium fere 20 litterarum : supplevi ex Arab. 27 κεφαλήν cod. 29 σγουρά non " obscura " (sic Du Cange), sed " crispa " (Dyroff); hodie quoque verbum hoc sensu usurpatur.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ παρανατέλλει πλοῖον καὶ ἀνὴρ γυμνὸς ἀπερχόμενος εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, ἄνω αἴρων τὰς χεῖρας καὶ κατέχων ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ ἀνοικτήριον, καὶ τὸ πρόλοιπον τοῦ ἡμίσεως τῆς νεκρᾶς γυναικὸς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ κυνοκεφάλου, ὃς κατέχει ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ῥάβδον καὶ εἴδωλον γυμνὸν καὶ ματτίλιον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ κατέχει ἀνοικτήριον, ὃς καὶ σπιθαμίζει διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς καὶ τῆς δεξιᾶς.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει τῷ τοιούτῳ δεκανῷ ἀνὴρ ὅμοιος κριῷ καὶ γυνὴ ταυρόμορφος· οἱ δὲ δάκτυλοι τοῦ ἀνδρὸς ὅμοιοι χηλαῖς αἰγός· καὶ δυνατὰς ἔχων τὰς χεῖρας, πολλὴν ἔχων θερμασίαν ἐν τῷ στομάχῳ καὶ τῷ σώματι, πάνυ πολύφαγος, ἐνδεδυμένος σαγίον διερρηγμένον, φροντίζων τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ τε οἴκου καὶ τῆς γῆς καὶ ἐκβάλλων βόας ἐπὶ τὸ ἀροτριάσαι καὶ σπεῖραι. ἔτι δὲ καὶ γυνὴ συγκεκυφυῖα, κατέχουσα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς χειρὶ κλάδον καὶ αἴρουσα τὴν ἀριστερὰν χεῖρα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τῷ τοιούτῳ δεκανῷ παρανατέλλει τοῦ Περσέως τὰ γόνατα καὶ τὰ σκέλη καὶ οἱ πόδες καὶ τὰ μέσα τοῦ Ταύρου καὶ ἡ κοιλία καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ μέσα.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ παρανατέλλει τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ κυνοκεφάλου καὶ ἀνὴρ ὄφιν κατέχων ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἅμαξαι β', ἐφ' ὧν ἐπιβαίνει νέος ἀνήρ· ἕλκονται δὲ <αἱ> ἅμαξαι ὑπὸ β' ἵππων καὶ στράτορος κατέχοντος τράγον ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρί.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ πάνυ λευκὸς τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς πόδας ἔχων μακρούς· οἱ δὲ ὀδόντες αὐτοῦ ὑπερέχουσι τοῦ χείλους· ἐρυθροπρόσωπος, ἔχων τὸ σῶμα ὅμοιον ἐλέφαντος ἢ λέοντος, τεταραγμένος τὴν φρόνησιν καὶ κακίας ἐνδομυχῶν καὶ καθήμενος ἐπὶ πεύκι· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ βόρειος ἵππος καὶ κύων καὶ μοσχάριον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ Περσέως καὶ ὁ ὦμος καὶ τοῦ ἡνιόχου ἡ ἀριστερὰ χεὶρ καὶ τοῦ Ταύρου ὁ τράχηλος καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ποδέα τοῦ ἱματίου τοῦ Ὠρίωνος καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ μέσα τοῦ ποταμοῦ.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τῶν Διδύμων παρανατέλλει ἡ οὐρὰ τοῦ κυνοκεφάλου καὶ ἀνὴρ κλάδον κατέχων ἐν τῇ χειρί· κατὰ δὲ τὸ νότιον μέρος παρανατέλλουσι δύο ἅμαξαι ἑλκόμεναι ὑπὸ ἵππου ἑνός, αἷς ἐπιβέβηκεν ἀνὴρ ἡνιοχῶν, καὶ ὄφις κέρατα ἔχων.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει γυνὴ ὡραία καὶ ἀγαθὸν ζητοῦσα

5 ματτίλιον, alias μαντήλιον s. μανδύλιον, " mantele ". 9 ὅμοιος κριῷ : Arab. et Lapidarium Alfonsi (cf. *Sphaera*, p. 501, n. 8) hanc figuram camelo similem esse dicunt; at Varahamihira (l. c., p. 368, num. 5) capri capite eam ornatam esse vult. " Secundum Varahamihiram apud Arab. " alḥamala " (arietem); non " algamala " (camelum) legendum esse videtur " (Dyroff). 13 βολάς cod., corr. Dyroff. 27 πεύκι i. e. tapes. 37 ἀγαθή Dyroff.

κόσμον καὶ τέκνα, ἀρίστη περὶ τὴν ῥαπτικὴν τέχνην καὶ τὰς ὁμοίας τέχνας.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ τοῦ ἡνιόχου κεφαλὴ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ γόνατος, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ποδός· πλησιάζει δὲ τῷ κέρατι τοῦ Ταύρου· καὶ ὁ ἀριστερὸς ὦμος τοῦ Ὠρίωνος καὶ ὁ ἀριστερὸς ποὺς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Λαγωοῦ καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ.

Τῷ δὲ β′ δεκανῷ τῶν Διδύμων παρανατέλλει ἀνὴρ ζαμάραν χρυσῆν κατέχων καὶ μελῳδῶν δι' αὐτῆς καὶ ἀνὴρ ἐπιγονατίζων καὶ ὄφις ἐπὶ δένδρου ἕρπων καὶ τὰ μέρη τοῦ κερατωτοῦ ὄφεως καὶ λύκος ἔχων σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ ἀεροειδής, ἔχων στέφανον μολίβδινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ὅπλα ἐνδεδυμένος καὶ φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κασίδιον σιδηροῦν καὶ ἐπὶ τῷ κασιδίῳ στέφανον βλάττινον, κατέχων ἐν τῇ χειρὶ τόξον καὶ βέλη καὶ σὺν τούτοις ἀποδεχόμενος τὰ μετριάσματα καὶ κῆπος μέγας πολλὰ ἔχων εὐώδη φυτὰ καὶ ἄνθρωπον τέμνοντα ἐκεῖ τὰ φυτά.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἡνιόχου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Ταύρου καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Ὠρίωνος καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στῆθος καὶ τὸ γόνατον καὶ τὸ στῆθος τοῦ λαγωοῦ καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη αὐτοῦ.

Τῷ δὲ τρίτῳ δεκανῷ τῶν Διδύμων παρανατέλλει Ἀπόλλων ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεράμου σκεῦος καὶ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ σείστρας καὶ ζαμάραν χρυσῆν. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ κύων ὑλακτῶν καὶ δελφὶς καὶ πάρδος καὶ ῥάπτης καὶ ἡ πρώτη ἡμίσεια τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ὄφεως τοῦ κερατωτοῦ, ἐντετυλιγμένη ἀστάχυι.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ ἐπιζητῶν ὅπλα φορέσαι καὶ κατέχων τόξον καὶ τοξοκούκουρον καὶ κατέχων βέλη ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἱμάτιον καὶ κόσμον, ἀποδεχόμενος τὰ μουσικὰ μέλη καὶ τὰς παιδιὰς καὶ τὰς τρυφάς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ ὦμος τῶν Διδύμων καὶ αἱ χεῖρες καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη αὐτῶν καὶ οἱ μηροὶ καὶ οἱ πόδες. καὶ ἡ τοῦ λαγωοῦ οὐρὰ καὶ τὸ στόμα τοῦ κυνὸς καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ καὶ ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ κυνὸς καὶ ἡ πρώτη κώπη τοῦ πλοίου καὶ ἡ ἄκρα τῆς δευτέρας κώπης.

Τῷ δὲ α′ δεκανῷ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ ἡμίσεια τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὅλος ὁ Σάτυρος ὁ ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὰ ὄπισθεν· ἐστὶ δὲ πλησίον τοῦ † δέρκου τοῦ κινοῦντος τὰς σείστρας καὶ μελίζοντος, οὗτινος οἱ σπόνδυλοί εἰσι σιδηροῖ, ἡ δὲ κεφαλὴ χαλκῆ· καὶ ἡ μία τῶν τριῶν παρθένων καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ἀσκαλαβώτου.

3 ὁ scil. ἀστήρ. 7 ζαμαραρι· ζαμάραν cod.: " secundum vocabulum Arabicum " zammâra „ i. e. tibia (pro " mizmâr „), quod legitur in nostris codicibus Arabicis Apomasaris „ (Dyroff). 9 κυράτου τοῦ cod. 11 ἀραιόδους cod. Ambros. 15 μετριάσματα a μετριάζειν, iocari. 21 κεράμου σκεῦος: i. e. " iggâna „. 35 δέρκου Angel.: δράκοντος ex coniect. Laurent.; " Musa „ Teucer et Apomasar Arab.: An τῆς κέρκου ?

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ νέος, ὡραῖος, ἐνδεδυμένος στολὴν κοσμίαν, ἔτι δὲ καὶ κόσμον καμπυλώτατον ἔχων ἐν τοῖς ἰδίοις δακτύλοις, ἔχων ὁμοιότητα πρὸς ἵππον, ἔτι δὲ καὶ ἐλέφαντα. ἐστὶ δὲ τοὺς πόδας λευκὸς καὶ ἐπιφερόμενος ὀπώρας πολλὰς καὶ φύλλα δένδρων, κατοικῶν δὲ ἐν τόπῳ ὁμοίῳ τοῖς τόποις ἐν οἷς γίνεται τὸ σάνδαλον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τὸ πρόσωπον τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ χεὶρ τῶν Διδύμων καὶ ὁ μικρὸς κύων καὶ τὰ πρόλοιπα τοῦ μεγίστου κυνός.

Ὁ Καρκίνος ἐστὶ φύσει ὑδατώδης καὶ φλεγματικός, ἡ δὲ γεῦσις αὐτοῦ ἁλυκώδης.

Τῷ δὲ β′ δεκανῷ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ β′ παρθένος καὶ νεφελοειδὴς συστροφὴ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐμπροσθίων μερῶν τοῦ κυνὸς καὶ ὁ ὄνος ὁ βόρειος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀσκαλαβώτου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει γυνὴ ὡραία στέφανον φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ βασιλικόν, κατέχουσα κλάδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἀγαπῶσα τὸ οἰνοποτεῖν καὶ τὰ μέλη τὰ θυμελικὰ καὶ τοὺς ἱεροὺς ναούς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ἡ μεγάλη ἄρκτος καὶ τὰ ὄπισθεν τοῦ Καρκίνου καὶ ἡ πρώρα τοῦ πλοίου.

Τῷ δὲ γ′ δεκανῷ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ τρίτη παρθένος καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ὀπισθίων μερῶν τοῦ κυνὸς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄνου τοῦ νοτίου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀσκαλαβώτου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ ἔχων τὸν πόδα ὅμοιον ποδὶ χελώνης, ἔχων ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὄφιν, ἔτι δὲ καὶ κόσμια χρυσᾶ καὶ φροντίζων διὰ θαλάττης πλόος, ὥστε τι κερδῆσαι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ τράχηλος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῆς χεὶρ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὠρίωνος.

Τῷ δὲ α′ δεκανῷ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει λύκος καὶ κύων τοξεύων καὶ εἶδος Λέοντος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πηδαλιούχου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ μέλανος ἰχθύος καὶ ὑδατώδους καὶ ἡ τοῦ ὄνου κεφαλή.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει δενδροστέλεχος μέγας ἔχων ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ κύνα καὶ λυκοπάνθαρον καὶ ἄνδρα φοροῦντα λεπτὰ ἱμάτια καὶ λυπούμενον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ ἱππεὺς ὁ βλέπων πρὸς τὸ βόρειον μέρος, οὗ τὸ εἶδος λυκόμορφόν ἐστι, κατέχων βέλος ἐν τῇ χειρί, ἔτι δὲ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κυνός.

2 κόσμον καμπυλώτατον: " an seinen Fingern u. seinem Gesicht ist etwas Krummes " vertit Dyroff ex Arab. 5-6 τὸ σάνδαλον hic idem ac *Sandelholz* (cf. *Sphaera*, p. 507). 24 ὄφιν: " serpens " teste Varahamihira; etiam textui Arabico restituendum est (Dyroff). 25 πλοός cod. 27 Ὠρίωνος: Arab. " caput hydrae ". Interpres Graecus al-šagā' = " fortis " legit (Dyroff). 30 ὑδατῶδες cod. Scribendum ὄφεως pro ἰχθύος, cf. infra p. 161, 9. 32 δενδροστέλυχος cod.: correxi sec. Laurent. (δενδροστέλεχος ex δένδρον et στέλεχος). 35 λυκόμορφον: " ursae similis " Arab.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ τράχηλος τοῦ μεγάλου ἄρκτου καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ χεὶρ καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Λέοντος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλοίου.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει παῖς ἄνω ἔχων τὴν χεῖρα καὶ μεγάλα φωνῶν καὶ πέντε ἔχων παρ' αὐτοῦ σείστρας καὶ ὀρχηστὴν καὶ τραγούδια διάφορα· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ ποτήριον οἴνου καὶ Ζαμάρα καὶ κέρατα γαζελίου δορκάδος καὶ νῆσσα καὶ ἄρκος ἡπλωμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄφεως τοῦ ὑδατώδους καὶ μέλανος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἵππου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄνου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ λεπτός, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον λευκὸν συντεθειμένον ἀπὸ φυτῶν εὐωδῶν, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τόξον, ἔριδας ἔχων μετὰ κλεπτῶν, πονηρός, θυμώδης, καὶ ὅτε θυμώδης, ὅμοιος γίνεται λέοντι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ ὦμος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ ὁ δεξιὸς αὐτῆς ποὺς καὶ ὁ τράχηλος τοῦ Λέοντος καὶ τὰ μέσα τοῦ Ὠρίωνος.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει ἀνὴρ νέος ἱπποκράτωρ κατέχων μαγκλάβια ἐν τῇ χειρί, ἔχων ἅμαξαν, ἐφ' ἧς ἐπιβαίνουσι ἄνθρωπος καὶ παῖς· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ κόραξ καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄφεως τοῦ μέλανος καὶ ὑδατώδους καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ τε ἵππου καὶ τοῦ ὄνου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ ἔχων τὸ εἶδος τῶν Ζιγγῶν, ἀσχημοπρόσωπος, πολύκοπος, πολυφρόντιστος, τρώγων ὀπώρας καὶ κρέας, κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ξέστα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τὸ στῆθος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Λέοντος καὶ μέρος τι τοῦ Ὠρίωνος.

Τῆς δὲ Παρθένου τῷ α' δεκανῷ παρανατέλλει γυνὴ γραῖς παρθένος καθαρωτάτη, μακρόθριξ, ὡραία, κατέχουσα ἐν τῇ χειρὶ δύο ἀστά-

4 παῖς: " deus „ Arab. Interpres Graecus legit " ṣabijj „ (Dyroff). 6 ὀρχηστήν: " cymbala qualia saltatores habent „ Arab. 6 τραγωδή cod. 7 Ζαμάρα: cf. supra p. 159, 33. δορκάδες cod. ἄρκος frequenter pro ἄρκτος, cf. Crönert, *Mem. Gr. Herculan.*, p. 87, 1. 8 ἡπλωμένας: " brachiis ad caelum porrectis „ Arab.; cf. neogr. ἁπλόνω. 11 λεπτός debebat esse nasus huius hominis. In textu Arabico signum corruptelae delendum et vocabulum alriqqa suis signis diacriticis instituendum est; in translatione scribas " ein Mann mit ziemlich dünner Nase „; Achmes, *Catal.*, II, p. 154, 32: ῥὶς αὐτοῦ οἷον σινάπευς vel συνάπεως: Dyroff coniecit σπάνιος. Nunc a Varahamihira genuinam lectionem discimus (p. 370, num. 14): " vir insignis naso adunco „. 18 ἱπποκράτωρ scripsi, cf. *Sphaera*, p. 282: ἱπποκράτης cod.; eadem corruptela in Excerpto Barocciano altero, *Sphaera*, p. 466, 7. 19 μεγηλάβια cod.; correxi: " flagellum „ Arab. 23 Ζιγγῶν cod.: Arab. al-Zing i. e. " nigritae „, Zingitae unde nomen Zanzibar; " simiae similis „ Varahamihira; " nigritae similis „ Apomasar Arab. 24 πολυφρό cod. 25 ξέστον = " aquimanile „ Du Cange: " Giesskanne „ vertit Dyroff ex Arab. 28 γραῖς i. e. gārija " puella „ textus Arabici (Dyroff).

χυας, καθημένη ἐπὶ δίφρου ἔχοντος στρῶμα καὶ τρέφουσα παιδίον μικρὸν καὶ παραβάλλουσα αὐτῷ ζωμούς, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ παιδὸς Ἰησοῦς. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ σκαμνίου καὶ τὰ ὄπισθεν μέρη τοῦ ὑδατώδους ὄφεως καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Λέοντος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ παρθένος ἐντετυλιγμένη σάγιον καὶ φοροῦσα ἱμάτια παλαιὰ καὶ ἔχουσα τὴν χεῖρα ἀπωρεγμένην· ἱσταμένη μέσον κήπου καὶ ἐπιζητοῦσα τὰ πατρικὰ αὐτῆς σκηνώματα, ἔτι δὲ καὶ ἱματισμοὺς καὶ κόσμια.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τῆς ἄρκτου, ἔτι δὲ καὶ ὁ ποὺς καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Λέοντος καὶ οἱ πόδες καὶ ἡ οὐρά.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τῆς Παρθένου παρανατέλλει ἀνὴρ κρούων σείστρας καὶ τραγωδῶν καὶ ἔχων πλεξίδιον καὶ εἶδος ἀνθρώπου ῥωμαϊστὶ ὀνομαζομένου βάτ, περσικῶς δὲ ἰάνινα· ἔστι δὲ ταυροκέφαλος, κατέχει δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ χειρὶ ἥμισυ ἀνθρώπου γυμνοῦ καὶ ἥμισυ ὄφεως, οὗ ἐν τῇ κεφαλῇ ἐστι σίδηρος, τὴν γῆν ἀροτριῶν, καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ὄφεως τοῦ μέλανος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μέλας ἐν παντὶ τῷ σώματι αὐτοῦ ἔχων τρίχας καὶ φορῶν τρία ἱμάτια καὶ τὸ μὲν ἐνδερμάτινον, τὸ δὲ ἕτερον † χιάριον, τὸ δὲ ἕτερον ἀληθινόν, καὶ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ πλεξίδι, ἐπιμελόμενος ψήφων καὶ εἰσόδων καὶ ἐξόδων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ οὐρὰ τοῦ δράκοντος καὶ οἱ νεφροὶ τοῦ ἄρκτου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κόρακος καὶ τὰ πτερὰ καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ κήτους.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ βάτου, οὗ προείπομεν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ γυμνοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πρόλοιπον ἥμισυ τοῦ ὄφεως τοῦ ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ σίδηρον καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ Λέοντος καὶ ὁ στάχυς καὶ οἱ β' ταῦροι καὶ ἥμισυ ἀνδρὸς ποιμένος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ κωφὴ καὶ σπαστρική, μεγαλόψυχος, φοροῦσα σάγιον βεβαμμένον καὶ σαπουνισμένον καὶ μὴ ἐξηραμμένον ἀλλ' ἔτι ὑγρόν, ἔχουσα λέπρας περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, ἐφιεμένη ἀπέρχεσθαι εἰς ναοὺς ἐν οἷς ἐπιτελοῦνται εὐχαί.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ οὐρὰ τῆς μεγάλης ἄρκου καὶ ὁ ὦμος τῆς Παρθένου καὶ τὸ στῆθος τοῦ κόρακος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου.

1 παιδία μικρά cod. 2 αὐτά cod. 3 Ἰησοῦς: cf. *Sphaera*, p. 428 sq. σκανίου cod. 13 πλεξίδιον = πλόκαμος v. supra p. 158, 21; latere videtur coma Berenices. 14 βάτ i. e. Βοώτης. περσικός cod. 16 ὄφεως falsum pro ξύλου. 19 φορὸν cod. χιάριον corruptum; an χιόνιον? " sericatum " Arab. 20 πλεξίδι(ον): apud Varahamihiram legitur " calamus ", apud Apomasarem Arab. " atramentarium ", " dawât " quod vocabulum Byzantinus pro " du'âba " " crinis propendulus in fronte " sumpsit (Dyroff). 24 βάτου cf. supra v. 14. 25 τοῦ ἥμισυ cod. 28 σπαστρική " munda ". 29 σηπουνιμένον cod.: corr. σαπουνισμένον = vulgo " sapone lavatum " (Cumont). ἐξκραμένον ἀλλότε cod.: ἐξηραμμένον (a ξηραίνω), ἀλλ' ἔτι scripsi.

Ὁ δὲ Ζυγός ἐστι ζῴδιον ἀερῶδες, αἱματῶδες καὶ εὔκρατον, ἐφ' ᾧ ὅτε γένηται ὁ Ἥλιος ἄρχεται ἡμέρα ἐλαττοῦσθαι τῆς νυκτός· ἔστι δὲ καὶ πολυανάφορον, δίχρωμον, διπρόσωπον, προμήκη ἔχον τὴν ἡλικίαν.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ αὐτοῦ παρανατέλλει ἀνὴρ θυμώδης κατέχων ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ αὐτοῦ ζυγόν, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ κάμηλον. παρανατέλλουσι δὲ αὐτῷ καὶ τὰ γράμματα καὶ τρεῖς γνωστικοί, ἔτι δὲ ἀνὴρ ἐπὶ στρωμνῆς ἀνακείμενος καὶ μέλεσι μουσικοῖς χρώμενος. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ δράκοντος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ μέρος τι πλοίου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ κατέχων μόδιον καὶ ζυγὸν καὶ καθήμενος ἐν ἐργαστηρίῳ καὶ μετρῶν καὶ σταθμῶν καὶ πωλῶν καὶ ἀγοράζων καὶ πεῖραν ἔχων τῶν τοιούτων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς οὐρᾶς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς κοιλίας τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς χείρ.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Ζυγοῦ παρανατέλλει στράτωρ, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ἡνίοχον, καὶ ἅρμα ἔχον ἄνδρα αὐτῷ ἐπικαθήμενον καὶ κατέχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ μαγκλάβιον καὶ καλάθιον ἀληθινὸν πραγματευτοῦ τινος, ἐν ᾧ ἔγκειται βλαττίον καὶ πουγγίον· παρανατέλλουσι δὲ αὐτῷ καὶ ῥάπται καὶ μυρεψοὶ καὶ ἀνὴρ ἐπὶ κλίνης καθήμενος καὶ παιδίον μικρὸν καὶ τὰ μέσα τοῦ πλοίου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου καὶ τὰ μέσα τοῦ δράκοντος καὶ τὰ μέσα τῆς Ἀχερουσίας λίμνης.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ τερατοειδής, γυμνὸς καὶ διψῶν, ἀσθενεῖς ἔχων τὰς χεῖρας, ἐπιχειρῶν εἰς τὸν ἀέρα πετάσαι καὶ φροντίζων γυναικῶν καὶ παιδίων.

Καὶ κατὰ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ὀφιούχου καὶ τὸ κράσπεδον τῆς Παρθένου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ παρανατέλλει τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ δράκοντος καὶ τὰ πρόλοιπα μέρη τοῦ πλοίου καὶ τὰ τέλη τοῦ Κενταύρου καὶ τὰ πρόλοιπα μέρη τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ καυκάλου κεφαλὴ καὶ ἀνὴρ γυμνὸς τραγῳδῶν καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπιτιθείς· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ στέφανος ἐπὶ β' κεφαλῶν δικεράτων. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ εἶδός τι οὐράνιον.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ ἔχων πρόσωπον ἵππου, πήραν ἐνειμμένος, κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τόξον καὶ βέλος καὶ ἐν βάλτῃ ἀναστρεφόμε-

3-4 ἔχων ἡλικίαν " staturam ", cf. supra p. 157, 8. 6 κάμηλον : cf. Dyroffii notam in *Sphaera*, p. 516, 13. παρανατέλλον cod. 7 γνωστικοί : Byzantinus legit " ulamâ " (Dyroff). 9 ἀχαιροῦ cod. 15 αὐτοῦ cod. 18-19 πραγματευτής cod. ἐγγεῖται cod. 20 ῥάπται : Byzantinus legit " hajjâṭîn ". 23 τερατοειδής : an ἀετοειδής? (Dyroff). 28 ὀφιούχου] cf. infra ad 165, 20. 31 καυκάλου (Dyroff vertit : " das Gehirn eines Kopfes und ein Schädel getrennt vom Gehirn ") : τὸ καύκαλον = neogr. " cranium ". 36 ἐνβαλτ cod. : i. e. ἐν βάλτῃ, in palude.

νος καὶ ἐφιέμενος κυνηγεῖν καὶ μόνος ἀποδεχόμενος καθέζεσθαι καὶ καθ' ἑαυτὸν διαλογίζεσθαι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καί ἡ χεὶρ καὶ μέρος τι τοῦ κρασπέδου τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Κενταύρου καὶ ὁ πoὺς τοῦ Λεόντος.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει μέρος τι τοῦ ἵππου τοῦ λεγομένου Κενταύρου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ ταύρου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὡραία καὶ εὐτυχής, φροντίζουσα πλούτου, καὶ πολυφάγος καί πλοῦτον ἐπιζητοῦσα καὶ ἐρίζουσα ἕνεκεν αὐτοῦ.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ βραχίων τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ †Ὠρίωνος καὶ τὸ στῆθος καὶ οἱ ὦμοι τοῦ Ζυγοῦ καὶ ἡ χεὶρ τοῦ λέοντος καὶ ὁ πoὺς τοῦ Κενταύρου.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει Ἀσκληπιὸς γυμνὸς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κενταύρου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ξένη καὶ ὡραία καὶ γυμνὴ μὴ ἔχουσα ἱματισμὸν μήτε κόσμον ἢ πλοῦτον, ἐντετυλιγμένη τοὺς πόδας διὰ ὄφεως, καὶ ἐν θαλάσσῃ οὖσα καὶ ἐπιζητοῦσα ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ πoὺς τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ὁ ῥάβδος τοῦ ὀφιούχου καὶ ὁ βόρειος στέφανος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὄφεως, ἣν κατέχει ὁ ὀφιοῦχος, καὶ ὁ μηρὸς τοῦ Ζυγοῦ καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ λέοντος.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει τὰ ἔμπροσθεν μέρη τοῦ Κενταύρου τοῦ ἐπιφερομένου λαγωὸν δάκνοντα αὐτὸν καὶ ἄνδρα ἐπιφερόμενον ἰχθύας.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς κύων καὶ λυκοπάνθηρος καὶ χοῖρος ἄγριος καὶ πάρδος μέγας λευκόθριξ καὶ ἀγρίμια διάφορα κατοικοῦντα ἐν βάλταις.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ στῆθος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ λοξότης τοῦ δράκοντος καὶ ἀνὴρ ἐπιγονατίζων καὶ ὁ βραχίων τοῦ νοτίου ὀφιούχου καὶ ἡ κοιλία τοῦ λέοντος καί ἡ ἀρχὴ τοῦ θυτηρίου.

Ὁ δὲ Τοξότης ἐστὶ ζῷον δισώματον καὶ ἐλλεῖπον κατὰ τὸ μῆκος καὶ διχότομον.

5 λέοντος scil. bestiae a Centauro gestatae. 6 λέοντος cod. falso pro σκορπίου. 11 οὐρᾶς τοῦ Ὠρίωνος: falso Byzantinus pro " alšugâ' " (hydra) posuit " alšagâ' " (fortis i. e. Orion) (Dyroff). 12 λέοντος iterum cod. falso pro σκορπίου. 16 ὄφεως: hanc virginem cum serpente Hygieam esse etiam clarius e Varahamihira elucet, qui eam figuram sic describit: " mulier serpentibus circumvoluta ". Vides eum, qui Sphaeram illam indicam invenit, Graecorum deos introduxisse. De Hygiea in sidus ophiuchi transfigurata, cf. *Sphaera*, p. 113 sq. 20 ὀφιούχου falso pro βοώτου ut iam supra p. 164, 28. 21 λέοντος cod. 23 δάκνυντα cod.; cf. p. 168, 23. ἰχθύας frequenti errore pro serpentibus etiam in versionibus Apomasaris latinis usurpatur (nempe Arab. " ḥitân " (pisces) pro " ḥajjatân " (serpentes duo), ut adnotat Dyroff. 28 νοτίου error interpretis pro δεξιός (βραχίων). 29 λέοντος: leg. σκορπίου. 30 ἔνιπον (?) cod.: ἐλλεῖπον scripsi (" unvollständig " vertit Dyroff ex Arab.): ἔλλιπον dixisse videtur interpres.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ αὐτοῦ παρανατέλλει ἀνὴρ πνευματικὸς γυμνὸς ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κυνός.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ γυμνὸς ἀπὸ κεφαλῆς καὶ μέχρι τοῦ μέσου σώματος· τὰ δὲ πρόλοιπα τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰσιν ἵππεια· κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τόξον καὶ βέλος καὶ πλοῦτον ἐπιζητῶν, ἵνα θησαυρίσῃ αὐτόν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ τράχηλος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὰ ὀπισθία μέρη τοῦ ἐπιγονατίζοντος ἀνδρὸς καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος τοῦ ὀφιούχου καὶ ὁ ἀριστερὸς μηρὸς καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Τοξότου παρανατέλλει ἀνὴρ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ κατέχων τὸ ἴδιον στόμα, τῇ δὲ δεξιᾷ κατέχων κέρας αἰγός, ἀποτείνων τὴν χεῖρα ὡς πρὸς λέοντα· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ λέοντος ἐκείνου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Ἀργοῦς ἤτοι τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἱέρακος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὡραία καὶ πολύτριχος ᾗ τινι παράκειται καλάθιον ἐμπεπλησμένον γυναικείων κόσμων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ στῆθος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὸ ἀριστερὸν γόνατον τοῦ ἐπιγονατίζοντος ἀνδρὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὀφιούχου καὶ ὁ ἀριστερὸς ὦμος καὶ τὸ βέλος καὶ μέρος τι τοῦ νοτίου στεφάνου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τοῦ Τοξότου παρανατέλλει κύων κατέχων εἶδός τι ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καὶ πρόλοιπον μέρος τοῦ λαγωοῦ καὶ ταλαίπωρος ἀνὴρ ἐγκεκυφυῖαν ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόλοιπον μέρος τοῦ πλοίου καὶ μέρος τι τοῦ δελφῖνος καὶ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ δράκων καὶ ὄφις.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ χρυσοειδής, φορῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βραχιόλιον ξύλινον, ἐντετυλιγμένος σαγίον πεποιημένον ἀπὸ λεπίων δένδρων, ἐπὶ κραββάτου καθήμενος καὶ ὡραῖος ὤν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ δράκοντος καὶ μέρος τι τῆς χελώνης καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ὄφεως τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ὀφιούχου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Τοξότου καὶ ὁ ἐμπρόσθιος ποὺς καὶ ὁ νότιος στέφανος.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ γυνὴ ὑδατώδης ὁμοιοῦσα ταῖς θαλαττίαις γυναιξί· παρανατέλλει δὲ καὶ ἡ λύρα, ἣν κατέχει ἤτοι <βαστάζει> αὕτη ἡ γυνὴ καὶ μελωδεῖ δι' αὐτῆς, καὶ κεφαλὴ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὰ ἔμπροσθεν μέρη

12 κατέχων τὸ ἴδιον στόμα : cf. lectionem codicum Arabicorum, *Sphaera*, p. 524 ad versum 14 (Dyroff). αἰγοί cod. 13 λέοντα : " bestia ", postea " canis " Arab. ut iam supra saepius. Vocabulo " sabu' " Arabes et " bestiam " et " leonem " significant (Dyroff). 14 Ἀργώ. 22-23 εἶδός τι : scil. manum Cephei, cf. *Sphaera*, p. 527; 106 sq. 24 ἐνκεκύφυτον (sic) cod. 28 ἐντετυλιγμένον cod. 31 τῆς ὄφεως cod. 36 lacunam statui et βαστάζει e. g. supplevi. 37 μελωδῶν cod. μεγάλη cod.

τοῦ πονηροῦ λέοντος, οὗ τὸ σῶμα πιθηκόμορφόν ἐστιν, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ ὁμοία ἐστὶ κεφαλῇ κυνός· ὀνομάζεται δὲ ὁ λέων περσιστὶ σάκσαρ.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μέλας, θυμώδης, ὅμοιος τὸ σῶμα χοίρῳ ἀγρίῳ, ἔχων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τρίχας πολλάς, προμήκεις ἔχων τοὺς ὀδόντας καὶ ὀξεῖς κατὰ τὰς ἀκάνθας, <κατέχων> δεσμοὺς βοῶν καὶ ἀλόγων καὶ δίκτυον, δι᾽ οὗ σαγηνεύει ἰχθύας.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ ὁ τράχηλος αὐτοῦ καὶ τὸ πρόλοιπον τῆς λύρας.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει γυνὴ καθημένη ἐπὶ κραββάτου, ἔτι δὲ καὶ κλίμα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πονηροῦ λέοντος τοῦ λεγομένου σάκσαρ· ἔτι δὲ καὶ τῆς ἁμάξης τὸ ἥμισυ.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνή, μέλανα φοροῦσα <ἱμάτια> καὶ σάγιον περιτετυλιγμένη, οὗ ἥψατο τὸ πῦρ, ἐργαζομένη σιδηρᾶ ὄργανα· παρανατέλλει δὲ αὐτῇ γαλῆ καὶ βορδώνιον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ ὀπίσθια τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὸ δεξιὸν πτερύγιον τῆς ὄρνιθος καὶ ὁ τράχηλος αὐτοῦ καὶ ἡ μίτυς καὶ τὸ βέλος καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀετοῦ καὶ τὸ κέρατον τοῦ Αἰγόκερω, πρὸς δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ἄκρα τοῦ πλεξιδίου τοῦ Τοξότου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει ἡ οὐρὰ τοῦ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὰ ἔμπροσθεν μέρη τοῦ πονηροῦ λέοντος τοῦ πιθηκομόρφου, ὅς ἐστι κυνοκέφαλος, καὶ τὸ πρόλοιπον ἥμισυ τῆς ἁμάξης καί τι δαιμονικὸν εἴδωλον ἀκέφαλον κατέχον ἐν τῇ χειρὶ τὴν ἰδίαν κεφαλήν.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὡραία τὸ εἶδος καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, μέλαινα τὸ εἶδος, λεπτόχειρ καὶ ἐργαζομένη διάφορα ἔργα, φροντίζουσα κόσμων σιδηρέων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ ὀπίσθια μέρη τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ λοξότης τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ τῆς ὄρνιθος οὐρὰ καὶ ὁ δεξιὸς αὐτῆς ποὺς καὶ τὸ ἀριστερὸν πτερύγιον καὶ ὁ δελφὶς καὶ τὰ μέσα τῆς αἰγὸς και ἡ οὐρὰ τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τοῦ Ὑδροχόου παρανατέλλει ὁ ποταμὸς καὶ ἀνὴρ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ λαγένι καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἡνιόχου καὶ ἡ κεφαλὴ πτηνοῦ μέλανος, ἐξ ὕδατος δι᾽ ἰχθύων τρεφομένου.

1 λέοντος : interpres ut supra p. 166, 13 vertit vocabulum arabicum " sabu' " i. e. θηρίον. 3 σάκσαρ = κυνοκέφαλος, cf. *Sphaera*, p. 501, 4. 6 ὀξεῖς κατὰ τὰς ἀκάνθας " aculi velut spinae ". Post ἀκάνθας " sequitur in cod. ni fallor, lacuna unius verbi " (Bassi) : supplevi κατέχων. 11 κλίμα pro κλῆμα neogr. = vitis ; " vitis " Arab. : ἄμπελος Teucer (Dyroff). 14 ἱμάτια supplevi. 16 αὐτῷ cod. γάλα cod. βορδώνιον : Arab. praebet " lacerta ". 19 μίτυς " nasus " ; apud Arab. " caput ". 20 πλεξειδίου cod. 26 μέλανας cod. 32 αἰγός : immo αἰγόκερω. 34 λαγένει cod.; Dyroff confert neogr., λαγένα, λαγένιον; latine " lagena ".

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ ὅμοιος Ζιγγῷ ἐπιφερόμενος σάγιον καὶ πεύκι, φροντίζων ποιῆσαι σκεῦος χάλκιον καὶ ξύλινον, ὥστε χρυσὸν αὐτοῦ ἐμβαλεῖν καὶ οἶνον καὶ ὕδωρ.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ῥίζα τῆς οὐρᾶς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τοῦ Κηφέως ὁ ποὺς καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ καὶ ὁ ἀριστερὸς ποὺς τῆς ὄρνιθος καὶ ἡ ἄκρα τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ πτέρυγος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὑδροχόου καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Αἰγόκερω καὶ ἡ τούτου οὐρὰ καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κρατοῦντος τὸν ἵππον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ κατέχοντος χοῖρον ἄγριον· ἔτι δὲ καὶ δύο ἰχθύας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κενταύρου καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ προειρημένου πτηνοῦ τοῦ ἀγρεύοντος ἰχθύας ἀπὸ τοῦ ὕδατος· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ ὁ δράκων.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μακρόγενυς· οὗτος εἶδος ὅμοιος Ζιγγῷ, ἱππότης, κατέχων τόξον καὶ βέλη ἐν τῇ χειρὶ καὶ μαρσίπιον ἔχον λιθίον ὑακίνθου καὶ σμάραγδον καὶ μαργαρίτην καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τιμίων λίθων, ἔτι δὲ καὶ χρυσόν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ μέσα τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ μηρὸς τοῦ Κηφέως καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ β' ἵππου καὶ τὸ ἀγγεῖον τὸ κατεχόμενον παρὰ τοῦ Ὑδροχόου καὶ τὰ μέσα τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέγας ὄρνις καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἡνιόχου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου καὶ λύκος κατέχων τὴν χεῖρα τοῦ Κενταύρου καὶ δάκνων αὐτήν.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μέλας, θυμώδης καὶ πονηρός, τρίχας ἔχων ἐν τῷ ὠτίῳ αὐτοῦ καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀπὸ φύλλων δένδρου καὶ ὀπωρῶν καὶ ἀνὴρ ψηλαφῶν σίδηρον καὶ μετακομίζων αὐτὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ μηρὸς τοῦ Κηφέως καὶ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ὦμος καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ ἐμπρόσθιος τοῦ ἵππου ποὺς καὶ τοῦ Ὑδροχόου τὸ σκέλος τὸ δεξιὸν καὶ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ποὺς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ α' δεκανῷ τῶν Ἰχθύων παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ πτερωτοῦ ἵππου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐλάφου, ἥστινος ἐπὶ τοὺς ῥώθωνας ἐκρέμανται β' ὄφεις· τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι κεφαλὴ σκορπίου, ἐν ᾗ ἐκρέμανται ὄφεις β'· καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ῥύακος, ἣν ὀνομάζουσίν τινες Πηλέα, καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ κροκοδείλου.

1 Ζυγγῶ (supra υ script. ι) cod.: cf. supra p. 162, 23. 2 πεύκι: codicis scriptura incerta (πευκ vel πλυκ); πεύκιον s. πεύκι (lapes) Dyroff secundum Arab. recte coniecit, cf. supra p. 159, 27. 3 οἷον cod. 11 ἰχθύας pro "serpentes": cf. supra p. 165, 24. Κενταύρου: cf. Dyroff, *Sphaera*, p. 533, 6. 14 μακρόγονος cod.: μακρογένης coniecit Dyroff = neogr. "vir cum longa barba" sic etiam Arab. Ζιγγῷ: cf. supra v. 1. 15 ἔχων cod. λίθινον cod. 30 σκέλη cod. 35 Πηλέα: corruptum ex vocabulo Arab. pro "Nilo", quod pro λίνον scripserant; cf. *Sphaera*, p. 489.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ ἐνδεδυμένος στολὴν ὡραίαν καὶ σίδηρον, διὰ πυρὸς ἐργαζόμενος καὶ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἰχθύας γ' ἐνώπιον αὐτῷ τεθειμένους, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ παιδίον, περιπατῶν δὲ εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν.

Κατὰ Πτολεμαῖον δὲ ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ ἀριστερὸς βραχίων τοῦ Κηφέως καὶ ἡ κοιλία τοῦ β' ἵππου καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ α' ἰχθύος καὶ ἡ κοιλία τοῦ Ὑδροχόου.

Τῷ δὲ β' δεκανῷ τῶν Ἰχθύων παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τῆς ἐλάφου, ἧς ἐν τῇ ῥινὶ ἐκρέμανται β' ὄφεις, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ κροκοδείλου καὶ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὡραία τὸ εἶδος, λευκοτάτη τὴν σάρκα, ἐν πλοίῳ διάγουσα θαλαττίῳ, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ τοὺς φίλους καὶ ἐπιζητοῦσα ἅψασθαι τῆς γῆς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ στήθη τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ τὰ σκέλη καὶ ὁ ποὺς τοῦ Κηφέως καὶ κεφαλὴ γυναικὸς καὶ ἡ τοῦ κήτους οὐρά.

Τῷ δὲ γ' δεκανῷ τῶν Ἰχθύων παρανατέλλει τὰ ὄπισθεν μέρη τοῦ σκορπίου καὶ τὰ τέλη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ γυμνὸς κοντάριον ἔχων ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ καὶ καθήμενος ἐν ἐρήμῳ καὶ βοῶν διὰ φόβον λῃστῶν καὶ διὰ φόβον πυρός.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς τοῦ μικροῦ ἄρκτου καὶ τὰ μέσα τῆς γυναικὸς τῆς καθημένης ἐπί θρόνου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γυναικὸς τῆς ζητούσης τὸν ἄνδρα καὶ μέρος τι τοῦ λινοῦ ῥάμματος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ κήτους. F. B.

F. 78. λβ'. Περὶ σινωτικῶν ζῳδίων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοιρῶν[1].

Σινωτικὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσιν αἱ ἐν τῷ Ταύρῳ Πλειάδες καὶ αἱ ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδεῖς συστροφαὶ καὶ τὸ κέντρον τοῦ Σκορπίου καὶ τὸ ἐν τῷ Τοξότῃ βέλος καὶ ἡ ἄκανθα τοῦ Αἰγοκέρωτος καὶ ἡ ῥύσις

2 ἐνώπιον cod. 3 παιδίον: cf. Dyroff, *Sphaera*, p. 536, ad vers. 7. 11 Haec femina in sphaera Indorum collocata sine dubio Andromeda Graecorum est. 14 τὸ στήθη et infra τὸ σκέλη cod. 17 σκορπίου in cod. sign. astronomico scriptum: cf. de hac constellatione *Sphaera*, p. 257 et 539. τὰ β' ἥμισυ τὸ cod. 19 κοντιάριον (sic cod.) ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ: haec iam in codd. Arab. corrupta sunt; " neque vocabulum " rumḥan " (lanceam) mutari potest, cum verbum " rakaza " de lancea dicatur " (Dyroff). Varahamihira habet " with serpents entwined round his body " ex versione Colebrookii; Achmes, cuius translatio non de Apomasare pendet (v. *Sphaera*, p. 485), recte: τανύσας εἰς τὸν πόδα αὐτοῦ ὄφιν. 23-24 γυναικὸς τῆς ζητούσης τὸν ἄνδρα i. e. Ἀνδρομέδα, cf. *Sphaera*, p. 429 not. et 489, 14.

[1] Hanc de stellis perniciosis doctrinam ex auctore anni 379 p. C., qui infra edetur (p. 208) hausisse videtur Apomasar, qui tamen, ut ipse vel interpres graecus dicit,

τῶν ὑδάτων ἡ ἐν τῷ Ὑδροχόῳ. σημαίνουσί τι ἀπόστημα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ αἱ μὲν Πλειάδες εἰσὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ἐν τῇ ιγ′ μοίρᾳ τοῦ Ταύρου καὶ λς′ λεπτῷ· ἡ δὲ νεφελοειδὴς συστροφὴ ἡ ἐν τῷ Καρκίνῳ ἐπέχει τὴν κα′ μοῖραν τοῦ Καρκίνου μέχρι τῶν η′ λεπτῶν· τὸ δὲ κέντρον τοῦ Σκορπίου ἐπέχει τὴν κ′ μοῖραν τοῦ Σκορπίου καὶ τὴν κα′· τὸ δὲ βέλος τὸ ἐν τῷ Τοξότῃ ἐπέχει τὴν ϵ′ μοῖραν τοῦ Τοξότου καὶ λεπτὰ κ′ καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ ἐστι νότιον μοῖρα ς′ λεπτὰ κ′· ἡ ἄκανθα τοῦ Αἰγόκερω ἐπέχει τὴν κβ′ μοῖραν τοῦ Αἰγόκερω καί ἐστι τὸ πλάτος αὐτῆς βόρειον μοῖρα ρθ′ λεπτὰ ιε′· ἡ δὲ ἐκροὴ τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχει τὴν κ′ μοῖραν τοῦ Ὑδροχόου καὶ λεπτὰ ι′ ἄχρι τῆς κδ′ μοίρας τοῦ Ὑδροχόου καὶ τῶν κ′ λεπτῶν. αἱ δὲ μοῖραι καὶ τὰ λεπτά, ἃ προείπομεν, εἰσὶ κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν ἀστέρων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ· δεῖ δὲ μετακινεῖν ταῦτα κατὰ τὴν πρόφασιν τῶν ἐτῶν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι σινωτικοὶ ὀφθαλμῶν, ὧν μνημονεύσομεν εἰς τὰ μετέπειτα.

F. C.

---

positiones quas astra in suo tempore obtinebant indicavit. Ad eorum longitudines inveniendas non computationem adhibuisse videtur, ita ut secundum Ptolemaei normam pro centenis annis differentiam gradus unius statueret, sed ad observationem caeli recurrisse parum accuratam, nisi numeri a librario omnino corrupti sint. Certe falsi sunt quos codex praebet, nec quicquam inde ad tempus definiendum quo Apomasaris opus graece versum est, eruere potuimus. Quod ut manifestius fiat, longitudines huius scriptoris et Ptolemaei conferamus.

	Apomasar.	Ptolemaeus.	Differentia
Πλειάδες . .	♉ 13° 36′	♉ 2° 10′ — 3° 40′	11° 26′ — 9° 56′
Νεφελοειδὴς συστροφή.	♋ 21° 8′	♋ 10° 20′ — 7° 40′	10° 48′ — 13° 28′
Κέντρον τοῦ Σκορπίου .	♏ 20° — 21°	♏ 27° 40′ — 27°	— circa 7°
Βέλος τοῦ Τοξότου .	♐ 5° 20′ — 6° 20′	♐ 4° 30′ — 4° 9′	circa 2° — 1°
Ἄκανθα τοῦ Αἰγόκερω .	♑ 22°	♑ 23° 20′	— 1° 20′
Ἐκροὴ τοῦ Ὑδροχόου.	♒ 20° 10′ — 24° 20′	♒ 14° 50′ — 23° 10′	maxim. 5° 20′

Ex Palchi libro apotelesmatico.

Palchus, cuius liber in bibliotheca secreta Chalipharum simul cum aliis astrologis graecis Bagdadae saeculo IX servabatur (*Catal.*, I, p. 84, 1 : Ἡ βίβλος τοῦ ἑρμηνευτοῦ Πάλχου), exeunte V et ineunte VI floruisse videtur. Nam responsa apotelesmatica refert quae ipse Alexandriae vel Smyrnae dedit annis 475-488 (*Catal.*, I, p. 100 ss.; VI, p. 63 ss.). Iuliani autem Laodicensis " Introductionem ", quae observationem caeli mensis octobris a. 497 continet, aliaque scripta eiusdem auctoris excerpsit (cf. Cumont et Stroobant, *Bull. Acad. Belg.*, 1903, p. 572 s.).

Quisquis Palchus ille est, opus eius, quamvis misere decurtatum et interpolatum ad nostram pervenerit aetatem (v. infra p. 180, n. 1), maximi tamen est momenti ad veterum astrologorum doctrinam operaque cognoscenda. Capita nonnulla eius iam in Catalogo nostro (I, p. 94 ss.; VI, p. 63 ss.) praebuimus; plura ex codice Angelico nunc proferre iuvabit, donec totus liber, quod optandum est, cum commentariis a viro philologo edatur. — Primum in hoc codice obtinet locum :

Dodecaeteris chaldaica.

De ratione dodecaeteridis " chaldaicae " quam vocant (Censorinus, *De die nat.*, XVIII, 6) dixi in *Catal.*, II, p. 139 sqq.; apud Wissowa, *Realencyklopaedie* s. v.; in *Sphaera* mea, p. 329 sqq.; *Berl. Philol. Wochenschr.*, 1904, p. 1219. Novam huius cycli descriptionem edituro indicem omnium exemplarium hucusque mihi notorum hic proferre mihi visum est:

1. *Geoponic.*, I, 12 (ed. Beckh, p. 21). Δωδεκαετηρὶς τοῦ Διός, καὶ ὅσα ἀποτελεῖ περιπολεύων τοὺς δώδεκα οἴκους τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου Ζωροάστρου. Inc. Ὁ ζῳδιακὸς κύκλος τέτμηται εἰς δώδεκα οἴκους. Des. μὴ γενέσθαι σεισμούς. Cum hac dodecaeteride artissimo vinculo cohaerere videtur cod. Vindobon. 108, f. 237, cap. ος' (cf. *Catal.*, VI, p. 8) : Ἀποτελέσματα εἰς τέσσαρας καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Inc. Ὁ ζῳδιακὸς κύκλος τέτμηται. Des. μὴ γένωνται σεισμοί.

2. Dodecaeteris saeculi I p. Chr. n., edita in *Catal.*, II, p. 144-150 ex codd. Paris. 2420, f. 205 et Marc. 324, f. 89 : Δωδεκαετηρὶς ἀκριβὴς ἔτους ,ϛφδ' κτλ. Inc. Ἔτος α' Κριοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο ἀπὸ βορρᾶ τραχῦνον. Des. ἡ θάλασσα χειμέριος.

3. Ex iisdem codicibus Paris. 2420, f. 209, et Marc. 324 (cf. *Catal.*, II, 139) edidi, *Catal.*, II, 150-152, alteram dodecaeterida, quae sic incipit: Κριοῦ τὸ ἔτος· χειμὼν ψυχρός. Des. καὶ ζῴων ἔκλειψις.

4. Περὶ τῆς τῶν ζῳδίων βασιλείας edd. Bassi et Martini in *Catal.*, III, p. 30 sq. ex cod. Ambros. B 33 sup. Inc. Δεῖ γινώσκειν ὅτι τῶν καθ' ἕνα καιρῶν. Des. σπανίως πλασθήσονται. καὶ ταῦτα περὶ τῆς βασιλείας τῶν ζῳδίων.

5. In cod. Bononiensi 3632, f. 325 (cf. *Catal.*, IV, p. 45) : Περὶ ποίο ζῳδίῳ περιπολεύει τὸν χρόνον. Inc. Ἔτους Κριοῦ ἐστι ἀνοχὴ καὶ χυμῶνες. Des. ὁ δὲ Διονυσιακὸς καρπὸς πλῖον πάντων. Nondum editum est.

6. Monac. gr. 287, f. 92ʳ; Vatic. gr. 1290, f. 69ʳ; Mutinens. 85 (III, C 6), f. 23ʳ (cf. *Catal.*, IV, p. 29) : Περὶ τῆς φύσεως τῶν ιβ' ζῳδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια κατα-

στήματα τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων. Inc. Τὸ δωδεκάστοιχον μοφωμα. Des. ἀναπληροῦσιν. Haec dodecaeteris quae in codicibus cum excerptis e Ptolemaei Tetrabiblo lib. II, cap. 13 coniuncta est, infra p. 241 edetur.

7. Vindobon. gr. 262, f. 158-162. Inc. Ἐὰν γεννᾶται ἐν Κριῷ ὁ χρόνος. Des. ἥξουσι Φρυγία Γαλατία καὶ τὰ λοιπά. Nondum editum est.

8. In codice Taurinensi, C VII, 15, nunc quidem, ut timendum est, igni consumpto, olim (cf. *Catal.*, IV, p. 16) inveniebatur capitulum, f. 83ᵛ: Περὶ τοῦ πῶς εὑρίσκειν τὸ βασιλεύων (sic) ζῴδιον κατ' ἐνιαυτὸν ἤγουν τὸν καθ' ἕνα χρόνον; quod sequebatur alterum capitulum: Περὶ τῆς τῶν ζῳδίων βασιλείας (cf. supra nº 4). In eodem codice f. 64 inveniebatur capitulum cui inscriptum erat: Περὶ τοῦ πῶς δεῖ εὑρίσκειν τὸν βασιλεύοντα ἀστέρα τοῦ χρόνου; inc. Ἔστω σοι δῆλον καὶ τοῦτο. Hoc idem capitulum ni fallor praebet cod. Neapolitanus, II, C 33, f. 15ᵛ (cf. *Catal.*, IV, p. 50: Περὶ πῶς δεῖ εὑρίςκειν τὸν βασιλεύοντα ἀστέρα ἐκ τῶν ζῳδίων κατὰ ἐνιαυτῶν. Inc. Ἔστε (!) δῆλον ὅτι τὰ ιβ' ζῳδία. Nihil horum iam editum est.

9. In cod. Angel. 29, f. 36 (cf. supra p. 12) invenitur Apomasaris libri primi cap. ρμε': Περὶ τοῦ γνῶναι ὀπωρῶν ιβ' ἔμπροσθεν σου, μὴ ὁρῶντός σου εἰπεῖν ποῖόν ἐστι καλὸν καὶ ποῖον φαῦλον. Inc. Δώδεκα ὀπωρῶν προτεθέντων. Des. καὶ καλήν. Videtur Dodecaeteris chaldaica. Nondum typis impressa est.

10. Deperditum est capitulum syntagmatis astrologici in codice Angel. 29, num. σμδ' signatum (cf. supra p. 50): Περὶ τοῦ γνῶναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ποῖον ζῴδιον ἄρχει αὐτοῦ ἤτοι ὡροσκόπου (l. ὡροσκοπεῖ?).

11. Orphei dodecaeteridis versu heroico scriptae fragmenta invenies apud Abel, *Orphica*, fr. 12, 21-23, 285; cf. *Sphaera*, p. 330, 1.

12. Praeterea cf. quae Salmasius, *De annis climacter.*, p. 238, e Valente excerpsit. De cyclo duodecim annorum qua planeta Iovis cursum peragit, cf. etiam Cleomedes, p. 30, 22, ed. Ziegler, qui verbo δωδεκαετία usus est.

Haec de cyclo XII annorum ab astrologis descripto usque ad hunc diem comperire potui. Nunc publici iuris faciam Palchi capitulum primum quod invenitur in cod Angelico 29, f. 92ᵛ (cf. supra p. 28 = A). Usus sum quoque imaginibus photographicis codicis Ambrosiani (= Mediolanensis 8) quas mihi benigne misit Achilles Ratti, Bibliothecae Ambrosianae subpraefectus; codicis Angelici photogrammata Christiani Huelseni humanitati debeo. F. B.

F. 92ᵛ. α'. Περὶ τῶν ιβ' ζῳδίων καὶ τῶν δ' καιρῶν.

Δέον τιθέναι τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη μετὰ τοῦ ζητουμένου καὶ ταῦτα ἀναλύειν εἰς τὰ ιβ' καὶ τὰ μένοντα λαμβάνειν ἀπὸ Κριοῦ καὶ κατὰ τὸ ζῴδιον ἐν ᾧ καταλήξει, λέγε τὸν χρόνον ἐκεῖνον γίνεσθαι. καὶ εἰ μὲν τῆς ἐαρινῆς τροπῆς ἐστι τὸ ζῴδιον, ἔσται ὁ χρόνος ἐκεῖνος θερμὸς καὶ ὑγρός, εἰ δὲ τῆς θερινῆς, θερμὸς καὶ ξηρός, εἰ δὲ τῆς μετοπωρινῆς, ψυχρὸς καὶ ξηρός, εἰ δὲ τῆς χειμερινῆς, ψυχρὸς καὶ ὑγρός.

1-7 Num haec quae ipsam descriptionem circuli XII annorum antecedunt ab ipso Palcho scripta sint, iure dubitaveris. 2 Ἀέον A. τοῦ Ἀδὰμ M. 3 λαμβάνειν omis. A. 4 καταλήξει: supra ει script. η in cod. 7 ξηρὸς και ψυχρός M.

Πρῶτον ἔτος Κριοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὅλον ὀμβρῶδες, ὁ δὲ χειμὼν κατάψυχρος καὶ χιονώδης, ἐπιτεταμένος δὲ καὶ πνευματώδης. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ <δεῖ τὸν σπόρον> ἐπιτελεῖν πάντοτε ἀπὸ μηνὸς Φοίνικος, ὅ ἐστι Δίου μέσου, ἐν ἡμέραις μ', ὡς τοῦ μετὰ ταῦτα σπόρου ἐσομένου καταδεεστέρου· ἔσονται γὰρ ποταμοὶ μεγάλοι καὶ συνεχεῖς καὶ σφοδροὶ ὄμβροι. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ οἱ ἀέρες οὐκ εὖ διακείμενοι ἔσονται· καὶ κατὰ μέσον τὸν χειμῶνα πνεύματα μεγάλα ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς ἔσονται <.........>, κατὰ δὲ τὴν Ζεφύρου γένεσιν ὥστε μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν μεταλλάσσει ὁ ἀὴρ ἐν ἡμέραις <...> ἐν ὑστέρῳ δὲ ἔσονται ὕδατα μαλακὰ καὶ πυκνά, καὶ πολλὰ δὲ ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς. δεῖ δὲ ποιεῖσθαι τὴν τῶν ἀμπέλων ἐργασίαν ὀψιαίτερον· ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἔτει ἔσται ὁ Δημητριακὸς ἢ ὁ Διονυσιακὸς καρπός <......> ἔσται δὲ καὶ τὰ βοσκήματα ἔννοσα.

Δεύτερον ἔτος Ταύρου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τοῖς μὲν ἐγγὺς ἐπικρατούμενον πνεύμασι, τοῖς δὲ ἄποθεν πέρας. ὁ χειμὼν δὲ ἀρχόμενος ἀπὸ ψυχροῦ· μάλιστα δὲ χειμάσει ἀπὸ μέσου χειμῶνος ἕως ἰσημερίας ἐαρινῆς· ἡ δὲ ἐπίτασις ἔσται τοῦ χειμῶνος εὔκρατος καὶ ἔφυδρος. † διὰ δὲ τὸ ἀσυντελὲς τῶν σπόρων ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ἀπὸ Πλειάδος δύσεως αὐτῶν ἐν ἡμέραις λ'· καὶ τὸν ἐρχόμενον σπόρον ἤτοι τὸν ἐσόμενον καὶ τὸ ἔαρ ἀπαλυνεῖ. καὶ τῶν τόπων οἱ πεδινοὶ ἔσονται

1 Πρῶτον ἔτος Κριοῦ in marg. codd. recte add. man. 2 et sic semper numeros et nomina singulorum signorum praenotaverunt. τὸ μὲν M : τὸ omis. A. 2 Cf. *Geopon.*, p. 22, 8; *Catal.*, II, p. 144, 6. 3 Post τούτῳ sequitur in A et M lacuna fere decem litterarum. δεῖ τὸν σπόρον inserui. 4 Pro μηνὸς suspicatus eram πνοῆς (de vento Phoenice, cf. Plin. N. H., II, 47, 120. Timosthen. apud Agathemerum, II, 7 apud Müller, *Geogr. min.*, II, 473) sed cf. infra p. 175, 13 ἀπὸ Φοινίκου (?) μέσου. Habemus igitur nomen mensis adhuc ignotum, nisi excerptor vocabulum Φοῖνιξ falso interpretatus rem ita perturbavit, ut pro Dio mense Phoenicum, i. e. Tyriorum et Sidoniorum (cf. Dittenberg in Wissowa, *Realencycl.*, V, 1081) mensem quendam Phoenicem nomine insereret. 5 Cf. *Geopon.*, p. 22, 9; *Catal.*, II, p. 144, 45. 7 καὶ omis. A. 8 Cf. *Catal.*, II, l. c., κατὰ μέσον δὲ χειμῶνα ... συμβήσονται μεγάλα πνεύματα ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς· κατὰ δὲ τὴν τοῦ Ζεφύρου πνοὴν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ... μεταβάλλεται ὕστερον ὁ ἀὴρ ἡμέρας γ' εἰς ὕδατα καὶ πνεύματα πυκνὰ καὶ μαλακὰ καὶ μετὰ γ' ἔτι ἕως Πλειάδος ἀνατολῆς. Igitur apud Palchum multa corrupta esse crediderim; pro κατὰ τὴν Ζεφύρου γένεσιν lacunam statui; supplendum videtur fere ἕως ἰσημερίας ἐαρινῆς. 9 Post ἡμέραις spatium unius litterae in cod. vacuum : in marg. A : ζήτ(ει) πόσας. 12 ἔτει omis. M. δημητριανός codd. 13 Post καρπός in codd. lacuna significatur; *Catal.*, II, l. c., 14, ὁ δὲ σιτικὸς πλείων τοῦ Διονυσιακοῦ ἔσται. βοσκήματα ἔννοσα : cf. *Geopon.*, p. 22, 12, ἔσονται ... νοσήματα. Aliter *Catal.*, II, l. c., τοῖς βοσκήμασιν εὐετηρία ὑπάρχει. 15 ἐπικρᾱ codd.; *Catal.*, II, 145, 1 ἐπικρατούμενον πνεύμασιν ἑσπερίοις. πέρας om. M lacuna significata. An scribendum τὰ μὲν ἔγγυς? 16 ἀπὸ ψυχροῦ : aliter *Catal.*, l. c., et *Geopon.*, l. c. κατὰ μέσον χειμῶνα M. 18 διὰ δὲ usque ad αὐτῶν corrupta: scribendum puto δεῖ δὲ συντελεῖν τὸν σπόρον ἐν τούτῳ τῷ ἔτει (τῷ ἔτει τούτῳ M) ἀπὸ Πλειάδος δύσεως [αὐτῶν] ἐν ἡμέραις λ'; cf. *Catal.*, II, 145, 9, δεῖ δὲ τὸν σπόρον συντελεῖν ἀπὸ μηνὸς Νοεμβρίου καὶ Ἀγριππαίου ἐν ἡμέραις λ'. 20 ἀπαλύνει A. Cf. *Catal.*, l. c., 12, τῶν δὲ τόπων τὰ πεδινώτερα φοριμώτερα; eadem in *Geopon.*, p. 23, 2.

φόριμοι, οἱ δὲ ὀρεινοὶ ἄφοροι· καὶ τῶν ξυλίνων καρπῶν φθορά· καὶ τὰ φυτευθέντα τῷ ἔτει τούτῳ προστήσεται· ἔσται δὲ τοῖς βοσκήμασιν εὐετηρία· ἔσται δὲ τὸ θέρος καυματῶδες.

Τρίτον ἔτος Διδύμων. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὅλον νότιον, ἔχον δὲ καὶ χειμῶνα μάλκιον καὶ πυκνὸν καὶ σφοδρόν· καὶ χειμῶνος σπάνις τούτῳ τῷ ἔτει καὶ πνευμάτων ἔκλειψις· ἔχει δὲ καὶ σπόρους καλοὺς πάντας καὶ εὐκαίρους· γενέσθαι δὲ εἴωθεν ὡς ἐπίπαν φόριμον κατὰ πάντα διὰ τὴν τῶν ἀνέμων ἔκλειψιν· πλεῖστος δὲ γίνεται Δημητριακὸς καρπός· τὸ δὲ ἔαρ εὔκρατον καὶ λεπτὰ ἔχον ὕδατα. πάντα δὲ τὰ ἔργα προλαμβάνειν δεῖ, μὴ καταλάβωσιν οἱ καρποὶ τὰ ἔργα. τὸ δὲ θέρος ἔσται εὔκρατον. τούτῳ τῷ ἔτει ἀνέμους λαμπροὺς ἔσεσθαι ἐπίδηλον· ἔχει δὲ καὶ ξύλων φθορὰν καὶ βοσκημάτων εὐετηρίαν· ἀπὸ δὲ Κυνὸς ἀνατολῆς νότοι λαμπροὶ καὶ ὄμβροι ἐπὶ ἡμέρας <...>. ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ πρὸς φυτείαν καὶ πᾶσαν ἐργασίαν εὐάρμοστον καὶ ἔσονται τὰ ἔγγονα τῶν τετραπόδων ζῴων πρὸς αὔξησιν.

Τέταρτον ἔτος Καρκίνου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὅλον βορέας ἔχον πλείστους ἀπὸ τοῦ ἄρκτου. ὁ δὲ χειμὼν ἔχει πάντα <ἢ> τὰ πλεῖστα ἀπὸ ἀνατολῶν· ἔσονται δὲ χειμῶνες ψυχροὶ καὶ χαλαζώδεις καὶ χιονώδεις καὶ ἄκαιροι. ἕξει <δὲ> καὶ πνεύματα μοχθηρὰ καὶ ποταμοὺς μεγάλους· ἄρξει τε καὶ προχειμάσει καὶ παύσεται ὀψέ·

1 εὔφοροι M. τῶν δὲ ὀρεινῶν codd. ξύλινων A : δένδρων τῶν M. 2 προιστήσεται A : προκόψει M. 2 et 3 δὲ καὶ M. 3 θέρος καυματῶδες : cf. *Geopon.*, p. 22, 26; *Catal.*, l. c. 4 Cf. *Geopon.* et *Catal.*, l. c. 5 χειμῶνα μαλακόν codd. (καὶ μαλ. A) : scripsi μάλκιον ut in *Catal.*, l. c., 19, ubi item μαλακόν codd. tradunt. 5-6 χειμῶνος σπάνις : i. e. tempestatis (non hiemis) defectus; *Catal.*, l. c., 17, secundum P scripsi σπανία καὶ πνεύμασιν ἔκλειψις (cod. M. : σπανία πνευμάτων), sed locus corruptus videtur. 7 Eadem fere verba *Catal.*, l. c, 22, ἕξει δὲ καὶ τοὺς σπόρους καὶ εὐκαιρίους· εὐφορία δὲ κατὰ πάντα ἔσται διὰ τὴν τῶν πνευμάτων πρός τινα <καιρὸν> ἔκλειψιν (καιρόν supplendum esse me monuit Theod. Preger.) 8 διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων θλίψιν codd. : scripsi ἀνέμων ἔκλειψιν. 9 τὸ δὲ ἔαρ (δὲ omis. A) κτλ.; cf. *Geopon.*, p. 23, 15. 9-10 Cf. *Catal.*, l. c., 25, πᾶσαν δὲ ἐργασίαν προλαμβάνειν, μὴ προλάβωσιν οἱ καρποὶ τὰ ἔργα. 11 εὔκρατον κτλ.; cf. *Geopon.*, p. 23, 16, τὸ θέρος εὔκρατον διὰ τὸ τοὺς ἐτησίας ἀνέμους λαμπροὺς ἐπιπνεῦσαι ἐπὶ πολὺν χρόνον; *Catal.*, l. c., 19, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους λαμπροὺς εἶναι καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον παραμένοντας. 12 ξύλων A : καρπῶν τῶν δένδρων, ut supra p. 173, 21, M. 12-13 Cf. *Catal.*, l. c., 20, ἀπὸ Κυνὸς ἀνατολῆς ... ἔσονται νότοι λαμπροὶ καὶ ὑδάτων ἐπισημασίαι. 13 Post ἡμέρας numerum omis. codd. ἐπιτήδειον κτλ.; cf. *Catal.*, l. c., 27 : ἐπιτήδειον τὸ ἔτος πρὸς φυτείαν καὶ τὰς λοιπὰς ἐργασίας. 14-15 Post εὐάρμοστον lacuna fere 18 litterarum in A significatur; desunt verba καὶ ἔσονται, et in fine πρὸς αὔξησιν, quae recepi ex M, ubi τὰ omissum. 16 Cf. *Catal.*, l. c., 146, 1 : ἔχον πνεύματα ἀρκτικὰ ἐκ καιροῦ (? nisi scribendum ἀρκτικά (i. e. incipientia) ἐξ ἄρκτου?). 17 Cf. *Geopon.*, 23, 28, ὁ χειμὼν τὰ πλεῖστα ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἔσται ψυχρός τε καὶ χαλαζώδης καὶ γνοφώδης. ἢ inserui. 19 ἄκαιροι : cf. *Catal.*, l. c., 2, χειμῶνα ... χιονώδη καὶ ἄκαιρον κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ χαλαζώδη. δὲ inserui. 20 ποταμοὺς μεγάλους : cf. *Geopon.*, p. 24, 2, ἔχων καὶ ποταμοὺς μεγάλους προχειμάσει κτλ.; cf. *Catal.*, l. c., 4, προχειμάσει δὲ καὶ βραδέως παύσεται. De vocabulo προχειμάζειν, cf. Plinium, XVIII, 207.

ἀπὸ τροπῆς δὲ χειμερινῆς ἀνοχὴ ἔσται ἐπὶ χρόνον τινά· μετὰ δὲ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἔσονται πυκναὶ καὶ συνεχεῖς χάλαζαι· ἀκαταστατήσει δὲ ὁ ἀὴρ ἕως τροπῶν θερινῶν, πυκνὰς ἔχων ἐπισημασίας ὄμβρους τε καὶ χαλάζας. εἶναι δὲ καὶ τὸν σπόρον τῷ ἔτει τούτῳ ἐν ἡμέραις κε′ ταῖς πρώταις ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς, ἀφ' ἧς ἂν ἡ γῆ πρῶτον ὑπὸ τῶν ὄμβρων ποτισθῇ. τῶν δὲ τόπων οἱ στεινοὶ καὶ τραχεῖς μᾶλλον εὐφορήσουσι τούτῳ τῷ ἔτει· παντὸς γὰρ καρποῦ ἀφορία καὶ ἔλλειψις καὶ βοσκημάτων φθορά· ἔσται γὰρ τὸ φθινόπωρον ξηρόν, τὸ δὲ θέρος <. . . .> ὑπό<θερ>μον ἔσται.

Πέμπτον ἔτος Λέοντος. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο πνεύματα μεγάλα ἔχον ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς· ὁ δὲ χειμὼν ἔσται κατάψυχρος καὶ συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος· χειμάσει δὲ ὀψέ καὶ οὐ ψαύσεται τοῦ σπόρου ἀρξάμενος ἀπὸ Φοινίκου μέσου ἕως ἡμερῶν λε′· οἱ γὰρ ἐπιγενόμενοι μετὰ ταῦτα σπόροι ἔσονται καταδεέστεροι· καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἔσται ὑπὸ τροπὴν χειμερινὴν αὐχμώδης· τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον· πνεύσουσι γὰρ βορέαι συνεχεῖς σχεδὸν ὅλον τὸ ἔτος· πάντες δὲ οἱ καρποὶ πεσοῦνται σύμμετροι· καὶ οὔτε φόριμον τὸ ἔτος τοῦτο οὔτε ἄφορον· πάσῃ δὲ ἐργασίᾳ δεῖ προσιέναι τοῖς εἰωθόσι <καιροῖς>· καὶ μὴ φυτεύειν· διαψεύσονται γὰρ τὰ φυτευθέντα· τῷ δὲ θέρει καὶ πηγαὶ ἐκλείψουσι τῶν ὑδάτων· τοῖς δὲ βοσκήμασιν εὔθετον τὸ ἔτος τοῦτο.

Ἕκτον ἔτος Παρθένου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο ὅλον ἔχον πνεύ-

1 ἀπὸ τροπῆς : cf. *Catal.*, l. c., 3, εἰ μὴ <κατὰ> τροπὰς χειμερινὰς ... ἀνοχὴ ἔσται ὑδάτων ἐπὶ χρόνον τινά. ἀνοχή A : ἀνομβρία M. μετὰ A : κατὰ M. 1-2 Cf. *Geopon.*, p. 24, 4, μετὰ δὲ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν συνεχεῖς ἔσονται χάλαζαι. 2 Cf. *Catal.*, l. c., 10, καὶ μεταστήσεται ὁ ἀὴρ χρώμενος πυκναῖς ἐπισημασίαις ὄμβροις τε καὶ χαλάζαις. 6 τῶν δὲ τόπων οἱ (οἱ omis. A) κτλ. : cf. *Catal.*, l. c., 14, τὰ τραχύτερα φοριμώτερα et *Geopon.*, l. c., 24, 5, οἱ δὲ τραχεῖς τόποι μᾶλλον οἴσουσι καρπόν. 7 παντός κτλ. : cf. *Catal.*, l. c., 14, καὶ τῶν λοιπῶν καρπῶν δεῖ διὰ τὸ σύμμετρον φθοράν (sic scribendum cum Marciano, ut iam video : φοράν P) ἔσεσθαι καὶ βοσκημάτων φθοράν. 8-9 Post θέρος et ante μον in codd. lacunae significantur : suppleas e. g. <εὔκρατον καὶ> ὑπό<θερ>μον. 11 Πλειάδος ἡλίου (signo astrol.) codd. : scripsi ἀνατολῆς quod simili quodam signo librarii notant. ὁ δὲ χειμών κτλ. : cf. *Catal.*, l. c., 21, ὁ μὲν χειμὼν ἀδιάλειπτος ... ψυχρός τε. 12 Cf. *Catal.*, l. c., 23, χειμά (sic) in fine versus A. παύσεται τὸν σπόρον M. 13 De vocabulo φοινίκου, cf. supra p. 173, 4. 15-16 Cf. *Catal.*, l. c., 23, τὸ δὲ ἔαρ ἔσται ἔπομβρον· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας ἐαρινῆς ... πνεύσουσι βορραῖ συνεχεῖς διόλου. *Geopon.*, p. 24, 15, τὸ ἔαρ ἔπομβρον. 16 βορέαι M : βροχαὶ A. 17 σύμμετροι : cf. *Geopon.*, p. 24, 20, ὁ σῖτος ἔσται σύμμετρος ; *Catal.*, p. 147, 1, πάντες δὲ οἱ καρποὶ φανήσονται σύμμετροι· καὶ τὸ ἔτος οὔτε εὔφορον οὔτε ἄφορον. πνεύματα μεγάλα : eadem *Geopon.*, 24, 13. 18 καιροῖς suppl. ex *Catal.*, l. c., 2, πάσας δὲ ἐργασίας προϊέναι δεῖ τοῖς εἰωθόσι καιροῖς. Ad μὴ φυτεύειν cf. *Geopon.*, p. 24, 21 ; *Catal.*, l. c., 3. 19 πηγαὶ ἐκλείψουσι : cf. *Catal.*, p. 146, 24 ; *Geopon.*, p. 24, 26. 20 τοῖς δὲ M : καὶ A. εὔθετον : videtur corruptum ex ἄθετον, cf. *Catal.*, p. 147, 4 ; *Geopon.*, p. 24, 22. 21 Cf. *Catal.*, l. c., 8, ἕξει τοῦτο τὸ ἔτος πνεύματα πλεῖστα ἀπὸ δύσεως καὶ μεσημβρίας. In A verba καὶ μεσημβρίας in margine supplevit man. 1.

ματα ἀπὸ δύσεως καὶ μεσημβρίας· ὁ δὲ χειμὼν ἔσται ἀρχόμενος ψυχρός, μεσεύων δὲ εὔκρατος, λήγων δὲ χιονώδης καὶ ἀνεμώδης, πάγους <ἔχων> πολλοὺς καὶ ὕδατα καὶ ποταμοὺς μεγάλους καὶ συνεχεῖς· ἔσονται δὲ ὄμβροι ἕως Πλειάδος ἀνατολῆς ἐν ἡμέραις μθ'. τῶν δὲ τόπων οἱ τραχεῖς μᾶλλον δώσουσι καρπόν· τῶν δὲ ξυλίνων καρπῶν γίνεται φθορά· σῖτος δὲ σύμμετρος ἔσται, τὴν δὲ γέννησιν <ἥττων> εἰ ἐν τῷ μὴ δέοντι καιρῷ σπαρῇ. ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος εἰς φυτείαν· πάσας δὲ ἐργασίας <ἐφυστερεῖ>· τὴν δὲ συγκομιδὴν τῶν σιτικῶν καρπῶν δεῖ σύντομον γενέσθαι, μὴ ὄμβροι γενόμενοι ἀπὸ ἀνατολῆς διαφθείρωσι· τὸ γὰρ θέρος ἔσται ἔπομβρον καὶ γνοφῶδες· τὸ δὲ μετόπωρον ἀνεμῶδες καὶ ὑγιεινόν. ἔσται δὲ τῶν καρπῶν <καὶ> τῶν ζῴων φθορά· οὐκ ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος εἰς † φυτείαν· εἰς ἀνθρώπων δὲ ὑγείαν ἐπιτήδειον.

Ἕβδομον ἔτος Ζυγοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὅλον ἔχον πνεύματα νότια <........ τὸ ἔαρ ἔσται> ἐπιτεταμένον καὶ ψυχρόν· καὶ εὐδιάλυτοι ἔσονται <οἱ ἄνεμοι> ἐπὶ ἡμέρας <..>. τοῦ χειμῶνος δὲ ἔσονται ἐν ἐπιτάσει. χρὴ δὲ τοὺς σπόρους τοὺς ἀνθρώπους τῷ ἔτει τούτῳ συντελεῖν ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς ἐν ἡμέραις ν'· εἰ δέ τις ὑστερήσει τοῦ σπόρου τούτου, πολὺ καταδεέστερος ἔσται. καὶ ἀπὸ μὲν τροπῆς ἐαρινῆς ἕως Ζεφύρου πνοῆς πνεύματα ἔσονται λαμπρὰ ἀπὸ δύσεως καὶ μεσημβρίας· τῶν δὲ τόπων τὰ πεδινὰ <φοριμώτερα>. ἔσται τοῦ σιτικοῦ καρποῦ φθορά, Διονυσιακοῦ δὲ εὐφορία. ἀέρες ἔπομβροι <....> ἐν ἡμέραις ια'· τὸ δὲ θέρος ἔσται ἀπὸ ἀνατολῆς <Κυνὸς> ἕως

1 Cf. *Geopon.*, p. 24, 26, ὁ χειμὼν ἀρχόμενος ... ψυχρός, εὔκρατος δὲ μεσάζων καὶ λήγων χειμεριώδης, πάγους ἔχων πολλούς, ὄμβρους καὶ ποταμοὺς μεγάλους; *Catal.*, l. c., 10. 2 ἔχων inserui. 4 Haec de Vergiliarum exortu desiderantur et in *Catal.* et in *Geopon.*; *Catal.*, l. c., 11, ἔαρ ... ἄνομβρον, εἰ μὴ ἀπὸ Κυνὸς ἀνατολῆς (? ἐπιτολῆς) ἔσονται ὄμβροι σφοδροί κτλ.; *Geopon.*, p. 25, 2, ἔαρ κάτομβρον. 5 τῶν δὲ τόπων: cf. *Catal.*, l. c., 15, τὰ ὀρεινώτερα <φοριμώτερα>. 6 φθορά: aliter *Catal.*, l. c., 17, σύμμετρος ἡ φορά. σίτου δὲ συμμετρία M. Post τὴν δὲ γέννησιν addidi ἥττων. εἰ omis. A. 7 φυτείαν; cf. *Catal.*, l. c., 17; *Geopon.*, p. 25, 8 (πρὸς ἀμπέλων φυτείαν). 8 πάσης codd. ἐφυστερεῖ: lacuna in codd.; supplevi ex *Catal.*, l. c., 18, πᾶσαν δὲ ἐργασίαν ἐφυστερεῖ. τὴν δὲ συγκομιδὴν κτλ.: fere ad verbum in *Geopon.*, p. 25, 5; cf. *Catal.*, l. c., 18; sed verba ἀπ' ἀνατολῆς utrobique desunt. 10 τὸ θέρος κτλ.: eadem *Geopon.*, p. 25, 4; τὸ δὲ μετώπωρον κτλ., ib., 7: dissentit *Catal.*, l. c., 4. 11 καὶ addidi; cf. *Geopon.*, p. 25, 9, εὔχεσθαι δεῖ περὶ τῶν καρπῶν. 12 φυτείαν corruptum (cf. supra, v. 11). 13 ὑγείαν: cf. *Catal.*, l. c., 22, ἀνθρώπων δὲ ὑγεῖαι; *Geopon.*, p. 25, 10, ὑγιεινὸν ὅλον τὸ ἔτος. 15 Post νότια lacuna in cod.; ἔαρ suppl.; cf. *Catal.*, l. c., 28, τὸ δὲ ἔαρ ... ψυχρόν. ἐπιτεταμένοι καὶ ψυχροὶ A. 16 οἱ ἄνεμοι addidi; post ἡμέρας numerus excidit (in A in marg. notavit quidam ζήτει πόσας). 17 τοὺς ἀνθρώπους omis. M. 18 τούτῳ omis. A. Πλειάδος omis. M. εἰ δέ τις (τι A) κτλ.; cf. *Catal.*, p. 148, 5; an scribendum ὁ σπόρος τούτου? 19 ἀπὸ M: περὶ A. 20 ἐφορ πνοῆς M. 21 φοριμώτερα supplevi ut *Catal.*, l. c., 6; lacuna in codd. significatur. 22 ἐφορία cod.: aliter *Catal.*, l. c., 7. Post ἔπομβροι lacunam statui. 23-p. 177, 1 Κυνὸς (in codd. lacuna) suppl. ex *Catal.*, l. c., 2.

Ἄρκτου δύσεως καυματῶδες· <ἔπομβρον> δέ τὸ φθινόπωρον. καὶ τῶν ὅλων ξυλικῶν καρπῶν φθορά· ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς φυτείαν· ἔχει δὲ καὶ βοσκημάτων φθοράν.

Ὄγδοον ἔτος Σκορπίου. Ἔσται τοῦτο τὸ ἔτος πνεύματα ἔχον διόλου, χειμῶνα εὔκρατον καὶ οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν· εὐκαίρους δὲ τοὺς σπόρους οὔτε πρωΐμους οὔτε ὀψίμους <ἕξει>, φορίμους δὲ εἴς τε τὰ χωρία τὰ πεδινὰ καὶ ταχεῖς· μέσον δὲ τοῦ χειμῶνος † ἀπὸ γῆς πολλὴν ὑδάτων φοράν ταραχώδη καὶ ποταμῶν πολὺ πλῆθος ὁμοίως· τὸ δὲ ἔαρ νότιον, τὸ δὲ θέρος ἔπομβρον δι' ἡμερῶν δέκα ἕως Πλειάδος <ἀνατολῆς> ἐπὶ τὸ εὔφορον <ἐκπίπτει>· πᾶσαν δὲ ἐργασίαν δεῖ προλαμβάνειν, μὴ καιροὶ καταποδίσωνται καὶ ὑστερήσωσι. θέρος ἐπίνοσον· τὸ δὲ φθινόπωρον καυματῶδες· <.....> ἰχθύων σπάνις καὶ ἀλόγων ζῴων, μάλιστα δὲ βοῶν καὶ ὄνων θάνατος.

Ἔνατον ἔτος Τοξότου. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει ἀρχὴ ἀνέμων διόλου ἀρκτικῶν· χειμὼν ψυχρὸς καὶ χιονώδης καὶ χαλαζώδης, κρυσταλλώδης, οὐκ εὐδιάλυτος· εἴωθε δὲ καὶ πνεύματα ἐκπίπτειν ἐν τούτῳ μοχθηρά τε καὶ ἄκαιρα· καὶ οὔτε χειμῶνες ἔσονται οὔτε εὐδίαι, ἀλλὰ ταραχαί. <ὁ χειμὼν> ἀρχόμενος μὲν ψυχρός, λήγων δὲ πολύς, περὶ μέσον δὲ τὸν χειμῶνα θερμός. σπόρον <δεῖ συντελεῖν> ἀπὸ Πλειάδος δύσεως ἐν ἡμέραις λ'. τῶν δὲ τόπων μᾶλλον οἱ πεδινοὶ καρπὸν οἴσουσι· παρὰ πάντας δὲ τοὺς καρποὺς ὁ ἐλαϊκὸς ἔσται φόριμος. ἀκαταστατήσει δὲ ὁ ἀὴρ μέχρι τροπῶν χειμερινῶν ἐπισημασίας· καὶ ἔσται εὔκρατος, ἐπισφαλῶς δὲ ἔχει καὶ ἀνέμους ἀπράκτους δυνάμεως μεγάλης· τὸ δὲ ἔτος τοῦτο οὔτε πρὸς φυτείαν οὔτε πρὸς θεραπείαν <ἐπιτήδειον>· ἐκλείψουσι δὲ ἐν αὐτῷ καὶ πηγαί.

1 Ἄρκτου : in *Catal.*, l. c., Ἀρκτούρου recte. Lacuna in A ante δὲ significatur; in M δὲ ante lacunam transpositum; supplendum ἔπομβρον δὲ secundum *Catal.*, l. c., 4. 1-2 καὶ τῶν ὅλων ξυλικῶν καρπῶν φθορά : dissentit *Catal.*, l. c., 7, τῶν ξυλίνων εὐφορία. 2 ἐπιτήδειον : οὐκ ἐπιτήδειον, *Catal.*, l. c., 8. 3 ἔχει δε κτλ. = *Catal.*, p. 148, 7. 4 τὸ ἔτος τουτο M. 5 εὔκρατον = *Catal.*, l. c., 12. εὐκαιρεῖ δὲ τοὺς σπόρους· οὔτε κτλ. M. 6 ἕξει addidi. 7 ταχεῖς vix sanum. An τραχέα? cf. 175, 6; 176, 5. ἀπὸ γῆς haud dubie corruptum; *Catal.*, l. c., μέσου δὲ χειμῶνος τῇ πρὸ ε' καλανδῶν Φεβρουαρίων, Ὀκταβαίου κζ', ἔσονται λεῖα πνεύματα καὶ πολλῶν ὑδάτων φορά † ταραχοροί (conieci ταραχώδης· χείμαρροι) καὶ ποταμοὶ ἔσονται πλημμυροῦντες. 9 Cf. *Catal.*, l. c., 17, τὸ δὲ ἔαρ νότιον καὶ ἔπομβρον, τὸ δὲ θέρος ἐπίνοσον. δὲ δέκα M. 10 ἀνατολῆς addidi (Vergiliae mane exoriuntur initio mensis Maii). ἐκπίπτει inserui. 11 ὑστερήσουσι A. 12 Post καυματῶδες lacuna fere duodecim litterarum in codd. significatur. 5 μάλιστα βοῶν καὶ τῶν ὄνων A. 14 ἐν addidi. ἐν τούτῳ omis. A. 15 ἀρκτικῶν κτλ.; cf. *Catal.*, l. c., 20. 18 ὁ χειμών addidi; cf. *Catal.*, l. c., 22. 19 δεῖ συντελεῖν add.; cf. *Catal.*, l. c., 28. 20 τῶν δὲ τόπων κτλ.; cf. *Catal.*, p. 149, 1; *Geopon.*, p. 26, 14. καρπὸν omis. A. 21 ἐλαδικός codd.; *Catal.*, l. c., 3, diversa docentur (παρὰ πάντας δὲ ὁ σιτικὸς φοριμώτατος ἔσται). 22 καὶ A : εἶτα M. 25 ἐπιτήδειον inserui. Plane contraria in *Geopon.*, p. 26, 16 et in *Catal.*, p. 149, 4. ἐκλείψουσι κτλ.; eadem in *Catal.*, l. c.

Δέκατον ἔτος Αἰγοκέρωτος. Ἔσται <ἐν> τῷ ἔτει τούτῳ πνεύματα πλεῖστα ἀπὸ ἀνατολῆς· ἀλλάξει δὲ ἀπὸ μέσου χειμῶνος καὶ περὶ τὰς τοῦ Ἡλίου τροπὰς ἀπὸ μεσημβρίας, † περὶ δὲ μεσημβρίαν τὴν ἀπὸ δύσεως ἐποχήν· ὕδατα περὶ τὸν χειμῶνα γίνεται· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας ἔσται ὕδατα πολλὰ καὶ μαλακά. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ δεῖ τὸν σπόρον συντελεῖν ἐν ἡμέραις μ'· οἱ δὲ μετὰ ταῦτα σπόροι ἔσονται καταδεέστεροι. τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα ἐργασίᾳ δεῖ ἐξιέναι ἐν τάχει· οἱ δὲ καρποὶ ἔσονται καταδεέστεροι· τῶν δὲ τόπων οἱ τραχεῖς μᾶλλον οἴσουσιν· εἴωθε δὲ μᾶλλον ὁ Διονυσιακὸς καρπός <.........>. ἔσται δὲ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπισφαλὲς πρὸς τὰς τικτούσας γυναῖκας. πνεύσουσι δὲ τούτῳ τῷ ἔτει καὶ ἐτησίαι λαμπροί· οἱ δὲ λοιποὶ ἄνεμοι ἐκλείψουσι. τετράποσι μέντοι τὸ ἔτος εἰς θεραπείαν ἐπιτήδειον.

Ἑνδέκατον ἔτος Ὑδροχόου. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει πνεύσουσιν ἄνεμοι ἀπὸ Ἡλίου ἀνατολῆς· γίνονται δὲ καὶ χειμῶνες πολλοί. εὔφοροι δὲ πάντες οἱ σιτικοὶ καρποί, μάλιστα δὲ οἱ ξύλινοι· καὶ οἱ πρώιμοι καὶ οἱ ὄψιμοι σπόροι καλοί· τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα ἐργασίᾳ δεῖ προσιέναι ὀψιαίτερον· ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ ἐμπίπτει πνεύματα λαμπρὰ ἐπὶ ἡμέρας ς' ἢ η'. ταῦτα δὲ γνοφώδη· βλαβήσονται δὲ οἱ καρποί, κἂν εὐφορήσωσι πάντα· καὶ τὰ βοσκήματα δὲ εὖ ἕξουσι καὶ αἱ φυτεῖαι ἐπιτήδειαι ἔσονται· τὰ δὲ τῶν τετραπόδων ζῴων πάντων ἔκγονα φαῦλα ἔσονται διὰ τὴν τῶν καρπῶν πολυπλήθειαν.

Δωδέκατον ἔτος Ἰχθύων. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει ὁ χειμὼν ἔσται πρώιμος καὶ παύσεται ὄψιμος, πολὺς καὶ σφοδρός, καὶ ἄκαιρος γίνεται χάλαζα καὶ οἱ σπόροι φαῦλοι ἔσονται· οἱ μὲν γὰρ καρποὶ ἐκ τῆς γῆς καλῶς βλαστήσουσιν, ὑπὸ δὲ τῶν ὑδάτων φθαρήσονται· διὸ ἀκαρπία ἔσεται, μάλιστα δὲ τῶν σιτικῶν καρπῶν· ὁ δὲ Διονυσιακὸς καρπὸς σύμμετρος ἔσται· περὶ μὲν γὰρ τὸ ἔαρ πνεύσουσιν ἄνεμοι λαμπροὶ Ζέφυροι. τὸ δὲ θέρος ἔσται καυματῶδες· τὸ δὲ φθινόπωρον ἐπίνοσον.

1 ἐν addidi. 3 ἀπὸ usque ad ἐποχήν : nonnulla verba intercidisse videntur. 4 ὕδατα; cf. *Catal.*, l. c., 7. 7 τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα κτλ.; cf. *Catal.*, l. c., 13. ἐν omis. A. 9 Post καρπός lacuna in codd.; cf. *Geopon.*, p. 27, 7, ὁ οἶνος φθινήσει ὑπὸ πάχνης. 10 πνεύσουσι ... ἐτησίαι λαμπροί : cf. *Geopon.*, p. 27, 1, πνεύσουσι δὲ καὶ ἐτησίαι λαμπρῶς. λοιποί omis. A. 12 θεραπείαν item *Catal.*, l. c., 16. 13 ἐν addidi. 14 εὔφοροι τε codd. *Catal.*, l. c., 18, ἄνεμοι ... εὔκαιροι, σύμφοροι πάντες τῷ σιτικῷ καρπῷ, μάλιστα δὲ τοῖς ξυλίνοις; similia in *Geopon.*, p. 27, 11. 15-16 οἱ πρώιμοι καὶ ὄψιμοι καὶ ὄψιμοι (sic) A. 16 σπόροι καλοί : cf. *Catal.*, l. c., 20; *Geopon.*, p. 27, 21. 17 πνεύματα λαμπρά : cf. *Geopon.*, p. 27, 17. 18 γνοφώδη : an ὑδατώδη ut in *Geopon.*, l. c.? βλαβήσονται : cf. *Geopon.*, l. c. (τοῖς καρποῖς βλαβερά). 19 βοσκήματα : cf. *Catal.*, l. c., 22 (βοσκημάτων εὐετηρίαν). δὲ omis. A. 19-20 αἱ φυτεῖαι ἐπιτήδειαι : cf. *Catal.*, l. c., 23. 20 τὰ δὲ usque ad πολυπλήθειαν fere ad verbum in *Catal.*, l. c., 23. πάντων A : πάντα M. 22 ἐν supplevi. 23 Cf. *Catal.*, p. 150, 1. εὔκαιρος codd. : ἄκαιρος scripsi secundum *Catal.*, l. c. 23 sqq. : simillima in *Catal.*, p. 150, 4. 28 Ζέφυροι : eadem in *Catal.*, p. 150, 2; *Geopon.*, p. 28, 2. θέρος κτλ. : eadem *Geopon.*, p. 28, 3. Ubi p. 28, 4 scribendum πυρῶδες <καὶ ἐπίνοσον>, μάλιστα γυναιξί κτλ.

τῷ ἔτει τούτῳ γίνεται ἀκαταστασία· ἐπιπνεύσουσι δὲ καὶ πνεύματα μοχθηρά, ὥστε τὸν ξυλινὸν ἐπιδαίεσθαι καρπόν· τὸ ἔτος τοῦτο πρὸς φυτείαν ἀνεπιτήδειον <.....> φόριμα δὲ τὰ ἀκρόδρυα. F. B.

F. 97r. Ex cap. ϛ'. Περὶ καταρχῶν [1].

Ζήτει καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ δεκανοῦ πρώτου ἐν ᾧ ἐστιν ὁ ὡροσκόπος· φυλάττου δὲ καὶ τὰς τρεῖς ἐννεάδας τῆς Σελήνης καὶ τὰς δ' ἑβδομάδας καὶ παντὸς μηνὸς κατὰ Ῥωμαίους τὴν η' ἡμέραν καὶ τὴν ιη' καὶ τὴν κη'· πρὸς δὲ πολλὴν ἀσφάλειαν φυλάττου καὶ τὰς μαλίνας τῆς Σελήνης καθὰ οἱ Γάλλοι φυλάττουσιν· ἀπὸ οὖν κζ' τῆς Σελήνης ἕως γ' ἥμισυ ἡμερῶν [ἤτοι ζ' ἥμισυ] αὗται καλοῦνται μαλῖναι· ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν δεῖ πράττειν· ἀπὸ δὲ γ' ἥμισυ τῆς Σελήνης ἕως ια' καλοῦνται λιδοῦναι· ἐν ταύταις πάντα δεῖ πράττειν· ἀπὸ δὲ ιβ' ἕως ιη' ἥμισυ πάλιν μαλῖναι. ἀπὸ ιθ' ἕως κϛ' λιδοῦναι. αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι ἕως γ' ἥμισυ τῆς Σελήνης μαλῖναι. δεῖ δὲ ἐν ταῖς λιδούναις πάντα πράττειν Σελήνης οὔσης ὑπογείου καὶ μὴ ὑπεργείου. F. C.

F. 106. λγ'. Περὶ συναλλαγῶν πρὸς γυναῖκας Σεραπίωνος [2].

Παρατηρεῖν δεήσει τὴν Σελήνην καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὑπὸ τίνων μαρτυροῦνται· ὅταν οὖν ἡ Σελήνη ἐν δισώμῳ ζῳδίῳ τύχῃ, μάλιστα δὲ ἐν ἀνθρωποειδεῖ, ὁ δὲ ὡροσκόπος ἐν στερεῷ τριγωνίζων τὴν Σελήνην, καὶ τοῦ Ἡλίου τριγώνου ὄντος τῇ Σελήνῃ, ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν χρηματιστικοῖς τόποις, τοῦ Διὸς αὐτοῖς μαρτυροῦντος καὶ τῶν κακοποιῶν ἀποστρόφων ὄντων, ἐπιτήδειοι ἔσονται αἱ συναλλαγαί· ἐὰν δὲ τοῖς τεκνοσπορικοῖς τόποις μαρτυρήσωσιν ὁ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Διός,

1 ἀκαταστασία; cf. *Catal.*, l. c., 7, τὸ ἔτος ὅλον ποικίλον. ἐπιπνεύσουσι δὲ κτλ. : eadem verba *Geopon.*, p. 28, 4. 2 ἐπιχεῖσθαι M. 3 Post ἀνεπινήδειον lacuna fere viginti litterarum in codd. significatur. τὸ ἀκρόδρυα A. 4 A(ngelicum) descripsi; M(ediolanensem) f. 99, contuli. 6 τρεῖς omis. A. 9 γάλοι A. 10 ἤτοι ζ' ἥμισυ secl. μαλίναι A : μαλῖναι cum γ superscr. M = *malignae*. 12 λιδοῦναι verbum novum fortasse ex *d(ies) idoneae* corruptum. 13 δὲ omis. A. 15 ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν M. 16 Edidi ex codice Ambrosiano B 38 sup. (= Mediolanensis 8), f. 108, cuius apographum benigne mihi misit Dominicus Bassi : Angelico ipso ex quo Ambrosianus ille descriptus esse videtur, utendi copia mihi data non est. 18 δισσωμένω cod. 19 στερεῷ Δα cod.

---

[1] De hac Gallorum computandi ratione, cf. *Revue des études anciennes*, IV, 1902, p. 290 s., ubi hic Palchi locus iam publici iuris factus est.

[2] Fortasse Serapio Antiochenus qui in Hipparchi geographiam commentaria scripsit, cf. *Byz. Zeitschr.*, VIII, 1899, p. 525. — Eiusdem nonnulla excerpta in *Catal.*, I, p. 99, 101 edidimus.

τεκνοποιήσουσιν· ἐὰν δὲ καὶ πολύσπερμα ᾖ τὰ ζῴδια, πολύτεκνοι ἔσονται. τῶν δὲ κακοποιῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων σχημάτων ὄντων ἀποστρόφου Διὸς ὄντος διαλυθήσονται. ἐὰν μὲν οὖν τοῖς τροπικοῖς ζῳδίοις ἢ δισώμοις, οὐ διαλλαγήσονται· ἐὰν δὲ ἡ διάλυσις γένηται, καὶ σχῶσί τινος ἀγαθοῦ ἐπικουρίαν, διαλλαγήσονται· ἐὰν δὲ τοῖς στερεοῖς ἢ ὑπὸ σύνδεσμον μάλιστα κακωθέντες, οὐ μὴ ἐπανήξουσιν. ἐὰν δέ πως ἡ Ἀφροδίτη ἐπὶ σύνδεσμον τύχῃ, κρύφιμος ὁ γάμος· συμπαραλαμβάνειν δὲ δεῖ τὸν πολεύοντα καὶ διέποντα καὶ τὸν κύριον τῆς ὥρας κατὰ τὴν προκειμένην περὶ τοῦ γάμου ἀγωγήν· τὰ δὲ περὶ συναστρίας ἐν τοῖς προτέροις ἐπὶ τοῦ γαμοστολικοῦ λόγου γεγραμμένα εὑρήσεις. F. B.

F. 107ᵛ. μ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πάσης κοινωνίας.

Δεήσει τὰς ἐπικοίνους κοινωνίας ποιεῖσθαι ὅταν ἡ Σελήνη ἔτι καὶ ὁ ταύτης καὶ ὁ τοῦ ὡροσκόπου κύριος ἐν χρηματιστικοῖς τόποις τυχόντες, ὑπὸ ἀγαθοποιῶν μαρτυρούμενοι ἀποστρόφων τῶν κακοποιῶν ὄντων ἐπισύμφοροι γένωνται· ὅταν δὲ οἱ μὲν κακοποιοὶ μαρτυρήσωσιν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἀγαθοποιοὶ ἀπόστροφοι ὦσι, τὰ ἐναντία ἔσται. πρὸς μέντοι τὰς πρὸς ἀνθρώπους συναλλαγὰς χρὴ τὸ ζῴδιον τῆς Σελήνης ἢ καὶ τοῦ ὡροσκόπου εἶναι ἀνθρωποειδές, περὶ δὲ συναλλαγῆς κτηνῶν τὰ τετράποδα, περὶ δὲ ἐγγαίων τὰ χερσαῖα [καὶ] τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ ναυτικῶν τὰ κάθυγρα τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ κληρονομιῶν <τῆς Σελήνης> μαρτυρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ στρατείας τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Ἄρει καὶ Διί, περὶ πραγματειῶν ἢ ἑρμηνείας ἢ ὅσα διαδόσεως ἢ λήψεως τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Ἑρμῇ καὶ Διί, συμπαραλαμβάνοντός σου τὸν πολεύοντα καὶ διέποντα καὶ τὸν κύριον τῆς ὥρας ἀκολούθως τῇ περὶ τούτου προκειμένῃ ἀγωγῇ. F. B.

F. 110. νδ'. Περὶ ἑκάστου ἀστέρος ἣν χροιὰν καὶ ὄσφρησιν κέκτηται [1]. διότι ἕκαστος αὐτῶν ἰδίαν ἔχει καὶ ἐνήλλακται.

Ἐν ἑπτὰ χροιαῖς † τε καὶ γενεαῖς, λευκῇ τε καὶ μελαίνῃ, ἐρυθρᾷ τε καὶ κιτρίνῃ, ὁμοίως δὲ καὶ πρασινιζούσῃ, ἔτι τε εὐχροίᾳ καὶ βενετιζούσῃ,

3 Διὸς corr. Kroll : ζῳδίου cod. 4 δισσωμένοις cod. 5 ἐπικουρίοις cod. 12 Edidimus ex codd. A(ngelico) et M(ediolanensi). 14 τυχόντες A : τύχωσιν M. 17 αὐτοῦ ut vid. M. 19 ἀνοειδές M. συλλαγῶν A. 20 καὶ secl. 22 τῆς Σελ. inserui. 22-23 μαρτυροῦσι M. 24 πραγμάτων ἡ ἑρμηνεία M. λήψεως A : πόσεως A. An πίστεως? 25 μαρτυροῦσιν (σης superscr.) M. 30 Prima verba corrupta : ἐν ἑπτὰ χροιαὶ καθεστήκασιν γενεαῖς (pro γένεσι?) vel tale quid. 31 εὐχροίᾳ] An ὠχρᾷ? vel σιτοχρόῳ, cf. infra v. 181, 19?

[1] Edimus hoc capitulum de coloribus gustibus plantis animalibus singulis planetis subiectis ex cod. Ambrosiano B 38 sup., quem ex cod. Angelico 29 fortasse

ὁμοίως δὲ καὶ τὰ βρώματα ἐν ἑπτὰ γένεσι, γλυκεῖ τε καὶ πικρῷ, ἁλυκῷ τε καὶ ὀξεῖ, καὶ τῷ ἔχοντι λίπος <καὶ> δριμὺ καὶ μεμιγμένον τὰ εἴδη κρίνονται. ὅταν οὖν θέλῃς γνῶναι τί ἐστι τὸ εἶδος ὅπερ ἐπερωτᾷ σε περὶ αὐτοῦ, ἢ βούλῃ μαθεῖν τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ὄσφρησιν καὶ τὸ ὄνομα, σκόπησον τὸ πρόσωπον τοῦ ὡροσκοποῦντος ζῳδίου, ποίου ἀστέρος ἐστὶ πρόσωπον· καὶ μέτρει ἀπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου ἕως τοῦ τόπου οὗ ἐστι ὁ κύριος αὐτοῦ· καὶ ταῦτα ἔκβαλε ἀνὰ η'· εἶτα βλέπε πόσαι ὑπολείπονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ψήφου. ἐὰν οὖν ἀπολειφθῇ ἕν, τῆς Ἀφροδίτης ἐστί· καὶ ἔστιν ἕν τι γέμον, ἰσχυρόν, ὁλόσφυρον, ἡδὺ τῇ γεύσει· τούτου δὲ ἡ χροιὰ ἐρυθρά, τῇ φύσει δὲ ψυχρόν, ἐλαφρόν, οὐκ ἔστι δὲ στρογγύλον ἀλλ' ὑπόμηκες, ἔχον γλυκύτητα καί ἐστι μεμιγμένον τῇ φύσει· ἔστι δὲ ἐκ τῶν φυομένων ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι φυομένων. ἔχει δὲ ἐκ τῶν δένδρων τάδε· κυπάρισσον καὶ πλάτανον καὶ στρόβιλον καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων σῖτον, κριθήν, ὄρυζαν τὴν λευκήν, ὁμοίως δὲ καὶ γογγύλην· ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὕδασιν ὄρνεα· ἔτι δὲ καὶ τὰ τεθηλυμένα καὶ μαλακά. καὶ ἐκ τῶν τετραπόδων κάμηλον· ἐκ δὲ τῶν μεταλλευομένων ἐν τῷ πυρὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον· καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος, μαργαρίτας.

Ἐὰν δὲ ὑπολειφθῶσι δύο, ἐστὶν Ἄρεως. ἔστι δὲ σιτόχροον, τρίγωνον, οὐ στρογγύλον· θερμὸν δέ ἐστι καὶ ἡδὺ τῇ γεύσει, θερμὸν καὶ ξηρόν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν δένδρων πᾶν εἰργασμένον ὡς ἐπὶ πινάκων καὶ πᾶν ξύλον ξηρὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι φυόμενα· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ μετάλλων σανδαράχην καὶ ἀδάμαντα καὶ πάντα τὰ τεφρώδη καὶ τὰ βαρέα τῶν λίθων καὶ τὰ ὅμοια, καὶ τὰ ὄρνεα τὰ ἐν τῇ γῇ, ἔτι καὶ τῶν τετραπόδων τοὺς ἀγρίους χοίρους. καὶ τὰ ἐν τοῖς Τούρκοις γινόμενα.

Ἐὰν δὲ τρία ἀπολειφθῶσι, τοῦ Ἀναβιβάζοντός ἐστιν· ὑπάρχει δὲ τῇ χροιᾷ κροκίζον, τετράγωνον, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν, γέμον δὲ καὶ ὁλόσφυρον, ξηρόν· ἐκ τῶν εἰς τὰς νήσους τῶν ὑδάτων γινομένων· ἔτι δὲ καὶ ἀνέργαστόν ἐστιν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων χρυσὸν κεκλασμένον καὶ χαλκὸν τὸν λευκόν, ἔτι δὲ καὶ στίμμι καὶ ὕελον. καὶ ἀπὸ τῶν

2 καὶ inserui. 3 ἐπερωτᾶσαι cod. : scripsi ἐπερωτᾷ σε (τις). 5 τὸν προσ. cod. 6 μέτρα cod. 7 ἔκβαλαι cod. 8 ὁ (non ἡ) ψῆφος dixerunt Byzantini. τῇ ♀ cod. 9 ἔντιμον coni. Kroll. 27 τετράγνον cod. 28 ὁλόσφυλον cod.

descriptum esse iam supra monuimus. Apographum comiter nobis misit Dom. Bassi Mediolanensis. Atque Palchi opusculo haec multo post intermixta esse ex sermone prorsus vulgari satis superque elucet, neque desunt alia temporis vestigia, velut Turci nominati p. 181, 25. Itaque ne Palchum quidem integrum in codice Angelico accepimus; qua de re cf. *Catal.*, VI, p. 63, n. 1; Cumont et Stroobant, *Bull. Acad. Belgique*, 1903, p. 573 s. — De tutelis planetarum, cf. Roscher in *Lexico mytholog. s. v. Planetae.* — Ceterum hoc ipsum capitulum non integrum esse videtur : nam Veneri, Marti, Saturno, Iovi, Mercurio, Lunae, Soli tertio loco admiscetur ὁ Ἀναβιβάζων s. Caput Draconis, sed Cauda Draconis nunc quidem desideratur, quae novem planetarum numerum Arabibus et Indis consuetum expleat. F. B.

δένδρων τὴν τερέβινθον· ὁμοίως θάσια καὶ βαλάνια· καὶ τὰ δένδρα τὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τόποις τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκημάτων· ἔχει δὲ καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων λουβία καὶ φάβατα, σήσαμον καὶ τὰ μὴ ἔχοντα φλοιόν· καὶ ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν τοὺς ὄφεις.

Ἐὰν δὲ ὑπολείπωνται δ', Κρόνου ἐστίν· ἔστι δὲ μαῦρον, τεθολωμένον, ζυμωτόν, ξηρόν, ψυχρόν, ἀλυκόν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων τοῦ πυρὸς σίδηρον, καὶ τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων μυάκια, ἔτι δὲ καὶ τίμιά τινα· ἀπὸ δὲ τῶν δένδρων ἀνακακαβαίαν· ἔτι δὲ καὶ τὰς ὀξυκοκίας καὶ τὰς ἀπίους <καὶ> σταφίδας, καὶ μαῦρα· καὶ τῶν ὀσμῶν τὰ μὴ ἐσθιόμενα. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς· καὶ ἀπὸ τῶν τετραπόδων κύνας· καὶ τὰ ἀνέργαστα τῶν δερμάτων καὶ χαλκὸν κεκαυμένον.

Ἐὰν ε' ὑπολείπωνται, ἐστὶ Διός· ἔστι δὲ κρόκινον, εὐοσμένον, ἡδὺ τῇ γεύσει, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν, ἔτι δὲ τετράγωνον, ὑπόμηκες, γέμον λίπους. ἔτι δὲ τῇ φύσει ὑγρόν· ἔχει δὲ τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων σμάραγδον, καὶ τῶν τοῦ πυρὸς χαλκὸν λευκὸν καὶ τὸν κρόκον καὶ χρυσὸν τὸν εἰργασμένον· καὶ τὰ γυναικεῖα χρυσοκόσμια· ἔτι δὲ ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν τῶν δένδρων μυράπια, δαμάσκηνα, κυδώνια, δωράκινα, μῆλα καὶ σῦκα, ῥοιὰς γλυκείας καὶ ἀπίους, καὶ τὰς ὀσμὰς τὰς μὴ ἐσθιομένας, καὶ πᾶν τετράποδον ἐσθιόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ σικύας. ἔστι δὲ τούτου ἡ ἐξουσία ἐπὶ τοὺς ὄντας ἀπὸ Περσίδος καὶ πάντα ὀνομαστὸν ἄνθρωπον.

Ἐὰν δὲ ὑπολειφθῶσιν ϛ', τοῦ Ἑρμοῦ ἐστιν. ἔστι δὲ πράσινον, ὑποκροκίζον, μεμιγμένον, πεπηγμένον, μακρόν, ἀνεμῶδες πάνυ· οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρὸν καὶ μὴ γέμον, τὸ ἔνδον αὐτοῦ καλὴν ὄσφρησιν ἔχον· ἔχει δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ ὕδατος μετάλλων ὑάκινθον τὸν πυρρόν καὶ μαργαρίτας καὶ κοράλλια καὶ κρύσταλλον· τοῦ δὲ μετάλλου τοῦ πυρὸς τὸν εἰργασμένον ἄσημον. τῶν δὲ δένδρων καλάμους καὶ τὰς ἀμπέλους, ἔτι δὲ καὶ ἰάσμην· καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων τὰ μὴ ἐσθιόμενα τῶν ξηρῶν καὶ τὰ ὄρνεα *** τῶν δὲ τετραπόδων ὄνους καὶ κατίονας· καὶ τὰ δέρματα τὰ εἰς τὰς βίβλους εἰσερχόμενα ἤτοι τὰς βεβράνας.

Ἐὰν ζ' ὑπολειφθῶσιν, Σελήνης ἐστίν· ἔστι δὲ τῇ χροιᾷ ὑποβενετίζον, οἷον τὸ λαζουρόν, τετράγωνον, ἰσχυρόν, κοντόν, εὔοσμον, ὑγρόν, ἀκρόκυφον δέ· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων καὶ τῶν μεταλλευομένων τῷ πυρὶ ἄσημον τὸν μὴ φορούμενον οὔτε ὑπὸ γυναικῶν οὔτε ὑπὸ παίδων· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν κηπευομένων μηδικὴν καὶ χόρτον χλωρὸν καὶ λίνον τὸν

8 ἀνακακαβαία " lotus arbor „ Ducangius, vol. II, in Addendis, p. 16. ὀξυκοκία ignotum (ὀξύα fagus). 9 καὶ suppl. καὶ ὤντων ὀσμῶν cod. 10 κύνας] " codex ni fallor καύας „ Bassi. 11 ἀνέργαστρα cod. 12 εὐόσμενον cod. An εὔοσμον? cf. l. 32. 14 ἔτι corr. Kroll : ἐπὶ cod. 17 μυράπια genus piri latine quoque myrapia dictum; cf. μυραπίδια, *Geopon.*, 10, 76, 11. κυδώρια δωράκια (ut videtur) cod. 17 ἀπιδ' cod. 20 Post σικύας semilinea vacua. 21 πυρόν cod. 26 ὄσπρια coni. Kroll. 27 ἄσημον = ἀργύριον : hic ὁ ἄσημος eodem sensu. 29 post ὄρνεα lacuna in codice semilinea vacua significatur. fort. κάττας legendum vel ἡμιόνους? 30 εἰσερχόμενος cod. βεβράνας = membranas.

νηθόμενον· καὶ πᾶν δένδρον γινόμενον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων· καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰς κόρας· καὶ τῶν τετραπόδων τοὺς βόας· καὶ τὰ τῆς μετάξης νήματα· καὶ τὰ ἐν τοῖς Πέρσαις γινόμενα.

Ἐὰν η' ἀπολειφθῶσιν, Ἡλίου ἐστίν· ἔστι δὲ ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ· ὑποπρασινίζον, κοντόν, ἰσχυρόν, καθαρόν, δριμύ, θερμόν, ξηρόν, οὔτε μὴν γέμον, οὔτε κοῦφον· ἔχει δὲ ὀπήν· ἔχει οὖν τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων ὑάκινθον πυρρόν· τῶν ὄφεων τὸν ἰόν· καὶ πᾶν θερμὸν καὶ πᾶν γινόμενον εἰς γῆν θερμήν· τῶν δὲ μετάλλων τοῦ πυρὸς τὸν σίδηρον, τὸν μόλυβδον καὶ πάντα τὰ τῆς ἀνατολῆς· καὶ τὰς μετάλλους τὰς μὴ πολυτίμους· καὶ τῶν δενδρικῶν πᾶν τὸ μὴ φαινόμενον τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ οἷον κάρυα, στρόβιλον, ἀμύγδαλα, καὶ πᾶν ὡς ἐπὶ σκευαρίου εἰργασμένον, ὡσαύτως καὶ τὰ ἄλφιτα καὶ τὸ κοριόσπερμον· καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τοὺς βασιλεῖς καὶ μεγάλους καὶ ἐξουσιαστὰς ἄνδρας· τῶν δὲ ἑρπετῶν, πᾶν τὸ ἔχον πολλοὺς πόδας· τῶν δὲ τετραπόδων ἵππους, βορδόνια· καὶ τὰ γινόμενα ἐν πᾶσι τοῖς κλίμασιν. F. B.

F. 113. ξα'. Ἰουλιανοῦ Λαοδικέως περὶ πολέμου [1].

Πολέμου δὲ ὄντος, πόλεμος μὲν ὁ Ἄρης ἔσται· οἱ δὲ ἐπιόντες ἀφ' ὧν φέρεται ἢ ἀπορρεῖ ἤτοι σωμάτων ἢ κατὰ ἀκτῖνα· οἱ δὲ πολεμούμενοι, οἷς συνάπτει· εἰ μὲν οὖν ἀπὸ ἀγαθῶν φέροιτο, δικαία ἡ ἔφοδος· εἰ δὲ ἀπὸ κακοποιῶν, ἄδικος· καὶ ἀπὸ μὲν αἱρετιστῶν ἀπορρέων ἢ συνάπτων, ὁμογενεῖς τοὺς μαχομένους δηλώσει· ἀνθαιρετισταῖς δὲ συνάπτων ἢ ἀπορρέων, οὐχ ὁμοφύλους· καὶ ταπεινούμενος μέν, οὐ μέγαν ποιήσει τὸν πόλεμον, ὑψούμενος δέ, μέγαν· καὶ ἐν μὲν τροπικοῖς ἢ ἐπίκεντρος ἔνδοξον, ἐν δὲ στερεοῖς ἢ ἄκεντρος οὐκ ἔνδοξον· καὶ πάλιν στηρίζων μὲν ἢ αὐτὸς ἢ οἱ συναπτικοί, πολυχρόνιον, μὴ στηρίζοντες δέ, ὀλιγοχρόνιον· καὶ μεσουρανῶν μέν, περὶ ἀρχῆς πολεμεῖν φησί, ὡροσκοπῶν δέ, περὶ ζωῆς, δύνων δέ, περὶ βλάβης, ὑπόγειος δέ, περὶ γῆς ἢ τάφων· ἐν δὲ τῷ θ' περὶ θεῶν ἠμελημένων ἢ νόμων, ἐν δὲ τῷ γ' περὶ γένους ἢ θεῶν θηλειῶν, ἐν δὲ τῷ ς' περὶ ἀκρωτηριασμοῦ

6 Ἡλίου εἰσιν ἐστίν· ἐστι cod. 7 πυρόν cod. 16 Titulus est Vaticani, f. 87 : Περὶ πολέμου A. 18 φέρεται ἢ omis. Mai. ἤτοι σ. ἢ κ. ἀκτῖνα omis. A. δὲ omis. A. 19 οἱ μὲν Mai. 20 ἐρετιστῶν Mai. ἢ A : τε καὶ Mai. 21 δηλῶν Mai : ἀντερετισταῖς δὲ M : ἀπὸ δὲ ἀνθαιρετιστῶν A. 23 καὶ ἐν μὲν τροπικοῖς Mai : ἐν τροπικῷ A. 24 ἐπικέντρῳ A. δὲ omis. A. 24-25 καὶ πάλιν Mai : εἰ A. 25 μὲν ἢ α. ἢ οἱ συναπτικοὶ omis. A. 25-26 στηρίζων A. 27 δὲ (bis) omis. A. ὑπόγεις A : ἐν δὲ τῷ δπ' (sic) Mai. 28 δὲ omis. A. 29 θηλειῶν θεῶν Mai. δὲ omis. A.

[1] Tria haec de bello fragmenta edidit Angelo Mai (*Script. vet. nova collectio*, t. II, 1827, p. 675-7), codice Vaticano 1056, saec. XIV usus (cf. *Catal.*, IV, p. 102, nº 2). Quae hic simul cum aliis Iuliani excerptis repetere visum est, praesertim cum codicis Angelici textus saepe correctior sit Maii editione, quae interdum vix ac ne vix quidem intellegi potest.

τινος καὶ ἀδικίας, ἐν δὲ τῷ ιβ' περὶ ὑπηκόων, ἐν δὲ τῷ ἀγαθοδαιμονητικῷ διὰ φιλίαν ἢ τέκνα, ἐν δὲ τῷ ε' διὰ γυναῖκα ἢ πόλιν, ἐν δὲ τῷ β' διὰ χρημάτων, ἐν δὲ τῷ η' διὰ ἀρχαῖα ἢ νεκρικὰ πράγματα· ὕπαυγος δὲ ὢν ὁ Ἄρης δόλῳ ἀνύσει τὸν πόλεμον, ἀνατολικὸς δὲ φανερῶς, ἐν τροπικοῖς δὲ δημοσίᾳ, ἐν δισώμοις μετὰ πολλῶν· καὶ Ἑρμῆς μὲν προσνεύσας οἷς συνάπτει ὁ Ἄρης καλῶς μὲν καὶ μετὰ ἀγαθῆς μαρτυρίας προδώσει τὰ τῶν ἐπιόντων τοῖς πολεμουμένοις, τῇ δ' ἀπορροίᾳ συσχηματισθεὶς τὸ ἐναντῖον ποιήσει· καὶ ὑπαύγου μὲν ὄντος τοῦ Ἑρμοῦ λήσεται ὁ προδούς, ἀνατολικοῦ δὲ οὐ λήσεται· ἐν ἑτέρῳ δὲ ὢν ζῳδίῳ Ἑρμῆς ἀνατολικὸς καὶ ἀκάκωτος φανερῶς τῷ προδόντι ἀποφυγὴν παρέξεται· εἰ δὲ τὸν τοῦ ζῳδίου κύριον σὺν ἑαυτῷ ἔχῃ, συλλήπτορας ἕξει· καθυπερτερηθεὶς δὲ ὑπὸ μὲν ἀγαθῶν, κἂν ληφθῇ, οὐδὲν πείσεται, ὑπὸ δὲ κακοποιῶν, κολάσθησεται· μαρτυρουμένου δὲ τοῦ καθυπερτεροῦντος ὑπὸ μὲν Διὸς ὑπὸ μεγάλου προσώπου, ὑπὸ δὲ Ἡλίου ὑπὸ πλήθους ἢ δημοσίᾳ, ὑπὸ δὲ Ἄρεως ὑπὸ στρατηλάτου ἢ στρατιώτου. F. C.

ξβ'. Περὶ πολέμου ἄλλη σκέψις.

Πάλιν οἱ μὲν ἐπιόντες ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου ληφθήσονται, οἷς δὲ ἐπίασιν ἀπὸ τοῦ δύνοντος, τὸ αἴτιον ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος, ἡ ἔκβασις ἀπὸ τοῦ ὑπογείου· τὰ φρούρια ἑλέσθαι καὶ τὰς συμμαχίας οἱ περιέχοντες τοὺς τόπους δηλοῦσιν καὶ ὑψούμενοι μὲν ἢ προστιθέντες πρόσθεσιν αὐτοῖς σημαίνουσι, ταπεινούμενοι δὲ ἢ ἀφαιροῦντες καθαίρεσιν τειχῶν μὲν ἢ ἐγγαίων, ὅταν Κρόνος περιέχων κακῶται, μηχανημάτων δὲ ὅταν ὁ Ἑρμῆς, ἱερῶν δὲ ἢ ναῶν, ὅταν ἡ Ἀφροδίτη, τοῦ δὲ ἐδάφους, ὅταν ἡ Σελήνη, συμμάχων δέ, ὅταν ὁ Ζεύς, δήμου δέ, ὅταν Ἥλιος· οἱ δέ, τοῦ ὡροσκόπου καὶ τοῦ δύνοντος δεσπόται, εἰ καλῶς πρὸς ἀλλήλους σχηματισθεῖεν ἢ ἐν κοινῷ ζῳδίῳ εἶεν, διαλλαγήσονται οἱ πολεμισταί· καὶ τετραγωνιζόμενοι μὲν ὑπὸ ἀγαθοποιῶν ἐπὶ συμφέροντι, ὑπὸ δὲ κακοποιῶν ἐπὶ λύμῃ· τῶν δ' ἐπαναφορῶν οἱ δεσπόται εἰ ταὐτὰ πάθοιεν, σύμμαχοι αὐτοὺς διαλλάξουσι· ἐκλείψεως δὲ γενομένης

1 δὲ omis. A ac sic deinceps. 1-2 ἀλαθοδαιμονητικῶ (τικῶ non omnino certum) A : σ' Mai. 3 ἀρχαῖα Mai : ἀρχὴν A. 3-4 ὕπαυτος (sic) δὲ ὢν ὁ Ἄρης Mai : κρυπτόμενος cet. omis. A. 4 φανερῷ Mai. 7 ἀπορίᾳ Mai. 8 τοὐναντίον Mai. ὑπαύτου Mai. 9 An λύσεται? 10 Ἑρμῆς omis. A. προδίδοντι A. 11 παρέξονται A. 11-12 αὐτῷ ἔχει συλλήπτορα A. 12 καθύπερτερηθεὶς A : τερηθεὶς Mai. 13 κακῶν A. 14-15 μεγάλης κεφαλῆς. Ἡλίου δὲ A. 15 ὑπὸ δὲ omis. A. 15-16 στρατηλάτου ἢ στρατιώτου A : στρατιωτικοῦ προσώπου Mai; cf. infra p. 189, 2-3. 17 περὶ πολέμου omis. A. 19 ἀπὸ του (alterum) omis. Mai. 20 τοὺς φρουροὺς δὲ ἑκουσίως (?) A. 20-21 περισχόντες Mai. 21 καὶ omis. A. 23 κακοῦται cod. 25 δὲ (post δήμου) omis. A. 25-26 εἰ δὲ οἱ Mai. 26 εἰ omis. A. 27-28 πολεμοῦντες Mai. 28 καὶ omis. A. ἀγαθῶν A. 29 εἰ δ' ὑπὸ A. ἐπ' ἀναφορῶν Mai. 30 ταῦτα A : τοῦτο Mai.

σεληνιακῆς μὲν πολὺς φόνος ἔσται, ἡλιακῆς δὲ παντελὴς ὄλεθρος, ἢ πρὸς τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων· ἔσται δὲ οἷς ἂν προσοικειωθῇ ἡ ἔκλειψις· καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέροις προσοικειωθείη, ἀμφοτέροις κακῶς γενομένη, *** ἀσύμφορος τοῖς ἐπιοῦσιν, εἰσβάντων δὲ εἰς τὴν πολεμίαν τοῖς πολεμουμένοις· καὶ περὶ σεισμοῦ δὲ τὸ αὐτὸ λέγομεν, σάλπιγγός τε ἢ δοκίδος ἢ κομήτου· οἱ δὲ ἀνωμαλοῦντες τῶν ἀστέρων, οἷς ἂν προσγένωνται, ἐκείνοις ἀνωμαλήσειν μαντεύονται· μεταβαίνοντες δὲ ἢ ἀναποδίζοντες οἱ μὲν τοῦ ὡροσκόπου δεσπόται πρὸς τὸν κύριον τοῦ δύνοντος, οἱ δὲ τοῦ δύνοντος πρὸς τὸν τοῦ ὡροσκόπου, μετανάστασιν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους σημαίνουσιν· εἰ δὲ ἐν οἰκείοις ὄντων τόποις, οἷον Διὸς μὲν ἐν Ἰχθύσι, Ἄρεως δὲ ἐν Κριῷ, φαίνοιτό τις τότε τοῦ ἀστέρος προποδίζων καὶ ἀναποδίζων εἰς τὰ εἰρημένα δύο ζῴδια αὐτῶν, διὰ μέσου τινὲς ἔσονται ἤτοι προδιδόντες ἢ φιλοποιοῦντες, καθὼς ἂν ἡ μαρτυρία λέγῃ· καὶ εἰ μὲν ἀγαθοποιὸς τύχοι ἢ ὑπὸ ἀγαθοῦ κατοπτεύοιτο, εἰλικρινὴς καὶ ἄδολος ὁ διὰ μέσου ἔσται· εἰ δὲ κακοποιὸς καὶ ὑπὸ κακοποιῶν βλέποιτο, δόλιος καὶ ἀλλοπρόσαλλος· ἔνθα δ' ἂν μεταβὰς ἀγαθοποιηθῇ, ἐκείνῳ πιστὸς ἔσται· καὶ ἀπὸ μὲν οἰκείων εἰς ἀλλότρια μεταβαίνων, ὑπὸ τῶν οἰκείων πεμφθήσεται πρὸς τοὺς ἀλλοδαπεῖς, εἰ δ' ἀπ' ἀλλοτρίων εἰς τὰ ἴδια, ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων πρὸς τοὺς οἰκείους. ἐν δὲ αὐτῷ τῷ ζῳδίῳ τὸν προποδισμὸν ἢ τὸν ἀναποδισμὸν ποιούμενος καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ <τοὺς> τὰ πρόσωπα τῶν πολεμούντων σημαίνοντας ἀστέρας ἐπὶ τόπου, διαγγελεῖ ἃ ἑκάτεροι βούλοιντο· καὶ Ἑρμῆς μὲν κήρυκος πρόσωπον ἐφέξει, Ζεὺς δὲ ἡγεμόνος, Ἄρης δὲ στρατιώτου, Κρόνος δὲ πρεσβύτου ἢ ἐντίμου, Ἥλιος δὲ δημάρχου, Ἀφροδίτη δὲ θεῶν ἢ εἰκόνων θεῶν, Σελήνη δὲ στοιχείων ἢ φυτῶν, οἷον ὡς ὅταν κλάδους πέμποντες ἢ γῆν καὶ ὕδωρ ἱκετεύουσι τοὺς κρείττονας. καὶ γυναῖκας δὲ αἱ αὐταὶ δηλώσουσι, τουτέστι ἥ τε Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη· πολλάκις γὰρ καὶ γυναῖκες ἐν τοιαύταις ὑπηρεσίαις μεσιτεύσασαι διήλλαξαν ἑκατέρους, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πρὸς Σαβίνους τῶν Ῥωμαίων πολέμου αἱ γυναῖκες τὴν εἰρήνην ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων παρελθοῦσαι ἐβράβευσαν ἑκατέροις.

F. C.

1 μὲν omis. A. 4 Lacun. sign. Kroll. τὸν πόλεμον A. 5 ταῦτα λέγω A. 6 δὲ omis. A. 7 ἐκείνου Mai. ἀνωμαλίσειν A (ἀνομαλίζω cum ἀνωμαλέω confudit librarius); cf. infra p. , l. 21, 12. 9 οἱ δὲ A : ἢ οἱ Mai. μετανάστασιν corr. Boll : μεταστάντων cod. 11 Ζεὺς et Ἄρης Mai. 11-12 τότε τοῦ ἀστέρος omis. A. 12 τὰ εἰρημένα omis. A. αὐτῶν omis. A. 13 ἤτοι ἢ A. 14 τύχῃ codd. 15 εἰλικρινὴς καὶ ἀ. A : ἄδολος καὶ ἀληθὴς Mai. κακὸς A. 16 κακῶν A. 16-17 κλέπτοιτο δολικὸς καὶ ἀλλοτριοπρόσαλλος· ἔνθα δ' ἀγαθοποιῇ Mai. 18 ἀλλοδαπεῖς Mai : ἑταίρους A. 20 ἐν Mai : ἐὰν A. 21 τοὺς supplevi. 22 ἀστέρας omis. A. δι' ἀγγέλου ἑκάστου βούλοιντο A. βούλοντο Mai. 23 ὑφέξει A. δὲ omis. A. 24 δὲ omis. A. 25 εἰκόνων τούτων A. 26 ὡς omis. A; at cf. v. 29. ὕδωρ τούτους ἱκετεύουσι ἢ δυσωποῦσι A. 27 δὲ omis. A. 30-31 τοῦ στρατοπέδου A. 31 Iulianus exempla ex prisca historia petita afferre solet; cf. *Catal.*, IV, 105, 20.

ξγ'. Περὶ ἀναλύσεως πολέμου.

Τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀναλύσεως τοῦ πολέμου εἰπεῖν μὲν τρανῶς καὶ βεβαίως οὐ ῥᾴδιον· στοχάσασθαι δὲ μόνον ἀπό τε τοῦ οἰκοδεσπότου τοῦ ὑπογείου καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοὺς τοῦ Ἄρεως τόπους ἢ τετράγωνα παραγινομένων, ὡς τῶν μὲν ἀγαθοποιῶν κατάλυσιν τῷ πολέμῳ φερόντων, ὅταν ἐλεύθεροι καὶ ἀκάκωτοι ἔρχωνται καὶ ἐν στερεοῖς ὦσιν, ἵνα μὴ πάλιν πολεμήσωσι, τῶν δὲ κακοποιῶν ἐπίτασιν, καὶ μάλιστα εἰ παρ' αἵρεσιν εἶεν ἢ ἐπιτείνοιντο πρὸς κάκωσιν. τὰ δὲ πρὸς ἡμέραν ἑκάστῳ συμβαίνοντα γνωσθήσονται ἀπὸ τῶν παρόδων τῆς Σελήνης, σκοπούντων ἡμῶν πῶς ἐσχηματίζετο πρότερον ἢ σχηματίζεται νῦν πρὸς τὴν ἑκατέρου τῶν δύο μερῶν καταρχήν, τῶν μὲν ἐπιόντων ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτῆς, τῶν δὲ πολεμουμένων ὅτε αὐτοῖς εἰσβεβλήκασιν οἱ πολέμιοι ἢ εἰσβεβληκέναι διηγγέλθησαν. καὶ ἐκ τῶν τῷ Δωροθέῳ ἐν τοῖς ἔπεσιν εἰρημένων περὶ τοῦ « πῶς πράξας ἐπανήξει[1] » δυνατόν ἐστι σκοπεῖν, εἴτε οἱ πολεμοῦντες κρατοῖεν, εἴτε οἱ πολεμούμενοι· γενέσεως δὲ τῇ πολεμουμένῃ ὑπαρχούσης πρὸς ἐκείνην δεῖ τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι τοῦ μέλλοντος· εἰ δὲ καὶ τοῦ ἡγεμόνος τις διαγινώσκοι τὸ θέμα, ἀνενδοίαστος καὶ βεβαία ἔσται ἡ τοῦ ἐσομένου πρόγνωσις· ἐπὶ γὰρ τοὺς φωστῆρας αὐτῶν ἢ τοὺς κακοποιοὺς ἢ † τετραγώνων κατάγουσιν ἐκ τῶν μηνῶν, ἐπεμβαίνοντες οἱ ἀγαθοποιοὶ εἰρήνην αὐτοῖς ἢ ἄνεσιν μαντεύονται. F. C.

F. 118v. οδ'. Ἑρμοῦ περὶ κατακλίσεων.

Ψήφισον τὸ ὄνομα τοῦ ἀρρώστου καὶ τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ κατεκλίθη καὶ τὰ Ζ' φωνήεντα καὶ τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, καὶ πάντα μίξας μέρισον παρὰ τὸν γ', καὶ ἐὰν μὲν ἓν ὑπολειφθῇ, ταχέως ὑγιαίνει· ἐὰν δὲ δύο,

2-3 μὲν κατ' ἀποτομὴν οὐ ῥᾷον A. 3 δεσπότου Mai. 4 τῶν ἀστέρων, in marg. γρ. τοῦ Ἄρεως A. τετραγώνων Mai. 5 μὲν omis. A. 6 ἵνα A : ἃ Mai. 8 ἐπιτείνοντο Mai . ἐπιγένοιντο A. 8 τὰ Mai : τὸ A. 9 σημαίνοντα, in marg. γρ. συμβαίνοντα A. 10 ἡμῶν omis. A. πρότερον et νῦν superscr. A. 10-11 πρὸς τὴν ἑκάστην καταρχὴν sed in marg. sicut Mai, A. 11 ἀπὸ τῆς superscr. A. 12 αὐτῆς superscr. A. 12-13 διηγγέλθησαν οἱ πολέμιοι (οἱ πολ. superscr.). Post διηγγέλθησαν aliquid deesse videtur. 13-14 ἢ εἰσβεβλ. - εἰρημένων omis. A, qui haec habet : καὶ ἀπὸ τοῦδε πῶς πρ. ἐπ. ἀμφότερον σκοπεῖν προσέσθαι εἴτε κρατοῦσιν οἱ ἐπιόντες εἴτε καὶ μή. 15 κρατεῖεν Mai. 16 ἐκείνων codd.; corr. Kroll. 16-17 δεῖ - μέλλοντος] ἡ κρίσις cet. omis. A. 17 διαγινώσκει A. 18 καὶ βεβαία omis. A. ἔσται - ἡ πρόγνωσις superscr.; in textu : ἡ ἀπόφασις A. 19-20 αὐτοὺς ἢ τοὺς κακοποιοὺς ἢ τετραγώνους, εἰ κατάρχουσιν ἐτῶν ἢ coni. Boll. De ἐπεμβάσει cf. Kroll, *Gött. Gel. Anzeig.*, 1900, p. 971. 20 ἐτῶν καὶ Mai : ἐκ τῶν A.

[1] Capitulum Dorothei " De absentis reditu " ex arabica lingua in latinam versum invenitur in *Libro Novem Iudicum in Iudiciis astrorum* a Petro Liechtenstein Venetiis a. 1508 edito, f. 74v (= p. 546, edit. a. 1571).

βραδέως· ἐὰν δὲ γ', ἀπόλλυται. οἷον Νόννος· ἡ ψῆφος γίνεται υϛ', τοῦ μηνὸς γίνονται γ', τῆς δὲ ἑβδομάδος ἡμ(έρα) Ἄρεως ἔχει ψῆφον ͵αρϛ', προσθὲς καὶ τὰ ζ' φωνήεντα ἃ ἔχουσι ψῆφον ͵ασϛδ', γίνονται ͵βωϟγ' μεριζόμενα παρὰ τὸν γ', ὑπολείπεται ἓν καὶ οὗτος ταχέως ὑγιαίνει. F. B.

F. 120. οζ'. Περὶ ἀποδήμου ἀνακομιδῆς[1].

Τῶν ζῳδίων τὰ μὲν τροπικὰ τοῖς μεταβολῆς χρῄζουσιν ἁρμόζει, προσώποις δὲ ὀχλικοῖς, πράγμασι δὲ δημοσίοις, τόποις δ' ἐπιφανέσιν, τρόποις δὲ τὰ μὲν ὑψηλὰ δικαίοις, ὁ δὲ Καρκίνος ὀχλοχαρέσιν οὐκ ὀρθῶς, ὁ δὲ Αἰγόκερως κούφοις, δυσκαταλήπτοις· τὰ δὲ στερεὰ πλαγίαις χρείαις ἁρμόζει, προσώποις δὲ ἀνεπιφάντοις μέν, οὐ πάντη δ' ἀδόξοις, πράγμασι δὲ βεβαίοις, σκληροῖς, ἐπιμόχθοις, τόποις δὲ τραχέσιν· ὁ δὲ Ὑδροχόος ὑγροῖς ἢ παρύγροις, τρόποις δὲ ὡσὰν ἕκαστος φύσει ἔχῃ, τὰ δὲ δίσωμα τοῖς χρῄζουσιν ἢ πρόσωπον ἀντὶ προσώπου ἢ τόπον ἀντὶ τόπου ἢ χρόνον ἀντὶ χρόνου ἢ πρᾶγμα ἀντὶ πράγματος, προσώποις δὲ πολλοῖς, πράγμασι δὲ ποικίλοις ἢ διπλοῖς, τόποις δὲ τοῖς μὲν τραχέσι, τοῖς δ' εὐθηνουμένοις. καὶ ὅλως τὰ μὲν ἡμερινὰ ταῖς ἡμεριναῖς καταρχαῖς ἐπιτήδεια, τὰ δὲ νυκτερινὰ ταῖς νυκτεριναῖς, τὰ δὲ ἀρσενικὰ ἀνδράσι, τὰ δὲ θηλυκὰ θήλεσι, τὸ δὲ διὰ Κριὸν Λέοντα Τοξότην τρίγωνον βασιλεῦσι, τὸ δὲ διὰ Δίδυμον Ζυγὸν Ὑδροχόον ἄρχουσι, τὰ δὲ ὑποτακτικὰ ὑπηρεσίαις, τὰ δὲ λογικὰ λογικοῖς, τὰ δὲ ἄλογα ἀλόγοις [f. 120v], τὰ δὲ Ἑρμαϊκὰ ἐμπόροις ἢ ἑρμηνεῦσι, τὰ δ' ὑγρὰ τοῖς δι' ὑγρῶν ἐργαζομένοις, τὰ δὲ πυρώδη τοῖς διὰ πυρός, τὰ δὲ στερεὰ τοῖς ἐπὶ διφρίοις ἢ κτηναγωγοῖς, τὰ δὲ ἰσημερινὰ τοῖς διὰ σταθμῶν, τὰ δὲ διφυῆ ἢ δίσωμα ταῖς κοινωνίαις ἢ τοῖς δύο μετιοῦσιν ἔργα καὶ τῶν ἀστέρων δὲ οἱ κατὰ β' τῆς αὐτῆς αἱρέσεως ἑστῶτες ἢ ἐν ἐπικοίνοις· τὸ γὰρ ἐναντίον διάλυσιν φέρει. τὰ δὲ

1 ἀπόλυται cod. 2 κνδρεως cod.; corr. 3 αρ' cod.; corr. Summa litterarum non est 1100 sed 1106. 4 ͵βσϟγ' cod. Numerus 2293 sanus non est, nam 490 + 3 + 1106 + 1294 = 2893, ergo ͵βωϟγ' scripsimus. 6 Codicem A(ngelicum) usque ad p. 190, 26 ipse descripsi: reliquam partem comiter mihi misit Dominicus Bassi. 11 ἁρμόγει cod., cf. 7. 14 φύσεως coni. Kroll. 25 διφυὰ cod. 26 χρόνων ut vid. cod.: ἀστέρων corr. Bidez.

[1] Titulus ad extremam tantum capituli partem convenit (cf. p. 192, 18 ss.). Quod iam animadvertit lector quidam qui in margine codicis Angelici scripsit: Κεφάλαια διάφορα χρήσιμα εἰς διαφόρους χρήσεις. Revera excerpta esse ex opere Iuliani Laodicensis crediderim, cuius nomen et in titulis capitum Περὶ πολέμου (supra p. 183, 15) omissum est. Nam p. 190, 6 legitur Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς λέγει, etsi prius in textu astrologus ille non commemoretur. Haec coniectura ideo quoque quadrare videtur quod p. 190, 6 verba quaedam Procli anno 484 mortui proferuntur. Scimus enim Iulianum extremis saeculi V annis scripsisse. Vide supra p. 171, infra p. 195; cf. etiam ad 189, 23.

ἄφωνα ἐχεμυθίαις, τὰ δὲ ἐμφωλεύοντα ἱππονομευταῖς, τὰ δ' αἰνιγματώδη μεθοδευταῖς, γεωργοῖς δὲ τὰ χερσαῖα καὶ ὁ Στάχυς. οἰκοδόμοις δὲ ἢ τοκισταῖς τὰ πολυανάφορα καὶ τῶν ἀστέρων οἱ ἀναβαίνοντες τῷ πλάτει καὶ τῷ ὑψώματι καὶ οἱ προσθετικοί, θεμελιουργοῖς δὲ ἢ ὀφειλέταις τἀναντία, τὰ δ' ὀρθὰ συνθήκαις, ταῖς δὲ παραβασίαις τὰ πλάγια, ὀρνιθοθήραις ἢ καταβάταις τὰ πτερωτά, δραπέταις τὰ τοῦ ζῳδιακοῦ ἐκτός, τὰ δὲ λατρώδη κολακείαις, ἀθυμίαις τὰ ἀσελγῆ καὶ ὁ Ὑδροχόος διὰ τὴν ῥύσιν, σαλπιγκταῖς ἢ αὐληταῖς κατὰ ἀντιπάθειαν τὰ ἄφωνα, παλαισταῖς τὰ Ἑρμαϊκά, μάλιστα <οἱ> Δίδυμοι· Ἀπόλλων γὰρ καὶ Ἡρακλῆς οὗτοι.

Καὶ ἐκ τῶν τῇ Σελήνῃ παραβαλλόντων τὸ ὅμοιον γνωσθήσεται· στεφανηφορίαις μὲν γὰρ ὁ Στέφανος ἁρμόσει, ἡ δ' Ἀργὼ πλοϊζομένοις, δημοσίοις δὲ ὁ Περσεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομέδα, κτηναγωγοῖς οἱ Ὄνοι, κυνηγοῖς ὁ Λαγώς, ὁ Κύων, ὁ Ὠρίων, αἰπόλοις ἡ Αἴξ καὶ οἱ Ἔριφοι, ἱκέταις ὁ ἐν Γόνασιν, εὐωχίαις ὁ Κρατήρ, ἐρασταῖς ὁ Ἀριάδνης στέφανος καὶ ἡδυπαθέσιν καὶ ἀγωνισταῖς, ἱερεῦσι τὸ Θυμιατήριον, οἰωνισταῖς ὁ Ἀετός, ὁ Κόραξ καὶ τὰ πτερὰ τῆς Παρθένου, ἱππεῦσιν ὁ Κένταυρος καὶ ὁ Τοξότης, ἱπποδρομίαις ὁ Πήγασος, ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἵππου, ἀκοντισταῖς ὁ Τοξότης, ὁ Ὀϊστός, ἡ Κάλπις, μουσικοῖς ἡ Λύρα, τελεταῖς θεῶν ἢ ὑπηρεσίαις οἱ Φρύγιοι Αὐλοὶ καὶ τὰ Κύμβαλα, δᾳδουχίαις ὁ τὰ λύχνα φέρων, γεωργοῖς τὸ Ἄροτρον, ὁ Στάχυς· ταῦτα δ' ἡμῖν καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλεανὸς [ὁ] ἐν τῇ Βαρβαρικῇ Σφαίρᾳ δεδήλωκε. τὰ δὲ ζῴδια καὶ ὁποίας ἕκαστα φύσεώς τε καὶ ἐνεργείας ἐστίν, ὅ τε Τρισμέγιστος Ἑρμῆς καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου ἐδίδαξαν· εἰ δέ τις καὶ τὰς μορφώσεις τῶν δεκανῶν ἐξετάζειν ἐθέλοι, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι πρὸς τὸ ὅμοιον αὐτὰ λαμβάνων.

Τῶν δὲ πλανωμένων Ἥλιος μὲν βασιλεῦσι ἢ δήμοις ἢ ἀξίαις ἐπιτήδειος ἢ ἐλέγχοις[1], πατράσι τε καὶ πατρῴοις καὶ δανεισταῖς διὰ τὸ φωτίζειν τὴν Σελήνην, δανειζομένοις ὅταν ἡ Σελήνη ἀποκρούῃ. τινὲς δὲ τοὐναντίον εἰρήκασιν. ἡ δὲ Σελήνη βασιλίσσαις μητράσι, θείαις, μάμμαις καὶ αὐξιφωτοῦσα μὲν ἀπὸ συνόδου ὑγροῖς, ἀπαγέλοις, ἀρχομένοις, νεωτέροις, πανσέληνος δὲ μεσήλιξι, λήγουσα δὲ γέρουσι

1 ἱππονεμεύταις cod.; corr.; verbum novum, sed ἱππονομεύς αἰγονομεύς inveniuntur: ἱππονομεύταις finis hexametri erat. 4 πλ(άτει) compendio cod. Legendum πόλῳ? 6 καλαβάταις, τα superscr.. cod. 7 ἀθυμίαις vix sanum. 8 σαλπηγηταῖς ut vid. cod. 9-25 Cf. Boll, *Sphaera*, p. 543 s. 9 Ἑρμαϊκά] cf. p. 187, 22. οἱ suppl. Boll. 16 ἡδυπαθεῖς cod. 18 ἱπποδρομίαις ex ἱπποδρόμοις corr., cod. 22 μυρλιανὸς cod. De Asclepiadis Myrleani Sphaera barbarica, cf. Boll, *l. c.*, p. 544 s. Albin. Müller, *De Ascl. Myrl.*, Lipsiae, 1903, p. 22 ss. 30 ματράσι cod. 31 ὑγρός est puer tener. ἀπαγελ(οις) cod.: ἀπάγελος est adulescens minor XVII annos natus (Hesych.). 32 πλησιοσέληνος cod.

[1] In epitaphiis Sol saepe invocatur ut eum qui iuvenem dolo malo interfecit, indicet; cf. notulam meam ad titulum ex Amiso Ponti in *Rev. études gr.*, 1904.

κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως· ὁ δὲ Ζεὺς ἄρχουσι, βασιλεῦσι, υἱοῖς, δόξαις, [f. 121] τιμαῖς, πρεσβείαις· ὁ δὲ Ἄρης στρατιώταις, στρατηλάταις, ἀδελφοῖς, πολέμοις, σιδηρεῦσιν, ἀκμήνοις, θύταις, χειρουργοῖς. ὁ δὲ Κρόνος γεωργίαις, κληρονομίαις, ἐπιτρόποις, πρεσβύταις, γέρουσι, πατράσι, πάπποις, † χρίνοις, εὐνούχοις, στολισταῖς, γεωμέτραις, μάγοις, παραχύταις, νεκροστόλοις, βυρσοδέψαις· καὶ εἰ μὲν τόπος ἢ φάσις γένοιτο ἔνδοξος, ἕκαστος ἀστὴρ τὰ τιμιώτερα ποιεῖ, εἰ δὲ τοὐναντίον, ἔμπαλιν· Ἀφροδίτη δὲ γάμοις, ἐπιθυμίαις, εὐμορφίαις, πορφυροφορίαις, μυροβαφίαις, ἀνθοπλοκίαις, ὀρχησμοῖς, χάρισι, μούσαις· ὁ δὲ Ἑρμῆς σοφισταῖς, ῥήτορσι, παλαισταῖς, ἐμπόροις, ἰατροῖς, νομικοῖς ἢ ὅσοις διὰ λόγου πράττεται, δούλοις, υἱοῖς νεωτέροις, πραγματευταῖς, φίλοις.

Ἐπὶ τῶν ἄστρων οἱ μὲν εἰς ὕψος ἐρχόμενοι ἢ ὑψούμενοι οἷον Ἀφροδίτη ἐν Ὑδροχόῳ ἢ ἐν Ἰχθύσι προκοπαῖς· οἱ δὲ ταπεινούμενοι, ἀποπτώσεσιν· οἱ δὲ ὕπαυγοι καὶ μάλιστα αἱ ἐκλείψεις τοῖς λάθρα τι πράττουσιν· ἀλλὰ καὶ αἱ σύνοδοι τῶν φώτων τὸ αὐτό. τοῖς δὲ τὰ ῥηθέντα μετ' ὀλίγον διαρρήδην θρυλλήσουσιν οἱ ἀπὸ κρύψεως ἐπὶ φάσιν ἀνατολικὴν ἐρχόμενοι, ταῖς δὲ φανερώσεσιν οἱ ἀνατολικοί. ἐπὶ δὲ γενέσεως, ὥς φησι Δημόφιλος[1], τὰς μὲν ἀνατολικὰς φάσεις τῶν ἀστέρων καὶ τὰ ὑψώματα καὶ τὰς κεντρώσεις πρὸς δύναμιν καὶ ἰσχὺν καὶ ἐπιφάνειαν καὶ κατόρθωσιν πραγμάτων ἡγητέον, τὰς δὲ δύσεις καὶ ἀκεντρότητας καὶ ταπεινώσεις πρὸς ἀτονίας καὶ ὑποταγὰς καὶ ἀπὸ ὑπερεχόντων καταβαρήσεις καὶ ἥττας καὶ πτώσεις, τοὺς δ' ἀναποδισμοὺς πρὸς ἐλαττώσεις καὶ φυγὰς καὶ ὑποκρίσεις, τοὺς δὲ στηριγμοὺς πρὸς πλοῦτον καὶ βεβαιότητα καὶ παραμονὴν καὶ εὐστάθειαν καὶ εὐδαιμονίαν· καὶ ἀγαθοποιοὶ δὲ τῆς ὥρας καὶ τῆς Σελήνης δεσπόζοντες ἀγαθὸν σημαίνουσι.

Ὁ δέ γε θεῖος Πρόκλος ὑπομνηματίζων τὰ περὶ προνοίας Πλωτίνου[2] οὕτω λέγει· αἱ μὲν ὑψώσεις τῶν ἀστέρων τῶν λαμπρῶν σημεῖα πράξεων, αἱ δὲ ταπεινώσεις τῶν ἀφανῶν καὶ εὐτελῶν, καὶ τὰ μὲν κέντρα τῶν δυνάμεων, αἱ δὲ ἀποκλίσεις τῶν ἀποπτώσεων· ἀναλόγως

1 An ὑποστάσεως? Sed de distantia a coniunctione loqui videtur. 2-3 Cf. supra Iulianum, p. 184, 15 ὑπὸ στρατηλάτου ἢ στρατιώτου. 3 πολεμίοις coni. Boll. 5 χρίνοις non capio. χρονίοις coni. Bidez. χλούναις "castratis" dubitanter coni. Boll. 9 Cf. infra p. 212, 12 μυροπώλους ἢ ἀνθοπλόκους. 10 ὀρχισμοῖς cod. 11 ὅσα cod. 16-17 Exspect. μὴ ῥηθέντα vel κρυφθέντα. θρυλληθεῖσιν cod. 31 ἀνάλογον, in marg. ἀναλόγως cod.

[1] De Demophilo, cf. Boll in Pauly-Wissowa, *Realencycl.*, V, 147, n° 12.

[2] Hoc Procli opus hodie exstare non videtur. Idem sine dubio in scholiis ad Commentarios in Rempublicam Platonis (t. II, p. 371, 18 ed. Kroll) designatur verbis : ἐν τοῖς εἰς τὴν τρίτην ἐννεάδα. Tertiae enim Enneadis Plotini capita II et III de providentia agunt.

γὰρ ἔχει τὰ σημεῖα πρὸς ἄλληλα ὡς ἔχει καὶ τὰ ὧν εἰσι ταῦτα σημεῖα· κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διαττόντων τὰ μὲν λαμπρὰ χρώματα τῶν ἐπιφανῶν ἔργων σημεῖα, τὰ δὲ σκοτεινὰ τῶν ἐναντίων· καὶ τὰ σχήματα δὲ καὶ αἱ κινήσεις ὡσαύτως διαφορᾶς τύχωσιν ἢ προσνεύσεσιν ἢ οἰκειώσεσιν καὶ ταῖς τοιαύταις ἀναλόγοις παρατηρήσεσιν.

Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι οἱ στηρίζοντες μοναῖς οἰκειοῦνται, παρολκαῖς δὲ καὶ [f. 121ᵛ] ἀναχαιτισμοῖς οἱ ἀναποδίζοντες, ταχυεργίαις δὲ οἱ εὐθυποροῦντες, οἱ τοῖς φωσὶν καὶ τοῖς ἀριθμοῖς προστιθέντες κέρδεσιν ἢ προσλήψεσι βιωτικαῖς, οἱ δ' ἀφαιροῦντες ἀφαιρέσεσιν ἢ ζημίαις, οἱ δὲ βραδέως κινούμενοι νωχελίαις, βραδυτῆσιν, οἱ δὲ ταχέως ταχυτῆσι, δρόμοις, εὐπλοΐαις, οἱ δὲ κατὰ αἵρεσιν τοῖς κατ' ἀξίαν καὶ κατὰ φύσιν, οἱ δὲ παρ' αἵρεσιν βιαίοις, ἀδίκοις, οἱ ἐν ἰδίοις τόποις κακούμενοι ἢ ἀναποδίζοντες τοῖς ἐπὶ τῆς πατρίδος κακουμένοις, οἱ δ' ἐν ἀλλοτρίοις τοῖς ἐπὶ ξένης, οἱ ἀγαθοποιούμενοι τοῖς καλοπραγοῦσιν, οἱ δὲ κακούμενοι τοῖς δυσπραγοῦσιν, οἱ δὲ μηδέτερον πάσχοντες τῶν ἀστέρων τοῖς μέσως βιοῦσιν, οἱ δ' ἑκάτερον τοῖς ἀνωμαλοῦσιν· ἀγαθοποιούμενα οὖν στάσει ἢ καθυπερτερήσει τὰ σημαίνοντα τὸ ζητούμενον πρακτικὰ ἔσται καὶ ἄφοβα, κακοποιούμενα δὲ ἐπίφοβα καὶ ἄπρακτα, πλὴν εἴ τις καταμαντεύοιτό τινος· οὕτω γὰρ οὐδὲν κωλύει. εἰ δὲ κατὰ αἵρεσιν καθυπερτεροῖτο ἢ τετραγωνίζοιτο ὑπὸ μὲν ἀγαθοποιῶν, ἔμπρακτα ἂν εἴη καὶ ἄφοβα, ὑπὸ δὲ κακοποιῶν ἄπρακτά τε καὶ ἐπίφοβα, εἰ δὲ ἀναποδίζοιεν ἢ κρύπτοιντο οἱ κακοποιοί, ἄφοβα· αἱ δὲ διαμετρήσεις οὐδετέρων καλαί, ἐναντιώματα γὰρ σημαίνουσι, ἐλάσσω δὲ ἐν τούτοις τὰ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἐναντιώματα· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων διαμετροῖεν ἢ κατὰ αἵρεσιν, οὐκ ἄπρακτοι ἔσονται, ἀλλ' οἱ μὲν ἀγαθοποιοὶ δικαίως, Κρόνος δὲ καὶ Ἄρης μετὰ βίας ἀνύσουσι. τὰ δὲ τρίγωνα βραδυτῆτα μὲν ἔχει, φόβου δ' ἀπολύει πλὴν οἱ ἐπίκεντροι ** ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἑξάγωνα· αἱ δὲ παρουσίαι ὡς ἐπὶ τῶν τριγώνων λαμβανέσθωσαν· καὶ ὅλως μαντείαις μὲν ἁρμόσει τετράγωνα τὰ ἀγαθοποιούμενα, καταμαντείαις δὲ τετράγωνα τὰ κακοποιούμενα καὶ τὰ διάμετρα, ὡς εἴρηται, ἀπομαντείαις δὲ τὰ τετράγωνα· καὶ τὰ ἡμίκεντρα οὐδὲ πρακτικὰ εἴη, οὐδὲ πρακτικὰ ἔσται. καὶ πάλιν οἱ μὲν φθαρτικοὶ ἀναποδίζοντες ἢ κρυπτόμενοι ἢ ταπεινούμενοι ἢ ἄκεντροι ταῖς ἀπομαντείαις ἁρμόσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ οὕτω κακούμενοι ταῖς καταμαντείαις, καὶ μάλιστα εἰ στερήσεται ὁ δεῖνα τῶν παρόντων αὐτῷ ἀγαθῶν, πυνθάνοιντό τινες. ὡσαύτως δὲ οὕτως οἱ ἀγαθοποιοί, ὡς εἴρηται, κακωθέντες, περὶ μὲν χρηστῶν ἐλπίδων μαντευομένῳ, εἰ καλὰ σημαίνοιτο,

2 διατόντων cod. 4 διαφόρας cod. τύχωσιν cod., διαφορὰς τύχης σημαίνουσιν coni. Kroll. πρὸς νεύσεσιν cod. 7 παρ' ὁλκαῖς cod. 13 ἢ scripsi: οἱ cod. 16 ἑκάτερον] in marg. alia manu γρ. οἱ δ' ἑκάτεροι. 26-27 cf. eundem Iulianum, *Catal.*, IV, p. 105, 5. 27 post ἐπίκεντροι lacunam sign. παροῦσαι cod.; corr. Kroll. 31-32 ἡμίκ. - ἔσται] εἰ μὴ κέντρα εἴη (cet. omiss.) cod. Lectionem codicis Mediolanensis praetuli, quam mecum communicavit Dominicus Bassi, cf. v. 18-20.

οὐ μόνον οὐ πραχθήσονται τὰ ὡς εἰκὸς δηλούμενα ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ φόβος ἔσται· εἰ δὲ φαῦλα σημαίνοιτο ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἐλπίδων ἐρωτήσεσι καὶ οἱ ἀγαθοποιοὶ ἐρρωμένοι ὦσιν ἀντὶ τῶν φαύλων, ἀγαθὰ ἔσται· μιχθείσης δὲ τῆς κράσεως [f. 122], τῆς μὲν ἐρωτήσεως περὶ καλῶν οὔσης καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑποφαινούσης καὶ τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἐνισχυόντων, δυσκολίαν τὸ πρᾶγμα λαβὸν ὅμως τελεσθήσεται· τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀτονησάντων καὶ τῶν κακοποιῶν ἰσχυσάντων τὸ ἐλπιζόμενον προσδοκηθὲν ἀνατραπήσεται· ὧν δ' ἂν ἡ ἐπίσκεψις ἀπᾴδῃ τῶν προειρημένων, ἄπρακτον τὸ ἐρωτηθὲν ἔσται, ἢ οὐ τοῦτο ἕτερον δὲ τελεσθήσεται.

Καὶ τὰ ὅρια δὲ ὡς τοὺς δεσπότας αὐτῶν προσήκει λαμβάνειν καὶ συγκρίνοντας οὕτω συνεπιλογίζεσθαι, οἷον — ἐφ' ἑνὸς γὰρ τὸ συνέχον εἰρήσθω — τροπικῶν μὲν ζῳδίων τὴν ἐπίσκεψιν ἐχόντων τροπὴ ἔσται, ἀλλ' ἐν μὲν Κρόνου ὁρίοις βραδέως, Διὸς δὲ ἢ Ἑρμοῦ μετ' ὀλίγον, Ἄρεως δὲ ἀπροσδοκήτως ἢ αἰφνιδίως, Ἀφροδίτης δὲ μετὰ ἀθυμίας· καὶ εἰ μὲν οἱ δεσπόται ἐν στερεοῖς εἶεν ἢ ὁρίοις ἢ ζῳδίοις ἢ στηρίζοιεν, τῇ βραδυτῆτι ἁρμόζει, εἰ δὲ ἐν τροπικοῖς ἢ μὴ στηρίζοιεν τῇ ταχυτῆτι.

Ὑπὸ τίνων δὲ προσώπων τραπήσεται, τὰ πρόσωπα τῶν ἀστέρων ἃ σημαίνουσιν δείξει· οἷον, εἰ Κρόνου εἴη, ὑπὸ γερόντων ἢ χρόνῳ τραπήσεται, εἰ δὲ Ἀφροδίτης, ὑπὸ γυναικὸς ἢ πόλεως ἢ ἐρωτικῆς διαθέσεως ἢ ὧν <ἄν> σημαίνῃ, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων ὡσαύτως τὴν τροπὴν κατανοητέον. πάλιν ἐὰν οἱ τὴν τροπὴν σημαίνοντες ἐν ταῖς ἐκλειπτικαῖς εἶεν, κοσμικὰς τὰς περιστάσεις, δι' ὧν τραπήσεται, σημαίνουσιν. ἐκλείψεως δὲ γενομένης, ἀφανοῦς μὲν ἀφανῶς καὶ λεληθότως ἡ τροπὴ ἔσται, φανερᾶς δὲ φανερῶς· καὶ Ἀφροδίτης μὲν καὶ Διὸς ἐπιθεωρούντων, εὐεργεσίαις καὶ χάρισιν ἡ τροπὴ ἔσται, Ἑρμοῦ δὲ ὑπηρεσίαις ἢ διά τι χρήσιμον, Ἄρεως δὲ διὰ φόβον, Κρόνου δὲ δι' ἐπιτροπὴν ἢ γεωργίαν, πάλιν Ἑρμοῦ καὶ Ἄρεως τραπήσεται ἢ πλαστογραφίαις ἢ δίκαις, Διὸς <δὲ> καὶ Ἄρεως ἀνδραγαθίαις, Κρόνου δὲ καὶ Ἑρμοῦ ὑπηρεσίαις· Ἡλίου δὲ ἐκλείποντος, διὰ μεγάλου προσώπου ἀφανισμόν, Σελήνης δέ, διὰ κοινὸν πάθος ἢ διὰ γυναικὸς ἀπώλειαν ἡ τροπὴ γίνεται· πάλιν τετραγωνίζοντες ἐπὶ μὲν τῶν κέντρων, κοινῶς μὲν ταχέως τὰ δηλούμενα ἀνύσουσιν, ἰδίως δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἄνω κέντρων ἐνδόξως, ἐπὶ δὲ τῶν ἑτέρων ἀδόξως καὶ ἀνεπιφάντως· εἰ δὲ τὸ μὲν εἴη τῶν ἄνω κέντρων, τὸ δὲ τῶν κάτω, μέσως· καὶ τροπικῶν μὲν ὄντων τῶν κέντρων, δημοσίᾳ καὶ σὺν πολλοῖς καὶ ταχέως, στερεῶν δὲ σὺν μόχθῳ μὲν ὀλίγῳ, βεβαίως δὲ καὶ ἰδίᾳ, δισώμων δὲ ἀμφιβόλως καὶ μεθ' ὑπερθέσεως καὶ παλιγγραφίας ἢ παλιγκρισίας· διὰ δὲ τὸ κέντρον, οὐ πολὺ βραδέως· ἐπὶ δὲ τῶν ἀναφορῶν τὴν ἐρώτησιν ἤγουν τὸν

6 λαβὼν cod. 8 ἀπαίδη, in marg. ἀπάδει cod., corr. Bassi. 15 An εὐθυμίας? 20 πόλεως vix sanum. 29 δὲ suppl. 35 κάτω corr. Boll.: ἄνω codd. 38 παλιγραφίας ἢ παλιγηρισίας cod. 39 πολὺ cod.: πάνυ coni. Kroll.

δηλοῦντα τὴν φύσιν τοῦ ἐρωτήματος ἀστέρα τετραγωνίζοντες, ἀνυτικοὶ μὲν ὄντες, καὶ [f. 122v] βεβαίως μετ' ὀλίγον ἀνύσουσιν, ἀνήνυτοι δέ, οὐδ' ὅλως· καὶ τροπικοῖς μὲν ἐφεστῶτες ἀφαιρήσουσι τῆς βραδυτῆτος, στερεοῖς δὲ προσθήσουσιν· ἐπὶ δισώμων δ' ὄντες τὸ μὲν ταχέως, τὸ δὲ βραδέως ἀνύσουσι· προσώπων δὲ ἢ χρόνων παρενθέσει βραδυτὴς ἢ παρολκὴ ἔσται.

Ὅταν δ' ἀποκλίναντες τετραγωνίζωσι τὸ ζητούμενον, περὶ μὲν δούλων ἢ ἐχθρῶν ἢ ἐμπόρων ἢ ἀποδημίας ὄντος τοῦ ἐρωτήματος, *** τῶν ζῳδίων φανεροποιηθήσονται καὶ ἡ κατὰ αἵρεσιν ἢ μαρτυρίαν ἐπέμβασις τῶν τοῦ ταπεινώματος † ὑμῖν πρὸς τοὺς οἴκους ἐναντιώσεων μὴ καλῶς θεωρουμένων. ἀπὸ μὲν οὖν ἰδίων εἰς ἴδια ἐρχόμενοι οὐ κρατηθήσονται· κἂν μὲν ἐλθόντες στηρίζωσι τὸν πρῶτον στηριγμόν, ἐπιμενοῦσι τοῖς τόποις εἰς οὓς ἔρχονται· ἐὰν δὲ πρὶν τὸν δεύτερον στηριγμὸν ποιῆσαι ἀναποδίζωσιν, ὅπερ μάλιστα ἐπὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης συμβαίνει, ἐλθόντες παλινδρομήσουσιν· εἰ δὲ μέχρι τῶν διαλειμμάτων γενόμενοι ἀναποδίσαιεν, τουτέστι τῆς μεταξύτητος τῶν ζῳδίων ἐντὸς γενόμενοι, <ἀπὸ> τῶν προσδοκωμένων τόπων ἐπανήξουσιν.

Τὴν δὲ αἰτίαν ἀπὸ τῶν τετραγωνιζόντων ἢ διαμηκιζόντων τοὺς ζητουμένους τόπους ληψόμεθα, ὡς ἐν τῷ κατ' εἶδος δεδήλωται· καὶ ὁποῖαι δ' αὐτοῖς αἱ ἀποδημίαι ἔσονται, ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν τετραγωνιζόντων ἢ διαμηκιζόντων ὀψόμεθα. πάλιν στηρίζοντες μὲν εἰς ὃ ἀνεπόδισαν, καθέξουσιν ἐπὶ πολύ, μὴ στηρίζοντες δέ, οὐχ οὕτως· οὐκ ἄθετοι δὲ πρὸς τὰς τῶν ἀποδημούντων ἀνακομιδὰς οἱ ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀποκλιμάτων ἰδίων ὄντων ἐπὶ τὰ κέντρα <ἐπεμβαίνοντες> ὅταν ἐντὸς ὅρων ἢ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας ἡ ἀποδημία τυγχάνῃ. ἀγγελτικῶν δ' ὄντων ζῳδίων εἰς ἃ ἔρχονται ἢ τῶν ἀκουόντων καὶ πρὶν ἢ τὸ κέντρον ἐπεμβῆναι αὐτοῖς Ἑρμοῦ πρώτως σχηματισθέντος, ἀγγελθήσεταί τι περὶ τῶν ἀποδήμων ἢ ἀκουσθήσεται. ἔτι οἱ προειρημένοι ἀστέρες, ἐὰν μεθ' ἑτέρου τινὸς ἐπὶ τῶν τόπων καὶ ζῳδίων εἰς ἅπερ εἰσῆλθον τύχωσιν, εἰς ὅρια δὲ αὐτῶν τουτέστι τῶν ἐπεμβάντων, ξένους ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν καταλήψονται, καὶ εἰ μὲν κατὰ αἵρεσιν ἢ συμμετέχοντες, φίλους καὶ οἰκείους, εἰ δὲ παρ' αἵρεσιν ἢ <μὴ> συμμετέχοντες, οὐ φίλους ἢ ἀλλοτρίους· οἱ δὲ συμμετέχοντές εἰσιν οὗτοι· ἡ ιβ' τοῦ Κριοῦ μοῖρα ὑπό τε Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης μετέχεται, ἡ δὲ τῶν Διδύμων μοῖρα ι' ὑπό τε Ἑρμοῦ διὰ τὸν οἶκον καὶ ὑπὸ Διὸς διὰ τὸ ὅριον καὶ ὑπὸ Κρόνου διὰ τὸ τρίγωνον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· εἰ δὲ μετέχοντας μέν, ἀνθαιρετιστὰς [f. 123] δὲ ἢ παρ' αἵρεσιν, οὐ φίλους μὲν καταλήψονται, οἰκείους δὲ ἢ κοινωνούς· εἰ δὲ ἀλλοτρίους τῶν ζῳδίων συναιρετιστὰς δὲ ἢ κατὰ αἵρεσιν,

7 τετραγωνίζουσι cod. 8 ἀποδημίαν ὄντες cod. Post ἐρωτήματος lacun. sign. Kroll. 10 ὑμῖν non capio. 12 ἐπιμένουσι cod.; corr. Parmentier. 15 πάλιν δρομήσουσι cod. 17 ἀπὸ suppl. Kroll. 22 καθέζουσιν cod. οὐ κάθεδοι cod. 24 ἐπεμβαίνοντες suppl. Boll. ὁρῶν cod. ἰδίων ὄντων non capio. 25 ἢ ἀποδημίας cod.; corr. Boll. 32 μὴ suppl. 34 μετέχηται cod. 36 αὐταιρετιστὰς cod.

ξένους μέν, φίλους δὲ καὶ ἐπωφελεῖς καταλήψονται, καὶ Ἄρεως μὲν ὄντος στρατιωτικούς, Διὸς δὲ ἀρχοντικούς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων, καθὼς προείρηται, τὸ οἰκεῖον πρόσωπον δηλωθήσεται· εἰ δὲ β' ἀστέρες τῶν ζῳδίων ἐπεμβαίνουσιν, οὐχ εἷς ἔσται ὁ ἐρχόμενος· εἰ δὲ καὶ πλείους εἶεν τῶν β', πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τοὺς ἥξοντας λογισόμεθα· κἂν τὰ ζῴδια δὲ δίσωμα ᾖ διφυῆ τυγχάνῃ, κἂν μαρτυρῆται ὑπὸ πολλῶν, οἰκείως τὸ αὐτὸ ἔσται· τὸ δὲ πῶς πράξοντες ἥξουσιν, ἀφ' ὧν σημαίνει ἕκαστος δηλωθήσεται.

Ἐν τούτοις δὲ δεῖ τοῦτο κοινῶς εἰδέναι, ὅτι μετὰ τὸ κατάρξασθαί τινος ἔργου, ἐὰν συμβῇ τινα ἀστέρα ἀπὸ ζῳδίου εἰς ζῴδιον μετελθεῖν, ἀλλοιοῦται ἡ καταρχή, οἷον ἐπὶ πολέμου, ἐὰν Διὸς ὄντος ἐν Καρκίνῳ, Ἄρεως ἐν Λέοντι, τοῦ δὲ ὡροσκόπου ἐν Ἰχθύσι, εἶτα μεταξὺ ὁ Ἄρης εἰσελθὼν ἐν Τοξότῃ βλάψῃ τὴν καταρχήν, τόν τε ὡροσκόπον κακώσει τετραγωνίζων καὶ ὁ κύριος τῆς πράξεως τὸν τοῦ Διὸς ἀστέρα ἀποστραφείς. F. C.

12 ὁ δὲ ὡροσκόπος cod. 13 βλάψαι cod.

Astrologus anni 379 p. C. n.

Huius astrologi versus quosdam olim edidimus (*Catal.*, I, p. 80, 113 ss.) sed tota capita a Palcho servata nunc repetere visum est, ut de scriptoris ignoti indole iudicium tutius fieri possit. Utilissima enim sunt ampla illa excerpta non solum ad doctrinam de stellis cum signis zodiaci consurgentibus cognoscendam sed etiam ad modum quo astrologia cum fabulis deorum connexa sit, recte aestimandum. Adde quod auctoritas eius apud posteros plurimum valuit, ita ut sententiae eius decurtatae quidem et retractatae in libris Arabum Byzantinorumque passim reperiantur.

Nonnulla de patria vitaque sua scriptor ipse prodit : Aegyptius erat (p. 204, 18, τῶν ἡμετέρων δὲ πρόγονοι τῶν Αἰγυπτίων) et Aegyptiacam certe doctrinam plerumque refert, nam et Hermetis Trismegisti " Iatromathematica „ laudat (p. 209, n. 1) et deos Aegyptios Serapim, Anubin, Isim (p. 199, 18; 210, 6; 211, 1) inter paucissimos nomine commemorat (cf. etiam p. 208, n. 2; p. 211, n. 7); sed Romae librum suum composuit (p. 204, 8) anno 379 p. C. n. (p. 198, 4) quo tempore deorum cultus nondum exstinctus erat (p. 199, 18 s.).

Praecipue apud eum valet auctoritas " divini „ Ptolemaei. Eius methodis usus positus stellarum computat (p. 197, 24; 198, 7; 204, 9), et plurima e. g. ex capite Tetrabibli (III, 16) Περὶ ποιότητος ψυχῆς, ubi effectus planetarum singulorum binorumque indicantur, paucis mutatis descripsit (p. 198, 22 ss. etc.; cf. p. 208, n. 1). Sed alterum simul fontem adhibuit nobis quidem ignotum.

Ad unum eundemque librum tria quae edimus capita pertinere cum ex argumento tum ex sermone eorum elucet. Praeterea longitudines stellarum quae in fine tertii praebentur, sicut et in primo et in secundo (ubi quaedam corruptae sunt) ad annum 379 computatae sunt, quo omnis dubitatio tollitur. Alia fortasse eiusdem auctoris excerpta libros astrologicos evolvendo alii invenient. Capita Palchi ρλζ', Περὶ συναφῶν τῆς Σελήνης, et sqq. fortasse cum prioribus coniungenda sunt, et saepe, e. g. in cod. Venet. 7, f. 102ᵛ ss., plura excerpta περὶ σινῶν καὶ παθῶν[1] occurrunt.

Nomen illius astrologi Aegyptii anni 379 in codicibus omissum est. De Paulo Alexandrino cogitavi qui ipso anno 378 Introductionem suam scripsit[2], sed hanc coniecturam validioribus argumentis corroborandam esse fateor ut viris doctis probetur (cf. p. 199, n. 1). Obstare videtur quod Paulus semper aera quae dicitur Diocletiani utitur, cum contra in hoc fragmento annus 379 consulibus Romanis notetur. Exeunte saeculo quarto studia astrologica Alexandriae refloruerunt[3], et

---

[1] Has sane quaestiones omnes fere astrologi agitaverunt velut Ptolemaeus, *Tetrab.*, III, 15; Hephaestio, II, 13; II, 16, etc.

[2] Fabricius-Harless, *Bibl. graeca*, IV, p. 140.

[3] Cf. Ammian. Marc., XXII, 16, 17 : " Alexandriae recalet apud quosdam, adhuc licet raros, consideratio mundani motus et siderum, doctique sunt numeros haud pauci, super his scientiam callent quae fatorum vias ostendit. „

complures ibidem edocti mathematici ad Italos migrare potuerunt ut artem suam in urbe regia exercerent.

***

Inter auctores qui scriptore anni 379 usi sunt, post Palchum primus est tempore Theophilus Edessenus, astrologus Chaliphae Almahdi, qui Bagdadae anno 785 p. C. obiit [1]. Longitudines stellarum mutavit ut ad aetatem suam quadrarent, et ex numeris quos praebent codices, licet non ubique sani sint, apparet tamen eum anno circiter 768 p. C. librum suum scripsisse. De modo quo exemplari suo usus sit, infra (p. 213) nonnulla adnotabuntur.

Per Palchum vel Theophilum scriptor ἀνώνυμος anni 379 saeculo IX Apomasari innotuisse videtur, ut supra diximus (p. 169, n. 1). Plura eiusdem doctrinae vestigia apud Arabicos astrologos sine dubio detegi potuissent, nisi eorum aditus adhuc quasi interclusus esset.

Multo maioris momenti ad textum veteris auctoris constituendum sunt „Excerpta Parisina„ quae anno χ' Diocletiani, i. e. 884 p. C., homo quidam Byzantinus in sylloge astrologica inseruit sub titulo Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως. Aetas qua scripsit certissima est, et quia annum ipse affert et quod longitudinibus Ptolemaei ubique 7° 30′ addidit, unde eum circa annos 750 post Ptolemaeum vixisse apparet [2].

At excerptor ille saeculi IX fragmenta astrologi anni 379 Iuliano adscribit (p. 219, 5), unde olim dubitanter quidem coniecimus (*Catal.*, IV, p. 100-102), auctorem ἀνώνυμον Iulianum Laodicensem esse, sed cum nunc constet hunc saeculo V exeunte floruisse, sententiam nostram mutare coacti sumus [3]. Aut nebulo quidam sequioris aevi Iulianum cum alio scriptore illustri, fortasse cum Paulo Alexandrino, (v. supra) confudit; aut capita anni 379 περὶ ἀπλανῶν ἀστέρων primum saeculo V a Iuliano exscripta sunt, postea ineunte VI eadem Palchus repetiit, denique saeculo IX excerptor illa in usum suum convertit. Hoc ideo verisimilius videtur, quod simul cum fragmentis anni 379, unum certe anno 488, i. e. tempore Iuliani, conscriptum traditur (cf. infra p. 219).

Qui Byzantinorum more sententias interdum mutavit vel decurtavit (cf. p. 218) sed plerumque exemplar tam fideliter expressit ut vel ad verba codicis Angelici sananda opportunissimum nobis auxilium praebeat.

***

Ad caput primum Ἀποτελέσματα - ἐποχῆς codicis Angelici apographo usi sumus quod annos abhinc septem comiter nobis misit v. d. Cerocchius Romanus. Sed cum

---

[1] Cf. quae infra (p. 229) ad prooemia Theophili praefati sumus.

[2] Στάχυς : Byz. ♎ 4° 10′ = Ptolem. ♍ 26° 40′; Λύρας λαμπρός : Byz. ♐ 24° [legendum 24° 50′] = Ptolem. ♐ 17° 20′; Μέγας Ἰχθύς : Byz. ♒ 14° 30′ = Ptolem. ♒ 7°; Ὄρνις λαμπρός : ♒ 16° 40′ = Ptolem. 9° 10′; Βόρειος Στέφανος : Byz. ♎ 22° 10′ = Ptolem. 14° 10′.

[3] Cf. Cumont et Stroobant, *La date où vivait l'astrologue Julien de Laodicée* (Bullet. Acad. Belgique, 1903, 554 ss., 572).

pleraque folia in hoc codice a manu recentiore suppleta sint (cf. infra ad v. 16), codicem Ambrosianum B 38 sup. (cf. *Catal. Mediol.* n° 8) contulimus, qui saepe hoc quidem loco Angelico est correctior, quippe qui antequam folia nunc deperdita perirent, exaratus sit. Capita II, περὶ ἐμπαθῶν τόπων, et III, περὶ σινοποιῶν μοιρῶν, Romae descripsimus et Mediolani collegimus. Praeterea ad cap. III alterum apographum Angelici nobis praesto fuit, quod humanissimus iuvenis Daniel Serruys liberaliter nobiscum communicavit.

F. 136v. ρλε΄. Ἀποτελέσματα τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς.

Ἐὰν οὖν εὕρῃς ἐπὶ γενέσεως τὴν Σελήνην παραβάλλουσαν ἑνὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων ἀστέρων, τουτέστι περὶ τὰς ἰσομοιρίας αὐτῶν οὖσαν, καὶ μάλιστα ἐὰν κατὰ τὸν ἄνεμον τὸν αὐτὸν τρέχῃ ἡ Σελήνη ὅνπερ καὶ ὁ λαμπρὸς ἀστήρ, ὃς σύνεγγύς ἐστι τῶν μοιρῶν αὐτῆς [τῆς Σελήνης], μεγάλας καὶ λαμπρὰς καὶ ἐπιφανεστάτας καὶ εὐπόρους ποιοῦσι τὰς γενέσεις. ὁμοίως καὶ ἐὰν ὡροσκοπῇ τις τῶν λαμπρῶν ἀστέρων ἢ ἀνατέλλῃ κατὰ τὴν γεννητικὴν ὥραν ἢ πάλιν κατὰ κάθετον ἐν τῷ μεσουρανήματι ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κέντρων εὑρεθῇ, ἐνδόξους καὶ πρακτικοὺς καὶ ἀρχικοὺς καὶ πολυπράκτους καὶ πολυκτήμονας ἀποτελεῖ καὶ πόλεσιν ἢ χώραις γνωστοὺς ἢ φοβερούς, καὶ μάλιστα ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις δοξάζονται οἱ γεννώμενοι ἐν αἷς καὶ ἐπίκεινται ἤτοι παρανατέλλουσιν οἱ λαμπροὶ τῶν ἀστέρων, ὅτε τις γεννᾶται, καθὼς ὑποτέτακται ἐν τῷ πίνακι· ὡροσκοποῦντες οὖν ἢ μεσουρανοῦντες σχεδὸν ἀπὸ μὲν νέας ἡλικίας καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις πόλεσιν τὰς εὐτυχίας παρέχονται· ἐὰν δὲ ἐν τῷ δυτικῷ κέντρῳ εὑρεθῇ τις τῶν ἀστέρων τῶν λαμπρῶν κατὰ τὴν γεννητικὴν ὥραν, ἐπὶ τῆς ξένης μάλιστα καὶ περὶ τὴν μέσην ἡλικίαν τὴν εὐδαιμονίαν ἀποτελεῖ, καὶ γάμον λαμπρὸν καὶ πλουσίων δίδωσι κληρονομίας διαφόρους διὰ προφάσεων μᾶλλον γυναικείων προσώπων· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὑπογείῳ κέντρῳ εὑρεθῇ τις τῶν λαμπρῶν ἀστέρων κατὰ τὴν ἀποκυητικὴν ὥραν, ἐπὶ τοῦ γήρως τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς εὐδαιμονίας παρέχεται τῷ γεννωμένῳ, καὶ ἀπὸ παρακαταθηκῶν μεγάλων εὐτυχοῦσιν — ὁ γὰρ τόπος ἀφανής ἐστι —, καὶ οἱ θάνατοι δὲ αὐτῶν ἐπίσημοι καὶ πολύγνωστοι γίνονται· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ τόπου καὶ τὴν μετὰ θάνατον γένεσιν τοῦ σώματος καταλαμβανόμεθα· καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸ περὶ τύχης ἀξιω-

1 ἀποτελέσματα M(ediolanensis) et in tabula codicis A(ngelici): τελέσματα in textu A. 3 οὖν omis. M. εὑρὼν A. γενέσει A. 6–7 τῆς Σελήνης seclusi. 9 ἀνατελλείῃ M. 11 καὶ πρακτικοὺς omis. A. 15 πίνακι] cf. infra p. 197, 26. 16 Verbo νέας f. 136v in A et prioris manus scriptura desinunt; ff. 137-148 ab altero librario, qui saec. XV chartas exesas transcripsisse videtur, exarata sunt. 17 ἐάν τε codd.; cf. 21. 19 καὶ omis. M. 20 κληρονομίαν A; cf. infra p. 203, 22 s. 22 ἀποκυκτικὴν
τῖ μή
(sic) A. 23 γήρους M. 23-24 γενωμένῳ A. 24 παραθητικῶν A. 26 γένεσιν (sic) M. Legendum τιμήν?

ματικῆς εἴπομεν· καθόλου μὲν γὰρ πάντων ἀνθρώπων ὁ ἐν ἀνατολῇ λαμπροῦ ἀστέρος γεννηθεὶς ἢ καὶ ἐπικέντρου τινὸς ὄντος καὶ τῆς Σελήνης παραβαλλούσης, ὡς προείπομεν, ἑνί τινι τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων ἀστέρων κατὰ τὴν ἀποκυητικὴν ὥραν, λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον βίον ἕξει.

Μεγίστης δὲ οὔσης καὶ θαυμασιωτάτης καὶ πολυτρόπου τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἐνεργείας καὶ τῆς παρὰ τῶν τόπων ἀποτελουμένης διαφορᾶς, ἀναγκαίως ἐκτιθέμεθα τὰς τετηρημένας ἀπὸ τῶν προγενεστέρων ἐπ' αὐτῶν ἰδιοκρασίας· καθ' ἣν γὰρ ἕκαστος ἀστὴρ τῶν ἀπλανῶν ἔχει συνοικείωσιν πρὸς τοὺς πλάνητας καὶ πρὸς τὴν ὁμοιότροπον αὐτῶν κρᾶσιν, τὰ αὐτὰ καὶ δύναται καὶ ἀποτελεῖ ἕκαστος τοῖς πλανήταις, καθώς φησι καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς[1]· οὐ μόνον γὰρ τὴν τῶν ε' ἀστέρων καὶ Ἡλίου καὶ Σελήνης μῖξιν πρὸς ἀλλήλους δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς τῆς αὐτῆς φύσεως κεκοινωνηκότας τῶν ἀπλανῶν κατὰ τὰς τετηρημένας καὶ ἀποδεδειγμένας αὐτῶν καὶ ἐπιγεγραμμένας ἐν τῷ πίνακι συνοικειώσεις πρὸς τοὺς πλάνητας, καθάπερ τῶν ποιοτήτων αὐτῶν τὰ αὐτὰ δυναμένων καὶ ἀποτελουσῶν. ταύτην δὲ τὴν ἀνάγνωσιν εὕρομεν καὶ παρ' ἄλλοις ὀλίγοις παντάπασι τῶν ἀρχαίων τὴν περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, μάλιστα δὲ παρὰ τοῖς φιλοσοφήσασι περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς προγνώσεως καὶ περὶ τὴν θειοτάτην τῶν ἀριθμῶν ἐπιστήμην. οἵτινες τῶν παλαιῶν σποράδην μᾶλλον καὶ δυσερμηνεύτως ἐξέθεντο τὴν τῶν φαινομένων γνῶσιν καὶ ποιότητα, ἡμεῖς δὲ μνήμην † ἑαυτοῖς βουλόμενοι καταλιπεῖν τοῖς ἀξίοις τῶν ἀστέρων μετηγάγομεν ἐκ τοῦ ἀστρονομουμένου ὅσα χρήσιμα ἐξέθετο ὁ Πτολεμαῖος τῇ ἀστρονομικῇ τέχνῃ, καὶ ἐφιλοκαλέσαμεν καὶ διετυπώσαμεν πρῶτοι καινοτέραν καὶ εὐεπίγνωστον διαγραφὴν πίνακος, πᾶσαν σοφίαν καὶ γνῶσιν τῶν οὐρανίων <δεικνύντος> οὕτως· ***

1 καθόλων A. 2 λαμπρός ἀστὴρ γεννηθῇ A. ἐπὶ κέντρου A. 3 ἑνὶ corr. Kroll. : ἕν codd. 7 περὶ codd. : corr. Kroll. τὸν τόπον M. 9 αὐτὴν codd. : corr. Kroll. ἰδιοπραγίας (σ superscr. γ) M : ἰδιοπρασίαν A : corr., cf. v. 6. 11 ἃ ἕκαστος coni. Kroll. τοῖς πλανήταις " eadem atque planetae „ corr. : τῶν πλανήτων codd. 12 συγγραφεύς M : συφεύς A cum tribus punctis, quod in hoc codice signum est lectionis dubiae. 16-17 τῶν αὐτῶν ποιοτήτ. coni. Kroll. 17 τὰ αὐτὰ M : ταῦτα A. 19 τοῦτο] ο in ras. A. 19-20 τῷ μέρει A. 20 θεοτάτην M; corr. θεότητα (cum tribus punctis) ἀριθμῶν (μ superscr.) ἐπιστήμων A. 21 μᾶλλον δὲ M. δυσερμηνεύτου A : δυσερμήνευτον M; corr. 22 Malim διάγνωσιν. δὲ omis M. ἑαυτοῖς pro ἡμῖν αὐτοῖς dictum esse censebat Kroll (e. g. cf. Marquardt, *Praef. Galeni*, I, p. XLIV). Sed sententia aliud postulare videtur. 23-24 ἀστρονόμου μόνου A. At cf. p. 205, 18. 27 δεικνύντος suppl. Post οὕτως sequebatur olim tabula quae nunc desideratur.

[1] Fortasse Ptolemaeus ; cf. *Tetrab.*, I, 9. At cf. Vettium Valentem, l. II, c. 11 (Περὶ χρόνων ἐμπράκτων) : ὁμοίως καὶ ὁ συγγραφεὺς ἔφη, et l. IV, c. 31 (f. 78ʳ, cod. Hamb.): καὶ κατὰ τὸν συγγραφέα· οὐ γὰρ πάντες ἄνθρωποι ... ubi " scriptor „ Hermes Trismegistus esse videtur. Nam Thot, litterarum inventor, primus libros composuisse fertur.

Ἵνα δὲ μὴ πολυλογίᾳ χρησάμενοι δόξωμεν τὴν τοῦ πίνακος σαφήνειαν ἀμαυροῦν, ἀρξώμεθα λοιπὸν ἀποτελεῖν περὶ τῆς ἑκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ποιητικῆς δυνάμεως, ἐπιγράψαντες ἐν τῷ πίνακι καὶ πόσην μοῖραν ἕκαστος αὐτῶν ἐπέχει κατὰ μῆκος ὑπατείᾳ δὴ Ὀλυμβρίου καί Αὐσονίου — διὰ τὸ κινεῖσθαι τοὺς ἀπλανεῖς ἐν ἔτεσιν ρ' μοῖραν α' εἰς τὰ ἑπόμενα τῶν τροπικῶν σημείων, καθὼς ὁ θειότατος Πτολεμαῖος ὑπέδειξεν —, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ἡμεῖς συνετάξαμεν τήνδε τὴν βίβλον· καὶ ποίας κράσεώς ἐστιν ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ποῖον πλάτος ἤτοι ἄνεμον ἐπέχει, πάντοτε ἐξεθέμεθα κατὰ τὴν αὐτοῦ παράδοσιν διὰ τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἡμᾶς τῆς τοῦ πίνακος διδασκαλίας· λοιπὸν δὲ ἀρξώμεθα τῆς τοῦ πίνακος ὑφηγήσεως.

Ὅσοι τοίνυν τῶν ἀνθρώπων γεννῶνται ἀνατέλλοντος τοῦ Στάχυος, τοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῆς Παρθένου λαμπροῦ ἀστέρος, ὅστις ἐστὶν ἐπὶ τῆς κθ' μοίρας τῆς Παρθένου ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ, ἢ πάλιν ὡροσκοποῦντος τοῦ λαμπροῦ τῆς Λύρας ὃς παρανατέλλει τῇ κ' μοίρᾳ τοῦ Τοξότου ἢ ὁμοίως ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου Ἰχθύος τοῦ ἐν τῷ νοτίῳ μέρει, ὃς παρανατέλλει τῇ ι' μοίρᾳ τοῦ Ὑδροχόου, ἢ πάλιν ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἐὰν ὡροσκοπῇ, ὃς παρανατέλλει τῇ ιβ' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος, ἢ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου, ὃς παρανατέλλει τῇ ις' μοίρᾳ τοῦ Ζυγοῦ, ἕκαστος αὐτῶν κράσεως ὢν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς τοῦ Ἑρμοῦ, εἰ ὡρονομῶν τύχῃ, ποιεῖ τοὺς οὕτω γεννωμένους οὐ μόνον περιφανεῖς καὶ εὐπόρους καὶ ἐνδόξους ἀλλὰ καὶ πολυμαθεῖς καὶ ἐμφιλοσόφους καὶ λογίους καὶ ποιητικοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ εὐφυεῖς καὶ φιλομούσους καὶ φιλοτέχνους καὶ χρηστοήθεις καὶ ἀπολαυστικοὺς καὶ τρυφεροδιαίτους καὶ εὐφροσύνους, συνετούς τε καὶ διανοητικούς, εὐεπιβόλους καὶ κατορθωτικοὺς καὶ σχεδὸν αὐτοδιδάκτους καὶ καθόλου διὰ λόγων ἀρετὴν ἤτοι φρόνησιν δοξαζομένους, ζηλωτὰς τῶν ἀρετῶν, εὐστόμους, ἐπιχαρεῖς τῷ λόγῳ, ἐρασμίους καὶ εὐαρμόστους τοῖς ἤθεσι, σπουδαίους, κριτικούς, μεγαλόφρονας, ἐνίοτε δὲ καὶ πολυκοίνους καὶ εὐκινήτους περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἐάνπερ καὶ ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς ὢν ὑπὲρ γῆν ἐπιθεωρήσῃ ἕνα τούτων

1-2 σαφήνιας ἀμαυροῖς cum tribus punctis superscr. A. 2 ἀρξόμεθα A. 3 ποιοτικῆς A. 4 δὴ scripsi : δὲ codd. 4-5 ὀλυμβρίου (ρι in ras. A) καὶ αὐξονίου codd. Olymbrius pro Olybrius tunc iam dictitabatur, ut nunc Itali vulgo *Timberio* pro *Tiberio* enuntiant [Wünsch]. Consulatus Olybrii et Ausonii in laterculis anno 379 p. C. notatur; cf. Mommsen, *Chronica minora*, t. III, p. 523. 6 μοίρα A. 16 Τοξότου η' ἢ A. 16-17 μεγάλου ἤτοι νοτίου Ἰχθύος (sine ἐν - μέρει) M. 19 Λέοντος] Scribendum Ὑδροχόου. ὁ in ras. A. 20 ις'] Potius ιζ'. 21 καὶ ὡρονομῶν codd. 22-30 Cf. Ptol., *Tetrab.*, p. 166, 2 ss. (ed. 1553). 22 γενομένους A. 23-24 ἐπιστημονικοὺς Exc(erpta) Par(isina). 24 φιλοήθεις M sed χρηστο superscr. 26 τε omis. M. εὐεπηβούλους M : εὐεπιβούλους A; corr. ex Ptol. 28 τῶν ἀρίστων Ptol. 28-29 ἱερασμένους A : ἐρασμένους M . corr. ex Exc. Paris. et Ptol. 29 κριτηκούς A.

τῶν τόπων ὡρονομοῦντα· ἐὰν δὲ ἐπίκεντρος εἴη ὁ Ἄρης, καὶ πράγμασι περιπλέκονται γραπτῶν χάριν ἢ ἐπιθυμιῶν τινων, ἐὰν μάλιστα οὕτως ὄντος τοῦ Ἄρεως <Ἑρμῆς> ὡρονομήσῃ· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν τόπῳ εὑρεθῶσιν ἥ τε Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης ἑνὸς τούτων ὡρονομοῦντος, ἢ καὶ ἐν τῷ δυτικῷ κέντρῳ, ἐκ τῶν ἐναντίων σώφρονας ποιοῦσι καὶ θεοσεβεῖς ἢ ἐνεργεῖν μὴ δυναμένους ἐν τοῖς ἀφροδισίοις ἢ σπανοτέκνους ἢ θηλυγόνους· μεγάλη γὰρ διαφορὰ γίνεται ἐκ τῆς πρὸς τὰ κέντρα θέσεως τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως.

Ἐὰν δὲ ὁ Κρόνος ἐπίδῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν <τῶν> ε′ λαμπρῶν ἀστέρων ὡρονομοῦντα, ἰατρικῆς ἔμπειροι γίνονται καὶ προγνῶσται, ἀποκρύφων τε βιβλίων ἢ τελετῶν πολυΐστορες· ἐὰν δὲ Ζεὺς ἐπιθεωρήσῃ ὡρονομοῦντα ἕνα ὧν προεῖπον λαμπρῶν ε′ ἀστέρων, μείζονας τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς δόξας καὶ τὰς ἀρχὰς ἢ καὶ ἡγεμονίας παρέχεται. καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις διαφορά τις τούτων συνοίσει· ὁ τοῦ Στάχυος ποιεῖ ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους ἢ φιλοσόφους ἢ τελετῶν τινων προφήτας καὶ μάλιστα τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα γεννωμένους· καὶ ἐπὶ θηλυκῶν δὲ γενέσεων οὗτος εὑρεθεὶς ποιεῖ ἱερείας Δήμητρος ἤτοι Μητρὸς θεῶν ἢ Κόρης ἢ Ἴσιδος[1] ἢ ἱεροφάντιδας ἢ μυστηρίων ἢ τελετῶν εἰδήμονας ἢ ἐδεσμάτων τινῶν ἀπεχομένας καὶ διὰ θεῶν μεγάλως βοηθουμένας· ἐὰν δὲ ὡροσκοπῇ ἢ μεσουρανῇ ὁ ἐπὶ τοῦ βορείου Στεφάνου λαμπρός, ποιεῖ ἐνδόξους, στεφανηφόρους, ἀρχιερεῖς, βασιλέων φίλους καὶ τὸ σῶμα ἰσχυροὺς καὶ ὀνομαστοὺς γινομένους καὶ παρὰ πολλῶν φιλουμένους. ἐὰν δὲ ὡροσκοπῇ ὁ ἐπὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, σπανοτέκνους ποιεῖ ἢ βραδυτέκνους ἢ θηλυγόνους ἢ ἀτέκνους, λογίους δὲ μᾶλλον καὶ πάνυ εὐειδεῖς.

Καὶ πάλιν ἐάν τις γεννηθῇ ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ ἐπὶ τῆς κ′ μοίρας τοῦ Λέοντος ἢ τοῦ Ἀρκτούρου ἢ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὡροσκοποῦντος, ὃς παρανατέλλει τῇ λ′ μοίρᾳ τῆς Παρθένου, ἢ παρανατέλλοντος τοῦ λαμπροῦ τοῦ Ἀετοῦ, ὃς παρανατέλλει τῇ ζ′ μοίρᾳ τοῦ Αἰγόκερω, ἢ

1 δὲ omis. M. 3 Ἑρμῆς suppl. Kroll. ὡρονομήσει A. 4 ἦτε codd. 7 πρὸ τὰ A. 9 ὁ omis. A. ἐξ omis. A. τῶν suppl. 10 προγνώσει A : προγνωστικοὶ M : corr. ex Exc. Par. 11 τε omis. A. πολυιστορεύς A. 14 διάφορα τινὰ codd.; corr.; διαφορὰν τινα συνήσεις coni. Kroll. τούτων omis. A. 16 ἑλάδα A. 17 οὕτως M. ποιεῖ omis. M. ἤτοι A : ἢ M. 19 τελεσμάτων codd. : ἐδεσμάτων corr.; cf. infra 202, 30. ἀπεχομένους codd. μεγάλους M : μεγάλων Exc. Paris. fors. recte. Dii magni Serapis et Isis dicuntur. 20 βοηθουμένους codd. 22 ὀνομαστόν A. καὶ (ante παρὰ) omis. A. 24 βραδυτέρους codd.; corr. ex Exc. Paris. Possis etiam βραδυτόκους. θυλυγόνους A. 27 ἐν τῷ αὐτῷ A. κα′ M : κ′ A. Legendum ε′. 28 ἢ ante τοῦ Ἀρκτούρου omis. M. 30 ὡς παραν. A.

[1] Spica Virginis caelestis sacerdotes facit dearum quae fructus terrae dant, et hominibus in Graecia natis favet quia Hellas atque Ionia Virgini subiacent secundum Pauli Alexandrini doctrinam; cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 330.

πάλιν ἐὰν τεχθῇ τις ὡροσκοποῦντος τοῦ Ἀντάρεως, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ ἐπὶ τῆς ιε' μοίρας τοῦ Σκορπίου, ἕκαστος αὐτῶν κράσεως ὢν τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἄρεως, καὶ ὡρονομῶν ἤτοι ἀνατέλλων ἐπὶ τῆς ἀποκυητικῆς ὥρας ἢ καὶ μεσουρανῶν ποιεῖ τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐνδόξους, στρατηγικούς, χώρας καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ὑποτάσσοντας καὶ διοικοῦντας καὶ φοβεροὺς ἀνθρώπους καὶ ἡγεμόνας, στρατηλάτας, διοικητικούς, κεκινημένους, ἀνυποτάκτους, παρρησιαστικούς, φιλονείκους, ἀνυστικούς, εὐεπιβόλους, ἐπάνδρους, νικητικούς, ἐχθρῶν βλαπτικούς, πολυκτήμονας, καὶ ἄγαν πλουσίους, μεγαλοψύχους τε καὶ φιλοτίμους, οὐ πάντως δὲ καλῷ τέλει τελευτῶντας· γίνονται δὲ καὶ φιλόθηροι καὶ περὶ ἵππους καὶ τετράποδα μεγάλως φιλόκαλοι ἢ πολυκτήμονες.

Ὁμοίως δὲ πάλιν ἐάν τις γεννηθῇ ἀνατέλλοντος τοῦ λαμπροῦ τοῦ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀκρόποδι τοῦ Ὠρίωνος, ὃς παρανατέλλει τῇ κγ' μοίρᾳ τοῦ Ταύρου, ἢ τοῦ μέσου τῶν τριῶν τῆς ζώνης αὐτοῦ, ὃς παρανατέλλει τῇ λ' μοίρᾳ τοῦ Ταύρου, ἢ καὶ τοῦ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου, ὃς παρανατέλλει τῇ ε' μοίρᾳ τῶν Διδύμων, ἢ καὶ τοῦ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ ἐπὶ τῆς ιθ' μοίρας τοῦ αὐτοῦ Τοξότου, ἢ καὶ τοῦ ἐν τῷ Γοργονείῳ τοῦ αὐτοῦ Περσέως λαμπροῦ, ὃς παρανατέλλει τῇ β' μοίρᾳ τοῦ Ταύρου, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου καὶ ὡροσκοποῦντες, ὡς προείπομεν, ἐπὶ γενέσεως ποιοῦσι τοὺς οὕτως ἔχοντας πολυκτήμονας καὶ πλουσίους ἄγαν, εἰς διαφόρους χώρας καὶ πόλεις κτωμένους καὶ φιλογεώργους καὶ φιλοικοδόμους· εἰ δὲ καὶ Σελήνη ἐπιθεωρήσῃ ἕνα ὧν προείπομεν ἀστέρων λαμπρῶν ὡροσκοποῦντα ἢ μεσουρανοῦντα ἐν ἡμέρᾳ, τοῖς τρόποις ἀγαθοὺς καὶ τιμητικοὺς τῶν πρεσβυτέρων καθεστῶτας, καλογνώμονας, μεταδοτικούς, ἀνεξικάκους, ἐχέφρονας, φιλοικείους. ἰδίως δὲ πάλιν ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἡνιόχου ἀνατέλλοντες ἤτοι ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες κατὰ κάθετον, τετραπόδων ἢ καὶ ἡνιόχων ἐργάτας ἢ καὶ αὐτοὺς περὶ ἱππηλασίας ἢ καὶ ἡνιοχικὴν ἔχοντας.

Ἐὰν δέ τις τεχθῇ ἀνατέλλοντος τοῦ Κυνός, ὃς παρανατέλλει τῇ κ' μοίρᾳ τῶν Διδύμων, ἢ ὡροσκοποῦντος τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου, ὅς ἐστιν ἐν τῷ ζῳδιακῷ ἐπὶ τῆς κθ' μοίρας αὐτῶν

1 ἐάν τ' ἔλθῃ A. 2 τῷ αὐτῷ codd. ἕκαστος αὐτῶν M : καὶ ὡρονομῶν A. 4 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 161, 25 ss. (ed. 1553). 6 καὶ ἀνθρώπων ἡγεμόνας coni. Bidez. 6-7 στρατηλατῶν codd. 7-8 παρησιαστικούς, φιλοκίνους A. 8 εὐεπιμούλους A. 11 φιλόθυλοι A : φιλόθηλοι M; corr. Kroll. 15 ὡς παρατέλλει (να superscr.) A. 17 τοῦ corr. : αὐτοῦ codd. 20 αὐτοῦ vix sanum. 21 Capram hic addit Exc. Paris.; fors. recte. 23 οὗτος sic A. 24 L. ἐν διαφόροις χώραις καὶ πόλεσι? cf. Exc. Paris. πόλεις M : πολλὰ A. 25 εἰκὰς ☾ ἐπὶ θεωρήσ' A. 26 ἐν omis. A. ἡμέρας (? compendio) δὲ τοῖς τροπικοῖς A. 28 καὶ φιλοικ. M. 29 γόνατος γ' τοῦτο ➻ A. 30-31 κατὰ κάθετον ἢ μεσουρ. M. 31 ἐραστάς coni. Kroll; at cf. Exc. Paris. ἢ καὶ omis. M. 35 ἑπομένου corr. : ἡγουμένου codd.

τῶν Διδύμων, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Ἄρεως, καὶ ἀνατέλλοντες ἤτοι ὡροσκοποῦντες ἐπὶ γενέσεως καὶ μάλιστα νυκτερινῆς ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀρχικούς, δεινούς, δράστας, παραβόλους, ἀνυποτάκτους, θυμικούς, αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προϊσταμένους, ἐνδόξους. <ἐπὶ> ἡμερινῆς δὲ γενέσεως ὡροσκοποῦντες ποιοῦσιν ὑβριστάς, ὠμούς, ἀνελεήμονας, προπετεῖς, ἅρπαγας, τεταραγμένους, μεθύσους· ἐὰν δὲ μεσουρανῶσιν, <λογίους μὲν πάνυ καὶ φιλελεήμονας>, οὐ καλῷ <δὲ> τέλει πάντως ἀπολλυμένους.

Ὁμοίως δὲ πάλιν ἐάν τις γεννηθῇ ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τῆς βορείας χηλῆς τοῦ Σκορπίου, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ ἐπὶ τῆς κε′ μοίρας τοῦ Ζυγοῦ, ἢ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου τῶν Διδύμων, ἀμφότεροι κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὡροσκοποῦντες ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους φιλολόγους, πολυΐστορας, δημηγορικούς, ποιητικούς, φιλομούσους, φιλοκάλους <φιλόχλους>, εὐεπιβόλους, εὐφυεῖς, πολυπράκτας, ἀξιωματικούς, εὐσεβεῖς, φιλοθέους, εὐχρηματίστους, πολυγνώστους ἢ καὶ ἀπὸ δωροληψίας μεγάλως εὐτυχοῦντας χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἐλευθεριωτέρους καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ἡμερινῆς γενέσεως· ἐπὶ γὰρ νυκτερινῆς γενέσεως ὡρονομοῦντες, ποιοῦσι προσποιήσει σοφούς, ἀλαζονικούς, ἐπιτηδευματικούς, ὑποκρινομένους, πολυΐστορας δὲ καὶ μνημονευτικοὺς καὶ διδασκαλικοὺς καὶ καθαρίους ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις.

Ἐὰν δὲ ὡροσκοπῇ ἐπὶ γενέσεως ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος, ὃς παρανατέλλει τῇ κζ′ μοίρᾳ τοῦ Ταύρου, ἢ ὁ Προκύων, ὃς παρανατέλλει τῇ κζ′ μοίρᾳ τοῦ Καρκίνου, ἢ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος, ὃς παρανατέλλει τῇ β′ μοίρᾳ τῶν Διδύμων, *** ἢ ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας, ὃς παρανατέλλει τῇ κα′ μοίρᾳ τῶν Ἰχθύων, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ποιοῦσι τοὺς οὕτως ἔχοντας μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων στρατηγικούς, δεινούς, δράστας,

2 νυκτερινοὶ M. 3 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 163, 22 s. (ed. 1553). 3 δράκτας in marg. : δράστας M. 5 Post ἐνδόξους add. μεγάλους Exc. Paris. ἐπὶ suppl. 7-8 Verba uncis inclusa suppl. ex Exc. Paris. 8 ἀπολυμένους A. 9 βορρίας A. 10 Σκορπίου] ♎ codd., corr. 12 Longitudo huius stellae deest. Erat circa ♊ 26°. ἀμφότερος codd. τοῦ Διός καὶ τῆς τοῦ codd., corr.; cf. p. 200, 21. 13 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 163, 6 (ed. 1553). 13 φιλοσόφους Exc. Paris. 14 ποιητικοὺς omis. A. 15 φιλοόχλους add. Exc. Paris. : φιλόχλους habet Ptolem. εὐεπιμούλους A. πολυπράκτους A et Exc. Paris. An πολυπράκτορας? ἀξιωτικούς A. 15-16 δωροληψίας corr. : δοσοληψίας codd. : δωροδοκίας Exc. Paris. 19 νυκτερινῶν γενέσεων A. 20 πρὸς ποιήσει M : omis. A. δοξοσόφους Exc. Paris. 20-21 ἀποκρινομένους A. 25 κζ′ numerus falso repetitus ex linea antecedente; scribendum β′. Post signum Cancri tria puncta, mox ἧς (pro ἢ ὁ) A. 26 β′ numerus falsus; est ipsius Ptolemaei. Ὦμος Ἵππου add. Exc. Paris.; hic omissus est a librario; lacunam sign. 28 τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς τοῦ codd., corr. 29 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 165, 24 ss. (ed. 1553).

πολυτρόπους, σοφιστικούς, πολυπράγμονας, λογίους, <ὀξυφώνους, ἐξαπατητάς, ἐπιτευκτικούς>, ἀπαραπείστους, ὀξεῖς δὲ καὶ ἀπροσκορεῖς πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, διαφθορεῖς ὄντας παίδων καὶ παρθένων, ἐπιόρκους· ἐπὶ δὲ ἡμερινῶν γενέσεων ὡροσκοποῦντες ποιοῦσι τολμηρούς, ὠμούς, μεταμελητικούς, ψεύστας, κλέπτας, ἀθέους, ἀφίλους, ἐπιθέτας, θεατροκόπους, ἐφυβριστάς, μιαιφόνους, πλαστογράφους, γόητας, ἀνδροφόνους, οὐ καλῷ τέλει ἐνίοτε χρωμένους, μάλιστα ὡς προείπομεν, ἐπὶ νυκτερινῆς γενέσεως.

Ὁμοίως δὲ ἐὰν ἐν τῇ ἀποκυητικῇ ὥρᾳ εὑρεθῇ ἀνατέλλων ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τοῦ Κενταύρου, ὃς παρανατέλλει τῇ ια' μοίρᾳ τοῦ Ζυγοῦ, ἢ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ, ὃς παρανατέλλει τῇ γ' μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ, ἀμφότεροι κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἀνατέλλοντες ἐπὶ τῆς γεννητικῆς ὥρας ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους καθαρίους, ἀπολαυστικούς, φιλοκάλους, φιλομούσους, φιλοδώρους, φιλοθέους, φρονίμους, φιληκόους, καλοσυμβούλους, ἐν τῷ σεμνῷ μεγαλοψύχους, εὐγνώμονας, εὐσχήμονας πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ ἀπὸ γυναικείων προσώπων μεγάλως εὐτυχοῦντας, φιλοδόξους, καλούς τε καὶ ἀγαθούς, ξανθότριχας δὲ μᾶλλον, καὶ εὐειδεῖς καὶ ἁπαλοσώμους, μάλιστα ἐὰν τὴν Σελήνην ἐπιθεωρήσωσιν.

Ἐὰν δέ τις γεννηθῇ ὡροσκοποῦντος τοῦ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος λαμπροῦ, ὅς ἐστιν ἐπὶ τῆς κζ' μοίρας τοῦ αὐτοῦ Λέοντος, ἢ τοῦ ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, ὅστις ἐστὶν ἐπὶ τῆς ιζ' μοίρας τοῦ αὐτοῦ, ἢ πάλιν ὡροσκοποῦντος τοῦ λαμπροῦ τοῦ Ὕδρου, ὃς παρανατέλλει τῇ γ' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἀνατέλλοντες ἐπὶ τῆς γεννητικῆς ὥρας ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους εὐτυχεῖς τε καὶ περικτήμονας καὶ περιφανεστάτους, ἐμπαθεῖς δὲ καὶ αἰσχροποιοὺς ἢ μαλακολάλους, ἔτι δὲ καὶ φιλορχηστὰς καὶ κακοφήμους δὲ περὶ τὰ ἀφροδίσια, προβαίνοντας δὲ τὴν ἡλικίαν ἱερωσυνῶν τινων μεταλαμβάνοντας, διὰ θρησκείαν τινὰ θεϊκὴν ἢ ἐγκράτειαν τιμωμένους καὶ ἐδεσμάτων τινῶν ἀπεχομένους καὶ βιβλίων τινῶν ἀπορρήτων εἰδή-

1 λογίους. Fort. δολίους ut Ptolem. 1-2 Verba uncis incl. suppl. ex Exc. Paris. 1 ὀξύφρονας Ptolem. rectius. 2 ἀπαραπεύστους A. προσκόρεις codd. : corr. ex Exc. Par. 3 διαφορεῖς A. 3-4 ἐπὶ ὅρκους A. 4 νυκτερινῆς γενέσεως A. ὡρονομοῦντες M. 6 μιαιφώνους A. 8 νυκτερινῆς, aut hic, aut supra corrigendum in ἡμερινῆς; cf. ad v. 4. 9 ἐν omis. M. 11 Κριοῦ corr. : Ταύρου codd. 12 τῆς ante ♀ omis. M. 14 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 162, 12 ss. 14 καθαρούς Ptolem. φιλοκάλλους A. 15 φιλοκόους A. 18 ξανθοτρίχους codd.; corr. ex Exc. Paris. ἁπλοῦς ὠμούς codd. : corr. ex Exc. Paris. ἁπαλόσαρκος saepius invenitur. 22 ιζ' corr. : κζ' codd. 23 τῇ ιγ' μοίρᾳ M : τῆς γ' A; corr.. 24 ὄντος A. τῆς ♄ A : τοῦ ♄ M. τῆς omis. M. 26 ss. Alia hic prabet Ptolem., *Tetrab.*, p. 159, 19 ss. Alio fonte iam anonymus utitur. 27 μαλακολάλος verbum novum. Sed μαλακοκόλαξ invenitur apud Athen., VI, 258 a. δὲ omis. A. 29 μεταλαμβάνοντες M. θεϊκὴν μὲν ἢ A. ἐγκρατείας A : ἐγκρατείᾳ M. 30 τινῶν (alter.) M : ἔτι A; cf. supra 199, 19. 30-p. 203, 1 εἰδήμονες γίνονται A.

μονας· γίνονται δὲ καὶ περὶ τὰ οὐράνια φιλόκαλοι, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς μᾶλλον ὑπογλαύκους ἢ χαροποὺς ἔχοντες, εὐειδεῖς δε ταῖς ὄψεσιν.

Καὶ ὁ λαμπρὸς δὲ τῶν Ὑάδων ἀνατέλλων ἐπὶ ἀποκυητικῆς ὥρας καὶ κείμενος ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ ἐπὶ τῆς ιε' μοίρας τοῦ Ταύρου καὶ κράσεως ὢν τῆς τοῦ Ἄρεως καὶ <τῆς> Ἀφροδίτης καὶ ἐν οἴκῳ Ἀφροδίτης ὢν ποιεῖ τοὺς οὕτω γεννωμένους εὐτυχεῖς μὲν ἄγαν καὶ πλουσίους καὶ χώρας καὶ πόλεις ὑποτάσσοντας ἢ διοικοῦντας. ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ ἄστρον καὶ ἡ θέσις τῶν Ὑάδων ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις εὐεπίγνωστόν ἐστιν ἢ καὶ μᾶλλον φανερώτερον ὑπάρχει, οὕτω καὶ οἱ γεννώμενοι ἀνατέλλοντος ἤτοι ὡροσκοποῦντος τοῦ λαμπροῦ τῶν Ὑάδων ἐνδοξότατοι καὶ περιφανέστατοι καὶ πλουσιώτεροι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γίνονται. τὰ αὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ ὅταν ἰσομοιρήσῃ τῇ Σελήνῃ ἐν τῷ παρανατέλλειν ἤτοι ὡροσκοπεῖν· μάλιστα ἐπειδὴ οὗτος μόνος ὁ ἀστὴρ διπλῆν δύναμιν ἔχει τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀνατέλλοντος γὰρ αὐτοῦ δύνει ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀντάρεως κατ' ἰσομοιρίαν αὐτοῦ διάμετρον στάσιν κείμενος ἐπὶ τῆς ιε' μοίρας τοῦ Σκορπίου, καὶ ἀμφότεροι ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ εἰσίν. οὕτως μὲν οὖν καὶ περὶ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς οἰκουμένης καὶ περὶ τὰ ἀνατολικὰ καὶ περὶ τὰ ἄλλα κλίματα δοξαστικὰ καὶ μεγάλα δύνανται.

Αὐτὸς δὲ ὁ τοῦ Ἀντάρεως κατ' αὐτὸ τὸ κέντρον τὸ δῦνον εὑρισκόμενος ἐν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ ποιεῖ, καθὼς ἐν ἀρχῇ προείπομεν, διὰ γυναικείων προσώπων μεγάλας εὐτυχίας καὶ κληρονομίας· καὶ γὰρ αἱ γυναῖκες τῶν οὕτως γεννωμένων περίβλεπτοι μὲν καὶ πάνυ πλούσιαι γίνονται, οὐ πολυχρόνιοι δέ, ἐπειδὴ οὗτος ὁ Ἀντάρης εὐθέως δύνει, ὡς προείπομεν, ἐν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ εὑρισκόμενος. ὁ δὲ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ὡροσκοπῶν καὶ ἔχων τὸ ποιητικὸν τῆς τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐνεργείας ποιεῖ τοὺς οὕτω γεννωμένους περιθύμους καὶ θερμοὺς πάνυ περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ διαφόρως περὶ τὰ ἀφροδίσια· φύσει γὰρ αὐτὸς ὁ τόπος τῶν Ὑάδων ἀνατέλλων ἤτοι ὡροσκοπῶν ἀπὸ μοίρας ια' ἕως ιε' ἐμπαθεῖς περὶ τὰς ἡδονὰς ποιεῖ καὶ ἐπισήμους μᾶλλον καὶ καλοτραχήλους.

Ταῦτα δὲ ἱκανῷ χρόνῳ ἀγρυπνήσαντες καὶ καμόντες εὕραμεν, ἐπειδὴ πολλάκις ἐπὶ γενέσεων μηδεμιᾶς θεωρίας καλῆς εὑρισκομένης, μήτε

1 φιλόκαλος A. 3 ἀνατέλων A. ἀπὸ κυοτικῆς A. 9 μᾶλλον cum comparativo; cf. Sonny, *Anal. ad Dionem*, 215; Dorvill. ad Charit., I, 14 [Kroll]. 11 καὶ περιφ. A : ἤτοι περιφ. M. 13 ἰσομοιρήσει A. ἰσομοιρήσῃ ἢ παρανατέλλῃ τῇ Σελήνῃ (omiss. ἤτοι ὡρ.) M et Exc. Paris.; fort. recte. μάλιστα omis. A. 19 δοξαστικὰ M: δοξαζόμενοι A. Δοξαστικά = *gloriosa*, sicut δοξαστός *celeber*, δόξασμα *gloria* in Septuag. : δοξάζονται coni. Kroll. 21 γαμοστορικῷ A. Cf. supra p. 196, 20. 23 πλούσιοι A. 24 οὗτως A. 25 λαμπρὸς omis. A. 26 ὡροσκοπεῖ A. 27 γενωμένους περὶ θύμους A. 28 διαφόρους codd.; corr. Kroll, cf. p. 206, 27; ἀδιαφόρους Exc. Paris. 30 μοίρας ιβ' μ, ἕως μοίρας ις' κ' Exc. Paris. 32 εὕρομεν M. 33 γενέσεως A. μὴ δὲ μιᾶς A.

τῶν φωστήρων ἐπικέντρων ὄντων ἀλλὰ καὶ ἀποκλινάντων, [καὶ] μήτε τῶν ἀγαθοποιῶν ἐπικέντρων ὄντων, μεγάλας καὶ εὐτυχεστάτας πάνυ γενέσεις ὁρῶμεν, ὥσπερ ἐκτὸς τῶν συνανατελλόντων τοῖς κέντροις ἢ τῇ Σελήνῃ λαμπρῶν ἀστέρων οὐ κατελαβόμεθα· ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων ἀστέρων ἐξεθέμεθα, πλὴν ἑνὸς μόνου τοῦ Κανώβου, διὰ τὸ νοτιώτερον αὐτὸν εἶναι πάνυ καὶ σχεδὸν μὴ φαίνεσθαι ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν, ζητήσας ἐν τῷ διὰ Ῥώμης κλίματι.

Ἡμεῖς μὲν οὖν τῇ τοῦ θειοτάτου Πτολεμαίου διδασκαλίᾳ ἀκολουθήσαντες ἐτολμήσαμεν ἀπογράφεσθαι μὲν περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ποιότητος τῶν λ′ λαμπρῶν ἀστέρων· ἵνα δὲ μνησθῶμεν καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ γραψάντων περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων <φάσεως> καὶ περὶ τῆς τῶν παρανατελλόντων δυνάμεως ταῦτα παρεκτιθέμεθα· Βαβυλώνιοι μὲν οὖν καὶ Χαλδαῖοι[1] σχεδὸν πρῶτοι ἐφεῦρον τὴν τῶν φαινομένων γνῶσιν, καθὼς ἔγνωμεν ἐκ τῶν προγενεστέρων ἡμῶν. ἱστοροῦσι γὰρ οὗτοι καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Μύνδιον[2] καὶ Ἀρτεμίδωρον[3] *** συνέγραψε δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Βηρωσὸς καὶ οἱ ἐφεξῆς. καὶ τῶν ἡμετέρων δὲ οἱ πρόγονοι τῶν Αἰγυπτίων ἐμνήσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν περὶ αὐτῶν· ἐξ ὧν πρῶτος ἐγένετο Ἑρμῆς καὶ ἔγραψεν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασι περὶ τῆς τοῦ Κυνὸς ἐπιτολῆς[4], καὶ ὁ Νεχαὼ τε καὶ ὁ Κερασφόρος καὶ ὁ Πετόσιρις καὶ ὁ Νεχεψὼ[5] καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπὸ διαφόρων κλιμάτων ἔγραψαν περὶ αὐτῶν καὶ μάλιστα ὁ Τιμαῖος[6] καὶ

1 καὶ secl. 4 οὐκ ἀντελαβόμεθα A. καναβοῦ A. De hac stella similia iam apud Manilium, I,208 ss. 7 αὐτῶν A. 9-p. 205, 16 Hoc fragmentum iam edidimus *Rev. instr. publ. en Belg.*, 1897, p. 8 ss. 10 τῆς (ante ποιότ.) omis. M. 12 φάσεως suppl. 16 μένδιον codd. lacunam indicavimus. Possis etiam ἱστοροῦσι γὰρ οὕτως καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μύνδιος καὶ Ἀρτεμίδωρος. 17 δὲ καὶ] καὶ omis. M. βηρωσσός M. καὶ ὁ ἐφῆς codd.; corr. Nomen proprium latere olim credidimus. 18 οἱ omis. A. 20 ἀνατολῆς A. νεχάω δὲ M : νευχάω τε A. 21 πετόσσιρις A.

[1] De systemate Babylonico triginta stellarum, cf. Diodor. II, 30, 6; Boll, *Sphaera*, in Indice s. λαμπροὶ ἀστέρες.

[2] Apollonium Myndium, discipulum Chaldaeorum, solus, ut videtur, laudat Seneca, *Quaest. Nat.*, VII, 4, 1; 17, 1.

[3] Sine dubio Artemidorus Parianus, cuius doctrinam de cometis idem Seneca refert, *Quaest. Nat.*, I, 4; VII, 13; cf. Pauly-Wissowa, *Realenc.*, II, 1333. Artemidorum quem Φαινόμενα scripsisse vita Arati (p. 57, 31, Westermann = Maas, *Comment. in Arat.*, p. 324, 13) testatur, hunc astronomum Parianum esse censet Bidez.

[4] De hoc capite Hermetis Trismegisti, cf. Hephaest. Theb. I, 23 (p. 91 Engelbr.) et *Catal.*, IV, p. 124, n. 2; 154.

[5] Petosiris atque Nechepso omnibus noti sunt (cf. *Catal.*, IV, p. 120 etc.), sed de Nechaone et Cerasphoro astrologis Aegyptiis nihil nos comperisse fatemur.

[6] Fragmentum Timaei, qui iam a Vettio Valente laudatur (cf. n. 6), invenies in *Catal.*, I, p. 97.

<ὁ> Ἀσκλατίων[1]· ἀπὸ δὲ τούτων τῶν συγγραφέων ὠφεληθέντες οἱ μεταγενέστεροι αὐτῶν ἐτήρησαν ἐν διαφόροις τόποις καὶ πολλοῖς τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν ἐπισημειώσεις, ἃς ποιοῦνται ἐν ὁποίῳ δήποτε κλίματι, καὶ ἀνεγράψαντο τὸ ποιητικὸν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν σχεδὸν καθ' ἡμέραν, Μέτων μὲν καὶ Ἀπολλινάριος καὶ Εὐκτήμων ἐν Ἀθήναις καὶ Δοσίθεός τε ἐν Ἰωνίᾳ καὶ Κάλιππος ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ Φίλιππος ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Φωκίδι καὶ Λοκρίδι, Ἵππαρχός τε ἐν Βιθυνίᾳ[2]· καὶ φέρονται ἐν ἑκάστῳ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν συντάγματα περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων <δυνάμεως καὶ> τοῦ ποιητικοῦ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν· εἰ οὖν τὰς τῶν ἀέρων κράσεις ποσῶς τρέπουσιν ἀνατολὰς ποιούμενοι καὶ τὰς ἄλλας φάσεις, μειζόνως ἄρα καὶ εἰς ἡμᾶς ἐνεργεῖν δύνανται καὶ μεγάλας εὐτυχίας καὶ ἐναντιώσεις παρέχεσθαι, ἐνίοτε καὶ θανάτους κατὰ τὰς τῶν ἀφετῶν κολλήσεις. καὶ Ἀντίοχος[3] δὲ καὶ Βάλης[4] καὶ Ἀντίγονος[5] καὶ Ἡραΐσκος[6] καὶ ἄλλοι τινὲς πολλὰ καὶ διάφορα ἔγραψαν περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καθὼς ἔγκειται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, καὶ Σεραπίων[7] δὲ καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαῖος γινόμενος ἀπετέλεσε περὶ αὐτῶν. ἀλλ' οὐδεὶς ὧν προεῖπον ἀνδρῶν, μετήγαγεν ἐκ τοῦ ἀστρονο-

1 ὁ suppl. Ex Vettio Valente, *Catal.*, I, 79, 19 : Τίμαιος καὶ Ἀσκλατίων καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. 2 πολλοῖς] An πόλεσιν? 4 δήποτε omis. A. 5 σχεδὸν τῶν καθ' M : τῶν σχεδὸν πρὸς A; corr. 5-6 Ex Ptolem. Apparitionibus (cf. Lydus, *De ost.* ed. Wachsmuth, p. 275, 6 ss.). 5 μεθ' ὧν codd. μὲν omis. M. 6 Ἀθήναισι A. 8 Λοκρίδι corr. ex Ptolem. : βραχίδι A : βραχίδι cum γ superscr. M. De Branchidis cogitavit librarius. 8 ἑνὸς ἑκάστου coni. Kroll. 10 δυνάμεως καὶ suppl. 11 πόσως codd. ; corr. Kroll. 12 μείζονας codd.; corr. Kroll. 13 παρέσεσθαι A. 16 ἐγκεῖνται M.

---

[1] Asclatio qui commemoratur etiam in prooemio Vetti Valentis (ὁ Τίμαιος καὶ ὁ Ἀσκλατίων, *Catal.*, I, p. 79, 19), unde eum ante medium saec. II vixisse apparet, et saec. VI apud Lydum, *De ostentis*, 2 (*Catal.*, I, p. 81, 12), est, ni fallimur, celeber ille mathematicus qui mortem Domitiani et suum ipse exitum praedixisse fertur. Ascletario vocatur in codicibus Suetoni (Domit. 15), sed nomen corruptum esse viri docti iam dudum animadverterunt (cf. Boissevain ad Dion. Cass., LXVII, 16, v. 12). Ἀσκληπίονα eum appellat Malalas p. 266, 14 ed. Bonn., unde Ἀσκλήπιος dictus est in *Chron. Pasch.*, I, 468, 13 et in excerptis Byzantinis a Maximiliano Treu editis (Progr. gymn. Ohlau, 1880, p. 32, 11). Revera Ἀσκλατίων nomen est Aegyptiacum, vide *Berlin. Urkunden*, I, 14, c. 3, v. 10 (anni 255 p. C.). Cf. Ἀσκλατᾶς *Oxyrh. Pap.*, II, 297, 1 et Ἀσκλᾶς passim.

[2] Notissimi sunt omnes illi astronomi, quorum nomina sine discrimine ex Ptolemaeo transcripsit astrologus saeculi IV.

[3] Antiochus Atheniensis; cf. *Catal.*, II, p. 83 ss. et passim.

[4] Vettius Valens, celeberrimus astrologus saec. II; cf. *Catal.*, II, p. 83 ss. et supra p. 118, n. 2.

[5] Antigonus Nicaenus, qui exeunte saeculo II aut ineunte III floruit; cf. *Catal.*, IV, p. 67, n. 1.

[6] Quis sit hic Heraïscus, nescimus.

[7] Serapio Alexandrinus, cf. supra p. 179, n. 2.

μουμένου τὰς νῦν αὐτῶν οὔσας ἐποχὰς οὐδὲ τὸ ποιητικὸν τῆς κράσεως αὐτῶν.

Ἀπογραψάμενοι οὖν περὶ τῆς εἰδικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν ἀπλανῶν καὶ λαμπρῶν ἀστέρων καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν φυσιολογήσαντες περὶ αὐτῶν εὐλόγως καὶ τὰς τῶν ὑποδεεστέρων δυνάμεις καὶ τὸ ποιητικὸν αὐτῶν ὑποτάξομεν.

ρλς΄. Περὶ ἐμπαθῶν τόπων ἤτοι μελῶν τῶν αἰνιγματωδῶν ζῳδίων[1] Κριοῦ, Ταύρου, Λέοντος, Αἰγόκερω.

Καὶ ἄλλοι δὲ τόποι εἰσὶν ἐν τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ ἔν τισι μέλεσι τῶν ζῳδίων, οὔτε τοῦ πρώτου οὔτε τοῦ δευτέρου μεγέθους ὄντες, ἀλλὰ τῶν ὑποδεεστέρων, ἱκανὴν καὶ σχεδὸν ἀπαράβατον δύναμιν ἔχοντες καὶ ἐξαιρέτου παρατηρήσεως τετυχηκότες περὶ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τὰ σίνη τὰ σωματικά· πρῶτον μὲν γὰρ ψυχικοῖς πάθεσιν καὶ ἀσελγείαις περιπίπτουσιν ὅσοι τῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν γεννῶνται ἀνατελλόντων ἤτοι ὡρονομούντων τῶν ἐμπροσθίων ἤτοι τοῦ προσώπου τοῦ Σκορπίου περὶ μοίρας ιγ΄ ιδ΄ καὶ τῶν ὀπισθίων περὶ μοίρας κε΄ κς΄ κζ΄ κη΄, καὶ τῶν Ὑάδων ἤτοι τοῦ προσώπου τοῦ Ταύρου περὶ μοίρας ιβ΄ ιγ΄ ιδ΄ ιε΄ καὶ ἔτι τῶν ὀπισθίων μερῶν τοῦ Λέοντος ἀπὸ μοιρῶν κε΄ ἕως λ΄, καὶ τοῦ προσώπου ἤτοι ῥύγχους τοῦ Αἰγόκερω περὶ μοίρας ια΄ ιβ΄· ὡρονομοῦντες γὰρ οὗτοι καὶ ἀνατέλλοντες, ὡς προείπομεν, ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀσελγαίνειν οὐ μόνον εἰς γυναῖκας ἀλλὰ καὶ εἰς παῖδας καὶ τέρπεσθαι ταῖς παρὰ φύσιν ἡδοναῖς ἢ καὶ γυναιξὶν παθητικαῖς καὶ ῥευματικαῖς καὶ αἰσχροποιαῖς ἢ καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας [καὶ] τὰς οὕτω γεννωμένας ἀσχημόνως διάγειν ἢ τέρπεσθαι τοῖς αἰσχροποιοῖς τῶν ἀνδρῶν· βεβλαμμένοι γὰρ τὸν νοῦν ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκ τῆς ἀμεταθέτου φορᾶς τῶν ἀστέρων [f. 143] εἴς τε τὰς ἐπιπλοκὰς διαμαρτάνουσι διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμίας ὄρεξιν διαφόρως χρώμενοι τοῖς τοιούτοις καὶ ταῖς παρὰ φύσιν ἡδοναῖς. ἐὰν δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστὴρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς αἰνιγματώδεσι ζῳδίοις εὑρεθῇ Κριῷ Ταύρῳ, Λέοντι ἢ Αἰγόκερῳ, θεωρουμένη ὑπὸ Ἄρεως ἢ Κρόνου καί, ὡς προείπομεν, παθοποιῶν μελῶν ἤτοι τόπων τῶν

3 ἀπογραψάμενος A. ἰδικῆς cod. 5 τὰς cum tribus punctis A. δύναμιν A. 7 A(ngelicus), f. 136; M(ediolanensis), f. 141. 11-12 ἐξ ἑτέρας παρατ. codd., corr.; cf. 208, 19. 12 τυχόντες A. 14 γεννῶνται scripsi: γεννωμένων καὶ codd. (οι superscr. in M). 16 ιγ΄ omis. A. Hi numeri vix sani. 17 καὶ αἱ τῶν M. τοῦ προσώπου τοῦ M: πρὸ αὐτοῦ τοῦ A. Ταύρου corr.: ♏ codd. 18 ἔτι corr.: ἐπὶ codd. 23 ῥευματικαῖς = " quae profluviis albis laborant „ [Kroll]. 24 καὶ delevi. 25 Debebat αἰσχροποιοῖς. De fellatricibus dicitur. 27 διὰ A: δὲ M. 28 An ταῖς τοιαύταις? 30-31 Κρόνου ἢ Ἄρεως M. 31 ὧν προειπ. coni. Kroll.

[1] De signis " aenigmaticis „ astrologi non consentiebant; cf. *Catal.*, I, p. 166, 7.

ζῳδίων, πάθεσιν αἰσχίστοις περιτρέπουσι τοὺς οὕτω γεννωμένους· καὶ εἰ μὲν κρυφίως, εἰ δὲ φανερῶς, ἀποδείκνυνται παρὰ τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς κρύψεις τῶν τὰ τοιαῦτα ποιούντων ἀστέρων, λέγω δὴ Ἀφροδίτην καὶ Ἄρεα ἢ Ἀφροδίτην [f. 156v] καὶ Κρόνον, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐναντίων αὐτῶν συσχηματισμῶν τουτέστι τετραγώνων ἢ διαμέτρων ἢ καὶ ὅταν ὡροσκοπῇ τις αὐτῶν ἢ μεσουρανῇ, σφόδρα ἐκδήλους καὶ περιβοήτους αὐτῶν τὰς ἐπιθυμίας ἀποδείκνυσιν. οὐ γὰρ ἄλλως γίνεται τὸ παρὰ φύσιν ταῖς ἡδοναῖς χρῆσθαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὴν τοῦ πάθους ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀνάγκην πληρώσωσιν τοῦ δαίμονος, ὡς καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν χάριν κακῶς ἀκούειν, ἐνίους δὲ καὶ περιγράμματα καὶ περιπλοκὰς καὶ ζημίας καὶ ἔχθρας καὶ καταδίκην ὑπομένειν, ἐὰν μὴ ὁ τοῦ Διός ποθεν ἐπιθεωρήσας τὴν Ἀφροδίτην ῥύσηταί τι μέρος τῶν κακῶν. ἢ πάλιν ὑπὸ κρύψιν τοῦ Ἡλίου ἤτοι δυτικοὶ ὄντες, μάλιστα δὲ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, λαθριμαίας καὶ μετὰ σκέπης τινὸς ἢ καὶ δυσπετείας τῶν ἀκουόντων τὰς ἀσελγείας ἢ καὶ ἐπιθυμίας σκεπάσ(ουσι) τοῦ ἐπὶ πολὺ φανεροῦσθαι τὰς τούτων ἀσχημοσύνας· ὅθεν καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας τριβάδας τε καὶ ἀσχημόνως προσερχομένας τοῖς ἀνδράσιν ἀποδεικνύουσιν· ἀπὸ γὰρ ἀνάγκης σχεδὸν ὑποτυφλούμεναι ἀδικοῦνται τὰς διανοίας ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις· ὁρμῆς γὰρ [f. 143v] αὐταῖς ἀκατασχέτου γινομένης περὶ τὰ πάθη γίνεται καὶ τὸ κοιλαίνειν περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ κατὰ τὸ παντελὲς ἀσελγαίνειν· τοσαύτην τινὰ δύναμιν περί [τε] τὴν τῶν ἀστέρων σύγκρασιν καταλαμβανόμεθα. ἐὰν δὲ καὶ Ἄρης ἅμα τῇ Ἀφροδίτῃ ἑῷος συνεπιθεωρηθῇ ὑπὸ τῶν κακοποιῶν, περιπονηροτέρους καὶ μετὰ πάσης ἀναισχυντίας φανερῶς ἀσχημονοῦντας ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους· οὗτοι δὲ πολλάκις οὐ μόνον πρὸς ἄνδρας ἢ γυναῖκας ἀσελγαίνουσι ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῴων, οἷον τετράποδα ἢ ἄλλα τινά· ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπογείου κέντρου ἢ δυτικοῦ εὑρεθῇ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, θεωρηθῇ δὲ ὑπὸ Ἄρεως ἢ Κρόνου, ἢ αὐτὸς ὁ Ἄρης ἐν ταῖς δυνούσαις μοίραις εὑρεθῇ οὕτως, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς λατρώδεσι τῶν ζῳδίων, ὡς προείπομεν, σπάδοντας, εὐνούχους ἢ ἀποκόπους ποιοῦσιν ἢ στείρας ἢ διὰ θρησκείαν τινὰ ἀπεχομένους ἀφροδισίων καὶ δεισιδαιμονοῦντας καὶ ἐπιψόγους ἐν τοῖς ἀφροδισίοις.

2 οἱ δὲ codd.; corr. 3 τὰ τοιαῦτα A : ταῦτα M. 7 Debebat ἀποδεικνύασιν. ἄλλοις ἄλλων γίνεσθαι codd.; corr. Kroll et Bidez. 9 καὶ (alter.) omis. M. 10 ἐνίοις codd.; corr. περιγράμματα = περιγραφάς " circumventiones " [Kroll]. 12 ῥύσεται codd. 13 Ἡλίου M : Ἄρεως A (signis astrol.). 14 λαθημαίας A : λήθην ποιήσει διὰ τῶν μαίων M, quod explicatio librarii esse videtur; corr. Bidez : λαθριμαῖος " clandestinus " in glossar. σκέπας M. δυσπιστίας coni. Bidez qui ποιοῦντες ante σκεπάσουσιν suppl. 18 ὑποτυφλόμεναι A. 20 γίνεται corr.; γίνονται codd. κοιλαίνειν A : κινεῖσθαι superscr. γρ. κοιλαίνειν M : κυμαίνειν coni. Bidez. 21 τε del. Kroll. 22 Ἄρης A : Ἑρμῆς M. 23 περὶ ποντοτέρους A : περιπονωτέρους M; corr. 29 λατρώδη] De his signis, cf. *Catal.*, I, p. 166, 25. 30 ὡς προείπομεν] Nil tale supra. Ergo textus lacunosus est? σπάδοντος codd. ἀκόπους codd. : ἀτόκους coni. : ἀποκόπους Kroll. 32 δυσιδαιμονοῦντας A.

ρλζ'. Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν ἤτοι τόπων τῶν σινουμένων τὰς ὄψεις.

Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπεσημήναντο ὅτι οἱ φθοροποιοὶ διαμετροῦντες ἢ τετραγωνίζοντες τοὺς φωστῆρας ἢ καὶ συνόντες αὐτοῖς ἐν ταῖς ἐπαναφερομέναις μοίραις ἢ ζῳδίοις βλάπτουσι τὰς ὄψεις καὶ μάλιστα ἐὰν τὴν Σελήνην λειπτικὴν ὁ Κρόνος ἐπὶ νυκτερινῆς γενέσεως οὕτως ἐπιθεωρήσῃ, ἢ πάλιν ὁ Ἄρης ἐπὶ ἡμερινοῦ θέματος αὐξανομένην αὐτήν, ἤτοι συνῶσιν ἢ διαμετρῶσιν ἢ τετραγωνίζωσιν, ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἐπικέντρων ὄντων τῶν κακοποιῶν οἱ φωστῆρες ἐπαναχθῶσι. καὶ ὁ μέντοι Κρόνος τὸ σίνος παρέχει καθὼς πρόκειται καὶ δι' ὑποχύσεως ἢ ψύξεως τοῖς οὕτω πονοῦσιν· ὁ δὲ τοῦ Ἄρεως ἀπὸ πληγῆς ἢ κρούσματος [f. 144] ἢ σιδήρου ἢ πυρὸς ἢ θερμοῦ ῥεύματος ποιεῖ τὰς πηρώσεις· μετὰ δὲ Ἑρμοῦ συσχηματισθεὶς καὶ θεωρῶν τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην, καθὼς πρόκειται, ἐν παλαίστραις ἢ γυμνασίοις ἢ κακούργων ἐφόδοις [1].

Καὶ ταῦτα μέν τινες τῶν παλαιῶν ἐξέθεντο [2], οἷς καὶ αὐτοὶ συμμαρτυροῦμεν. καὶ ἄλλοι δὲ τόποι εἰσὶ τῶν μελῶν τῶν ζῳδίων ἔχοντες νεφελοειδεῖς συστροφὰς ἐξ ἀστέρων μικρῶν καὶ σχεδὸν ἀμαυρῶν συγκείμενοι, ἐξαιρέτου δὲ παρατηρήσεως τετευχότες· ἐφ' ὧν ἐὰν ἡ Σελήνη ὑπὸ σύνδεσμον οὖσα καὶ μάλιστα δύνουσα ἢ ὡροσκοποῦσα ἢ καὶ <ὁ> Ἥλιος οὕτως εὑρεθῇ, καὶ ἄνευ τῆς τῶν κακῶν ἀστέρων ἐπιθεωρίας βλάπτουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ ἀμαυροῦσι, καὶ μάλιστα περὶ τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου, ὅ ἐστιν ἀπὸ μοίρας ια' ἕως ιδ', καὶ ἐπὶ τῆς Πλειάδος τοῦ Ταύρου ἀπὸ μοίρας δ' ἕως ς' καὶ τῆς ἀκίδος τοῦ Τοξότου, ἥ ἐστι περὶ μοῖραν ζ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Τοξότου [τοῦ] νεφελοειδοῦς, ὅ ἐστι περὶ τὴν ιη' μοῖραν αὐτοῦ, ἢ καὶ τοῦ κέντρου τοῦ Σκορπίου, ὅ ἐστι περὶ τὴν λ' μοῖραν αὐτοῦ, καὶ τῶν πλοκάμων τοῦ Λέοντος τοῦ μὲν νοτίου περὶ μοῖραν κζ', τοῦ δὲ βορείου περὶ μοῖραν <κζ'> τῆς δὲ Παρθένου περὶ μοῖραν λ' καὶ τῆς κάλπιδος τοῦ

6 λειπτικήν A : ἐκλειπτικὴν in marg. γρ. λειπτικήν M : λειπτική pro λειψιφωτοῦσα dictum esse videtur. 7 ἐπιθεωρήσει codd. 8 διαμετροῦσιν A. 10 παρέχων codd. 11 ἐπιλύσεως codd. : ὑποχύσεως corr. ex Ptolem. ποιοῦσιν codd.; corr. Kroll. 13 Ἡλίου σχηματισθεὶς codd.; corr. ex Ptolem. τὸν M : τῶν A. 17 μέλων sic cum tribus punctis A. 18 ἀμαυρῶν A : ἀφανῶν M. 19 ἐξαιρέτ(ως) codd.; corr.; cf. supra p. 206, 11 et Ptolem., p. 148, 20 : παρατηρέσεως ἔτυχον ἐξαιρέτου. ἐφ' ᾧ codd.; corr. 23 μοιρῶν M. 25 ἣ ἔστι ... αὐτοῦ omis. A. 26 τοῦ seclusimus. τὰς ιη' μοίρας A. 28 πλεκάμων A. 29 κζ' suppl. Desideratur μέτωπον Σκορπίου quod in Exc. Paris. invenitur. περὶ omis. A. κάλπίος M.

[1] Haec paene ad verbum excerpta sunt ex capite Tetrabibli Περὶ σινῶν καὶ παθῶν, p. 149, 14 ss., edit. a. 1553.

[2] Lippitudinibus veteres Aegyptii sicut et nunc posteri eorum afficiebantur, eoque effectum est ut astrologi Alexandrini saepe de oculorum morbis disputaverint.

Ὑδροχόου ἀπὸ μοίρας ιζ′ ἕως ιη′ καὶ τῆς ἀκάνθης τοῦ Αἰγόκερω, ἥτις ἐστὶν περὶ μοίρας κ<ε′> καὶ κη′. ἐὰν δὲ ὁ Κρόνος ἢ ὁ Ἄρης ἐπιθεωρήσῃ τὴν Σελήνην ἢ τὸν Ἥλιον ἐπὶ τούτων τῶν τόπων ὄντας καὶ εἰς αὐτῶν ἐφ' ὧν προεῖπον μοιρῶν ἐπίκεντρος εὑρεθῇ καὶ ἐνεχθῇ τοῖς φωσὶ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τόπου κείμενος ἢ τοῦ ὡροσκόπου, ἀπαραβάτως σινοῦνται τὰς ὄψεις οἱ οὕτω γεννώμενοι, ἐὰν μήτε ὁ Ζεὺς μήτε ἡ Ἀφροδίτη ἐπιθεωρήσωσι τοὺς τὸ αἴτιον ποιοῦντας ἀστέρας ἢ τόπους καὶ τοὺς δεκανούς, οὓς ἐτάξαμεν ἐν τῷ πίνακι, καθὼς περιέχει καὶ ἡ τοῦ Ἑρμοῦ βίβλος ἐν ᾗ ἰατρομαθηματικὰ [1] πλεῖστα ἔγραψεν, [f. 144v] ἐπειδὴ οἱ κακοποιοὶ ἐπικείμενοι αὐτοῖς τοῖς δεκανοῖς τοιαῦτα καὶ τὰ πάθη ἢ τὰ σίνη ἐπιπέμπουσι καὶ περὶ ἐκεῖνα τὰ μέλη ὧνπερ ἕκαστος <τῶν> δεκανῶν κυριεύει, μάλιστα δὲ ἐὰν καὶ τοῦ σινωτικοῦ τόπου κυριεύσωσι κατὰ γένεσιν ὅ τε Κρόνος ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων καὶ ὁ Ἄρης ἐπὶ ἡμερινοῦ θέματος· οὕτω γὰρ τὰ μὲν σίνη φανερὰ καὶ τὰ πάθη δυσαπάλλακτα ποιοῦσι.

Καθυπερτερηθέντες δὲ ἢ ἀκτινοβοληθέντες οἱ τὰ πάθη ἐπιπέμποντες ὑπὸ τῶν ἀγαθοποιῶν, λέγω δὴ Δία, Ἀφροδίτην ἢ Ἑρμῆν, κηδεμόνα καὶ οὐκ ἐπονείδιστον ποιοῦσι καὶ τὰ πάθη μέτρια καὶ εὐπαρηγόρητα, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ εὐαπάλλακτα, καὶ μάλιστα ἐάν τις τῶν ἀγαθοποιῶν ἀνατολικὸς ὢν ἐπιθεωρήσῃ τοὺς τὸ αἴτιον ποιοῦντας τόπους· ὁ μὲν γὰρ τοῦ Διὸς διὰ πλούτου περιουσίαν καὶ βοήθειαν ἀνθρωπίνην τά τε σίνη κρύπτειν εἴωθε καὶ τὰ πάθη παρηγορεῖν· σὺν δὲ τῷ τοῦ Ἑρμοῦ κατοπτεύων ὅπως δήποτε οὓς προεῖπον δεκανοὺς ἢ τόπους, βοηθείαις ἰατρῶν καὶ φαρμακῶν συναστρίαις ἀπαλλάττουσιν ἢ παρηγοροῦσι τὰς κακώσεις. ὅτε δὲ <ὁ> τῆς Ἀφροδίτης ἑῷος ἐπιθεωρήσῃ τοὺς αἰτιατικοὺς τόπους, τὰ μὲν σίνη οὐκ ἄμορφα κατασκευάζει, τὰ δὲ πάθη διὰ προφάσεως θεῶν ἢ χρησμῶν ἢ περιάπτων ἢ ἀποτροπιασμῶν ἢ εὐχῶν τινων θεραπεύει. ὁ δὲ Ἑρμῆς μόνος ἐπιθεωρήσας τὸν παρ' αἵρεσιν κακοποιὸν ἀστέρα καλῶς κείμενος ἐπικουρίας τινὰς ἢ καὶ πορισμοὺς δι' αὐτῶν τῶν σινῶν ἢ καὶ παθῶν παρέχεται τοῖς οὕτως ἔχουσιν.

1 ἀπὸ A : κατὰ M. 2 κε′ corr. : κ′ codd. 3 ὄντας A : ἰόντας M fors. recte. εἰς A 4 ἐφ' ᾧ codd.; corr. 6 σινοῦντας A. 8 πίνακι] De tabulis deperditis cf. supra p. 197, 27. 11 μέλλη A. 13 γενέσεως A. 16 οἱ corr. : ἢ codd. ἐπὶ πέποντες A. 17-18 κηδεμονίαν coni. Kroll. 21 τόπω cum tribus punctis A. 23 τῷ M : τὸ A. 23-24 ἢ τόπους superscr. in M. 24 φαρμακοῖς συναστρ′ cum tribus punctis A : φαρμακείαις σὺν ἀστρ′ M : φαρμακῶν συναστρίαις scripsimus, cf. infra p. 210, 6-7, ἰατρῶν συναστρίας. —Συναστρία est astrologis " amicitia temporaria „ cf. Procl., *Paraphr. Ptol.*, p. 267 (ed. 1635). 25 ὁ suppl. ἑῷος scripsi : ἕως cum tribus punctis A : omis M. 26 αἰτικοὺς A. 28 εὐωχῶν codd., corr. 30 ποριασμούς A.

[1] In Hermetis Trismegisti " Iatromathematicis „ ab Iedelero iuniore editis (*Medici graeci minores*, I, p. 387 ss., 430 ss.) nihil de decanis invenimus.

'Ιδικῶς δὲ καί τινα ζῴδια καὶ ἀστέρες τῶν ἀπλανῶν ἐν τῷ περὶ θεῶν τόπῳ ἢ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν μοιρικῶς εὑρισκόμενοι ἢ καὶ ὡροσκοποῦντες μεγάλας βοηθείας διὰ θεῶν ἐπιφανείας ἢ δι' [f. 145] ὀνείρων παρέχονται τοῖς γεννωμένοις· καὶ ὁ μὲν Σκορπίος οὕτως εὑρισκόμενος καὶ μάλιστα περὶ μοῖραν κζ', ἔνθα ἐστὶν ὁ λαμπρὸς τοῦ 'Οφιούχου, δι' ἐπιφανείας ἢ δυνάμεως Ἀσκληπιακῆς ἢ Σεραπιακῆς[1] ἢ ἰατρῶν συναστρίας θεραπεύει τοὺς οὕτω γεννωμένους. ὁ δὲ τοῦ Στάχυος τῆς Παρθένου, ὅς ἐστιν περὶ τὴν κθ' μοῖραν, οὕτως εὑρισκόμενος διὰ Μητρὸς θεῶν ἢ Κόρης ἢ Ἀφροδίτης[2] ὕπαυγος ὑγείας ἀποτελεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, ὅς ἐστιν περὶ τὰς κς' μοίρας αὐτῶν, εὑρισκόμενος πρὸ ζ' μοιρ(ῶν) ἐν τῷ περὶ θεῶν τόπῳ ἢ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν κέντρῳ ἢ ὡροσκοπῶν δι' Ἑρμοῦ ἢ Τελεσφόρου ἢ Ἀπόλλωνος[3] τὰς βοηθείας ποιεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου, ὅς ἐστιν ἐπὶ τῆς κθ' μοίρας αὐτῶν, οὕτως εὑρισκόμενος καὶ μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων δι' Ἡρακλέους ἢ <ἡμερινῶν διὰ> Διοσκόρων[4] βοηθείας ἢ ἐπιφανείας παρέχει. καὶ ὁ λαμπρὸς δὲ τοῦ Κυνὸς ὁ παρανατέλλων τῇ κ' μοίρᾳ τῶν Διδύμων καὶ ἐν οἷς προεῖπον τόποις εὑρισκόμενος καὶ μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων τὰς ἀπὸ Ἑκάτης ἢ

2 θεῶν M (cf. infra v. 11) : θεὸν A. ὑπογ(είῳ) M. 3 διὰ θεῶν ἢ δι' ἐπιφ. ἢ ὀνείρ. codd.; corr. ex Exc. Par. 6 σαραπιακῆς M. 6-7 ἱερῶν συνάστρας cum tribus punctis A; cf. supra p. 209, 24 et infra Exc. Paris. p. 225, 23. 8 τῆς κθ' codd. 9 ὑγείας ex Exc. Paris. p. 225, 25 corr.; ταύτας A : οὖσα τὰς ἰάσεις M, quod correctio librarii esse videtur. 10 τὰς κθ' codd.; corr. 11 i. e. ἐντὸς ἑπτὰ μοιρῶν ἀπὸ τοῦ τόπου. 12 ὑπογ(είῳ) M. τελεσφορεῖ A. 13 ἡγουμένου Διδ. codd.; corr. ex Ptolem., cf. n. 3. 14 τὴν κθ' codd. 15 γεύσεων A. ἡμερινῶν διὰ suppl., cf. Exc. Paris. p. 225, 26. 15-16 διοσκοριῶν A. 17 τόπῳ codd.; corr. 18 τὰ ἀπὸ ἑκάστης A.

[1] " Complures astrologi hunc (Ophiuchum seu Anguitenentem) Aesculapium finxerunt " (Hygin.; *Astr.*, II, 14), quia Aesculapio serpens est sacer (v. Boll, *Sphaera*, p. 113). — Aegyptiorum Serapidem Graeci suo medicinae deo comparaverunt; cf. Preller-Jordan, *Röm. Myth.*, t. I, p. 377.

[2] Virginem caelestem " spiciferam " alii Cererem seu Matrem deorum, alii Proserpinam, alii Atargatin seu Venerem esse contenderunt; cf. Bücheler, *Carmina epigraph.*, n° 24; Boll, *Sphaera*, p. 480. — Cf. supra p. 199, n. 1.

[3] Cf. Ptolem. Tetrab., I, 9: Τῶν δὲ ἐν ταῖς κεφαλαῖς (τῶν Διδύμων) δύο λαμπρῶν ὁ μὲν ἐν τῇ προηγουμένῃ τῷ τοῦ Ἑρμοῦ, καλεῖται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ ἐν τῇ ἑπομένῃ τῷ τοῦ Ἄρεως, καλεῖται δὲ Ἡρακλέους. Hermes ad Geminos pertinere videtur quia, sicut Dioscuri (v. n. 4), gymnasiis et arti palaestricae praesidet. — Quae ratio inter Telesphorum et Geminos intercedat, non perspicio. — De Apolline, cf. n. 4.

[4] " Geminos complures astrologi Castorem et Pollucem esse dixerunt ... alii dixerunt Herculem esse et Apollinem " (Hygin, *Astron.*, II, 22). De Hercule et Apolline iam a priscis temporibus pro Geminis habitis, cf. supra p. 188, 10; *Sphaera*. p. 124 ss., 480, n. 1.

αὐτοῦ τοῦ Ἄρεως ἢ Ἀνούβιδος[1] ἢ καὶ τὰς διὰ θυσιῶν ἢ καὶ πυρὸς ἢ **αἵματος ἢ ἀ**ποτροπιασμῶν βοηθείας ἢ ἐπιφανείας παρέχεται· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς Λύρας **δι' Ἀπ**όλλωνος ἢ Ἑρμοῦ[2]· οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ Αἰγόκερω καὶ οἱ **Ἔριφοι** καὶ ἡ Αἴξ, ἐφ' ὧν προεῖπον τόπων εὑρισκόμενοι, διὰ Πανὸς ἢ δι' **Ἑρμοῦ**[3] τὰς βοηθείας ἢ τὰς ἐπιφανείας ποιοῦσι, μάλιστα ἐὰν καὶ τῶν ἀ**γαθο**ποιῶν τις τοὺς προειρημένους τόπους ἐπιθεωρήσῃ.

Ἕκαστος δὲ τῶν πλανητῶν **κατὰ τὴν** οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν ἐπὶ τῶν προδεδηλωμένων τόπων εὑρισκόμε**νος** καὶ μάλιστα οἱ ἀγαθοποιοὶ τὰς βοηθείας καὶ ἐπιφανείας ποιοῦσι κατὰ **τὰς** τῆς φύσεως αὐτῶν δυνάμεις· καὶ ὁ Κρόνος δὲ ἐπὶ ἡμερινῆς γενέσ**εως** τὰς ἰδίας ἢ καὶ τὰς διὰ Πλούτωνος καὶ Ποσειδῶνος[4] ὄψεις καὶ βοηθείας παρέχεται καὶ **ἐξ** ἀντιπαθείας τῶν ἰδίων βοτανῶν καὶ τῶν **ἄλλων** θεραπείας παρέχεται· ἐπὶ δὲ τῶν νυκτερινῶν γενέσεων κακῶς κείμενος τὰς διὰ τετελευτηκότων προσώπων ἢ <γυναικῶν> ἐπισήμων καὶ δεισιδαιμονιῶν παρέχεται, καὶ ὁ Ἄρης δὲ τὰ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἐοικότα παρέχεται καὶ τοῖς μὲν ἐν νυκτὶ ὠφέλιμα καὶ φοβερά, τοῖς δὲ ἐν ἡμέρᾳ γεννωμένοις ἐναντία καὶ βλαβερά.

Iam supra (p. 194) monuimus caput quod in libro Angelico haec sequitur, fortasse eiusdem scriptoris esse. Cuius capitis versus nonnullos ex codice Mediolanensi descriptos petentibus nobis misit Dominicus Bassi, qua semper est liberalitate.

1 καὶ omis. A. 2 ἀποτροπιασμοῦ A. 4 καὶ οἱ ἐφεξῆς ὧν codd.; corr. ex Exc. Paris., p. 225, 30 : ἐξ pro αἴξ lectum corruptelam genuit. τόπον A. 5 πάντος A. 7 ἐπιθεωρήσει codd. 10 καὶ τὰς A. 11 ἢ καὶ τὰς διὰ omis. A. 13 De plantis Saturni, cf. *Catal.*, IV, p. 124, 136. 14 καλῶς Exc. Paris. 14-15 τελευτηκότων A. 15 γυναικῶν suppl. ex Exc. Paris., p. 226, 8. δυσειδαιμονίων (sic) codd. 16 τῇ omis. A. 17 νυξὶν M. φοβερὰ post γεννωμένοις transp. Exc. Paris, p. 226, 10, fors. recte.

---

[1] Anubin cynocephalum Cani caelesti adsimulatum esse ex ipsa eius natura sequitur; cf. Boll, *Sphaera*, p. 179. Sed cum Anubis mortuorum sepulchrorumque custos sit, peregrino deo Graeci Hecatam suam substituerunt. — Martem Caniculae coniunctum esse alibi non invenimus; sine dubio quia sidus eius calidum esse docebant astrologi, illam necessitudinem statuerunt.

[2] Cf. Ps.-Eratosth., *Cataster.*, 24 : Λύρα κατεσκευάσθη τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ Ἑρμοῦ ἐκ τῆς χελώνης ... μετέλαβε δὲ αὐτὴν Ἀπόλλων. Cf. Hygin, *Astr.*, II, 7.

[3] Capricornum, Haedos, Capram Pani, pastorum deo, convenire manifestum est, et Hermes, pater eius, saepe et in fabulis et in monumentis cum eo coniungitur. Praetera mythographi Aegyptii narrabant Pana, cum Typhonem fugeret, in flumen se deiecisse et Capricornum factum esse. Evhemerus quoque dixit Capram fuisse Panos uxorem (Hygin, fab. II, 13 et 28). Cf. praeterea Boll, *Sphaera*, p. 480.

[4] Cur Kronos per filios suos Plutonem Neptunumque apparitiones provocet et auxilium praebeat, nobis quidem non omnino perspicuum est.

Quos hic publici iuris facere iuvabit, quo facilius fragmentum hoc agnoscatur, si in collectaneis Byzantinorum vel in vetere opere astrologico inveniatur. Fieri poterit ut inde nomen auctoris ignoti detegatur, quod est in votis.

F. 142 (cod. Med.). ρλη'. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας.

Κενοδρομοῦσα ἡ Σελήνη καὶ ἀκαταμαρτύρητος παρὰ τῶν ἀγαθοποιῶν, μετρίους φιλερήμους ποιήσει, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀφαιρετικὴ οὖσα οὐ μόνον μετρίους ἀλλὰ καὶ πτωματικοὺς ποιήσει, χεῖρον δὲ καὶ ἐὰν ὑπὸ δύσιν τύχωσιν ἢ ἀποκλίναντες. πρὸς δὲ τὰς φύσεις τῶν ζῳδίων τὰ συμβαίνοντα ἔσται (f. 142v)· Σελήνη Κρόνῳ συνάπτουσα, ἀνατολικὴ μὲν ὑπάρχουσα, πρὸς βίον ἀγαθή, ὀφθαλμοὺς δὲ ἀδικεῖ, καὶ στραβοὺς ἢ μύωπας ἢ γλαυκοὺς ἀποτελεῖ. πάντως δὲ σίνος ἐν ὀφθαλμοῖς ποιήσει, ἢ τὴν ὄψιν [lacuna?]. καὶ τοὺς μὲν γεννηθέντας ποιεῖ συνετούς, ἀπροσκόπους δὲ περὶ τὰς πράξεις καὶ δειλούς· κτλ.

Et post nonnulla :

F. 143. Καὶ ἐπιστήμονας ἀποτελεῖ καὶ παιδείας πολλῆς· τινὰς δὲ μυροπώλους, ἢ ἀνθοπλόκους, ὅσα ἐν ἑορταῖς προσήκει (cf. supra p. 189, 9)· ἐὰν δὲ ἡ Ἀφροδίτη βλάπτηται ἢ ἐν τόπῳ κακῷ ἵσταται ἢ μαρτυρεῖται ὑπὸ Κρόνου, ἐριουργοὺς ἢ ἱστουργοὺς ἀποτελεῖ· ἀπὸ δὲ Ἀφροδίτης ἀπορρέουσα τὰς ἡδονὰς καὶ πάθη καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἀφροδισίων φύσιν ποιεῖ· οἱ δὲ τοιοῦτοι ἀπὸ μικρᾶς τῆς ἡλικίας μιγήσονται γυναιξὶν οὐκ ἀγαθαῖς δέ. δυσπράκτους γὰρ καὶ πολυψόγους κτλ.

Desinit (f. 143v) ἐκεῖνο δέ σοι πρὸ πάντων νοείσθω ὅτι οἱ ὕπαυγοι καὶ ἐν τοῖς ἀποκλίμασιν ὄντες, οὐδὲ μίαν ἔχουσι λύσιν, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κέντρων καὶ τῶν ἐπαναφορῶν καὶ ἔξαυγοι ἰσχύουσιν· ἐῴων δὲ ὄντων αὐτῶν, θερμοὺς ποιοῦσιν καὶ τοῖς πράγμασιν.

THEOPHILI DE STELLIS FIXIS

Caput Theophili de stellis fixis quod ex ipso Palchi libro, ut videtur, excerpsit, edimus ex codice Angelico (A), f. 209, ubi ei est titulus Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν et ex cod. Paris. Suppl. gr. 1241, saec. XIV, a Minoide Myna ex Oriente allato et partim madore pessumdato (P), f. 30. Praeterea usi sumus codice Marciano 334, s. XIV (M), f. 26, κεφ. ϛ'. Quo in codice numeri longitudinum stellarum pro temporum ratione ita variati sunt, ut auctorem huius syllogae annos c. 790 post Ptolemaeum sive a. 930 p. C. n. scripsisse facile appareat. At longitudinum numeri, quales exhibent codices Angelicus et Parisinus, ad annum 768, id est ad Theophili Edesseni aetatem quadrant, quippe qui a. 785 p. C. n. mortuus est. E. g. Arcturo apud Ptolemaeum adscribitur longitudo ♍ 27°, in codd. A P ♎ 3° $20'$, in cod. M ♎ 4° $55'$; superant igitur codd. A P Ptolemaei numerum 6 gradibus 20 minutis, cod. M 7 gradibus 55 minutis. Similem in modum Reguli (τοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος) apud Ptolemaeum longitudo

est ♌ 2° 30′, in codd. AP 8° 50′, in cod. M 10° 25′ : differunt igitur AP a Ptolemaeo 6° 20′, M 7° 55′ ut supra. Numeri in codice M plerumque optime conservati sunt aut levissima sanandi correctura praeter longitudinem extremae Eridani stellae, de qua ipsi Ptolemaei codices valde discrepant. Plura vitia in codd. AP occurrunt : quae aut sanavimus aut in adnotatione significavimus. Ceterum 29 stellae solum hic describuntur omisso Gorgone Persei, qui ab Anonymo anni 379 (v. supra p. 200, 19) post τὸν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου nominatur.

***

Theophilum capite astrologi anni 379 de stellis consurgentibus usum esse cum ex toto argumento tum ex ipsis eius verbis apparet, sed ex uberrima qualitatum enumeratione quas singula astra decernunt, pauca elegit, ordine tamen nominum saepe servato. Ne singula persequamur, unum exemplum afferemus. De stella in capite Geminorum dicunt :

Astrologus a. 379, p. 201, 3.	Theophilus, 215, 20.
ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀρχικούς, δεινούς, δράστας, παραβόλους, ἀνυποτάκτους, θυμικούς, αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προϊσταμένους, ἐνδόξους· ἐπὶ δὲ ἡμερινῆς γενέσεως ὡροσκοποῦντες ποιοῦσιν ὑβριστάς, ὠμούς, ἀνελεήμονας, προπετεῖς, ἅρπαγας, τεταραγμένους, μεθύσους· ἐὰν δὲ μεσουρανῶσιν, οὐ καλῷ τέλει πάντως ἀπολλυμένους.	σημαίνει παραβόλους τινὰς καὶ ἀνυποτάκτους στρατιώτας καὶ θυμικοὺς καὶ αὐθάδεις καὶ ἀνελεήμονας, ἅρπαγάς τε καὶ ὑβριστάς, μὴ καλῷ δὲ τέλει κεχρημένους.

Theophilus veteris astrologi sententias non solum mirum in modum decurtavit, sed ad libidinem interdum mutavit. Nam cum Christianus esset pius — quod ex introductione libri infra edenda elucet — quidquid paganam superstitionem olebat, delere conatus est : nomina deorum quae occurrebant praeter solita planetarum suppressit, et sacerdotibus eorum clericos et episcopos substituit (e. g. p. 214, 14, κληρικοὺς ὀνομαστοὺς ἢ ἀρχιερεῖς καὶ ἐπισκόπους, pro p. 199, 15, ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους ἢ τελετῶν τινων προφήτας etc.).

Sed et suo arbitratu quaedam inseruisse videtur. Nam cum de rebus publicis et de bellis saepe consuleretur, quippe qui astrologus chaliphae Almahdi erat, illae quaestiones ei semper maximae curae fuerunt. Itaque saepe in fine paragraphorum talia addidit, e. g. p. 216, 5 : Συμβάλλονται δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς προβολὴν τῶν ἀνυόντων τὰς δημοσίας εἰσφοράς, vel p. 217, 10 : Συμβάλλεται ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς προβολὴν ἀνατολικῶν ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν.

Τὰ παραλειπόμενα
[τῶν καταρχῶν] τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἀποτελέσματα ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν.

Ὁ Στάχυς τοῦ Ζυγοῦ μοίρας β′ μς′ νότιος, μεγέθους α′, καὶ ὁ Λυραῖος Τοξότου μοίρας κγ′ μ′ βόρειος, μεγέθους α′, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Ὄρνιθος Ὑδροχόου ιε′ λ′ νότιος, μεγέθους α′· οὗτοι οἱ γ′ κράσεώς εἰσιν Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ· ἰσομοιροῦντες οὖν τοῖς κέντροις καὶ τοῖς φωστῆρσι καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης ἐν πάσῃ καταρχῇ σημαίνουσι λαμπρότητα τῆς καταρχῆς καὶ εὐχέρειαν τῶν πραγμάτων καὶ εὐδοκίμησιν, καὶ ἐὰν ὁ Ζεὺς συσχηματισθῇ ἑνὶ τούτων ἢ καὶ συνῇ, ἐπιφανεστέραν δείκνυσι τὴν πρᾶξιν καὶ ἡγεμονικωτέραν· εἰ δὲ Ἄρης, ὀξυτέραν καὶ δραστικωτέραν.

Ὡσαύτως καὶ ὁ βόρειος Στέφανος τῆς αὐτῆς κράσεως ὑπάρχει· συγκεντρούμενος γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ τοῖς φωστῆρσι συνανατέλλων σημαίνει κληρικοὺς ὀνομαστοὺς ἢ ἀρχιερεῖς καὶ ἐπισκόπους.

Ὁ δὲ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, τῆς αὐτῆς ὢν κράσεως, σημαίνει βραδυτῆτα τῆς καταρχῆς, ὅμως οὖν τέλος εὔχρηστον.

Πάλιν καρδία Λέοντος Λέοντος μοίρας η′ ν′ βόρειος, μεγέθους α′· Ἀρκτοῦρος Ζυγοῦ γ′ κ′ βόρειος, μεγέθους α′· Ἀντάρης Σκορπίου ιθ′, μεγέ-

1-3 Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν A. 2 τῶν καταρχῶν uncinis inclus. ἄστρων· τὰ P. 4 Numerus graduum Spicae qualem praebent A P suspectus : cum Ptolemaeus habeat ♍ κς′ μ′ exspectamus apud Theophilum ♎ γ′, non β′ μς′. Theophilus in suo Ptolemaeo aut legit ♍ κς′ κς′ (at in Syntaxi quidem tales minutorum numeri non inveniuntur) aut ♍ κς′ κ′, ut ipse scripserit non ♎ β′ μς′, sed β′ μ′. 4-6 Ὁ στάχυς ♎ μοίρας δ′ λε′ νότιος μεγέθους α′· καὶ ὁ λυριαῖος (sic) ♐ μοίρας κε′ ιε′ βόρειος μεγέθους α′ καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς ὄρνιθος ♒ ιζ′ ε′, μεγέθους α′ M. βό(ρειος) A P : in marg. νότιος P. 5 κς′ μ′ A P : corr. 6 νότιος omis. P. λ′ omis. A. 7 καιροῖς P. 7-8 τὸν κλῆρον P. 8 ἐν omis. AP. 8-9 σημασίαν σημαίνει λαμπροτάτης καταρχῆς A P : sed σημασίαν σημαίνει librarius ex falsa coniectura scripsit pro ση ση, idest σημαίνουσιν. 9 εὐδοκιμίαν ut videtur A. 10 δει////νυσθαι M. 11 post ἡγεμονικωτέραν in M insertum : Ὁ ♎ κβ′ λε′. 12 τῆς αὐτῆς ἐστι κράσεως A. 12-13 σύγκεντρος μὲν γάρ AP. 13 σημαίνει omis. P. Post ἐπισκ. transp. A. 15 in marg. man. 1 : ♒ ιδ′ νε′ M (ad piscem australem). 16 ἄχρηστον A. 17-215, 2 Πάλιν καρδία Λέοντος ♌ μοίρας ι′ κε′ βόρειος μεγέθους α′· Ἀρκτοῦρος βόρειος ♎ δ′ νε′ μεγέθους α′· Ἀντάρης ♏ η′ [leg. κ′] λε′ μεγέθους β′· ὁ λαμπρὸς τοῦ Κυνὸς ♊ κε′ λε′ μεγέθους α′ νότιος· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ♑ ια′ με′ βόρειος μεγέθους α′ M. 17 Pro καρδία in A P figura trigoni posita est. Λέοντος - μεγέθους α′ omissum in A in lacuna circa 22 litterarum. 18 βόρειος ante Ζυγοῦ transp. PM.

θους β'· ὁ λαμπρὸς τοῦ Κυνὸς Διδύμων κδ', μεγέθους α', νότιος· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ Αἰγόκερω ι' κ' βόρειος, μεγέθους α'. οὗτοι οἱ πέντε κράσεώς εἰσιν Ἄρεως καὶ Διός· συνκεντρούμενοι οὖν ἐν ταῖς καταρχαῖς καὶ τοῖς φωστῆρσι συνανατέλλοντες καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης σημαίνουσι βασιλεῖς καὶ ἐνδόξους στρατηγοὺς καὶ φοβεροὺς ἄνδρας καὶ ἀνυποτάκτους, ἁρμόζουσι δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς ἐπιστρατείας καὶ στρατηγίας καὶ προβολὰς βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ τῶν τοιούτων.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀκρόποδος τοῦ Ὠρίωνος, Ταύρου μοίρας κϛ', νότιος, μεγέθους α', καὶ ὁ μέσος τῶν τριῶν τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος Διδύμων μοίρας <...> νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἡνιόχου Διδύμων θ' ι' βόρειος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου Τοξότου μοίρας κγ' κ' νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Αἰγὸς Διδύμων μοίρας α' κ' βόρειος, μεγέθους α'· οὗτοι οἱ πέντε κράσεώς εἰσι Κρόνου καὶ Διός· συγκεντρούμενοι οὖν καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης σημαίνουσι τὰς καταρχὰς περικτητικὰς καὶ ἐπωφελεῖς· συμβάλλονται δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς οἰκοδομὰς ναῶν καὶ πόλεων καὶ τῶν τοιούτων.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου τῶν Διδύμων Καρκίνου μοίρας γ' βόρειος, μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως καὶ Κρόνου· οὗτος παρανατέλλων ἑνὶ τῶν κέντρων ἢ τοῖς φωστῆρσιν ἢ τῇ τύχῃ σημαίνει παραβόλους τινὰς καὶ ἀνυποτάκτους στρατιώτας καὶ θυμικοὺς καὶ αὐθάδεις καὶ ἀνελεήμονας, ἅρπαγάς τε καὶ ὑβριστάς, μὴ καλῷ δὲ τέλει κεχρημένους.

2 Αἰγόκερω ιβ' A : ια' P : verum numerum ex Ptolemaeo et M restituimus. 3 κράσεις P. οὖν omis. MP. 4 ση ση (i. e. σημαίνουσιν) P. 6 ἀρχὰρχαὶ (sic) P. ἐπιστρατείαν καὶ στρατηγίαν M : σατραπείας legit excerptor Venetus, cf. 221, 3. 7 προσβολὰς cod.; corr.; cf. 216, 6. 8 ὁ omis. P. 8-13 Ταύρου μοίρας κα' [leg. κζ'] με', μεγέθους α', νότιος· καὶ ὁ μέσος τριῶν τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ♊ μοίρας ε' ιε', νότιος· καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ (compendio scriptum in cod.) ὤμου τοῦ Ἡνιόχου ♊ ι' με', μεγέθους β'· καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου Τοξότου μοίρας κδ' νε', νότιος, μεγέθους β'· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Αἰγὸς ♊ μοίρας γ' [reponendum videtur β'] νε' βόρειος, μεγέθους α' M. 8 Pro κϛ' calculo invenimus κϛ' ι'. 9 μεγέθους α' νότιος MP. 9-10 καὶ ὁ μέσος - β' in textum recepimus ex M: omis. AP. 11 ♊ //// ι' P. 12 η' (sic A) incertum in P : scripsimus κ'. 13 α' P : α' η' A : scripsimus α' κ'. 14 συγκεντρουμένου καὶ συνανατέλλοντος P. οὖν M : τοίνυν A. 15 τὸ κλῆρος P. 15-16 περικτη(τικ)ὰς M (περικτητικάς scribit Paulus Alexandr.). 16-17 οἰκοδομίας M. 18 Καρκίνου omis. P. 19 μοίρας δ' λε' M. μόνου P M : μ cum signo Saturni superscr. A. οὔτε P. 20-21 ἐπιβόλους M. 21 καὶ ante θυμικοὺς omis. M. αὐθαύδεις (sic) P. 22-23 κεχρῆναι P : κεχρῆσθαι? A.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας χηλῆς τοῦ Σκορπίου Ζυγοῦ κς' βόρειος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου <Διδύμων> κθ' μ', μεγέθους β'· οὗτοι οἱ δύο κράσεώς εἰσι Διὸς καὶ Ἑρμοῦ· συγκεντρούμενοι δὲ καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσι δικαιοπραγίαν κατ' εὔνοιαν καὶ θεοσέβειαν καὶ πολυγνωσίαν· συμβάλλονται δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς προβολὴν τῶν ἀνυόντων τὰς δημοσίας εἰσφοράς.

Πάλιν ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος Διδύμων ο' κ' νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ Προκύων Καρκίνου μοίρας ε' μδ', μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τῷ δεξιῷ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος Διδύμων μοίρας η' κ' νότιος, μεγέθους α', καὶ ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας Ἰχθύων μοίρας κδ' βόρειος, μεγέθους β', καὶ Ἵππου ὦμος Ἰχθύων μοίρας η' λ' βόρειος, μεγέθους β'. οὗτοι οἱ πέντε κράσεώς εἰσιν Ἄρεως καὶ Ἑρμοῦ· συγκεντρούμενοι οὖν καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσιν ἐν ταῖς καταρχαῖς στρατηγέτας πολεμικούς, μηχανικούς, δολίους καὶ ὠμοὺς καὶ ψεύστας καὶ ἀναιρέτας καὶ ἀνδροφόνους καὶ οὐ καλῷ τέλει κεχρημένους.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τοῦ Κενταύρου Σκορπίου ιδ' μ', μεγέθους α' νότιος καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ Κριοῦ ε' μ' νότιος, μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Διός· οὗτοι συγκεντρούμενοι ἢ καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσιν ὑπηκόους, ἀδόλους, φιλοθέους, καλοσυμβούλους, εὐγνώμονας· συμβάλλεται δὲ ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς προβολὴν ἀγαθῶν ἀνδρῶν.

1-2 Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας χηλῆς τοῦ ♏ ♏ ο ε' βόρειος, μεγέθους β'· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ♋ α' ιε', μεγέθους β' M. 1 Numerus κς' in AP corruptus : debebat κη' λ'. 2 Διδύμων suppl. 3 κράσεις P. 4-5 καὶ εὔνοιαν A fors. recte. 5 δ' omis. M. 6 ἀνιόντων A. 7 ὁ - Ὀρίωνος in P madore evanuerunt, item multa alia verba usque ad καὶ οὐ v. 15; supplevimus ex AM. Διδύμων η' νότιος in versu 7 A, falso numero; ο β' paulum rectius P: scripsimus ο κ'. Longitudinum numeri sic habentur in M : ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος Διδύμων α' νε' ... καὶ ὁ Προκύων ♋ μοίρας ζ' νε' [immo ε'] ... καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ♊ μοίρας θ' νε' ... καὶ ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ♓ μοίρας κε' με' [restituendum νε'] ... καὶ Ἵππου ὦμος ♓ μοίρας ις' [scribendum ι' ε']. 8 Καρκίνου omis. A. Numerus non prorsus cum Ptolemaeo concordat; at ipsi Ptolemaei codices hic inter se dissentiunt. μεγέθους α' M. ἐν τῷ AM. 9 κη' aperto errore A (in P evanuit) : scribendum η' κ'. 10 κυνὸς ἵππου A. Pro κδ' calculus suadet κδ' ι'. νότιος A. 11 ὦμος - μεγέθους β' superscr. in A. 15 οὐκ ἀποτέλει P. 16-17 Πάλιν omis. AP. Numeri in M hi sunt: ὁ ἐπὶ τοῦ ποδὸς τοῦ Κενταύρου ♏ ις' ιε'... καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ς' νε'. De hoc numero vide supra in praefatione (p. 213). Numerus in AP traditus neque cum codicibus Ptolemaei neque cum codice M concordat; ac ne M quidem cum Ptolemaei codicibus facit. 18 καὶ omis. M. 20-p. 217, 4 καταρχὴ - εὐτυχίαν τῆς omis. A.

Πάλιν οὐρὰ Λέοντος Παρθένου ὁ βόρειος, μεγέθους α' καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Λέοντος Λέοντος ιθ' μη' βόρειος, μεγέθους β'· καὶ Ὕδρου αὐχὴν Λέοντος μοίρας ς' κ' νότιος, μεγέθους β'. οὗτοί εἰσι κράσεως Κρόνου καὶ Ἀφροδίτης, σημαίνουσι δὲ εὐτυχίαν τῆς καταρχῆς καὶ περίκτησιν μετά τινος ἀδικίας καὶ μεθ' ὑποκρίσεως.

Πάλιν ὁ λαμπρὸς τῆς Ὑάδος Ταύρου ιθ', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως· συνανατέλλων ἢ καὶ συγκεντρούμενος ἐν τῇ καταρχῇ σημαίνει μέγαν ἄνδρα καὶ περιβόητον καὶ εὐτυχῆ καὶ πλούσιον, ὑποτάσσοντα πόλεις καὶ χώρας καὶ μάλιστα τοῦ Ἀνταρέως διαμετροῦντος αὐτόν· συμβάλλεται δὲ ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς προβολὴν ἀνατολικῶν ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν.

1-3 Longitudines sic habentur in M : οὐρὰ Λέοντος ♍ β' [postulatur β' κε'] ... καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Λέοντος ♌ κβ' ε' ... καὶ Ὕδρου αὐχὴν ♌ ζ' νε'. 2-3 καὶ Ὕδρου - β' omis. P. Verba supplevimus ex M, numerum ex Ptolemaeo et M. 5 περὶ κτῆσιν A. καὶ omis. MP. 6 τῶν Ὑάδων A : τοῦ Ὑάδος P. ιθ' dubium in P. Numerus sine dubio corruptus; calculus efficit κ' λ'. Ταύρου κ' λε' M. 7 καὶ omis. AM. 8 καὶ omis. P.

EXCERPTA PARISINA

Haec excerpta edimus ex codice Parisino 2506, saec. XIV, f. 11 ss., (P), quem descripsimus, et ex codice Marciano 335, saec. XV, qui est noster Venetus 7, f. 100 ss., (V), cuius apographum v. d. Daniel Ricobboni petentibus nobis comiter misit. Praeterea ad locum p. 225, 20-p. 226, 10, qui in *Sphaera*, p. 479, iam typis expressus est, Parisino 2420, saec. XVI, usis umus (= O).

Collectanea, quae haec capita continent, sibi composuit astrologus quidam Constantinopolitanus saeculi XI (*Catal.*, II, p. 37, n. 1); ergo illius aevi est archetypus ex quo codices nostri fluxerunt. Excerptum vero paulo antea ex Palchi libro, ut videtur, factum esse iam supra monuimus, nam auctor eius ipse dicit se anno χ' Diocletiani, i. e. 884 p. C. n., scripsisse et ad hanc aetatem quadrant longitudine quae in codice Parisino notatae sunt [1]; ante longitudines excerptor cum quo quaeque stella ascendat gradu eclipticae, diligenter adnotat. Contra in codice Veneto mutatae sunt longitudines mirum in modum e. g. librarius longitudinem Spicae fert ♎ 15° 48′ 11″, qui numerus a Ptolemaeo circa 19 gradibus differt. Igitur secundum Ptolemaei regulam hic numerus ad annum p. Chr. n. 138 + 1900 = 2018 deduceret. Iam apparet librarius *vera* ratione usum praecessionis, quae non intra 100 annos, sed intra 76 annos unum gradum facit, suae aetati numeros accomodasse : vixit igitur

[1] Cf. supra p. 195, n. 2.

post Ptolemaeum 19 × 76 annos, i. e. circa annum p. Chr. n. 1444, quod ipsa scriptura codicis optime confirmatur.

Excerptor post breve prooemium duo fragmenta astrologi anni 379, quem Iulianum vocat (v. supra p. 195), praebet : Primum doctrinam de fixarum triginta stellarum effectibus, quam ex auctoris sui capite Ἀποτέλεσματα τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς, p. 198, 12-225, 19, exscripsit tabulis quoque usus quae nunc perierunt. Astrorum ordinem paulo aliter disposuit (v. ad p. 200, 21) et, ut diximus, positiones quas anno 884 obtinebant accurate adnotavit; sed virtutes vel vitia, casus felices infelicesque, quae ex singulis genituris pendent, paene ad verbum ex exemplari suo repetiit. Huic excerpto alterum sine intervallo coniunxit ex extremo capite Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν, p. 210, 1 ss.

Sententias quasdam excerptorum modo mutavit vel verba quaedam interdum omisit et ducis sui vestigia, licet raro, deseruit, ne aequalium suorum fidem christianam offenderet. Quamquam deorum nomina non ubique suppressit, sicut Theophilus, et hierophantarum mysteriorumque sacerdotum nomina non abhorruit (p. 220, 16), tamen de apparitionibus (ἐπιφάνειαι) singulorum deorum loqui veritus est (p. 225, 22 ss.), et sacrificiis, quae ferro et sanguine fiunt daemonumque coniurationibus preces pias supplicationesque substituit (p. 225, 28, cf. supra p. 211, 1 ; cf. etiam p. 220, 18 et 199, 18). Remanserunt tamen nonnulla quae christianis offensionem afferre potuissent, et saeculo XIV librarius codicis Parisini ne in suspicionem heresiae incideret, nomina deorum cryptographice exaravit. Quod haud raro in libris astrologicis fieri solet [1].

In Excerptum saeculi IX librarius codicis Veneti fragmentum brevius inseruit (p. 220, 25 ss.). Compendium doctrinae Theophili de stellis fixis (supra p. 214 s.) esse videtur, sed verba quaedam aliunde petita sunt, ubi vestigia nominum stellarum Arabicarum deprehendimus (p. 221, 11).

* * *

Capita quae in codicibus Parisino Venetoque hoc, quod edimus, sequuntur Περὶ καθολικῶν σχημάτων τῆς Σελήνης et Καθολικὰ σχήματα περὶ σινῶν καὶ παθῶν (cf. *Catal.*, II, p. 43), utrum ad astrologum anni 379 referenda sint an non, nos nescire fatemur. Certe a capite codicis Angelici Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης, de quo supra (p. 212) verba fecimus, omnino diversa sunt. Si eidem scriptori saeculi IV adscribenda sunt atque prius fragmentum, certe aliena excerptor immiscuit, nam Vetti Valentis verba bis referuntur. (Cod. Paris., f. 13 : Φησὶ δὲ Οὐάλης ὅτι δεῖ ἐπιβλέπειν et Καθὼς ἐξέθετο ὁ Οὐάλης ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου βιβλίου.)

Post illa capita inveniuntur notae brevissimae quibus titulus est Μοῖραι σινωτικαὶ ὀφθαλμῶν. Quas hic edere visum est, quia aut ex astrologo anni 379,

[1] Cf. *Catal.*, II, p. 217 ; IV, p. 45, 321 ss., f. 344r ; Boll, *Sphaera*, p. 479. Crebra sunt cryptographica in codice Parisino 2419, saec. XV.

p. 208, 22 ss. excerptae, aut certe cum eo necessitudine quadam coniunctae sunt. Longitudinum numeri non omnino inter se consentiunt; sed cum Ptolemaei numeris longitudinum Vergiliarum et Frontis Scorpionis et Spicae Capricorni sive 3° 26′ sive 3° 30′ addita sint, haec 350 annos post Ptolemaeum sive a. 480 p. Chr. n. scripta esse videntur. Igitur haec fortasse Iulianum Laodicensem auctorem habent, cuius nomen toti collectioni excerptor praemisit (cf. supra p. 195).

Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως.

Ἀναγκαῖον φήθην καὶ τὰς τῶν ἀπλανῶν δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας καθυποτάξαι, ὡς πολλὰ δύνανται ἰσομοιροῦντες τοῖς κέντροις καὶ τοῖς πλανήταις, ξένας γὰρ καὶ περιδόξους γεννήσεις παρασκευάζειν εἰώθασιν, ὥς φησιν ὁ πολυΐστωρ Ἰουλιανὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀποτελέσμασιν· εἰσὶ δὲ αἱ τῶν ἀπλανῶν ἐποχαὶ κατὰ τὸ χ′ ἔτος τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας οὕτω κατά τε μῆκος καὶ πλάτος.

Ὁ Στάχυς παρανατέλλει τῇ κθ′ μοίρᾳ τῆς Παρθένου, τοῦ Ζυγοῦ δ′ ι′, νότιος β′ ο′, μεγέθους α′, κρά(σεως) Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας παρανατέλλει τῇ ι′ μοίρᾳ τοῦ Ὑδροχόου, Τοξότου κδ′, πλάτος βόρειος ξβ′, μεγέθους α′, κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ μέγας Ἰχθὺς ὁ νότιος Ὑδροχόου ιδ′ λ′, νότιος κγ′ ο′, μεγέθους α′, κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος τῇ ιβ′ τοῦ Αἰγόκερω, Ὑδροχόου ις′ μ′, βόρειος ξ′, μεγέθους β′, κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ βόρειος Στεφάνου παρανατέλλει τῇ ις′ τοῦ Ζυγοῦ, <Ζυγοῦ> κβ′ ι′, βόρειος μδ′ λ′, μεγέθους β′, κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Οὗτοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἰσομοίρως ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι τοὺς γεννωμένους οὐ μόνον περιφανεῖς καὶ εὐπόρους καὶ ἐνδόξους ἀλλὰ καὶ πολυμαθεῖς καὶ φιλοσόφους καὶ λογίους καὶ ποιητικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς καὶ εὐφυεῖς καὶ φιλομούσους καὶ φιλοτέχνους καὶ χρηστοήθεις καὶ ἀπολαυστικοὺς καὶ τρυφηλοὺς καὶ εὐφροσύνους, συνετούς τε καὶ διανοητικοὺς καὶ εὐεπιβόλους καὶ κατορθωτικοὺς καὶ σχεδὸν αὐτοδι-

1 P(arisinus), f. 11; V(enetus), f. 100. 4 γενέσεις V. 8-9 καὶ τοῦ ♎ P: καὶ τοῦ omis. V: ♎ ιε′ μη′ ια″ πλάτ(ος) ν(ότιος) β′ ο′ V. 10-11 Αἰγόκερω ϛ′ κα′ ια″ V. 12 Ὑδροχόου κϛ′ η′ ια″, μεγέθους α′, πλάτος νότιος κγ′ ο′ V. 14-15 Ὄρνιθος ♒ κβ′ ιη′ ια″, μεγέθους β′, πλάτος βόρειος ξ′ ο′ V. 16 Ζυγοῦ suppl.: ♏ γ′ με′ ια″, πλάτος βόρειος V. 18 ἀπλάνοι (sic) V: omis. P. 19 ἐπιφανεῖς P. 20 ἢ λογίους V. 20-21 καὶ ἐπιστημονικοὺς omis. V. 22 τρυφελούς V. 23 ἐπιβόλους V.

δάκτους καὶ καθολικῶς διὰ λόγων ἀρετὴν δοξαζομένους, ζηλωτὰς ἀρετῶν, εὐστόμους, ἐπιχαρεῖς τῷ λόγῳ, ἐρασμίους, εὐαρμόστους, σπουδαίους, κριτικούς, μεγαλόφρονας ἐνίοτε καὶ πολυκοίνους, εὐκινήτους περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἐάνπερ καὶ ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς ὢν ὑπέργειος ἐπιθεωρήσῃ ἕνα αὐτῶν ὡρονομοῦντα· ἐὰν δὲ ἐπιθεωρήσῃ ἐπίκεντρος Ἄρης καὶ γράμμασι περιπλέκονται γραπτῶν χάριν ἢ ἐπιθυμιῶν τινων, ἐὰν μάλιστα Ἄρης πρὸς Ἥλιον ὡρονομήσῃ. ἐὰν δὲ ἐν τῷ δ' τύχῃ Ἄρης ἢ Ἀφροδίτη ἢ τῷ ζ', ἑνὸς τούτων ὡροσκοποῦντος, ἐκ τῶν ἐναντίων <ποιεῖ> σώφρονας, θεοσεβεῖς, ἐνεργεῖν ἀδυνάτους ἐν τοῖς ἀφροδισίοις ἢ σπανοτέκνους ἢ θηλυτέκνους· μεγάλη γὰρ διαφορὰ γίνεται ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν κέντρων θέσεως τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως· ἐὰν Κρόνος ἐπίδῃ τινὰ αὐτῶν τῶν ε' ἀπλανῶν ὡρονομοῦντα, ἰατρικῆς [γὰρ] ἔμπειροι γίνονται καὶ προγνῶσται καὶ ἀποκρύφων βίβλων καὶ τελετῶν πολυΐστορες, ἐὰν δὲ <Ζεὺς> ἐπιθεωρήσῃ ὡρονομοῦντα ἕνα τῶν ε', μόνας τὰς εὐτυχίας καὶ δόξας καὶ ἀρχὰς παρέχει· καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις διάφορά τινα εὑρήσομεν· ἐὰν γὰρ ὡροσκόπῃ ἢ μεσουρανῇ ὁ τοῦ Στάχυος, ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους, φιλοσόφους ἢ τελετῶν τινων προφήτας καὶ μάλιστα τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα γεννωμένους· καὶ ἐπὶ θηλυκῶν δὲ γενέσεων οὗτος εὑρεθεὶς ἱερείας ἢ ἱεροφαντίδας [f. 11v] ἢ μυστηρίων τελεστικῶν εἰδήμονας καὶ διὰ θεῶν μεγάλων βοηθουμένας· ἐὰν δὲ ὡροσκοπῇ ἢ μεσουρανῇ ὁ βόρειος Στέφανος, εὐδόξους στεφανηφόρους, ἀρχιερεῖς, βασιλέων φίλους, καὶ τῷ σώματι ἰσχυροὺς καὶ ὀνομαστούς, πολυφίλους· ἐὰν δὲ ὡροσκοπῇ ὁ νότιος Ἰχθύς, σπανοτέκνους ἢ βραδυτέκνους ἢ θηλυγόνους ἢ ἀτέκνους, λογίους δὲ πάνυ καὶ μᾶλλον εὐειδεῖς.

Οὗτοι οἱ ἀπλανοι ἀστέρες σὺν Ἡλίῳ ἢ Σελήνῃ ἢ κλήρῳ Τύχης εἰς τὸ μεσουράνημα τυχόντες, ὅσοι μὲν κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ εἰσιν εὐτυχεῖς εἰς καταρχὴν δουλειῶν, μάλιστα ἐὰν ὁ Ζεὺς σὺν αὐτοῖς συνοδεύῃ ἢ συσχηματίζηται· εἰ δὲ καὶ ὁ Ἄρης δυναμοῖ τὸν Δία. ὁ δὲ βόρειος Στέφανος δηλοῖ κληρικοὺς καὶ μητροπολίτας.

1 καθολικοὺς P. δι' ἄλλων V. 2 ἐπίχαρις P : ἐπίχαρεις (sic) V. ἐρασμίους P : εὐκοσμίους V. 3 ἐνίοτε post πολυκοίνους transp. V. 4 ἐπιθεωρήσει V. 5 ἐπιθεωρῇ P. Ἄρης. L. Ἑρμῆς? 7 ὡρονομήσει V. ἢ omis. V. ζ'] Αἰγόκερῳ codd. (signo astrol.). 8 ποιεῖ suppl. 9-10 θηλυτέμνους V. 11 ἐὰν ♄ corr.; cf. supra p. 199, 9 : ἐπάν codd. 12 ἰατρικοῖς cod., corr. γὰρ] del. ἔμπειροι (ειροι e corr.) P. 13 Ζεὺς suppl.; cf. supra p. 199, 11. 13-14 ἐπιθεωρήσει ὡροσκοποῦντα V. 14 μόνας] Leg. μείζονας? 15 τούτου V. An διαφοράν; cf. supra p. 199, 14. 18 θηλυκοῖς δὲ γενέσεως P. ἢ omis. V. 19 τελευτικῶν V. 25 Versus 25-p. 221, 15 codex Venetus praebet solus. Astrologus quidam Byzantinus haec interpolavit ex Theophilo (cf. supra p. 218). 25-26 μεσουράνημα signum astrolog. dubium. 27 σχηματίζεται codd.; corr. ex Theophilo.

ὁ δὲ μέγας Ἰχθὺς βραδύνει τὸ τέλος τῆς καταρχῆς, ἀλλὰ καλὴ ὑπάρχει· ὅσοι δὲ κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς <καλοὶ> εἰς προβολὴν ἀρχόντων καὶ βασιλέων καὶ στρατιωτῶν, εἴς τε ἄνδρας ἀνυποτάκτους στρατηγούς τε καὶ σατράπας. ὅσοι δὲ κράσεως Κρόνου καὶ Διὸς καλοὶ εἰς καταρχὴν οἰκοδομίας ναῶν πόλεων οἴκων καὶ τῶν ὁμοίων τούτου. ὅσοι δὲ Ἄρεως μόνου καλοὶ εἰς ἁρπαγὰς καὶ λῃστείας καὶ στρατείας· ὅσοι Διὸς Ἑρμοῦ κράσεως καλοὶ εἰς θεοσεβεῖς πράξεις καὶ δημοσίας· ὅσοι Ἄρεως Ἑρμοῦ καλοὶ εἰς μηχανικούς, δολίους, φονεῖς, ψεύστας, δυστυχεῖς· ὅσοι δὲ Ἀφροδίτης μόνης, Κένταυρος, ποὺς Γυναικὸς ἀλυσιδωτός, ἀριστερὸς ποὺς Γυναικός, καλοὶ εἰς εὐγνώμονας, ἀδόλους καὶ καλοὺς εἰς βουλάς, εἰς προβολὴν ἀκάκων ἀνδρῶν μάλα θαυμαστῶν καὶ ταπεινῶν τῇ φύσει· ὅσοι δὲ κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης, Χεὶρ βεβαμμένη, ὁ ἐν θρόνῳ καθήμενος, κεφαλὴ Ὀφιούχου, καλοὶ εἰς εὐτυχεῖς περικτήσεις πράγματων ἐξ ἀδικίας ἔχοντας, ὡς ὑποκεκρυμμένους. ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων καλὸς εἰς περίκτητον ἄνδρα καὶ μεγιστᾶνα εὐτυχῆ, πλουσιώτατον, ὑποτάσσοντα πόλεις· εἰ δὲ ὁ Ἄρης διαμετρεῖ, καλὸς εἰς σατραπίας.

Παρανατέλλοντες τῇ ε' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος· ϛ'. <Ὁ ἐπὶ τῆς> καρδίας <τοῦ> Λέοντος, Λέοντος ι' ο', βόρειος ο' ι', μεγέθους α', κράσεως Διὸς καὶ Ἄρεως.

ζ'. Ἀρκτοῦρος τῇ λη' τοῦ Αἰγόκερω, Ζυγοῦ δ' λ', βόρειος λα' λ', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως καὶ Διός.

η'. Ὁ λαμπτὴρ τοῦ Ἀετοῦ τῇ ξ' τοῦ Αἰγόκερω, <Αἰγόκερω> ια' κ', βόρειος κθ' ι', μεγ(έτους) β', κράσεως Ἄρεως καὶ Διός.

θ'. Ἀντάρης παρανατέλλει τῇ ιε' τοῦ Ὑδροχόου, Σκορπίου κ' ι', νότιος δ' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως καὶ Διός.

ι'. Κύων ὁ Σείριος Καρκίνου κε' ι', νότιος λθ' ι', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως καὶ Διός.

Οὗτοι οἱ ἀστέρες ἰσομοίρως ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσιν ἐνδόξους στρατηγικούς, ἔθνη ὑποτάσσοντας, φοβερούς, ἡγεμονικούς,

2 καλοὶ suppl. προσβολὴν cod. 3 Lege στρατηγῶν, ut Theophilus p. 215, 7. 4 πόλεων corr. ex Theophilo : τελέων cod. 6 τοῦ Διὸς cod. 8 Γυναικός] Haec mulier est Andromeda, cf. Ideler, *Sternnamen*, p. 424; *Sphaera*, p. 436. 11 ὁ ... καθήμενος] Hic est Cassiopeia. 16 Scribendum παρανατέλλων. τῇ ε' - Λέοντος omis. V. ϛ' et ceteri numeri triginta astrorum omis. V. ὁ ἐπὶ τῆς suppl. Lac. V fere litt. in P : omis. V. 17 τοῦ suppl. Λέοντος κα' λη' πλάτος βόρ. ο' ι' V. 18 Post Ἄρεως] τῇ ε' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος add. V. 19 Ἀρκτοῦρος Ζυγοῦ ιϛ' κ', πλάτος βόρειος λα' λ', κράσεως ♂ ♃ V. 21 Ἀέτου Αἰγόκερω κβ' νη', πλάτος βόρειος κθ' ι', κράσεως ♂ ♃, μεγέθ. β' V. Αἰγόκερω suppl. 23 Ὑδροχόου Τοξότου α' μη' ια'', πλάτος νότιος δ' ο' V. — 25 Canicula cum stella ιζ' (infra p. 222, 24) in Anonymo coniungitur p. 200, 32. Numerus longitudinis excidit, ut infra saepius. σύριος ♋ ϛ' μη' ια'', πλάτος νότιος λθ' ι', κράσεως ♂ ♃ V.

στρατηλάτας, διοικητικούς, κεκινημένους, ἀνυποτάκτους, παρρησιαστικούς, φιλονείκους, ἀνυστικούς, εὐεπιβόλους, ἐπάνδρους, νικητικούς, πολυκτήμονας πάνυ καὶ ἄγαν πλουσίους, μεγαλοψύχους, φιλοτίμους, φιλοκάλους, οὐ πάντως δὲ εὐθανατοῦντας.

Τῇ κ' μοίρᾳ Ταύρου. ια'. Ἀριστερὸς ποὺς Ὠρίωνος Ταύρου κζ' κ', νότιος λα' λ', μεγέθους α', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

ιβ. Ὁ μέσος τῶν γ' τῆς ζώνης Ὠρίωνος λ' μοίρᾳ τῶν Διδύμων, <Διδύμων> δ' ν', νότιος κδ' ν', μεγέθους β', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

ιγ'. Ὦμος δὲ Ἡνιόχου ε' μοίρᾳ τῶν Διδύμων, Διδύμων ιβ', βόρειος κ' ο', μεγέθους β', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

ιδ'. Γόνυ Τοξότου τῇ ιθ' μοίρᾳ, Τοξότου κδ' λ', νότιος ιη' ο', μεγέθους β', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

ιε'. Λαμπτὴρ τῆς Γοργόνης ιβ' μοίρᾳ Ταύρου, <Ταύρου> ζ' ι', βόρειος κγ' ο', μεγέθους β', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

ις'. Ὠλενία Αἴξ Διδύμων β' λ', βορεία κβ' λ', μεγέθους α', κράσεως Διὸς καὶ Κρόνου.

Πάλιν οὗτοι ἰσομοίρως ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι πλουσίους ἄγαν, ἐν διαφόροις τόποις κτωμένους φιλογεώργους, φιλοικοδόμους, εἴ μὴ καὶ ἡ Σελήνη οὕτως ὄντας ἐπιθεωροίη ποθὲν αὐτούς, ἀγαθοὺς δὲ τοῖς τρόποις καὶ τιμητικοὺς τῶν πρεσβυτέρων, μεταδοτικούς, ἀνεξικάκους, σώφρονας, φιλοικείους· ἰδίως δὲ πάλιν ἐκ τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἡνιοχοῦ τετραπόδων ἢ καὶ ἡνιόχων ἐργάτας ἢ καὶ αὐτοὺς ἱππηλάτας ἢ ἡνιόχους ποιεῖ.

ιζ'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου, Καρκίνου δ' ι', βόρειος ς' ιε', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως μόνου, τῇ κε' τοῦ Διδύμου [καλεῖται δὲ Ἡρακλέους].

Ἐὰν οὗτος τύχῃ ὡροσκοπῶν ἢ μεσουρανῶν καὶ μάλιστα νυκτὸς ποιεῖ ἀρχικούς, δεινούς, δράστας, παραβόλους, ἀνυποτάκτους, θυμικούς, αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προϊσταμένους, ἐνδόξους, μεγάλους· ἡμέρας <δὲ> ὡροσκοπῶν, ὑβριστάς, ὠμούς, ἀνελεήμονας, προπετεῖς, ἅρπαγας,

1 στρατείας P : στρατιώτας V; corr. 5. Τῇ κ' μοίρᾳ Ταύρου ια' omis. V. Ὠρίωνος Διδύμων η' νη' ια'', μεγέθους α' τῇ ε' μοίρᾳ Ταύρου V. 7-12 Ὁ μέσος - Κρόνου omis. V. 8 Διδύμων suppl. 13 Γοργόνης Ταύρου ιη' μη' ια'', πλάτος βόρειος κγ' ο', μεγέθους V. Ταύρου suppl. 14 Post ο' lacuna quinque litt. in P. 15 ὠλελίνη (sic) αἴξ Διδύμων ιδ' η' ια'', πλάτος βόρ(εια) κβ' λ' V. Gradus cum quo Capella ascendit intercidit. 19 καὶ omis. V. 24-25 Καρκίνου ιε' μη' ια'' πλάτος βόρειος. 25 τῇ κε' τοῦ Διδύμου sc. παρανατέλλει; cf. infra p. 223, 7 etc. 26 καλεῖται δὲ Ἡρακλέους omis. P; secl. 29 ἐπισταμένους V.

τεταραγμένους, μεθύσους· μεσουρανῶν δέ, λογίους μὲν πάνυ καὶ φίλους ἐλεῶν, οὐ καλῷ δὲ τέλει πάντως ἀπολλυμένους.

ιη'. Βορεία χηλὴ τοῦ Σκορπίου τῇ κε' μοίρᾳ τοῦ Ζυγοῦ, Ζυγοῦ κθ' μ', βορεία η' ν', μεγέθους β', κράσεως Διὸς Ἑρμοῦ.

ιθ'. Κεφαλὴ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου Καρκίνου ο' ν', βορεία θ' λ', μεγέθους β', κράσεως Διὸς Ἑρμοῦ, τῇ κς' μοίρᾳ τῶν Διδύμων.

Ἐὰν οὗτοι ὡροσκοπῶσιν ἢ μεσουρανῶσιν, ποιοῦσι φιλοσόφους, πολυΐστορας, δημηγορικούς, φιλομούσους, ποιητικούς, φιλόχλους, εὐεπιβόλους, εὐφυεῖς, πολυπράκτους, ἀξιωματικούς, εὐσεβεῖς, φιλοθέους, εὐχρηματίστους, πολυγνώστους, ἀπὸ δωροδοκίας εὐτυχοῦντας μεγάλως χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἐλευθεριωτέρους, μάλιστα ἐπὶ ἡμέρας, ἐπὶ γὰρ νυκτὸς ὡροσκοποῦντες ποιοῦσι δοξοσόφους, ἀλαζονικούς, ἐπιτηδευματικούς, ὑποκρινομένους, πολυΐστορας δὲ καὶ μνημονικοὺς καὶ διδασκάλους καὶ καθαροὺς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις.

κ'. Ὦμος ἡγούμενος Ὠρίωνος Διδύμων α' λ', νότιος ιζ' λ', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἑρμοῦ, τῇ ϛ' μοίρᾳ Ταύρου.

κα'. Προκύων Καρκίνου ζ' ο', Καρκίνου ϛ' ι', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἑρμοῦ, τῇ β' μοίρᾳ Καρκίνου.

κβ'. Ὦμος δεξιὸς Ὠρίωνος τῇ β' Διδύμων, Διδύμων θ' λ', νότιος ιζ' ο', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἑρμοῦ.

κγ'. Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας τῇ κα' τῶν Ἰχθύων, Ἰχθύων κε' κ', βόρειος κς' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἑρμοῦ.

κδ'. Ὦμος Ἵππου Ἰχθύων θ' μ', βόρειος λα' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἑρμοῦ.

Καὶ οὗτοι πάλιν ἰσομοίρως ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες, μάλιστα δὲ νυκτὸς ποιοῦσι στρατηγικούς, δεινούς, δράστας, πολυτρόπους, σοφιστικούς, πολυπράγμονας, λογίους, ὀξυφώνους, ἐξαπατητάς, ἐπιτευκτι-

1 μεθύστας P. Leg. φιλελέονας vel φιλελεήμονας. 3 βόρειος χηλ(ῆς) P. τοῦ omis. V. 3-4 Σκορπίου ια' ιη' α" πλάτος βορεία η' ι', μεγέθους β^ου V. 5 ἡγουμένου Διδύμου V : κγ' μοι. Διδύμ(ων) P. Καρκίνου ιβ' κη' ια", πλάτος νοτία θ' λ' V. 6 τῇ κς' μοιρ. τῶν Διδύμων omis. V. 8 φιλοόχλους codd.; corr. ex Ptolem., p. 163, 11 (ed. 1553). 13-14 Leg. μνημονευτικούς? 14 Leg. καθαρίους? 15 Διδύμων ιγ' η' ια", πλάτος νότιος ιζ' λ' V. 16 τῇ β^α μοίρᾳ Καρκίνου V. 17 Καρκίνου (alter.) signo dubio. Latitudo omissa est. 17-18 Προκύων - Καρκίνου omis. V. 19 Ὠρίωνος Διδύμων κα' η' ια", πλάτος νότιος ιζ' ο' V. 21 καινὸς P. 21-22 Ἀνδρομέδας Κριοῦ ϛ' νη' ια", μεγέθους β^ου, πλάτος βόρειος κς' ο', κράσεως ♂ ☿ V. 23 Ἰχθύων κα' ιη' ια", πλάτος βόρειος λα' ο' V. 26 νυκτὸς δὲ P. δράστας P : στρατιώτας V. 27 Rectius δολίους, cf. (p. 243) addenda ad p. 202, 1.

κούς, ὀξεῖς δ' ἅμα καὶ ἀπροσχορεῖς πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ἀσελγεῖς, ἐπιόρκους, εἰ δὲ <ἡμέρας> ὡροσκοποῦσιν, τολμηρούς, ὠμούς, μεταμελητικούς, ψεύστας, κλέπτας, ἀθέους, ἀφίλους, ἐπιθέτας, θεατροκόπους, ἐφυβριστάς, μιαιφόνους, πλαστογράφους, γόητας, βιαιοθανάτους πολλάκις.

κε'. Πούς δεξιὸς Κενταύρου τῇ ια' μοίρᾳ τοῦ Σκορπίου, Σκορπίου ιε' ν', νότιος μ' α', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης Διός.

κς'. Ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ Ταύρου ζ' μ', Σκορπίου ιε' ν', νότιος μ' α', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Διός.

Καὶ οὗτοι πάλιν ἰσομοίρως ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι καθαρίους, ἀπολαυστικούς, φιλοκάλους, φιλομούσους, φιλοθέους, φιλοδώρους, φρονίμους, φιληκόους, καλοσυμβούλους, ἐν τῷ σεμνῷ μεγαλοψύχους, εὐγνώμονας, εὐσχήμονας πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ ἀπὸ γυναικείων προσώπων ὠφελουμένους, μεγάλους, ξανθότριχας μᾶλλον, εὐειδεῖς, ἁπαλοσώμους, μάλιστα δὲ ἐὰν τὴν Σελήνην ἐπιθεωρήσωσιν.

κζ'. Οὐρὰ Λέοντος Παρθένου β' ο', βορεία ια' ν', μεγέθους α', κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης.

κη'. Ὀσφὺς Λέοντος Λέοντος κα' μ', βορεία ιγ' μ', μεγέθους δευτέρου, κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης.

κθ'. Ὕδρου αὐχὴν Λέοντος ζ' λ', νότιος κ' λ', μεγέθους β', κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης.

Καὶ οὗτοι πάλιν ὡροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσιν εὐτυχεῖς μὲν καὶ περικτήμονας καὶ περιφανεστάτους, ἐμπαθεῖς δὲ καὶ αἰσχροποιοὺς καὶ μαλακοὺς καὶ φιλορχηστὰς καὶ κακοφήμους περὶ τὰ ἀφροδίσια· προβαίνοντας δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἱεροσυνῶν τινων μεταλαμβάνουσιν διὰ θρησκείαν τινὰ θεϊκὴν ἢ ἐγκράτειαν τιμώμενοι καὶ ἐδεσμάτων τινῶν ἀπεχόμενοι καὶ βιβλίων δέ τινων ἀπορρήτων εἰδήμονες· γίνονται καὶ περὶ τὰ οὐράνια φιλόκαλοι· τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς μᾶλλον ὑπογλαύκους ἢ χαροποὺς ἔχοντες, εὐειδεῖς εἰσι ταῖς ὄψεσιν.

1 πρὸς omis. V. 2 ἡμέρας suppl. 4 ἐφυβρίστους codd.; cf. p. 202, 6. βιοθάνατους codd.; cf. ibid. v. 7. 6 πούς V : παρὰ (compendio) P. 6-7 Σκορπίου κζ' κη' ια'' πλάτος νότιος μα' ς' V. 8 Σκορπίου ιε' ν' corruptum. Fort. Κριοῦ ε' ν'. 8-9 ποταμοῦ Αἰγοκέρω ιθ' ιη' α'' πλάτος νότιος νγ' ιη' λ'' V. 11 καθαρούς ut vid. P : κιθάρας V. ἀπολαύειν V. 14 ὠφελουμένους omis. P. Leg. μεγάλως, cf. 102, 17. ἁπαλοσωμάτους V. Fuit fort. ἁπαλοστόμους. 16 Παρθένου ιγ' λη' ια'' πλάτος βόρ. ια' ν' V. 18 Λέοντος Παρθένου γ' ιη' ια'' πλάτος βορ. ιγ' μ' V. μεγέθους δευτέρου omis. P. 20 Λέοντος ιθ' η' ιγ'' πλάτος νότιος ο' κ' λ'. 22 μὲν εὐτυχεῖς V. 24 φιλορχήτας codd. Cf. p. 102, 27.

λ'. Ὁ λαμπτὴρ τῶν Ὑάδων Ταύρου κ' ι', νότιος ε' ι', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἀφροδίτης.

Οὗτος ὡροσκοπῶν τῇ γεννήσει ποιεῖ εὐτυχεῖς ἄγαν καὶ πλουσίους καὶ χώρας ὑποτάσσοντας ἢ διοικοῦντας, ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ ἄστρον καὶ ἡ θέσις τῶν Ὑάδων πᾶσιν ἀνθρώποις εὐεπίγνωστόν ἐστιν, οὕτως ἐκεῖνοι περιφανέστεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν ἄλλων γίνονται, τὰ αὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ ὅταν ἰσομοιρήσῃ ἢ παρανατείλῃ τῇ Σελήνῃ, μάλιστα ἐπειδὴ οὗτος μόνος ὁ ἀστὴρ σχεδὸν διπλῆν δύναμιν ἔχει τῶν ἄλλων ἀστέρων· ἀνατέλλοντος γὰρ αὐτοῦ, δύνει ὁ Ἀντάρης [f. 12v] καὶ ἀμφὼ ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ κεῖνται, διὰ τοῦτο συμπερίδοξοι οἱ οὕτως γεννώμενοι ἔν τε τοῖς ἑῴοις καὶ ἑσπερίοις κλίμασι τῆς γῆς· διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὸν Ἀντάρην ἐν τῇ δύσει ποιεῖ, καθὼς προείπομεν, διὰ γυναικῶν μεγάλας εὐτυχίας καὶ κληρονομίας. καὶ γὰρ αἱ γυναῖκες αὐτῶν πλουσιώταται μέν, ἀλλ' οὐ πολυχρόνιοι ἐπειδὴ ὁ Ἀντάρης εὐθέως δύνει ἐν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ κείμενος· ὁ δὲ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ὡροσκοπῶν ποιεῖ διὰ τὸν Ἄρην καὶ τὴν Ἀφροδίτην θερμοὺς πάνυ περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀδιαφόρους περὶ τὰ ἀφροδίσια· φύσει γὰρ οὗτος ὁ τόπος τῶν Ὑάδων ὡροσκοπῶν ἀπὸ μοίρας ιβ' μ' ἕως μοίρας ις' κ' ἐμπαθεῖς περὶ τὰς ἡδονὰς ποιεῖ καὶ ἐπισήμους μᾶλλον καὶ εὐειδεῖς.

Ἰδίως δὲ καί τινα ζῴδια καὶ ἀστέρες τῶν ἀπλανῶν ἐν τῷ θ' μοιρικῶς εὑρισκόμενα, εἰ δὲ καὶ ὡροσκόπῃ, μεγάλας βοηθείας διὰ θεῶν ἐπιφανείας ἢ δι' ὀνείρων παρέχονται· ὁ μὲν Σκόρπιος οὕτως εὑρισκόμενος καὶ μάλιστα περὶ μοίραν ἔνθα ἐστὶν ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀφιούχου, δι' ἰατρῶν ἀριστῶν συναστρίας θεραπεύει· ὁ δὲ Στάχυς διὰ Ἀφροδίτης ἢ Κόρης ἢ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν ὑγείας ἀποτελεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐν τῷ θ' καὶ μάλιστα νυκτὸς διὰ Ἡρακλέους ἢ ἡμέρας <διὰ> Διοσκούρων βοηθείας παρέχεται· ὁ δὲ Κύων ἐν τῷ θ' καὶ μάλιστα νυκτὸς [τὰς] ἀπὸ Ἑκάτης ἢ Ἀνούβιδος ἢ τοῦ Ἄρεως τὰς δι' εὐχῆς βοηθείας παρέχεται καὶ παρακλήσεως· ἡ δὲ Λύρα διὰ Ἀπόλλωνος ἢ Ἑρμοῦ. οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ Αἰγόκερω καὶ οἱ Ἔριφοι καὶ ἡ Αἲξ

1 Ὑάδων Διδύμων β' η' ιγ'', πλάτος νότιος ε' ι' V. 3 οὗτος ἐν τῇ γεννήσει V. 5 τῶν ὑδάτων codd.; corr. 8 μόνως V. ὁ omis. P. 14 δύνει εὐθέως P. 18 μᾶλλον καὶ μᾶλλον P. 20 ss. Cf. supra p. 210, 1 ss. 21 εἰ καὶ ὡροσκοποῦσι O. 22 οὗτος OP. 23 δ' ἰατρῶν P. 24-25 κόρης et μητρὸς cryptogr. OP. 26-27 νυκτός - καὶ μάλιστα omis. V. Ἡρακλέους et Διοσκούρων cryptogr. OP. 27 διὰ suppl. 28 τὰς secl. Ἑκάτης et Ἀνούβιδος cryptogr. OP : ἢ γούβιδος V. 29 Ἀπόλλωνος cryptogr. OP.

ἐν τῷ θ' διὰ Πανὸς ἢ Ἑρμοῦ βοηθοῦσιν, καὶ μάλιστα ἐὰν καὶ τῶν ἀγαθοποιῶν τις τοὺς εἰρημένους τόπους ἐπιθεωρῇ· καὶ ἕκαστος δὲ τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν ἐπὶ τῶν εἰρημένων τόπων εὑρισκόμενος καὶ μάλιστα οἱ ἀγαθοὶ τὰς βοηθείας ποιοῦσι κατὰ τὰς φυσικὰς αὐτῶν δυνάμεις· καὶ ὁ Κρόνος δὲ ἐπὶ ἡμέρας τὰς ἰδίας ἢ τὰς διὰ Πλούτωνος καὶ Ποσειδῶνος ὄψεις καὶ βοηθείας παρέχεται καὶ ἐξ ἀντιπαθείας τῶν ἰδίων βοτανῶν καὶ τῶν ἄλλων θεραπείας παρέχεται. νυκτὸς δὲ καλῶς κείμενος τὰς διὰ γυναικῶν ἐπισήμων· καὶ ὁ Ἄρης δὲ τὰ οἰκεῖα τῇ ἑαυτοῦ φύσει δωρεῖται καὶ νυκτὸς μὲν ὠφέλιμα, ἡμέρας δὲ φοβερὰ καὶ ἐναντία καὶ βλαβερά.

Μοῖραι σινωτικαὶ ὀφθαλμῶν.

Χαίτη Λέοντος ἀπὸ <μοίρας> κζ' λς' ἕως κη'.

Κέντρον Σκορπίου Τοξότου μοίρᾳ α', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως.

Μέτωπον Σκορπίου ἀπὸ μοίρας θ' ς' ἕως μοίρας ι', κράσεως Ἄρεως καὶ Κρόνου.

Ἡ ἀκὶς τοῦ Τοξότου <μοίρᾳ> ζ' νς'.

Ἡ Πλείας Ταύρου ἀπὸ μοίρας ε' λς' ἕως ζ' ς'.

Τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου ἀπὸ μοίρας ι' ἕως ιε'.

Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Τοξότου μοίρᾳ ις' λς'.

Ἡ κάλπις τοῦ Ὑδροχόου ἀπὸ μοίρας ιη' ις' ἕως ιθ'.

Ἡ ἄκανθα τοῦ Αἰγόκερω ἀπὸ μοίρας κς' μς' ἕως κθ'.

1 Πανὸς cryptogr. O P. ἢ καὶ Ἑρ. P. 2 θεωρῇ P. δὲ superscr. P. 6 πλούτωος (sic) cryptogr. P. καὶ omis. V. ποσηωνος cryptogr. P : ηωνος cryptogr. V et ut vid. O. 7 θεραπίας P. 11 Haec anno 488 scripta esse videntur, cf. supra p. 219. 12 μοίρας supplevi. 14-15 κράσεως ♃ καὶ ♄ V : κράσις ♂ καὶ ♄ P. 17 Ταύρου corr. : ἡμέρας (signo astrol.) codd. 18 Leg. ιβ' ἕως ιε'?

Ex collectaneis apotelesmaticis Byzantinis.

Perpauca descripsimus ex collectaneis quae tertiam partem codicis Angelici obtinent et de quibus supra (p. 36, n. 1) verba fecimus. Propter vocabulorum rariorum usum fragmentum elegimus quod iam ex codice Parisino, ut videtur, Ducangio innotuit, qui illud Eleutherio Zebeleno attribuit, et aliud, quo eiusdem Eleutherii aetas accurate significatur. — Caput huius astrologi iam editum est in Catalogo nostro t. II, p. 132.

F. 176v. ρμβ'. Περὶ τύχης ἀξιωματικῆς.

Ἐπιτηρεῖν δεῖ ἐὰν ὑπὲρ γῆν εὑρεθῇ ὁ Ἥλιος <μὲν> ἐν ἡμέρᾳ, ἡ δὲ Σελήνη ἐν νυκτί, καὶ πῶς ὑπὸ τῶν ἀστέρων δορυφοροῦνται, καθώσπερ καὶ ὁ Πτολεμαῖός φησιν· ἐπιτηρεῖν δὲ πάλιν δεῖ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς τῶν ἀστέρων ποῖος ἐγγίζει τοὺς φωστῆρας καὶ τὰ μεγέθη αὐτῶν· τὰ μὲν οὖν πρώτου μεγέθους ἐνδοξοτέρους ποιεῖ, τὰ δὲ β' μέσους, τὰ δὲ γ' μεγέθους ἐλάττους· εἰ δέ ἐστι κακοποιός, τὸ τέλος κακὸν δηλοῖ τῆς ἀξίας.

ρμγ'. Περὶ πράξεως ποιότητος.

Ὀφείλεις κρατεῖν τὸ ζῴδιον τὸ μεσουρανοῦν καὶ τὸν κύριον αὐτοῦ τόν τε Ἄρην Ἀφροδίτην καὶ Ἑρμῆν καὶ τὸν κλῆρον τῆς πράξεως καὶ τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτῶν οἷος εὑρέθη ἰσχυρότερος καὶ ἐνδοξότερος, αὐτός ἐστιν οἰκοδεσπότης τῆς πράξεως· καὶ οἱ Πέρσαι τὸν Ἥλιον μόνον λέγουσι δηλοῦν τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὰ κανία καὶ μεγαράδια. τὴν δὲ Σελήνην εἰς τοὺς πεζοδρόμους καὶ σικρικίους ἤγουν ταχυδρόμους, μαντατοφόρους καὶ ἀποκρισιαρίους.

F. 226. σμα'. Πῶς δεῖ εὑρίσκειν τοὺς περιπάτους τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων[1].

Εἰς τὸν ζητούμενον μῆνα καὶ τὴν ἐνισταμένην ἡμέραν τοῦ μηνὸς ἀφαιροῦμεν τὰ ἔτη ἐν οἷς ἡ καταρχὴ ἀπὸ τῶν ἐτῶν τῶν μετὰ τὴν καταρχήν, καὶ τὰ λοιπὰ τίθει εἰς τὴν ταῦλαν ἰδίως· εἶτα ζήτει τὰς λειπομένας ἡμέρας τοῦ μηνός, ἀφ' οὗ ἡ καταρχὴ ἐγένετο· ἔπειτα ζήτει

2 μὲν suppl. 4 Ptolem., *Tetrab.*, IV, 2. 7 ἐλάττω codd. : ἐλαττοῖ coni. Kroll. 14 μεταλικούς. 15-16 σικρίκιος " cursor ", Ducangius, his ipsis verbis allatis quae Eleutherio Zebeleno " De forma et constit. corporis " adscribit. 21 ταῦλαν = tabulam.

[1] Auctor huius capituli Eleutherius Zebelenus esse videtur, qui in praecedentium titulis nominatur (cf. supra p. 50). Ex computatione quam exempli gratia praebet, apparet eum die 12 Augusti a. 1040 natum esse et die 18 Decembris a. 1079 scripsisse.

καὶ τὰς λοιπὰς τῶν ζητουμένων μηνῶν καὶ ἡμερῶν ἀνὰ λ' ἡμέρας λαβὼν ὑπὲρ ἑκάστου μηνός, καὶ ποίησον τὰς ἡμέρας ὅλως (?), εἶτα μέρισον εἰς λ' καὶ ζήτει <τοὺς> μῆνας· καὶ ὅσοι μῆνες ἐξέλθωσι, λαβὲ κατὰ μῆνα ἕνα λεπτὰ ε' καὶ πρόσθες ταῦτα τὰ λεπτὰ τοῖς χρόνοις τοῖς διελθοῦσι μετὰ τὴν καταρχὴν καὶ τότε πρόσθες ταῦτα ταῖς ἀναφοραῖς τοῦ κλίματος καὶ τῆς ὀρθῆς σφαίρας καὶ ποίει τοὺς περιπάτους.

Ὑπόδειγμα. Καταρχὴ τῆς γενέσεώς μου. Ἔτους ,ϛφμη' μηνὸς Αὐγούστου ιβ' ἡμέρᾳ δευτέρᾳ. Ζητῶ τὸν περίπατον τοῦ ὡροσκόπου ἔτους ,ϛφπη' μηνὸς Δεκεμβρίου ιη'. ἀφαιρῶ ἐκ τῶν 'ϛφπη' ἐτῶν ἔτη ,ϛφμη' λοιπὰ μ'· λαμβάνω καὶ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου ιβ', Σεπτεμβρίου λ', Ὀκτωβρίου λ', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου ιη', ἤγουν (?) ρκ' ἡμέραι, γίνονται μῆνες δ'. εἶτα κατὰ μῆνα λαμβάνω λεπτὰ ε', καὶ γίνεται λεπτὰ κ' ἀντὶ τῶν δ' μηνῶν, καὶ τῷ μηνὶ γοῦν Δεκεμβρίῳ ιη' ἔτους ,ϛφπη' εἰμὶ χρόνων τελείων μ' μηνῶν τεσσάρων. καὶ προστίθημι ταῦτα τὰ μ' ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ὡροσκόπου ἤτοι ταῖς σμγ' κβ' καὶ γίνονται σπγ' μβ' καί ἐστιν ὁ περίπατος τοῦ ὡροσκόπου ἐν ταῖς ἀναφοραῖς εἰς τὸν Τοξότην κβ' κγ' κατὰ τὸν δηλωθέντα μῆνα Δεκέμβριον ιη' τοῦ μηνός.

2 ὅλως hic et 11 ἤγουν compendio dubio. 3 τούς suppl. 3 et 4 πρόσθες compendio. 11 Debebat non ιη' sed ιβ', aut supra ιη' pro ιβ' scribendum. 14 προστίθημι compendio.

EXCERPTA EX CODICE 7 (VATIC. 212).

Theophili Edesseni prooemia.

Inter auctores qui Graecorum astrologiam ad Arabes saeculo VIII transtulerunt, unde postea immutata quidem ad Byzantinos reversura erat, clarissimus habetur Theophilus, Thomae filius Edessenus. Nonnulla de vita operibusque illius viri, cuius ne nomen quidem historiae litterarum Graecarum scriptoribus innotuisse videtur, prooemia librorum edituri hic collegimus. Natus est paulo ante a. 695 p. C. n.[1] et sectae addictus est Maronitarum[2]. Eum semper christianum fuisse pium ex praefationibus, quae edimus, apparet, ubi astrologiam cum ad fidem suam accomodare nititur. Edoctus est Edessae, cuius ludi litterarii tunc quoque antiqua fama haud indigni celebrabantur, et praeter vernaculam Syrorum linguam Graecam quoque calluit, ita ut sermone nitido quidem haud tamen molestiae cuiusdam experti utatur. Homeri poemata in syriacam linguam elegantissime vertit[3], quorum carminum nonnulli tantum versus supersunt[4]. Ad nomina Homerica accuratius exprimenda quinque vocalium syriacarum figuras effinxisse fertur, sed de hac re iure ambigitur[5]. Syriace quoque librum historicum vel potius chronologicum composuit, qui a Bar Hebraeo laudatur[6]. Ex quibus elucet eum omnibus aetatis suae disciplinis excultum fuisse.

Paulo postquam Al-Mansur Bagdadam condidit (762 p. C.), in novam urbem

---

[1] Mortuus est enim a. 785 plus nonaginta annos natus. Cf. infra p. 231, n. 1.

[2] Bar-Hebraeus, *Histor. Dynast.* ed. Pococke, Oxonii, 1663, p. 148 : " *Fuit autem Theophilus iste sectae Maronitarum, qui in monte Libano christianorum secta sunt.* "

[3] Bar-Hebraeus, *l. c.*; cf. Wenrich, *De auctorum Graecorum versionibus*, 1842, p. 73 ss.

[4] Rubens Duval, *La littérature syriaque*, p. 325 ; cf. Derenbourg, *Mélanges Henri Weil*, p. 118, n. 4.

[5] Wenrich, *l. c.*; cf. Duval, *op. cit.*, p. 292.

[6] Bar-Hebraeus, *Hist. Dyn.* ed. Pococke, p. 148 : " *Est illi historia egregia* "; cf. *Chronicon*, ed. Bruns et Kirsch, p. 134 : " *Est illi liber historiarum egregius in syriaca lingua etiamsi ... orthodoxos vituperabat,* " et p. 63 [Pococke] : " *Ab initio imperii ipsius (Seleuci Nicatoris) orditur aera quae Alexandri audit ... Ab Adamo ad initium huius epochae, ex sententia Theophili Rohensis (= Edesseni), sunt anni quinquies mille centum nonaginta septem.* "

regiam migrasse videtur, sine dubio a chalifa excitus studiorum fautore, qui viros doctos undique in aulam regiam arcessebat. Ad Bagdadae latitudinem longitudinemque motus astrorum se computasse ipse nos certiores facit [1]. Praeterea comperimus eum iam antea regii principis Al-Mahdi comitem fuisse in expeditione per Margianam, ubi exercitus frigoribus laboravit asperrimis annis 757-758, ut videtur [2]. Chaliphae Al-Mahdi, a. 775 imperium adepto, acceptissimus remansit, ita ut primus regiorum astrologorum factus sit [3]. Quantopere gratiam eius usque ad exitum suum sibi conciliarit, ex narratiuncula haud illepida discimus quam de morte utriusque Bar Hebraeus refert [4]: *Fertur cum Al-Mahdius Masabdanum proficisci statuens Hasanam concubinam suam secum ire iussisset, ipsam ad Theophilum, Thomae filium, christianum, astrologum Rohensem* [= *Edessenum*], *astrologorum Al-Mahdii principem mittentem dixisse : " Tu imperatori fidelium huius itineris auctor fuisti, nobisque iter imposuisti quod in mentem non venerat; acceleret Deus mortem tuam, qua te liberemur ". Ipsum vero, ubi ad eum pervenissent litterae eius, dixisse puellae, quae eas pertulerat : " Ad ipsam reversa dicas : non est a me hoc consilium, verum quod mihi precaris ut cito moriar, res haec est a deo decreta ac mors mea prope adest. Ne vero putes preces tuas exauditas esse, at tibi ipsi multum pulveris pares, cumque ego mortuus fuero, illum capiti tuo imponas. " Non desiit autem interpretationem dicti ipsius quaerere ex quo obiit ille, donec viginti post diebus mortuus est Al-Mahdius* [5].

Ex hac Theophili praedictione, ut credebant, memorabili apparet eum viginti

---

[1] *Catal.*, I, p. 130, 26 ss.

[2] Cf. infra p. 234, 7.

[3] Bar-Hebraeus, *l. c.*, El Qiftî, infra p. 231, n. 2.

[4] *Hist. Dyn.* ed. Pococke, p. 147.

[5] Paulo aliter historia narratur in Bar-Hebraei Chronico syriaco (ed. Bedjan, p. 127, 4 ss.), cuius versionem gallicam comiter mihi misit vir humanissimus Rubens Duval. Qua textus arabicus vel potius interpretatio Pocockii optime illustratur : *Théophile servait le calife Al-Mahdi, qui l'estimait beaucoup à cause de sa supériorité dans l'art de l'astrologie. On raconte que certain jour le calife voulut se rendre dans une de ses provinces et emmener sa cour avec lui. L'épouse du calife envoya dire à Théophile : " C'est toi qui a conseillé au calife ce voyage et nous a imposé la fatigue et l'ennui de la route dont nous n'avions nul besoin. J'espère donc que Dieu te fera périr et disparaître de ce monde afin que débarrassées de toi nous trouvions du repos. " Théophile répondit à la servante qui lui avait porté ce message : " Retourne vers ta maîtresse et dis-lui : ce n'est pas moi qui ai conseillé au roi ce voyage; il voyage quand il lui plaît. Quant à la malédiction que tu as lancée contre moi pour que Dieu accélère ma mort, la décision en a déjà été prise et affirmée par Dieu : je mourrai prochainement; mais ne t'imagine pas que je mourrai parce que ta prière aura été exaucée : c'est la volonté de mon créateur qui s'accomplira. Mais toi, ô reine, je te dis : prépare pour toi beaucoup de poussière, et quand tu apprendras que je suis mort, amoncelle toute cette poussière sur ta tête. " Lorsque la reine eut entendu ces paroles, elle fut saisie d'une grande frayeur, et elle attendit quel serait le résultat. Peu après Théophile mourut et vingt jours après le calife Al-Mahdi mourut également. Ce que Théophile avait déterminé se réalisa donc.*

dies ante califam obiisse, i. e. die 15 Augusti a. 785[1]. Ex alio testimonio[2] comperimus eum tunc nonaginta fere annos natum esse.

Libri Theophili saeculo IX Bagdadae in bibliotheca secretiore palatii servabantur (*Catal.*, I, p. 83, n. 4), et astrologorum Arabum eruditio interdum ad hunc fontem referenda est. Vix dubium est saeculo IX Abû-Mašarem ab eo multa mutuatum esse (cf. supra p. 7, f. 21 ss.), et saeculo XI 'Alî ben Abî'l' Rigâl Abû'l Ḥasan (Abenragel) eum et laudat et describit[3]. Plura furta sine dubio deprehendent viri litterarum Arabicarum periti[4].

Sed Graecorum magis quam Arabum ope opera eius usque ad nostram transmissa sunt aetatem. Tempore enim circiter quo vixit, studia astronomica Constantinopoli refloruerunt (*Catal.*, II, p. 181), et scripta graeca potentissimi gratia Chalipharum astrologi a Byzantinis quoque sedulo lectitata sunt et expilata. Collectanea astrologica saeculorum IX-XI Theophili capitibus referta sunt nomine eius vel addito vel praeterito[5]. E quibus nonnulla iam in Catalogo nostro typis expressimus[6].

---

[1] Al-Mahdi mortuus est die 4 Augusti a. 785 p. C.; cf. Weil, *Gesch. der Chalifen* (1848), t. II, p. 113. — Assemani, *Bibl. Orient.*, III, 1, p. 161 *a*, dixit Chaliphae Rashidi temporibus claruisse Theophilum astronomum, teste Amro. Sed mirum in modum erravit, nam Amrus de Theophilo quodam Edesseno, aerarii praefecto non de astronomo loquitur; cf. Gismondi, *Maris Amri et Slibae de patr. Nestorian.*, Romae, 1899, I, p. 66. — De alio Theophilo Edesseno qui saeculo V, ut videtur, vitas martyrum syriace scripsit, cf. *Byzant. Zeitschr.*, IX, p. 580; XI, p. 241.

[2] Ibn el Qifṭî († 1248 p. C.) in libro de vitis virorum doctorum (Târîch el ḥokama). Germanicam versionem capituli de Theophilo liberalissime mecum communicavit Carolus Dyroff ex codice Monacensi Arab. 440, f. 44v: " *Theophil, Sohn des Thomas, der Astronom, aus Edessa. Dieser Astronom lebte in Bagdad und war das Haupt der Astronomen des Al-Mâhdi. Er war kundig in den Geschichten* (?) *der Sterne und hat in der* " *astronomia iudiciaria* " *merkwürdige Fälle vom Eintreffen* (*seiner Voraussagungen*) *gehabt, noch als er sich bereits seinem 90 Lebensjahr näherte.* "

[3] Albohazen Haly filius Abenragel, *In iudiciis stellarum* ed. impensis Io. Ba. Sessa, 1503, vide e. g., p. 11 : *Dixit Nayfel filius Thome*... (lege " Ṭâ'ûfîl " i. e. Theophilus) et p. 25 : *Quando a te quaesitum fuerit pro aliqua civitate vel castro si obsidebitur vel non; aut, si obsidebitur, si capietur vel non, et si capietur, si pro pace aut violentia.* Cf. cod. Paris. 2417, f. 23 : Ἐὰν ἐρωτηθῇς περὶ πόλεως πολιορκεῖται ἢ οὔ καὶ ἐὰν πολιορκῆται, σώζεται ἢ παραλαμβάνεται ... et supra p. 68, capp. κζ', κθ'.

[4] Cf. Steinschneider, *Hebräische Uebersetz. des Mittelalters*, p. 833, n. 372.

[5] De Theophili excerptis in " Syntagmate Laurentiano " saec. IX, cf. Boll, *Sitzb. Akad. Münch.*, 1899, p. 92 ss.; in " Syntagmate Parisino " saec. XI, cf. *Catal.*, II, p. 37, n. 1 et p. 35, f. 203 ss. In omnibus fere codicibus capitulum quoddam huius astrologi inveneris.

[6] *Catal.*, I, p. 129 : Περὶ κοσμικῶν καταρχῶν; *Catal.*, II, p. 195 : Περὶ ζωῆς; *Catal.*, IV, p, 93 : Περὶ προβολῆς ἄρχοντος; p. 122 (= Ludwich, *Maximi reliq.*, p. 120) : de plantis et animalibus ad planetas pertinentibus; supra p. 212; De stellis fixis, cf.

Maioris autem sunt momenti codices qui tota opera celeberrimi astrologi continent. Nobis quidem noti sunt:

a) Vaticanus 212, f. 108 ss. = Parisinus Suppl. gr. 1241, saec. XIV, f. 1 ss.; ubi pariter multa capita in indice enumerata nunc desunt. Quae servantur fere omnia ad librum cui est titulus Πόνοι περὶ καταρχῶν πολεμικῶν pertinent; cf. descriptionem nostram supra p. 68 ss. — Inerat in archetypo et altera editio (δευτέρα ἔκδοσις) eiusdem libri et aliud opus in duodecim partes divisum (δωδεκάτροπος τῶν καταρχῶν), cuius pleraque capita, quae desiderantur, ex miscellaneis codicibus suppleri possunt. — Editum est supra ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως Theophili caput de stellis fixis (p. 212), ubi adnotavimus numeros longitudinum planetarum ad annum 768 computatos esse. Igitur hoc anno vel paulo post alter ille libellus editus est.

b) Parisinus 2417, saec. XIII, qui idem opus Περὶ καταρχῶν πολεμικῶν continet, sed multo plures καταρχαί in hoc codice traduntur et de bellis et de morbis et de aliis negotiis. At ordo foliorum turbatus tenorem rerum saepissime interrumpit. Plura de his in catalogo Parisino mox edendo invenies.

Theophilum praeclaris inventis scientiam humanam non promovisse vix est quod moneam — talia ab eo nemo exspectaverit — meritis tamen haud despiciendis posteritati se commendavit. Nam cum astrologiae quasi disciplinarum reginae excelsae totum se dedidisset (p. 235, 10 ss.), huius artis laudem languenti iam Syriae quodammodo eripuit ut Bagdadam transferret. Postquam enim et ecclesia catholica et imperatores Romani [1] illam damnaverunt atque sectatores eius persecuti sunt, librosque eorum comburi iusserunt [2], in Orientis partibus, sicut in provinciis latinis accidit [3], paene exstincta est, et post Arabum irruptionem in regno Mahomedanorum demum recaluit. Theophilus ipse, antequam de singulis tractet, scientiam suam dilectam adversus obtrectatores eius vel rectius adversus anathemata Patrum defendere conatur (p. 235, 12 ss.; 238, 5 ss.). Quo pristinae ac derelictae doctrinae studio multa certe Graecorum scripta ab interitu servavit. Ipse confitetur se ab „antiquis" pendere et pleraque ex eorum libris excerpsisse (p. 233, 29; 234, 1), et revera veterum auctorum fragmenta plurima per eum ad Byzantinos et usque ad nostrum pervenerunt aevum. Cum a Chaliphis de bellorum successu et de reipublicae administratione praecipue consuleretur (p. 234, 6), talia undique maxima cura congessit. Sed fontibus suis libere usus est: auctoris nomen raro profert, et cum argumenta eius repeteret, alia omisit, alia mutavit, vel addidit. De qua componendi ratione ad caput de stellis fixis iam nonnulla praefati sumus (p. 213).

Dum quaecumque insignis illius viri supersunt colligantur, ad ingenium propositumque eius cognoscenda maxime proderunt prooemia librorum quae hic edimus.

F. C.

---

[1] Cf. Mommsen, *Strafrecht*, p. 865.
[2] *Catal.*, II, p. 79.
[3] Cf. supra p. 86.

F. 108. Θεοφίλου φιλοσόφου πόνοι περὶ καταρχῶν πολεμικῶν καὶ ἐπιστρατείας καὶ τυραννίδος, ἐξ ὧν ἐν πείρᾳ γέγονε καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συνήγαγε, προσφωνηθέντες Δευκαλίωνι τῷ αὐτοῦ παιδί.

Ἡ φυσικὴ τῶν ἀστέρων ἰδιοτροπία, ὦ κοσμιώτατε Δευκαλίων, οὐχ ἑνιαίαν μόνην ἔχει τὴν ἐνέργειαν ἀλλὰ ποικίλην τε καὶ διάφορον πρὸς πᾶσαν ἀποτελεσματικὴν ἐπιτηδειότητα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἕκαστος αὐτῶν ἐν μιᾷ τῇ γενικωτάτῃ γνωρίζεται ποιότητι πρὸς τὴν κεκληρωμένην αὐτῷ διάθεσιν καὶ χαρακτηριστικὴν ἔμφασιν, οἷον ἐν τοῖς πολεμικοῖς ὁ Ἄρης καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὁ Ἑρμῆς <καὶ> ἐν τοῖς γεωργικοῖς ὁ Κρόνος καὶ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς ἡ Ἀφροδίτη· καίτοι γὰρ τούτων οὕτως ἐχόντων οὐ μόνον ὁ Ἄρης τὸν πόλεμον ἐνεργεῖ, ἀλλὰ καὶ Κρόνος βασιλέων ὄλεθρον ἐπιτελεῖ καὶ πόλεων ἁλώσεις, καθώς ἐστιν εὑρεῖν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασιν· ἀλλά γε καὶ ὁ Ἄρης ἐμπρησμοὺς ποιεῖ καὶ λοιμικὰς <νόσους> καὶ αὐχμωδίας καὶ καρπῶν ἀφορίας. ὡσαύτως καὶ Ἑρμῆς λῃστείας καὶ ἀκαταστασίας καὶ ἀνωμαλίας ἐν τῷ βίῳ, ἢ καὶ διάκτορος ὠνομάσθη καὶ τὴν εἰρήνην βραβεύσει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς γενεθλιαλογικοῖς ἀποτελέσμασιν εὑρίσκομεν ἄλλως καὶ ἄλλως τοὺς ἀστέρας ἐνεργοῦντας καὶ σημαίνοντας πρός τε τοὺς σχηματισμοὺς αὐτῶν καὶ τὰς τῶν τόπων ἐναλλαγὰς ἤτοι τοὺς κακοποιοὺς ἀγαθοποιοῦντας καὶ τοὺς καλοποιοὺς ἀδρανῶς ἔχοντας, ὅμως οὖν πρὸς τὸ θέμα [f. 108ᵛ] καὶ τὴν αὐτῶν μοιροθεσίαν ἀνακοινοῦσθαι τὰ ἀποτελέσματα. τοῦτό γε μὴν ἀθρήσαντες οἱ σοφοὶ τῶν ἀποτελεσματικῶν τῇ συγκρατικῇ σχέσει τῶν ἀστέρων ἐχρήσαντο· οὐ μόνον ἐν τοῖς μερικωτάτοις καὶ καθ' ἕκαστον ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθολικωτάτοις καὶ γενικωτάτοις, οἱονεὶ περὶ πολέμου, διειληφότες, πᾶσί γε τοῖς ἀστράσιν ἐχρήσαντο καὶ μὴν καὶ τοῖς φωστῆρσι πρὸς μίαν ἀποτελεσματογραφίαν καὶ συμπραξίαν· τοῦτο δὲ κἀγὼ κατὰ νοῦν λαβὼν καὶ εἰδὼς ὅτιπερ σπανιάκις εὑρίσκεται ἡ πολεμικὴ ἔφοδος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἐκτὸς εἰ μή γ' ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασι μόνον ἔσεσθαι πόλεμον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ καὶ αἰχμαλωσίαν, ἀφέντες δηλαδὴ τὰ μερικώτερα ἤγουν ὡς ἂν μάλιστα <τὰς> γινομένας ἐπιστρατείας καὶ ἀντιστρατείας, πολιορκίας τε καὶ τυραννίας, καὶ ὅσα κατὰ καιροὺς ἰδίους κινούμενα καὶ παραθηγόμενά φημι ὑπὸ δύο στρατοπέδων ἄντικρυς ἀλλήλων στρατοπεδευκότων καὶ ἀντεφορμώντων ἀλλήλων, ὧν τὰς ἀκριβεῖς ἐφημερίδας ἄπορον

1 Codicem V(aticanum) descripsit Ioannes Graeven : codicem Parisinum Suppl. gr. 1241, f. 3 ss. contuli. 3 προσφωνηθέντες corr. Parmentier : προσφωνηθὲν καὶ codd. 5-6 οὐκ ἐνιαίαν codd.; corr. Bidez. 10 καὶ suppl. 15 νόσους suppl. <διάθεσεις> καὶ αὐχμώδεις coni. Kroll. 17 ὀνομάσθη P. 20 τόπον (ω superscr.) P. 20-21 ἀγαθοπ. καὶ τ. καλοποιοὺς omis. V. 22 ἀνακαινοῦσθαι P : ἀνακοινοῦται coni. Kroll. 23 ἀθροίσαντες P. 24 ἐν omis. V. 26 πασιγείοις codd.; corr. Bidez. 31 ἐφέντες V. Anacoluthum corrigere nolui. 32 τὰς suppl. Bidez. 35 ἀλλήλοις coni. Bidez. ἀκριβεῖς corr. Kroll : ἀκτῖνας codd.

ἣν εὑρηκέναι ἐν ταῖς τῶν ἀρχαίων βίβλοις· τούτοισί γε μὴν προσεσχηκὼς ἔγωγε ἀναγκαῖον ἐνόμισα μετᾶραι καὶ μετοχετεῦσαι ἔκ τε τῶν γενεθλιακῶν καὶ καταρχικῶν διατυπώσεων καταρχάς τινας πολεμικὰς τὸ πιθανὸν ἅμα καὶ τἀληθὲς ἐχούσας, ἐπειδήπερ καὶ τούτων τὴν ἀπόπειραν πολλοῖς ἐσχηκὼς παρεβιάσθην, ὡς [f. 109] οἶσθα, ὑπὸ τῶν τηνικαῦτα κρατούντων ταῦτα πραγματεύσασθαι, ἐφ' ᾧ καιρῷ τὴν ἐπιστρατείαν πεποιήκαμεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὰς ἀνατολὰς κατὰ τὴν Μαργιανὴν χώραν[1], καὶ τὰς ἐπαλλήλους πολεμικὰς συμφορὰς ὑπέστημεν μετὰ πολλοῦ κρύους καὶ δυσκράτου χειμῶνος, φόβου τε πλείστου καὶ ἀντιλογίας ἀμέτρου. καθ' εἱρμὸν δὲ καὶ φυσικήν τινα ἀκολουθίαν ταύτας τὰς καταρχὰς διαταξάμενος, οὐδὲν παρέλιπον τῶν ἐπιδεῶν καὶ ἐπιζητουμένων ἐν ταῖς ἐπιστρατικαῖς παρατάξεσι, βίβλον τε πληρεστάτην ταυτηνὶ συνέταξα ἔχουσαν τὰς πολεμικὰς καταρχὰς μετὰ καὶ τῶν κατὰ πεῦσιν περὶ τυραννίδων καὶ πολιορκουμένων πόλεων καὶ τῶν τοιούτων.

Ἀλλὰ χρή σε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ὑψηλῆς προσϊέναι τὴν τοιαύτην πραγματείαν, ἰσχνῇ δὲ τῇ θεωρίᾳ τὴν σύγκρασιν ποιεῖσθαι τῶν ζῳδίων καὶ τῶν ἀστέρων, φημὶ τῶν πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν καὶ τῶν φωστήρων καὶ τῶν ἐγκειμένων κλήρων καὶ τῶν κυρίων αὐτῶν, καὶ οὐ πταίσεις Θεοῦ συνεργοῦντος. F. C.

F. 128v. Τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου φιλοσόφου ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως.
Θεόφιλος Δευκαλίωνι υἱῷ εὖ πράττειν.

Ἤρκει μέν, ὦ τέκνον Δευκαλίων, ὅσα πρὸς σὲ τὸ πρὶν μετὰ πολλῆς φιλοπονίας εὖ μάλα καὶ λίαν καλῶς [f. 129] συνεγραψάμην ὑπεραπολογούμενος τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, μαρτυρίαις ἱκαναῖς κεχρημένος ἔκ τε θείων γραφῶν καὶ τῶν σεμνῶν φιλοσόφων, τῶν τε θύραθεν καὶ

4 ἐχούσαις V. 5 πολλὴν coni. Bidez. 11 παρέλειπον codd. 14 περὶ corr. Kroll : καὶ codd. 15 χρῆσαι P. προιέναι codd., corr. 20 F. 19r P. 20-21 Ex indice cod. P add. 22 δεκαλίωνι V. υἱῷ superscr. P. 24 φιλοπονείας εὖ μάλλα P.

[1] In regione Chorassan, quam Graeco nomine Theophilus Margianam nuncupat, temporibus chalifarum Al-Mansur et Al-Mahdi perpetuo seditiones exortae sunt quae duces eorum armis compresserunt (cf. Weil, *Gesch. der Chalifen*, t. II, 1848, pp. 36, 66, 161). Sed utique ante annum 768, quo Theophilus scripsisse videtur (supra p. 232 *a*), haec expeditio, cui alludit, suscepta est. Agitur sine dubio de tumultu quem praeses huius provinciae Chazim ibn Chuzeima novarum rerum cupidus annis 757-758 movit. Nam exercitui qui eum debellavit, interfuisse principem regium Al Mahdi, postea (775) chalifam, comperimus (Weil, *op. cit.*, p. 36). Qui, si haec recte coniecimus, iam cum iuvenis esset, Theophilum familiarem habebat. — Ceterum Abassidae in bellis astrologos secum duxisse solebant, nam et mathematicus Persa Jaḥjâ ben Abî Manṣûr Tarsi obiit, cum Chalifam Al-Mamum adversus Graecos pugnantem comitaretur (Suter, *Astronomen der Araber*, p. 8, n° 14).

τῶν τῷ ὀνόματι τοῦ χριστιανισμοῦ πεφωτισμένων καὶ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ τὴν πίστιν βεβαιωσάντων· ἀλλ' ἐπειδὴ τεθέαμαί σε σπουδαῖον καὶ εὐφυᾶ καὶ τῆς ἄκρας φιλοσοφίας ἁπτόμενον καὶ πολλῷ πλέον πόθον ἔχοντα τῆς μαθηματικῆς, ἀναγκαῖον ᾠήθην καὶ νῦν <πρὸς> τὴν σὴν κοσμιότητα τὰ παραλειπόμενα τῆς τε ὑπ' ἐμοῦ γεγενημένης πληροφορίας προσφθέγξασθαι καὶ σὺν ἄλλοις τισὶ κεφαλαίοις ὑπολειφθεῖσί μοι ἐκ τῶν κοσμικῶν ἀποτελέσεων καὶ τῶν κατὰ πεῦσιν καταρχῶν, ὅπως ἂν διά τε τούτων καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν μοι πεπονημένων διαλευκανθῇ σοι ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη. δεῖ οὖν σε μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἔχεσθαι τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης καὶ μὴ ἐνδοιάζειν ἴσχειν τὸ οἱονδήποτε σκάνδαλον ἀπ' αὐτῆς, διότι αἱρετή ἐστι καὶ ἐξοχωτάτη καὶ πάσης ἐπιστήμης δέσποινα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὑπὸ πλειόνων σκώπτεται καὶ διασύρεται, κατεξαίρετον δὲ ὑπό τινων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθηγεμόνων· διότι οἱ μὲν τῶν σκωπτόντων θέλουσιν αὐτὴν λέγειν μὴ εἶναι ὅλως, οἱ δὲ εἶναι μὲν αὐτήν, πταιστὴν δέ· ἀλλά γε μήν, ὦ τέκνον, μή σε θροείτω ἡ τοιαύτη διαβολὴ καὶ τοῦ σκοποῦ σε διακωλύσῃ καὶ μὴν καὶ τῆς ἑνούσης σοι προθυμίας, διότι ἐν τῷ πρὸ τούτου συντάγματι [f. 129v]ἀντεστρατευσάμην τῇ ὁρμῇ τῶν συκοφαντούντων καὶ ἐπηρεαζόντων τῇ ἱερωτάτῃ καὶ ὑψηλοτάτῃ ἀστρολογίᾳ.

Ὅμως καὶ ἐν τούτῳ τῷ συντάγματι οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι μικρὰ ἄττα σημαίνειν καὶ προσενεγκεῖν ἐκ τῆς θείας γραφῆς μετὰ φυσικῶν τινων παραδειγμάτων ἐχόντων τὸ πιθανὸν καὶ ἀναμφίβολον, ἵνα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τούτοις θαρρῶν ἀκλινὴς ἔσῃ καὶ ἀκράδαντος τὴν διάνοιαν καὶ στερρὸς καὶ ἀδιάπτωτος τὴν ὑπόληψιν· καίτοι γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου συντάγματι ἐμνήσθην τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς κοσμοποΐας καὶ ὅτιπερ τοῖς ἑπτὰ ἀστράσιν ἐκληρώθησαν καὶ τὰ ἑξῆς, νῦν δὲ φιλόκαλον ᾠήθην σαφηνίσαι πρὸ παντὸς τὴν ἑπταήμερον δόξαν καὶ ἀναθέσθαι μιᾶς καὶ ἑκάστης ἡμέρας τὴν φυσικὴν ἰδιοτροπίαν καὶ τὰς τῶν ἑπτὰ ἀστέρων κράσεις τε καὶ ἐνεργείας καὶ εἶθ' οὕτως τὴν ἑπτάδα διαβεβαιῶσαι διὰ γραφικῶν ὑποδειγμάτων. ἡμέραν πρώτην μίαν ἐκάλεσεν ὁ ἱεροφάντης Μωσῆς ἥπερ μάλιστα τῷ Ἡλίῳ ἀπονενέμηται, καὶ μάλα εἰκότως· ἐν αὐτῇ γὰρ πρῶτον ἔργον Θεοῦ ἐφάνη. φάναι οὖν τὸν προφήτην· « ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν » καὶ ἐν τούτῳ δεῖξαι ὅτι, καθὼς ὁ Ἥλιος τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω φωτισμός ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ πρῶτον ἔργον τὸ γενόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ ἔδειξεν τὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ποίησιν· καὶ ἐπειδήπερ πᾶς ὁ ὑπ' οὐρανὸν τόπος

4 πρὸς suppl. 7 προτελέσεων V : πρὸς τελέσεων P : corr. Malim ἀποτελεσμάτων. 18 συκοφαντούτων P. 18-19 ἐπηριαζόντων V. 20 ὀνήσαιμι V : ὀνῆσαι P : corr. 21 An προενεγκεῖν? [Kroll]. 28 τὰς ἐκ τῶν P. 30 μίαν μίαν V: μίαν P : πρώτην μίαν scripsi (α' habebat archetypus). Cf. Genes. I, 5 : ἡμέρα μία. Vide etiam Lydum, *De mensib.*, II, 4 (p. 21, 3 ss.; 23, 13, ed. Wünsch) [Bidez]. 32 φάναι] De usu infinitivi, cf. 237, 17. 32-33 Genes. I, 1. 35 αὐτοῦ (sc. Ἡλίου) scripsi : αὐτὸν codd.

σκοτεινός ἐστι καὶ ἀργὸς δίχα τῆς τοῦ Ἡλίου [f. 130] λαμπηδόνος, ἐπήγαγεν· «ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου·» καὶ ἐπιβεβαιῶν τήνδε τὴν ἡμέραν εἶναι τοῦ Ἡλίου ἐπήγαγε μετ' ὀλίγον· «καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτω φῶς» καὶ τὰ ἑξῆς· ἔπρεπε γὰρ ἐν τῇ τοῦ Ἡλίου ἡμέρᾳ γεννηθῆναι καὶ τὸ φῶς, ὥστε κατὰ τὸ ὁλόκληρον φανῆναι τὴν πρώτην ἡμέραν ἤγουν μίαν εἶναι τοῦ Ἡλίου.

Ἀκόλουθον δὲ τοῦ Ἡλίου κεκλήρωται ἡ Σελήνη τὴν δευτέραν ἡμέραν· ἐν αὐτῇ γὰρ συνηθροίσθη τὰ ὕδατα εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν καὶ διεχωρίσθη μεταξὺ ὕδατος καὶ ὕδατος καὶ ὤφθη ἡ ξηρά, ἐπειδὴ ἡ Σελήνη κάθυργος ὑπάρχει καὶ διάφορος τοῖς φωσὶν εἴς τε τὰς μηνοειδεῖς αὐτῆς φάσεις καὶ διχοτόμους καὶ ἀμφικύρτους, καὶ ἡ Σελήνη μειωτική ἐστιν καὶ αὐξητικὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῆς σχημάτων καὶ μεγάλων καὶ ὠκεανιτίδων θαλασσῶν ἀμπώτιδες ἀποτελοῦνται, λείψεις τε ποταμῶν καὶ ἐπικλύσεις μετ' ἄλλων πολλῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ἡ πολλὴ πεῖρα τοὺς ἀνθρώπους ἐδίδαξεν.

Τρίτη ἡμέρα τῷ Ἄρει δεδώρηται· ἐν αὐτῇ γὰρ πᾶν δενδρικὸν καὶ χορτῶδες ἡ γῆ ἐξήγαγεν εἰς τροφὴν καὶ ἀνάλωσιν· ὁ Ἄρης γὰρ διάπυρος καὶ ξηρὸς ὑπάρχων τῇ φύσει ἀναλωτικός ἐστιν πάσης ὕλης καὶ φθορεύς, καὶ διά τοι τοῦτο ἀποκεκλήρωται αὐτῷ ἡ τρίτη ἡμέρα.

Ἡ δὲ τετάρτη ἡμέρα τῷ Ἑρμῇ ἀπονέμεται ὡς λογικῷ καὶ πάσης σοφίας αἰτίῳ· ἐν ταύτῃ γε μὴν τῇ ἡμέρᾳ τοὺς φωστῆρας ἅμα τοῖς ἄστροις δεδημιουργῆσθαι λέγει ἡ κοσμοποιΐα εἰς σημεῖα [f. 130v] καὶ εἰς καιρούς. διὰ τοῦ λόγου γὰρ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας καταλαμβάνομεν τὸν τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης δρόμον, τῶν τε ἀστέρων τὰς κινήσεις ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ τοὺς τούτων ἀναποδισμούς τε καὶ προποδισμοὺς σὺν ταῖς φάσεσι καὶ ταῖς δύσεσιν αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς ἀποτελεσματικῆς αὐτῶν ποιότητός τε καὶ δυνάμεως.

Ἡ πέμπτη ἡμέρα ἀποκληροῦται τῷ Διί, καὶ μάλα προσηκόντως, ὡς γονιμωτάτῳ καὶ πάσης εὐκρασίας ἀέρων αἰτίῳ. καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα καὶ πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ θηρία σὺν ἅπασι τοῖς πετεινοῖς, ἵνα πᾶσα ἡ γῆ καὶ ὁ περιέχων ἀὴρ πληρωθῇ παντοδαπῶν ζῴων.

Ἡ ἕκτη ἡμέρα τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἄστρῳ ἀπονενέμηται, διότι καὶ οὗτος ὁ ἀστὴρ εὔκρατος πέφυκε καὶ γονιμώτατος καὶ πάσης ἱλαρότητος ἀνάπλεως· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ἡμέρᾳ ὁ γενικώτατος ἄνθρωπος ἐπλάσθη καὶ γέγονεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν καὶ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ

2 Genes. I, 2. 3 καὶ ἐπὶ superscr. V. 4 Genes. I, 3. 5 ἡ ἡλίου V. γενηθῆναι codd. 6 α' in marg. codd. 8 β' in marg. Exp. τῷ Ἡλίῳ [Kroll]. 9 συνθροίσθη V. 10 Genes. I, 9. 11-12 μ(η)νο(ει)δεῖς evanid. in V. 13 μεγάλων vix sanum : μεγεθῶν coni. Bidez. 15 ἀλλοίωσις codd. 17 In marg. Γ'. 21 In marg. Δ'. An ἀπονενέμηται? cf. 34. 22 αἰτίων V. 23 Genes. I, 14. 24 In marg. ε'. 29 μάλα προσηκόντως] πόλλα πρεπόντως al. manu superscr. P. 34 In marg. ϛ'.

τῆς γῆς· καὶ καθὼς ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστὴρ ἔχει τὸ κλέος καὶ τὴν λαμπρότητα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀστέρας καὶ διαφέρει αὐτῶν τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἀρετὴν ὑπὲρ ἕκαστον ζῷον καὶ διαπρέπει τῷ λόγῳ καὶ τῷ νῷ καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῇ λαμπρότητι, καὶ γέγονε τοῦ παραδείσου γεωργός, ἤγουν ἐπιμελητὴς πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα εὐλόγως τῷ Κρόνῳ κεκλήρωται· λέγεται γὰρ ἐν αὐτῇ καταπαῦσαι τὸν δημιουργὸν ἐκ [f. 131] τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, καὶ ὅτι ἡμέρα ἀργίας καὶ ἀπραγίας. ἀργὸς γὰρ ὁ Κρόνος καὶ ἄγονος διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ ψυχρότητα· οὔτε γὰρ ἐν ζῴοις γενητικὸς οὔτε ἐν τῇ λοιπῇ φύσει τῶν κτισμάτων ἐνεργητικός, ἀλλὰ μᾶλλον ἀργὸς καὶ ἄτεγκτος.

Ταῦτά σοι, τέκνον, ὡς ἐν συντόμῳ προήγαγον περὶ τῆς κοσμοποιητικῆς ἑπταημέρου καὶ πῶς ἂν ἑκάστη ἡμέρα φυσικῶς ἀποκεκλήρωται τῷ καθενὶ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων· ὅτι δὲ καὶ ἑπτὰ ἀστέρες εἰσὶν οἱ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κατεσκευασμένοι, καὶ Σολομὼν ἐν τῷ παναρέτῳ αὐτοῦ βίβλῳ μέμνηται αὐτῶν, ὅπου οἶκον φάναι αὐτὸν τὴν σοφίαν ἑαυτῇ κατεσκευακέναι καὶ ἑπτὰ κίοσιν αὐτὴν ὑπερείδειν· ὡσαύτως καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς λέγει κυρίου ἐπιβλέποντας τὴν οἰκουμένην. καὶ τί τούτου σαφέστερον εἴτ' ἀληθέστερον τοῦ ἑπτὰ εἶναι τοὺς ἀστέρας, οἵπερ ἂν τὴν ἐναντίαν κίνησιν ποιοῦνται ἐν τῷ ζωοφόρῳ κύκλῳ, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους συσχηματίσεώς τε καὶ στάσεως τὴν ἀλλοιωτικὴν τῶν ὑπὸ Σελήνην φύσιν μετασκευάζουσι, παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τοῦτο πεπιστευμένοι, ἤγουν γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ ἀνανέωσιν τῶν κτισμάτων.

Ἔτι γε μὴν ἐν τῷ πρώτῳ μου συντάγματι ἐμνήσθην ἐπιτροχάδην τῶν ἐξ ἀνατολῆς παραγενομένων μάγων εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσκύνησιν· νῦν δὲ σαφέστερον βούλομαι διαλευκᾶναι τὸ χρῆμά [f. 131v] σοί τε καὶ τοῖς καλῶς κρίνουσι τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε μου τῷ συγγράμματι διαλεκτικῷ τινι λόγῳ, ὅπως ἂν οἱ ἀπειθῶς ἔχοντες ἐν τούτῳ πεισθεῖεν τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ· πόθεν ἔγνωσαν οἱ μάγοι βασιλέα τικτόμενον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; ἀπὸ χρησμοῦ τινος ἢ ἀπὸ ἀστέρος ἐπιτολῆς ἤτοι κομήτου ἢ ἄλλου τινὸς φανέντος; καὶ εἰ μὲν ἀπὸ χρησμοῦ, περιττὸς ὁ τοῦ ἀστέρος λόγος· τίς γὰρ ἦν χρεία ἀστρικῆς φάσεως καὶ σημασίας; εἰ δὲ ἀστὴρ ἐφάνη τοῖς μάγοις, δῆλον δι'

1 καθὼς ὅτι ἡ Ἀφρ. codd.; corr. 7 In marg. Ζ'. 11 λύπῃ P. 13 [ἐν συν]τόμῳ charta exesa in P. An προσήγαγον? 17 Prov. Salom., IX, 1. φάναι] Cf. supra 235,32. 19 Ἡσαΐας errore; cf. Zachar., IV, 10. 20 τοῦ omis. V. 21 ποιοῦντες (αι superscr.) P. 21 ἐν del. Kroll. 22 συσχηματώσεως codd., sed ω in ι corr. P. 23 Σελήνην codd. φύσιν ex φάσιν corr. P. τῇ V: in παρὰ corr. al. manu P. Fuit fort. τῇ τοῦ δημ. βουλῇ. 25 ἀνανέωσιν superscr. P. 27 De magis plura verba fecerunt Manuel Commenus atque Glycas in epistulis supra editis p. 113 ss.; 127 ss. 30 τόδε V.

ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης ἐκινήθησαν οἱ μάγοι τοῦ εἰδέναι βασιλέως γέννησιν, καὶ ὁ ἀστὴρ αὐτὸς ἐγένετο σημάντωρ τῆς δεσποτικῆς ἐκτροπῆς· καὶ εἰ τοῦτο φανερὸν τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἀληθής ἐστιν ἡ ἀστρολογία.

Καλῶς κρίνατε οἱ ἀκούοντες καὶ τῆς μέμψεως ἐλευθεροῦν ἀξιώσατε τοὺς ἀστρολογοῦντας καὶ τὸν δημιουργὸν ἐκ τῶν κτισμάτων ἀναλόγως γνωρίζοντας· ἔτι οὖν, ὡς οἶσθα, τέκνον, οὐχὶ μία ὁδός ἐστιν οὔτε εἷς βαθμὸς τῆς ἀρετῆς, ἔστι κατὰ τὸν ἱερώτατον καὶ πάνσοφον Παῦλον βαθμὸς πνευματικὸς καὶ ψυχικὸς καὶ σαρκικός· ἀκόλουθα γὰρ διδάσκει τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· αὐτὸς γὰρ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις τὴν τελείαν ὁδὸν διδάσκων τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητάς, καταλιμπάνειν ἑστίαν καὶ γονεῖς, τέκνα τε καὶ γαμετὴν καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅλον τὸν βίον καὶ ἆραι τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, [f. 132] ἐν τούτῳ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀνωτάτω σοφίαν ᾐνίξατο, ἧς ἐπέκεινα οὐδεὶς ὑπάρχει βαθμός· καίτοι γὰρ διὰ τὸ γινώσκειν αὐτὸν ὅτι οὐ πάντες ἄνθρωποι δύνανται τὸν τοιοῦτον ἐπιβῆναι βαθμόν, ἐδίδαξε καὶ ἄλλας ὁδοὺς ταύτης ἥττους ἐν τῷ φάναι αὐτὸν μετὰ τὰ πέντε τάλαντα δύο τάλαντα καὶ ἓν τάλαντον, καὶ περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, αἰνιττόμενος δι' αὐτοῦ ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος ἔχεσθαι τῆς ὑψηλοτάτης ὁδοῦ τῶν ἀρετῶν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐρχέσθω, ἤτοι τῆς μέσης καὶ μεταδοτικῆς, ἵνα ὁ τοιοῦτος ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐκλεκτῶν τελειωθῇ· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπῃνέθη ἐν τούτῳ ὁ οἰκονόμος ὑπὸ τοῦ ἰδίου δεσπότου, καὶ νῦν εὖ ἴσθι, τέκνον, ὅτι ἐστὶ σοφία πνευματικὴ ἡ τῶν τελείων, οἵπερ † ἂν ἐκβιῶντες οὐ κέχρηνται τοῖς μαθηματικοῖς οὐδ' ἄλλαις τισὶ σοφιστικαῖς συμπλοκαῖς ἀλλὰ τῇ ἁπλότητι τοῦ τρόπου τὴν ἄκραν ἀρετὴν ἀσκοῦσι μετὰ τῆς σεμνῆς παρθενίας· καὶ ἐστὶν ἄλλη σοφία ψυχικὴ ἐρευνῶσα τὴν κοσμικὴν φιλοσοφίαν διὰ λόγου καὶ πράξεως καὶ σεμνοῦ γάμου καὶ ἀρετῆς μέσης καὶ ἀμέμπτου παρθενίας· <ταύτην ἀσκοῦσιν> ἰατρῶν παῖδες καὶ ἀστρονόμων καὶ Πλατωνικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν χωρὶς τῆς οἱασδήποτε μέμψεώς τε καὶ παροιστρήσεως, διότι ὁ μὴ δυνάμενος γενέσθαι ἥλιος γινέσθω σελήνη, καὶ ὁ μὴ δυνάμενος γενέσθαι σελήνη γινέσθω ἀστὴρ φωτεινός, καὶ ὁ μὴ ὢν ἱκανὸς πορίσασθαι χρυσὸν καὶ ἄργυρον γεωργεῖ σῖτον καὶ ἄλλων τινῶν φροντιστὴς γίνεται εἰς οἰκοδομὴν βίου· ὁ δὲ τρίτος βαθμός ἐστι τῶν σαρκικῶν καὶ σαρκοφρόνων καὶ πρόνοιαν ποιουμένων [f. 132v] τῆς κοσμικῆς ἀπάτης καὶ ἀλαζονείας, ἧς ἀπέχεσθαί σε, ὦ τέκνον, εὐκταίως ἔχω καὶ ἕξοιμι. ἔρρωσο πράττων τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐξυπηρετῶν τῇ δικαιοσύνῃ.

F. C.

2 γένεσιν P. 7 ἀρετῆς ἐστὶ codd. Paul. I, Cor. 15, 44 ss. 9 Ev. Matt. X, 37 ss. 12 Ev. Matth. XVI, 24. 13 πνευματικὴν καὶ] His verbis textus cod. P abrumpitur imo folio 21v. 17 Ev. Matth. XXV, 14 ss. 21 ὥσπερ scripsi : ὥστε codd. 23 οἵπερ scripsi : εἴπερ codd. ἄνω βιοῦντες coni. Kroll dubitanter. 23 ss. Similia apud Manuel Commenum, supra p. 120, 3 ss. 28 ταύτην ἀσκοῦσιν suppl. 30 Cf. I Cor. 15, 41. 35 εὐκτέως codd.

EXCERPTA EX COD. 11 (VATIC. GR. 1066).

De antigennesi.

Ἀντιγέννησις sive ἀντιγένεσις unice quod sciam, in loco quodam scholiorum in Paulum Alexandrinum (p. R 4v) breviter attingitur; cf. Bouché-Leclercq, *L'astrol. gr.*, p. 506, n. 2. En habes ex codice Vaticano methodum inveniendi antigennesin. Res ipsa mihi, ut libere fateor, nondum prorsus perspicua neque ex Hermetis philosophi libro de Revolutionibus nativitatum (Basil. 1559) satis illustratur. Habet et Vettius Valens in *Anthologiis*, IV, 28, caput Περὶ ἀντιγενέσεως εἰς τὸν περὶ ἐμπράκτων καὶ ἀπράκτων τόπον, de quo propediem Catalogum nostrum ad codicem Vatic. 191 conferre licebit.

F. 74v. Πῶς δεῖ εὑρίσκειν ἀντιγέννησιν[1].

Ἐν τῷ θέματι τῆς ἐκτέξεως ζητοῦμεν τὴν μοῖραν, ἣν ὁ Ἥλιος κεκλήρωται, ἐν δὲ τῇ ἀποστάσει ἤγουν ἐν τῇ ἐναλλαγῇ οἱουδήποτε χρόνου τὴν μοῖραν, ἣν ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἤτοι τὴν ϛ' ὥραν παροδεύει. καὶ συγκρίνομεν ταύτας, εἶτα τῶν δύο Ἡλίων τὰς μετοχάς, καὶ εἰ μὲν ἰσαζούσας αὐτὰς εὕρομεν ἔν τε μοίραις καὶ λεπτοῖς, λέγομεν ὥρας ϛ' γενέσθαι τὴν ἐναλλαγήν. εἰ δὲ μή, δεῖ ζητεῖν, ποῖος τῶν δύο Ἡλίων ἐπὶ τὰ ἑπόμενα κεῖται τοῦ ζῳδίου ἢ πλείονας μοίρας ἔχει· εἰ μὲν ὁ κατὰ πῆξιν Ἥλιος, μετὰ μεσημβρινὸν γενέσθαι λέγομεν τὴν ἐναλλαγήν. εἰ δὲ <ὁ> τῆς ἀντιγεννήσεως, πρὸ μεσημβρίας· καὶ λαβόντες τὴν διάστασιν, ὅσην διίσταται, πολλαπλασιάζομεν εἰς κδ' καὶ τὰ γινόμενα μερίζομεν εἰς τὸ τοῦ Ἡλίου ἡμερήσιον κίνημα καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ μερισμοῦ ἀναγόμενα λέγομεν ἀπόστημα τῆς μεσημβρινῆς ὥρας. ὃ δὴ ἀπογραφόμενοι ζητοῦμεν τὴν μεσημβρινὴν ὥραν κατὰ τὴν ζητουμένην ὥραν τοῦ κατὰ πῆξιν ἡλίου <καὶ εἰ εὕρομεν> πλείονα τῶν τῆς ἀντιγεννήσεως, μετὰ μεσημβρίαν λέγομεν γενέσθαι τὴν ἐναλλαγήν. εἰ δ' ἦν πρὸ μεσημβρίας, λαβόντες τὴν διάστασιν αὐτοῦ εἰσάγομεν εἰς τὸν κανόνα τοῦ ὡροσκόπου τοῦ Ἡλίου· καὶ εἰ μὲν εὕρομεν τὸν ἀριθμὸν ἐν

1 Vatic. gr. 1066, f. 74r. 5 τοῦ β' ☉☉ cod. 7 τοῦ β' ἡλίων cod. 9 μετὰ μεσημβρινοῦ cod. 10 ὁ suppl.

ταῖς ὥραις, προστιθέαμεν αὐτὸν τοῖς ὁμαλοῖς τοῦ Ἡλίου κινήμασιν τοῖς ἧττοσι· ἀπὸ δὲ τῆς περιφερείας λαμβάνομεν τὰ παρακείμενα αὐτῷ καὶ λέγομεν ὡροσκόπον τοῦ ἀποστήματος. εἰ δὲ μὴ εὕρομεν τοῦτον τὸν ἀριθμόν, λαμβάνομεν τὸν ἐγγὺς ἐλάττονα αὐτοῦ καὶ προστιθέαμεν αὐτὸν τοῖς ἧττοσι ὁμαλοῖς κινήμασιν τοῦ Ἡλίου. τὸ δὲ ἀπόστημα τῆς μεσημβρινῆς ὥρας, ὡς εἴρηται, λαμβάνομεν ἀπὸ τῆς περιφερείας· εἶτα πάλιν ὁρῶμεν τὸ διάφορον τῶν αὐτῶν δύο Ἡλίων καὶ εἰσάγομεν καὶ τοῦτο ὡς δεδήλωται εἰς τὸν αὐτὸν κανόνα. καὶ εἰ εὕρομεν τοῦτο ἐν αὐτῷ, προστιθέαμεν τῷ λειπομένῳ· τὰ δὲ παρακείμενα ἐν αὐτῷ λαμβάνοντες ἀπὸ τῆς περιφερείας λέγομεν λεπτὸν τῆς ὥρας· εἰ δὲ μὴ εὕρομεν τοῦτο, τὸν ἀριθμὸν λαμβάνομεν τὸν ἐγγὺς ἐλάττονα αὐτοῦ καὶ διακρίνομεν ταῦτα, ἕως οὗ ἴσα γένωνται. F. B.

F. 51. Ἐκ τῶν Δωροθέου ἀποτελεσματικῶν περὶ ὀρθῶν καὶ πλαγίων ζῳδίων.

Ἐφ' ἁπάσης πράξεως ποίησον τὴν ἐπίσκεψιν ἀρχόμενος οὕτως, εἴτε ἀγαθὸν ἕξει τέλος εἴτε φαῦλον· χρή, φησί, τὰς φύσεις τῶν ζῳδίων εἰδέναι τῶν τε ὀρθῶν καὶ πλαγίων. ὀρθὰ μὲν οὖν εἰσιν Καρκίνος Λέων <Παρθένος> Ζυγός Σκορπίος Τοξότης· τούτων γὰρ ἕκαστον ὑπὲρ δύο ὥρας ἰσημερινὰς ἐν τῷ ἀναφέρεσθαι κρατεῖ ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς εἰς τὸν ἐμφανῆ κόσμον, χρόνων δὲ ὑπὲρ λ'. πλάγια δὲ τὰ λοιπὰ ἕξ, ἅπερ ἐντὸς δύο ὡρῶν ἰσημερινῶν ἀναφέρεται, χρόνων δὲ ἐντὸς λ'. εἰσὶ δὲ Αἰγόκερως Ὑδροχόος Ἰχθύες Κριὸς Ταῦρος Δίδυμοι. ἐὰν οὖν τὰ ὀρθὰ ζῴδια ὡροσκοπῇ, πάντα ταχέως ἀποβήσεται· ἐὰν δὲ τὰ πλάγια, μόχθους καὶ δυσεργείας καὶ χρόνους ἐμποιοῦσι. τὰ μὲν οὖν πλάγια ζῴδια ἂν ἐπιβλέπῃ τις τῶν ἀγαθῶν ἢ ὡροσκοποῦντα ἢ ἐπέχοντα τὴν Σελήνην, βοήθειαν ἕξει ἡ κάκωσις· τὰ δὲ ὀρθὰ ζῴδια ἂν ἐπιβλέπῃ τις ἢ ἐπέχῃ τὴν Σελήνην τῶν κακοποιῶν ἐπιβλεπόντων, βλάψει τὴν καταρχήν· ἂν δὲ ἀγαθοποιοὶ καὶ κακοποιοὶ ἐπιβλέψωσι τὰ προειρημένα ζῴδια ὡροσκοποῦντα, ἐν πάσῃ καταρχῇ ἀβέβαιον τὴν ἔξοδον τοῦ πράγματος λέγει καὶ ματαίαν καὶ ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ ἄλλην ἀρχὴν λαμβάνουσαν. δισώμων δὲ ζῳδίων ὡροσκοπούντων οὐχ ὡς προείρηταί τις πράξει, ἄλλο δὲ πρᾶξαι σημαίνει. ὁμοίως ταῦτά σοι κοινὰ καὶ ἐπὶ πάσης καταρχῆς ἔστω. F. B.

1 κίνημα cod. 5 κίνημα cod. 8 καὶ δεδ. cod.; corr. Kroll. 13 Vatic. gr. 1066, — Eodem Dorothei loco Hephaestio III, 1, usus esse videtur (cf. *Catal.*, VI, p. 102 sq.), quamquam Hephaestio ζῴδια ὀρθῶς ἀνατέλλοντα et λοξά (non πλάγια) dicit. 21 χρόνος hic ponitur pro spatio 4 minutorum; item apud Ptolemaeum et Paulum Alexandrinum. Eundem in modum Babylonii astronomi diem diviserunt; cf. Ginzel, *Lehmanns Beitr. z. alt. Gesch.*, I, p. 353. 24 δυσέργεια : idem vocabulum in Dorothei v. 225 (*Catal.*, VI, p. 108); cf. ἀέργεια, *Catal.*, VI, p. 91 infra; κακοεργείην, *Catal.*, VI, p. 102, v. 122. 25 ὡροσκοπεῖ codd. 31 δύσωμον δὲ ζῴδιον ὡροσκ(οποῦν) cod.

EXCERPTUM EX COD. 12 (Vatic. 1290).

Dodecaeteris chaldaica.

Descriptionibus cycli duodecim annorum, quae iam editae sunt (cf. supra p. 171), nunc addimus novam vestigiis dactylicis insignem; quare nescio an fluxerit ex Orphico carmine cui inscribitur Δωδεκαετηρίδες (cf. *Sphaera*, p. 330 sq.). Cum autem hoc capitulum codicis Vaticani contaminatum sit ex Ptolemaei Tetrab. II, 12 (Περὶ τῆς μερικῆς πρὸς τὰ καταστήματα φύσεως τῶν Ζῳδίων) et ex descriptione circuli duodecim annorum, hanc tantum edere, Ptolemaei textum omittere visum est. Praeter Vaticanum contuli Monacensem 287, f. 92ʳ, qui tamen nusquam non conspirat cum Vaticano. Ceterum excerptor Byzantinus mirum quantum brevitati studuit, ut quaedam vix intellegere possis. F. B.

F. 69ᵛ. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ιβ' Ζῳδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια καταστήματα τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων.

Κριός ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, ὑπάρχει πολεμικὸν ἀπ' ἀρχῆς, πάμφορον πάνυ, παντοίας τροφὰς ἐπιφέρον, πτώσεις δὲ ἀνθρώπων· καὶ τετράποδα θάλψουσι πάντα.

Ταῦρος ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, κατόμβριμόν ἐστιν ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ ὄψιμα τότε μᾶλλον οἴσουσι καρπόν.

Δίδυμοι ... Τὸ δὲ ἔτος, οὕπερ αὐτὸ ἕξει τὴν κυριότητα, μόνος σῖτος γένηται· αὐχμηρὸς δὲ καιρὸς καὶ τὰ σπέρματα κατακαύσει· ἄμπελος καὶ συκῆ ἀνθέξεται καρπῶν.

Καρκίνος ... Τὸ δὲ ἔτος αὐτοῦ τετράποδα οὔποτε θάλψουσι· πενταμηνιαῖος ὁ χειμὼν κρατήσει τὸ μῆκος· πτώσεις δὲ καὶ λοιμός, τετραπόδων πλῆθος ὄλλυται· καὶ τὸ τῶν Διδύμων ἔτος Καρκίνος καταπίνει.

6 καθόμβριμον codd. 8 ὅπερ αὐτός codd.: οὕπερ αὐτό (scil. τὸ δωδεκατημόριον) scripsi. 10 καρπόν codd. 13 ὤληται τοῦ ♊ M(onacensis). καρκίνον καταπίει codd. Cf. *Geopon.*, I, 12, 16, de anno Geminorum: ἄμεινον δὲ καρποὺς ἀποθέσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ ἐρχομένῳ ἔτει ἐσομένην ἀφορίαν.

Λέων ... Τὸ δὲ ἔτος αὐτοῦ, ὅπερ κυριεύσει, ὡρίσθη ἀπ' ἀρχῆς πάμφορον· πλουτήσει ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ παντί, ἀλλὰ τῶν θηρίων τότε ἐπάνοδος ἔσται· βορὰ τετραπόδων· βροτοῖς δὲ μῆνες ἐρίδων· ἐλαίας ὁ καρπὸς ὀλεῖται· συκῆ καρποφορεῖ· καὶ ἄμπελος ἐκβλύσει τὸν οἶνον.

Παρθένος ... Τὸ δὲ αὐτῆς ἔτος λοιμοῦ ὑπάρχει ποιητικόν· ἀνθρώπων στενώσεις· τετραπόδων βρώματα λήψει· καὶ κεραυνοβόλοι νεφέλαι τὰ σπέρματα κατακαύσουσι· πτώσεις δὲ ἀνθρώπων ἐπικοίνως τρεῖς ἐπὶ δύο.

Ζυγός ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, βοῶν τότε ἀνάστασις ἔσται· τετράποδα θάλψουσι· βροτοῖς ἐπὶ γῆς κομήεντα πάμφορα.

Σκορπίος ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, σῖτος καὶ ἔλαιον γίνεται· τὰ δ' ἄλλα πάντα οὔποτε θάλψουσι· δρύες καρποφορήσουσι· τοῖς ἀκάρποις βρώματα δοῦναι.

Τοξότης ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, πολεμικόν ἐστιν ἀπ' ἀρχῆς· καὶ ἐν ἡμέραις θερισμοῦ τὰ ἅρματα πάντα πεσεῖται· καὶ τῆς εὐθηνίας τὸν καρπὸν λοιμὸς ὑποτάσσει.

Αἰγόκερως ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ κρατήσει, ἡ γῆ οἶνον οἴσει ὡς ὕδωρ· καὶ τὰ πρωτογενῆ τῆς γῆς τότε οἴσουσι καρπόν, ὄψιμον δὲ καρπόν· γαῖαν μήποτε μίξεις· κεραυνοβόλος δὲ ὁμίχλη τὰ πάντα μαρανεῖ· καὶ τὸ κρύος τῆς πάχνης ὀλέσει καρπούς.

Ὑδροχόος ... Τὸ δ' αὐτοῦ ἔτος Ἥλιος καύσωνι ῥίψει· αὐχμηρὸς γὰρ καιρὸς γένηται· καὶ τὰ σπέρματα πάντα μαρανεῖ· λοιμὸς γὰρ γένηται μέγας εἰς πάντα.

Ἰχθύες ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ οἱ Ἰχθύες κυριεύσουσιν, εὖ μάλα τὰ πάντα ἀναπληροῦσιν.

F. B.

1 Cf. *Geopon.*, § 21. 3 ἐρήδουν codd. Cf. *Geopon.*, § 21 : εὔχεσθαι δεῖ, ἵνα μὴ γένωνται σεισμοὶ καὶ πόλεμοι codd. 7 κεραυνοβόλαι codd. 8 κατακαύσει codd. 9 ἐπικενεῖς codd. 11 κομήεις (frondosus) non habetur in Stephani Thesauro. 12 Cf. *Geopon.*, § 29 (p. 25, 25 B.). 20 κεραυνοβόλως codd.

ADDENDA ET CORRIGENDA

P. 30, f. 106, λγ'. Περὶ συναλλαγῶν κ. τ. λ. Editum in appendice p. 179.

P. 31, f. 110, νδ'. Περὶ ἑκάστου ἀστέρος κ. τ. λ. Editum in appendice p. 180.

P. 59. Lege 5. Vallic. 108 (F, 86).

P. 87, 6. Azerbeel est sine dubio Azarkel (el Zarqâli) qui nominatur p. 90, 6.

P. 92, n. 2. Sachl (= Σέχελ, Σέλεχ) plus semel nominatur in codicibus graecis (e. g. Flor. 8, f. 303; Catal. Venet., p. 137, 8; cf. indices nostros). Opera eius ante saeculum XII versa sunt, nam a Ioanne Camatero (v. 1143 ed. Miller) laudantur.

P. 108, l. 14. Pro 128, 27 lege 129, 6.

P. 125, l. 34. Deleas " quantum " et scribas " studet ".

P. 159, l. 11. Leg. πολυφάγος.

P. 202, l. 1. δολίους in textum est recipiendum (cf. p. 216, 14 et 221, 7), quamquam saeculo IX, quo excerpta Parisina facta sunt, iam λογίους tradebatur (p. 223, 27).

INDEX CODICUM

Consensus Numerorum.

Angelicus	17	(C, 5, 4)	cod.	1
„	29	(C, 4, 8)	=	2
„	74	(C, 2, 13)	=	3
Casanatensis	1386	(G, II, 3)	=	4
Vallicellanus	108	(F, 86)	=	5
Vaticanus	208		=	6
„	212		=	7
„	318		=	8
„	1038		=	9
„	1057		=	10
„	1066		=	11
„	1290		=	12
„	1444		=	13
„	1453		=	14

S(criptores) P(ossessores) codicum.

Matthaeus Devaris, cod. 3 (S.).
Eleutherius Eleus, cod. 2, cf. p. 36, n. 1 (S.).
Georgius comes Corinthius, cod. 2 (P.).
Ioannes Lascaris, cod. 3 (P.).
Laudinius eques Hierosolymitanus, cod. 7 (P.).
Ioannes Metellus Sequanus, cod. 8 (S.).
Ottobonius cardinalis, cod. 8 (P.).
Passionea bibliotheca, cod. 12 (P.).
Sirletus cardinalis, cod. 14 (P.).
A. Statius, cod. 5 (P.).
Fulvius Ursinus, cod. 12 (P.).

Annorum notae in codicibus obviae.

A. 1368	=	cod. 6.
Mense iulio a. 1388 Mytilenis	=	cod. 2.
A. 1390? (p. 36, n. 1)	=	cod. 2 pars altera.
A. 1542	=	cod. 10.

INDICES NOMINUM

Numeri priores paginam et versum designant, posteriores uncis inclusi codicem et folium.

I. NOMINA SCRIPTORUM

II. NOMINA CETERA

TABULA ARGUMENTI

CATALOGUS CODICUM

APPENDIX

De astrologis antiquis testimonium novum

Excerpta ex codice 2 (Angel. 29)

Excerpta ex codice 7 (Vatic. 212)

Excerpta ex codice 11 (Vatic. 1066)

Excerptum ex cod. 12 (Vatic. 1290)

INDICES

Bruxellis. — Typis Polleunis & Ceuterick.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03300 4212